

PRIETENII ȘI PARTENERII DE DEZVOLTARE A CALM

 <p>Asociația Comunelor din România</p>	 <p>Asociația Norvegiană a Autorităților Locale și Regionale (KS)</p>	 <p>Conferința Autorităților Locale și Regionale din Parteneriatul Estic (CORLEAP)</p>	 <p>Platforma Europeană a Autorităților Locale Regionale pentru Dezvoltare</p>	 <p>Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare PNUD</p>
 <p>Agencia Statelor Unite ale Americii pentru Dezvoltare Internațională (USAID)</p>	 <p>Ambasada Germaniei în Republica Moldova</p>	 <p>Congresul autorităților locale și regionale din cadrul Consiliului Europei</p>	 <p>Rețeaua Asociațiilor de Autorități Locale din Sud-Est-ul Europei (NALAS)</p>	 <p>Fundația Solidarity Fund PL</p>
 <p>Ambasada Franței în Republica Moldova</p>	 <p>Asociația Națională a Autorităților Locale din Georgia (NALAG)</p>	 <p>Asociația Orașelor și Municipalițăților din Slovacia (ZMOS)</p>	 <p>Orașele Unite și Guvernele Locale</p>	 <p>Uniunea Europeană</p>
 <p>Asociația Orașelor din România (AOR)</p>	 <p>Consiliul Europei</p>	 <p>Asociația Orașelor și Municipalițăților din Ucraina</p>	 <p>Uniunea Municipalițăților din Turcia</p>	 <p>Asociația Națională a Autorităților Locale din Ungaria (MOSZ)</p>
 <p>Ambasada Suediei în Republica Moldova</p>	 <p>Consiliul European al Municipalițăților și Regiunilor din Europa (CCRECEMR)</p>	 <p>Comisia Europeană</p>	 <p>Uniunea Municipalițăților din Marmara</p>	 <p>Asociația Letonă a Autorităților Locale și Regionale</p>
 <p>Asociația Europeană pentru Democrație Locală (ALDA)</p>	 <p>Agencia de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ)</p>	 <p>Asociația Autorităților Locale din Botswana (BALA)</p>	 <p>Asociația Națională a Autorităților Locale din Ungaria</p>	 <p>Asociația Municipalițăților din Estonia</p>
 <p>Agencia Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare</p>	 <p>Asociația Primarilor Rurali din Franța (AMRF)</p>	 <p>Asociația Comunelor din Ucraina</p>	 <p>Asociația națională a municipalițăților din Bulgaria</p>	 <p>Совет муниципальных образований Санкт-Петербурга</p>
 <p>Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”</p>				

CALM

2010-2020

CALM

Congresul Autorităților Locale din Moldova

2010-2020

PENTRU
O DESCENTRALIZARE
ȘI AUTONOMIE
LOCALĂ REALĂ

CALM

Congresul Autorităților Locale din Moldova

2010-2020

CALM

Congresul Autorităților Locale din Moldova

2010-2020

**PENTRU
O DESCENTRALIZARE
ȘI AUTONOMIE
LOCALĂ REALĂ**

Editura ARC

Redactori: *Viorica-Ela Caraman, Lucia Țurcanu, Liliana Armașu*
Coperta și concepția grafică: *Mihai Bacinschi*
Tehnoredactare: *Marian Motrescu*
Contribuție la culegerea și selectarea textelor: *Ana Moraru, Viorica Mija*

Editura Arc, str. G. Meniuc nr. 3, Chișinău;
Tel.: (3732) 73-36-19, 73-53-29; fax: (3732) 73-36-23;
e-mail: info.edituraarc@gmail.com; www.edituraarc.md

© CALM
© Editura Arc

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din RM

CALM 2010-2020. Congresul Autorităților Locale din Moldova. Pentru o descentralizare și autonomie locală reală! – Chișinău: Arc, 2020 (Combinatul Poligrafic) – 540+124 p.

ISBN 978-9975-
811.135.1'243(075.3)
R 75

CUPRINS

I. CALM INFO. Creare, organizare, activitate și rezultate	13
1. Informații generale privind CALM	13
2. Contextul creării, dezvoltării și activității CALM	14
3. Membrii, scopul și obiectivele CALM	15
4. Structura organizatorică și funcțională	16
5. Activitatea în dezvoltarea instituțională CALM	17
6. Activitatea în promovarea drepturilor și intereselor APL pe plan intern	18
7. Activitatea CALM pe plan extern	21
8. Vizibilitate, informare și comunicare	26
9. Direcțiile principale de activitate CALM pentru perioada 2016-2020	28
II. CALM – viziune, concept și demers în favoarea descentralizării și dezvoltării comunităților locale din Republica Moldova	33
<i>Déjà-vu</i> . Descentralizare, autonomie locală și reforma APL la... Paștele cailor?!	33
Rubiconul descentralizării și al autonomiei locale sau <i>déjà-vu</i> – o nouă rundă de declarații și promisiuni deșarte?	38
Autonomia locală, pe cântarul eurooptimismului (exercițiu de imaginație)	48
<i>Quo vadis</i> , autonomie locală?	50
Troia martirilor, lecția istoriei și șansa unui nou început	54
Odă bucuriei	56
Adio, descentralizare?! Adio, autonomie locală?! Visul european, pierdut în zigzagurile intereselor de grup?	58
Emil Drăghici: „Cocoțați în vârful statului, guvernanții privesc cum se prăbușește satul!”	73
<i>Finita la commedia!</i> Trenul descentralizării întârzie în stația terminus!	76
Alegeri generale 2015: patima scrutinului local și tributul specificului național	80

Am ales. Ce culegem? (Reflecții din jurnalul de campanie al unui primar)	83
Ultima speranță a descentralizării sau înecatul la mal, sport moldovenesc?! Dialog cu... pumnul în gură! Primarii avertizează că reforma descentralizării e pe marginea prăpastiei!	86
Decentralizarea, pe eșafod: a fi sau a nu fi?	90
CALM la 5 ani: consecvență, atitudine, lobby, maturitate	96
Puterea în aplicare/spre o autonomie locală reală	99
Primarii și... tufarii! Fabulă modernă despre puterea unității	105
„O bombă cu ceas” ticăie în localitățile din Republica Moldova! CALM avertizează: „Lipsa de măsuri și reforme urgente poate să arunce în aer tot sistemul APL!”	128
Autonomia locală, Arca lui Noe pentru Republica Moldova! La 25 de ani de independență, se caută o idee națională!!!	134
Atac frontal asupra APL: plafonarea taxelor locale, atentat repetat la constituție și autonomia locală!	139
Primarii, față-n față cu reacțiunea sau cum unitatea poate deschide uși!	148
Punct și... de la capăt. De Ziua autonomiei locale, în căutarea... autonomiei locale!	152
Back in NKVD?! Primarii au devenit carne de tun în jocurile politice!	157
Grebla administrativ-teritorială sau avem nevoie de o reformă veritabilă a administrației publice locale?	162
Quo vadis, justiție?! Congresul Autorităților Locale și Regionale avertizează despre încălcarea gravă a drepturilor fundamentale în cazul primarului Dorin Chirtoacă: „Primarii care nu sunt găsiți vinovați nu pot fi suspendați și puși în arest la domiciliu!”	174
Delegația Republicii Moldova la Strasbourg. Experiența europeană	183
Consiliul Europei este îngrijorat de starea democrației din Republica Moldova	187
Viorel Furdui: „Congresul Autorităților Locale și Regionale al CoE va monitoriza cu mai multă atenție starea de lucruri din Republica Moldova”	189
Viorel Furdui: „Cum de se întâmplă că cei cotați cu cea mai mare încredere din partea cetățenilor sunt, indirect, considerați criminali?”	193
Primarii și funcționarii din APL, la limita răbdării și disperării: discriminarea și umilința au ajuns la cote maxime! În bugetul de stat pe 2018 nu se prevăd mărimi de salarii pentru APL! În schimb, ministerele, parlamentarii, judecătorii vor primi lefuri grase!	195
Ultimii romantici?! Cu burse și indemnizații, dar nicidecum salarii, primarii luptă pentru a ridica satele din genunchi!	199
CALM: Graba strică treaba! Printr-o abordare liniară, fără dezbateri largi în societate, fără o detaliere în profunzime a reformei teritorial-administrative, guvernarea va conduce localitățile Moldovei pe ultimul drum!	205
Reforma teritorial-administrativă trebuie privită prin prisma descentralizării financiare, dar nu ștergând de pe hartă sute de localități!	211
	224

Conceptul de promovare a guvernării locale (Advocacy). De ce avem nevoie de guvernare locală?	227
Un Comisar European – la sfat cu primarii!	235
Klaus Iohannis, Președintele României, la întâlnirea cu reprezentanții CALM: „Republica Moldova rămâne a fi o preocupare a mea. România este actorul principal în parcursul european al Republicii Moldova.”	239
Consiliul Europei cheamă autoritățile Republicii Moldova să revină pe calea descentralizării!	241
Democrația locală și regională în Republica Moldova	245
Alexandru Osadci, coordonator de programe al CALM: „CALM – schimbări importante pe arena internațională“	249
Ana Moraru: „Să lăsăm primarii în pace și să ne privim în oglindă” (15.08.2019)	257
III. Tribuna APL. Discursuri	260
Discursul Tatianeii Badan, Președinte al Congresului Autorităților Locale din Moldova, primar de Selemet, la Adunarea Generală a CALM (anul 2012)	260
Discursul lui Vasile Asimionese, primar de Bălăsinești, la Adunarea Ligii Primarilor (03.02.2008)	265
Discurs în cadrul Adunării Generale a Asociației Comunelor din România (02.2013)	270
Discursul Președintelui CALM cu ocazia ședinței de constituire a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova	273
Discursul Tatianeii Badan, Președinte al CALM, cu ocazia Zilei autonomiei locale și a lucrătorului din APL (14.03.2014)	275
Discursul Președintelui CALM din cadrul Adunării Generale a CALM dedicate primei aniversări a Zilei autonomiei locale și a lucrătorului din APL	277
Discursul Președintelui CALM cu ocazia ședinței comune a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (Alba Iulia, 22.05.2015)	280
Discursul directorului executiv al CALM, Viorel Furdui, în cadrul conferinței din 17-18.12.2015: „E nevoie de o nouă abordare a reformei”	283
Discursul Președintelui CALM, Tatiana Badan, de la Adunarea Generală a CALM (29.01.2016)	286
Discursul lui Ion Stratulat, deputat în Parlamentul RM, primar de Orhei, la adoptarea în prima lectură a Legii nr. 2471	292
Discursul Președintelui CALM cu ocazia zilei autonomiei locale și a lucrătorilor din APL (01.02.2017)	295
Discursul Tatianeii Badan, președinte al CALM, cu ocazia Zilei autonomiei locale și a lucrătorului din APL (01.02.2018)	300
Discursul președintelui CALM, Tatiana Badan, la Adunarea generală a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (Chișinău, 11.05.2018)	306
Discursul vicepreședintelui CALM, primar al municipiului Edineț, Constantin Cojocar: „Colectivitățile locale din Republica Moldova – valori și aspirații culturale comune, ca părți integrante și indispensabile ale spațiului cultural românesc și european” (24-27.11.2018)	309

Karl-Heinz Lambertz, președinte al Comitetului European al Regiunilor către CALM: „Vă felicit pentru munca pe care o desfășurați în Republica Moldova pentru a ancora țara, autoritățile locale și cetățenii în procesul de integrare europeană” (10.02.2019)	313
Discursul președintelui Asociației Comunelor din România, Emil Drăghici, ținut în cadrul sesiunii plenare a Comitetului European al Regiunilor (Bruxelles, 06.02.2019)	315
Adrian Teban, vicepreședinte al Asociației Orașelor din România: „Comitetul European al Regiunilor și CALM vor coopera mai strâns în interesul colectivităților locale din Republica Moldova” (06.02.2019)	317
Tatiana Badan, Președinte al CALM, la Adunarea Generală a ACoR: „Să integrăm Republica Moldova în UE prin colectivitățile și autoritățile locale!” (18.02.2019)	319
Discursul Tatianeii Badan, președinte al CALM, la Summitul European al Regiunilor și Orașelor din București (14.03.2019)	323
Discursul Tatianeii Badan, președinte al CALM, președinte al delegației RM la Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (CALRCE), sesiunea a 36-a, în contextul discutării în plen a Raportului „Democrația locală și regională în Republica Moldova” (04.04.2019)	324
CALM și guvernul au stabilit ca procesul de descentralizare să devină o prioritate a Republicii Moldova! (21.06.2019)	326
Gheorghe Răileanu, primar al orașului Cimișlia, vicepreședinte al CALM: „Rolul unui primar este de a fi conducătorul unei comunități, un model pentru cetățeni, o persoană care să poată mobiliza, încuraja oamenii, să le redea optimismul”	330
Larisa Voloh, primar de Palanca, Ștefan-Vodă, președinte al Rețelei Femeilor din cadrul CALM: „Fericiti, dar un pic cam flămânzi, acestea sunt efectele noii legi de salarizare pentru cei din APL”	332
Constantin Cojocaru, primarul municipiului Edineț, vicepreședinte al CALM: „Îmi doresc să avem reguli clare de joc”	335
Nicolae Tudoreanu, primar de Feștelita, Ștefan-Vodă: „Și în perioada crizelor politice lucrurile în RM au avansat datorită autorităților locale”	337
Alexei Busuioc, primar de Capaclia, Cantemir: „Republica Moldova nu este doar Chișinăul. RM suntem noi – satele, comunele și orașele, este tot ce ne face mândri să ne simțim acasă, lângă părinți, frați și surori”	339
Discursul directorului executiv al CALM Viorel Furdui, de la Bruxelles, privind problemele și prioritățile autorităților locale și regionale în cadrul Parteneriatului Estic (5.10.2019)	340
IV. Interviu	346
Nina Costiuc, doamna de fier a comunei Budești	346
Valentin Guțan, primar de Cricova – primul primar decorat cu cea mai înaltă distincție de stat!	348
Gheorghe Răileanu, primar de Cimișlia: „România are tradiții de administrare pe care noi nu le avem”	348
Vladislav Cociu, primar de Carahasani, Ștefan-Vodă: „Fără APL nu poate exista niciun progres”	351

Viorel Gârbu, expert: „În Republica Moldova nu s-a reușit să se ajungă la o descentralizare financiară reală!”	354
Mariana Gâju, prim-vicepreședinte al Asociației Comunelor din România: „CALM face cinste tuturor unităților administrativ-teritoriale din Republica Moldova”	356
Larisa Voloh: „Rețeaua Femeilor Primar din cadrul CALM pune accent pe creșterea capacităților și a calității administrării publice locale”	359
Alexandru Morcov: „CALM joacă un rol tot mai important în intensificarea relațiilor APL din România și Republica Moldova”	362
Peter Harley: „Visez ca reuniunea satelor să fie în Republica Moldova”	365
Ștefan Vlas, deputat PL: „Reforma trebuie să înceapă cu descentralizarea financiară”	367
Elena Bodnarenco, deputat PCRM: „Pentru a nu suferi un nou eșec, reforma trebuie consultată cu societatea din RM și realizată cu mare grijă față de cetățean!”	369
Iurie Țap, deputat PLDM: „Reforma de descentralizare ar trebui să fie opera comună a statului și cetățenilor”	371
Oleg Lipskii, deputat PSRM: „Noi nu trebuie să stăm cu mâna întinsă, primăriile trebuie să aibă venituri proprii”	373
Ludmila Ceaglic, primar al comunei Calfa, Anenii Noi: „Încercăm să schimbăm lumea spre bine”	375
Ion Dolganiuc, primar de Colibași, Cahul: „O amalgamare forțată a localităților nu aduce întotdeauna beneficii”	378
Grigore Policinski: „Dosarele împotriva reprezentanților APL contribuie la stoparea inițiativei locale”	381
Nadejda Darie, expert al CALM: „Lucrez cu toți aleșii locali, doar că nu am pe umeri povara pe care o are fiecare dintre ei”	385
Viorel Rusu, expert al CALM: „Acordând zilnic asistență APL, am elaborat multiple inițiative de perfecționare a cadrului legislativ”	387
Viorel Furdui, director executiv al CALM: „Anul 2018 a însemnat pentru CALM dedicație, perseverență, curaj și implicare”	389
Irina Luncașu, expert al CALM: „Forța noastră este mare atunci când suntem uniți!”	394
George Dămian, primar al comunei Ciugud, județul Alba: „În Republica Moldova mă impresionează primirea călduroasă care e ca și atunci când te întorci acasă, în familie”	398
Mădălin Ady Teodosescu, Președinte al Asociației Orașelor din România: „Vrem să fim promotorii imaginii APL din Republica Moldova în Europa”	400
Alin Nica, primar al comunei Dudeștii Noi, România: „Vrem să schimbăm mentalitatea unora – că Republica Moldova este sortită unui viitor în umbra marelui partener estic”	402
Constantin Cojocar, primar al municipiului Edineț: „Am rămas uniți, chiar dacă au fost încercări din partea mai multor guvernări de a dezbină CALM”	404
Frederic Vallier, secretar general al Consiliului European al Municipalițăților și Regiunilor: „Suntem foarte mândri să lucrăm cu CALM, iar pentru APL din RM este o oportunitate imensă de a avea această asociație”	406

Bjørn Rongevær, reprezentant al Asociației Municipalităților din Norvegia (KS): „CALM este la origini o asociație pentru dezvoltarea locală din țările europene”	407
Olexandr Slobozhan, director executiv al Asociațiilor Orașelor din Ucraina: „Relațiile dintre autoritățile locale reușesc să unească oamenii!”	408
David Melua, director executiv al Asociației Autorităților Locale din Georgia: „Colaborarea noastră cu CALM s-a extins pe diverse domenii și programe”	410
Nina Cereteu, primar de Drochia: „Trebuie să ne consolidăm forțele”	411
2019 pentru APL – un an cu multe schimbări și noi speranțe!	412
Un primar care seamănă încredere	418
V. Declarațiile CALM	420
Declarația Adunării de constituire a Congresului Autorităților Locale din Republica Moldova (21.03.2010)	420
Declarația Congresului Autorităților Publice Locale din Republica Moldova privind necesitatea impulsivării procesului de descentralizare și consolidare a autonomiei locale (02.06.2012)	424
Declarația Congresului Autorităților Locale din Republica Moldova cu ocazia Zilei autonomiei locale și a lucrătorului din APL (1.02.2013)	431
Declarația Congresului Autorităților Locale din Republica Moldova în legătură cu intențiile de a amâna implementarea noului sistem de finanțe publice locale și blocarea procesului de descentralizare și consolidare a autonomiei locale din Republica Moldova adoptată la Adunarea Consiliului de Administrație CALM (Chișinău, 04.10.2013)	436
Declarația Congresului Autorităților Locale din Republica Moldova în legătură cu plafonarea taxelor locale și cauzarea unui prejudiciu enorm localităților urbane din Republica Moldova adoptată de către primarii a 32 de orașe și ai municipiilor Chișinău și Bălți (Chișinău, 10.01.2014)	439
Declarația Congresului Autorităților Locale din Moldova aprobată la ședința Consiliului de administrare a CALM (18.12.2014)	442
Declarație-Apel adoptată în unanimitate la cea de-a doua sesiune ordinară a Adunării Generale a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (Alba Iulia, 22.05.2015)	446
Declarația Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) privind situația actuală din domeniul descentralizării și autonomiei locale din Republica Moldova adoptată la Adunarea generală a CALM (29.01.2016)	449
Declarația CALM adoptată în cadrul ședinței Consiliului de Administrare „Descentralizarea Strangulată prin lipsa de consecvență și reforme reale, interese de grup, blocarea inițiativelor legislative și neonorarea angajamentelor!” (08.04.2016)	452
Declarație-Apel adoptată în cadrul Adunării generale a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (Chișinău, 11.05.2018)	456
VI. Propuneri și documente de poziție ale CALM	460
Adresarea privind perfecționarea programului Guvernului pentru anii 2011-2014, aprobată la ședința biroului executiv al CALM din 12.01.2011	460

Adresare privind cazurile de discriminare a APL și încălcare a principiilor autonomiei locale	468
Adresarea directorului executiv al CALM, Viorel Furdui, în vederea excluderii prevederii normative prin care sunt încălcate principiile autonomiei locale (20.07.2012)	475
Adresare cu privire la anularea repetată a măririi salariilor în mărimile prevăzute de către proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 355-XVI privind sistemul de salarizare în sectorul bugetar din 23.12.2005, adoptată la ședința Consiliului de Administrare a CALM (Vadul lui Vodă, 06.12.2012)	478
Adresarea președintelui CALM, Tatiana Badan, și directorului executiv al CALM, Viorel Furdui, cu privire la deblocarea situației în domeniul descentralizării și consolidării autonomiei locale (08.04.2013)	481
Adresare cu privire la deblocarea situației în domeniul consolidării autonomiei locale prin adoptarea în regim de urgență a proiectelor de modificare a Legii Finanțelor Publice Locale și a altor acte legislative, adoptată în cadrul Biroului executiv extins al CALM (17.05.2013)	486
Adresarea președintelui CALM, Tatiana Badan, primar de Selemet, Cimișlia, președintelui Comitetului Regiunilor, Ramon Luis Valcarcel Siso, membrilor Biroului Comitetului Regiunilor (28.03.2014)	488
Adresarea președintelui CALM, Tatiana Badan, în legătură cu reducerea transferurilor generale de la bugetul de stat către bugetele locale și obligarea autorităților locale, prin șantaj și presiune, de a corela/reduce veniturile bugetelor locale (09.2016)	491
Adresare în legătură cu controlul excesiv și abuzurile organelor judiciare/ de control ale statului asupra Administrației Publice Locale, adoptată în cadrul Ședinței Extraordinare a Consiliului extins al CALM (Chișinău, 24.03.2017)	496
Adresarea directorului executiv al CALM Viorel Furdui referitoare la conceptul sistemului unitar de salarizare în sectorul bugetar, aprilie 2017 (05.06.2017)	500
Propunerile CALM pentru programul guvernului pe anii 2014-2019 (revăzut pe 25.06.2017)	503
Propunerile CALM la politica bugetar-fiscală pentru anul 2018 (27 iunie 2017)	511
Adresare privind propunerile CALM pentru politica bugetar-fiscală pentru anul 2018 în scopul consolidării statutului municipiilor nou-create și a autonomiei locale financiare	523
Adresarea CALM către autoritățile naționale cu propunerile privind politica vamală, bugetară și fiscală pentru anul 2020, în vederea consolidării autonomiei locale financiare, în conformitate cu Strategia Națională de Descentralizare și Recomandările Consiliului Europei	528
VII. Evenimente care ne-au marcat (galerie foto)	541

De la fondare, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a reușit să devină tribuna tuturor primarilor și o portavoce credibilă, veritabilă și consolidată pentru Autoritatea Publică Locală (APL) din țară. Campaniile de *lobby* pentru promovarea intereselor APL, pentru consolidarea autonomiei, descentralizării și democrației locale, au fost și sunt foarte active și chiar incisive. Punctul de vedere al membrilor CALM a fost prezentat și argumentat de la tribune naționale și internaționale, prin intermediul mass-mediei și prin organizarea și desfășurarea mai multor acțiuni de sensibilizare și informare în spațiul public, astfel încât mesajul edililor, problemele și preocupările lor să fie receptate și conștientizate de cât mai mulți oameni. În această perioadă complicată, CALM a avizat sute de proiecte de legi, și-a consolidat poziția de lider de opinie în cadrul organismelor europene și internaționale, a stabilit relații de colaborare cu zeci de asociații ale APL din toată lumea, a contribuit la diseminarea practicilor bune și a publicat numeroase ghiduri pentru fortificarea capacităților autorităților locale. Congresul Autorităților Locale a exercitat o presiune mediatică fără precedent și a abordat problemele APL la cele mai diverse niveluri. Acest volum constituie o colecție de editoriale publicate în ziarul CALM, „Vocea Autorităților Locale”, care au marcat activitatea asociației și au contribuit la fortificarea vocii APL din Republica Moldova pe plan intern și extern.

CALM INFO.

Creare, organizare, activitate și rezultate

1 Informații generale privind CALM

- Organizație neafiliată politic, uniune de persoane juridice (unități administrativ-teritoriale), în baza deciziei consiliilor locale/municipale.
- 21 martie 2010, Adunarea Generală privind crearea CALM.
- Circa 800 de membri (sate/comune, orașe/municipii – 3/4 din numărul total). Municipiile Chișinău și Bălți sunt membri CALM. Orașe reședințe de raioane: din 32 de orașe, 31 sunt membri. Populația de referință – peste 80% din populația Republicii Moldova.
- Secretariatul: 10 angajați și 5 experți asociați. Sediul: mun. Chișinău, Columna 106 A.
- Rețele specializate: Asociația Președinților de Raion (APR CALM), Rețeaua Femeilor (RF CALM), Rețeaua Secretarilor Consiliilor Locale (RS CALM), Rețeaua Orașelor (RO CALM).
- Recunoscut în calitate de partener de dialog al guvernului (expres prevăzut în Legea privind aprobarea Strategiei Naționale de Descentralizare și Strategiei privind reforma administrației publice).
- Recunoscut pe plan internațional drept reprezentant al APL din Republica Moldova.
- Calitatea de membru/participant activ și cu drepturi depline: Rețeaua Asociațiilor Autorităților Locale din Sud-Estul Europei (NALAS), Consiliul Municipalităților și Regiunilor Europene (CEMR), Uniunea Mondială a Orașelor și Autorităților Locale (UCLG), Asociația Agențiilor pentru Democrație Locală (ALDA), Consiliul Autorităților Locale și Regionale din cadrul Parteneriatului Estic (CORLEAP), Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (CALRCE).

- Parteneriate internaționale cu asociații similare: Asociația Comunelor din România (ACoR), Asociația Orașelor din România (AOR), Asociația Municipalităților și Regiunilor din Letonia (LALRG), Asociația Autorităților Locale din Slovacia (ZMOS), Uniunea Comunităților Rurale din Polonia (URCP), Asociația Municipalităților din Estonia (AME), Asociația Comunităților Rurale din Franța (ACRF), Asociația Orașelor din Ucraina, Asociația Municipalităților din Georgia, Asociațiile Municipalităților din Cehia, Ungaria etc.
- Pe data de 24 mai 2013 la Chișinău a avut loc prima reuniune a autorităților locale din Republica Moldova și România, în cadrul căreia a fost constituit Consiliul Autorităților Locale din Republica Moldova și România.
- 8 februarie 2012, aprobarea, la inițiativa CALM, a Hotărârii guvernului privind instituirea sărbătorii profesionale Ziua autonomiei locale și a lucrătorului APL, începând cu 1 februarie 2013 (1 februarie 1998 este data intrării în vigoare pentru Republica Moldova a Cartei europene a autonomiei locale – 1 februarie 1998).
- 1 februarie 2013, prima aniversare a Zilei autonomiei locale și a lucrătorului APL – sărbătorită în Piața Marii Adunări Naționale, de peste 500 de primari și președinți de raioane, în formă de miting în favoarea autonomiei locale și contra discriminării APL.

2 Contextul creării, dezvoltării și activității CALM

Apariția CALM pe 21 martie 2010, în forma sa actuală și în calitate de organizație neafiliată politic, care să întrunească marea majoritate a comunităților locale, a reprezentat un fenomen inedit și absolut neașteptat pentru întreaga societate și clasă politică. Un semnal de consolidare a societății, prin care autoritățile locale au demonstrat că, indiferent de viziunile politice, în Republica Moldova este posibil un consens în jurul unor domenii de interes general – descentralizare, autonomie locală și dezvoltare locală. Până la CALM, multitudinea de asociații care au existat nu au rezistat influențelor politice și, în mare parte, s-au discreditat. Drept urmare, vocea autorităților locale nu a fost luată în considerare în cadrul procesului decizional național, inclusiv atunci când au fost realizate reforme în domeniul APL.

Neafilierea politică, atitudinea combativă, tendința de unificare și activitatea exclusiv în interesul tuturor autorităților locale sunt caracteristici ale CALM care s-au confirmat și consolidat mai ales în anii 2010-2015, o perioadă de turbulență politică majoră prin care a trecut – și trece până în prezent – Republica Moldova: alegeri parlamentare (2009 – 2, 2010, 2014),

alegeri locale (2), referendum constituțional, crize guvernamentale sistematice și schimbarea permanentă de guverne (5 guverne) etc.

Un aspect separat îl constituie faptul că, până la CALM, în Republica Moldova lipsea un dialog real între autoritățile centrale și cele locale, lipsind și un mecanism de consultare și luare în considerare a opiniei APL pe diverse probleme ce le vizează. Totodată, pe plan internațional, vocea APL practic nu exista, iar guvernările din Republica Moldova au fost și sunt în continuare criticate pentru situația gravă din domeniul autonomiei locale și nerespectarea angajamentelor internaționale (a se vedea Raportul și Recomandările Consiliului Europei din 2012 și 2018).

Astăzi putem constata că, în pofida instabilității social-politice și presiunilor de tot felul, CALM a rezistat și chiar s-a dezvoltat, devenind o organizație cu adevărat reprezentativă a tuturor APL, care are în prezent o pondere ce nu poate fi neglijată în procesul decizional din Republica Moldova. Iar rolul principal în acest succes îi revine atât executivului CALM, care a activat în strictă conformitate cu obiectivele propuse și interesele directe ale APL, cât și unui grup mare de primari și președinți de raioane, fondatori ai CALM, precum și unor deputați, care au susținut executivul și nu au permis amestecul politicului în activitatea CALM.

3 Membrii, scopul și obiectivele CALM

Membri CALM sunt unitățile administrativ-teritoriale organizate, potrivit legii, ca orașe (municipii) și sate (comune), precum și asociațiile lor profesionale. De asemenea, membri CALM sunt unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II, în baza unor acorduri de parteneriat.

Calitatea de membru CALM se obține în baza deciziei consiliului local privind aderarea la CALM.

În prezent, CALM are în calitate de membri circa 800 de sate (comune), orașe (municipii) și 11 unități administrativ-teritoriale de nivelul II.

Scopul principal al CALM este realizarea unei uniuni mai strânse între membrii săi, pentru a promova idealurile și principiile prevăzute în Carta europeană a autonomiei locale.

Principalele obiectivele CALM sunt:

- (1) participarea activă și eficientă la procesul de modernizare și descentralizare a administrației publice din Republica Moldova;
- (2) îmbunătățirea cadrului legislativ care vizează interesele colectivităților locale și regionale;
- (3) edificarea și consolidarea unui parteneriat efectiv cu administrația publică centrală;

- (4) reprezentarea unitară a intereselor comune ale colectivităților locale și asociațiilor autorităților locale membre CALM în raporturile cu administrația publică centrală, organizații neguvernamentale și terți;
- (5) coordonarea și promovarea cooperării între autoritățile locale din Republica Moldova;
- (6) facilitarea și asistarea la soluționarea problemelor comune ale autorităților locale;
- (7) asigurarea autorităților locale cu asistență metodologică și consultativă necesară;
- (8) cooperarea, în condițiile legii, cu autoritățile administrației publice locale ale altor state și asociațiile lor.

4 Structura organizatorică și funcțională

Organele de conducere, administrare și control sunt:

- Adunarea generală a membrilor;
- Consiliul CALM;
- președintele și vicepreședinții;
- Biroul executiv;
- comisiile de specialitate;
- directorul executiv;
- Comisia de cenzori – organ de control;
- Consiliul de supraveghere – organ de monitorizare a activității asociației.

Adunarea generală este organul reprezentativ suprem al asociației, alcătuit din totalitatea reprezentanților orașelor (municipiilor), satelor (comunelor) și asociațiilor care au dobândit și dețin în continuare calitatea de membri ai asociației, în conformitate cu prevederile statutului. Calitatea de reprezentant al membrilor asociației la Adunarea generală o au din oficiu primarii orașelor (municipiilor) și satelor (comunelor).

Consiliul CALM este organul reprezentativ al asociației care asigură conducerea operativă a asociației în intervalul dintre sesiunile Adunării generale și punerea în executare a hotărârilor Adunării generale. Consiliul CALM se compune din primarii de orașe reședințe de raion, președinți/vicepreședinți ai asociațiilor raionale de primari, președintele și directorul executiv CALM.

Biroul executiv este organul de lucru al asociației care asigură funcționarea Consiliului CALM și soluționarea operativă a unor probleme, în intervalul dintre ședințele Consiliului CALM. Membri din oficiu ai Biroului executiv sunt: președintele, vicepreședinții și directorul executiv al asociației. Consiliul CALM poate decide includerea și a altor reprezentanți ai săi în componența Biroului executiv.

Comisiile CALM sunt înființate în baza deciziei Consiliului CALM, în principalele domenii de activitate a căror structură implică membri ai Consiliului CALM, experți, specialiști și alți reprezentanți ai membrilor asociației.

Secretariatul CALM este un grup de salariați care realizează și coordonează activitatea cotidiană a asociației. Secretariatul este condus de un director executiv.

5 Activitatea în dezvoltarea instituțională CALM

În vederea dezvoltării instituționale a CALM, au fost realizate acțiuni în următoarele direcții:

1. Elaborarea și implementarea unor documente de ordin strategic intern: planul strategic și de acțiuni al CALM pentru perioada 2010-2014; Regulamentul de ordine interioară (2013), Regulamentul privind consultarea membrilor CALM (2013), Planul strategic și de acțiuni pentru perioada 2015-2020.
2. Asigurarea condițiilor corespunzătoare pentru activitatea secretariatului CALM: sediu, echipament, mobilier etc.
3. Asigurarea funcționării organelor de conducere a CALM și organizarea sistematică a ședințelor Consiliului de administrație și Biroului executiv. Inițierea activității comitetelor de specialitate din cadrul CALM.
4. Asigurarea stabilității financiare, inclusiv prin inițierea procesului de colectare a cotizațiilor și atragere de fonduri.
5. Creșterea capacităților de expertiză CALM în domeniul avizării și asigurarea prestării unor servicii membrilor CALM: consultanță, informație, planificare strategică etc. Atragerea unor experți calificați titulari și/sau asociați.
6. Asigurarea unei comunicări eficiente și permanente cu membrii CALM și alți actori relevanți prin intermediul comunicatelor, e-mailurilor, Facebookului, ziarelor, organizarea întrunirilor sistematice în teritoriu și la sediul CALM etc.
7. Constituirea rețelelor profesionale și asigurarea funcționării lor:
 - Rețeaua Femeilor CALM (2011);
 - Asociația Președinților de Raioane (2012);
 - Rețeaua Secretarilor Consiliilor Locale CALM (2019);
 - Rețeaua Orașelor CALM (2015);
 - Rețeaua Contabililor (2019);
 - Rețeaua Perceptorilor Fiscali (în proces de constituire);

- Rețeaua Specialiștilor în reglementare funciară (în proces de constituire).
- 8. Asigurarea creșterii permanente a numărului de membri CALM (circa 800, decembrie 2018).
- 9. Identificarea și punerea în aplicare a talentelor artistice din cadrul APL. Promovarea pe plan național și internațional a valorii și culturii naționale prin organizarea/participarea la diverse activități.
- 10. Inițierea procesului de identificare și apreciere a reprezentanților APL care și-au dedicat viața dezvoltării comunităților locale. Organizarea, pe data de 28 decembrie 2011, a ceremoniei de înmânare a distincțiilor CALM „Primar Emerit” și „Pentru merite în APL”.
- 11. Planul de acțiuni al Rețelei Femeilor din cadrul CALM pentru perioada 2012-2013 (2012), pentru perioada 2014-2016 (2014), pentru perioada 2017-2019 (2017)

Pe parcursul anilor 2017- 2018 au fost puse în aplicare elementele componente ale viitorului Centru de Expertiză și Asistență și Instruire al CALM (CEAI), precum și a unor servicii specializate:

- consolidarea serviciului de asistență pentru APL și prestatorii mici de aprovizionare cu apă (SOMAS);
- consolidarea serviciului juridic;
- instituirea și consolidarea Serviciului Migrație și Dezvoltare;
- Instituirea și consolidarea Serviciului economie și finanțe;
- Serviciul Dezvoltare locală și atragere de fonduri;
- Serviciul comunicare;
- Inițierea procesului de creare a rețelelor profesionale din cadrul APL ale: secretarilor consiliilor locale, contabililor, preceptorilor fiscali, specialiștilor funciari și specialiștilor în scrierea de proiecte, atragere de fonduri;
- Semnarea acordului de cooperare cu Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova (24.04.2018);
- Stabilirea și dezvoltarea relațiilor de cooperare cu Ministerul Afacerilor Interne și Inspectoratul General pentru Situații de Urgență (IGSU);
- Semnarea acordului de cooperare cu Asociația investitorilor din România în Republica Moldova (17.07.2018).

6 Activitatea în promovarea drepturilor și intereselor APL pe plan intern

1. **Monitorizarea permanentă a cadrului legal** și a politicilor ce vizează drepturile și interesele APL și reacționarea imediată la actele contrare intereselor APL. În acest sens, a fost asigurată:

- avizarea sistematică a proiectelor de acte legislative și normative ce vizează interesele APL;
 - elaborarea opiniilor, adresărilor pe marginea proiectelor de acte normative care vizează problemele APL (reforma educației, strategia descentralizării, salarizarea în APL, ajutorul social etc.). Pe parcursul anilor 2010-2018 au fost elaborate sute de avize, propuneri și documente de poziție pe diverse subiecte de interes pentru APL: taxe locale, achiziții publice, fondul ecologic, servicii publice, statutul alesului local și protecția lui socială, finanțe locale, tarife, educație etc.
2. Elaborarea și prezentarea factorilor de decizie în ceea ce privește viziunea APL și a **propunerilor concrete pentru toate programele de guvernare** din perioada 2010-2018.
 3. Elaborarea și înaintarea factorilor, **propunerilor privind modificarea cadrului legal în scopul consolidării autonomiei locale**: consultarea obligatorie a APL; achiziții publice; salarizarea funcționarilor publici și a persoanelor cu demnitate publică; tarifele la apă; creșterea bazei fiscale locale; evaluarea bunurilor imobile; agentul constatator; schimbarea destinației terenurilor etc.
 4. **Asigurarea includerii CALM în mai multe structuri consultative** create la nivel guvernamental și parlamentar. În prezent, reprezentanții CALM sunt incluși în circa 30 de comitete, comisii și grupuri de lucru pe lângă diverse autorități publice centrale.
 5. Organizarea **întâlnirilor sistematice cu participarea factorilor decizionali** din cadrul guvernului și parlamentului (salarizarea, achiziții publice etc.). Elaborarea și înaintarea unor proiecte de acorduri de colaborare între CALM și autoritățile guvernamentale respective, în care să fie stabilit clar un mecanism efectiv de dialog.
 6. Organizarea unor acțiuni și manifestații publice de promovare/apărare a drepturilor și intereselor APL:
 - pe 8 februarie 2012, la inițiativa CALM, a fost adoptată Hotărârea guvernului privind instituirea sărbătorii profesionale Ziua autonomiei locale și a lucrătorului din APL, care se sărbătorește în fiecare an pe data de 1 februarie (data intrării în vigoare pentru Republica Moldova a Cartei europene a autonomiei locale – 01.02.1998);
 - pe 1 februarie 2013, cu ocazia primei aniversări a Zilei autonomiei locale și a lucrătorului APL, a fost organizată o amplă manifestație în Piața Marii Adunări Naționale, cu participarea a peste 500 de primari și președinți de raioane, în formă de miting în favoarea autonomiei locale și contra discriminării APL;
 - în urma acestei manifestații, au fost anulate o serie de acte guvernamentale ce limitau autonomia locală: state de personal, telefon,

benzină etc., iar în martie 2013 au fost adoptate modificări la Legea nr. 355, prin care au fost majorate salariile persoanelor cu funcții de demnitate publică din cadrul APL;

- mai-noiembrie 2013, inițierea unei campanii de promovare a Legii finanțelor locale: seminare informative în circa 20 de raioane, campanie mass-media, întruniri cu factorii decizionali, declarații și adresări etc.;
- pe data de 11 octombrie 2013, marșul și mitingul de susținere a adoptării și implementării legii finanțelor locale, la care au participat circa 300 de primari. În plus, au fost sesizate toate instituțiile relevante internaționale privind tărgănarea adoptării finale și implementării noului sistem de finanțe publice locale;
- 29 noiembrie – 1 decembrie 2013, vizitarea instituțiilor Consiliului Europei de un grup de 30 de primari, participarea la ședința plenară a sesiunii a 25-a a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei, organizarea unui *flash-mob* (acțiune de sensibilizare) în fața Consiliului Europei în favoarea noului sistem de finanțe publice locale și împotriva tărgănării implementării acestuia. Drept urmare, legea a fost adoptată în variantă finală, iar din 2014 a început să fie implementată ca proiect-pilot în câteva regiuni și din 2015 a început implementarea în toată țara;
- în anul 2018 a fost elaborat raportul de monitorizare: Situația democrației locale și gradul de implementare a documentelor de politici în domeniul descentralizării din Republica Moldova;
- în 2018 au fost elaborate 2 rapoarte privind monitorizarea cauzelor penale și contravenționale în privința reprezentanților APL;
- la 26.09.2018, la Chișinău s-au reunit peste 100 de primari din România și Republica Moldova în cadrul Conferinței internaționale „Dezvoltarea Locală Integrată și Creșterea Economică”. Evenimentul a fost co-organizat de Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) și Asociația Orașelor din România (AOR).

Activitatea în promovarea drepturilor și intereselor APL pe plan intern:

- Semnarea Acordului de constituire a Consiliului Autorităților locale din România și Republica Moldova (CALRRM) a fost semnat de către CALM și ACoR în 2013. Astfel, a fost impulsionat procesul de înfrățiri între primăriile dintre cele două state și dezvoltarea unor proiecte comune.
- La inițiativa CALM, în anul 2016 a fost adoptată Legea privind schimbarea destinației terenurilor și accesul la Curtea Constituțională a APL de nivelul I și II.

- La insistența CALM, din 2017 este descentralizat parțial Fondul rutier.
- În 2017 au fost elaborate mai multe declarații și adresări către factorii de decizie privind presiunile asupra aleșilor locali, prin intentarea dosarelor penale și arestarea aleșilor locali (cazurile primarului de Basarabasca și a președintelui raionului Dubăsari), necesitatea accelerării reformelor, de consolidare a bazei fiscale și de majorare a salariului în domeniul APL;
- În rezultatul intervențiilor partenerilor de dezvoltare ai RM, inclusiv ale Consiliului Europei, ale Delegației Uniunii Europene în Moldova, ale Ambasadei Statelor Unite ale Americii, ale Ambasadei Suediei, ale asociațiilor APL din Europa, în anul 2018 a fost stabilizată situația în domeniul intentării dosarelor penale și arestării aleșilor locali.
- Majorarea salariilor primarilor și ale altor demnitari publici din APL de la 1 septembrie, 2018. Alte categorii de funcționari din cadrul APL beneficiază de salarii mai mari de la 1 decembrie 2018.

7 Activitatea CALM pe plan extern

(1) Obiectivele CALM pe plan extern

În perioada 2010-2018, acest domeniu de activitate a fost unul dintre cele mai intense și mai productive.

Principalele obiective CALM urmărite pe plan extern în această perioadă au fost:

- a) promovarea și explicarea la nivelul instituțiilor europene și internaționale a importanței și priorității descentralizării și autonomiei locale pentru Republica Moldova și alte țări din parteneriatul estic;
- b) promovarea pe plan european a reformelor în Republica Moldova și, în primul rând, a reformei din domeniul descentralizării și finanțelor locale;
- c) crearea programelor speciale de asistență financiară europeană/internațională, cu acces direct pentru APL;
- d) facilitarea accesului APL la programe internaționale existente, inclusiv prin eliminarea/micșorarea cofinanțării;
- e) încheierea și dezvoltarea de parteneriate cu asociațiile similare și alți actori relevanți în vederea promovării obiectivelor comune;
- f) facilitarea dezvoltării parteneriatelor între APL din Republica Moldova și alte țări;
- g) asigurarea stabilității financiare a CALM prin atragerea de fonduri externe.

(2) Principalii parteneri ai CALM pe plan extern

• Consiliul Europei

Delegația Republicii Moldova a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei este compusă, în mare parte, din reprezentanții CALM. Congresul reprezintă o platformă de promovare a drepturilor și intereselor APL, precum și de monitorizare a modului de implementare a reformelor din domeniul descentralizării și autonomiei locale. În afară de Congres, CALM a stabilit relații de cooperare cu Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei, organul suprem al Consiliului Europei.

• Comitetul Regiunilor UE (CoR)

CoR este o structură influentă a Parlamentului European, responsabilă de domeniul autorităților locale și regionale. Reprezentanții CALM sunt membri ai delegației Republicii Moldova la CORLEAP – Conferința Permanentă a Autorităților Locale și Regionale din Sud-Estul Europei, unde CoR este parte și deține funcția de secretariat. CORLEAP este o altă platformă de promovare a intereselor autorităților locale și regionale la nivelul Uniunii Europene în relații cu instituțiile europene. În raporturile sale cu CoR, CALM promovează, pe de o parte, includerea sa în această structură, cel puțin în calitate de membru asociat sau observator. Pe de altă parte, este promovată creșterea interesului și înțelegerii din partea instituțiilor și țărilor UE. Față de descentralizare și problemele comunităților locale din Republica Moldova.

• Consiliul Municipalităților și Regiunilor Europene (CEMR)

În anul 2012 CALM a fost acceptat ca membru al CEMR – Consiliul Municipalităților și Regiunilor Europene –, o organizație paneuropeană din care fac parte majoritatea asociațiilor APL din Europa. CEMR este cel mai puternic partener politic al CALM în primul rând la nivel UE și al instituțiilor UE. Acesta este încă un instrument important pentru dialogul cu instituțiile Uniunii Europene care vizează promovarea politicilor în domeniul APL și a asistenței financiare din partea UE.

• NALAS

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) este membru deplin al Rețelei Asociațiilor Autorităților Locale din Europa de Sud-Est (NALAS) și participă activ la evenimentele organizate de NALAS, cum ar fi ședințe ale grupurilor de lucru tematice, mese rotunde, conferințe, târguri și expoziții internaționale. NALAS include: 16 membri deplini, 7 membri asociați și 9 000 de localități cu peste 80 de milioane de oameni. Aria geografică a membrilor NALAS: Asociațiile APL din Slovenia, Croația, Serbia, România, Bulgaria, Moldova, Turcia, Albania, Bosnia și Herțegovina, Ma-

cedonia și Ucraina. În 2011, NALAS a introdus un sistem nou, de rotație a președinției, astfel președintele servește un an, însoțit de primul, al doilea și al treilea vicepreședinte, care, ulterior, pe rând, devin președinți NALAS. În prezent, Emil Drăghici, primarul localității Vulcana-Băi din România, a fost desemnat președinte NALAS pentru următorul an. Cooperarea în cadrul NALAS se bazează pe mai multe aspecte de interes pentru guvernele locale, printre care se regăsește *lobbying*-ul și promovarea autonomiei locale și descentralizării cu instituțiile europene. În 2015, NALAS a elaborat Strategia de lobare și promovare a intereselor APL din Sud-Estul Europei în relații cu instituțiile UE. În cadrul NALAS, se regăsesc grupurile specializate și permanente de lucru, care reunesc cei mai buni experți din regiune, din Europa și din lume, precum și personalul competent al asociațiilor membre și profesioniști angajați în administrația publică locală. În special, în cadrul NALAS sunt șase grupuri de lucru tematice: dezvoltarea asociațiilor, descentralizarea fiscală, planificarea urbană, eficiența energetică, managementul deșeurilor solide și apei, turismul durabil. În toate aceste grupuri de lucru, CALM are delegați membri permanenți. Ședințele grupurilor de lucru au loc cel puțin o dată pe an, iar în cazul implementării proiectelor în domeniile respective, ședințele au loc mai des.

• ALDA – Asociația Europeană pentru democrație locală

În anul 2015 CALM a devenit membru ALDA. Încă o platformă originală de promovare a descentralizării și democrației locale la nivel european, precum și de lărgire a posibilităților pentru APL din Moldova de cooperare cu APL și regiunile din țările dezvoltate ale UE, inclusiv în scopul obținerii noilor surse de finanțare. ALDA întrunește atât autorități locale, cât și organizațiile societății civile, ceea ce permite o abordare deosebită la nivel UE, unde societatea civilă joacă un rol important. ALDA este, de asemenea, foarte activă în promovare politicilor favorabile APL, a programelor și fondurilor speciale pentru APL, a parteneriatului estic în relațiile cu instituțiile UE. În prezent, CALM și ALDA conlucrează activ în vederea creării în Republica Moldova a unei Agenții de democrație locală, al cărei scop va fi atragerea fondurilor europene pentru dezvoltarea democrației și comunităților din Republica Moldova la nivel regional prin cooperarea între APL și societatea civilă.

• Asociațiile autorităților locale din Europa

CALM a reușit să stabilească relații de cooperare cuprinzătoare cu asociațiile autorităților locale din mai multe țări europene. Relații bilaterale au fost stabilite cu asociațiile din Letonia, România, Ucraina, Turcia, Bulgaria, Polonia, Slovacia, Rusia, Republica Cehă, Norvegia, Suedia, Estonia, Lituania etc. Majoritatea acestor relații s-au manifestat prin încheierea

acordurilor de cooperare, proiecte implementate în comun, vizite de studii reciproce.

• **Organizații internaționale/donatori/ambasade**

CALM a stabilit relații multilaterale și, în mod special, bilaterale cu organizațiile internaționale, ambasadatele și donatorii care se află în Moldova, precum și la nivel european. În momentul de față, factorul major pentru crearea de parteneriate la nivel mondial este legat de mandatul CALM – descentralizarea, consolidarea autonomiei locale și a democrației locale în Republica Moldova. În afară de instituțiile și structurile deja menționate mai sus, au fost stabilite relații importante cu următoarele instituții: Ambasada Germaniei și GIZ, Ambasada Republicii Cehe, Ambasada Slovaciei, Ambasada României, Ambasada Poloniei, Ambasada Suediei, USAID, Ambasada SUA, Delegația UE, Ministerul Afacerilor Externe al Norvegiei, PNUD, UN Women, UNICEF etc.

(3) **Activitățile principale realizate în această perioadă**

- a) **Participarea** activă a reprezentanților CALM în cadrul diferitor structuri și organizații internaționale:
- Delegația RM la Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului European;
 - Rețeaua Asociațiilor Autorităților Locale din Sud-Estul Europei (NALAS). Grupurile de lucru pe finanțe publice, dezvoltarea urbană, eficiența energetică, turism, deșeuri solide etc.;
 - Conferința Autorităților Locale și Regionale din cadrul țărilor din Parteneriatul Estic (CORLEAP);
 - Consiliul Municipalităților și Regiunilor din Europa (CEMR) și Uniunea Orașelor și Guvernelor Locale din Lume (UCGL);
 - Asociația Agențiilor pentru Democrație Locală (ALDA).
- b) **Elaborarea și expedierea documentelor de poziție** și adresări către instituțiile europene în promovarea și apărarea intereselor APL (Parlamentul European, Comisia Europeană, Consiliul European, Comitetul Regiunilor, CORLEAP, USAID, ambasadatele SUA, Germaniei etc.).
- c) **Solicitarea și participarea** sistematică la întrevederile cu ambasadatele țărilor ce promovează democrația și buna guvernare (SUA, UE, România, Suedia, Slovacia, Polonia etc.). Organizarea întâlnirii cu Președintele și Secretarul General al Congresului Puterilor Locale și Regionale al Consiliului European și alți reprezentanți ai CoE.

- d) **Contribuirea** la elaborarea diferitor documente de poziții și declarații adoptate de organizații internaționale. În special:
- comunicatul de politici al Comisiei Europene COM (2013) 280 „Consolidarea autorităților locale din țările partenere pentru o guvernare mai bună și rezultate de dezvoltare mai eficiente”;
 - raportul Comisiei Europene pe marginea consultărilor la nivel mondial „Autoritățile locale în dezvoltare”;
 - rezoluțiile, adresările și planurile de acțiuni din cadrul COR-LEAP;
 - rezoluțiile la nivel de NALAS;
 - rezoluțiile, raportul, recomandările, vizitele de monitorizare ale Adunării Parlamentare a Consiliului Europei și ale Congresului Autorităților Locale și Regionale al CoE.
- e) **Facilitarea cooperării** între autoritățile locale și cele din alte țări prin:
- stabilirea și dezvoltarea relațiilor de cooperare cu asociațiile municipalităților din alte țări;
 - constituirea Consiliului Autorităților Locale din România și Moldova, având drept scop promovarea descentralizării și autonomiei locale, susținerea reciprocă pe plan internațional/european și dezvoltarea relațiilor de colaborare între comunitățile locale din ambele țări (mai 2013). Impulsionarea procesului de încheiere a acordurilor de colaborare (circa 50 de acorduri încheiate în 2013);
 - asigurarea participării la Primul Târg al Municipalităților din Sud-Estul Europei – NEXPO-2013 – a unui grup de 40 de primari;
 - organizarea și participarea în premieră a unui grup de 60 de primari la sesiunile plenare 24 și 25 ale Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (Strasbourg, martie și octombrie 2013);
 - organizarea vizitelor de studii pentru reprezentanți ai APL din Republica Moldova în: România, Letonia, Lituania, Franța, Ucraina, Croația, Turcia, Azerbaidjan, Bielorusia etc.;
 - primirea în vizită a delegațiilor/reprezentanților APL din România, Ucraina, Slovacia, Lituania, Letonia, Kârgâzstan, Norvegia, Suedia etc.
- f) **Stabilirea și dezvoltarea relațiilor cu finanțatorii** și donatorii din țară și de peste hotare: USAID, GIZ, UNICEF, UNDP, guvernul Norvegiei, guvernul Slovaciei etc.

Rezultate:

- CALM și autoritățile locale din Republica Moldova au devenit mai vizibile pe plan internațional, vocea lor fiind auzită și luată în considerare;
- partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova au început să-și revizuiască abordările și acordă mai multă atenție domeniului descentralizării APL și relațiilor/finanțării directe cu APL;
- aprobarea legii ce ține de reforma finanțelor publice locale (chiar dacă este implementată începând cu 2015) sub presiunile CALM și ale partenerilor noștri externi (Ambasada Suediei, Consiliul European, Uniunea Europeană etc.);
- rezoluția Adunării Parlamentare a Consiliului European referitor la necesitatea aprobării Legii finanțelor locale (cu implementare din 2014);
- rezoluția CEMR în susținerea acțiunilor întreprinse de CALM;
- adresarea comună a Comitetului Regiunilor și a CORLEAP referitor la susținerea CALM și a reformei finanțelor locale;
- suportul direct și indirect din partea partenerilor de dezvoltare – Consiliul European, ambasadele României, Suediei, Statelor Unite, Ungariei, CEMR, municipalitatea Lisabona etc.;
- adoptarea de către autoritățile României a modificărilor la legislația APL, prin care din bugetele locale/județene pot fi finanțate direct proiecte/inițiative pentru localitățile înfrățite din Republica Moldova (legea a început să fie implementată cu succes).

8 Vizibilitate, informare și comunicare

1. Implementarea Regulamentului CALM privind modul de consultare a membrilor.
2. Asigurarea realizării săptămânale a emisiunii „Vocea administrației publice locale” la postul de radio Vocea Basarabiei.
3. Crearea, menținerea și dezvoltarea paginii web al CALM – www.calm.md – și a paginii de Facebook.
4. Editarea și distribuirea buletinului informativ „Vocea administrației locale”, inclusiv scrierea de articole, avize, colectarea informației relevante etc.
5. Informarea membrilor CALM și a tuturor celor implicați privind principalele probleme și activitatea CALM, prin intermediul comu-

nicatelor de presă. Publicarea acestora pe *site*-ul CALM, pe www.communicate.md și www.hotnews.md.

6. Organizarea sistematică a seminarelor de informare și instruire pentru APL (fonduri, acordul de asociere cu UE, finanțe locale etc.).
7. Inițierea contactelor și schimbului de experiență între APL din diferite raioane.
8. Organizarea seminarului/atelierului de lucru pentru patruzeci de femei primari (Coșnița, 2010).
9. Organizarea, în parteneriat cu Gender-Centru și UNWOMAN, a atelierelor privind identificarea necesităților femeilor din APL, formularea obiectivului strategic în cadrul planului strategic al CALM și elaborarea planului de acțiuni privind consolidarea capacităților femeilor din APL.
10. Organizarea, în parteneriat cu GIZ Moldova și ADR sud, a conferinței regionale privind problemele ce țin de regionalizare și funcționarea serviciilor de asigurare cu apă și canalizare (Cahul, 12-13 mai 2011).
11. Menținerea contactului permanent cu membrii consiliului administrativ, membrii CALM și alți reprezentanți ai APL.
12. Asigurarea apariției emisiunii televizate lunare pe problemele APL, la postul EURO TV, „Cu CALM în oglindă”.
13. Asigurarea apariției sistematice, la EURO TV, a spoturilor promoționale privind problemele autonomiei locale.
14. Din iunie 2018 secretariatul CALM realizează săptămânal emisiunea „La Înălțime cu CALM” – un program de două ore dedicat APL.
15. Asigurarea apariției săptămânale a emisiunii „Ora Primarului” la 10 TV și apariția sistematică la TV 8 a emisiunii „Regionalii”.
16. Angajarea unei persoane responsabile de *site* și de editare sistematică a buletinului informativ electronic, distribuit tuturor membrilor CALM.
17. Organizarea a șase mese rotunde pentru femeile primari (Coșnița 2011). Conferința de constituire a RF CALM (decembrie 2011).
18. Organizarea ceremoniei de înmânare a distincțiilor CALM (decembrie 2011).
19. Plasarea pe *site*-ul CALM și asigurarea accesului APL la Biblioteca LOGIN – o culegere de acte, documente, legislație și alte documente relevante referitoare la activitatea APL din diferite țări.

9 Direcțiile principale de activitate CALM pentru perioada 2016-2020

1) Consolidarea capacității instituționale și funcționale

- Implementarea strategiei și planului de acțiuni CALM pentru anii 2016-2019.
- Dezvoltarea secretariatului și îmbunătățirea condițiilor de muncă pentru secretariatul CALM: lărgirea spațiului de muncă, angajarea de personal, asigurarea cu tehnică etc.
- Asigurarea funcționării stabile a tuturor structurilor interne ale CALM: consiliul administrativ, biroul executiv, comisiile specializate și secretariatul.
- Consolidarea CALM la nivel teritorial:
 - a) asigurarea funcționării structurilor/filialelor la nivel raional și regional;
 - b) organizarea sistematică a ședințelor CALM în teritoriu, consolidarea asociațiilor aleșilor locali din raioane și crearea filialelor CALM la nivel teritorial/regional.
- Punerea în funcțiune a comisiilor de specialitate CALM, cu implicarea largă a reprezentanților APL și a experților.
- Consolidarea și asigurarea activității rețelelor profesionale: RF, RO, RS etc.
- Creșterea volumului de colectare a cotizațiilor și identificarea altor surse de venituri pentru a crește capacitățile funcționale și a asigura autonomia și independența funcțională a CALM: proiecte, servicii, sponsorizări etc.
- Creșterea constantă a capacității, calității și numărului de servicii acordate de CALM membrilor săi prin atragerea de expertiză calificată și creșterea numărului de experți asociați. Dezvoltarea prioritară a serviciilor de instruire, asistență informațională și juridică, atragere de fonduri, consultanță ad-hoc și/sau „sfatul unui coleg”, „răspuns rapid”.
- Organizarea întrunirilor tematice sistematice naționale și regionale între APL în scopul instruirii și schimbului de experiență.
- Dezvoltarea conceptului centrului de informare, expertiză și instruire pentru APL. Căutarea fondurilor pentru realizarea acestui concept.

2) Promovarea și monitorizarea implementării reformelor în domeniul descentralizării și autonomiei locale

- Elaborarea sistematică (lunară sau trimestrială) a rapoartelor generale și tematice de monitorizare a situației în domeniul descentralizării și autonomiei locale.

- Pe termen scurt, promovarea necesității de a adopta pachetul de acte legislative restante ce vizează: accesul APL la Curtea Constituțională, dreptul de a schimba destinația terenurilor, creșterea pragurilor în cazul achizițiilor publice, precum și pachetul de legi din domeniul consolidării bazei fiscale.
- Pe termen mediu și lung (pe parcursul anului), monitorizarea permanentă (lunară, trimestrială, semestrială etc.) a modului de implementare a Strategiei Naționale de Descentralizare, a planului ei de acțiuni, a Planului de acțiuni privind implementarea Acordului de asociere RM-UE (capitolul cu acțiuni concrete ce vizează descentralizarea și autonomia locală) etc.
- Monitorizarea respectării angajamentelor asumate de guvernare în domeniul democrației locale.
- Creșterea presiunii pe plan intern și extern asupra guvernării în vederea implementării reformelor din domeniul descentralizării: elaborarea documentelor de poziții și expedierea acestora factorilor decizionali și partenerilor internaționali, organizarea sistematică a evenimentelor publice (conferințe, dezbateri publice, conferințe de presă), cooperarea cu societatea civilă și partenerii de dezvoltare etc.

3) Apărarea drepturilor/intereselor APL și implicarea activă în procesul decizional național

- Implicarea CALM în structurile consultative/decizionale/de supraveghere noi de pe lângă APC și asigurarea participării active în cadrul celor în care CALM este membru.
- Elaborarea unui mecanism eficient de dialog instituționalizat, permanent și eficient, între CALM și APC. Încheierea unui acord de colaborare cu parlamentul și guvernul. Încheierea acordurilor de cooperare/parteneriat cu autoritățile centrale relevante.
- Crearea structurilor consultative permanente, cu participarea reprezentanților APL pe lângă autoritățile centrale relevante.
- Crearea grupului de prieteni/simpatizanți ai administrației publice locale din cadrul parlamentului.
- Promovarea acordării dreptului CALM de a participa la ședințele guvernului și parlamentului cu vot consultativ.
- Continuarea procesului de elaborare a documentelor de poziție și avizare a cadrului legal actual și a proiectelor de acte normative care se referă la drepturile și interesele APL.
- Elaborarea, prezentarea și promovarea sistematică a propunerilor de modificare a cadrului normativ/legislativ.

- Monitorizarea cadrului normativ și a acțiunilor autorităților centrale în ceea ce privește corespunderea lor cu principiile autonomiei locale și descentralizării, cu drepturile și interesele APL. Reacționarea promptă și rapidă la orice act de abuz față de APL sau blocarea procesului de reforme.

4) Consolidarea CALM în calitate de platformă de comunicare și informare pentru autoritățile publice locale

- Implementarea strategiei/planului de comunicare CALM.
- Editarea ziarului lunar „Vocea administrației locale” și a buletinelor informaționale electronice săptămânale.
- Asigurarea apariției sistematice a emisiunii „Vocea administrației publice locale” și inițierea apariției altor emisiuni și programe radio și/sau televizate pe problemele APL și ale descentralizării.
- Menținerea și dezvoltarea paginii web a CALM.
- Organizarea sistematică a ședințelor lărgite ale organelor de conducere CALM în teritoriu.
- Facilitarea contactelor și parteneriatelor între APL din diferite regiuni ale Republicii Moldova.

5) Creșterea vizibilității și a gradului de promovare

- Organizarea și desfășurarea unor campanii active și permanente de sensibilizare a opiniei publice asupra problemelor autonomiei locale, de promovare a drepturilor și intereselor APL și explicare a esenței, importanței și impactului descentralizării asupra dezvoltării locale și calității vieții oamenilor.
- Participarea activă a reprezentanților CALM la emisiunile radio, TV și dezbaterile publice pe teme ce vizează drepturile și interesele APL, problemele descentralizării și autonomiei locale.
- Organizarea sistematică a dezbaterilor publice tematice cu participarea mass-mediei și societății civile.

6) Activitatea pe plan extern și relațiile cu organizațiile internaționale

1. Obiective:

- promovarea importanței deosebite a autonomiei locale, descentralizării și democrației locale pentru țările din parteneriatul estic;
- promovarea necesității de a continua reformele din Republica Moldova în domeniul descentralizării;

- examinarea și valorificarea oportunităților pentru APL care apar odată cu implementarea Acordului de asociere la UE;
- înaintarea demersurilor și promovarea creării unor programe de asistență financiară internațională cu acces direct pentru APL;
- facilitarea accesului APL la programe internaționale existente și eliminarea/micșorarea ratei de cofinanțare;
- dezvoltarea de parteneriate și relații cu APL din alte țări;
- asigurarea stabilității financiare a CALM prin stabilirea de parteneriate și atragerea de fonduri externe.

2. Direcții de activitate:

- consolidarea relațiilor cu instituțiile Uniunii Europene, Consiliul European, SUA și alți parteneri de dezvoltare ai Republicii Moldova, activi în domeniul descentralizării și autonomiei locale;
- consolidarea relațiilor cu organizațiile finanțatoare internaționale active în Republica Moldova: Fondul Monetar Internațional (FMI), Banca Mondială (BM), Banca Europeană pentru Reconstrucții și Dezvoltare (BERD), Banca Europeană de Investiții (BEI) etc.;
- consolidarea relațiilor cu Consiliul European și subdiviziunile acestuia: Adunarea Parlamentară și Congresul Autorităților Locale și Regionale;
- continuarea participării active în cadrul tuturor organizațiilor internaționale și regionale în care CALM a fost acceptat în calitate de membru sau cu care au fost stabilite relații de cooperare: Comisia Europeană, UE, CoR, NALAS, CEMR, UCLG, Consiliul European, CORLEAP. Scopul – promovarea în continuare a creșterii rolului APL la nivel european/regional și recunoașterii generale a importanței descentralizării în democratizarea și dezvoltarea statelor din Sud-Estul Europei;
- monitorizarea sistematică a modului de implementare a Acordului de Asociere la UE și sensibilizarea instituțiilor europene corespunzătoare privind reformele realizate/nerealizate la capitolul descentralizare și autonomie locală;
- promovarea creării unei platforme unice de cooperare și interacțiuni la nivel regional între asociațiile APL din cadrul Parteneriatului Estic;
- punerea în aplicare și valorificarea oportunităților de cooperare din cadrul Consiliului Autorităților Locale din Republica Moldova și România;
- dezvoltarea relațiilor de parteneriat între CALM și asociații similare din alte țări. Stabilirea unor parteneriate noi cu asociațiile APL din Polonia, Ungaria, Cehia, Ucraina;

- facilitarea încheierii acordurilor de colaborare între APL din Republica Moldova și din alte țări;
- elaborarea de documente de poziție și înaintarea lor către organizațiile internaționale relevante (CoE, CORLEAP, CoR etc.) pe diverse probleme care vizează drepturile și interesele APL;
- stabilirea parteneriatelor cu societatea civilă din Republica Moldova și de peste hotare, în vederea promovării în comun a descentralizării și democrației locale. Crearea în cooperare cu ALDA a unei Agenției de Democrație Locală în Republica Moldova.

CALM – VIZIUNE, CONCEPT ȘI DEMERS ÎN FAVOAREA DESCENTRALIZĂRII ȘI DEZVOLTĂRII COMUNITĂȚILOR LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

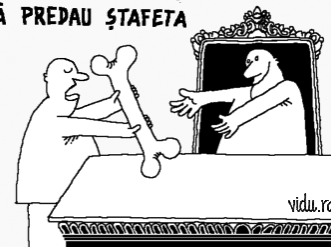
DÉJÀ-VU. DESCENTRALIZARE, AUTONOMIE LOCALĂ ȘI REFORMA APL LA... PAȘTELE CAILOR?!

Acest articol a fost scris înaintea alegerilor locale generale din 2011. La distanță de patru ani, febra alegerilor ne-a cuprins din nou pe toți: de la politicieni la oamenii simpli, de la edili locali la funcționari de rang înalt. Dar ce s-a schimbat în această perioadă, astfel încât să putem spune cu mâna pe inimă că viața în satele și orașele noastre s-a îmbunătățit calitativ, că primarii au competențe și pârghii suficiente pentru a îndeplini doleanțele alegătorilor? În timp ce oficialii europeni îndeamnă clasa politică și guvernarea să accelereze reformele în administrația publică locală, singurii care sunt aleși direct de popor, primarii, se confruntă, în anul 2015, cu probleme pe care le semnalau cu patru, opt sau chiar doisprezece ani în urmă. Mai avem o strategie clară, iar grandiosul plan de acțiuni a expirat fără să fie pus în aplicare. Avem un început de reformă a finanțelor locale, dar aceasta riscă să fie compromisă din cauza lipsei de continuitate. Așadar, DÉJÀ-VU?

Ce se întâmplă și încotro mergem cu administrația publică locală, stimați foști și actuali guvernanți?

În ultima perioadă, suntem martorii unei activizări în domeniul administrației publice locale. Politicieni, membri ai guvernului, experți, jurnaliști etc., toți și-au amintit brusc de administrația publică locală, de problemele care există, plimbându-se prin țară, la televiziuni și mass-media cu promisiuni și manifestări de respect față de autoritățile locale. În același timp, primarii, președinții de raion, personalități din teritoriu au devenit peste noapte foarte atractivi și sunt vânați de toate forțele politice, în acest sens fiind folosite orice mijloace devenite „normale” (pentru Republica Moldo-

**DOMNUL PRĂMAR,
VĂ PREDAU ȘTAFETA**

va) și „testate” cu succes pe parcursul anilor de toate guvernările anterioare: metode administrative, financiare, economice, politice, mediatice etc.

| Pe cine interesează și cui îi pasă de autoritățile locale în Republica Moldova?

Astfel, bieții colegi primari, nici nu știu ce să facă, fiind șantajați și preșați din toate părțile să accepte ofertele generoase (la prima vedere) ale forțelor politice, dar care, de obicei, nu au niciun conținut real sau vreo importanță practică după alegeri. În pofida tuturor promisiunilor și îndată ce se finalizează alegerile locale, interesul față de APL din partea „mai marilor lumii” scade brusc și primarii rămân singuri cu problemele lor, cu excepția unor pomeni cu caracter electoral pe care doar unii reușesc să le dezbată, dar care niciodată nu sunt suficiente.

| Fără bani și fără împuterniciri, mulți primari regretă că au fost aleși în funcții!

În acest sens, se uită că, spre deosebire de alegerile parlamentare, activitatea la nivel local nu este și nu trebuie să fie politizată, iar rolul factorului politic este foarte redus, oamenii cunoscând candidații și apreciindu-i nu după apartenența politică, ci după calitățile morale, modul de viață, autoritate și rezultatele obținute în calitate de primar sau la locul de muncă.

Grav și alarmant, pentru întregul sistem al administrației publice locale, este faptul că o bună parte dintre reprezentanții administrației locale de înaltă calificare și cu o vastă experiență – primari și funcționari din cadrul primăriilor – nu mai doresc să continue activitatea în cadrul administrației locale în condițiile actuale, sub orice critică în ceea ce privește cadrul legal, competențele, finanțele, motivarea și remunerarea etc.

Pe acest fundal, trezește o anumită stare de compasiune mulțimea de candidați noi la funcția de primar, care, se pare, habar nu au ce înseamnă, în Republica Moldova, să fii primar – aparent autoritate publică locală, dar, în același timp, și administrator de școli, măturător de străzi, polițist, pompier, asistent social, medic, lacăt la ușa judecătoriilor, procuraturii, CCCEC; scriitor (autor) de proiecte, dactilograf și secretar al ministerelor; cerșetor cu mâna întinsă pe la raion, la Ministerul Finanțelor, la partide politice, la donatori; obiect al controalelor și presiunilor din partea nenumăratelor organe de control; viitori inculpați, cu dosare penale sau administrative garantate după cel mult șase luni de activitate în condițiile unui cadru legal actual imperfect și confuz; familii fără soții sau soți care se „cunună”, vorba unui primar, cu primăriile (am adăuga aici: cu procuratura, judecătoriile, Ministerul Finanțelor, furnizori și agenția achizițiilor publice, partide politice etc.) și duc de acasă bani și tot ce se poate pentru a face față numeroaselor probleme și sarcini fără acoperire financiară din partea guvernului.

Să fii primar înseamnă să fii și măturător, și medic, și polițist, și pompier, și asistent social, și dactilograf, și chiar cerșetor!

II CALM – viziune, concept și demers în favoarea descentralizării și dezvoltării comunităților locale din Republica Moldova

35

La toate acestea, trebuie adăugată atitudinea superficială și arogantă a multor reprezentanți ai administrației centrale față de autoritățile locale, care, cu orice ocazie, încearcă să pună responsabilitatea pentru nereușitele lor pe umerii autorităților locale. În acest sens, auzim sistematic din partea demnitarilor de stat că primarii sunt responsabili și de vină pentru calamitățile naturale, drumurile naționale, asistența socială, educație, recruți, pompieri etc. Cei care îi învinuiesc pe primari nici nu-și dau seama că în majoritatea cazurilor administrația locală, conform legii, nici nu trebuie să se ocupe cu astfel de atribuții, că ei nu au capacități funcționale și financiare pentru a realiza ceea ce se cere, că anume autoritățile centrale sunt responsabile pentru cadrul legal imperfect, subfinanțarea administrației locale și capacitățile administrative limitate ale administrației locale.

Dar, în general, o astfel de atitudine din partea administrației centrale trebuie considerată drept iresponsabilă și incompetentă, deoarece contravine tuturor normelor legale actuale pe care se bazează activitatea administrației locale.

Pe de o parte amuzant, dar pe de altă parte trist este faptul că în prezent foarte multă lume vorbește despre administrația locală și problemele existente în legătură cu aceasta, dar fără să întrebe părerea celor implicați nemijlocit – reprezentanții APL. De exemplu, la mai multe emisiuni radio și TV participă guvernanți, foști și actuali politicieni, politologi, sociologi etc. care își expun punctul de vedere referitor la problemele APL, însă nu sunt invitați, cu unele excepții, primari, președinți de raioane, consilieri locali etc. din teritoriu, care cunosc esența problemelor și a situației din domeniul APL.

Nu trebuie să ne mire acest fapt, deoarece, timp de 20 de ani, toate reformele și legile s-au adoptat fără să fie întrebate și consultate autoritățile locale. În Republica Moldova, cei din parlament, guvern și ministere au pretins că știu mult mai bine decât angajații primăriilor și consilierii de ce au nevoie comunitățile locale. Poate de aceea am avut atâtea reforme fără succes și poate de aceea avem o grămadă de strategii, legi, programe de guvernare care au rămas doar pe hârtie. Poate de aceea autoritățile publice locale sunt tratate de administrația centrală cu superioritate și aroganță. Din păcate, până în prezent, la noi în țară factorii decizionali nu au înțeles un lucru evident: guvernarea locală și cea centrală sunt două părți indispensabile și interdependente ale guvernării publice naționale și nu poate o parte să fie mai bună și să funcționeze bine dacă cealaltă este în incapacitate; niciun program de guvernare, nicio strategie, lege etc., oricât de bune ar fi, nicio dezvoltare socială și economică a țării în întregime nu va putea fi re-

alizată fără o administrație publică locală puternică și fără implicarea reală și efectivă a acesteia în procesul decizional din țară. Credem că experiența de mai bine de douăzeci de ani a Republicii Moldova și lipsa de progrese reale în domeniul dezvoltării social-economice sunt un exemplu explicit în acest sens.

O speranță mare pentru administrația locală a reprezentat-o venirea la putere a unei noi guvernări, care a promis și chiar a inclus în programul său, ca prioritate, consolidarea autonomiei locale și descentralizarea. Mai mult ca atât, de la cele mai înalte tribune (parlamentare și guvernamentale), autorităților locale li s-a promis că va fi demontată așa-numita verticală a puterii, instaurată pe parcursul perioadei anterioare, care a distrus de fapt administrația publică locală, transformând-o într-o anexă dependentă în totalitate de cea centrală.

| Toate oalele se sparg de capetele din administrația publică locală!

Ne-am convins însă că în Republica Moldova una este să promiți și cu totul alta este să te ții de promisiuni și să faci ceva concret. A trecut ceva timp, dar până în prezent, cu unele excepții, nicio acțiune concretă nu s-a realizat pentru îmbunătățirea situației administrației locale. Doar strategii, planuri de acțiuni, proiecte de legi... toate fără finalitate, iar administrația locală activează în continuare într-un cadru legal și instituțional confuz, depășit și contrar reglementărilor din domeniul APL, în multe cazuri: protecție socială, educație, sănătate, finanțe etc. Aceasta, în pofida faptului că printre actualii deputați se numără mai mulți experți independenți, primari, președinți de raioane și alți reprezentanți de vază ai administrației locale, care cunosc bine starea dezastruoasă a lucrurilor din domeniu și care, înainte de a deveni aleși ai poporului, le promiteau primarilor marea și sarea.

Mai mult ca atât, nu s-a schimbat nici atitudinea autorităților centrale față de cele locale, formalitatea și superficialitatea fiind principalele caracteristici ale relației între guvernarea centrală și cea locală, iar practicile regimului anterior fiind păstrate și aplicate în continuare.

În acest context, întrebările noastre față de guvernanți sunt următoarele: oare de ce atunci când s-au adoptat toate aceste cazuri nu s-a consultat administrația locală și s-a acționat în mod unilateral? De ce, odată cu măsurile administrative și reducerile de finanțări pentru autoritățile locale, nu se prevăd și măsuri compensatorii sau reforme consecutive care ar diminua efectul negativ al acțiunilor guvernamentale respective? De ce, atunci când este necesar să se reducă cheltuielile bugetului public, atenția Ministerului Finanțelor se orientează în primul rând la sursele de finanțare ale autorităților locale, dar nu și la cele destinate activității administrației centrale? De ce, la urma urmei, continuă practica stabilită de zeci de ani de guvernările

anterioare de a nu respecta legea? Carta europeană a autonomiei locale (art. 4 și 9), Constituția (art. 109), Legea administrației publice locale (art. 6 și 81), Legea descentralizării (art. 1), Legea finanțelor publice locale (art. 3) etc. prevăd expres obligația de a implica și consulta efectiv autoritățile locale și asociațiile acestora în toate problemele ce le vizează.

De douăzeci de ani, administrația publică locală este cenușăreasa Republicii Moldova!

În prezent, situația în domeniul administrației locale este gravă la toate capitolele, fiind caracterizată prin următoarele particularități:

1. Cadrul legal, instituțional și financiar necorelat și neajustat de administrația centrală.
2. Sistem în care toate pârghiile administrative și financiare disponibile în stat sunt în mâinile administrației centrale, iar majoritatea responsabilităților de realizare – pe umerii APL.
3. Sistem în care reformele administrației locale se fac fără administrația locală, sau, în cel mai bun caz, cu implicarea formală a acesteia.
4. Sistem care stimulează turismul politic și în care politicienii și guvernanții își amintesc de primari și de administrația locală doar în preajma alegerilor locale, pentru ca, ulterior, să uite.
5. Sistem care nu stimulează competența și inițiativa celor ce vin în APL, ci, dimpotrivă, face tot posibilul ca persoanele competente să nu ajungă sau să abandoneze APL.
6. Sistem în care APL sunt controlate și supravegheate de o mulțime de organe, pe când administrația centrală, de facto, este în afara oricărui control real.
7. Sistem care face tot posibilul pentru a crea impresia că cei mai corupți sunt primarii, învățătorii, medicii etc., care primesc salarii mizere, iar cei mai curați și necorupți sunt miniștrii, parlamentarii și alți demnitari de stat. Să fie oare așa?
8. Sistem în care ministerele trăiesc conform regulilor proprii, fără a ține cont că mai există alte domenii și legi, iar scrisorile și circularele sunt mai presus decât orice lege.
9. Sistem în care demnitarii de stat și funcționarii din cadrul ministerelor habar nu au de nevoile APL și de modul în care este organizată și funcționează administrația locală.

În acest context, ne miră discuțiile inițiate de autorități privind excluderea Republicii Moldova de sub monitorizarea Consiliului Europei, în situația în care la capitolul democrație și guvernare locală încă nu avem înregistrate progrese palpabile, acesta fiind unul dintre domeniile cu restanțe criticate sistematic de Consiliul Europei, începând cu anul 2001. Dacă pe di-

menșiunea drepturilor omului, justiție și libertatea presei pot fi văzute anumite progrese, pe cea a consolidării autonomiei locale există doar declarații de intenții, și nicio acțiune concretă.

Mai mult ca atât, nu putem înțelege de ce problematica descentralizării și consolidării autonomiei locale lipsește, cu unele excepții mici, din sfera interesului factorilor decizionali naționali și internaționali. De ce reprezentanții administrației locale nu sunt incluși în grupurile de lucru relevante în procesul de negociere a Acordului de asociere cu UE, a programelor de asistență, precum și alte acorduri și programe internaționale. Reforma administrației publice, inclusiv a celei locale, creșterea capacității administrative, dezvoltarea regională, atragerea de fonduri, dezvoltarea economică, socială etc. includ în mod indispensabil și dimensiunea locală, fiind domenii de interes și aplicabilitate deosebită și pentru autoritățile locale.

Prin urmare, în prezent, autoritățile locale din Republica Moldova, de rând cu anumite acțiuni de ordin strategic, au nevoie și așteaptă în regim de urgență nu promisiuni, ci acțiuni și fapte concrete din partea autorităților centrale, orientate spre perfecționarea cadrului legal și creșterea capacităților lor instituționale și financiare. Oare vor fi înțelese și auzite autoritățile locale de guvernanți? Sau, iarăși, domnilor foști și actuali guvernanți, ne ducem în alegeri locale cu promisiuni și speranțe într-un viitor frumos, iluzoriu?

*Editorial de Viorel Furdui, director executiv al CALM
24 martie 2010*

Rubiconul* descentralizării și al autonomiei locale sau *déjà-vu* – o nouă rundă de declarații și promisiuni deșarte?*

La început a fost cuvântul..., chiar foarte multe cuvinte, declarații și promisiuni!

La prima vedere, guvernarea și clasa politică actuală din Republica Moldova au ajuns în situația când nu mai poate trăgăna sau da înapoi, trebuind să întreprindă acțiuni concrete în ceea ce privește reformele și moderniza-

* Rubicon (latină: Rubicō, italiană: Rubicone) este un râu de mică adâncime din Nord-Estul Italiei, având aproximativ 80 de kilometri lungime. Expresia *a trece Rubiconul* înseamnă „a depăși un punct fără întoarcere” și se referă la traversarea râului de Iulius Cezar în anul 49 î.H., acțiune care a fost considerată o declarație de război.

** Deși acest articol a fost publicat cu mai mult timp în urmă, situația acutală ne demonstrează că, în mare parte, ceea ce se menționa atunci a rămas valabil și astăzi. De aceea am decis să-l republicăm în întregime, pentru a nu pierde din esența mesajului, în speranța că, de data aceasta, colegii, partenerii noștri din cadrul guvernului și parlamentului vor realiza importanța momentului, legată de necesitatea adoptării în lectură finală a legii finanțelor locale și a altor legi importante pentru APL.

rea țării în toate domeniile, inclusiv pe direcția descentralizării administrative și consolidării autonomiei locale. În acest sens, s-ar părea că, în sfârșit, factorii decizionali actuali au început să înțeleagă cu adevărat importanța și locul unei guvernări locale puternice într-un stat cu un regim într-adevăr democratic și că fără o administrație locală puternică orice obiective și programe guvernamentale, oricât de ambițioase ar fi, nu vor avea sorți de izbândă și vor rămâne doar pe hârtie.

Drept dovadă în acest sens ne servesc: programul de guvernare în care descentralizarea puterii este menționată în calitate de prioritate, elaborarea și adoptarea unei Strategii de Descentralizare, crearea unor structuri (grupuri de lucru), rapoarte, analize și alte acțiuni de acest gen care ar trebui să miște lucrurile.

| Mai apoi au rămas... tot cuvinte, declarații și promisiuni!

Toate acestea sunt însă doar la prima vedere. În realitate, atunci când începem să analizăm mai atent starea lucrurilor, apar tot mai multe semne de îngrijorare, iar toate aceste „progrese” și „realizări” par să fie efemere și să se limiteze la unele acțiuni formale și declarative, fără relevanță practică și fără să existe cu adevărat o dorință și voință politică de a modifica esențial și pozitiv situația în domeniul descentralizării și autonomiei locale. Mai mult ca atât, dacă analizăm, în cunoștință de cauză, situația de astăzi cu ceea ce s-a întâmplat acum cinci și mai mulți ani, putem observa că suntem în fața unui *déjà vu*, doar cu alte fețe și puțin alte decoruri: aceleași declarații, promisiuni, o mulțime de acte etc., însă fără finalitate și efecte practice. Ceea ce ne face să constatăm, cu regret, că nici guvernării de astăzi nu au tras învățămintele necesare și nu văd în administrația locală un partener real, care să poată pune umărul la soluționarea problemelor actuale fundamentale, ci tratează în continuare APL ca pe o anexă fără capacități, cuminte, tacită, supusă în totalitate și fără drept la replică. Altfel, vine pedeapsa: nu primești osciorul sau îți vin controalele.

Trebuie să menționăm că practic toate guvernările anterioare din Republica Moldova au încercat să intervină/reformeze într-un fel sau altul administrația locală, adoptând în acest sens, pe parcursul a mai mult de douăzeci de ani, o sumedenie de legi, programe, strategii, planuri etc., care, într-o formă sau alta, menționau problemele descentralizării și autonomiei locale, fiind prevăzute chiar și anumite măsuri. Nu a fost niciun parlament care să nu adopte acte în acest sens. De aceea, astfel de „realizări” cu caracter declarativ și formal nu sunt deloc o noutate pentru Republica Moldova, și la acest capitol stăm foarte bine, putem spune că suntem chiar campioni mondiali la adoptatul de legi, programe și strategii.

Toți guvernanții noștri au învățat foarte bine să facă declarații și promisiuni, să mimeze reforme și să păcălească partenerii străini!

În general, dacă aruncăm o privire asupra celor întâmplate pe parcursul a peste douăzeci de ani în Republica Moldova în domeniul reformei administrației publice locale, constatăm că – excepțiile sunt foarte puține – **toți guvernanții noștri au învățat foarte bine să facă declarații și promisiuni, să mimeze reforme și să păcălească partenerii străini**, care, uneori, se lasă păcăliți mult prea ușor.

Strategii și documente de politici nu pentru a aduce schimbări reale, ci pentru a trăgăna acțiuni concrete și/sau a ascunde lipsa de voință pentru reforme adevărate!

În acest sens, la început am fost surprins de declarația unui bun expert și cunoscător al domeniului din străinătate, atunci când l-am informat cu mândrie că a fost adoptată Strategia Descentralizării; el s-a uitat mirat la mine și a spus: „**Dar pentru ce? Voi nu aveți nevoie de strategie, voi aveți nevoie de descentralizare și consolidare a autonomiei locale!!!**”

Deși surprins la început de o astfel de lipsă de „abordare strategică”, mai apoi am fost totuși pătruns de simplitatea și profunzimea acestei idei. Într-adevăr, mulțimea de strategii, programe și chiar legi, care au fost adoptate pe parcursul anilor în toate domeniile, dar în special în cel al APL, nu au îmbunătățit deloc situația. Dimpotrivă, se poate spune că numărul mare al acestor documente de politici, care nu au fost niciodată corelate corespunzător între ele, au generat în permanență confuzii și incertitudini, complicând și mai mult activitatea APL: toate acestea, în loc de acțiuni concrete și cu finalitate foarte clară.

Apare o întrebare foarte simplă, dar esențială: de ce în loc de aceste documente voluminoase și foarte complexe nu a fost elaborată și adoptată pur și simplu o lege a finanțelor publice locale, prin care să se elibereze mâinile APL și să i se ofere mai multă libertate și posibilități de a gestiona eficient treburile locale? Oare nu se cunoștea că cea mai importantă problemă a APL este cea a finanțelor locale și a sistemului actual, absolut depășit? De ce nu au fost adoptate până acum alte legi importante (de ex., în domeniul proprietății municipale) și întreprinse alte acțiuni concrete în direcția dată?

De fapt, în această situație, ajungi la o concluzie paradoxală și, la prima vedere, contrară logicii: **în Republica Moldova, strategiile și documentele de politici s-au elaborat și se elaborează nu pentru a aduce schimbări reale, ci pentru a ascunde lipsa de voință pentru reforme adevărate și cu impact pozitiv direct asupra stării lucrurilor.** Câte stra-

tegii, programe și planuri au fost adoptate pe parcursul ultimilor douăzeci de ani? Ce denumiri pompoase și ambițioase: „Satul moldovenesc”, „Renașterea economiei – Renașterea țării”, „Bunăstarea și modernizarea țării”, „Creșterea economică și reducerea sărăciei”, „Integrare europeană: libertate, democrație și bunăstare” etc. Care este rezultatul și efectul lor pentru comunitățile locale și reprezentanții acestora? Nu pentru străini, la insistența și pe banii cărora au fost elaborate majoritatea dintre ele, ci anume pentru comunitățile noastre locale? Au devenit ele mai libere, mai prospere, mai autonome și mai puternice?

Haosul legislativ, instituțional și funcțional, care durează de ani de zile în toate domeniile de activitate ale APL, vorbește evident despre incapacități majore la nivel de guvernare centrală!

În pofida tuturor acestor „reformе”, în prezent, practic în orice domeniu de activitate al administrației publice locale constatăm grave probleme de ordin legal, organizațional, funcțional și financiar, care împiedică dezvoltarea unui sistem de APL modern și eficient. Am putea spune chiar că domnește haosul legislativ și abuzul administrativ. Organigrama și statele de personal, finanțele locale, educația, asistența socială, patrimoniul local, protecția socială și salarizarea în cadrul APL etc. sunt pline de confuzii, legi necorelate, sute de atribuții și responsabilități fără acoperire cu resurse financiare și umane etc. Pe de altă parte, constatăm o avalanșă de controale și presiuni (politice, administrative, financiare, economice) asupra APL și desconsiderarea totală a opiniei lor. Cine este de fapt responsabil pentru acest haos legislativ, instituțional și administrativ din domeniul APL? Să fie oare guvernarea locală, care nu are nicio competență și pe care nimeni nu o ascultă cu adevărat?

Această situație este o consecință evidentă a incapacității tuturor guvernanților de a asigura un cadru legal și condiții corespunzătoare de dezvoltare/activitate a administrației publice locale și, implicit, a comunităților locale. De asemenea, trebuie să menționăm că această situație este rezultatul unor „abordări strategice”, al desconsiderării totale a rolului APL într-un stat și al atitudinii discriminatorii față de APL, care domnește până în prezent în mentalitatea guvernanților și clasei politice din Republica Moldova.

Dau vina pe APL, dar sunt cei care încalcă legile și nu-și execută obligațiile!

Se poate constata un fapt paradoxal – autoritățile locale sunt deseori învinuite de autoritățile centrale de lipsă de competență și capacitate administrativă. La cum arată în realitate starea de fapte din administrația lo-

cală (dar și din alte domenii), ne putem însă convinge, fără niciun dubiu, că autoritățile centrale sunt cele cărora le lipsește capacitatea și competența necesare pentru a face față provocărilor timpului. În acest caz, oare nu guvernul este responsabil de adoptarea unor strategii inaplicabile și a unui cadru legal confuz și necorelat de ani de zile? De exemplu, cine trebuie să răspundă pentru faptul că deja de șase ani, de când a fost adoptată Legea privind administrația publică locală și cea a descentralizării administrative, încă nu a fost adoptată o lege a finanțelor locale și nu a fost corelat cadrul legal sectorial cu acestea și alte legi din domeniul descentralizării și APL? Pe de altă parte, oare nu guvernul și parlamentul sunt responsabili pentru controlul și monitorizarea modului de implementare a legilor? Din ce motive cele mai importante instituții ale statului nu-și îndeplinesc funcțiile și atribuțiile legale? Să fie de vină lipsa capacităților instituționale, profesionale, umane, materiale din cadrul acestor instituții? Atunci poate că nu căutam acolo unde trebuie și este necesar să privim în oglindă și să facem ordine la noi acasă, adică în administrația publică centrală? Că tot se vorbește de reforma acesteia, dar fără să se vadă rezultatele. Altfel, de ce avem atâtea legi, strategii, programe etc. care fie sunt modificate (anulate) a doua zi după aprobare, fie rămân cu anii doar pe hârtie.

O simplă logică umană nu este suficientă pentru a înțelege cum pot să se descurce în aceste condiții autoritățile locale, realizând totuși lucruri frumoase și păstrându-și demnitatea în fața oamenilor care le-au încredințat gestiunea treburilor din comunitățile respective. Nu în zadar, potrivit tuturor sondajelor făcute în ultimii ani, APL se bucură de cea mai înaltă încredere din partea cetățenilor, după biserică. De câtă încredere se bucură autoritățile centrale, a căror sarcină principală presupune asigurarea unui cadru legal și instituțional corespunzător pentru APL, credem că nu are rost să amintim.

Déjà vu sau exemplu pentru guvernarea actuală? Declarăm una, dar facem cu totul altceva?

Revenind la subiect, pentru o mai bună ilustrare, se impune o comparație între situația de acum și ceea ce se întâmplă în anii 2005-2007. În această perioadă, după adoptarea raportului și recomandărilor CPLRCE (nr. 179 din 2005), în care Republica Moldova a fost criticată foarte dur pentru situația democrației locale și încălcarea principiilor autonomiei locale, guvernarea de atunci a fost nevoită să întreprindă o serie de acțiuni pentru a preveni sancțiunile din partea Consiliului Europei și pentru a-și îmbunătăți imaginea pe plan internațional.

În special, atunci a fost elaborat Programul calendaristic al acțiunilor legislative în vederea respectării obligațiilor și angajamentelor asumate în

fața Consiliului Europei (Hotărârea Parlamentului nr. 284/11.11.2005), a fost creată Comisia specială pentru elaborarea proiectelor de acte legislative cu privire la consolidarea autonomiei locale, a fost adoptat un pachet de legi noi în scopul consolidării autonomiei locale (cu privire la descentralizarea administrativă, la administrația publică locală și dezvoltarea regională), a fost creat un minister special, responsabil de impulsionarea procesului de descentralizare și consolidare a autonomiei locale, iar conducătorul acestui minister a devenit chiar viceprim-ministru, cu împuterniciri destul de importante în ceea ce privește coordonarea/conducerea procesului dat. Ceea ce însemna că, la acel moment și cel puțin la nivel formal, acest domeniu era considerat într-adevăr o prioritate, iar consolidarea autonomiei locale era tratată cu seriozitate de autorități. Mai mult ca atât, descentralizarea și consolidarea autonomiei locale au fost menționate expres drept domenii și direcții de activitate în cadrul Strategiei Naționale de Dezvoltare pentru anii 2008-2011, fiind prevăzute și o serie de acțiuni ce urmau să fie realizate.

Astfel, aparent, au fost create condițiile instituționale și legale necesare pentru realizarea unui progres în domeniul consolidării autonomiei locale. Multe dintre acțiunile respective ar putea fi luate în considerare și de actuala guvernare, pentru a completa cadrul instituțional al descentralizării și a recunoaște importanța domeniului dat.

În pofida acțiunilor de ordin legal și instituțional, se constată că acest proces nu a fost dus până la capăt de guvernarea de atunci, care, în scurt timp, a renunțat la consolidarea autonomiei locale, stopând/tărăgănând orice activitate ce ține de adoptarea unei noi legi a finanțelor locale și neimplementând în modul corespunzător legile adoptate în 2006. Drept urmare, situația în domeniul APL nu s-a îmbunătățit deloc, procesul de centralizare și limitare a autonomiei locale fiind continuat, iar majoritatea acțiunilor întreprinse au rămas doar la nivel de declarații, promisiuni și intenții.

Dacă e să facem o comparație cu ceea ce se întâmplă în prezent, vom constata că situația de astăzi este similară cu cea din anii 2005-2007 în mai multe privințe.

Pe de o parte, constatăm o serie de acțiuni ce poartă caracter declarativ și instituțional: descentralizarea puterii este anunțată drept una dintre prioritățile guvernării actuale, fiind adoptată Strategia Națională de Decentralizare; a fost creată o comisie parlamentară specială, alte structuri și s-au întreprins o serie de acțiuni care, aparent, sunt îndreptate spre asigurarea progresului în domeniul descentralizării și autonomiei locale.

Pe de altă parte, constatăm o discrepanță foarte serioasă între declarații și acțiunile concrete, care se întreprind în direcția dată și care generează întrebări serioase cu privire la atitudinea reală a guvernării față de descentralizare și consolidarea autonomiei locale.

Reformă fără stăpân sau cine răspunde pentru procesul de descentralizare în Republica Moldova?

Primul lucru care se aruncă în ochi este cadrul instituțional inadecvat amplitudinii și importanței unei astfel de reforme, care, printre altele, este declarată drept una dintre prioritățile de bază ale guvernului actual, spre deosebire de alte priorități guvernamentale, care au fost asigurate cu un cadru instituțional necesar (ministere, agenții, funcție de viceprim-ministru etc.).

Un astfel de proces complex cum este descentralizarea puterii a fost pus pe umerii Cancelariei de Stat, mai precis, ai unei direcții lipsite de capacități instituționale și de autoritatea necesară și obligatorie. Lipsa acestui element a fost sesizată și de Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului European, care, în ultima sa Recomandare din martie 2012, îndrumă Republica Moldova să reconsidere crearea unui minister/unei autorități centrale, care să coordoneze întregul proces de descentralizare și consolidare a autonomiei locale. Subliniem că, pe parcursul ultimilor doi ani, CALM a menționat această necesitate de mai multe ori, înaintând guvernului propuneri concrete. Numai că, din păcate, guvernul nostru (din toate timpurile) mai degrabă ascultă străinii, decât propriul popor.

Lipsă de consecvență și continuitate sau descentralizare printre altele!

Un alt motiv de îngrijorare este lipsa de consecvență în acțiuni din partea factorilor decizionali. De fapt, **descentralizarea, consolidarea autonomiei locale și, în general, reforma administrației publice (locale și centrale) lipsesc cu desăvârșire în unele dintre cele mai importante documente de planificare strategică pe termen mediu și lung: proiectul Strategiei Naționale de Dezvoltare, CCTM și CBTM**, chiar dacă, formal, descentralizarea este una dintre prioritățile guvernamentale.

Ne întrebăm, cât de „prioritară” este în realitate descentralizarea și reforma administrației publice, dacă nu se menționează deloc într-un astfel de document precum Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”? De asemenea, cum poate fi explicată lipsa acestei „priorități” din astfel de documente de planificare strategică precum sunt Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu (CCTM) și Cadrul Bugetar pe Termen Mediu (CBTM)? Oare domeniul dat, care este unul deficitar și la care Republica Moldova are restanțe mari, din cauza lipsei unor progrese reale (conform ultimelor rapoarte ale Consiliului European), nu trebuie să-și găsească reflectare și în astfel de documente strategice? Oare cu o administrație publică centrală și locală nereformată și nemodernizată poate fi realizat vreun obiectiv guvernamental, inclusiv cele menționate în strategia respectivă? Este greu de crezut. Iar experiența Republicii Moldova demonstrează contrariul cu lux

de amănunte, prin zecile de programe (strategii, planuri, legi etc.), una mai ambițioasă și mici răsunătoare decât alta, care au rămas pe hârtie și nu au fost aplicate în practică din cauza unor astfel de abordări unilaterale, înguste, rupte de realitate și neconectate la ceea ce se întâmplă la nivel local.

În acest context, este semnificativ răspunsul unui demnitar de stat care, fiind întrebat despre aceste contradicții între programul de guvernare și documentele de politici ale țării, a spus că descentralizarea se poate deduce din unele prevederi ale documentelor respective. **Adică, este undeva, printre altele!** Iar un alt reprezentant al autorităților centrale, autor al acestor documente, întrebat de ce nu au fost implicate și consultate APL în elaborarea lor, a spus o frază genială: „Păi, voi o să aveți posibilitatea să participați la discuții în parlament!” Extraordinar! Cum de nu ne-am dat seama?! Fiind naivi, credeam că ar fi firesc (pentru o țară pretins europeană) ca reprezentanții APL să fie implicați chiar de la etapele inițiale ale elaborării acestor documente strategice care-i vizează; credeam că legea, care spune că consultarea APL este obligatorie în toate cazurile referitoare la interesele și drepturile lor trebuie respectată! Dar se vede că am greșit amarnic, iar legile în Republica Moldova sunt o noțiune relativă. Adică, pentru unii (APL) – obligatorie, iar pentru alții (APC) – nu.

**Cine blochează descentralizarea în general și pe cea financiară, în special?
Oricine, numai nu noi – acesta-i motoul Ministerului Finanțelor!**

Mai gravă este lipsa oricărui progres real în domeniul descentralizării financiare, care este unul dintre cele mai importante domenii. Fără progrese în această sferă, orice discuții despre descentralizare și consolidare a autonomiei locale sunt irelevante.

În acest sens, se vorbește (promite) că abia în primul trimestru al anului 2013 va fi elaborat un proiect de lege al finanțelor locale, care va intra în vigoare în 2014 (an electoral!), lucru puțin probabil, chiar incredibil. Se pare că nici în 2013 (și, pesemne, nici în 2014) autoritățile publice locale nu vor beneficia de un sistem adecvat de finanțe publice locale și că se va păstra în continuare situația de incompatibilitate totală a legislației noi privind APL, elaborată în 2006, cu legea finanțelor locale din 2003 și totala dependență financiară a APL, care deja durează de șase ani, ridicând astfel probleme foarte serioase în privința capacității și responsabilității autorităților centrale din domeniu. Amintim că, încă din 2006, autorităților locale li s-a promis sistematic, cu diferite ocazii și de la cel mai înalt nivel (parlamentar și guvernamental), adoptarea unui nou sistem al finanțelor locale, inclusiv începând cu luna aprilie a anului 2009. Plus la aceasta, adoptarea noii legi a finanțelor locale nici măcar nu este prevăzută în documente precum CCTM și CBTM

pentru următoarele perioade. În această situație, ne întrebăm: **Cât de serioase și adevărate sunt declarațiile cu privire la prioritatea descentralizării și consolidării autonomiei locale, dacă adoptarea unuia dintre cele mai importante elemente ale descentralizării (legea finanțelor locale) este amânată și târăgănată la nesfârșit?** Când Ministerul Finanțelor, în calitate de autoritate importantă a administrației publice centrale, târăgănează și blochează în mod evident orice încercare de reformare și descentralizare a finanțelor locale, fără a purta vreo responsabilitate pentru neajustarea de ani de zile a cadrului legal din domeniul dat și pentru faptul ca administrația locală este nevoită să activeze în afara unui cadru legal corelat și corespunzător?

| Cu o mână dă, iar cu alta ia!

Drept exemplu recent și în derulare, poate servi situația de incertitudine și confuzie totală care s-a creat în domeniul salarizării funcționarilor publici și persoanelor cu statut de demnitate publică (primari, președinți de raioane etc.). Este o situație care devine tot mai tensionată, afectând și mai mult credibilitatea autorităților centrale, care, după atâtea promisiuni și declarații privind creșterea salariilor în cadrul APL, adoptând chiar și acte normative corespunzătoare (lege și hotărâre de guvern), acum declară că măririle nu mai sunt posibile și administrația locală va trebui să se mulțumească în continuare cu salarii mizerabile. Cât de serioase și credibile pot fi instituțiile statului în aceste condiții?

Pe de altă parte, problema cadrelor din APL este extrem de gravă, iar pentru a stopa exodul masiv al specialiștilor din APL și a corela salariul conducătorilor APL cu cel al conducătorilor diferitor instituții din subordine sunt necesare măsuri urgente.

Apropo, în acest context, în rândurile APL se zvonește că tot ce s-a făcut în ultimul timp în domeniul salarizării funcționarilor publici a avut drept scop creșterea salariilor funcționarilor din autoritățile centrale și, în special, ale celor din sfera financiară. În același timp, funcționarilor din cadrul APL le-au fost puse diverse bariere și limitări. Dacă într-adevăr este așa, pe lângă unele aspecte de etică și moralitate (îmi cer scuze pentru naivitate și folosirea acestor cuvinte, probabil, nepotrivite aici) care pot fi invocate, chiar suntem în fața zicalei „Cine împarte parte-și face!” Acum este clar de ce Ministerul Finanțelor nu își dorește descentralizarea și o târăgănează în continuu.

| Dialogul între APC și APL – îți permite să vorbești, uneori ești ascultat, însă foarte rar auzit!

În sfârșit, nu putem să nu menționăm alt element fundamental și deficitar – dialogul și comunicarea între guvernarea centrală și cea locală. Deși

în ultimii ani s-au produs anumite schimbări la acest capitol, caracterul declarativ și formal persistă și în acest domeniu. De fapt, situația poate fi caracterizată succint prin următoarea frază: *Îți permite să vorbești, uneori ești ascultat, însă foarte rar auzit!* La această caracteristică se poate adăuga și faptul că guvernării noastre sunt foarte receptivi și ascultători față de organizațiile și experții străini (cel puțin aparent, la nivel de promisiuni). Însă nu acceptă un dialog real și efectiv cu reprezentanții APL și societatea civilă autohtonă, chiar dacă deseori aprecierile și recomandările din partea actorilor naționali sunt similare sau chiar mult mai consistente.

| De unde am pornit și unde am ajuns?

Ce avem astăzi la capitolul descentralizare și autonomie locală? Care este deosebirea dintre situația existentă la ora actuală de cea din perioada anilor 2005-2007? Aceleași declarații și promisiuni cu caracter formal, dar fără relevanță practică; aceleași acțiuni grăbite de adoptare a unor acte legislative sub presiunea instituțiilor europene, dar fără înțelegerea internă a necesității lor și fără implementarea lor în practică; aceeași tactică de realizare a multor acțiuni mărunte și nesemnificative, în timp ce problemele fundamentale nu sunt atinse în niciun fel, aceeași lipsă de dialog instituțional efectiv și real, neglijare și desconsiderare a APL în procesul decizional.

În această situație, ne întrebăm: oare într-adevăr se produc schimbări importante în domeniul APL sau mai așteptăm vreo douăzeci de ani până când declarațiile și promisiunile guvernărilor vor începe să coincidă cu faptele și acțiunile concrete?

Viorel Furdui,
director executiv CALM

*P.S. Se spune că speranța moare ultima, tocmai de aceea am dori să-i asigurăm pe toți reprezentanții APL: CALM nu va sta cu mâinile încrucișate și va face tot ce-i stă în puteri ca lucrurile să se miște în direcția corectă, iar speranța într-o administrație locală puternică și respectată să se transforme într-o realitate. Rubiconul înseamnă, pe lângă toate, și o declarație de război – în cazul nostru, război împotriva promisiunilor deșarte și lipsei de acțiuni concrete din partea guvernărilor. Numai că în această luptă trebuie să fim împreună, uniți, și să punem umărul fiecare la locul său. Să nu stăm într-o parte, așteptând ca altcineva să lupte pentru noi. **Autonomia locală nu se dăruiește, ci se câștigă!***

AUTONOMIA LOCALĂ, PE CÂNTARUL EUROOPTIMISMULUI (exercițiu de imaginație)

De ani buni vorbim și discutăm, ne plângem unii altora pe problemele cu care ne confruntăm, însă carul se mișcă foarte greu. Problemele sunt bine cunoscute și ceea de ce are nevoie Republica Moldova este trecerea, odată și odată, de la vorbe și declarații la acțiuni concrete, care să fie resimțite de toți cei care activează în APL, iar în final de toate comunitățile.

După ce am făcut cunoștință cu starea lucrurilor în domeniul APL în mai multe țări europene, în virtutea funcției mele, vă propun să aruncăm o privire asupra unor elemente care caracterizează și reprezintă cu adevărat o țară europeană modernă, descentralizată și prosperă.

1. Într-o țară europeană, este recunoscut și nu se pune la îndoială faptul că **temelia statului o constituie comunitățile locale și reprezentanții lor legali – autoritățile publice locale**. În acest sens, NU poate exista o țară prosperă și dezvoltată cu comunități sărace și administrație publică locală lipsită de resurse.
2. Într-o țară europeană, întreaga clasă politică și guvernamentală, fără excepții, **recunoaște și conștientizează că descentralizarea și autonomia locală constituie temelia progresului în toate domeniile**: administrativ, economic, justiție, lupta cu corupția, dezvoltare socială etc. Nu poate exista o adevărată dezvoltare economică, justiție liberă și luptă cu corupția într-un stat centralizat, plin de monopoluri și unde în administrația publică domnește verticala puterii!
3. Într-o țară europeană, **NU se transferă competențe și responsabilități către administrația locală fără a le transfera și resursele financiare** necesare.
4. Într-o țară europeană, **există un sistem de finanțe publice locale coresponsuzător**, care stimulează APL să devină mai puternice și mai autonome, să colecteze mai multe venituri și să valorifice mai bine întregul potențial economic al teritoriului administrat. Dar nu le transformă în cerșetori și anexe ale administrației centrale, fără inițiativă și dependente în totalitate de factorul politic sau de alte nivele de administrație publică.
5. Într-o țară europeană, fondurile și resursele publice naționale, destinate tuturor, **NU se împart după criterii politice**. Aceasta se numește corupere, anume de aici începe flagelul corupției în întreaga țară. Mai mult ca atât, este o atitudine profund greșită și nedreaptă în raport cu cetățenii care locuiesc în localitățile conduse de autorități locale ce nu fac parte din categoria celor aflați la guvernare.

6. Într-o țară europeană și prosperă, **demnitatea și onoarea alesului local sunt respectate**, deoarece, din toată clasa guvernamentală, anume aleșii locali se bucură de cea mai mare încredere din partea cetățenilor, de rând cu biserica.
7. Într-o țară europeană, organele de control, anchetă și justiție **NU sunt folosite în calitate de bâte și instrumente de presiune** asupra Autorităților Publice Locale incomode.
8. În sfârșit, dar nu în ultimul rând, într-o țară europeană, **există un dialog instituționalizat, permanent și sincer între puterea centrală și cea locală**, bazat pe respect reciproc și încredere. Toate legile și deciziile care vizează autoritățile publice se consultă cu autoritățile locale și asociațiile acesteia. Lipsa unui astfel de dialog și a unei implicări corespunzătoare în procesul decizional al APL diminuează calitatea actului guvernamental și constituie una dintre sursele principale de tensiuni între puterea centrală și cea locală. Lipsa dialogului duce la adoptarea actelor neconstituționale și determină autoritățile locale să caute dreptate în stradă sau pe la instituțiile internaționale.

Așadar, aceste elemente, în viziunea noastră, reprezintă o țară europeană, model spre care tindem și pe care cu toții dorim să îl construim la noi în țară.

Exemple de țări europene descentralizate și cu o democrație locală puternică sunt: Polonia, Cehia, Slovacia, Germania, Suedia, Danemarca, Finlanda etc. Cred că nu trebuie să vă vorbesc despre nivelul de trai în aceste țări, în a căror bunăstare rolul decisiv l-a jucat și-l joacă în continuare guvernarea locală și un sistem de administrare descentralizat.

Sper foarte mult că va veni o zi când și țara mea, Republica Moldova, va fi inclusă în rândul țărilor cu o democrație locală veritabilă și un nivel de trai decent al populației. Sunt sigură că am putea progresa foarte mult pe această cale dacă am fi mai uniți, mai receptivi și ne-am auzi unii pe alții. Avem programe guvernamentale, strategii și legi bune în domeniul descentralizării. Avem proiecte de legi concrete în parlament, care de mult trebuiau adoptate, astfel încât să producă efecte și schimbări pozitive așteptate de APL în domeniul finanțelor locale, achizițiilor publice, proprietății municipale etc. Ceea ce ne rămâne acum este mai multă consecvență, determinare și acțiuni concrete pe plan legislativ și practic. Nu mai este timp pentru noi declarații și noi promisiuni. Trebuie să trecem la acțiuni concrete!

În aceste zile, CALM a împlinit patru ani de activitate. Patru ani de loc simpli, dar plini de acțiuni în interesul tuturor comunităților locale din Moldova. O astfel de organizație este un element indispensabil al procesului de descentralizare, alături de alți actori. Credem că, datorită CALM,

Tatiana Badan, președinte CALM:
„Într-o țară europeană există un DIALOG instituționalizat, permanent și sincer între puterea centrală și cea locală, bazat pe respect reciproc și încredere!”

vocea Administrației Publice Locale se aude tot mai tare și sperăm că va fi tot mai ascultată. CALM a fost și va fi un promotor fidel al descentralizării și autonomiei locale, valori europene fundamentale. Considerăm că anume descentralizarea și autonomia locală reală reprezintă pilonul ce permite soluționarea majorității problemelor cu care se confruntă în prezent societatea noastră atât la nivel național, cât și la nivel local. O altă cale nu există pentru modernizarea și dezvoltarea țării și a comunităților noastre locale. Suntem deschiși pentru cooperare și sperăm foarte mult ca evenimentul de astăzi să constituie o nouă etapă în procesul de descentralizare și dezvoltare a unui dialog efectiv și constructiv cu guvernarea centrală, bazat pe respect reciproc și comunitatea aspirațiilor.

Vă mulțumim tuturor celor care au participat la nașterea și consolidarea CALM! Vă mulțumim tuturor celor care ne susțineți în continuare! Vă dorim tuturor multă sănătate, succese și realizări!

*Editorial de Tatiana Badan, președinte al CALM
Mai 2014*

QUO VADIS, AUTONOMIE LOCALĂ?

La doi ani de la instituirea Zilei autonomiei locale, marcată pentru prima dată pe 1 februarie 2012, prin memorabilul marș al celor 600 de edili locali care au ieșit în Piața Marii Adunări Naționale petru a-și adjuceca dreptul la o guvernare locală independentă, constatăm, cu o doză considerabilă de regret, că angajamentele pe care și le-a asumat guvernarea prin Strategia Națională de Descentralizare nu au fost onorate. Dimpotrivă, la mai puțin de un an până la expirarea acesteia, carul stă pe loc, iar aleșii locali sunt nevoiți să-și împartă timpul prețios, pe care trebuie să-l dedice cetățenilor care i-au ales în funcții, luptei pentru lucruri simple care apriori le aparțin. Cât va dura această controversă dintre central și local? De ce guvernarea neglijează semnalele și opiniile edililor locali. Cum poate fi atins compromisul în acest (ne)caz? Sunt întrebări care dau de gândit, sunt realități care nu pot fi tolerate și lucruri care trebuie schimbate, oricât de mult efort ne-ar costa.

Ziua autonomiei locale, fără autonomie sau de ce guvernarea locală e încă pe baricade?

În primăvara anului 2012, într-un cadru solemn și promițător, a fost adoptată Strategia Națională de Descentralizare, însoțită de un Plan de acțiuni la fel de ambițios. În 2014, aproape de expirarea termenelor de implementare, suntem nevoiți să constatăm lipsa cronică de consecvență din

partea autorităților, care, deși promovează o retorică a schimbării pozitive, vin cu inițiative ce nu fac decât să suprimă democrația locală. Din păcate, între vorbe și fapte, între declarații și acțiuni se păstrează o discrepanță majoră, care erodează progresele, destul de fragile, pe drumul descentralizării și răsturnării verticalei puterii în stat. Chiar dacă până la sfârșitul anului 2013, inclusiv sub presiunea CALM, au fost efectuate o serie de modificări la cadrul legislativ care reglementează finanțele locale, ne-am poticnit dezolant la capitolul implementare, în pofida angajamentelor pe care și le-au asumat autoritățile în fața partenerilor de dezvoltare. Prin inconsecvența de care dau dovadă autoritățile, este știrbită esențial imaginea instituțiilor statului atât în fața autorităților locale și opiniei publice naționale, cât și în raport cu structurile internaționale. În loc de acțiuni concrete și eficiente promise în domeniul descentralizării, se produce un proces invers de limitare a autonomiei locale și încălcare continuă a drepturilor și intereselor comunităților locale din Republica Moldova. Efectele s-au făcut resimțite imediat – decizia guvernării de a amâna implementarea Legii finanțelor publice locale a și fost taxată recent de guvernul SUA și cel al Suediei, **care nu mai vor să finanțeze reforme iluzorii.**

Necesitatea schimbării, cu mare părere de rău, nu este conștientizată pe deplin. Continuă să se vehiculeze ideea că, la nivel local, nu ar exista capacitate pentru asigurarea unei puteri descentralizate și pentru punerea în aplicare a noilor reglementări, fie sistemul autonom de finanțare, fie gestionarea domeniului ce ține de taxele locale. Este o eroare inadmisibilă, deoarece primarii reușesc să asigure funcționalitatea în condiții draconice de activitate: lipsa finanțelor și a cadrelor, incoerența în aplicarea anumitor reglementări. De fapt, ar trebui să fie exact invers. Dacă unele localități nu sunt în stare să rezolve anumite probleme, atunci autoritatea centrală, prin

resursele, competențele și posibilitățile sale, ar trebui să le vină în ajutor. Cel mai important este să le dezlege mâinile, astfel încât APL de nivelul unu să-și poată soluționa de sine stătător problemele. Administrația de pe eșichierul de sus urmează încă să conștientizeze pe deplin filozofia descentralizării și efectele benefice ale acesteia la toate nivelurile, așa încât transferul de competență, de resurse, de posibilități să aibă loc realmente. **Administrația publică locală este cel mai aproape de cetățeni, se confruntă zilnic cu problemele lor, prin urmare, primarii sunt cele mai indicate persoane să soluționeze aceste probleme.**

Limitarea autonomiei locale, cum ar fi tărăgănarea implementării Legii finanțelor locale, plafonarea taxelor locale, încercarea de a limita stabilirea acestora, accentuează tendințele de centralizare, fenomene absolut inadmisibile în filozofia Uniunii Europene. Faptul că nu s-a găsit, la nivelul cel mai înalt, un consens politic, va fi, cu siguranță, taxat în alegerile care vin. Pe 23 decembrie 2013, atunci când parlamentarii au decis plafonarea a douăsprezece taxe locale și anularea altora, s-a șters cu radiera acel progres minim pe care îl obținusem în procesul de liberalizare a autonomiei financiare locale.

| Democrația locală fără autonomie e o utopie!

Autonomia locală în Republica Moldova este foarte fragilă și se poate frânge la cea mai mică intervenție greșită! Atâta timp cât formalismul și superficialitatea vor sta la baza dialogului între puteri, nu vom înregistra niciun fel de succese. Dimpotrivă, din păcate, practicile regimului anterior sunt păstrate și aplicate în continuare, iar luarea unor decizii unilaterale, fără a consulta APL, este încă o practică curentă a autorităților.

Sigur, există și progrese în acești doi ani și ceva de așa-zisă autonomie. Partea bună constă în faptul că autoritățile publice locale au început să-și înțeleagă rolul și importanța în acest stat, în dezvoltarea atât a comunităților locale pe care le conduc, cât și a țării în general. Această atitudine s-a manifestat în special prin mai multe acțiuni consolidate. Pe 1 februarie 2013, mai mult de 500 de primari au ieșit în fața guvernului și au cerut descentralizare, autonomie locală și atitudine corespunzătoare față de statutul lor. Am reușit să promovăm anumite schimbări în domeniul legislativ, în special, a fost aprobată Legea finanțelor locale, mult așteptată și mult dorită, deși nu în acea variantă care s-a cerut, dar oricum este un pas înainte. Pe de altă parte, putem constata că majoritatea lucrurilor realizate de guvernare în domeniul descentralizării au purtat mai mult un caracter formal și selectiv. Ceea ce înseamnă că, din păcate, autoritățile centrale nu au putut să depășească clișeele care au existat și în guvernările anterioare. **Frica aceasta de a ceda cât mai multă libertate și**

putere autorităților publice locale s-a văzut, evident. Implementarea practică a noului sistem de finanțare a fost blocată din 2012, iar autoritățile n-au avut curajul necesar ca acesta să fie implementat măcar începând din 2014. Respectiv, putem constata că, în realitate, nu s-au produs schimbări palpabile pentru autoritățile publice locale. Sistemul, cum a fost foarte centralizat și supus diferitor presiuni administrative, politice, financiare, așa a și rămas.

| An electoral...

Acum se încearcă să se țină și oaia întreagă, și lupul sătul. Pe de o parte, există această pledoarie pentru integrarea în Uniunea Europeană, pe de altă parte, nu sunt respectate valorile spațiului comunitar, care, prin Carta europeană a autonomiei locale, consfințește dreptul APL la autonomie și independență. În pragul alegerilor, au fost scoase la mezat sume importante, care, potrivit autorităților, vor fi împărțite localităților, fără a discrimina vreuna. **Sigur, autonomia înseamnă o acțiune paralelă dezvoltării regionale, dar constatăm că mecanismele de alocare a banilor sunt o nebuloasă, un triunghi al Bermudelor.** Există riscul ca tendința de a oferi ajutoare primăriilor în funcție de coloratura politică și de angajamentul lor în cadrul unor sau altor formațiuni. Această tendință nu doar persistă, ea înflorește. Noi deja avem foarte multe semnale că s-au accentuat presiunile asupra autorităților locale. Se dă o luptă nemaipomenită pentru primari și se fac presiuni asupra primarilor pentru a trece dintr-un partid în altul, pentru a face anumite cedări. Se condiționează prin resurse, prin acordare sau neacordare de fonduri, câteodată indiferent de faptul că unele fonduri au fost deja acordate și se practică șantajul. Așadar, situația nu s-a schimbat, deși guvernarea s-a schimbat. Pe de altă parte, sistemul de administrație în Republica Moldova nu mai poate funcționa în acest fel. Dacă acum cinci-șapte ani, când s-a instituit așa-numita verticală a puterii, se mai puteau folosi pârghiile administrative, presiunile financiare, condiționările respective, acum s-a văzut foarte clar că aceste resurse sunt deja depășite și că există o ruptură foarte mare între administrația centrală și cea locală. Pe de o parte, se adopă o sumedenie de strategii, programe cu asistență străină, legi, pe de altă parte, aceste legi nu pot fi implementate din cauza lipsei la nivel local a unei administrații înzestrate cu suficiente resurse.

| An european...

Aderarea la valorile comunitare reprezintă speranța pentru o autonomie locală veritabilă, chiar dacă va fi un proces nu atât de grabnic. Descentralizarea, autonomia locală sunt valori europene. Din păcate, acestea nu sunt conștientizate foarte bine de guvernanții noștri, dar mai există

speranță. Odată cu parafarea, apoi semnarea Acordului de asociere, aceste lucruri vor deveni realitate. Totodată, credem că autoritățile, guvernarea au ajuns într-un moment când declarațiile, promisiunile lor și pur și simplu adoptarea unor strategii de ochii lumii nu mai sunt valabile și este nevoie să se treacă la implemenetarea acestora, la consolidarea autonomiei locale și, în consecință, la fortificarea capacităților autorităților locale, a resurselor și instrumentelor de a rezolva problemele cetățenilor.

*Editorial de Viorel Furdui, director executiv al CALM
2014*

TROIȚA MARTIRILOR, LEȚIA ISTORIEI ȘI ȘANSA UNUI NOU ÎNCEPUT

În calitate de edil, trăiesc sentimente profunde de bucurie, dar și de mândrie civică atunci când reușesc să fac o schimbare la mine acasă. Doar aceste realizări ne fac să ne simțim mai puternici, mai responsabili și mai siguri în forțele proprii. Numai în poziție demnă, verticală putem să facem față provocărilor. Cu bună sau cu rea intenție, din țară sau de peste hotarele ei, acestea ne pândesc la fiecare pas.

Aceste gânduri le-am exprimat zilele trecute în cadrul unei acțiuni de mare importanță pentru localitatea pe care o conduc. De fapt, este vorba de un eveniment comemorativ – s-au împlinit 65 de ani de la primul val de deportări, și altul festiv – inaugurarea drumului central din sat, pe care le-am împletit într-o singură manifestație și nu în zadar.

Această aniversare cu tentă tristă a fost marcată prin instalarea unei **Troițe simbolice, sculptată cu mare dragoste de meșteri renumiți din Maramureș.**

Satul Feștelița, la fel ca toate localitățile noastre, a fost practic decapitat, iar creierul – amputat, deoarece cele mai luminate minți au fost exilate în Siberii de gheață. Deportaiții aveau o singură vină: erau inteligenți, gospodari, își iubeau țara și vatra strămoșească.

Ce s-ar fi întâmplat dacă nu ar fi existat aceste blestемate deportări? Fiecare cetățean, chiar și cei nostalgici după Uniunea Sovietică, urmează să găsească un răspuns adecvat, onest și adevărat la această întrebare, care trebuie să conțină repere importante: nivelul de civilizație identic celui din Europa Occidentală; sate amenajate și dezvoltate economic; politică în interesul omului de rând; cadre profesioniste în domeniul public; adevăr social și istoric etc.

Ce s-a întâmplat de fapt în urma acestui exod silit, care a îngenuncheat țara zeci și zeci de ani? Prostirea poporului, deznaționalizarea, sărăcia, min-

Nicolae Tudoreanu, primar de Feștelița: „Trebuie să înțelegem că această manieră de a acționa este a celor care ne doresc «binele cel vechi», dar, cum am simțit-o pe pielea noastră, acesta nu înseamnă chiar bine!”

ciuna – șirul efectelor nefaste poate continua. Totodată, este dificil astăzi să promovezi adevărul, pentru că cei care urmează să-l recunoască și să-l spună evită să o facă, pentru că **un popor rătăcit este mai ușor de condus!**

Ștefan cel Mare, atunci când obținea o victorie, construia o mănăstire. Astăzi, cred, mănăstiri sunt de ajuns. Noi am considerat că merită să înălțăm o Troiță, una care să înglobeze gândurile bune, cutezătoare pe care le-au avut cei deportați, dar nu au avut șansa să le vadă împlinite în țara lor.

Din păcate, astăzi ne este tot mai greu să învățăm din lecțiile trecutului, deoarece suntem martorii unui dezechilibru spiritual. Este greu pentru om să ia o poziție fermă într-o lume în care **manipularea și dezinformarea sunt aproape cuvinte de ordine**. Și trebuie să înțelegem că această manieră de acționa este a celor care ne doresc „binele cel vechi”, dar, cum am simțit-o pe pielea noastră, acesta nu înseamnă chiar bine.

Binele în sensul dezvoltării și al respectării drepturilor omului este cel pe care ni-l va oferi integrarea europeană, aderarea la spațiul în care bunul-simț și legea sunt valori supreme, iar omul este tratat la înălțime, căci de la el pornește totul.

Să luăm drept exemplu satul Feștețița. Localitatea nu a cunoscut o astfel de dezvoltare în perioada sovietică, atunci când munca omului era centralizată și orientată mai mult spre „scopuri mari”, care nu se răsfrângeau însă asupra calității vieții lui. Infrastructura se pune pe ultimul loc – politică greșită și nepotrivită pentru un sat care tinde să-și asigure un trai modern și prosper.

Conjunctura politică de la Chișinău nu este tocmai una dintre cele mai așteptate, dar trebuie să înțelegem că cei care ne conduc sunt din rândurile noastre. Totodată, realizările din ultimii cinci ani, drumul pe care mergem, calea pe care am ales-o sunt corecte și de neamănat. **Drum înapoi nu există!** Istoria ne dă încă o lecție pe care trebuie să o învățăm, spre binele nostru!

Parteneriatele cu administrația centrală, dar și cu organismele finanțatoare au pus baza unui suflu nou în sat. Schimbarea va deveni mult mai palpabilă grație oportunităților care vor apărea după semnarea acordului istoric de aderare la Uniunea Europeană. Totuși, revin la ideea pe care am expus-o mai sus: trebuie să fim pregătiți, responsabili și energici, ca să facem față cât mai bine acestei încrederi, astfel încât să nu ratăm nicio șansă de colaborare, spre binele oamenilor care ne-au ales în funcții.

Rămâne să fim mai încrezători în potențialul nostru, să avem gândirea clară, nemanipulată și să depășim stereotipul de „om sovietic”. În primul rând, să ne recăpătăm integritatea, cu fapte bune. Apoi – sat cu sat, oraș cu oraș –, să construim o Moldovă civilizată!

*Editorial de Nicolae Tudoreanu, primar de Feștețița
2014*

ODĂ BUCURIEI

„Euforia prin care trecem și această generalizată odă a bucuriei sunt stări întemeiate!”

Este un fapt istoric împlinit. Țara noastră a mai făcut un pas decisiv spre o lume nouă, semnând, pe 27 iunie, Acordul de asociere la Uniunea Europeană. Alături de Acordul de liberalizare a vizelor, semnat în luna aprilie, Acordul de asociere este unul simbolic și cu mare încărcătură spirituală pentru țara noastră, descendentă dintr-un sistem comunist, care încă are rădăcinile rămase în pământ și în mentalitatea oamenilor.

Orice om în societatea modernă, care trăiește în contextul unei lumi deschise, a mondializării, desigur că salută inițiativele de apropiere de Uniunea Europeană, deoarece Acordul vine să ne pună în situația de a simți aerul libertății, de a ne identifica drept cetățeni ai unei comunități bazate pe reguli clare. Avem în vedere libertatea de circulație, dar și relațiile interumane, administrația publică centrală și locală, relațiile economice, care le oferă agenților economici oportunitatea de a comercializa producția în orice țară europeană.

Euforia prin care trecem și această generalizată odă a bucuriei sunt stări întemeiate, pentru că, trăind într-un mediu inhibat, ermetic, fără posibilitatea de a te deplasa în afara cercului închis, fără senzația de libertate, devenim un pic dezorientați când aerul proaspăt ne bate în față. Dincolo de aceste lucruri pozitive, există însă și anumite temeri în contextul în care societatea mai rămâne în mrejele trecutului, dispersată pe principii etnice. Unii se uită spre Est, iar alții spre Vest. Astfel, nu se conștientizează o simplă axiomă: Acordul de asociere la Uniunea Europeană nu înseamnă că suntem împotriva cuiva, ci stabilește relații normale cu toată lumea din jur. La sigur, marile imperii ale lumii, cum ar fi Rusia, niciodată nu salută pacte de genul acesta și întotdeauna rămâne circumspectă și chiar agresivă în raport cu cei care încearcă să escaladeze noi dimensiuni, noi orizonturi și noi piscuri. Eu cred că atât Ministerul Afacerilor Externe, cât și alte subdiviziuni ale statului, dar întâi și-ntâi administrația publică locală trebuie să fie promotorii ideii de integrare într-un circuit de valori europene, astfel încât avantajele apropierei de spațiul comunitar să fie înțelese de fiecare cetățean în parte.

„Noi nu avem o idee națională în momentul de față, iar această asociere la lumea civilizată ar putea fi o coloană vertebrală pe care ne-am clădi dezideratele și viitorul!”

Ținând cont de faptul că primarii sunt persoanele cele mai apropiate de comunitate, rolul edililor locali este crucial. Din păcate, nu avem o idee

națională în momentul de față, care ne-ar uni într-un fel sau altul, iar această asociere la lumea civilizată ar putea fi o coloană vertebrală pe care ne-am clădi dezideratele, cu rol de liant în societate, care ar estompa diferențele. Vom reuși sau nu, ne-o va spune viitorul. E greu să faci previziuni în situația în care și unele partide, în tendința de a câștiga dividende politice înainte de campania electorală, încearcă să-și tragă plapuma doar peste ele și să-și adjudece laurii semnării Acordului. Atâta timp cât acest traseu ambițios nu va fi parcurs împreună, într-o coeziune maximă, nici oamenii simpli nu vor înțelege prea bine miza europeanizării, nici partenerii europeni, care ne-au oferit un credit enorm de încredere, nu vor fi atât de deschiși. Integrarea europeană trebuie privită ca un deziderat comun, nu ca o oportunitate de răzbunare.

„În viitorul apropiat, poate chiar până în toamnă, Uniunea Europeană va veni cu foarte multe surse financiare!”

Unii primari au devenit deja experți în parteneriatele cu statele europene. În ultimii ani, în țară, grație eforturilor edililor, au ajuns sume impresionante, care au fost direcționate spre îmbunătățirea vieții oamenilor. În acest moment de cotitură, cele mai mari beneficii pot fi obținute tot pe segmentul relațiilor de parteneriat între primăriile din Republica Moldova și cele din diverse state din spațiul comunitar. În viitorul apropiat, poate chiar până în toamnă, Uniunea Europeană va veni cu foarte multe surse financiare. Vor fi deschise linii de finanțare, preponderent în domeniul infrastructurii –

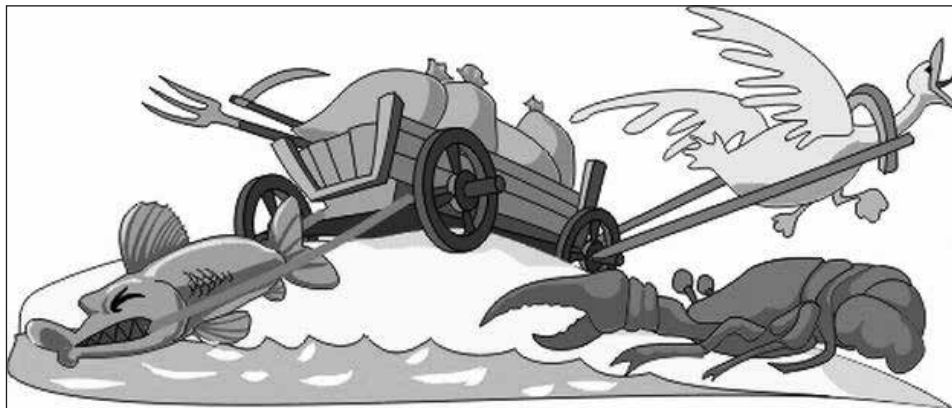

programele bilaterale România-Moldova, Moldova-Ucraina, Parteneriatul Estic etc. Eu cred că în această perioadă de aproximativ jumătate de an primarii trebuie să-și pregătească studiile de fezabilitate, proiectele tehnice la următoarele compartimente: apă și canalizare, drumuri, parcuri industriale, cantine sociale, infrastructură, școli, grădinițe, iluminat stradal. Astfel, atunci când vor veni banii, vor avea ce pune pe masă, ca orice gospodar. Tot în acest context, edilii ar trebui să fie cu tema făcută și în ceea ce privește strategia generală de dezvoltare a localității. Sunt ferm convins că, după ce vor fi lansate liniile de finanțare, în doi-trei ani, infrastructura localităților va fi îmbunătățită simțitor. Europa ne dă un imbold, ne întinde mâna. **Noi trebuie să muncim, să învățăm, să fim progresivi, astfel încât să fim priviți într-o bună zi ca parteneri egali!**

*Editorial de Constantin Cojocaru, primar de Edineț
2014*

ADIO, DESCENTRALIZARE?! ADIO, AUTONOMIE LOCALĂ?! VISUL EUROPEAN, PIERDUT ÎN ZIGZAGURILE INTERESELOR DE GRUP?

Retorica privind importanța implementării noului sistem de finanțare se schimbă de la o zi la alta și amenință să spulbere un vis european care aparține nu numai autorităților locale, dar și întregii țări. În ultima perioadă, sunt vehiculate informații precum că în anumite cercuri s-ar discuta despre o posibilă târăgănare a implementării sau chiar despre o amânare a adoptării în varianta finală a modificărilor la Legea finanțelor publice locale. E grav că toate se întâmplă în situația în care avem nevoie de această lege ca de o gură de aer proaspăt, aceasta fiind, de fapt, un element-cheie în derularea procesului de descentralizare și consolidare a autonomiei locale din Republica Moldova!

Constatăm că în ultima vreme se vorbește mult și logoreic despre interesele generale și strategice/naționale de dezvoltare a unei administrații publice locale moderne și, în genere, a comunităților noastre locale. Dar promisiunile, se pare, rămân la nivel de declarații, căci carul nu se mișcă din loc, iar fabula cu lebăda, racul și știuca e tocmai potrivită pentru a ilustra starea de lucruri. Dacă acum ceva timp, toți liderii politici și de opinie vorbeau la unison despre rolul aproape crucial al noii scheme de finanțare a autorităților locale, astăzi vocile au pierdut din intensitate, iar unii încearcă, prin diferite tertipururi, să pună bețe-n roate, astfel încât noile prevederi ale Legii finanțelor locale să nu fie aprobate în lectură finală, așa cum era planificat. Mă întreb și vă întreb, a câta oară, în istoria scurtă a Republicii Moldova, ideile progresiste sunt jertfite și puse la cheremul unor interese înguste de grup, fără a se ține cont de consecințele dezastruoase ale unor astfel de decizii pe plan intern sau extern? Se vehiculează chiar și unele nume ale politicianilor care, din raționamente înguste de grup, partid, personale etc., sunt gata să se dezică de principiile și valorile promovate anterior sau chiar să renunțe la propriile promisiuni și declarații (inclusiv publice) în susținerea descentralizării și reformei finanțelor locale. Am produs, în această ediție specială a ziarului, toate angajamentele asumate de guvernare, indiferent de culoarea politică, în ceea ce privește descentralizarea reală. Acum e timpul să vedem cum aceste promisiuni făcute în public vor fi onorate.

E derutant faptul că observăm unele acțiuni de manipulare și inducere în eroare a unora dintre colegii noștri, reprezentanți ai APL, cărora, în lipsă de informare adecvată privind noul sistem de finanțe locale, li se inoculează ideea că nu este nevoie de această lege, că așa cum este astăzi e mai bine, că autoritățile locale nu sunt competente și pregătite, că nu vor face față provocărilor, că e mai bine să umbli cu cerșitul pe la diferite instituții, partide, ministere etc. **Oare e mai acceptabilă umilința decât libertatea și independența? Într-adevăr, cum a spus un înțelept cu mulți ani în urmă, una dintre cele mai mari probleme ale omenirii a fost și rămâne robia din interiorul nostru! Numai cel ce învinge robul din sine este demn și beneficiază de libertate!**

În acest sens, deși spuse puțin într-un alt context, cred că sunt foarte relevante cuvintele unui cetățean, Nicolae SANDULEAC, cu referire la unii dintre colegii noștri, care, din păcate, încă nu au învins ROBUL din sine și sunt folosiți fățiș pentru a crea falsa impresie că de fapt primarii sunt cei care nu vor schimbarea și un nou sistem de finanțe publice locale:

„Amânarea adoptării Legii finanțelor locale înseamnă anularea ei. Astfel, vom fi aruncați cu zeci de ani în urmă, iar de visurile noastre de integrare în sistemul valoric european se va alege praful!”

„...Se vor face analize, se vor numi cauze, condiții etc. Dar și de această dată a învins robul din noi. Robul care nicidecum nu ne lasă să ieșim din mocirla unde ne aflăm de zeci de ani. Ne place să fim acolo unde suntem, în loc de viitor privim la trecut și tot mai ducem dorul tinereții care ni se părea atât de fericită, fără însă a ne gândi ce vor face mâine copiii și nepoții noștri. Ne place să stăm până în gât în murdărie, să ne manifestăm în continuare ca niște oameni neciopliți precum sunt cei de care nu dorim să ne despărțim, chiar dacă ne poartă mereu cu bombonele și minciuni. Ori poate de aceea că și noi suntem mincinoși, pentru că spunem una, dar facem alta, nici în ruptul capului nu dorim schimbarea, purtăm ochelari de cal și nu ne pasă de ceea ce se face în jurul nostru, trăim numai cu ziua de azi?” (Sursa: www.unghiul.info)

Suntem departe de a generaliza această situație și chiar avem încrederea (speranța) că, per ansamblu, clasa politică actuală de la nivel central și local este conștientă de importanța acestei reforme atât pentru viitorul procesului descentralizării și modernizării administrației publice, cât și pentru dezvoltarea reală (economică, socială, culturală etc.) a comunităților locale, și, implicit, a întregii țări. De asemenea, credem că incertitudinea și îngrijorarea care apar în rândul unor reprezentanți ai clasei politice și APL sunt determinate de lipsa unei documentări, a comunicării și informării corespunzătoare privind importanța, esența și particularitățile noului sistem de finanțe publice locale. În acest sens, suntem siguri că, dacă s-ar analiza la rece și mai profund consecințele introducerii acestui sistem, s-ar vedea că implementarea efectivă și urgentă a reformei date va aduce numai beneficii tuturor actorilor de pe arena politică a Republicii Moldova. Deoarece stabilirea unui sistem de finanțe publice locale adecvat principiilor autonomiei locale va duce la crearea la nivel local a unei clase de administratori publici locali competenți, care nu pot fi manipulați ușor și care vor putea ajuta guvernarea să-și realizeze obiectivele în așa fel încât și cetățenii să simtă îmbunătățiri. Iar pe cei din opoziție îi vor ajuta să-și mențină reprezentanții locali și să reziste abuzurilor și presiunilor administrative, financiare, politice etc., care în sistemul actual există din abundență.

| Voința politică, frâna reformei în APL?!

În continuare vom insista asupra unor aspecte și elemente principiale, care sperăm că vor elimina orice dubii sau incertitudine privind importanța și necesitatea urgentă în adoptarea și implementarea noului sistem de finanțe publice locale.

Veșnicile probleme și frânele dezvoltării – toate guvernările din Republica Moldova și toate încercările de a edifica o administrație publică lo-

cală modernă și conformă standardelor europene s-au soldat cu un insucces total din cauzele lipsei de voință politică, a lipsei de viziune și a politizării excesive. Nicio guvernare nu a avut curajul și clarviziunea de a oferi autorităților locale încrederea corespunzătoare, un grad sporit de libertate și certitudinea că vor duce până la capăt reformele promise. Reforma-cheie, cea a finanțelor locale, se înscrie, din păcate, în această listă de chestiuni lăsate la mijloc de drum. Suntem nevoiți să constatăm, cu regret, că, dacă această situație și atitudine va persista, vom fi aruncați cu zeci de pași în urmă, iar de visurile noastre de integrare în sistemul valoric european, pe dimensiunea democrației locale și descentralizării, se va alege praful. Totodată, remarcăm faptul că potențialul imens și energia existente la nivel local, în cadrul APL, în rândul primarilor și al altor aleși locali, pur și simplu sunt neglijate, în loc să fie utilizate în mod constructiv.

Practic, toate guvernările au călcat pe aceeași greblă – nu au realizat reforma APL până la capăt, în special, pe cea privind finanțele locale, în dorința de a păstra verticala puterii, centralizarea excesivă și de a ține în frâu administrația locală printr-un sistem de finanțe locale depășit, politizat, clientelar și extrem de centralizat. Toate, în detrimentul unui proces real de descentralizare și consolidare a autonomiei locale, în special a celei financiare, a dezvoltării normale a comunităților locale și, respectiv, a întregii țări. Astfel, puterea credea că va putea culege veșnic beneficii electorale. Dar, în urma unor astfel de „viziuni” perimate și abordări înguste, a fost, într-un fel sau altul, pedepsită ulterior, prin faptul că această abordare nu a împiedicat accesarea la putere a oponenților politici (2003 – aproape 100 % din raioane PCRM, 2007 – 2/3 democrați). Astfel de abordări blochează până în prezent dezvoltarea, modernizarea și europenizarea sistemului APL din Moldova, ceea ce influențează nefast toate aspectele dezvoltării social-economice, dar și împiedică inclusiv atingerea obiectivelor guvernamentale. În acest sens, toate analizele și constatările privind gradul de realizare și implementare a planurilor de acțiuni guvernamentale, precum și lipsa de progrese semnificative pe plan intern, sunt exemple elocvente.

Legea finanțelor locale a constituit piatra de încercare, de netrecut, pentru toate guvernările. Și, după cum se vede, această situație se păstrează și astăzi, prin apariția discuțiilor și a încercărilor de a târăgăna sau chiar de a suspenda adoptarea în lectură finală a Legii finanțelor locale. În același timp, amânarea intrării în vigoare a legii nu înseamnă nimic altceva decât regretabilul fapt că asupra acesteia se va reveni peste câțiva ani sau nu se va reveni deloc! În această situație ne vom lua **adio de la descentralizare, de la autonomia reală** și vom anula așa-zisele „progrese” obținute până în acest moment. Progrese care, mai degrabă, țin de retorică decât de fapte concrete. Nu în zadar, în unul din ultimele documente ale Consiliului Eu-

ropei (Recomandarea 312, adoptată la sesiunea nr. 21 al CALRCE, pe 27 septembrie 2011), se cerea de la autoritățile moldovene „să asigure și să efectueze măsuri concrete de descentralizare, consolidarea autonomiei locale și financiare, în conformitate cu Carta europeană a autonomiei locale, asigurând un transfer real de competențe și resurse, care să permită autorităților locale să își asume întreaga responsabilitate pentru administrarea treburilor locale”.

Așadar, și europenii s-au săturat de promisiuni deșarte și declarații, cerând să se treacă la acțiuni concrete.

Să le luăm pe rând și să le disecăm la rece.

Situația actuală:

1. Pe de o parte, avem legislație europeană, strategii integraționiste, legi pompoase – toate cu menționarea autonomiei locale. Pe de altă parte, REALITATEA BATE FILMUL FRUMOS PROIECTAT DE GUVERNANȚI. Constatăm un grad foarte jos de autonomie locală, administrație publică (locală și centrală) excesiv politizată și dependentă, amestec și abuzuri administrative, politici și un cadru legal necorelate sau chiar contrare legislației din cadrul APL și descentralizare. Potrivit ultimelor studii, realizate în cadrul programului PCDLI al UNDP Moldova, gradul de autonomie locală de care „beneficiază” autoritățile locale constituie doar 3%!!! Oare mai este ceva de adăugat la acest capitol?
2. Lipsa de progrese pe plan intern în ceea ce privește dezvoltarea social-economică și implementarea programului guvernamental este încă o problemă la ordinea zilei. Cauza rezidă în lipsa unei administrații publice, inclusiv locale, bazată pe recunoașterea și aplicarea principiilor de descentralizare și autonomie locală. Una dintre problemele majore ale guvernării actuale este implementarea redusă a programului guvernamental, lipsa de progrese și efecte în domeniul aplicării în viață a reformelor, fapte recunoscute de guvernanții înșiși. Astfel, deși avem programe/strategii/legi care par destul de bune, populația nu vede și, mai ales, nu simte reformele, ceea ce demonstrează caracterul declarativ al majorității strategiilor și planurilor adoptate. Cel mai important însă este faptul că aceasta demonstrează – a câta oară? – că în Republica Moldova există o ruptură extrem de mare între Guvernarea Centrală și Guvernarea Locală, că, în lipsa de capacități la nivel local, niciun program, nicio strategie sau lege, oricât de bune ar fi, nu pot fi realizate. Douăzeci de ani de reforme și menținerea aceleiași situații oare nu sunt suficiente pentru a demonstra acest lucru?
3. Critica constantă din partea instituțiilor europene, în particular a Consiliului European. Lipsa de progrese în domeniul democrației lo-

- cale, din acest punct de vedere, este una dintre chestiunile arzătoare care împiedică scoaterea Republicii Moldova de sub monitorizarea Consiliului European. Iar problema principală constă anume în lipsa unei descentralizări/autonomii financiare reale în Republica Moldova, fapt confirmat prin rapoartele și recomandările adoptate de organizațiile internaționale, inclusiv de ultimă oră (a se vedea mai jos). Întrebarea este: ce facem, domnilor guvernanți, cu angajamentele internaționale? Continuăm jocul promisiunilor, inventăm scuze și din nou mințim partenerii externi, cum au făcut-o guvernările anterioare?
4. Promisiuni și angajamente la cel mai înalt nivel (guvernamental și parlamentar) privind importanța descentralizării financiare și adoptării/implementării Legii finanțelor, toate având însă un caracter declarativ și fără relevanță practică (a se vedea în continuare exemplele). Guvernările perindate fac promisiuni publice în fața a sute de primari, membri CALM (Adunarea Generală a CALM din 02.06.2012, ședințe ale comisiei paritare, în cadrul programelor de guvernare, de la tribuna parlamentară, în fața mass-mediei etc.), dar promisiunile rămân promisiuni. Cum facem cu credibilitatea tuturor celor care au promis în repetate rânduri reforme și, în special, în domeniul finanțelor locale?
 5. Partenerii/finanțatorii externi (Suedia, SUA, UE etc.) au crezut și au acordat finanțări importante procesului de descentralizare. Importanța vitală a acestei legi și oportunitatea momentului au fost înțelese de multă lume din cadrul diferitor instituții. Ceea ce i-a determinat pe toți să se unească și să facă un efort considerabil explicativ, logistic, financiar, mediatic etc. (CALM, Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor, USAID, GIZ, UNDP etc.), pentru ca, în sfârșit, să ajungem în situația când se pune la îndoială întreaga reformă? Cât de serioase sunt astfel de abordări și oare au fost calculate consecințele lor? Oare mai are sens sau rost programul USAID/LGSP pe componenta de consolidare a capacităților orașelor, în condițiile când sistemul de finanțe locale nu se schimbă, rămânând centralizat și politizat? Sau cei de la UNDP/PCDLI? Care este sensul să mai investești în creșterea capacității APL din comunitățile rurale, în condițiile amânării reformei finanțelor locale și păstrării unui sistem de finanțe locale depășit și inhibitor de orice inițiativă??? Iar partenerii noștri germani (GIZ), care este sensul și sustenabilitatea activității lor, dacă nu intervin schimbări importante de sistem??? Cât putem să irosim sume enorme pe așa-numita creștere a capacității APL în lipsa unor reforme profunde realizate concomitent? Care este utilitatea

instruirilor, înzestrării cu tehnică, elaborării unor planuri și strategii locale etc. pe care se cheltuiesc sume enorme, de milioane de euro??? Ceea ce uită unii e că verticala puterii nu mai funcționează și chiar este un factor dăunător oricărei guvernări! Dar mai ales pentru cea actuală, care de nenumărate ori a declarat adevărul la valori europene, inclusiv în ceea ce privește descentralizarea și autonomia locală, nemaivorbind de promisiunile de a adopta o nouă lege privind finanțele locale. Iar faptul că verticala puterii nu mai funcționează poate fi probat prin evenimentul de anvergură din 1 februarie 2013, când peste 500 de primari (în spatele cărora stau milioane de cetățeni) au ieșit în stradă, chiar dacă mulți dintre ei au fost „sfătuiți” să n-o facă, iar o bună parte au fost împiedicați să vină. Aceasta dovedește că mecanismele de presiune administrativă, financiară și politică sunt epuizate și nu mai funcționează! Este nevoie de alte abordări. Este nevoie de schimbări reale, în spirit european și cu respectarea voinței majorității covârșitoare a APL, dacă nu se dorește un nou 1 februarie.

Mai mult decât atât, recent s-a împlinit exact un an de la intrarea în vigoare a Strategiei Naționale de Descentralizare. Iar potrivit Legii descentralizării administrative, adoptată încă în anul 2006, guvernul este obligat să prezinte anual parlamentului un raport privind dezvoltarea sistemului administrației publice din Republica Moldova și evoluția procesului descentralizării administrative. Ce va prezenta guvernul în acest an, dar și în

următorul an, electoral, în condițiile neadoptării Legii finanțelor, ale accentuării în mai multe domenii a proceselor inverse descentralizării, ale apariției unor proiecte și acte prin care se exercită presiuni asupra APL, precum și în situația când neadoptarea Legii finanțelor va duce la blocarea totală a oricăror reforme în domeniul APL???

Principalele avantaje ale noului sistem de finanțare:

Noul sistem de finanțe locale, care urmează să fie adoptat prin legea respectivă, cu siguranță, nu este ideal și fără cusururi. În acest sens, CALM a venit cu mai multe propuneri de îmbunătățire. Însă, dacă punem pe cântar avantajele și dezavantajele acestui sistem pentru APL, este evident și incontestabil că numărul avantajelor este net superior. Această lege reprezintă, la moment, un compromis rațional și echilibrat, în interesul guvernului și administrației locale. În același timp, ea este practic singura șansă pentru Guvernarea Locală, dar și cea Centrală, de a se schimba la față și a se moderniza în următorii ani. Dezavantajele (pe care le vom menționa mai jos), la rândul lor, sunt mai mult de ordin tehnic și superficial, reprezentând unele scăpări, care, cu ușurință, pot fi depășite. Este evident că aceste deficiențe nicidecum nu pot afecta întregul sistem și nici nu sunt motiv și temeii serioase pentru a admite blocarea procesului de adoptare finală a legii.

1. Marea majoritate a APL de nivelul I sunt câștigători direcți (pentru circa 85% din APL veniturile cresc). În acest sens, conform ultimelor evaluări, suma aproximativă pe care o vor primi APL (inclusiv mun. Chișinău, după ultimele ajustări), este cu circa 800 de milioane de lei mai mare decât în prezent! Totodată, sistemul este construit în așa mod, încât să nu existe perdanți la nivel local!!! Iar pentru cei ale căror venituri se diminuează, este prevăzută compensarea pierderilor dintr-un fond special. Prin urmare, nu există perdanți! În același timp, în perioada ce urmează, guvernul este obligat să creeze condiții legale și financiare pentru asigurarea activității normale a tuturor APL. În special, sunt dezvoltate și puse în aplicare conceptele și instrumentele de consolidare a bazei fiscale locale, cooperării intermunicipale, dezvoltării micro-regionale, administrării patrimoniului local etc. Mai mult ca atât, pentru a elimina unele suspiciuni și speculații, CALM vine cu o propunere, ca termenul de existență a fondului de compensare să fie legat de realizarea altor componente ale reformei finanțelor locale (de exemplu, de consolidare a bazei fiscale). Astfel, vor fi echilibrate, pe de o parte, obligațiile APL de a se ajusta la resursele existente. Pe de altă parte, va fi instituită o garanție ca guvernul să-și îndeplinească obligațiile asumate în domeniul reformei finanțelor locale (blocul 1 – consolidarea bazei fiscale a APL)

și să nu se oprească doar la reforma actuală (blocul 2 – care vizează, în principal, reforma relațiilor interbugetare, transferurilor și veniturilor partajate).

2. Are loc depolitizarea considerabilă a sistemului și distrugerea VERTICALEI PUTERII, prin stabilirea unor reguli clare de joc, stabilirea cotelor fixe ale defalcărilor de la impozitele de stat, o formulă unică pentru toate APL și instituirea relațiilor directe între bugetul de stat și APL I și II.

Astfel, sunt evitate subiectivismul și lipsa de transparență, care constituie elementele de bază ale VERTICALEI PUTERII! Ceea ce de zeci de ani dăunează foarte grav dezvoltării locale și imaginii autorităților centrale și locale de nivelul II, generând conflicte permanente între APL 1 și APL 2. În urma implementării acestui sistem, pe de o parte, nimeni nu va putea învinui APL 2 de folosirea/distribuirea selectivă și pe criterii necunoscute a resurselor financiare. Iar pe de altă parte, APL de nivelul II obțin posibilitatea să se debaraseze de funcții improprii pentru o autoritate publică locală (de distribuire a fondurilor) și să se focalizeze exclusiv pe activități de interes regional/raional. De asemenea, în acest caz, APL 2 vor obține posibilitatea de a se reorganiza și a-și restructura activitatea, adaptând-o la necesitățile teritoriilor administrate. În acest sens, de exemplu, ar fi bine să fie dezvoltate la nivel de APL 2 un șir de servicii corespunzătoare, importante și extrem de necesare APL 1: asistență juridică, urbanism, proiectare, atragere de investiții etc.

3. Sistemul devine stimulatoriu și apare interesul pentru APL 1 și APL 2 de a valorifica mai bine potențialul economic, uman și financiar local/teritorial. Practic, toate veniturile rămân în bugetele locale și cu cât mai mult colectezi, cu atât mai mult ai în bugetul local și, prin urmare, banii sunt utilizați în interesul comunității locale. Aceasta, spre deosebire de sistemul actual, în care cu cât mai mult colectezi, cu atât ești mai penalizat, primind mai puține transferuri. Aici apare dezinteresul primarilor în creșterea veniturilor la bugetul local. Odată cu implementarea noilor prevederi, apare interesul pentru o cooperare adevărată și mai strânsă între APL 1 și APL 2, în vederea consolidării bazei fiscale locale și creșterii veniturilor la bugetele locale, deoarece venitul din impozitul pentru persoane fizice este stabilit de lege în cote fixe și împărțit între ambele nivele ale APL.
4. Dezlegarea procedurilor și apariția fundamentului pentru inițierea discuțiilor și negocierilor privind consolidarea în continuare a bazei fiscale locale, conform exemplelor și practicilor internaționale. De exemplu, instituirea taxei locale pe cifra de afaceri; stabilirea colectă-

rii impozitului pe persoane fizice la locul de reședință/domiciliu; colectarea amenzilor la locul de domiciliu/reședință; instituirea taxelor pentru folosirea drumului sau cote defalcate de la impozitul rutier; clarificarea statutului obiectivelor acvatice și al altor resurse naturale, veniturile de la a căror utilizare urmează să ajungă în bugetele locale impozitul pe persoane juridice etc.

5. Apariția stimulentei și interesului pentru atragerea în APL a unui corp de specialiști și experți bine pregătiți și necesari pentru a implementa politicile naționale la nivel local, precum și pentru a asigura cu servicii publice calitative populația deservită de pe teritoriul respectiv. În acest sens, aprobarea și implementarea noului sistem de finanțe publice locale va acorda mai multă libertate și posibilitatea organizațională și materială, pentru a se autoorganiza.

Sunt și multe alte avantaje pe termen mediu și lung. Însă principalul și cel mai important avantaj al acestei legi constă în inițierea unui proces real de descentralizare și implementare a Strategiei Descentralizării, cu toate componentele și direcțiile sale. În caz contrar, strategia, precum și prioritatea guvernamentală devin doar hârtii fără valoare, fără relevanță practică, vorbe goale, și pot fi aruncate la gunoi. Deoarece, fără reforma finanțelor locale nu poate fi vorba de consolidarea bazei fiscale, depolitizarea sistemului de administrație publică, descentralizarea sectorială, cooperarea intermunicipală, clarificarea de competențe, descentralizarea patrimonială etc. Fără un sistem nou de finanțe publice locale nu poate fi realizată modernizarea administrației locale și, implicit, nu poate avea loc modernizarea țării.

Prin urmare, constatăm că avantajele generale și importanța acestei legi pentru marea majoritate a APL și dezvoltarea comunităților locale sunt atât de profunde, importante și evidente, încât orice încercare de a le combate poate trezi doar nedumerire și întrebări serioase în privința bunei-credințe a celor care vor fi tentați să o facă. Aceasta se poate întâmpla în condițiile în care legea respectivă reprezintă un compromis general acceptat de toți actorii implicați în procesul de elaborare și implementare: guvern, CALM, USAID, UNDP, GIZ etc., care, în prezent, desfășoară în comun un proces larg de informare a tuturor APL privind noul sistem de finanțe locale.

| Cine sunt oponenții legii și de ce argumentele lor nu țin?

Cum s-a menționat mai sus, sistemul nou nu este, deocamdată, perfect și conține unele lacune, care urmează să fie eliminate, dar care sunt neesențiale și nu afectează valoarea și importanța întregului sistem propus. După mai multe întâlniri și discuții cu membrii CALM pe marginea sis-

temului nou de finanțe, au fost constatate mai multe aspecte problematice care generează anumite îngrijorări din partea unor reprezentanți ai APL. Anume aceste îngrijorări, după cum se observă, sunt exploatate pentru a determina primarii să renunțe la acest sistem. Astfel, dacă le analizăm pe rând, ne vom convinge că temerile ce apar în legătură cu neajunsurile noului sistem sunt exagerate sau țin cu totul de alte lucruri. În special:

1. Potrivit noului sistem de finanțe publice locale, într-adevăr, există un anumit număr de APL care, la prima etapă, vor avea mai puține venituri decât au în prezent (aproximativ 10-15% din numărul total de APL: în fiecare an, această proporție e mai mică grație faptului că impozitul pe venit, pus la baza sistemului dat, este în creștere). Anume pentru a soluționa această problemă, sistemul nou prevede un fond de compensare pe doi ani, termen care, cum s-a menționat mai sus, ar putea fi discutat și prelungit. Totodată, adoptarea cât mai urgentă a acestei legi va permite începerea discuțiilor și negocierilor cu instituțiile guvernamentale din blocul 1 al reformei, care prevede creșterea surselor de venit la bugetul local, precum și a celor pentru implementarea altor acțiuni care să diminueze pierderile posibile ale unor APL.

2. „Este necesară mai întâi o reformă administrativ-teritorială.” Credem că aici este nevoie de o abordare mai flexibilă, iar o astfel de reformă nu este necesară neapărat și oportună, existând și alte forme și modalități de soluționare a problemei fragmentării teritoriale. Mai mult ca atât, astfel de argument, în opinia noastră, este deja depășit și contraproductiv. Aducerea acestui argument acum, după ce mai mulți ani s-a lucrat la diverse modele de finanțare a APL și s-a ales unul acceptabil pentru majoritatea actorilor de la centru și din teritorii; după ce s-a făcut un efort logistic, uman și financiar atât de mare, în prezent, pur și simplu, trebuie considerată o încercare destul de stângace și neserioasă justificarea lipsei de voință de a finaliza reforma finanțelor locale și de a întreprinde în genere orice schimbări/reforme în domeniul APL. Deoarece este bine cunoscut faptul că reforma administrativ-teritorială este un subiect foarte sensibil și extrem de politizat și niciuna din forțele politice actuale nu este gata să abordeze subiectul. Acest „argument” este folosit deseori în mod speculativ de cei care sunt împotriva unor măsuri concrete și reale în vederea descentralizării și consolidării autonomiei locale.

Totodată, cum demonstrează experiența internațională, problema fragmentării teritoriale poate fi soluționată prin alte modalități: dezvoltarea cooperării intermunicipale, dezvoltarea și aplicarea conceptului polurilor de creștere și zonelor metropolitane, cooperarea

microregională, amalgamarea voluntară etc. Credem că, în lipsa unui consens privind organizarea administrativ-teritorială, comunitățile locale nu au nevoie de o reformă administrativ-teritorială, ci de o lege corespunzătoare a finanțelor locale și de posibilitatea oferită APL de a-și decide de sine stătător soarta în funcție de necesitățile comunităților locale. În același timp, toți cei care folosesc ideea de necesitate a reformei administrativ-teritoriale pentru a motiva neadoptarea/neimplementarea Legii finanțelor locale o fac din anumite interese, pentru a bloca sau a târăgăna adoptarea/implementarea acestei legi, precum și pentru a-i intimida pe anumiți reprezentanți ai APL, ca apoi să zică că ei înșiși nu doresc reforma. Reforma administrativ-teritorială a fost folosită ca sperietoare împotriva oricăror încercări de modernizare a APL, de aceea de zeci de ani avem probleme grave, care nu se soluționează până în prezent. Este un fapt obiectiv, confirmat de toate rapoartele și recomandările organismelor internaționale, inclusiv de ultimă oră. Totodată, credem că în Republica Moldova, în condițiile fragmentării teritoriale destul de mari, există un potențial enorm și absolut neexplorat în ceea ce privește aplicarea altor soluții, cu păstrarea sistemului actual de organizare administrativ-teritorială. De exemplu, cooperarea intermunicipală, crearea unor poluri de creștere prin acordarea statutului de municipii unor orașe, dezvoltarea microregională, amalgamarea voluntară, prestarea serviciilor prin cooperare la nivel de raion etc. Toate aceste forme sunt bazate exclusiv pe voința comunităților locale, de aceea sunt compatibile întru totul cu principiile autonomiei locale. Credem că a venit, în sfârșit, timpul să depășim prejudecățile și să le oferim APL o mai mare libertate și putere de decizie în alegerea formelor de cooperare teritorială și organizare a prestării serviciilor.

3. **„APL nu sunt pregătite pentru autonomie și libertate.”** O poveste veche și de adormit copiii. Anume la nivel local există un potențial impresionant, datorită căruia se mișcă lucrurile în comunitățile locale. În prezent, este general cunoscut faptul că, chiar în condițiile sistemului actual depășit de finanțe locale, chiar în situația în care lipsesc cu desăvârșire resursele proprii, autoritățile locale (primării, președinții de raioane și alți aleși locali) găsesc soluțiile necesare pentru dezvoltarea social-economică a localităților. De fapt, considerăm că anume datorită entuziasmului, responsabilității și efortului de care dau dovadă autoritățile locale, în mare parte, lucrurile se mișcă la nivel local. Toate acestea se întâmplă în pofida sistemului actual de administrație publică, construit în așa fel încât să pună cât mai multe bariere și să creeze cât mai multe impedimente pentru toți cei activi

și cu adevărat implicați în soluționarea problemelor comunităților locale. Rămâne doar să ne imaginăm cât s-ar putea face la nivel local dacă autoritățile locale ar beneficia de un sistem corespunzător de finanțe publice și nu s-ar ciocni de multiplele și veșnicele bariere de ordin legal, administrativ și financiar.

- 4. Au fost depistate unele scăpări și imperfecțiuni ale noului sistem, care, în prezent, creează o anumită incertitudine privind acoperirea financiară a unor activități. De exemplu, activități ce vizează modul de finanțare a unor instituții, precum grădinițe de copii, instituții sociale, școli de artă, școli sportive etc. Însă, din câte se poate observa, în mare parte, aceste probleme nu se referă la sistemul de finanțe publice locale, ci la finanțarea unor domenii delegate APL și pentru care ei vor primi transferuri cu destinație specială (grădinițele de copii, bunăoară). Aceeași schemă va fi aplicată și pentru finanțarea instituțiilor sociale, fondate cu concursul autorităților centrale. Încă o dată constatăm că toate aceste probleme au un caracter tehnic și/sau nu se referă la sistemul nou de finanțare propriu-zis. Totodată, pentru respectivele probleme sunt căutate și propuse soluții, precum fondul de compensare și prelungirea acțiunii acestuia sau transferuri cu destinație specială care să acopere dezechilibrele ce apar în unele cazuri.**

Prin urmare, nu trebuie să aruncăm copilul odată cu apa!!!

| Cine sunt câștigătorii noului sistem de finanțe publice locale?

1. În urma implementării noului sistem, va avea de câștigat toată populația țării, deoarece vor fi create în sfârșit premisele/condițiile pentru dezvoltarea unei administrații publice locale veritabile și capabile să soluționeze problemele cetățenilor; apar condiții pentru modernizarea și dezvoltarea comunităților locale; posibilități pentru acordarea serviciilor publice de calitate etc.
2. Autoritățile publice locale de nivelul I vor deveni cu adevărat autonome, apare interesul/stimulentul de a utiliza eficient baza fiscală locală, primarii obțin instrumente reale pentru soluționarea problemelor locale, crește esențial gradul de decizie a APL asupra modului de gestionare a resurselor financiare, patrimoniale. APL de nivelul I (satele, orașele) devin cu adevărat stăpâni în comunitățile lor.
3. Autoritățile publice de nivelul II, prin clarificarea statutului lor, nu vor mai fi suspectate și acuzate de amestec în activitatea APL 1, pro-

- ducându-se transferul de responsabilitate către APL 1 în anumite domenii.
4. Guvernul – descentralizarea și autonomia locală, ca prioritate fundamentală guvernamentală, primește șansa de a fi implementată cu succes, ceea ce creează condiții pentru punerea în practică a altor priorități guvernamentale, deoarece la nivel local apare un actor (APL) care este capabil să contribuie la realizarea programelor, strategiilor, planurilor guvernamentale.
 5. Opoziția parlamentară și extraparlamentară – datorită acestei legi, se depolitizează sistemul de APL și se limitează posibilitățile de presiune financiară, politică, administrativă etc. asupra autorităților locale, situație care, în condițiile actualului sistem, este gravă și greu de suportat.

Cine vrea să ingenucheze primăriile, cine le ia ultima șansă comunităților rurale și urbane?

În mod normal, într-un stat care a ales parcursul european nu ar trebui să existe această situație. Totuși, în condițiile actuale, nu suntem siguri sută la sută că nu se vor găsi voci care vor schimba retorica și oameni care vor încerca să suprimă adoptarea legii: cei care vor veni cu propunerea de a scoate această lege din categoria celor prioritare sau cu propunerea de a amâna adoptarea ei; cei care vor propune amânarea intrării în vigoare a acestei legi (de exemplu, pentru anul 2015 sau 2016), după ce au venit cu inițiativa și au aprobat legea în două lecturi; cei care au promis de nenumărate ori că legea dată va fi în sfârșit adoptată, dar acum caută motive să o amâne; cei care, folosind unele deficiențe și imperfecțiuni formale și neesențiale ale sistemului, inerente unui mecanism nou, încearcă să influențeze APL de nivelul I și II pentru a stopa adoptarea; cei care vor aduce ca argument faptul că APL de nivelul I sunt împotriva acestui nou sistem, cu toate că aproape 90% din APL I (sate, comune, orașe, municipii) sunt câștigători, iar celorlalți li se compensează pierderile! Prin urmare, toți cei care vor face tot posibilul ca să zădărnicească adoptarea finală și/sau punerea în aplicare a legii din 1 ianuarie 2014.

Neadoptarea legii – tăvălugul care va distruge baza APL!

Care vor fi consecințele neadoptării sau târăgănării implementării noului sistem de finanțe publice:

1. Blocarea implementării reformelor în toate domeniile (social, economic, cultural etc.) din cauza lipsei de capacități și posibilități la nivel local.

2. Discreditarea completă a reformei descentralizării și a guvernării pe plan intern și extern. Deoarece s-au făcut o sumedenie de promisiuni pe plan intern că va fi adoptată legea, se va produce reforma descentralizării etc.
3. Discreditarea și șifonarea imaginii în fața Consiliului Europei și a altor instituții europene prin neîndeplinirea angajamentelor și recomandărilor la capitolul democrație locală, una dintre principalele critici făcând referire anume la situația gravă în domeniul finanțelor locale.
4. Insuccesul și neîndeplinirea uneia dintre prioritățile guvernamentale – prioritatea nr. 5 a tuturor guvernelor din 2009-2013. În acest sens, ce fel de argumente și justificări mai pot fi aduse, dacă pe parcursul ultimilor patru ani nu s-a ajuns la nicio realizare concretă și practică în domeniul descentralizării, toate purtând un caracter formal (o nouă strategie) și fără relevanță practică. Din contra, sunt constatate doar tendințe opuse. În același timp, mai multe inițiative și proiecte legislative importante, care ar putea schimba situația spre bine, rămân blocate de ani de zile. De exemplu, în domeniul achizițiilor publice, schimbarea destinației terenurilor, accesul la justiție constituțională etc.
5. Păstrarea unui sistem de finanțe locale și administrație publică excesiv de politizat, inefficient, excesiv de centralizat, depășit și în continuă degradare. Ceea ce se va întoarce în mod neapărat ca un bumerang împotriva celor care, având această șansă uriașă și unică, au cedat în fața unor interese de moment și speranțe iluzorii de a se menține la putere, datorită verticalei puterii. (A se vedea, mai sus, exemplul anului 2007.)

| Ora adevărului a sosit: cine este împotriva primarilor?

În final, dorim să amintim un moment simbolic și foarte relevant pentru situația actuală: atunci când se discuta în parlament adoptarea Legii finanțelor în lectura a doua, un ales al poporului (fost primar și specialist respectat în mediul APL), reacționând la afirmațiile altui coleg, din altă tabără (tot fost primar), care, din greșeală, probabil, sau din cauza emoțiilor, a menționat că legea nu este bună (de fapt, având în vedere doar municipiul Chișinău) și a declarat patetic: stimați primari, acum dumneavoastră puteți vedea cine este cu adevărat împotriva voastră!

Prin urmare, în curând va veni momentul adevărului și vom vedea: cine dorește cu adevărat descentralizare și autonomie locală; cine ține cu adevărat la principii și promisiuni; cine înțelege că APL nu mai pot funcționa

și că de această lege au nevoie toate comunitățile noastre locale; cine încă nu conștientizează că dacă va fi necesar, APL sunt gata să-și apere drepturile și interesele lor legitime pe toate căile posibile; cine nu a înțeles că o administrație puternică locală înseamnă o țară puternică; cine nu a putut depăși interesele de grup și a jertfit această șansă de a realiza o schimbare la față a administrației locale și a comunităților locale.

Cine vrea să stingă lumina speranței în satele și orașele din Moldova? Să vedem!

*Editorial de Viorel Furdui, director executiv al CALM
2014*

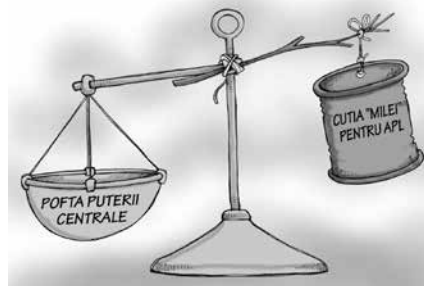
EMIL DRĂGHICI: „COCOȚAȚI ÎN VÂRFUL STATULUI, GUVERNANȚII PRIVESC CUM SE PRĂBUȘEȘTE SATUL!”

Țin să menționez de la bun început că tema conferinței „Descentralizarea: calea spre modernizare a Republicii Moldova”, care a avut loc la Chișinău și la care am participat, putea fi „Descentralizarea: calea spre normalitate a Republicii Moldova”, pentru că nu întotdeauna ceea ce este sau pare a fi modern este și normal, de aceea prin normalitate putem să identificăm și ceea ce este modern, excluzând ceea ce este aberant!

Cu toții suntem conștienți că descentralizarea este un principiu în absența căruia lăsăm fără conținut autoritățile administrației publice locale, cele care reprezintă unul dintre principalele fundamente ale oricărui regim democratic.

Țin să subliniez faptul că – și pe această cale îmi exprim regretul – tocmai principalul document care trebuia să constituie temelia acestei conferințe, Carta europeană a autonomiei locale, nu și-a găsit locul! Întrebarea mea este: de ce? Dau tot eu răspunsul: pentru că, mai nou, pentru unii, nu vreau să-i numesc în niciun fel, autonomia locală înseamnă doar costuri, venind cu tot felul de alte concepte, mai mult sau mai puțin barbarisme, luate de prin diverse studii în care oamenii sunt doar cifre, iar existența lor înseamnă costuri, ceea ce ne face să presupunem, într-o aritmetică oarbă, că pentru a nu mai avea costuri nu trebuie să mai avem oameni!

Am auzit și aici un concept conex cu mult trâmbițata modernizare, acela de amalgamare, pentru prima dată l-am auzit cu vreo zece ani în urmă, în Franța, și acolo cu greu acceptat! Îmi permit doar o analiză a acestui cuvânt în limba oficială a celor, încă, două state, România și Republica Moldova.

„AMALGAMĂRE, amalgamări, s.f. Acțiunea de a amalgama. ♦ Procedeu de extragere a aurului și argintului din minereuri cu ajutorul mercurului. — V. amalgama”, *Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a II-a revăzută și adăugită).

„AMALGAMĂ, amalgamez, vb. I. Tranz. (Rar) 1. A alia mercurul cu un metal; a prepara un amalgam (1). 2. Fig. A amesteca la un loc elemente disparate, eterogene. (Lingv.) A amesteca sensuri diferite. – Din fr. amalgamer”, *Dicționarul explicativ al limbii române* (ediția a III-a).

Știu că limba este vie, într-un continuu proces de formare și reformare, dar în ceea ce privește empatia, ca formă de intuire a realității prin identificare afectivă, utilizarea termenului de amalgamare atunci când este vorba de locul și rolul cetățeanului în colectivitatea locală ne demonstrează că prin amalgamare se dorește de fapt diminuarea numărului de ciobani la un număr cât mai mare de oi.

Dacă cineva consideră neinspirate sau jignitoare cuvintele mele, îi rog cu tot respectul să mă ierte. Eu astfel am interpretat acel studiu care a început cu următoarele două concluzii: „Statul a dat cât a putut de mult” și „Autoritățile locale nu se pot susține”, iar singura cale este amalgamarea!

Vă rog, pe cei care citesc acest material, să nu priviți cetățenii satelor ca fiind oile pe care le poți băga într-o stână sau în alta sau în mai multe stâni și să le amalgamezi, creând ierarhii pentru ciobani sau dând o avere mai mare unor ciobani!

În sală se simțea tot mai mult o atmosferă încordată, câțiva primari semnalând acest lucru.

Emil Drăghici: „Oare istoria ne arată că STATUL a fost înaintea SATULUI? Nu cumva se cam potrivește zicala «Când s-a văzut împărat, întâi pe tată-său l-a spânzurat?»”

Ce-ar fi în 2016 amalgamarea? o formă de reconstruire a colhozurilor în Republica Moldova, de această dată pe principii moderne, prin desființarea silită a identității satelor!

Nicăieri nu am auzit că unificarea satelor și nu amalgamarea lor trebuie să plece de la voința cetățenilor, exprimată prin referendumuri locale!

Am auzit doar că asta trebuie să se facă repede, dacă se poate într-un termen cât mai scurt!!! de ce? ca oamenii să nu aibă timp pentru reacții!

Nu vreau să sune ca o concluzie, dar „Sesiunea plenară III – Reforma teritorial-administrativă” a marcat cum nu se poate mai bine de ce nu trebuie făcută reforma administrativ-teritorială!

Un studiu adecvat trebuia să identifice, printre altele, următoarele:

- atribuțiile autorităților administrației publice locale, pe fiecare nivel în parte;
- atribuțiile care, eventual, se exercită și la nivel local, și la nivel raional; separarea, fără echivoc, a acestor niveluri, astfel încât să se elimine aceste dualități;
- personalul de care este nevoie pentru ca aceste atribuții să se poată exercita în mod corespunzător.

Niciunul dintre aceste trei elemente esențiale nu a fost abordat!

Obiectivul singular a fost:

„Colhozenizarea” colectivităților locale, singura cale irefutabilă spre modernizarea Republicii Moldova! Inacceptabil și regretabil!

Printr-o abordare sistematică a elementelor de mai sus, se puteau identifica activitățile specifice:

1. prestărilor de servicii, eminamente de natură economică și care, încet-încet, sunt integrate în cooperările intercomunale, așa cum s-a putut vedea și din prezentările efectuate;
2. exercitării de atribuții, eminamente de natură administrativă, pe bază de acorduri de cooperare între unitățile administrativ-teritoriale; prin cooperare se asigură creșterea:
 - capacității administrative a unităților administrativ-teritoriale;
 - performanțelor personalului care exercită atribuțiile respective;
 - rolului structurilor asociative interadministrative, în cazul Republicii Moldova, al CALM, ca un corolar al scopului izvorât din Carta europeană a autonomiei locale, respectiv, de a realiza o uniune mai strânsă între colectivitățile locale, pentru a ocroti și pentru a promova idealurile și principiile care reprezintă patrimoniul lor comun, considerând că unul dintre mijloacele prin care se atinge acest scop este încheierea de acorduri în domeniul administrativ.

Regretabilă cale de modernizare, dispusă ori propusă de cei care ajung în vârful statului și uită de vatra satului!

Oare istoria ne arată că statul a fost înaintea satului? Nu cumva se cam potrivește zicala: „Când s-a văzut împărat, întâi pe tată-său l-a spânzurat”?

Dacă tot vrem amalgamare, frățioare:

„Nu, desființării satelor! Da, unificării statelor!”

Sincer, la Chișinău m-am simțit ca la București, unde am auzit spuse cam aceleași lucruri.

Cu sentimentul că empatia și rațiunea, ca un tot, sunt calea spre normalitate,

Emil Drăghici, președinte al Asociației Comunelor din România (ACoR)

FINITA LA COMMEDIA! TRENUL DESCENTRALIZĂRII ÎNTÂRZIE ÎN STAȚIA TERMINUS!

Finita la commedia este o sintagmă din limba italiană care înseamnă sfârșitul unei farse. Am considerat simbolică această expresie, care caracterizează foarte exact, în opinia noastră, situația actuală în domeniul descentralizării și autonomiei locale, mai ales în contextul finalizării lucrărilor parlamentului, care tot nu a reușit să adopte un set întreg de legi extrem de importante pentru derularea procesului de descentralizare. Pe parcursul ultimilor cinci ani s-au făcut multe declarații, s-au asumat angajamente, însă realizări concrete în această direcție aproape că nu există. Este vorba de una dintre prioritățile guvernamentale de bază, declarate și asumate constant de ultimele trei guvernări! Cu ce ne-am ales? O prioritate de bază din programul de guvernare, foarte tare trâmbițată, dar care a rămas uitată și complet nerealizată; o Strategie a Descentralizării cu un plan de acțiuni care expiră în curând fără să înceapă să fie realizate; angajamente și promisiuni punctuale și foarte concrete în fața Consiliului Europei, care au rămas nerespectate; mai multe legi extrem de importante, promise cu atâta ardoare autorităților locale și partenerilor externi de la cele mai înalte tribune, care au rămas blocate în parlament; s-a promis deschidere, înțelegere, comunicare cu APL – în realitate, o comisie paritară nefuncțională, care s-a întrunit de câteva ori în cinci ani, o comunicare mai mult formală și lipsa unui dialog instituționalizat real și eficient, iar în consecință – acte unilaterale elaborate/adoptate fără luarea în considerare a opiniei APL etc. Dintr-o prioritate guvernamentală, declarată drept una principală, a rămas doar fum și colb. Ce s-a ales din angajamentele

și promisiunile față de autoritățile locale în ceea ce privește implementarea Strategiei Decentralizării, schimbarea situației spre bine în domeniul distribuirii fondurilor publice, achizițiile publice, acordarea statutului de municipii, schimbarea destinației terenurilor agricole, accesul la Curtea Constituțională?

Cu regret, constatăm că nici actuala clasă politică, în pofida avântului și speranțelor generate odată cu venirea la putere, nu a înțeles importanța demolării verticalei puterii în această țară și nu a conștientizat locul și rolul vital al descentralizării și autonomiei locale pentru modernizarea și dezvoltarea țării noastre. Când spunem guvernare, ca să fie pe înțelesul tuturor și fără interpretări, avem în vedere toată clasa politică actuală, inclusiv guvernul, parlamentul și opoziția parlamentară, luate la un loc și fără a face distincție. Toți au „contribuit” într-o măsură sau alta la târăgănarea, neimplementarea, neadoptarea, blocarea, desconsiderarea etc. a reformelor reale în domeniul descentralizării. Unii, din lipsa viziunii și înțelegerii importanței strategice a acestui domeniu, alții, din ambiții și interese de grup/partid. Nici nu mai contează. Avem un fapt împlinit și un car cu restanțe care vorbesc de la sine. Constatăm că nici această clasă politică nu a înțeles de ce marile „reforme” și „realizări” nu ajung la popor; nu a înțeles de ce programele guvernamentale „perfecte” și strategiile naționale „importante”, elaborate și adoptate de cele mai lucide minți (din țară și mai ales de peste hotare) în ultimii ani (dar și cele care au existat pe parcursul a peste douăzeci de ani), NU se implementează și s-au transformat în maculatură pentru a aduna colbul de pe rafturi sau, în cel mai bun caz, în vorbe frumoase rostite pentru partenerii externi ai țării, pentru a mai cerși ceva bani sau chiar a-i induce în eroare (doar noi ne dorim și chiar cerem să fim scoși de sub monitorizarea Consiliului Europei, de exemplu, nu-i așa?).

Din păcate, nici această guvernare nu a înțeles exemplele celor mai fideli susținători ai săi – UE în ansamblu, dar și țări precum România, Polonia, SUA, Suedia, Danemarca, Slovacia, Cehia, Estonia, Letonia, Lituania și multe alte state care au progresat foarte mult în ultimii ani și au îmbunătățit considerabil viața cetățenilor din comunitățile locale, ANUME datorită faptului că și-au dat seama la timp că primul și cel mai important lucru care trebuie făcut într-un stat cu un trecut totalitar este să dobori verticala puterii și să ai încredere în propriile comunități locale și edili lor; să dai puterea și resursele necesare administrației locale pentru a acționa în interesul celor care i-au mandatat prin vot direct. În acest sens, toate discuțiile care sunt astăzi la modă în Republica Moldova privind lupta cu corupția, justiția aliniată la standarde europene, dezvoltarea economică, socială etc. sunt în realitate o farsă și o utopie! Fără un sistem de administrație publică modern,

eficient și descentralizat, în cadrul căruia este asigurată o autonomie largă a administrației publice locale, nu poți avea dezvoltare, bunăstare, justiție liberă etc.

Restanțele guvernării s-au acumulat, iar alegerile parlamentare dau tonul preocupărilor de pe scena politică, însemnând iarăși un an de inacțiune pe eșichierul legislativ. Acest fenomen riscă să încetinească schimbările atât de așteptate de reprezentanții APL, în situația în care multe legi importante, menite să consolideze autonomia locală, rămân la nivel de inițiativă! Declarațiile de fațadă au devenit, de multe ori, cuvinte de ordine pentru cei care sunt puși în fruntea țării și au misiunea să-i schimbe viața în bine. Promitem multe, inclusiv în fața europenilor, care ne susțin moral și financiar pe drumul nou-ales, dar când este vorba de implementare, apăsăm imediat frâna. Acest scenariu este aplicat ani de-a rândul în ceea ce privește acțiunile întreprinse de actuala guvernare pentru lărgirea autonomiei locale și a competențelor reprezentanților APL. De teamă că verticala puterii va fi demolată și nu va mai avea pârghii de influență asupra edililor locali, puterea centrală trenează conștient adoptarea și implementarea unor decizii pe care și le-a asumat. Dacă la nivel de inițiativă legislative suntem foarte bine, la capitolul lansării reale a reformei batem pasul pe loc, avem o viteză a melcului sau adoptăm, simultan, tactica struțului și racului.

| Căderea monstrului verticalei puterii se amână din nou!

Dacă am face o paralelă cu funicularul de la Râbnița, am putea spune că această demolare are o semnificație mult mai profundă decât pare la prima vedere. În afara faptului că acest monstru de fier punea în pericol viața oamenilor, era un simbol (ruginit) al unei realități sovietice de care vrem să ne debarasăm. Câți ani trebuie să mai treacă ca acest monstru numit verticala puterii, un atavism al vremurilor recent apuse, să fie det(r)onat.

O speranță mare pentru administrația publică locală a reprezentat-o venirea la putere a unei noi guvernări, care a inclus în programul de guvernare, ca prioritate, consolidarea autonomiei locale și descentralizarea puterii. Edililor locali li s-a promis că această subordonare excesivă va fi demontată și nu vor mai fi vasali, în situația în care sunt singurii aleși direct de popor. Din păcate, nici până în acest moment monstrul nu a căzut, iar guvernarea nu a conștientizat că pe un fundament depășit și putred, totalitar și excesiv de centralizat nu poți să construiești o societate modernă și europeană.

În acest sistem nu poți să răzbați și să rezolvi vreo problemă a comunității locale pe care o reprezinti dacă nu te „orientezi” la timp și dacă nu ai culoarea ochilor (a altor părți ale corpului sau hainei) potrivită cu cea a reprezentanților așa-zisei „elite”, care deține un minister sau altul și care

distribuie fondurile publice, în mare parte, conform criteriului „ai noștri și restul”. Chiar dacă la formarea acestor fonduri publice au contribuit cu toții, inclusiv sau chiar uneori decisiv, restul (de exemplu, cazul municipiului Chișinău).

Din păcate, nici această clasă politică nu a înțeles că prin târăgănarea și blocarea reformelor în domeniul descentralizării și consolidării autonomiei locale a avut doar de pierdut, și-a tăiat craca de sub picioare, și-a redus substanțial șansa de a supraviețui, de a ajunge cu adevărat la inimile populației și de a oferi o posibilitate reală acestei țări de dezvoltare!

Așadar, *finita la commedia!* Sperăm că următoarea guvernare va înțelege aceste lucruri și va trece de la vorbe la fapte. La o primă scanare a unor programe electorale, observăm că acest subiect nu mai prezintă interes. Probabil că au fost realizate/implementate toate cele promise anterior! Bună treabă!

Exemplul țărilor europene, spre al căror model se îndreaptă năzuințele noastre, demonstrează cu lux de amănunte că anume descentralizarea reală și o reformă corespunzătoare a administrației publice constituie fundamentul unui progres real în toate domeniile restante: justiție, economie etc. Frica puterii centrale de a le oferi APL mai multă libertate și putere se vede cu ochiul liber în momentul în care anumite proiecte de legi bune sunt puse în sertare.

Așa cum s-a întâmplat cu mult pătimitul nou sistem de finanțare, care a fost blocat/amânat, iar autoritățile n-au avut curajul necesar să-l implementeze din 2014. Iar asta se întâmplă în timp ce majoritatea reprezentanților APL în care are loc pilotarea noului sistem, vorbesc de avantajele evidente ale noii scheme. Astfel, aplicarea acesteia a dus la sporirea veniturilor din taxele și impozitele colectate la nivel local și creșterea gradului de autonomie de care se bucură în utilizarea resurselor provenite din aceste surse, ceea ce le oferă posibilitatea reală să-și dezvolte localitățile. Partenerii europeni au reacționat dur, prin sistarea finanțării, atunci când Guvernul Republicii Moldova a amânat implementarea reformei finanțelor publice locale. Recent, era necesară organizarea unor seminare de instruire în localitățile în care edilii nu au fost informați despre particularitățile noului sistem de finanțe, iar SUA a refuzat să finanțeze această activitate, tocmai din cauza neîncrederii bazate pe discrepanța dintre ceea ce se declară și ceea ce se face.

| Start fals pentru Legea nr. 2474!

Pare de neînțeles și amânarea adoptării modificărilor la Legea nr. 2474 din 17.02.2012. Acest fapt pune în gardă autoritățile locale. După o rundă extinsă și extenuantă de dezbateri asupra conținutului, inclusiv cu experți

de peste hotare, după un proces serios de ajustare la principiile Cartei europene a autonomiei locale, după ce Comisia specială pentru descentralizare a Parlamentului Republicii Moldova a pus proiectul de lege pe masa deputaților, aleșii poporului au decis că adoptarea acestor modificări vitale pentru APL poate să mai aștepte.

Amânarea acordării competenței de a sesiza Curtea Constituțională reduce substanțial autonomia locală, în situația în care unele acte ale guvernului și parlamentului, adoptate recent, contrastează mult cu principiile și prevederile programului de guvernare, precum și cu prevederile legale în vigoare la capitolul competențelor exclusive ale APL, raporturile lor cu autoritățile centrale și obligativitatea consultării prealabile etc. Totodată, imposibilitatea edililor de a lua decizii pe cont propriu în domenii sensibile, precum achizițiile publice, terenurile, drumurile, imobilele, sancțiunile etc., limitează drastic libertatea aleșilor locali. Suntem aproape siguri că proiectul de lege va putea fi scos din sertare abia peste un an, deoarece sesiunea de toamnă este ultrascurtă, iar parlamentarii se avântă în cursa electorală.

Alegeri au mai fost și au trecut, dar oamenii sunt cei care contează în orice circumstanțe. Nimic nu trebuie să ne scoată din trenul în care am urcat împreună ca să ajungem în stația care se numește descentralizarea! Cu toate promisiunile, mai ales preelectorale, primarii au nevoie de legi, resurse, competențe și autoritate, care pot fi obținute numai în cazul în care vom avea un mesaj comun, coerent, principal, incisiv și consecvent!

*Editorial de Viorel Furdui, director executiv al CALM
Noiembrie 2014*

ALEGERI GENERALE 2015: PATIMA SCRUTINULUI LOCAL ȘI TRIBUTUL SPECIFICULUI NAȚIONAL

În Republica Moldova au avut loc două tururi ale alegerilor locale generale, un scrutin de un impact covârșitor pentru dezvoltarea țării. Așa cum autoritățile locale reprezintă talpa țării, este important cine sunt oamenii de la cârma primăriilor și care vor fi pașii pe care îi vor face, împreună cu statul și cetățenii, având în mâini guvernarea locală, fie și una deocamdată dependentă de anumite circumstanțe.

| Sabia lui Damocles și cuțitul din mână guvernării

În noiembrie 2014, voturile cetățenilor care au mers la urne au fost favorabile partidelor proeuropene, însă cei care au câștigat astfel puterea și

sunt cu cuțitul în mână trebuie să taie din orgolii și să ofere o porție mai mare de interes și implicare în rezolvarea problemelor comunităților locale. Acest „cec în alb” de încredere acordat de electorat și în alegerile locale generale din acest an trebuie să-i determine pe reprezentanții guvernării la acțiuni concrete pentru consolidarea autonomiei locale. Altfel, există riscul de a compromite parcursul european. Și această primejdie este, ca sabia lui Damocles, deasupra capului nostru. Nu cade, dar oricând poate cădea!

Din păcate, în mare parte, guvernării au abordări superficiale ale problemelor comunităților locale (drumuri proaste, lipsă de apă și canalizare, iluminat stradal etc.). Niciodată însă obiect al discuțiilor nu au devenit cauzele reale ale acestor probleme și identificarea soluțiilor-cheie pentru rezolvarea și depășirea lor, astfel încât să fie elaborate instrumente pentru o perioadă lungă de timp. Există tendința de a trata APL ca pe niște vasali, contând pe faptul că o administrație publică locală, politizată și dependentă, este mai ușor de manevrat și manipulat. Deocamdată, prea puțini reprezentanți ai puterii vorbesc cu APL. În majoritatea cazurilor, nu apelează la cunoștințele lor, în calitate de persoane care știu problemele din interior, din prima sursă. De aceea avem legi care vizează direct APL, dar care nu funcționează, pentru că nu s-au consultat cu cei care știu cel mai bine cum trebuie să funcționeze lucrurile într-o localitate. Guvernarea are restanțe serioase în fața APL, iar noi, membrii CALM, trebuie să le punem pe tapet și să solicităm rezolvarea cât mai urgentă a acestora. Problemele serioase și de esență, mai ales în ceea ce privește resursele financiare, rămân în continuare deschise și necesită a fi abordate de toți cei interesați în schimbarea situației spre bine.

Am trecut împreună de o campanie electorală complicată, pe alocuri foarte murdară, cu mari presiuni politice exercitate asupra candidaților, dar oamenii au votat gospodarul, nu sigla, au votat în favoarea candidatului cu cele mai bune calități de a gestiona problemele localității. Acum, sarcina noastră este să facem în continuare un front comun pentru a rezolva cât mai eficient problemele din APL, care sunt bine știute. De efortul fiecăruia dintre noi și de coeziunea de grup depinde rezultatul demersurilor noastre. **Primarii sunt singurii reprezentanți ai puterii aleși direct de popor și nu putem admite să neglijăm această încredere pe care am primit-o odată cu voturile.**

| Oamenii au votat gospodarul, nu sigla!

Neafilierea guvernamentală și politică este un principiu fundamental pentru CALM. Membri ai CALM și organele de conducere sunt reprezentanți ai tuturor partidelor. Noi suntem parteneri și așa trebuie să fim

în continuare. Reprezentativitatea, autoritatea și recunoașterea largă de care beneficiază CALM în prezent pe plan intern și extern reprezintă o realizare extrem de importantă și se datorează anume faptului că, în pofida insistențelor, CALM nu a permis pătrunderea politicului în activitatea sa, a rezistat presiunilor și s-a concentrat exclusiv pe promovarea unor obiective de interes general pentru toate autoritățile locale: descentralizare, autonomie locală, drepturile și interesele vitale ale autorităților locale și ale comunităților pe care le administrează. De aceea, CALM i-a tratat pe picior de egalitate pe toți aspiranții la fotoliile de primar, indiferent de apartenența la o formațiune politică sau alta.

Dumneavoastră, primarii noi și cei cu o experiență considerabilă la cârma primăriei și în administrarea treburilor locale, ați făcut promisiuni în fața oamenilor, pe care vreți să le onorați. Vă aducem sincere felicitări pentru mandatele câștigate sau recâștigate și vă invităm să fiți în continuare parte din CALM, pentru că vă considerăm cu adevărat actori importanți în soluționarea problemelor comunităților.

Datorită înțelepciunii, solidarității și susținerii dumneavoastră, CALM devine, pas cu pas, ceea ce trebuie să fie – o organizație nonguvernamentală, neafiliată politic, o organizație a tuturor reprezentanților APL, o *portavoce* a APL din Moldova care, în mod organizat și calificat, aduce problemele și doleanțele acestora către factorii decizionali. Vă invităm să participați în continuare la viața CALM și suntem siguri că experiența, cunoștințele și capacitățile dumneavoastră vor fi întotdeauna necesare și solicitate. CALM este copilul și casa dumneavoastră, iar ușile lui întotdeauna vor fi deschise!

Pe primarii nou-aleși îi invităm să devină parte a echipei CALM și să se încadreze energic în activitatea de promovare a intereselor APL. Ați convins oamenii că veți rezolva problemele lor, că știți cel mai bine cum pot fi soluționate acestea și credem că deja începeți să simțiți responsabilitatea care se așază pe umerii dumneavoastră. Este o responsabilitate mare pe care o veți simți tot mai mult odată cu trecerea timpului și cu înțelegerea modului cum funcționează sistemul și cu câte probleme se confruntă un primar, un președinte de raion sau un consilier care dorește să facă ceva bun pentru comunitatea ce i-a încredințat votul. Veți vedea în ce stare dezastruoasă și confuză se găsește legislația din domeniul APL, cât de limitate sunt resursele locale disponibile, care este atitudinea față de APL din partea altor nivele de administrație publică. Cu acestea și multe alte probleme o să vă confrunțați zi de zi, 24 de ore din 24, rămânând, de regulă, singuri în fața lor. Toate aceste lucruri, cu siguranță, o să vă schimbe mult viața. Vă atragem atenția că doar fiind împreună, toate autoritățile publice locale din Moldova, vom putea depăși problemele existente și vom putea schimba spre bine situația în dome-

„CALM i-a tratat pe picior de egalitate pe toți aspiranții la fotoliile de primar, indiferent de culoarea lor politică!”

niul administrației locale. Indiferent de viziunile și ideologiile împărtășite de fiecare dintre noi, ceea ce trebuie să ne unească sunt interesele noastre comune, interesele administrației publice locale, și anume: o legislație mai bună și clară, competențe și finanțare corespunzătoare, posibilități reale de a soluționa probleme locale, respect din partea autorităților centrale. În acest sens, CALM este la dispoziția voastră și va fi întotdeauna alături de voi. Anume la CALM veți găsi susținere în toate problemele cu care vă confrunțați. Deoarece CALM este organizația dumneavoastră, este casa, este sindicatul, este cetatea dumneavoastră. Vom reuși, cu siguranță, dacă noi toți vom înțelege un lucru simplu și acceptat de mult în țările Uniunii Europene, *pentru a fi o forță, trebuie să avem demnitate, să fim împreună și să ne unim eforturile*. Altfel, vom mai umbla douăzeci de ani cu mâinile întinse, schimbând opțiunile politice și lăsând să fie călcate în picioare onoarea, demnitatea și încrederea din partea oamenilor, pentru ca, în final, să vedem cum degradează comunitățile în care ne-am născut sau locuim.

*Editorial de Tatiana Badan, președinte al CALM, primar de Selemet
Iulie 2015*

AM ALES. CE CULEGEM? (REFLECȚII DIN JURNALUL DE CAMPAIE AL UNUI PRIMAR)

Am traversat o campanie care trebuie să servească drept suport pentru alegerile de mai departe. Sunt unul dintre numeroși primari care nu și-au construit campania pe darea pomenilor: detergenți, paste și orez. La fel ca majoritatea dintre dumneavoastră, am contat pe faptul că alegătorul este judecătorul nostru suprem, pentru că noi suntem singurii funcționari aleși direct de popor, care, împreună cu votul, ne oferă încrederea. Am constatat că oamenii nu mai sunt așa ușor de „cumpărat”, ei au deja o cultură politică și cetățenească și tot ceea ce-și doresc e ca viața în comunitățile noastre să se schimbe în bine. Această schimbare ne-am asumat-o atunci când am solicitat de la ei un nou mandat și anume lor le datorăm îndeplinirea tuturor angajamentelor.

| Alegerile cetățenilor și alegerea primarilor

Nu e un secret că în recenta campanie electorală, chiar dacă mai puțin vizibil decât în 2011, au fost utilizate metode mai puțin ortodoxe în relația cu primarii, s-au făcut presiuni din partea formațiunilor politice, dar au existat și candidați care nu au avut o prestanță impecabilă. Cu bune și cu rele, cele două tururi tensionate au trecut. Am ales. Dar ce culegem? Numai de primar depinde să demonstreze că el a venit în funcție să rezolve pro-

„Deocamdată, toate resursele financiare se distribuie pe linie de partid, iar independenții cu influență în societate sunt ori prea insistent «curtați» de formațiunile politice, ori considerați niște kamikaze atunci când anunță că vor candida pe cont propriu, având în spate doar susținerea cetățenilor!”

blemele cetățenilor, dar nu să slujească un partid sau altul. Oamenii noștri așteaptă soluții pentru nevoile lor cotidiene, iar încrederea pe care au investit-o în noi ar trebui să ne onoreze și să ne oblige să ne facem luntre și punte pentru a reuși. Sigur, în domeniul APL există o trenă enormă de inechități și concepte învechite. Primarul mai este privit de puterea centrală ca un vasal, care trebuie să demonstreze un anumit soi de supunere, pentru ca „stăpânii” să-i ofere resurse ca să poată rezolva problemele comunității. Știm cu toții că e o optică greșită, nedemocratică și o hibă de mentalitate, care provine din sistemul sovietic și la care autoritățile renunță cu greu. Trebuie să recunoaștem că, deocamdată, toate resursele financiare se distribuie pe linie de partid, iar independenții cu influență în societate sunt ori prea insistent „curtați” de formațiunile politice, ori considerați niște kamikaze atunci când anunță că vor candida pe cont propriu, având în spate doar susținerea cetățenilor.

În anul 2014, orașul Strășeni a obținut cele mai mari proiecte din Fondul rutier și cel Ecologic. În total, am atras 16 milioane de lei, nefiind membru de partid. Am adus acest exemplu nu pentru a mă lăuda sau a da o lecție cuiva. Vreau să ating subiectul competențelor și al gradului de pregătire în ceea ce privește reprezentarea. Anume astfel se explică necesitatea continuă de a învăța și a învăța – unul dintre puținele precepte din vremurile nu demult apuse care rămâne în vigoare. Sistemul e și în noi, iar bocetul acesta național – nu-mi dă, nu am – trebuie să înceteze. Chiar dacă riscăm să ne facem cucuie, e nevoie să formulăm cu voce tare, cu argumentare serioasă, punctuală, poziția noastră. În fața unui primar care știe să reprezinte interesele localității, barierele birocratice și politice dispar. În 2011, în orașul Strășeni atmosfera era destul de cenușie. Nu exista sistem de canalizare, apeduct, infrastructura rutieră era într-o stare dezastruoasă, iar proiectele investiționale – un vis de aur. Mă bucur că, la distanță de patru ani, tabloul s-a schimbat – avem multe proiecte cu investiții străine, au fost create două parcuri industriale. Prin urmare, depinde de noi cum ne reprezentăm și ne impunem, dar mai ales cum determinăm cetățenii să se implice și să aibă încredere în puterea locală, care e cel mai aproape de ei. Succesul campaniei are la bază eforturile depuse timp de patru ani de mandat.

| Schimbarea la față vine din interior!

Noi ne dorim cu toții schimbarea, dar cum să o avem dacă nu implicăm oamenii, cetățenii? Perfecționarea personală și a cadrelor trebuie să reprezinte o preocupare perpetuă. Un primar nu poate să-și îndeplinească atribuțiile dacă nu are în spate o echipă puternică, pregătită, cu cunoștințe temeinice. Succesele unui primar rezidă în capacitatea de a-și mobiliza echipa, con-

silierii, indiferent de culoarea politică a acestora. La Strășeni, de exemplu, majoritatea proiectelor sunt votate practic în unanimitate, deoarece fiecare ales a înțeles că sunt prioritare interesele și problemele locuitorilor. Este un principiu promovată de CALM cu multă insistență. Într-o localitate, primarul este un liant și de aceea trebuie să fie un bun negociator. Orice problemă pe care nu o putem dezlega la nivel local, să încercăm să o rezolvăm prin eforturi comune, apelând la experiența colegilor și a experților din partea CALM.

Un lucru benefic care se întâmplă după campania electorală constă în crearea unei rețele puternice a asociațiilor de primari, care reprezintă, de fapt, scheletul CALM. Pentru ca asociațiile să devină verigi puternice, e nevoie de implicarea noastră, deoarece sugestiile, propunerile e normal să vină de jos în sus. Ne vom întâlni să discutăm, să identificăm soluții, iar de activismul nostru vor depinde și condițiile în care vom munci, cadrul legislativ de care vom beneficia. Noi venim din diferite domenii, iar suportul experților CALM este important, la fel ca lecțiile pe care le putem învăța de la alți primari. Nu toate modelele care funcționează ca roțile unse în exterior pot fi implementate la noi. Trebuie să adaptăm practicile de succes, dar mai ales să fructificăm experiența edililor locali, mulți dintre care au în spate o experiență demnă de invidiat și de urmat.

Noi am avut cadru legal bun la capitolul descentralizare, dar legile nu erau implementate, așa cum nici acum nu se aplică adecvat, în lipsa unor mecanisme clare și transparente. Dacă autoritățile conștientizau necesitatea reformelor și luau măsurile de rigoare atunci când primarii veneau cu solicitări, poate nici nu ieșeam în Piața Marii Adunări Naționale sau poate nu manifestam la Strasbourg pentru drepturi care ni se cuvin prin lege. Nici în acest moment nu putem vorbi despre o aplicare a Legii finanțelor locale, deoarece documentul are nevoie de modificări. Cei de la guvernare vor să ne țină în continuare cu mâinile întinse și într-un totu dependent de ei. Așa că, în astfel de situații, ne-am mobilizat și am ieșit în fața lumii să ne spunem păsul. Pe data de 1 februarie 2013, în Piața Marii Adunări Naționale, peste 500 de primari și președinți de raioane din toată țara au marcat pentru prima dată Ziua autonomiei locale și a lucrătorului din cadrul APL, doar că printr-un protest masiv. A fost o adevărată Mare Adunare Națională a Autorităților Locale, în cadrul căreia am solicitat din partea autorităților putere de decizie și o autonomie locală reală. Evenimentul a avut efect din multe puncte de vedere și a demonstrat că, prin coeziune și sub umbrela CALM, putem obține foarte multe.

Trebuie să constatăm că lucrurile în ultimii doi ani s-au mai mișcat în direcție bună, dar foarte puțin. Nu știu dacă atunci când rădăcina este putredă poate crește ceva frumos. Chiar dacă avem un cadru legal bun, legile,

„În conjunctura actuală, nu putem vorbi de un moment constructiv, așa că orice redută va trebui luată prin luptă!”

din păcate, nu funcționează. Dar nu trebuie să renunțăm. În orice condiții, trebuie să tindem spre o autonomie locală veritabilă. În conjunctura actuală, nu putem vorbi de un moment constructiv, așa că orice redută va trebui luată prin luptă. Va trebui să fim și mai bătaioși. Pentru asta trebuie să se consolideze toți primarii în jurul CALM. Ce înseamnă consolidare? În primul rând, primarul să fie la curent cu cadrul legal. Ca să ceri ceva, trebuie să cunoști în profunzime domeniul, iar din acest punct de vedere CALM reprezintă, cu siguranță, un punct important de sprijin și de reper. Împreună vom convinge, împreună vom învinge!

*Editorial de Valentina Casian, primar de Strășeni
August 2015*

ULTIMA SPERANȚĂ A DESCENTRALIZĂRII SAU ÎNECATUL LA MAL, SPORT MOLDOVENESC?!

AP(e)L la CALM/EDITORIALUL EDIȚIEI

Cea mai mare boală a Moldovei este lipsa de continuitate și finalitate. Avem inspirația mioritică să ne poticnim la capăt de drum și, chiar mai rău, s-o luăm prin hățișuri. Prin presiunea din partea CALM și a partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova, din 2015, Legea finanțelor locale este implementată în toate localitățile. Făcând abstracție de faptul că decizia a fost chinuită, „împinsă” constant de reprezentanții APL și de delegații organismelor internaționale, avem o lege care ar putea și trebuie să le dezlege mâinile primarilor. Realitatea din Republica Moldova arată, însă, că orice idee bună, utilă și extrem de necesară pentru comunitățile locale și întreaga țară poate fi ușor discreditată și redusă la zero prin lipsa de interes, voință și acțiuni concrete în vederea implementării ei adecvate. Oricât de bună ar fi, norma devine inutilă atâta timp cât nu sunt clarificate mecanismele de aplicare și nu este asigurată implementarea concomitentă a tuturor etapelor reformei finanțelor locale. Așadar, am făcut doar primul pas și... ne-am oprit. Această lipsă cronică de consecvență a puterii centrale discreditează întreaga reformă a descentralizării, pune în genunchi APL și blochează orice proces de dezvoltare socio-economică a localităților și a țării în general, dincolo de pierderea ultimelor picături de încredere atât din partea APL, cât și a partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova, care au investit enorm în această reformă, fără a vedea efecte practice.

Cu referire directă la ceea ce se întâmplă în domeniul administrației publice și cel al descentralizării, trebuie să menționăm că, în pofida faptului

că încă în 2012 a fost adoptată prin lege Strategia Națională de Descentralizare, a fost votat un plan de acțiuni cu foarte multe măsuri concrete care trebuiau să fie realizate până în 2015, suntem la sfârșitul anului 2015 și peste 80% din sarcini nu au fost realizate. Aceasta ne trezește îngrijorarea, deoarece discredităm complet reforma descentralizării administrației publice locale și, astfel, pericolul este ca o perioadă îndelungată să nu ne mișcăm înainte în acest domeniu.

Ceea ce își dorește administrația publică locală este simplu ca bună ziua. Ne-am săturat de declarații sterile și de strategii utopice, de planuri de acțiuni grandioase! Ne dorim activități concrete, care de mult sunt puse pe hârtie și se regăsesc inclusiv în planul de acțiuni de realizare a Acordului de Asociere Uniunea Europeană–Republica Moldova. Este ceea ce se referă la domeniul descentralizării financiare, or, autoritățile locale au nevoie de mai multe instrumente pentru a influența situația la nivel de localități. Aceasta înseamnă mai multe venituri, de a le da o mai mare libertate administrațiilor ș.a.m.d. Aici este cea mai mare problemă, deoarece, până în prezent, practic, toate instrumentele rămân concentrate la nivel central. De aceea toate aceste instrumente trebuie să fie descentralizate, trebuie transmise către autoritatea publică locală. În afară de aceasta, primarii au nevoie de mult mai multă încredere în potențialul lor din partea clasei politice și guvernamentale, nu numai în perioada alegerilor, când trec cu alaiul prin satele și orașele noastre viitorii/actualii demnitari. În Republica Moldova asistăm la o situație paradoxală și ieșită din comun: pe de o parte, conform tuturor sondajelor, cetățenii au cea mai mare încredere în autoritățile publice locale, alese direct și la care se adresează în primul rând, cu orice problemă, pe de altă parte, practic toate resursele principale din stat sunt concentrate la centru și administrate în exclusivitate de puterea/administrația centrală, care este pe ultimele locuri în topul încrederii cetățenilor.

Ce avem în prezent la acest capitol? Republica Moldova se află acum la cea de-a doua etapă a reformei – consolidarea bazei fiscale, etapă la care lucrurile s-au blocat lamentabil. CALM a bătut alarma în nenumărate rânduri privind necesitatea continuării reformei. Suntem în drept să ne exprimăm mirarea că, deși de la implementarea noului sistem de finanțe locale au trecut aproape doi ani, la nivelul instituțiilor responsabile NU au fost elaborate măsuri concrete care ar permite implementarea etapei a doua a reformei finanțelor locale și consolidarea bazei fiscale.

Parcurgem un moment în care orice întârziere sau amânare a unor măsuri concrete poate compromite definitiv toate eforturile pozitive care s-au depus până acum în ceea ce privește descentralizarea în general și autonomia financiară locală în special. În acest sens, este lipsit de orice raționament comportamentul autorităților actuale ale statului, dar și al celor perindate

„Cu ce ocazie instituțiile statului se bagă în buznarul primăriilor, cum este cazul scutirilor de la impozitul bunurilor imobile sau al altor scutiri? Dacă parlamentul și guvernul emit acte normative prin care sunt afectate bugetele locale, să fie buni și să compenseze pierderile respective. Mai mult ca atât, credem că insuși statului trebuie să răspundă pentru veniturile ratate în bugetele locale din cauza lipsei de acțiuni în ceea ce privește evaluarea bunurilor imobile! Potrivit calculelor noastre, o primărie medie ar colecta după evaluarea/ reevaluarea bunurilor imobiliare venituri de cel puțin cinci ori mai mari!”

la guvernare pe parcursul ultimelor decenii, care, prin iresponsabilitatea și inacțiunile lor, au lipsit bugetele locale de surse sigure de venit pentru a rezolva problemele cetățenilor, în așa fel încât au privat comunitățile noastre locale de servicii și condiții de viață mai bune. Drept exemplu, în acest sens, servește situația care s-a creat în domeniul evaluării bunurilor imobile. Din cauza incapacității administrative și financiare a puterii centrale, titlul 6 al Codului fiscal se amână deja de zeci de ani, și acest lucru se răsfrânge negativ asupra activității comunităților locale rurale. De asemenea, suferă prejudicii enorme și comunitățile locale urbane, unde, conform legii, urmau să fie reevaluate bunurile imobile o dată la trei ani. Însă acest lucru nu s-a făcut și nu se face din cauza unor prevederi legale care nu le permit APL să ia inițiativa. Drept consecință a faptului că statul a monopolizat și nu-și îndeplinește obligațiile în domeniul evaluării bunurilor imobile, primăriile sunt lipsite de importante surse de venituri, în valoare de zeci de ori mai mare decât cele acumulate în prezent la bugetele locale. Este vorba de sute de mii de lei pentru bugetele localităților rurale și de milioane în cazul celor urbane. În plus, este o singură sursă de venit. În același timp, în lipsa acestor venituri, autoritățile locale sunt puse în situația să umble cu mâinile întinse pe la ambasade și donatori pentru a obține proiecte în valoare de 2-5 mii de euro.

Un alt exemplu de lipsă de viziune și abordare strategică privind dezvoltarea comunităților locale îl reprezintă faptul că impozitul pe venitul persoanelor fizice nu se colectează la locul unde acestea domiciliază și beneficiază de toate serviciile (drumuri, apă, iluminat stradal, evacuarea gunoului, amenajarea teritoriului etc.). În toate țările care se dau drept exemplu pentru Republica Moldova (Polonia, Slovacia, Letonia etc.) este un lucru firesc și incontestabil ca acest tip de impozit să vină în bugetul localității unde persoana respectivă DOMICILIAZĂ sau își are viza de reședință. În același timp, localitățile de reședință primesc doar 20% din acest impozit.

Mai multe impozite și taxe, care e normal să fie transferate către autoritățile publice locale, ajung în harnaua centrală și sunt repartizate, de regulă, în mod netransparent și după criterii subiective. În toate țările dezvoltate, cu o guvernare locală puternică, cel puțin o parte din impozitul pe venitul persoanelor juridice rămâne în bugetul local. Zicem că vrem să stimulăm businessul local, dar bugetele locale rămân fără resurse. Aceeași situație jenantă se înregistrează și în cazul altor potențiale resurse la bugetele locale: veniturile din folosirea drumurilor, resurselor naturale, obiectivelor acvatice, carierelor etc.

Aceasta nu e o politică de stat a dezvoltării locale. Nu e o descentralizare, ci un simptom îngrijorător al maladiei cronice – centralizarea/ monopolul, care este impedimentul principal în calea dezvoltării țării și în procesul de implementare a reformelor în toate domeniile.

Dacă analizăm situația care s-a creat în Republica Moldova, în special în domeniul administrației publice, observăm că există disfuncționalități evidente între nivelul central și cel local. Orice domeniu am lua – justiție, economia ș.a.m.d. –, vedem că, practic, reformele nu merg, nu se mișcă înainte și există restanțe mari. Una dintre cauze este faptul că, la momentul potrivit, nu s-au formulat corect prioritățile și nu s-a acordat suficientă atenție reformei administrației publice, în general, și a celei locale, în mod special. Logica este foarte simplă: cineva trebuie să implementeze toate reformele pe care și le-a asumat Republica Moldova, dar, din păcate, sistemul actual de administrație publică este depășit și nu face față sarcinilor la acest capitol.

Republica Moldova a devenit o țară a corturilor. Oamenii sunt nemulțumiți de situația din țară, iar protestul lor activ nu e nimic altceva decât paharul care se revarsă peste margini. Exceptând unele interese de culise care sunt legate de proteste, PMAN a devenit un barometru al gradului de toleranță. Oamenii nu mai pot răbda sărăcia și lipsa de schimbare. Dar nici autoritățile publice locale, care sunt reprezentanții aleși direct de acești oameni și mai beneficiază de încrederea lor comparativ cu alte instituții ale statului, nu mai suportă. Ar trebui să fie o lecție pentru guvernare, care urmează să adopte măsuri de urgență pentru îmbunătățirea situației. Protestatarii sunt oamenii noștri, din localitățile Republicii Moldova. Tocmai de aceea tot ce își doresc primarii este o descentralizare reală pentru a contribui la bunăstarea cetățenilor și la dezvoltarea satelor și orașelor. Oamenii vor simți că guvernarea nu trage doar la propria turtă, dar se gândește și la ce se întâmplă dincolo de cabinetele luxoase. Este loc de mai bine, depinde de voință. Pe agenda parlamentului sunt mai multe proiecte de legi extrem de importante pentru APL și care, inexplicabil, se târănează. De asemenea, sunt elaborate o serie de măsuri și propuneri pentru politica bugetar-fiscală pe anul 2016, care ar putea contribui la creșterea veniturilor în bugetele locale și vor reprezenta un suflu nou atât pentru reforma descentralizării pe toate dimensiunile sale, cât și pentru dezvoltarea întregii țări. De fapt, la nivel de idei, documente, planuri și propuneri legislative, este totul pregătit. Sesiunea de toamnă-iarnă a parlamentului va fi un test, posibil ultimul, pentru a ne convinge de înțelegerea și voința reală a clasei guvernamentale actuale în domeniul descentralizării. Mai este o șansă și o posibilitate de a trece de la declarații la fapte concrete, pentru a schimba situația spre bine în domeniul descentralizării și pentru a evita eșecul total, cu condiția că factorii decizionali își vor da seama, cel puțin în al 12-lea ceas, că este nevoie de acțiuni urgente și de fapte concrete.

*Viorel Furdui, director executiv al CALM
Octombrie 2015*

„Mai este o speranță și o șansă de a aduce un suflu nou în domeniul reformei descentralizării, pentru a schimba situația spre bine și a evita eșecul total. Această șansă se numește *politica bugetar-fiscală pentru anul 2016*, cu includerea prevederilor agreeate/promise privind: aplicarea teritorială și diferențierea surselor de finanțare la evaluarea bunurilor imobiliare, impozitul local pe mijloacele de transport, colectarea impozitului pe venit de la persoanele fizice la locul de domiciliu, compensarea scutirilor la impozitul pe bunurile imobiliare etc.”

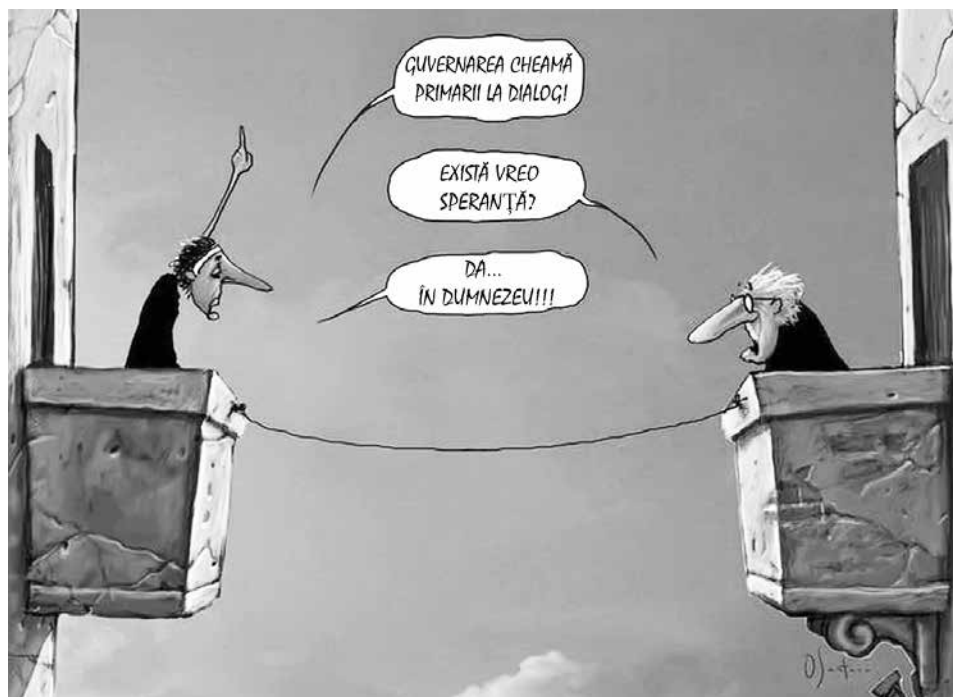

DIALOG CU... PUMNUL ÎN GURĂ! PRIMARII AVERTIZEAZĂ CĂ REFORMA DESCENTRALIZĂRII E PE MARGINEA PRĂPASTIEI!

Microfoane închise, promisiuni de fațadă, concluzii ratate și un dialog eșuat cu guvernarea! Primarii consideră că Pactul Social PENTRU MOLDOVA riscă să ajungă într-un nou fiasco al guvernării dacă va rămâne la etapa discursurilor și promisiunilor sterile și nu va cuprinde o strategie complexă de implementare a propunerilor făcute. Astfel, în lipsa unui mecanism eficient de colectare a propunerilor și de fixare a unor termene clare de realizare a acestora, inițiativa guvernării de a găsi consens și de a scoate țara din impas va rămâne o nouă-veche manevră de a arunca praf în ochi cu declarații pompoase și promisiuni în culori roz.

În cadrul dialogului lansat de conducerea Republicii Moldova pe data de 14 octombrie, administrația și membrii CALM au avertizat că reforma descentralizării se află pe marginea prăpastiei. În context, Viorel Furdui, director executiv CALM, a subliniat principalele probleme cu care se confruntă APL din cauza inactivității și indiferenței autorităților centrale: „O problemă importantă este rupțura enormă dintre clasa politică de la guvernare și administrațiile locale. Aceasta rezultă din prioritățile și discuțiile purtate în parlament, precum și din acțiunile nemijlocite ale guvernului, în care nu se regăsește nicio inițiativă a APL, chiar dacă am fost insistenți și percutanți. Un alt aspect ar fi că majoritatea recomandărilor venite de la

partenerii noștri de dezvoltare, menite să schimbe situația în localități, au fost neglijate și chiar fentate. Primul semn de alarmă și de îngrijorare de care ar fi trebuit să țină cont clasa guvernamentală a fost revolta primarilor din februarie 2013, atunci când peste 500 de edili au ieșit în stradă și au cerut descentralizare, au cerut reforme reale și respect! Sunt absolut de acord că e nevoie de presiune pentru a determina puterea să acționeze. Aceasta a fost o formă foarte bună de presiune, pentru că în fața guvernului n-au stat pur și simplu niște persoane oarecare, ci primari aleși, care aveau în spate comunități de sute și mii de oameni, cu atât mai mult cu cât în prima linie au stat primari ai partidelor aflate la guvernare. Vreau să menționez în mod special faptul că, din cauza că nu avem reforme reale și nu există continuitate, a scăzut enorm încrederea în clasa guvernamentală. Noi ne oprim întotdeauna la strategii, comisii, planuri de acțiune. Atunci când trebuie să facem un pas real, care să ducă la fortificarea autonomiei locale, staționăm lamentabil sau chiar facem mișcări inverse. O problemă importantă o reprezintă faptul că descentralizarea și reforma administrației publice nu este privită în societate ca o prioritate. În acest sens, întrebarea noastră către toți guvernanții și toți participanții la acest dialog este: cine va implementa reformele, ce angajamente și-a asumat guvernarea atunci când a semnat Acordul de Asociere la UE? O altă problemă importantă care afectează foarte mult dezvoltarea Republicii Moldova o reprezintă politizarea excesivă a tuturor sferelor și a fondurilor – Fondul de eficiență energetică, Fondul rutier, Fondul de dezvoltare regională –, ale căror resurse se repartizează după criterii politice. Constatăm lipsa unui dialog efectiv dintre puterea centrală și administrația publică locală. Și în acest sens vin cu o întrebare către conducerea țării: de ce pe parcursul ultimilor ani nu s-a organizat nicio întâlnire între președintele țării și reprezentanții administrației publice locale? Nu a vrut să discute cu primarii până acum nici prim-ministrul, nici președintele parlamentului, nici șeful statului! Un ultim semnal negativ către societate a fost modul în care a fost creat Consiliul pentru reforma administrației publice, unde nu se regăsește niciun reprezentant al societății civile, niciun reprezentant al administrației publice locale! Cine e responsabil pentru ceea ce se întâmplă acum în țară? Referitor la administrația publică locală, eu cred că aceasta a jucat și și-a asumat rolul de tampon, împiedicând degenerarea situației la nivel național. Societatea civilă, prin faptul că a participat la masa rotundă, a demonstrat că-i pasă și că dorește să se implice în rezolvarea și remedierea situației deplorabile în care se află țara noastră. Totuși, felul în care s-au desfășurat discuțiile și ceea ce s-a întâmplat arată că noi avem o clasă politică iresponsabilă. Și această iresponsabilitate rezultă din mai multe fapte: pe parcursul ultimilor cinci ani, guvernul trebuia să prezinte anual în parlament rapoarte despre modul în care se realizează refor-

Viorel Furdui, director executiv CALM: „Primul semnal de alarmă și de îngrijorare de care ar fi trebuit să țină cont clasa guvernamentală a fost revolta primarilor din februarie 2013, atunci când peste 500 de edili au ieșit în stradă și au cerut descentralizare, au cerut reforme reale și respect!”

Gheorghe Răileanu, primar de Cimișlia: „Dar dacă, în urma discuțiilor, ajungem la concluzia că unirea cu România nu este o soluție rapidă sau valabilă pentru situația actuală din țara noastră, atunci să ne apucăm de lucru!”

ma în domeniul administrației publice și descentralizării. Nu a fost niciun raport al prim-ministrului pe această temă. Cine trebuie tras la răspundere pentru aceste lipsuri, pentru faptul că nu se respectă prevederile legii? Apoi, parlamentul, în afara faptului că adoptă legi, trebuie să monitorizeze implementarea acestor reforme, lucru care nu s-a realizat. O greșeală foarte mare a fost că nu s-a discutat în cadrul ședinței despre probleme și soluții concrete. Clasa politică, prin reprezentanții partidelor, a vorbit mai mult despre alegeri anticipate, subliniind că organizarea acestora ar produce mult rău, fără însă să pomenească, dar nici să recunoască problemele cu care se confruntă societatea. Când vorbim de reprezentanții administrației publice locale, trebuie să conștientizăm faptul că, timp de zeci de ani, în Republica Moldova a fost creat un sistem absolut centralizat. Toate resursele, toate posibilitățile financiare, administrative au fost concentrate la nivel central. Anume din cauza acestei centralizări excesive, un grup foarte restrâns de oameni administrează și distribuie resursele după bunul lor plac. Sunt încă foarte vii acele ședințe unde se repartizau banii pentru investiții și unde reprezentanții opoziției atrăgeau atenția asupra faptului că pentru unul și același proiect se dădeau bani de două ori mai mulți doar pentru că primarul era din partidul aflat la guvernare. În aceste condiții, s-au produs mutații la nivel de mentalitate în administrația publică locală. Dacă înainte mai contau anumite principii, valori, o ideologie, acum oamenii au înțeles că pentru a rezolva o problemă trebuie să fii foarte atent din ce parte bate vântul. Mai ales că, în ultimii ani, sistemul și instrumentele de presiune politică au fost folosite la maximum.

La întâlnirea din 14 octombrie, primarul de Cimișlia, Gheorghe Răileanu, a specificat: „Dacă statul nostru este incapabil să se autogverneze, ultima șansă e să chemăm pe cineva din afară să ne guverneze. O soluție ar fi integrarea europeană. Ar trebui s-o facem cât mai rapid, dar nu este posibil. Integrarea europeană o putem realiza în cel mai rapid mod doar prin unirea cu România. Dar dacă, în urma discuțiilor, ajungem la concluzia că unirea cu România nu este o soluție rapidă sau valabilă pentru situația actuală din țara noastră, atunci să ne apucăm de lucru! Există o legitate în economie: cele mai interesante și eficiente idei se nasc în timpul crizelor sociale. Acum e momentul să selectăm toate ideile, inclusiv ale celor care nu participă la acest dialog, să analizăm totul și să filtrăm. Una dintre principalele probleme care au declanșat protestele este corupția. În alegerile din noiembrie mulți credeau că populația este dezbinată de orientarea Est-Vest. Sunt de părere că și atunci cauza dezbinării era corupția. În afară de corupție, mai este și eficiența economică: trebuie să calculăm foarte bine cât ne costă guvernarea. Cât cheltuim și ce rezultate dă Procuratura sau Centrul de combatere a corupției? De exemplu, orașul Cimișlia nu are niciun avantaj. Oricând

ne-am adresat, efectul este invers, se exercită presiuni asupra noastră. Ar fi bine să se facă o analiză, o expertiză, ca să vedem ce se întâmplă cu statul nostru: ori lucrăm constant, asiduu, în condiții de stabilitate, de sinceritate, ori apelăm la varianta cea mai ușoară – unirea cu România, pentru a ajunge cât mai rapid în Uniunea Europeană, a beneficia de instrumentele europene de luptă cu corupția, de modernizare a societății, economiei ș.a.m.d.”

Din păcate, nu foarte mulți edili au fost lăsați să-și exprime opiniile, dar, ulterior, mulți dintre ei au făcut declarații tranșante și propuneri concludente pentru scoaterea de pe linie moartă a reformei centralizării. Într-un interviu televizat, primarul de Edineț, Constantin Cojocar, a subliniat: „Organizarea forumului e o intenție bună dar, după mine, foarte întârziată. Noi organizăm astfel de forumuri, de dialoguri sociale când țara ajunge pe marginea prăpastiei. Mă îndoiesc că în cadrul forumului de azi s-a purtat un dialog, pentru că eu, în esență, am asistat la un monolog al reprezentanților puterii, pe de o parte, care au venit să ne învețe cât este de bine și cât de bine va mai fi și un monolog al celor care reprezintă platforma civică „Demnitate și Adevăr”, pe de altă parte, care și-au spus părerea și au plecat, presupun eu, pentru că în unele discursuri s-au implicat politicienii reprezentanți ai celor trei partide. Societatea este azi pe baricade, iar votul de încredere acordat conducerii este de cel mult 6%. În situația în care la conducerea statului au fost înaintați membri de rangul doi, liderii politici trebuiau să rămână în continuare în umbră, să participe la lucrările forumului, dar fără să intervină activ. Noi am vrut să prezentăm viziunea CALM, precum și câteva revendicări. Am dorit ca ambii reprezentanți ai CALM să vorbească, însă atunci când am urcat la tribună m-au bruiat și am înțeles ulterior că aceasta a fost o modalitate de a ne pune pumnul în gură. Regret că acest forum, numit frumos „pentru Moldova” nu s-a finalizat cu nimic – nicio rezoluție, nicio concluzie finală. Ședința a fost deschisă de reprezentanții celor trei partide politice aflate la putere și tot ei au încheiat-o cu discursuri presărate de o mulțime de învățăminte și cu vorbe de genul „trebuie puși la respect”. E regretabil că președintele și-a dat seama doar spre finalul mandatului că „judecătorii trăiesc într-o lume paralelă”, că a plecat Platforma „DA”, că nu au participat la forum reprezentanți ai protestatarilor și ai celorlalte partide politice, aflate în opoziție. Noi, ca reprezentanți ai APL, venisem cu propunerea ca în situația în care guvernul nu se regăsește în toată structura politică din republică, să întindă mâna după ajutor către cei aleși direct de popor, mă refer la administrația publică locală. Cu atât mai mult cu cât sondajele ne arată că în momentul actual sunt cei mai productivi în țară. Rezultatele sondajelor demonstrează foarte clar că lumea are azi cea mai mare încredere în biserică, locul al doilea îi revine administrației publice locale, iar locul trei și patru – sectorului asociativ. Ușa forumului a rămas deschisă. Chema-

Constantin Cojocar, primar de Edineț: „Noi am vrut să prezentăm viziunea CALM, precum și câteva revendicări. Am dorit ca ambii reprezentanți ai CALM să vorbească, însă atunci când am urcat la tribună m-au bruiat și am înțeles că aceasta a fost o modalitate de a ne pune pumnul în gură!”

în stradă, cu toate îndemnulile la revoluție, multe lucruri nu se vor schimba. Până acum s-a tot vorbit de multe altele: aderarea la UE, situația în alte țări, dar nu s-a pus în discuție ceea ce se întâmplă cu adevărat la noi în țară. Cred că detensionarea situației e în mâinile parlamentarilor care urmează să-și reia activitatea și să-și suflece mânecile. Într-o republică parlamentară, cum e țara noastră, parlamentul trebuie să ia o decizie de condamnare a celor vinovați de furturile miliardelor. Așadar, în funcție de cum va începe lucrul legislativul și cum va rezolva problema furtului miliardelor de la bancă, vor reacționa și protestatarii din piață. Părerea mea este că, timp de șapte ani de când s-au inițiat toate reformele, s-au adoptat strategii de implementare, toate s-au făcut doar în scop declarativ, au fost acțiuni populiste”.

CALM, care reprezintă majoritatea covârșitoare a APL din țară, consideră că clasa guvernamentală are nevoie de restabilirea încrederii, iar acest lucru se poate realiza doar prin acțiuni reale și consecvente, inclusiv prin scoaterea din funcții și tragerea la răspundere a vinovaților în dosarul „Furtul miliardului” într-un termen cât mai scurt. Totodată, membrii CALM au cerut organizarea unor ședințe plenare ale parlamentului pe problemele descentralizării și reformei administrației publice. Mai ales că toate planurile de acțiuni și strategiile de implementare a reformelor au expirat. În plus, edilii au accentuat necesitatea transparentizării maxime a procesului decizional și instituirea unui dialog instituțional eficient, în acest sens e necesară includerea societății civile, a autorităților publice locale pe baze paritare în toate structurile decizionale care repartizează fondurile, care adoptă anumite decizii pe lângă autoritățile publice centrale. În același timp, membrii CALM au cerut insistent includerea descentralizării și reformei administrației publice centrale și locale în lista priorităților Strategiei „Moldova 2020”.

| Propuneri CALM

1. Restabilirea încrederii prin măsuri urgente și concrete – susținem cerințele privind eliberarea din funcție a conducătorilor instituțiilor statului, responsabili direct de sistemul judiciar/procuratură, sistemul financiar etc., care au admis situația actuală în domeniul financiar: Banca Națională, CNI, Procuratura etc. Aceste acțiuni nu mai pot fi târăgănite și trebuie realizate la primele ședințe ale parlamentului.
2. Organizarea în cele mai apropiate săptămâni a unor ședințe plenare ale parlamentului pe problemele descentralizării și APL (precum și pe alte probleme), unde să fie prezentat și dezbătut raportul guver-

„Clamarea descentralizării de către clasa politică de la toate tribunele închipuite și neînchipuite este o retorică stearpă, fără rezultat final, fără ca primarii să simtă că au mâinile dezlegate și că ideile lor bune sunt susținute!”

nului și al parlamentului privind realizările, obstacolele și planul pe viitor, cu participarea CALM, APL, a societății civile etc.

3. Transparentizarea maximală a procesului decizional și instituirea unui dialog instituționalizat, permanent și eficient între instituțiile statului și APL, pe principii paritare, prin:
 - asigurarea participării reprezentanților APL la ședințele guvernului cu vot consultativ;
 - semnarea unui memorandum între CALM și guvern, CALM și parlament privind mecanismul de consultare a APL în cadrul procesului decizional;
 - crearea unor grupuri de lucru/dialog/consultare/interacțiune mixte la nivel de parlament și guvern (APL – APC) pe lângă fiecare minister și comisie parlamentară;
 - includerea reprezentanților APL în toate structurile decizionale și consultative de pe lângă ministere (colegii, consilii, comitete, birouri etc.);
 - includerea reprezentanților APL și societății civile în toate structurile care administrează fondurile publice: ecologic, EE, regional, mediu, drumurilor/rutier;
 - descentralizarea și reforma administrației publice trebuie să devină prima prioritate, fiind inclusă în strategia de dezvoltare a țării „Moldova 2020”;
 - pentru avansarea reformelor în domeniul descentralizării și administrației publice, este necesar un cadru instituțional corespunzător și cu autoritate suficientă să coordoneze și să impună reforme (viceprim-ministru fără portofoliu, Ministerul Administrației Publice și Dezvoltării Regionale etc.), iar soluția trebuie identificată cel târziu până la sfârșitul anului;
 - aplicarea de măsuri urgente de protejare a patrimoniului public;
 - adoptarea, în regim de urgență și în strânsă colaborare cu APL, a proiectelor de legi ce se află pe agenda parlamentului și care vizează descentralizarea și autonomia locală.

*Alexandru Botnari, primar de Hâncești
Decembrie 2016*

DESCENTRALIZAREA, PE EȘAFOD: A FI SAU A NU FI?

Republica Moldova traversează o perioadă foarte dificilă. Este cea mai tensionată stare de lucruri și de spirit din 1990 până în prezent. Criza generalizată nu a cuprins doar domeniul socio-economic, resimțit cel mai

acut de populație, dar a polarizat societatea. Suntem martori ai unor interminabile lupte politice, reglări de conturi, promovarea intereselor înguste de grup, a unei lipse cronice, cu efect aproape letal, de continuitate și finalitate.

Furturile din sistemul bancar, sărăcirea populației, sistemul energetic îngenuncheat și tributar reprezintă apogeul celor mai arzătoare probleme cu care se confruntă țara. A fost momentul de cotitură în care, pe fundalul spectacolelor nu întotdeauna ortodoxe de pe scena politică, paharul răbdării s-a umplut, iar nemulțumirile cetățenilor s-au revărsat în proteste stradale. Oamenii protestează pe bună dreptate, căci problemele s-au acumulat și au căzut în avalanșă pe capul populației de rând. A fost atins punctul de fierbere, dar guvernării oricum sunt prea ocupați la momentul actual cu discuțiile interminabile privind crearea unei ipotetice coaliții de guvernare și de constituire a unui nou cabinet de miniștri, își înaintează unii altora condiții, ignorându-le pe cele ale protestatarilor. Nu mai contează drapelele care flutură din când în când în centrul capitalei. Cel mai important e că țara, pe bune, a ajuns la sapă de lemn, iar oamenii – în postura de cerșetori.

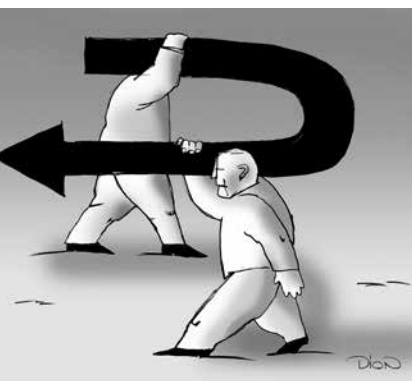
Vorbe-n vânt, politica moldovenească și reformele în pas de melc

Toate partidele politice vorbesc despre crearea guvernului spre binele poporului. Frumoase încercări de influență verbală. De fapt, declarațiile acestea nu au nimic în comun cu așteptările oamenilor, pentru că, de fapt, ascund interese mai înguste, de partid. Această vorbărie fără capăt și fără sfârșit se răsfrânge negativ și asupra Administrației Publice Locale. Reprezentantii APL, în special primarii, sunt tratați diferit de puterea centrală. Atitudinea și susținerea depind, din păcate, de coloratura politică. Sunt aspecte despre care vorbim de ani de zile, dar carul nu se prea urnește din loc. S-a ajuns la momentul care era de așteptat – a fost stopată/risipită/ucisă și cea mai mare speranță a primarilor – derularea proiectelor de finanțare europeană, ca factor extern. Pe plan intern, nu suntem mai sănătoși. Astfel că niciuna dintre acele strategii și reforme, care erau în așteptare și urmau să schimbe lucrurile în domeniul APL, nu sunt implementate. Clamarea descentralizării de clasa politică, de la toate tribunele închipuite și neînchipuite, este o retorică stearpă, fără rezultat final, fără ca primarii să simtă că au mâinile dezlegate și că ideile lor bune sunt susținute, în interesul comunităților care i-au ales (singurii, de fapt, aleși direct de popor) și spre binele public. De aceea mă întreb dacă nu cumva în țara noastră descentralizarea este ca *fata morgana* în pustiu. Iată, este, iată, nu-i! Sau angajamente-

Descentralizarea este ca *fata morgana* în pustiu? Iată, este, iată, nu-i! Sau angajamentele asumate de guvernare se vor reliefa în REFORME REALE? Din păcate, este, deocamdată, o întrebare retorică și acest lucru este conștientizat din ce în ce mai mult în ultima vreme.

le asumate de guvernare se vor reliefa în REFORME REALE? Din păcate, este, deocamdată, o întrebare retorică și acest lucru este conștientizat din ce în ce mai mult în ultima vreme.

| Soluții în ceasul al doisprezecelea

Pentru schimbarea lucrurilor este nevoie urgentă de implementarea reformelor care bat pasul pe loc și trag localitățile noastre în prăpastie. Din toată Strategia de Descentralizare care trebuia deja implementată, s-a mers înainte doar cu Legea privind finanțarea publică locală, și aceasta numai în urma presiunilor și pichetării de reprezentanții APL, în noiembrie 2015, la sediul Consiliului European. Chiar dacă această lege a intrat în vigoare, ea nu va avea impactul scontat atâta timp cât nu va fi elaborat un regulament care ar putea consolida baza fiscală a APL, în mod special, impozitul pe venit al persoanelor fizice după locul de trai, mecanismul de evaluare a imobilelor, competența de schimbare a destinației terenurilor ș.a. Un aspect la fel de important, cu care ne confruntăm în calitate de edili, este delegarea excesivă a competențelor atribuite APL prin diferite legi, fără susținerea financiară.

Este timpul ca APC să privească APL ca pe un partener de dezvoltare a țării, și nu ca pe un rival. Și reforma teritorial-administrativă cred că este o necesitate a timpului, chiar dacă va fi în detrimentul existenței unor primării cu număr mic de populație sau cel puțin va aduce în cadrul legal existent numărul de UAT.

APC trebuie să arate cât de necesară este existența nivelului II, făcând calcule din punctul de vedere al eficienței, nu ca un element de interes politic.

CALM, de la momentul constituirii și până în prezent, este singurul organ reprezentativ al APL care abordează problemele din domeniul APL fără a ține cont de coloratura politică. Datorită acestui fapt, s-a reușit rezolvarea unor probleme menite să schimbe situația la nivel local.

Este momentul când noi, membrii CALM, trebuie să conștientizăm că e necesar să rămânem uniți, să nu ne lăsăm pradă intrigilor politice, chiar dacă suntem exponenți ai diferitor partide, din simplul motiv că acțiunile CALM nu sunt îndreptate spre a obține ceva personal. Scopul este de a schimba situația existentă în domeniul APL, iar viitorul pe care dorim să-l construim trebuie să fie spre binele cetățenilor care stau în spatele nostru.

*Editorial de Ion Dolganiuc, președinte al Asociației primarilor
din raionul Cahul, primar de Colibași*

Decembrie 2015

**De Ziua autonomiei locale, primarii nu au avut motive de sărbătoare. Edili
bat alarma și cer măsuri concrete de fortificare a guvernării locale!**

„Fără o descentralizare reală a sistemului de administrație publică, fără demolarea verticalei puterii, fără o administrație locală independentă de factorul politic, Republica Moldova va bate pasul pe loc în efortul de reformare și raliere la standardele europene!” – este mesajul consolidat al sutelor de primari de Ziua autonomiei locale, marcată pe 1 februarie. Declarată oficial în 2012, această zi e un prilej de a face unele totaluri și concluzii privind situația în ceea ce privește derularea reformelor în APL. În cadrul Adunării Generale a Congresului Autorităților Locale (CALM), sute de edili și-au exprimat îngrijorarea privind trenarea și chiar stoparea mai multor inițiative care ar contribui la fortificarea guvernării locale și, implicit, la dezvoltarea localităților. Aceștia au menționat că, dacă nu se iau măsuri rapide, reforma de descentralizare ar putea fi compromisă definitiv. Astfel, pentru soluționarea problemelor cu care se confruntă localitățile și țara în general, e nevoie de descentralizare și asigurarea autonomiei locale, inclusiv în gestionarea resurselor financiare și umane.

Adunarea generală CALM a coincis cu două evenimente foarte importante pentru toți reprezentanții APL. Primul eveniment este legat de faptul că aproximativ cu cinci ani în urmă, în condițiile unei societăți extrem de divizate pe diferite criterii, a fost fondat Congresul Autorităților Locale din Moldova. Organizația pe care am onoarea s-o reprezentăm a reușit să unească marea majoritate a autorităților locale din Republica Moldova, indiferent de

opțiunile politice, apartenența ideologică, etnică etc. Această organizație, fiind formată după principiile neafilierii politice și guvernamentale, pe care le-a urmat cu strictețe, precum și prin acțiunile sale concrete, a câștigat încrederea majorității APL, devenind forța și vocea principală a guvernării locale din Republica Moldova atât pe plan intern, cât și internațional! Credem că aleșii locali, prin intermediul CALM, au demonstrat că și în Republica Moldova este posibil un consens între diferite forțe politice, atunci când interesele vitale ale cetățenilor și cele naționale ale țării prevalează asupra unor ambiții și interese de partid sau de grup. Iar aceste interese generale sunt: descentralizarea, autonomia și dezvoltarea locală, nevoile și cerințele comunităților locale.

Un alt eveniment important a fost sărbătoarea profesională a tuturor celor care activează în domeniul administrației publice locale – Ziua autonomiei locale și a lucrătorului din APL, instituită la inițiativa CALM, printr-o Hotărâre de guvern, la 8 februarie 2012, și care se sărbătorește începând cu 1 februarie 2013. A fost aleasă anume această zi deoarece, cu 18 ani în urmă, în 1998, pe data de 1 februarie, în Republica Moldova a intrat în vigoare Carta europeană a autonomiei locale. Este vorba de un document fundamental și extrem de important pentru prezentul și viitorul descentralizării și autonomiei locale din Republica Moldova, deoarece conține toate principiile și normele de bază, pe care se întemeiază o guvernare locală modernă, dar care, chiar dacă au trecut aproape douăzeci de ani de la intrarea în vigoare a acestui act normativ, încă nu este înțeles și respectat în modul corespunzător în Republica Moldova. Credem că e simbolic faptul că prima aniversare a Zilei autonomiei locale din Republica Moldova a fost sărbătorită de majoritatea comunităților locale din Republica Moldova în Piața Marii Adunări Naționale, printr-un miting la care au cerut respect, descentralizare, autonomie locală și reforme reale! Anume atunci s-a văzut că în Republica Moldova a apărut o guvernare locală care știe ce vrea, care are demnitate și merită respect cel puțin pentru că este singura autoritate publică aleasă direct și în care, de zeci de ani, cetățenii au cea mai mare încredere, alături de biserică!

Am dori ca, folosind această oportunitate extraordinară și prezența alături de autoritățile locale a dlui prim-ministru, a membrilor guvernului și parlamentului, a corpului diplomatic și partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova, a societății civile și altor actori interesați, să trecem direct la discutarea unor problemele fundamentale și actuale, care ne frământă pe noi toți și care, în opinia noastră, împiedică cu adevărat avansarea Republicii Moldova pe direcția dezvoltării și modernizării efective. Deși probleme sunt foarte multe, am dori să ne oprim doar la câteva dintre cele pe care le considerăm mai generale și mai importante.

1. Prima și una dintre principalele lacune de ordin strategic și conceptual a guvernărilor anterioare, în viziunea noastră, a fost desconsiderarea locului și rolului reformei generale a administrației publice, descentralizării și guvernării locale, în calitate de priorități și instrumente esențiale în asigurarea implementării reformelor din toate domeniile.

Chiar dacă descentralizarea și autonomia locală, într-o formă sau alta, s-au regăsit în toate programele guvernamentale din ultimii șase ani, în realitate, majoritatea angajamentelor și documentelor din acest domeniu au rămas doar la nivel de declarații și bune intenții. De fapt, anume acest domeniu poate fi considerat cu cele mai mari restanțe, atât în ceea ce privește implementarea, cât și referitor la viziunea decidenților. O dovadă clară și incontestabilă, în acest sens, o constituie Strategia Națională de Descentralizare (adoptată în 2012), Planul de acțiuni privind implementarea Acordului de asociere Republica Moldova-UE (din 2014), Recomandările Consiliului Europei (din 2012) și alte documente importante, care au rămas, practic, neimplementate. Plus la aceasta, sunt proiectele de acte normative extrem de importante pentru APL, a căror adoptare se târăgănează de ani de zile, în mod inexplicabil.

O altă dovadă a incapacității sistemului actual de administrație publică de a implementa reforme o reprezintă recentele studii ale unor centre analitice potrivit cărora rata generală de implementare a programelor guvernamentale și a Acordului de asociere, este de aproximativ 20%. Totodată, situația este și mai gravă atunci când ne referim la domeniul nostru, cel al descentralizării și autonomiei locale, unde rata de implementare abia dacă ajunge la 10% și unde, cu excepția primei etape a reformei finanțelor locale (în prezent blocată și aceasta), nu prea avem rezultate palpabile.

Prim urmare, suntem convinși că, fără o abordare de sistem în care reforma profundă și corespunzătoare a sistemului de administrație publică (centrală și locală) este un element de bază și fără o descentralizare politică, economică și administrativă reală, Republica Moldova nu are nicio șansă de a se moderniza, europeniza și dezvolta. În acest sens, nicio reformă din domeniul social, al economiei, justiției, luptei cu corupția, educației etc. nu pot avea succes și vor rămâne doar pe hârtie și la nivel de declarații.

De aceea trebuie să se schimbe abordările, iar reforma administrației publice și descentralizarea să fie incluse printre prioritățile primordiale și instrumentele care pot asigura cu adevărat implementarea reformelor necesare. Exemplele sunt la îndemână. Este suficient să aruncăm o privire peste Prut, în România, unde Guvernul Cioloș a declarat drept una dintre priorități reforma administrației publice, de care să fie responsabilă o instituție concretă și specială – Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice.

2. O problemă extrem de importantă este lipsa unei comunicări instituționalizate, efective și permanente între guvernarea centrală și cea locală.

Suntem siguri că anume lipsa unui dialog și a unei comunicări eficiente între guvernarea centrală și cea locală este una dintre cauzele esențiale care a dus la îndepărtarea clasei guvernamentale de nevoile reale ale cetățenilor, la creșterea enormă a rupturii între guvernarea centrală și cea locală, la limitarea posibilităților de implementare a reformelor, la degradarea situației generale din Republica Moldova și discreditarea autorităților statului pe plan intern și extern. Chiar dacă, pe parcursul ultimilor ani, lucrurile au progresat în domeniul dat, iar unele instituții de la nivel central manifestă interes și inițiativă, la nivel de sistem și mecanism, există totuși foarte mari lacune și bariere în comunicarea între autoritățile centrale și cele locale. În primul rând, este de neconceput faptul că pe parcursul ultimilor patru ani practic lipsesc întâlniri sistematice între APL și primele persoane din stat. Totodată, sistemul actual de consultare și implicare a autorităților locale este, în mare parte, formal și inefficient. În marea majoritate a cazurilor, suntem consultați abia la finele procesului decizional, atunci când nu mai poți schimba mare lucru. Iar structurile menite să asigure acest dialog între guvernarea centrală și cea locală, precum, de exemplu, Comisia Paritară, s-au dovedit a fi nefuncționale. În consecință, constatăm o anumită ruptură între conducerea țării și realitățile din teritoriu. De asemenea, continuă practica adoptării unor acte și decizii contrare legislației și intereselor APL și crearea unor situații de nervozitate și conflict în relațiile între diferite niveluri de administrație publică. Doar în ultimul an au fost semnalate mai multe astfel de cazuri în domeniul achizițiilor publice, finanțelor locale și, mai nou, odată cu implementarea noului sistem de bugetare și contabilitate, începând cu anul 2016.

Tatiana Badan, președinte CALM:
„Suntem siguri, dacă ar exista un dialog instituționalizat permanent și un mecanism eficient de consultare a APL, marea majoritate a problemelor existente în prezent ar fi fost depășite, iar domeniul descentralizării și autonomiei locale nu ar fi codaș în implementarea reformelor!”

3. Lipsa de continuitate și finalitate. Blocarea adoptării proiectelor de legi importante pentru APL la nivel de parlament.

Una dintre problemele esențiale este că lipsesc acțiuni concrete și practice în domeniul descentralizării. Totul se oprește la nivelul declarațiilor și promisiunilor, în care nu mai crede nimeni, nici în Republica Moldova, nici în afara țării. De exemplu, în prezent, în parlament se află mai multe legi extrem de importante pentru APL, care, fiind adoptate, ar schimba esențial atmosfera și situația în general. Însă, din motive greu de înțeles, aceste proiecte nu ajung în agenda legislatorului nostru. În special, mă refer la proiectele ce vizează evaluarea bunurilor imobile, schimbarea destinației terenurilor, acordarea dreptului de agent constatator autorităților locale, colectarea impozitului pe venitul persoanelor fizice la locul de reședință al acestora etc. Nu poate fi explicat nicidecum acest blocaj, așa cum legile vizează toate autoritățile locale, indiferent de apartenența politică. Mai mult ca atât, cele mai multe dintre aceste legi ar oferi un impuls pentru creșterea veniturilor și capacității administrative în primul rând pentru comunitățile rurale din Republica Moldova. Care-i sensul să vorbești de la tribune înalte despre dezvoltarea țării, dezvoltarea economică, dezvoltarea rurală etc., dacă astfel de proiecte concrete nu sunt realizate și lucrurile rămân neschimbate???

4. Politizarea fondurilor naționale pentru investiții și blocarea reformei finanțelor locale.

Este bine cunoscut faptul că gradul de politizare în Republica Moldova este extrem de mare în ceea ce privește accesul la fondurile naționale. Credem ca situația dată nu mai poate fi tolerată nici pe plan intern, nici de partenerii externi, care contribuie la fondurile respective. Lipsa de progrese și acțiuni urgente în domeniul finanțelor locale poate compromite definitiv toată reforma descentralizării și puținele realizări în domeniul dat. În prezent, există mai multe proiecte și inițiative elaborate de Ministerul Finanțelor, CALM și deputați, care ar schimba situația financiară în mod esențial la nivelul bugetelor locale, oferind autorităților locale mai multe resurse și capacități de a obține venituri și a soluționa mai eficient problemele comunităților locale, ceea ce ar constitui un salt important înainte.

5. Controalele excesive și presiunile din partea organelor de anchetă.

Prea ușor se intentează dosare penale în Republica Moldova. Nu vi se pare? Sau cum poate fi explicat faptul că aceste dosare, de regulă, vizează anumite persoane, în funcție de apartenența politică? Sau care este cauza acestor migrații miraculoase de la un partid la altul și încetarea tuturor problemelor odată cu realizarea alegerii „corecte”?

Sincer, nu-i invidiez pe colegii care nu au ales culoarea corespunzătoare a partidului. În acest sens, se vorbește de folosirea organelor de drept în scopuri politice și de presiune asupra celor incomozi. De asemenea, atragem atenția asupra faptului că în Republica Moldova nu există o instituție mai controlată decât administrația locală: Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor, Centrul Anticorupție, procuratura, poliția economică și multe alte instituții vizitează în permanență autoritățile locale. În unele cazuri, nu reușesc să plece unii și vin alții. Nu putem înțelege de unde atâta neîncredere în autoritățile locale din partea autorităților centrale, în situația în care, conform tuturor sondajelor, autoritățile locale beneficiază de cea mai mare încredere din partea cetățenilor, alături de biserică. Este evident că această problemă trebuie soluționată, pentru a aduce activitatea organelor de control într-o anumită ordine, care să nu afecteze activitatea și funcționarea normală a autorităților locale. Suntem într-o junglă, fără reguli și fără restricții.

Astfel, pentru a debloca procesul de descentralizare și a asigura efectele așteptate de toate comunitățile locale din Republica Moldova, în perioada imediat următoare se impune în mod prioritar nevoia de a întreprinde acțiuni concrete și cu efecte practice:

- a) **adoptarea în varianta finală și regim de urgență a unui șir de proiecte de legi importante aprobate în primă lectură sau care sunt deja înregistrate în parlament.** În special, este necesară adoptarea urgentă a proiectelor de legi restante, care vizează: accesul APL la Curtea Constituțională; dreptul APL de a schimba destinația terenurilor agricole; acordarea statutului de agent constata-tor primarului și posibilitatea APL de a aplica amenzi, inclusiv în domeniul salubrității, ordinii publice, construcțiilor ilicite, parcării ilegale etc.;
- b) **continuarea implementării etapei a doua a reformei finanțelor publice locale (consolidarea bazei fiscale);** urmează să fie incluse în politica bugetar-fiscală mai multe măsuri deja elaborate;
- c) **crearea unui cadru instituțional și funcțional corespunzător** importanței strategice și complexității procesului de descentralizare, de reformă a administrației publice și dezvoltare regională;
- d) **revizuirea sistemului actual de repartizare a fondurilor publice destinate pentru finanțarea proiectelor investiționale prin stabilirea unor reguli clare, creșterea transparenței și implicarea în organele de supraveghere a tuturor fondurilor respective ale reprezentanților APL și societății civile, pe criterii de paritate;**

- e) revizuirea sistemului actual de acordare a finanțării externe ale Republicii Moldova prin diminuarea suportului bugetar și programelor gestionate exclusiv de autoritățile centrale, în favoarea unor programe speciale cu acces direct pentru autoritățile locale;
- f) instituirea și dezvoltarea unui mecanism instituționalizat și efektiv de dialog între guvern, autoritățile centrale, parlament și CALM, în calitate de reprezentant al APL.

CALM a avut și va avea o contribuție importantă în procesul de descentralizare. În prezent, vocea administrației publice locale se aude tot mai tare și sperăm că va fi tot mai ascultată. CALM întotdeauna a fost și va fi alături de membrii săi, un promotor fidel al descentralizării și autonomiei locale, ca valori europene fundamentale. Considerăm că anume descentralizarea și autonomia locală sunt pilonul ce ne poate permite soluționarea majorității problemelor cu care se confruntă în prezent societatea noastră, atât la nivel local, cât și național.

Totodată, aș vrea să vă îndemn să vă implicați mai activ în promovarea drepturilor și intereselor noastre comune, pe lângă partidele din care faceți parte sau cu orice ocazie atunci când vă întâlniți cu membrii guvernului sau parlamentului. Deoarece, în afară de problemele menționate mai sus, una dintre cauzele stagnerii în domeniu este că mulți dintre noi nu sunt activi, sunt mai mult în așteptare ca altcineva să facă și nu le explică factorilor decizionali cu care comunică situația și importanța unor măsuri.

La mai mult și la mai mare, autonomie locală!

PUTEREA ÎN APLICARE/SPRE O AUTONOMIE LOCALĂ REALĂ

Adunarea generală CALM s-a desfășurat al cincilea an consecutiv în prezența majorității primarilor localităților din Moldova, a funcționarilor din cadrul ministerelor și comisiilor parlamentare, a reprezentanților corpului diplomatic. De asemenea, au participat mai mulți lideri și reprezentanți marcant ai celor mai active asociații APL din Europa, parteneri și cei mai buni prieteni ai CALM pe plan internațional: Consiliul Municipalităților și Regiunilor din Europa (CEMR), Asociația Comunelor din România (ACoR), Asociația Municipalităților din Bulgaria (NAMBR), Asociația Municipalităților din Letonia (LPS), Asociația Municipalităților din Slovacia (ZMOS).

„Dacă lucrurile merg prost într-o țară, este din cauza faptului că nu suntem uniți. Nu contează ce limbă vorbim, contează cum acționăm, contează să ne respectăm unii pe ceilalți. Se spunea că vocea APL trebuie să se audă

Emil Drăghici, președinte al ACoR, copreședinte al Consiliului Coordonator al Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM): „Se spunea că vocea APL trebuie să se audă mai tare, dar vocea trebuie să fie ascultată, înțeleasă și aplicată cu armonie. Face mai mult decât să urlăm unii la alții!”

mai tare, dar vocea trebuie să fie ascultată, înțeleasă și aplicată cu armonie. Face mai mult decât să urlăm unii la alții. Să acționăm mai mult în comun. Anul trecut am organizat Adunarea Generală a Consiliilor APL din România și RM la Alba Iulia, anul acesta – la Chișinău, iar în 2018 – la Sibiu.”

James Pettit, ambasadorul SUA în Republica Moldova: „Guvernul Statelor Unite se mândrește că a susținut CALM și primării pe parcursul ultimilor ani. Cred că unul dintre rezultatele importante ale programelor noastre este parteneriatul dintre primării, care astăzi se bucură de cea mai mare încredere din partea cetățenilor acestei țări!”

„Sunt bucuros să mă aflu alături de dumneavoastră la Adunarea generală a membrilor CALM. Felicit CALM cu ocazia aniversării a 5-a de muncă asiduă în interesul guvernelor locale. Consider că, timp de câțiva ani, CALM a făcut un lucru remarcabil prin reprezentarea electoratului său. Am urmărit CALM în acțiune atunci când a promovat cu insistență aprobarea legilor în favoarea autonomiei locale și a unit toți primării, indiferent de apartenența politică, pentru susținerea reformelor de descentralizare. Guvernul Statelor Unite se mândrește că a susținut CALM și primării pe parcursul ultimilor ani. Cred că unul dintre rezultatele importante ale programelor noastre este parteneriatul dintre primării, care astăzi se bucură de cea mai mare încredere din partea cetățenilor acestei țări. Guvernul SUA va continua să spijine eforturile voastre în serviciul cetățenilor. În timp ce USAID pune bazele unui nou program, guvernele locale din toată țara vor beneficia de asistență prin intermediul partenerilor noștri: agențiile locale de dezvoltare regională, Fondul Polonez de Solidaritate și Institutul Național Democratic. Cunoaștem că, pentru o administrare eficientă, comunitățile și autoritățile locale au nevoie de o autonomie reală combinată cu resurse suficiente. Acest lucru va fi posibil doar când reformele de descentralizare vor progresa, iar progresul va fi obținut cu efortul comun al tuturor celor prezenți în această sală. Stimăți membri ai CALM și primari, pentru că ați fost aleși să fiți în serviciul cetățenilor din Republica Moldova, vă doresc mult succes în lucrul dumneavoastră, plin de provocări, dar merituos. Felicitări tuturor!”

„Pentru mine e o onoare să mă aflu aici și, totodată, un semnal foarte puternic al parteneriatului dintre CALM și Consiliului Europei. Nu putem să nu subliniem importanța autorităților publice locale în dezvoltarea demo-

Jose Luis Herrero, șeful Oficiului CoE în Republica Moldova: „Știți cu toții că există un plan de acțiuni în cadrul căruia sunt prevăzute măsuri pentru a sprijini implementarea Strategiei Naționale de Descentralizare. Dar pentru a primi acest sprijin, e nevoie de o strategie de descentralizare clară!”

cratică a unui stat. Nu numai pentru că autoritățile publice locale sunt mai aproape de oameni și de necesitățile lor, dar și pentru că sunteți în locul și la nivelul de unde puteți capta mai bine preferințele politice ale oamenilor. Nu trebuie să uitați că, în calitate de reprezentanți ai administrației publice locale, aveți responsabilități administrative și executive, dar, în același timp, aveți și o dimensiune de reprezentare politică, de asemenea, foarte importantă pentru oameni și pentru țară. În acest context, nu putem decât să ne bucurăm și felicităm CALM pentru că a reușit să formeze și să consolideze o astfel de organizație, accentuând în repetate rânduri rolul foarte important al asociației în consolidarea și ghidarea Republicii Moldova în parcursul spre democrație. Din partea Consiliului European, vă punem la dispoziție Carta europeană a autorităților locale, pe care mulți dintre voi o cunosc foarte bine. Carta oferă un cadru, indicații și garanții privind modul în care trebuie să fie implementată și trebuie să funcționeze guvernarea locală. Este o referință la modul în care autonomia administrării locale este implementată în țările Consiliului European. Consiliul Autorităților Locale din cadrul țărilor Consiliului European vă stă la dispoziție pentru o colaborare în continuare cu CALM. Știți cu toții că există un plan de acțiuni în cadrul căruia sunt prevăzute măsuri pentru a sprijini implementarea Strategiei Naționale de Descentralizare. Dar pentru a primi acest sprijin, e nevoie de o strategie de descentralizare clară. Noi încercăm să consolidăm și să sprijinim reformele în teritoriu, prin intermediul unor proiecte mici. Astfel, unele primării participă în cadrul unor proiecte ale CoE și mulți dintre dumneavoastră iau parte la programe de *leadership* pentru primari. Ne-am întâlnit cu unii dintre dumneavoastră în cadrul acestor acțiuni și urmează să ne mai întâlnim. Cred că acest proiect subliniază rolul important pe care îl aveți în calitate de lideri primari, iar prin exercitarea acestui rol de primar lider contribuiți la consolidarea valorilor de *leadership* la nivel global. Cu ceva timp în urmă, am oferit câteva premii pentru cele mai bune practici inițiate la nivelul administrațiilor locale. Vreau să închei, subliniind încă o dată importanța administrației locale și nevoia, în condițiile actuale, de raționalizare a acesteia.

Ulrike Knotz, ambasadorul Germaniei în Republica Moldova: „Îi văd pe primari și consilieri ca elemente pozitive, elemente ale speranței. Motivul este simplu. Dumneavoastră, onorată asistență, sunteți în contact direct cu cetățenii, percepeți zilnic necesitățile cetățenilor și răspunderea e a dumneavoastră!”

Și vă îndemn să căutați exemple, modele în celelalte țări privind modul în care ați putea realiza această raționalizare a administrației locale în raport cu administrația centrală. Felicit încă o dată CALM pentru această minunată reuniune, care este un semn de forță, voință și capacitate de a merge înainte, de a merge mai departe!”

„Vă felicit din inimă cu ocazia celei de-a 5-a aniversări a CALM și cu prilejul Zilei autonomiei locale. Pe parcursul activității mele profesionale, în calitate de diplomat, am fost mereu impresionată de întâlnirile cu primarii în așa-numitele țări în tranziție. Îi văd pe primari și consilieri ca elemente pozitive, elemente ale speranței. Motivul este simplu. Dumneavoastră, onorată asistență, sunteți în contact direct cu cetățenii, percepeți zilnic necesitățile cetățenilor și răspunderea e a dumneavoastră. Nu aveți timp pentru jocurile politice, de partid. Germania este o țară foarte descentralizată. Acest lucru ține de istoria noastră, dar este și o chestiune de convingere. Noi credem că descentralizarea, adică transferul competențelor de la nivelele superioare la nivelele de jos de guvernare și administrație este bună pentru democrație, dezvoltarea economică, viața socială și culturală. Germania a susținut mereu politica de descentralizare în Republica Moldova nu doar prin vorbe, ci și prin acțiuni. De exemplu, prin intermediul Agenției de Cooperare Internațională, GIZ. Descentralizarea este un capitol important din așa-numita Briefing Book ce conține recomandări ale partenerilor internaționali pentru guvernul moldovean. Provocarea nu este simplă, dar puteți conta pe sprijinul nostru. Vă felicit încă o dată cordial cu ocazia sărbătorii dumneavoastră și vă doresc sănătate, fericire și succese în realizarea sarcinii importante pe care v-ați asumat-o!”

Narine Sahakyan, coordonator rezident adjunct al PNUD Moldova: „O organizație puternică și cu influență, așa cum a devenit CALM, este importantă nu numai pentru autoritățile locale, dar și pentru întreaga țară, pentru modernizare, democrație și instaurarea ordinii de drept!”

„Am fost de la bun început alături de CALM, chiar din momentul înființării organizației, și după cinci ani pot spune cu mândrie că s-a realizat acel deziderat de a avea o organizație bine încheagată, puternică, unită și nepoliticată. O organizație puternică și cu influență, așa cum a devenit CALM, este importantă nu numai pentru autoritățile locale, dar și pentru întreaga țară, pentru modernizare, democrație și instaurarea ordinii de drept. Numeroși vorbitori au subliniat că la baza unei țări puternice stau comunitățile puternice, autoritățile locale puternice și credem cu tărie că modernizarea și dezvoltarea unei țări începe la nivel local. Am implementat mai multe programe și activități la nivel local și am reușit să obținem rezultate. Am dezvoltat seturi de instrumente pentru primării și veți avea ocazia azi să urmăriți unele înregistrări care vă vor fi folositoare în activitate. Un alt eveniment care conferă importanță acestei zile e că azi PNUD și CALM vor semna un nou Memorandum de colaborare pentru următorii câțiva ani. Acest lucru înseamnă că relația noastră a evoluat în una de parteneriat și putem să ne bazăm pe acele cunoștințe, pe experiența și pe expertiza acumulate în cadrul CALM. Mai mulți vorbitori au menționat problema migrației în a cărei soluționare dorim să ne implicăm, să venim cu mai multe activități și programe și să vedem cum putem ajuta persoanele care vor să se întoarcă acasă, ca să se implice în dezvoltarea țării. S-a vorbit de reforma de descentralizare, descentralizarea fiscală, au fost făcuți câțiva pași în direcția potrivită. Vreau să vă asigur că noi vă vom sprijini în continuare. Este însă foarte important să mergeți mai departe cu reformele și este foarte important să realizați reforma teritorial-administrativă, care știm că este dureroasă, sensibilă și costisitoare, dar fără implementarea ei va fi foarte greu de asigurat viabilitatea economică a comunităților la nivel local. În încheiere, vreau să subliniez că, în timpul celor cincisprezece ani de colaborare cu autoritățile publice locale, noi am devenit din parteneri de dezvoltare chiar prieteni, de aceea, dragi prieteni, puteți să vă bazați acțiunile și activitatea viitoare pe sprijinul și ajutorul nostru, pe asistența noastră tehnică și financiară. Vă doresc prosperitate și succese, fiindcă succesul dumneavoastră va fi succesul țării!”

E.S. Robert Cárnağ, ambasadorul Slovaciei în Republica Moldova: „Vreau să vă asigur că suntem atenți la problemele cu care vă confrunțați și la solicitările și propunerile pe care le formulați, pentru că sunteți cel mai aproape de oameni și știți cel mai bine ce-i preocupă și care le sunt greutățile. Ne vom implica unde credem că putem fi de ajutor!”

„Sunt un om al faptelor și doresc să fiu judecat după fapte. Nu trece o săptămână fără să vizitez una sau două localități din Moldova. Am realizat deja zeci de proiecte în satele și orașele din țara voastră și vom continua în același ritm. Sprijinul slovac pentru Republica Moldova va rămâne o acțiune de prioritate maximă. Știm că situația este complicată, dar, cum se spune, prietenul la nevoie se cunoaște. Vă putem împărtăși experiența noastră în domeniul reformării administrative prin reprezentanții Uniunii Orașelor și Satelor din Slovacia, de care ne leagă o frumoasă prietenie, avem o înțelegere de cooperare. Aceasta a derulat deja un proiect comun împreună cu CALM. Proiectele pe care le-am susținut în Republica Moldova au fost orientate în două direcții: o administrare bună și folosirea eficientă a banilor, pe de o parte, iar pe de altă parte, conlucrarea cu societatea civilă. Vreau să vă asigur că suntem atenți la problemele cu care vă confrunțați și la solicitările și propunerile pe care le formulați, pentru că sunteți cel mai aproape de oameni și știți cel mai bine ce-i preocupă și care le sunt greutățile. Ne vom implica unde credem că putem fi de ajutor. Vă mulțumesc pentru că sunteți activi și vă invit să treceți pe la Ambasada Slovaciei oricând aveți nevoie, ușile vor fi deschise!”

Lörincz Lubomír, președintele Camerei Comunelor din Slovacia (ZMOS): „Ne bucurăm foarte mult că putem împărtăși experiența noastră în cadrul celui de al treilea proiect al cărui obiectiv este construirea capacităților de competență în cadrul APL și CALM, pentru că doar APL, organizații stabile și performante, vor reuși să facă față provocărilor care vă așteaptă în următorii ani. Spunând asta, mă bazez pe propria experiență!”

„Vă mulțumesc în primul rând pentru invitația pe care o percepem ca pe o dovadă a faptului că relațiile noastre au ajuns la un alt nivel calitativ. De la

primele întâlniri, unde ne-am cunoscut prin derularea unor acțiuni comune, până la invitații și participări reciproce la ședințele ZMOS și CALM, creăm proiecte strategice și conceptuale care contribuie la dezvoltarea democrației locale în țările noastre. Vreau să transmit cu această ocazie salutări din partea președintelui nostru și din partea celorlalți colegi pe care i-ați cunoscut pe parcursul colaborărilor noastre. Anul 2014 a fost un an semnificativ pentru Republica Moldova din punctul de vedere al confirmării dorinței de integrare în direcția UE și păstrării continuității în ceea ce privește implementarea reformelor. După semnarea Acordului de Asociere cu UE, v-ați confruntat cu o mare provocare în anii care au urmat. Mă refer la efortul de a edifica un stat stabil și democratic, o economie bazată pe o piață funcțională și pe îmbunătățirea continuă a condițiilor de viață a cetățenilor. Aș vrea să subliniez că fiecare țară reușește acest lucru datorită efortului comun al statului și al autorităților publice locale. Ne bucurăm foarte mult că putem împărtăși experiența noastră în cadrul celui de al treilea proiect al cărui obiectiv este de a construi capacitățile de competență în cadrul APL și CALM, pentru că doar APL, organizații stabile și performante, vor reuși să facă față provocărilor care vă așteaptă în următorii ani. Spunând asta, mă bazez pe propria experiență. Dacă urmărim procesul democratic din Slovacia în ultimii 25 de ani, vom vedea că am fost martori la urcușuri și coborâșuri. Chiar și azi, când trăim într-un stat democratic cu un mare potențial de dezvoltare, în calitate de membru al UE, ne dăm seama că în lupta pentru menținerea principiilor democrației locale, în condițiile unor încercări ocazionale de centralizare manifestate în mai multe state din UE, pot reuși doar cei ce sunt pregătiți suficient și vor fi uniți în ceea ce privește impunerea proiectelor convenite. Acesta este motivul pentru care am ales de la început sloganul: «În unire este puterea». Bazându-se pe acest principiu, ZMOS s-a concentrat în prezent pe proiectele naționale axate pe construirea și întărirea capacităților proprii, precum și pe modernizarea și sporirea performanțelor orașelor și satelor din Slovacia. Vă oferim, așadar, nu numai experiența noastră privind procesul de descentralizare a administrației publice din Slovacia, ci și din alte domenii, precum obținerea de resurse financiare și fonduri de la UE, care pot constitui un izvor pentru construirea unor orașe și sate moderne în Republica Moldova, adică localități care le vor garanta cetățenilor condiții pentru o viață demnă, oferindu-le servicii de calitate. Vă doresc tuturor să fiți la fel de uniți ca până acum, devenind un partener din ce în ce mai puternic, bine pregătit și responsabil pentru guvern, dar și pentru ceilalți parteneri social-economici. Ne așteaptă în continuare un drum nu mai puțin responsabil în crearea și întărirea relațiilor directe și prieteniei dintre cetățenii Republicii Moldova și ai Slovaciei!”

La rândul lor, primarii au menționat că, împreună cu experții CALM, au proiecte de legi care ar aduce schimbarea, dar nu sunt auziți. Aceștia au punctat toate dificultățile cu care se confruntă în fața puterii centrale de la Chișinău, a partenerilor și asociațiilor de profil din străinătate. Potrivit lor, descentralizarea administrativă ar putea ajuta la modernizarea și europenizarea localităților. Dar majoritatea proiectelor de primă necesitate nu ajung pe agenda deputaților.

Dorin Chirtoacă, primarul general al municipiului Chișinău: „Deși primăriile se bucură și s-au bucurat dintotdeauna de mare încredere, ajutorul din partea partenerilor nu a venit direct la primărie, ci prin intermediul altor instituții, care se bucură de o încredere mai mică decât primăriile. Poate este cazul să se meargă pe o cale mai scurtă și mai directă, pentru ca oamenii de rând să se poată bucura nemijlocit de ajutorul venit de la partenerii de dezvoltare!”

„Acum cinci ani, tot aici, am înființat CALM. Avem în spatele nostru un mandat plin ca organizație. Am reușit să devenim cunoscuți. Sunt voci care spun că suntem prea insistenți, prea aprigi, chiar și la nivel internațional. Dincolo de toate acestea, vreau să transmit următorul mesaj. În primul rând, îi felicit pe domnii ambasadori pentru discursurile în limba română. Domnul ambasador al SUA a menționat că, din administrația publică din Republica Moldova, primarii sunt cei care se bucură mai mult de încrederea populației, în timp ce structurile de guvernare centrale au o cotă de încredere extrem de redusă. Totuși, cred că vom reuși, în pofida tuturor dificultăților cu care ne confruntăm. Nu avem altă cale. Dar, deși primăriile se bucură și s-au bucurat dintotdeauna de mare încredere, ajutorul din partea partenerilor nu a venit direct la primărie, ci prin intermediul altor instituții care se bucură de o încredere mai mică decât primăriile. Poate este cazul să se meargă pe o cale mai scurtă și mai directă, pentru ca oamenii de rând să se poată bucura nemijlocit de ajutorul venit de la partenerii de dezvoltare. Vin cu o propunere, pe care o fac constant de opt ani de zile. Municipiul Chișinău alocă necondiționat și nediscriminatoriu ajutoare pentru dezvoltarea comunităților celor optsprezece primării din suburbiile municipiului, ajutor care s-a ridicat deja la 300 000 de euro anual. Înțeleg că poate nu există posibilitatea de a aloca această sumă pentru fiecare primărie din țară, dar 100 000 de euro pentru un sat, o primărie, o comună în fiecare an le-ar permite primarilor să rezolve o serie de probleme curente și să pornească chiar investiții

capitale. Pentru a asigura modul democratic de luare a deciziilor și transparența, s-ar putea merge pe formula *primar, consiliu, adunare generală a satului*. În sate: primar, consiliu, societatea civilă locală și mass-media locală; în orașe și consilii raionale, în municipii: primar, consiliu municipal, presa și ambasadorii pentru luarea deciziilor referitoare la investirea și cheltuirea banilor. Mai departe lucrurile să meargă potrivit cu normele legale privind achizițiile publice, implementarea proiectelor, iar la recepția finală a obiectivelor să fie invitați reprezentanți ai ambasadelor țărilor care au donat banii și să se intoneze imnul național al acestora, alături de cel al Republicii Moldova și să ne bucurăm de o colaborare fructuoasă. Primarii s-ar bucura mult dacă din acea sumă de 100 000 de euro ar putea da o parte pentru a repara drumurile de la sate, care se înfundă la fiecare ploaie sau cădere de zăpadă. Restul ar putea fi folosiți pentru lucrări curente sau investiții capitale. Impactul investirii acestor bani va fi enorm sau cel puțin mult mai mare decât al sutelor de milioane de euro dați guvernului sau instituțiilor centrale. Este un rezultat pe care îl putem confirma prin experiența noastră la Chișinău și nu știu ce ne împiedică să mergem pe această cale. Suma totală necesară anual pentru un astfel de proces de investiție ar fi de 100 de milioane de euro la nivelul Republicii Moldova – circa 1 000 de administrații locale și regionale. Suma totală alocată Republicii Moldova în ultimii șase ani este de zeci de ori mai mare, dar impactul este invers, oamenii cred că banii dispar, sunt furăți și învinuiesc pentru lipsa lor guvernarea centrală. Dacă s-ar investi direct în comunitate, impactul ar fi mai mare, rezultatele ar fi mai bune și credibilitatea autorităților ar crește, iar vectorul european ar fi susținut mult mai mult. Nu poate refuza nimeni acești bani sau, chiar dacă îi refuză, să spunem, cei cu orientare de stânga, cei care nu susțin direcția europeană, o fac pe cont propriu. Este o formulă care va avea succes și, timp de trei ani, va aduce rezultate remarcabile. Azi bugetele locale acoperă mai mult sau mai puțin cheltuielile curente. Problema dezvoltării comunității rămâne deschisă. Această sumă va fi ca o gură de oxigen pentru comunitățile locale, care ar putea veni din partea partenerilor noștri de dezvoltare!”

Gheorghe Răileanu, primar de Cimișlia: „Un primar în Moldova este un amortizor între administrația publică centrală și populația nedumerită, care nu știe ce se întâmplă. Toate loviturile vin asupra primarului. Foarte mulți oameni cumsecade, cinstiți, profesioniști au renunțat la funcția de primar din cauza constrângerii de a se conforma practicii de corupere promovată de partidele politice!”

„Consider că nu putem aborda problemele CALM fără a ne referi, tangențial măcar, la administrația publică centrală, fără a atinge criza economică prin care trece Republica Moldova și problema corupției politice. Sunt 26 de ani de când ne-am declarat independența, de atunci facem o reformă, în care ne-am înglodat. Nu vedem nicio schimbare în bine, nicio realizare planificată, niciun progres notabil. Ce se întâmplă cu economia noastră? Economia noastră e la fel ca cea rusească: se bazează pe gaze, pe transferurile bănești de peste hotare și pe ajutoare din străinătate. Azi vorbim despre descentralizare. Noi am adoptat legea privind finanțele publice locale, care ne dă o mică marjă de libertate în această descentralizare, dar unde-i baza economică? Am construit drumuri bune cu bani europeni, am pus câțiva oameni la cântar, care le spune șoferilor să treacă cu încărcătură mai mare decât cea permisă contra unor sume care se duc la partid. De fapt, 90% din Fondul rutier sunt repartizate pe criterii politice. Spun acest lucru gata să merg în instanța de judecată. Eu cred că noi, administrația publică locală, am putea salva această țară. În 2008 am început demersurile pentru a realiza un parc industrial. Am făcut o analiză, un studiu de fezabilitate, am găsit parteneri externi care erau pregătiți să ne finanțeze. S-a implicat și Ministerul Economiei. Mi-au cerut să fac modificări, le-am făcut, am elaborat proiectul tehnic, am făcut expertiză economică, ecologică. Au venit din nou și din nou cu pretexte pe care le consider formale și n-am primit până acum niciun leu. Astfel, am ratat banii care veneau de la Consiliul județean Prahova, localitate cu care suntem înfrățiți și parteneri în acest proiect. Un primar în Moldova este un amortizor între administrația publică centrală și populația nedumerită, care nu știe ce se întâmplă. Toate loviturile vin asupra primarului. Foarte mulți oameni cumsecade, cinstiți, profesioniști au renunțat la funcția de primar din cauza constrângerii de a se conforma practicii de corupere promovată de partidele politice. Nu putem vorbi de descentralizare dacă nu abordăm relațiile cu administrația publică centrală. Ce face administrația publică centrală și ce facem noi? Ce fac ministerele? Cum colaborăm noi cu ele? Voi, primarii prezenți în sală, ați simțit vreodată că ministerele ar promova o politică economică în teritoriu? Mă refer și la organele de drept – procuratura. Timp de trei mandate, n-am fost susținut niciodată de procuratură sau Centrul de combatere a corupției, oricât de flagrante ar fi fost infracțiunile pe care le denunțam: construcția unui magazin pe teritoriul școlii, acaparări de terenuri, construcții neautorizate, însușirea proprietății publice. Și tinerii absolvenți în drept trebuie să plătească șpăgi de mii de euro ca să presteze ca avocați, notari sau să se angajeze în structurile Ministerului de Interne sau de Justiție. Consider că guvernarea nu trebuie să se supere din cauza protestelor populației, iar noi, primarii, trebuie să ne asociem acestor proteste. Oamenii se confruntă direct cu ad-

ministrația publică centrală, funcția de amortizor al primarului a expirat. Dacă e să vorbim despre eficiența administrativă și economică a actului de administrare, există o totală lipsă de transparență la nivelul ministerelor, nu simțim nicio susținere, niciun aport din partea acestora în activitatea noastră. În aceste condiții, ne vin controale peste controale pentru a verifica statele de personal, ca nu cumva să depășim paisprezece unități. Ar trebui să se facă un studiu de fezabilitate la scară mare, care să ne arate ce efect și eficiență economică au aceste ministere și substructurile lor, în ce condiții ar fi eficiente. Și administrația publică locală tot ar trebui să fie obiectul unui studiu de fezabilitate care să scoată în evidență lipsurile. Nu putem lua decizii legate de domeniul patrimoniului, sfera achizițiilor publice, unde acționăm deseori cu riscul de a ne trezi la limita legii și de a fi pedepsiți. Drept încheiere, vreau să-mi exprim bucuria că CALM s-a consolidat ca organizație în care poate nu întotdeauna vorbim unul pe placul altuia, dar depășim toate dificultățile. CALM este o platformă foarte bună pentru cooperarea cu administrația publică centrală, iar apelul meu către reprezentanții organismelor internaționale este să reanalizeze modalitatea de acordare a ajutorului pentru Republica Moldova, pentru ca acest ajutor să nu stimuleze în continuare corupția și ineficiența.”

Nina Cereteu, primar de Drochia:
„CALM este singura organizație,
aș numi-o chiar instituție, care
unește, consolidează, adună toți
primarii, indiferent de opțiunile lor
politice, și ne oferă asistență!”

„Deși sunt la primul mandat, în jumătate de an am reușit să simt din plin tot ceea ce a vorbit doamna președintă, Tatiana Badan: represiuni, presiuni, piedici de tot felul, pentru că nu aveam culoarea politică potrivită. Și țin să mulțumesc CALM că este singura organizație, aș numi-o chiar instituție, care unește, consolidează, adună toți primarii, indiferent de opțiunile lor politice, și ne oferă asistență. Guvernarea noastră are de învățat de la CALM să nu facă deosebire politică, să trateze toți primarii egal, indiferent de convingerile lor politice. În țara noastră, lipsește în totalitate dialogul între administrația publică centrală, prin intermediul serviciilor deconcentrate în teritoriu, și administrația locală, iar acest lucru se întâmplă din cauza discriminării politice, și spun fără teamă că avem un stat capturat. Doresc asociației CALM, primarilor și colegilor mei succese în activitate și vă în-

demn pe toți să ne depășim frica și să luptăm mai departe, pentru că luptăm pentru poporul nostru, pentru țara noastră, pentru viitorul nostru.”

Alexandru Botnari, primar de Hâncești, președinte al Rețelei Orașelor: „E o ruptură foarte mare între administrația publică centrală și autoritățile locale, a fost centralizat tot ce s-a putut, autoritățile publice locale nu au pârghii de decizie ca să-și eficientizeze activitatea și să dezvolte comunitățile!”

„Mulțumesc tuturor celor care au avut încredere și m-au ales președinte al Rețelei Orașelor în cadrul CALM. Înființarea acestei structuri a fost determinată de specificul problemelor asemănătoare cu care se confruntă administrațiile locale din orașe și municipii, deosebite sub anumite aspecte de cele din sate și comune. Voi fi succint. Avem primari cu mai multe mandate, care au colaborat cu mai multe guverne. Să dai vina pe alții este foarte ușor și nu înțeleg cum poți învinovăți un guvern care de-abia a preluat mandatul? Eu știu că toți ne dorim stabilitate. Anul trecut am avut alegeri locale. Dacă și anul acesta vom avea alegeri, ne mai rămân doi ani de mandat, din care în unul vom pregăti acte și în celălalt ne vom desfășura propriu-zis activitatea. E o ruptură foarte mare între administrația publică centrală și autoritățile locale, a fost centralizat tot ce s-a putut, autoritățile publice locale nu au pârghii de decizie ca să-și eficientizeze activitatea și să dezvolte comunitățile. Primarii nu sunt aleși după culoarea politică, ci ca persoane. Fără a-i supăra pe colegii găgăuzi, vă voi întreba retoric: „Bașcanul Găgăuziei este membru de guvern, dar cine ne reprezintă pe noi la guvern? Cancelaria guvernului? Cancelaria trebuie să aibă grijă ca reformele inițiate să se realizeze și să nu trimită doar controale în teritoriu. Ne dorim să avem reprezentanți direcți în cabinetul de miniștri. Încă o problemă cu care se confruntă majoritatea primarilor este că nu pot angaja specialiști pentru a eficientiza activitatea din cauza restricțiilor privind salarizarea. Nu poți aduce în primărie un specialist bun pe un salariu de mizerie. Dați-ne posibilitatea să mărim salariile din resurse proprii, ca să putem aduce în primării specialiști. Implementați această autonomie financiară ca să putem lucra, ca fiecare să poată decide ce e mai bine pentru primăria și comunitatea pe care o conduce. Îmi doresc o bună conlucrare între administrația publică centrală și cea locală și să ajungem să ne mândrim cu toții de ce am realizat împreună și țin să mulțumesc partenerilor străini pentru spijinul și ajutorul oferit.”

Nicolae Gotișan, președintele Asociației Primarilor din UTA Găgăuzia: „Mulțumesc conducerii CALM pentru sprijinul și ajutorul necondiționat și cred că în decursul celor cinci ani de activitate am realizat lucruri de care putem fi mândri. Aniversarea CALM, pe care o celebrăm acum, e un prilej bun de a vorbi despre aceste realizări!”

II CALM – viziune, concept și demers în favoarea descentralizării și dezvoltării comunităților locale din Republica Moldova

117

„Mulțumesc organizatorilor forumului care ne-au adunat azi, aici, pentru că ne-au invitat și pe noi, reprezentanții Găgăuziei. Aflându-mă în sală, ascultându-i pe vorbitori, mi-am dat seama că sunt mândru că am găsit în sfârșit locul unde am simțit că Moldova este o țară, un stat unitar și nu o piață, un bazar. Statul e ca un sat unde locuitorii sunt uniți atunci când se confruntă cu o situație de urgență sau un eveniment important: un incendiu, o înmormântare sau o nuntă. În Găgăuzia avem 26 de primari, dintre care șaisprezece au fost realeși în ultimul scrutin. Principala noastră preocupare este să-i ajutăm pe cei nou-aleși să se acomodeze cât mai repede cu noua funcție și cerințele ei. Mulțumesc conducerii CALM pentru sprijinul și ajutorul necondiționat și cred că în decursul celor cinci ani de activitate am realizat lucruri de care putem fi mândri. Aniversarea CALM, pe care o celebrăm acum, e un prilej bun de a vorbi de aceste realizări. Am reușit să formăm structuri proprii independente în teritoriu, să avem o lege prin care la sfârșit de an consiliul local poate să-l premieze sau să-l taxeze pe primar pentru activitatea pe care o desfășoară. Am reușit, deși nu substanțial, să obținem majorarea salariilor, victorie pe care trebuie s-o repetăm. Vreau să abordez succint o serie de probleme importante pentru primarii din toată republica. Primarii din Găgăuzia se pronunță pentru transferul impozitului pe venit la reședința contribuabilului, și nu la locul de muncă. Unde locuiește omul, acolo trebuie să meargă impozitele pe care le plătește la stat, pentru că unde locuiește beneficiază de îmbunătățirea condițiilor de trai. Sistemul de formare a bugetului țării trebuie modificat. Sistemul în care banii se adună la Chișinău, apoi din Chișinău sunt repartizați în teritoriu este depășit. În Găgăuzia cea mai mare parte a impozitelor locale rămâne în teritoriu și, când este vorba de miliardul furat, spunem în glumă că mai mult au furat de la voi decât de la noi, pentru că banii noștri rămân „acasă”. Cu cât statul dispune de mai mulți bani, cu atât ispitele la vârf sunt mai mari, de aceea cred că cea mai mare parte a impozitelor trebuie să rămână în teritoriu. Credem că este indicată introducerea unui impozit social unic pentru toți cetățenii republicii. La întreținerea pensionarilor și invalizilor trebuie să contribuie

toți, nu doar cei care muncesc legal. E nevoie să fie revizuite din talpă toate plățile sociale, care trebuie concentrate în teritoriu, și nu la centru. Lista de ajutoare sociale și subvenții sociale este atât de lungă, încât nu mai reușim să-i facem față. Sistemul de ajutor social a devenit un instrument care este folosit pentru acumularea de capital politic și cred că acest capital aparține, de drept, administrației locale. La noi, în sud, ne confruntăm cu plecarea în masă a populației. În același timp, indicele de mortalitate este mai mare decât cel al natalității. Trebuie să oprim migrația. Avem nevoie de programe serioase cu subvenționări de credite mici ca să-i reținem pe cei tineri acasă.”

Alexei Busuioc, primar de Capaclia:

„Cred că e nevoie și chiar trebuie să primim dreptul și libertatea de a aplica direct la structurile internaționale pentru finanțare de programe, și nu prin intermediul guvernului. Astfel e mult mai ușor de urmărit și verificat unde merg banii și cum sunt cheltuiți.

Vă chem pe toți să fim uniți și, prin intermediul CALM, să ne facem auziți cu un mesaj foarte clar către autorități și către întreaga societate și să dăm un ragaz guvernului să lucreze!”

„Voi aborda direct problemele, prima fiind legată de Ministerul Finanțelor. Când mergi la o instituție, fie de nivel raional, fie de la centru, serviciile de contabilitate, economie, statistică sunt separate. La primărie, de toate acestea se ocupă contabilul și primarul. Sugestia mea la adresa Ministrului de Finanțe este că reformele trebuie pregătite foarte bine înainte de a trece la implementarea lor, iar personalul implicat trebuie instruit cu privire la noile reglementări și norme în domeniu. Fiindcă, dacă în primărie primarul și contabilul vor ști cum și ce trebuie să facă, lucrurile vor merge bine în întreaga comunitate. Și mai vreau să spun, cu riscul de a fi acuzat de lipsă de modestie, că țara este condusă de primari, nu de guvern. Tot referitor la activitatea Ministerului de Finanțe, aș menționa că programele GAP lucrează foarte greu tocmai pentru că nu s-a pregătit terenul pentru derularea lor, iar oamenii nu sunt instruiți și nu știu ce să facă. Transferurile care se făceau prin trezorerie se fac ca înainte, doar că acum e nevoie și de semnătura digitală. Introducerea suportului digital ar trebui să simplifice procedurile și să ne scutească de drumuri inutile. Din păcate însă, trebuie să mergem în continuare la trezorerie să confirmăm prin semnătură, astfel facem un lucru de două ori. Organizarea ședințelor comisiilor paritare trebuie anunțate din timp, ca să ne putem pregăti și să formulăm clar problemele cu care ne confruntăm și întrebările pe care vrem să le adresăm autorităților centrale. Referitor la subiectul reprezentării noastre la guvern, abordat de domnul

Botnaru, vin cu propunerea ca în cadrul Ministerului Dezvoltării Regionale să fie instituită o funcție de prim-vice-ministru, cazul în care ministerul se va numi Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, ori în cadrul Ministerului de Interne, ca în România. Noi trebuie să avem un reprezentant care să asigure o legătură permanentă și o continuitate între guvernarea centrală și administrația locală, să urmărească, să asigure o comunicare eficientă și să-și asume responsabilități pentru buna funcționare a relației dintre guvern și administrația locală. În prezent, cancelaria guvernului este instituția care asigură legătura executivului cu administrația locală, iar în cazul unor probleme depistate în timpul vreunui control și cazuate de comunicarea deficitară, vina îi este imputată în totalitate primarului. Pentru a diminua presiunea și efectele negative ale politicului asupra actului administrativ, vin cu o serie de propuneri. Sugerez să preluăm modelul francez al administrației locale: primarul este ales de consiliu pentru un mandat de șase ani. La noi, unui primar nou-ales îi trebuie doi ani în care să se acomodeze în funcție, un an muncește și în următorul trebuie să se pregătească din nou pentru alegeri. În primul mandat, un primar lucrează efectiv un an. Propun ca primarul să aibă cel mult două-trei mandate: în sate există riscul să se instaureze o mică dictatură locală. Pentru a împiedica situațiile în care primarii sunt nevoiți să stea la cheremul unor funcționari sus-puși, propun ca primarilor să li se acorde imunitate. Cred că e nevoie și chiar necesar să primim dreptul și libertatea de a aplica direct la structurile internaționale pentru finanțare de programe, și nu prin intermediul guvernului. Astfel e mult mai ușor de urmărit și verificat unde merg banii și cum sunt cheltuiți. Vă chem pe toți să fim uniți și, prin intermediul CALM, să ne facem auziți cu un mesaj foarte clar către autorități și către întreaga societate și să dăm un ragaz guvernului să lucreze.”

Nina Costiuc, primar de Budești:
„Poate mai reducem și din numărul deputaților, că nu suntem o țară nici foarte mare și nici foarte bogată”.

„Republica Moldova se află într-o situație excepțională. Poate ar trebui ca toate fondurile care vin în țară să ajungă și în satele care nu reușesc, din diverse motive, să acceseze fonduri europene. În cele mai multe localități

nu există personal calificat care să elaboreze și să realizeze un proiect eligibil pentru finanțare, iar dacă se reușește acest lucru, de cele mai multe ori, din varii motive, proiectul nu este selectat și nu se acordă finanțare. Sunt foarte puțini cei care câștigă aceste proiecte. Ce facem noi, cei care nu câștigăm? Și aici cred că propunerea dlui Chirtoacă de a vărsa anual o sumă fixă fiecărei primării ar fi binevenită. Satul, în frunte cu primarul, își va stabili o serie de priorități și va folosi acești bani acolo unde e nevoie. Ar mai fi o problemă: avem nevoie de un reprezentant în guvern care să ne ușureze munca tuturor. Referitor la reforma electorală, cred că trebuie să facem schimbările potrivite ca să nu mai alegem sigla sau partidul, ci omul. Poate mai reducem și din numărul deputaților, că nu suntem o țară nici foarte mare și nici foarte bogată.”

Mihai Catan, primar de Molești, Ialoveni: „Din 1995, se tot vorbește de descentralizare. Am făcut legea, e foarte bună, nu am elaborat însă mecanismele de acumulare a banilor în teritoriu. Soluția salvatoare pentru această situație este achitarea impozitului pe venit la locul de reședință, propunere de care guvernele precedente nu au ținut cont pe motiv că este irealizabil din punct de vedere tehnic, lucru total neadevărat!”

„Vreau să aduc în atenția dumneavoastră câteva probleme pentru a căror rezolvare nu e nevoie de bani. Prima: primării să aibă acces liber în sediul guvernului, fără permis. Pentru că dacă venim la dumneavoastră, venim pentru a rezolva probleme. Doi: din 1995 se tot vorbește de descentralizare. Am făcut legea, e foarte bună, nu am elaborat însă mecanismele de acumulare a banilor în teritoriu. Soluția salvatoare pentru această situație este achitarea impozitului pe venit la locul de reședință, propunere de care guvernele precedente nu au ținut cont pe motiv că este irealizabilă din punct de vedere tehnic, lucru total neadevărat. Apoi, defalcările la bugetele locale de la serviciile de notariat și serviciile de cadastru. Referitor la Fondul rutier, din care, potrivit prevederilor legale, 50% merg la stat și 50% – la bugetele locale. Dar structurile raionale au și ele bugete locale, deci trebuie să se precizeze la care bugete locale, de nivel 1 sau 2, și care este exact proporția pentru fiecare. La fel ca alți colegi, îmi exprim nedumerirea în legătură cu rolul și rostul existenței raioanelor pentru administrația locală de nivel 1.”

În cadrul adunării, reprezentanții APL au vorbit și despre necesitatea depolitizării administrației locale. Prezent la eveniment, șeful

executivului a propus lansarea unei platforme de comunicare, pentru menținerea unui dialog între administrația publică centrală și cea locală. Totodată, premierul a declarat că va depune efortul necesar, astfel încât o parte din Fondul rutier pentru anul 2016 să poată fi utilizată și pentru reabilitarea drumurilor din localități.

Pavel Filip, Prim-ministrul Republicii Moldova: „Nu vă cer să mă credeți pe cuvânt, veți constata acest lucru pe măsură ce vom reuși să rezolvăm problemele pe care ni le semnalăți. Vă invit doar să mă considerați un partener de dialog, să știți că puteți discuta deschis despre problemele care există și cu care vă confrunțați, pentru că eu cred cu toată ființa că problemele pot fi rezolvate doar prin dialog!”

II CALM – viziune, concept și demers în favoarea descentralizării și dezvoltării comunităților locale din Republica Moldova

„Mă bucur că din primele zile ale mandatului am putut să particip la această adunare și să ascult problemele cu care vă confrunțați, să putem institui și o platformă de dialog. De cinci ani sunt și eu în structurile guvernamentale și constat cu mare regret că, de fapt, problemele pe care le-am auzit acum cinci ani sunt actuale și în prezent. Am preluat guvernarea țării într-un moment dificil, marcat de probleme economice, pe de o parte, dar și de o scădere dramatică a încrederii populației în clasa politică, așa cum au menționat mai mulți vorbitori astăzi. Acest guvern este ultima șansă a actualei clase politice. Vreau să vă spun că sunt conștient, la fel și toți membrii cabinetului, de starea de criză și ne-am asumat responsabilitatea actului de guvernare în atare condiții. Sunt convins că nu mai e loc pentru populism, pentru declarații. Poate nu știu, deocamdată, cum trebuie să fie un guvern bun, dar știu sigur cum nu trebuie să fie un guvern. În executiv nu e loc pentru disensiuni politice. Guvernul trebuie să se concentreze pe acțiuni și să ofere rezultate. Nu vreau să trec cu vederea protestele și vă asigur că am aplecat urechea tot timpul la solicitările și revendicările protestatarilor. De la declanșarea lor, am considerat aceste proteste utile, pentru că din experiență știu că presiunea societății civile determină guvernul să fie mai responsabil sau cel puțin să nu se relaxeze. Criza economică, socială din Republica Moldova este rezultatul destabilizării politice din țară și a politizării excesive a societății. Pentru că am ajuns în situația în care într-o întreprindere toate angajările se făceau pe criterii politice. La o săptămână de la investirea guvernului, am luat o serie de măsuri bazate pe programul de guvernare, care, în mare parte, este programul guvernului precedent și este un program ce are la bază implementarea acordului de asociere a Republicii Moldova cu

Uniunea Europeană. Dincolo de prioritățile pe care le-am definit și stabilit și care se regăsesc în programul de guvernare – lupta cu corupția, reforma în justiție, sistemul energetic, mediul de afaceri ș.a.m.d. –, am înțeles că oamenii sunt preocupați de lucruri elementare, care determină calitatea vieții – prețul produselor alimentare, prețul serviciilor comunale ș.a. Am încercat deci să ne rezolvăm problema legată de transparența formării prețurilor. În timpul vizitei în România, am reușit să debursăm acel credit rambursabil către Republica Moldova. Am reluat discuțiile cu reprezentanții Fondului Monetar Internațional, care își va deschide în curând o misiune în țara noastră. Relația cu FMI nu înseamnă doar un simplu împrumut de bani. Un acord cu FMI înseamnă stabilitatea care va restabili încrederea partenerilor externi, acesta fiind lucrul cel mai important. Vă asigur că, în calitate de președinte al Fondului rutier, voi depune tot efortul necesar ca o parte din resursele fondului să fie alocată reabilitării drumurilor din localități. Important este să avem răbdarea necesară, să păstrăm ordinea în societate, să lăsăm guvernul să lucreze și vă asigur că soluțiile vor veni. Am avut ocazia să vizitez mai multe localități, să discut cu oamenii din sat și de fiecare dată m-am convins cât de important este pentru un politician să nu promită mai mult decât poate face. Ceea ce vă pot promite este că guvernul va munci susținut pentru a face față problemelor din țară și pentru a pune Moldova pe o cale sănătoasă de dezvoltare. Sper că vă veți convinge în scurt timp că sunt un om al faptelor concrete și toți membrii echipei guvernamentale sunt oameni ai faptelor concrete. Nu vă cer să mă credeți pe cuvânt, veți constata acest lucru pe măsură ce vom reuși să rezolvăm problemele pe care ni le semnalăți. Vă invit doar să mă considerați un partener de dialog, să știți că puteți discuta deschis despre problemele care există și cu care vă confrunțați, pentru că eu cred cu toată ființa că problemele pot fi rezolvate doar prin dialog. Mă voi asigura că această platformă de dialog va fi permanentă. Și eu, și colegii mei din guvern suntem hotărâți să lăsăm politica în seama partidelor, de aceea lansăm către toți funcționarii din administrația publică de la toate nivelele, indiferent de culoare, apelul: „Noi guvernăm pentru oameni, nu pentru partide”, iar la prima ședință a guvernului i-am îndemnat pe miniștri să uite de partide, să lăsăm politica în seama politicienilor și să ne concentrăm pe acțiuni concrete. Republica Moldova, în principiu, este condusă de administrația publică locală de nivelul 1, cei care se întâlnesc zi de zi cu cetățenii, le cunosc nevoile, problemele și sunt în stare să răspundă la întrebări. Am stabilit un lucru important – vom avea o platformă de comunicare permanentă, și este convingerea mea că problemele, oricât de mari ar fi, pot fi depășite doar prin dialog. Am preluat guvernarea țării într-un moment dificil, marcat de probleme economice, pe de o parte, dar și de o deteriorare a încrederii oamenilor în clasa politică, pe de altă parte. Am spus-o

și cu alte ocazii, poate că acest guvern este ultima șansă a clasei politice, cel puțin astfel am calificat-o eu. Sunt conștient de această situație dificilă și, împreună cu membrii cabinetului de miniștri, conștientizăm această stare de criză, asumându-ne responsabilitatea actului guvernării. Am avut ocazia să vizitez mai multe localități. Mi-am întărit convingerea că un politician nu trebuie să propună mai mult decât poate să facă. Promit că guvernul va munci pentru a îndrepta Moldova pe o cale sănătoasă de dezvoltare. Nu vă cer și nu trebuie să mă credeți pe cuvânt. Suntem conștienți că oamenii vor crede doar după ce vor vedea realizări. Problemele pot fi rezolvate doar prin dialog. Suntem hotărâți să lăsăm politica pe seama partidelor, noi guvernăm pentru oameni, nu pentru partide. Noi, cei din guvern, o să ne concentrăm pe acțiuni concrete. Ar fi fost bine să fie un guvern tehnocrat, dar este necesar și suportul majorității parlamentare. Voi insista să includem în buget finanțările pentru proiectele prioritare. Desigur, ar fi mai bine să fie liniște în fața guvernului. Astăzi, mai mult ca oricând, avem nevoie de calm în societate.”

Igor Munteanu, director executiv IDIS „Viitorul”, ex-ambasador al Republicii Moldova în SUA: „Aici, la Adunarea generală, vedem că acest «prunc», conceput cu cinci ani în urmă, chiar are voință, vrea să se impună în viața publică a Republicii Moldova, și asta mă onorează, pentru că APL asigură echilibrul puterii în stat!”

„Simt și eu acum ce simt probabil «gastarbeiterii» când se întorc acasă: pruncul pe care l-au conceput cu ani în urmă s-a transformat într-un copilăș care aleargă în jurul casei, are personalitate, caracter și vrea să deschidă ușa și să cunoască lumea. Aici, la Adunarea generală, vedem că acest «prunc», conceput cu cinci ani în urmă, chiar are voință, vrea să se impună în viața publică a Republicii Moldova, și asta mă onorează, pentru că APL asigură echilibrul puterii în stat. Asta e ceea ce cer cetățenii de la dumneavoastră și asta este instituția în care s-a transformat CALM, o instituție care nu poate fi ignorată de autoritățile centrale și nu poate fi tratată cu distanță de partenerii de dezvoltare, fapt confirmat de numeroasele acorduri semnate azi, chiar aici. Mesajul meu vine din partea comunității de experți către organizațiile care știu să analizeze bugetele locale, să ofere asistență juridică când este nevoie, atunci când trebuie promovată dezvoltarea locală nu prin vorbe, retoric, ci prin infrastructură, prin proiecte mult așteptate la nivel lo-

cal. Principiile și ideile care au stat la bazele CALM s-au concretizat prin recunoșterea pe plan internațional a asociației. Nu putem trece cu vederea nici ce se întâmplă în țară, pentru că traversăm o criză de încredere și confidență în instituțiile de bază ale statului, care le subminează adânc puterea de convingere și forța acestora. Depășirea situației cere unitate și solidaritate, ceea ce CALM oferă prin definiție, dar cere, de asemenea, și viziune. Avem nevoie de lideri noi, lideri care să compenseze și să completeze golul în care se găsește în acest moment clasa politică. Mă voi bucura foarte mult să văd primari care își asumă responsabilitatea de a conduce un minister, dar chem la prudență, pentru că deseori sistemele se arată a fi mai puternice decât oamenii. Forța adevărată a CALM este ca un fir de iarbă care încearcă să iasă la suprafață prin beton și asfalt. Cred, împreună cu colegii de la Institutul de Dezvoltare, că meritați o țară în care cetățenii sunt respectați, în care ciclurile politice aduc schimbări pozitive, în care politicienii sunt responsabili, în care instituțiile muncesc să aducă soluții, nu să participe la gâlceava politicianilor. CALM trebuie să dea tonul la această reechilibrare a puterii în stat, la revenirea la normalitate, la prinderea din urmă a țărilor care au ajuns la un echilibru civilizată. CALM integrează în rândurile sale persoane care aparțin unor partide diferite, iar aceasta îi conferă diversitate și posibilitatea de a alege. Problemele care s-au acumulat cer însă rezolvare acum și nu peste o sută de ani. Pentru asta aveți obligația și capacitatea să vă impuneți voința actualului guvern ca să se concentreze pe problemele imediate: eliminarea corupției, probleme de dezvoltare economică a țării. Când stai mai mult timp în străinătate, îți dai seama ce prăpastie există între calitatea vieții de acolo și de aici, din țară. Trebuie să fim mult mai vigilenți în ceea ce privește activitatea oamenilor politici, care promet marea și sarea și nu se țin de promisiuni.”

Elena Bodnarencu,
președintele Comisiei parlamentare
pentru administrație publică,
dezvoltare regională, mediu și
schimbări climatice: „Cuvintele
dnei Drăghici – «Oamenii nu sunt
cifre, satele nu sunt sume» – să
fie scrise cu litere mari în fiecare
cabinet și în mintea funcționarilor
publici din administrația publică
centrală!”

„Nicio guvernare, din cele trei pe care le-am avut după alegerile parlamentare, nu a avut o abordare clară a problemelor în domeniul administrației publice locale și o viziune clară de rezolvare a acestora. Reforma descentralizării a fost practic înghețată. Pe parcursul anului precedent, în

parlament nu a ajuns nicio inițiativă legislativă din partea guvernului cu referire la administrația publică locală. Cu siguranță, un motiv este instabilitatea politică, dar și indiferența politicianilor pentru viața cetățenilor din Republica Moldova. În aceste condiții, Comisia pentru administrație publică, dezvoltare regională, mediu și schimbări climatice și-a concentrat acivitatea asupra elaborării proiectelor și efectuării controlului parlamentar prin organizarea și desfășurarea audierilor publice, elaborarea și expedirea de comunicate și adresări diverselor instituții și instanțe. În 2015 au fost organizate zece audieri și dezbateri publice pe problemele legate de alimentarea cu apă potabilă, privind implementarea noului sistem de finanțe publice, privind proiectul de modificare a legii achizițiilor publice, politica bugetar-fiscală pe anul 2016. Pe ordinea de zi a Comisiei s-au regăsit 43 de acte legislative (proiecte) dintre care: doar patru au fost aprobate în lectura finală și au intrat în vigoare; șapte au fost examinate și șase au fost aprobate în prima lectură; 12 au fost amânate sau scoase de pe agenda ședințelor parlamentului. Aceasta este atitudinea parlamentarilor din Republica Moldova față de problemele APL. Practic, toate propunerile formulate azi în discursurile vorbitorilor au fost înregistrate în parlament ca inițiative legislative ale deputaților, dar niciuna n-a fost discutată și aprobată de parlament. În privința noului guvern cred că primul lucru pe care ar trebui să-l facă e să impună renunțarea la apartenența politică a membrilor cabinetului de miniștri pe perioada mandatului. Cuvintele dlui Drăghici: – «Oamenii nu sunt cifre, satele nu sunt sume» – să fie scrise cu litere mari în fiecare cabinet și în mintea funcționarilor publici din administrația publică centrală. Și este binevenită inițiativa unor întâlniri separate ale Consiliului CALM cu fiecare fracțiune din parlament. Felicitări cu prilejul aniversării CALM și al zilei APL! Vreau să vă mulțumesc pentru curaj, optimism, insistență, munca pe care o depuneți, sacrificându-vă sănătatea și, uneori, chiar viața.”

Octavian Armașu, Ministrul
Finanțelor: „Decalajul dintre confortul cu care am venit și ceea ce am auzit aici îmi dă un semnal foarte clar că există un deficit de comunicare între instituția pe care o conduc și APL! I-ați spus domnului prim-ministru că veți fi cu ochii pe dumnealui, eu vă rog să trageți cu ochiul și pe la Ministerul de Finanțe.”

„Am venit cu un discurs pregătit despre reformele care s-au făcut, dar mi-am dat seama că voi știți mai bine ce s-a reușit și ce nu s-a reușit în privința reformelor, pe parcursul ultimilor doi ani. Decalajul dintre confortul

cu care am venit și ceea ce am auzit aici îmi dă un semnal foarte clar că există un deficit de comunicare între instituția pe care o conduc și APL. Vreau ca, pe viitor, să schimbăm radical situația. O instituție nu poate să gestioneze finanțele publice pe întreg teritoriul țării în lipsa unei legături, a unui *feedback* din teritoriu, ca să înțelegem care este efectul acțiunilor noastre. Invit CALM la o întâlnire, pentru a vedea cum putem avea acel canal de comunicare și legătură permanentă. Nu vreau să mai aud de favoritisme politice: eu nu vin din politică, nu sunt membru al niciunui partid, pentru mine sunteți toți la fel de simpatici. Dar nu e suficient să spun asta. I-ați spus domnului prim-ministru că veți fi cu ochii pe dumnealui, eu vă rog să trageți cu ochiul și pe la Ministerul de Finanțe. Vă rog să ne semnați la Ministerul de Finanțe orice caz de favoritism politic, ca să putem lua măsurile de rigoare. Ne mișcăm cu pași mici, dar vom avea în etapa următoare dezbateri pe politica fiscală și rog conducerea CALM să participe, pentru că există unele aspecte care afectează acivitatea APL, ca să ajungem la un numitor comun, să găsim soluții bune pentru toți.”

Vasile Bâtcă, Ministrul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor:

„Sunt deschis către comunicare și colaborare, fiindcă știu problemele din teritoriu și vreau să le discutăm și să găsim soluții viabile și în acest sens vom semna un protocol, un acord de colaborare între Ministerul Dezvoltării Regionale și CALM, pentru a menține deschisă în permanență comunicarea cu APL!”

„Sunt unul dintre miniștrii care a trecut prin toate etapele ierarhice, de la APL de nivel 1 la APL de nivel 2 și apoi APC, de la primar la ministru, și cunosc problemele din interior. Activitatea Ministerului Dezvoltării Regionale este guvernată de Legea nr. 48 din 2006, pe care ne străduim să o punem în aplicare pas cu pas, și se desfășoară prin agențiile înființate pe zone: centru, sud și nord. La momentul actual, lucrăm la înființarea unei agenții în Găgăuzia, urmează înființarea unei agenții separate pentru municipiul Chișinău și, ca ultimă etapă, a unei agenții de dezvoltare regională în Transnistria. Voi fi încântat când legea va fi aplicată în totalitate, iar disensiunile legate de unele prevederi ale acesteia, care vor apărea pe parcurs, vor fi soluționate și armonizate cu condițiile din teritoriu în cadrul unor discuții constructive. În Documentul Unic de Program al ministerului pe care îl conduc, aprobat prin hotărâre de guvern, au fost propuse proiecte – dintre care unele au fost implementate, altele urmează să fie realizate – în valoare

de un miliard și trei sute de milioane de lei. Suma de 1% alocată din bugetul de stat nu este suficientă pentru derularea tuturor proiectelor propuse. Am reușit să implementăm, din 2013 până în 2015, proiecte în valoare de 800 de milioane de lei. Ne zbatem ca suma alocată din buget să se ridice cel puțin la 2-3% din bugetul de stat. Sunt deschis către comunicare și colaborare, fiindcă știu problemele din teritoriu și vreau să le discutăm și să găsim soluții viabile și în acest sens vom semna un protocol, un acord de colaborare între Ministerul Dezvoltării Regionale și CALM, pentru a menține deschisă în permanență comunicarea cu APL. Vă îndemn să adoptăm sigla asociației dumneavoastră – CALM – drept deviză pentru demersurile și acțiunile fiecăruia dintre noi. Să gândim rațional și cu «CALM» atunci când suntem chemați pe baricade de politicieni și să chibzuim asupra urmărilor pe care le au deciziile noastre.”

Iurie Țap, președintele
Comisiei parlamentare pentru
descentralizare și autonomie
locală: „Cu un CALM atât de
combativ, cum ați demonstrat
că sunteți, sigur vom reuși!”

„La 25 de ani de la declararea independenței, Republica Moldova nu a reușit să creeze un sistem, un stat funcțional. Republica Moldova, care este declarată prin Constituție stat descentralizat, are un statut nefuncțional, de aceea sistemul APL, care este parte a puterii executive, nu funcționează. Trebuie să creăm acest mecanism de descentralizare: partea legală, resursele financiare, proprietate și să lăsăm APL să se îngrijească de interesele cetățenilor, așa cum este prevăzut de lege. Reforma administrativă, cu cele trei componente de bază – descentralizarea statului, reforma administrației publice locale și reforma administrației publice centrale –, trebuie să ne ducă la un sistem de administrare simplificat, administrația centrală să se ocupe de elaborarea politicilor, iar implementarea și executarea lor să fie transmisă către administrația locală și alte instituții ale statului. Cu un CALM atât de combativ, cum ați demonstrat că sunteți, sigur vom reuși.”

„Nu voi face promisiuni, pentru că timpul promisiunilor a trecut. Ori ne punem pe treabă, ori cetățeanul întrerupe relația cu noi. Singurul meu angajament este că o să muncesc pe segmentul pentru care sunt responsabil. În-

Valeriu Munteanu, Ministrul Mediului: „Cred că trebuie fortificată la maxim poziția APL, pentru că acolo stă puterea statului. Sunt un adept fidel și fervent al modelului estonian, unde lipsește nivelul doi și nimeni nu plânge. Sunt absolut sigur că reușim să facem același lucru și la noi!”

cepând cu ora 06.30, mă puteți găsi în birou. Acum, despre câteva chestiuni care privesc Ministerul Mediului și care cred că trebuie să aibă o rezolvare imediată. Ne-am angajat, când am făcut această coaliție, ca timp de trei luni să facem o reformă primară a administrației publice centrale, una în care vor dispărea trei sau patru ministere, multe agenții și mulți birocrați care să mănânce pâinea statului. Zic că nu trebuie să ne oprim la acest nivel. Cred că trebuie fortificată la maxim poziția APL, pentru că acolo stă puterea statului. Sunt un adept fidel și fervent al modelului estonian, unde lipsește nivelul doi și nimeni nu plânge. Sunt absolut sigur că reușim să facem același lucru și la noi. Pentru asta este nevoie de o reformă teritorial-administrativă, ca să putem derula proiectele de dezvoltare regională, de apă și canalizare. La Ministerul Mediului am finalizat elaborarea tuturor strategiilor pe politicile ce țin de apă, de salubritate... Singura condiție pusă de europeni, care vor să dea banii, este regionalizarea și organizarea teritorial-administrativă. În momentul în care le vorbim de proiecte pentru localități mici, de 1 000 de oameni, nici nu ne ascultă. Sunt sigur că, dacă vom discuta, vom găsi soluția cea mai bună pentru Republica Moldova.”

La finalul Adunării generale a fost adoptată o declarație, în care au fost trecute revendicările și propunerile primarilor.

Martie 2016

PRIMARII ȘI... TUFARII! FABULĂ MODERNĂ DESPRE PUTEREA UNITĂȚII

Laitmotivul acestui editorial a fost inspirat din ideile desprinse din discursurile primarilor care au lăsat în dulap cravatele de diverse culori politice și și-au expus punctul de vedere asupra evoluției implementării reformei de descentralizare, în cadrul ședinței extraordinare a consiliului de administrare CALM. Au fost discursuri emotive, dar mai ales corecte și oneste, în situația în care blocarea mai multor inițiative legislative, care le-ar dezlega primarilor

mâinile în procesul de administrare și dezvoltare a localităților, necesită o atitudine tranșantă, unitară și consolidată din partea tuturor reprezentanților APL. Nu în ultimul rând, titlul acestui articol a fost sugerat de o anumită atitudine greu de înțeles din partea unor colegi care, în loc să se implice activ și să pună umărul la cauza noastră comună și în interesul general al tuturor comunităților locale, stau și privesc dintr-o parte (din „tufari”) ce o să iasă sau ce o să avem din aceasta, dar și a celor care, din senin, au găsit motive, urgențe, probleme etc. ce nu le-au permis să participe la această ședință (adunări inopinate, distribuirea zahărului etc.).

| **Tactica struțului sau curajul de a fi uniți?!**

Constatăm cu mare regret că, în ultima vreme, se vorbește mult și logic despre faptul că guvernarea înțelege și reacționează la nevoile APL și că interesele generale și strategice/naționale de dezvoltare a unei administrații publice locale moderne nu le sunt străine. Am avut cu toții această senzație și am calificat drept o decizie revoluționară a aleșilor poporului adoptarea Legii nr. 2474, prin care APL a obținut dreptul de a schimba destinația terenurilor și a se adresa direct Curții Constituționale. Am salutat oportunitatea de participare a reprezentantului CALM la ședința guvernului, dar și discuțiile destul de productive privind transferarea anumitor taxe și impozite în vistieria localităților, pe care, la o anumită etapă le-am calificat ca „marele dezgheț”. Dar promisiunile, se pare, rămân la nivel de declarații, și, deși carul descentralizării se mișcă din loc, lucrurile și deciziile bune se împotmolesc la mal. Toți liderii politici fac declarații la unison despre rolul aproape crucial al autorităților locale, dar fac exact mișcarea inversă. Un pas înainte pentru ei înseamnă de fapt doi înapoi. Se vehiculează unele scheme și nume care, din raționamente înguste de grup, partid, personale etc., sunt gata să se decică de principiile și valorile promovate anterior sau chiar să renunțe la propriile promisiuni și declarații (inclusiv publice) în susținerea descentralizării și autonomiei locale.

Așa s-a întâmplat cu Legea nr. 2474, care risca să se prăfuiască prin vreun sertar, deoarece la etapa finală, cea de promulgare, a fost blocată. A trebuit să facem presiune și să depunem un efort maxim ca să convingem că stoparea inițiativei va afecta grav parcursul descentralizării, dar și credibilitatea guvernării în fața tuturor. Până la urmă, prin această decizie, parlamentarii au arătat că mentalitatea

„Capul plecat sabia nu-l taie, dar nici nu poate vedea soarele!”

se schimbă și că APL este un actor important, care merită o atenție mult mai mare decât i s-a acordat până acum, că problema legată de schimbarea destinației terenurilor agricole, considerată de competența exclusivă a guvernului, ține de fapt de cea a autorităților locale, care sunt mai apropiate de cetățeni, care cunosc situația reală a terenurilor, care știu mai bine dacă destinația lor poate sau nu poate fi schimbată. Această decizie este importantă și din punct de vedere economic, fiindcă creează o premisă și un instrument pentru APL de a atrage investiții. Or, până în prezent, procedura aceasta era foarte anevoioasă și politizată pe criterii subiective. În ceea ce privește accesul la Curtea Constituțională, legea are o însemnătate considerabilă și semnaleză o schimbare de mentalitate. Este important că, pe de o parte, se recunoaște dreptul APL de a contesta la Curtea Constituțională orice decizie a parlamentului sau guvernului care afectează principiile autonomiei locale, iar pe de altă parte, se realizează un angajament al Republicii Moldova, asumat în fața Consiliului Europei de mai mulți ani.

Dar ar fi avut oare legea sorți de izbândă, în situația în care planau suspiciuni privind blocarea/stoparea acestei legi la nivel de președinție, pentru ca să nu fie promulgată? S-a făcut un apel către toți actorii politici de care depindea acest proces – parlament, președinție, deputați – ca legea să intre în vigoare! Într-un sfârșit, cu ajutorul primarilor curajoși, care și-au expus tranșant punctul de vedere, printr-o campanie crâncenă de *lobby*, desfășurată de CALM, putem spune că am determinat autoritățile centrale să facă ceea ce s-au angajat în fața cetățenilor acestei țări și a partenerilor de dezvoltare – să asigure principiul autonomiei locale, iar declarațiile să nu rămână vorbe goale.

Un alt capitol – aceeași îndârjire de a-i ține pe primari în cușcă!!!

Maniera în care președintele parlamentului a anunțat despre decizia de a stopa introducerea impozitului pe autovehicule în locul taxei actuale pe drumuri, unilateral, fără a purta discuții cu CALM/APL, este inacceptabilă și chiar poate fi considerată sinucigașă pentru clasa guvernamentală actuală! Deoarece sursa dată de venit pentru bugetele locale este de fapt singura șansă reală de a salva reforma descentralizării financiare și de a evita colapsul sutelor de bugete locale care riscă să intre în incapacitate de plată începând cu anul 2017. În acest an expiră fondul de compensare, iar guvernul și parlamentul, pe parcursul ultimilor doi ani, așa și nu au întreprins nicio măsură concretă în privința consolidării bazei fiscale a bugetelor locale.

Stimați primari, ați simțit-o și o simțiți în fiecare zi: mulți ani APL de nivel 1 au fost nedreptățite, tratate incorect anume la capitolul venituri necesare pentru realizarea multiplelor competențe, iar pentru întreținerea drumurilor în special. Aceasta s-a întâmplat în pofida faptului că lungi-

mea drumurilor din localitățile noastre este de zece ori mai mare în comparație cu lungimea drumurilor naționale sau regionale. În prezent, banii colectați pentru drumuri se acumulează la nivel central și apoi se distribuie incorect și după criterii neclare, iar Fondul rutier, se știe, este una dintre cele mai ne transparente instituții din țară, folosită doar în scopuri politice și pentru a face presiuni asupra primarilor. Apropo, pentru cei de la centru, dar și pentru statistica Republicii Moldova, drumurile intravilane pur și simplu NU EXISTĂ! Sunt doar drumuri naționale și locale (regionale, raionale). Vă imaginați? Statistica nu operează cu noțiuni și date privind drumurile intravilane, care sunt de zece ori mai multe!!! De fapt, pentru ei NU EXISTĂ satele și orașele noastre! De aici, toate problemele. Se manipulează în raport cu donatorii și nu se dorește să se descentralizeze resursele destinate drumurilor. De aceea, fără implementarea impozitului pe autovehicule, așa cum există în alte țări de ani de zile (de exemplu, în România), primarii vor rămâne la cheremul intereselor politice și de grup. Iar majoritatea primăriilor vor rămâne fără resurse permanente ca să intervină pentru a debloca și a repara drumurile, care, știți bine, sunt într-o stare deplorabilă!

Dezbinarea pe cuști politice, moartea lentă pentru APL și comunitățile locale

Am să revin la discursul colegului nostru, Alexei Busuioc, care s-a referit la importanța coeziunii dintre noi și deznodământul grav care ne paște dacă nu vom fi uniți în demersurile noastre. Citez: „Din 898 de primari, sunt sigur că vreo 700 avem dosare. Fraților, ori îi facem să înceteze, ori găsim o modalitate de acțiune. Azi, într-adevăr, formula trebuie să fie cea a lui Alexandre Dumas: «Toți pentru unul și unul pentru toți!» Azi îl mănâncă pe acesta de la Taraclia, fiți pe pace, fraților, mâine o să ne mănânce și pe mine, și pe voi. Ori sărim noi toți și ne apărăm breasla, ori ascultăm ce-o să ne spună liderii noștri politici la telefon. Eu, în calitate de președinte de asociație, am simțit lucrul acesta. Atunci când organizez ședințele, reprezentanții ai anumitor culori politice sună și le spun primarilor să nu vină. Fraților, nu ascultați doleanțele celor care vor cu orice preț să se mențină la putere și să-și păstreze scaunul, șubred în cazul multora. Pe noi ne-a ales poporul, nu liderii de partide!”

A venit momentul în care trebuie să demonstrăm că suntem o echipă, indiferent de simpatiile noastre politice. Așa cum am făcut-o în februarie 2013, atunci când voința noastră, spiritul de consolidare și unitatea ne-au ajutat să obținem atenția și respectul care se cuvin unui ALES DIRECT al satelor și orașelor. Trebuie să demonstrăm consecvență, să insistăm pe

mecanisme funcționale, care să permită activitatea administrațiilor publice locale fără persecuții, așa cum s-a întâmplat în cazul primarului de Taraclia și al altor colegi, fără utilizarea pârgھیilor de control și a urmărilor penale ca metode de presiune asupra APL, în funcție de culoare politică. Filozofia CALM se sprijină pe principiul neimplicării politicului, de aceea toți primarii sunt egali. Dacă ne separăm pe principii dictate de partide, nu s-ar întâmpla nimic altceva decât **MOARTEA FIECĂRUIA ÎN PARTE**. Poate fi observat un fenomen greu de înțeles și acceptat: pe de o parte – unii primari, membri CALM, indiferent de coloratura politică, se implică activ în promovarea intereselor tuturor APL, își exprimă tranșant poziția, bazându-se pe beneficiile pe care le-ar aduce o inițiativă sau alta în procesul de administrare a treburilor localităților. Alții, din păcate, au adoptat o tactică a struțului, de așteptare sau chiar de pasivitate, uitând cu desăvârșire că cele mai mari realizări le-am înregistrat atunci când am fost uniți, atunci când am fost bătaioși și consecvenți. Mai mult ca atât, se găsesc unii colegi primari care chiar încearcă să îndreptățească acțiunile îndreptate împotriva colegilor lor (de exemplu, cazul primarului de Taraclia), acționând după principiul „capul plecat sabia nu-l taie” sau „dacă nu m-au atins pe mine, nu mă privește!” Pentru acești primari și poziția lor evident nefirească, avem un mesaj: fiți siguri că într-o zi vă vor atinge și pe dumneavoastră și veți înțelege că o astfel de abordare nu vă onorează. De asemenea, nu uitați o zicală bătrânească și verificată de timp: **CAPUL PLECAT SABIA NU-L TAIE, DAR NICI NU POATE VEDEA SOARELE!** De aceea, revin la spusese primarului de Capaclia: „Capul plecat începe a paște. Eu nu-s mioară. Nu aplecați capul, că vor începe a vă călări. Unul ține capra și altul o mulge. Eu voi mulge capra mea, pe care o am la Capaclia”.

„Eu am rupt legăturile jugului
vostru și v-am făcut să mergeți
cu capul ridicat!” (Lev. 26:13)

Trebuie să fim conștienți că, dacă nu privim și nu rezolvăm problemele APL în ansamblu, riscăm să fim în situația de a căuta întotdeauna soluții de moment, să umblăm în genunchi în fața celor care distribuie banii. Atunci

când, împreună, vom ataca și rezolva problemele generale – cu venituri pentru primării, cu state de personal, cu salarii pentru primari și funcționari, fără presiuni din partea partidelor și organelor de control etc. –, vom simți că suntem adevărați stăpâni în localitățile pe care le gestionăm!

Acum, ca niciodată, coeziune este cuvântul de ordine!

Noi, în cadrul CALM, am reușit să devenim o forță și să ridicăm statutul primarului

și al alesului local la un nivel cu totul diferit decât era în urmă cu câțiva ani. Vocea noastră, poziția noastră deja nu mai pot fi neglijate, deoarece CALM înseamnă că toți dumneavoastră, fiecare comunitate în parte și toți împreună putem izbândi când suntem uniți. Mesajele noastre, felul în care primarii reprezintă țara la diverse foruri internaționale, comunicarea pe care o menținem și o dezvoltăm cu importante instituții europene ne recomandă drept o organizație credibilă, care este mereu consultată. Din păcate, aceasta se întâmplă mai puțin la nivel național decât internațional. CALM a făcut, poate, mai mult decât guvernul și parlamentul sau alte autorități centrale în ceea ce privește integrarea și reformele, la care mi-aș dori să aspirăm cu toții, pentru a ne integra în acest spațiu european. Noi am reușit, într-un timp foarte scurt, să stabilim mai multe relații de colaborare între autoritățile publice locale de nivelul unu și doi cu autoritățile locale din mai multe țări, din Europa, am reușit să facem și să transmitem mesajul, voința noastră la Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei. Și întotdeauna am fost apreciați pentru consecvența și profesionalismul cu care am abordat diverse probleme. O spunem cu un grad mare de modestie, pentru că reacțiile din exterior, de multe ori, depășesc orice așteptări. Cei din Strasbourg, de exemplu, spuneau că democratizarea Republicii Moldova se vede prin prisma CALM, atunci când un grup de primari foarte curajoși au venit la congres și au putut aduce mesajul despre importanța adoptării Legii finanțelor publice locale și implementării acesteia începând cu anul 2014. Am demonstrat, atât autorităților centrale, cât și celor din UE, dorința noastră, a autorităților locale, de a ne integra în acest spațiu al UE. De fapt, vrem ca în țara noastră să se producă reformele și să fie îndeplinite toate angajamentele asumate în fața UE, inclusiv cele care țin de descentralizarea puterii. Unde-s mulți, puterea crește!

Prin urmare, în curând va veni momentul adevărului și vom vedea cui îi pasă de satele și orașele noastre! Cine dorește sincer descentralizare și autonomie locală și cine părăsește corabia în situații de criză, cine nu a putut depăși interesele de grup și a jertfit această șansă, posibil unică, de a realiza o schimbare la față a administrației locale, a comunităților locale și a țării în general!

Cu bune și rele, trebuie să ne mișcăm înainte, chiar dacă drumul spre autonomie și descentralizarea reală este plin de gropi și de hopuri. Să știți că suntem o putere foarte mare, mai ales atunci când suntem uniți! Trebuie doar să realizăm acest lucru!

Dumneavoastră, primarii, înfățișați demnitatea și onoarea comunităților noastre, care v-au ales și v-au încredințat să-i reprezentați cu cinste! De aceea nu permiteți să vă dezbină prin tertipuri politice sau cu ciolane

aruncate din când în când, călcându-vă în picioare pe dumneavoastră și pe comunitățile pe care le reprezentați! Oamenii au decis că voi sunteți cei mai buni și meritați tot respectul! Capul sus! La mai mult și la mai mare!

*Editorial de Viorel Furdui, director executiv CALM
2016*

„O BOMBĂ CU CEAS” TICĂIE ÎN LOCALITĂȚILE DIN REPUBLICA MOLDOVA! CALM AVERTIZEAZĂ: „LIPSA DE MĂSURI ȘI REFORME URGENTE POATE SĂ ARUNCE ÎN AER TOT SISTEMUL APL!”

De mai mult timp, tragem alarma și batem pe la porți cu mesajul tranșant și clar că reforma descentralizării se află pe muchia prăpastiei, dacă nu sunt luate măsuri concrete și nu sunt făcuți pași rapizi pentru oferirea unei autonomii APL. După ani întregi de negocieri și consultări, declarații de fațadă și promisiuni deșarte, trebuie să spunem clar și răspicat: „Corabia descentralizării este gata să eșueze din cauza că în prim-plan sunt puse interesele înguste de grup, tendința de a-i ține în cușcă pe primari și politizarea excesivă în toate domeniile!” Ultimele evoluții pe segmentul reformei de descentralizare și acțiunile, dar mai ales inacțiunile guvernării în ceea ce privește adoptarea unor decizii importante pentru fortificarea bazei fiscale a primăriilor vor duce la un colaps profund al localităților noastre. Pe de o parte, autoritățile vorbesc mios și siropos despre hotărârea de a sprijini reformele, așa cum au promis-o și partenerilor de dezvoltare, pe de altă parte însă, nu întreprind nicio acțiune palpabilă care le-ar susține declarațiile. E un fel de „dus cu zăhărelul”, care durează de ani de zile. Ceea ce se întâmplă acum nu e altceva decât un *knóckout* la adresa APL, care și așa au bugetele „la pământ”, dar obligații și competențe – „până la cer”. Această rotire în jurul cozii nu poate dura la nesfârșit, iar răbdarea APL a ajuns la capăt.

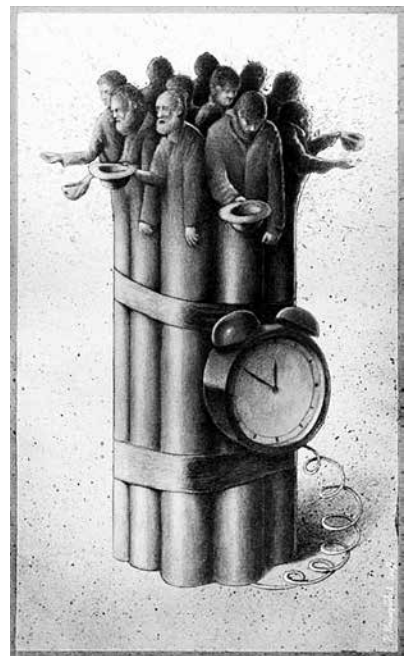
Este un fel de *déjà vu* continuu, confirmat și de mesajele noastre de ani buni. Un exemplu ilustrativ în acest sens este și mesajul pe care l-am adresat autorităților cu doi ani în urmă, în cadrul conferinței cu genericul „Descentralizarea: calea spre modernizare a Republicii Moldova”, care a reunit la Chișinău sute de reprezentanți ai administrației publice centrale și locale, parteneri de dezvoltare și experți internaționali. Atunci am scos în prim-plan problemele cu care se confruntă APL și o listă impunătoare de restanțe pe care le are guvernarea față de autoritățile locale în ceea ce privește procesele de adaptare a legislației naționale la standardele europene, angajamente prevăzute expres și în Acordul de asociere RM-UE: „În această sală sunt peste două sute de primari de orașe și sate, singurii aleși prin vot direct și

care beneficiază de cea mai mare încredere a populației. Tot de la ei sunt așteptate rezultate. Din păcate, conducerea țării îi neglijează, lucru inadmisibil, pentru că edilii reprezintă sutele de mii și chiar milioanele de cetățeni care i-au delegat să le apere interesele și să le facă viața mai bună. Această situație vorbește de atitudinea reală a clasei politice/guvernamentale față de cetățenii săi, față de APL, în care au cea mai mare încredere oamenii. Prin extrapolare, această atitudine vizează și domeniul reformelor. De aceea, nu trebuie să ne mire faptul că nu merg reformele, că banii donatorilor se irotesc pe strategii care nu se implementează, deoarece toate aceste aspecte negative vin din tonul declarativ adoptat de guvernare și neacoperit de acțiuni concrete. Credem că a venit timpul ca întreaga clasă politică și toată societatea să înțeleagă că nicio reformă din domeniul social, al economiei, justiției, luptei cu corupția, educației etc. nu pot avea succes și vor rămâne doar pe hârtie și la nivel de declarații, în condițiile lipsei progreselor pe calea descentralizării și păstrării actualului sistem politico-administrativ, extrem de centralizat, politizat, clientelar, depășit și ineficient, dominat de anumite grupuri înguste de interese aflate în afara controlului real din partea societății”. Cum vedeți, nimic nu s-a schimbat între timp. Acțiunile celor care au promis rămân încadrate în aceeași schemă perimată, moștenită din vremuri de mult apuse.

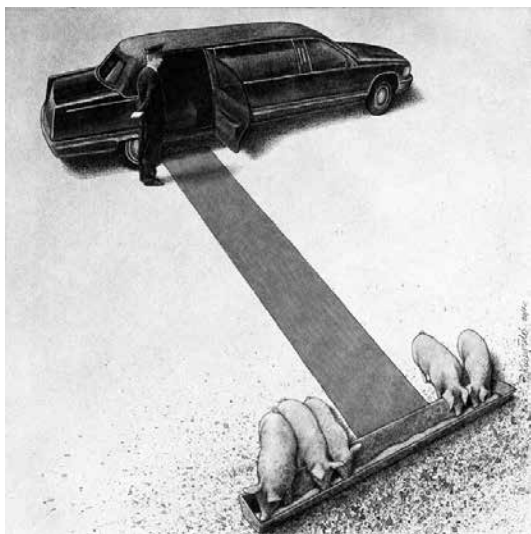
Situația în cadrul APL este gravă și s-a creat în legătură cu excluderea, din motive politicianiste și populiste, a mai multor inițiative din domeniul descentralizării financiare, din politica bugetar-fiscală pentru anul 2016 și care vor genera probleme serioase pentru bugetele locale, începând cu sfârșitul anului 2016 și pe parcursul anului 2017. În special, este vorba de stoparea, blocarea nemotivată și unilaterală a înlocuirii taxei pe drumuri cu impozitul pe autovehicule; majorarea minimală a impozitului funciar și amânarea evaluării bunurilor imobiliare. Toate aceste măsuri sunt, practic, singurele posibile și concrete în situația economico-socială precară din țară, identificate anterior și care ar fi putut contribui la creșterea capacității financiare și administrative generale a APL, detensionarea situației legate de expirarea fondului de compensație și reducerea restanțelor majore în procesul de implementare a reformelor din domeniul descentralizării. Totodată, fondurile naționale vor rămâne, și în 2016, „proprietăți” exclusive ale anumitor partide, netransparente și politizate. Banii vor fi repartizați ca până acum, după principiul – „totul pentru ai noștri” și „nimic altora”. Iar în bugetele locale vor lipsi în continuare resurse pentru satele și orașele din Moldova. Situația persistă, contrar tuturor practicilor europene și în pofida faptului că, după lungimea drumurilor, cele din intravilan sunt de

„Din cauza unor acțiuni populiste, ireponsabile și lipsite de viziune pe termen scurt și mediu, în cadrul politicii bugetar-fiscale pentru anul 2016, manifestate prin cedările guvernului și Ministerului Finanțelor în fața parlamentului și a unor interese înguste de partid, la capitolul descentralizare și reforma finanțelor locale se apropie catastrofa și colapsul bugetelor locale!”

„Banii vor fi repartizați ca până acum, după principiul «totul pentru ai noștri» și «nimic altora». Iar în bugetele locale vor lipsi în continuare resurse pentru satele și orașele din Moldova!”

zece ori mai multe decât cele naționale (40 000 km vs. 3 600 km)! Aceasta se întâmplă de zeci de ani! Toți cer drumuri de la APL, dar banii sunt concentrați la centru și repartizați în mod netransparent!

Bățul cu care sunt bătute APL are însă două capete! Astfel, lipsa de reforme reale și concrete pe dimensiunea descentralizării va afecta imaginea și credibilitatea autorităților actuale pe plan extern și intern, dacă guvernul și parlamentul nu vor întreprinde acțiuni concrete și urgente în vederea consolidării și diversificării surselor de venituri ale bugetelor locale. Lipsa de viziune, de acțiuni concrete și alternative din partea Ministerului Finanțelor, a guvernului și parlamentului în legătură cu expirarea, în 2016, a fondului de compensare pentru bugetele locale, reducerea veniturilor reale ale bugetelor locale în ultimii doi ani și nesoluționarea problemelor legate de veniturile ratate ale APL vor genera în continuare incertitudine la nivel local și ar putea să discrediteze complet reforma descentralizării.

CALM a venit din nou cu un set de propuneri concrete privind consolidarea bazei financiare locale și soluționarea problemelor menționate mai sus, care sperăm că vor fi auzite în sfârșit. Altfel, poate fi târziu și există pericolul ca tot sistemul APL să fie aruncat în haos și incertitudine.

În baza unei analize a Centrului Analitic Independent Expert-Grup, am constatat că situația bugetelor locale este deplorabilă. Problema s-a agravat din cauza slăbiciunii factorilor de decizie și interesului politic în detrimentul raționalului. Măsurile înaintate de guvern și respinse de parlament erau menite să detensioneze situația, întărind puțin capacitatea financiară a APL. Dacă ar fi fost introdus impozitul pe autovehicule, pentru prima dată în istoria Republicii Moldova, primăriile ar fi primit sume importante de bani pe care se puteau baza, indiferent de situația politică din țară, ar fi avut o sursă directă de venit la bugetul local. În condițiile actuale, când banii de

la centru, foarte puțini, sunt repartizați pe criterii politice, ar fi fost un pas important spre revitalizarea APL. Politicienii, parlamentarii declară de la tribune că se gândesc la binele țării și al cetățenilor, dar când e vorba de fapte concrete dau înapoi, iar interesul politic prevalează.

O altă măsură care urma să asigure o parte a venitului în bugetul local a fost mărirea impozitului funciar cu 15%, vizând în principal marii deținători de terenuri agricole, care rulează sume impunătoare de bani. Din banii aceștia, care ar fi venit direct în bugetul primăriilor, ar fi putut rezolva numeroase probleme locale, precum: reabilitarea drumurilor, iluminatul stradal, salubritatea localităților și înființarea spațiilor pentru depozitarea

gunoaielor și a deșeurilor ș.a. Tot din considerente politice, a fost respinsă și această măsură.

Anul curent expiră Fondul de compensare pentru sute de primării, de circa 200 de milioane de lei. Fondul a fost creat pentru doi ani, 2015-2016, cu condiția ca Ministerul Finanțelor, parlamentul, guvernul să vină cu măsuri concrete pentru consolidarea bazei fiscale a APL. În situația în care aceste măsuri concrete au fost respinse, întrebarea este cum și din ce surse va fi acoperită suma de 200 de milioane de lei? Un alt aspect revoltător este că parlamentul oferă din contul bugetelor locale scutiri de impozite anumitor categorii de cetățeni, fără a compensa aceste pierderi și venituri ratate la bugetul local. Din nou, politicienii își arată „grija” pentru cetățeni pe față și îi fură pe la spate. Problemele însă rămân și trebuie găsite soluții, în caz contrar, vom ajunge într-o situație dezastruoasă.

Potrivit Expert-Grup, în 2016, pentru bugetele Unităților Administrativ-Teritoriale este planificată o reducere considerabilă a veniturilor proprii în termeni reali. Iar dacă ținem cont de faptul că în 2015 veniturile s-au diminuat față de 2014 cu peste 11% în termeni nominali, atunci este evidentă existența unei probleme grave în ceea ce privește finanțarea autorităților locale. Prin urmare, din cauza unor acțiuni populiste, iresponsabile și lipsite de viziune pe termen scurt și mediu, în cadrul politicii bugetar-fiscale pentru anul 2016, manifestate prin cedările guvernului și Ministerului Finanțelor în fața parlamentului și a unor interese înguste de partid, la capitolul descentralizare și reforma finanțelor locale se apropie catastrofa și colapsul bugetelor locale!

Lista antiacțiunilor guvernării este impunătoare:

- s-a refuzat implementarea cel puțin a câtorva reforme promise/reale și consolidarea bazei de venituri ale APL (impozitul pe autovehicule și cel funciar);
- prin intermediul multipleror scutiri de la impozitele locale pentru diferite categorii de persoane fizice și juridice, acordate de parlament în mod unilateral din contul bugetelor locale și fără a le compensa, comunitățile locale sunt lipsite anual, în mod abuziv și ilegal, de venituri proprii considerabile;
- în anul 2016 expiră fondul de compensare (aproximativ 200 de milioane de lei), ceea ce va pune în curând pe „butuci” (vorba unor deputați foarte „grijulii” față de bietul popor) sute de sate și orașe din Republica Moldova.

„Din cauza unor acțiuni populiste, iresponsabile și lipsite de viziune pe termen scurt și mediu, în cadrul politicii bugetar-fiscale pentru anul 2016, manifestate prin cedările guvernului și Ministerului Finanțelor în fața parlamentului și a unor interese înguste de partid, la capitolul descentralizare și reforma finanțelor locale se apropie catastrofa și colapsul bugetelor locale!”

„Politicienii își arată «grija» pentru cetățeni pe față și îi fură pe la spate. Problemele însă rămân și trebuie găsite soluții, în caz contrar, vom ajunge într-o situație dezastruoasă!”

La toate acestea se adaugă și concluziile ultimelor studii ale Expert-Grup, din care rezultă că veniturile reale ale bugetelor locale, în 2016, se vor reduce considerabil! Inflația prognozată este de cel puțin de două ori mai mare decât creșterea veniturilor!

Domnilor Președinte al Parlamentului, Prim-ministru, Ministru al Finanțelor, Ministru al Transporturilor, parlamentari, cu ce o să acoperiți golurile enorme din bugetele locale, create din cauza refuzului domniilor voastre de a descentraliza anumite surse de venituri și de a compensa scutițiile pe care le acordați cu atâta generozitate din contul veniturilor bugetelor locale și fără a oferi posibilitate APL de a se descurca singure? De unde o să luați resurse la sfârșitul anului 2016 și începutul anului 2017, atunci când sute de primari, din cauza crizei profunde, vor fi nevoiți să bată la ușile dumneavoastră și vor cere răspunsuri? Ce soluții oferiți? Nici în politica bugetar-fiscală pe 2016, nici în cea pe 2017 nu există vreo viziune în acest sens! Oare nu înțelegeți că toate eforturile domniilor voastre de a recâștiga încrederea partenerilor de dezvoltare sunt ridicole, deoarece anume astfel de „reforme” discreditează complet și definitiv orice termen de reformă și nimeni nu ne va mai crede?!

Noi nu avem capacitatea să reacționăm la timp la tot ce se întâmplă, suntem criticați, iar schimbările spre bine întârzie să apară. Și nu vor fi schimbări atâta timp cât vom avea o administrație publică centrală neeficientă, săracă, neprofesionistă și politizată, care nu se va dezvolta dacă nu va fi scoasă de sub influența directă a politicului. Din perspectiva situației din Republica Moldova, este foarte clar că a venit timpul depolitizării și descentralizării administrației publice, este în interesul tuturor și este un element esențial pentru avansarea țării noastre. Părerea mea este că am ajuns, ca țară, ca societate, la limită și se vede limpede că e nevoie de schimbări reale, reforme reale, pași reali. Este paradoxal faptul că, în pofida eforturilor susținute ale partenerilor noștri internaționali de a finanța diverse proiecte de infrastructură, de a ajuta la creșterea capacităților administrative ale structurilor de stat, efectul este invers, iar încrederea populației în cursul european al Moldovei este în continuă descreștere.

Republica Moldova are nevoie de FAPTE și ACȚIUNI foarte concrete care să dovedească voința și dorința reală de a face schimbări! Cu noi promisiuni, planuri și strategii, nu mai păcălești pe nimeni!

*Editorial de Viorel Furdui, director executiv al CALM
Anul 2016*

AUTONOMIA LOCALĂ, ARCA LUI NOE PENTRU REPUBLICA MOLDOVA! LA 25 DE ANI DE INDEPENDENȚĂ, SE CAUTĂ O IDEE NAȚIONALĂ!!!

II CALM – viziune, concept și demers în favoarea descentralizării și dezvoltării comunităților locale din Republica Moldova

139

Țara noastră a împlinit 25 de ani de independență, un motiv în plus să ne gândim unde am ajuns și de ce locul acesta nu este nici pe departe paradisul promis de autorități de-a lungul acestui pătrar de veac. Sunt 25 de ani care au schimbat fața lumii și ar fi trebuit să ne îndrepte și pe noi pe o cale mai bună, ale cărei coordonate ni le conturau în declarații pompoase cei care s-au perindat la putere. La distanță de zeci de ani însă, Republica Moldova este un stat care rămâne prins, în mare parte, în mrejele trecutului. Coaliții în toate nuanțele curcubeului, de cele mai multe ori, s-au perindat la putere fără a duce la bun sfârșit politici sau strategii pe care le declarau prioritare, dar care au rămas la stadiul de fetus. Nu e de mirare că, după multiple deziluzii și lipsă de voință pentru schimbare, s-a format o masă critică gata să erupă, atunci când societatea civilă nu mai are încredere în promisiunile autorităților. În viitorul apropiat ne putem ciocni de scindarea ireconciliabilă a societății, în situația în care pe eșichierul puterii nu se va produce o resetare de mentalitate. Nu există o altă soluție decât consolidarea societății sub o idee națională unică.

De data aceasta însă, îndemnul îi vizează în special pe guvernanți care trebuie, în sfârșit, să dea un semnal pozitiv de consolidare și bunăvoință, de consecvență în realizarea obiectivelor propuse. **Din acest punct de vedere, intervenția pe segmentul fortificării autonomiei locale ar reprezenta arca lui Noe pentru viitorul țării.** Strategia prevede modernizarea statului prin descentralizare, ceea ce nu determină înființarea de noi instituții publice, ci aducerea instituțiilor statului către cetățean, întărirea capacității administrative a APL prin acordarea dreptului de a decide de sine stătător și a interveni prin pârghii legale.

La moment, prin lipsa de acțiuni prompte, autoritățile sunt pe cale să discrediteze, în genere, întreaga idee a acestui proces deosebit de important. De fapt, ne convingem încă o dată că, la nivel de factori de decizie, în Republica Moldova nu există o viziune foarte clară în ceea ce privește prioritățile acestui stat, importanța intervențiilor în domeniul descentralizării. Sigur, au fost adoptate o serie de acte, a fost prelungită Strategia Descentralizării, sunt câteva proiecte de legi, însă, iarăși, cea mai mare boală este lipsa de finalitate a aces-

„Intervenția rapidă și promptă pe segmentul fortificării autonomiei locale ar reprezenta arca lui Noe pentru viitorul țării!”

tora. Atunci când ajungem să facem un pas foarte important și real pentru autoritățile publice locale, ne blocăm.

În principiu, de ce nu se dorește, de zeci de ani, o reformă a administrației publice în general și a administrației publice locale, în special? Pentru că descentralizarea înseamnă de fapt depolitizarea, crearea centrelor de dezvoltare în toată Republica Moldova, nu numai în capitală, unde se concentrează toate resursele: și politice, și economice, și financiare. Descentralizarea înseamnă că tu trebuie să mergi în teritoriu și nu tu ești cel care dictează, dimpotrivă, trebuie să ascuți ce îți spun oamenii. Descentralizarea înseamnă adevărata modernizare a statului.

Diferența dintre noi și țările dezvoltate, cu sistem social clar, cu garantarea drepturilor omului și cu legi care lucrează, constă în faptul că noi niciodată nu am avut autonomie locală veritabilă!

În pofida acestui fapt, administrația locală este responsabilă direct de calitatea vieții oamenilor din comunitatea pe care o conduc. Totuși, pentru o administrație locală eficientă, este necesară creșterea capacității administrative și financiare a acesteia. Păstrarea verticalei puterii nu înseamnă altceva decât moartea localităților și riscul de autoritarism.

„Asume datorită faptului că au înțeles la timp că primul și cel mai important lucru care trebuie să se facă într-un stat cu un trecut totalitar este de a doborî verticala puterii și a avea încredere în propriile comunități locale și ediliile acestora!!!”

| Primarii, dependenți și în fața coveții sparte

Autonomia locală în Republica Moldova este foarte fragilă și se poate frânge la cea mai mică intervenție greșită! Atâta timp cât formalismul și superficialitatea vor sta la baza dialogului între puteri, nu vom înregistra niciun fel de succese. Din păcate, practicile regimului anterior sunt păstrate și aplicate în continuare, iar luarea unor decizii unilaterale, fără a consulta APL, este încă o practică a autorităților.

Cu regret, constatăm că nici actuala clasă politică, în pofida avântului și speranțelor generate odată cu venirea la putere, nu a înțeles importanța demolării verticalei puterii în această țară și nu a conștientizat locul și rolul vital al descentralizării și autonomiei locale pentru modernizarea și

dezvoltarea țării noastre. Când spunem guvernare, ca să fie pe înțelesul tuturor și fără interpretări, avem în vedere toată clasa politică actuală, inclusiv guvernul, parlamentul și opoziția parlamentară, luate la un loc și fără a face distincție. Toți au „contribuit” într-o măsură sau alta la târăgănarea, neimplementarea, neadoptarea, blocarea, desconsiderarea etc. a reformelor reale în domeniul descentralizării. Unii, din lipsa viziunii și înțelegerii importanței strategice a acestui domeniu, alții, din ambiții și interese de grup/partid. Nu contează. Avem un fapt împlinit și un car cu restanțe care vorbesc de la sine. Constatăm că nici această clasă politică nu a înțeles de ce marile „reforme” și „realizări” nu ajung la popor; nu a înțeles de ce programele guvernamentale „perfecte” și strategiile naționale „importante”, elaborate și adoptate de cele mai lucide minți (din țară și mai ales de peste hotare) în ultimii ani (dar și cele care au existat pe parcursul a 25 de ani), nu se implementează și s-au transformat în maculatură pentru a aduna colbul de pe rafturi sau, în cel mai bun caz, în vorbe frumoase aruncate în vânt pentru partenerii externi ai țării, pentru a mai cerși ceva bani sau chiar a-i induce în eroare.

Din păcate, nici această guvernare nu a înțeles exemplele celor mai fideli susținători ai săi – UE în ansamblu, dar și țări precum România, Polonia, SUA, Suedia, Danemarca, Slovacia, Cehia, Estonia, Letonia, Lituania și alte state, care au progresat foarte mult în ultimii ani și au îmbunătățit considerabil viața cetățenilor din comunitățile locale, anume datorită faptului că au înțeles la timp că primul și cel mai important lucru care trebuie să se facă într-un stat cu un trecut totalitar este de a doborî verticala puterii și a avea încredere în propriile comunități locale și ediii acestora; a da puterea și resursele necesare administrației locale de a acționa în interesul celor care i-au mandatat prin vot direct. În acest sens, toate discuțiile care sunt astăzi la modă în Republica Moldova privind lupta cu corupția, justiția la standarde europene, dezvoltare economică, socială etc. sunt în realitate o farsă și o utopie! Fără un sistem de administrație publică modern, eficient și descentralizat, în cadrul căruia este asigurată o autonomie largă a administrației publice locale, nu poți avea dezvoltare, bunăstare, justiție etc.

Politicienii declară la unison că proiectul descentralizării este cu adevărat important, dar au votat sporadic anumite proiecte de legi, desigur și acestea vitale pentru APL, cum ar fi cele prin care APL au dobândit dreptul de a schimba destinația terenurilor agricole și accesul la Curtea Constituțională, modificările la Codul contravențional al Republicii Moldova (Legea nr. 218), prin care se recunoaște dreptul Autorităților Locale de a constata contravenții, Statutul municipiului Chișinău etc. Chiar dacă sunt o primă rândunică, separate, aceste legi nu pot aduce primăvara pen-

tru autonomia locală, care ar putea reprezenta colacul de salvare pentru țara noastră.

Unii politicieni continuă să dea vina pe primari, sugerând ideea falsă că edilii nu sunt pregătiți să facă față lucrurilor. Alții propun noi strategii, în speță, reforma administrativ-teritorială, încercând să mai fure din timpul și așa pierdut și astfel să țină primăriile în mâini.

Este bine cunoscut faptul că în următorii trei ani nu poți realiza reforma administrativ-teritorială. Poți lansa discuții cu diverși actori, în căutarea consensului, poți căuta și identifica modele care ar sta la baza reformei. Acum e nevoie să oferi o viziune clară pentru rezolvarea problemelor stridente, actuale, concrete.

Ce avem în prezent? Pe de o parte, se fac eforturi ca să fie restabilite relațiile cu FMI, cu partenerii de dezvoltare, iar pe de alta, se procedează exact invers, în detrimentul schimbărilor reale și concrete. Drept exemplu ne servește situația cu Fondul rutier și nedorința factorilor politici decizionali de a-l descentraliza, depolitiza și a-l face mai transparent, în interesul tuturor comunităților locale din Moldova, în pofida insistenței instituțiilor de specialitate (Ministerul Transporturilor) și în pofida calculelor făcute de Ministerul Finanțelor care probează că fiecare sat și oraș din Republica Moldova ar avea de câștigat enorm în urma implementării noului mecanism de distribuire a fondului rutier. Mai mult ca atât – ar avea de câștigat locuitorii acestor sate și orașe, care ar vedea îndată schimbările în drumuri mai bune, căile de acces asigurate, străzi dezăpezite la timp și/sau desfundate etc. În schimb, se propun noi strategii, se fac noi declarații și noi promisiuni, dar în lipsa unor pași concreți, pe care CALM insistă și care sunt în avantajul tuturor, totul va rămâne la nivel de bravadă verbală. Singura soluție este să se meargă pe calea descentralizării financiare, economice, să aibă posibilitatea APL să schimbe lucrurile în bine și să ofere o altă perspectivă, mai bună, pentru cetățenii care i-au ales prin vot direct.

Dacă privim exemplul altor țări, care au progresat enorm în ultimele decenii, precum Polonia, Slovacia, Chehia, Ungaria și altele, cea mai mare greșală a tuturor claselor politice din Republica Moldova a fost anume aceea că nu s-a acordat atenția cuvenită domeniului descentralizării și consolidării autonomiei locale; nu s-a dat toată puterea necesară administrației publice locale, ca primarii să poată schimba spre bine viața în comunitățile noastre locale, iar oamenii din satele și orașele noastre să simtă efectul reformelor/schimbărilor. De mulți ani se vorbește că nu există o idee națională care să-i unească pe toți, indiferent de viziunile politice, limba vorbită sau etnie. Eu cred că acum, ca niciodată, și clasa politică, și clasa guvernamentală, dar și societatea civilă ar trebui să se gândească la această idee, ca descentralizarea și autonomia locală reală, care nu înseamnă altceva

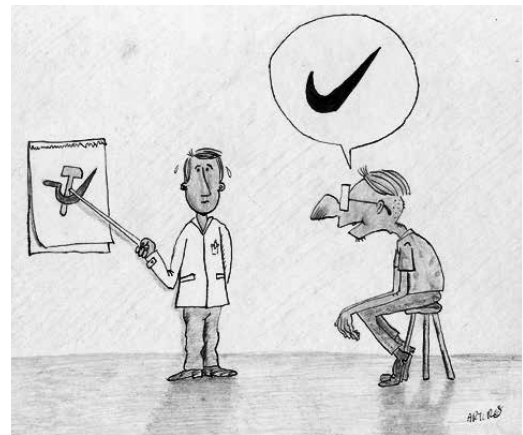
decât – comunitățile noastre locale (satele, orașele) și oamenii propriu-ziși să devină o idee națională. Descentralizarea ar fi instrumentul și leacul cel mai efektiv împotriva monopoliilor (din toate sferile: economică, administrativă, financiară etc.) și oligarhiei despre care se discută de zeci de ani atât de mult în societate și care dăunează enorm dezvoltării și modernizării țării noastre pe toate direcțiile. Această descentralizare, această întărire a comunităților locale trebuie să fie fundament pentru dezvoltarea comunităților, dar și a țării în general.

Marea optimizare sau greșeală?! Autoritățile și unii experți cântă „aleluia!” pentru sute de localități!

Fără niciun gând discriminatoriu, după toate declarațiile în care ni se inoculează ideea că, dacă-ar fi mai puține primării, ar curge gârlă banii în sate, mi-am amintit un banc în care un tată, văzându-și odraslele murdare, se întreabă dacă e musai să le spele sau să „facă” alți copii, mai „curați”. Este exact schema inoculată de autorități, inclusiv prin intermediul unor experți „de curte”, prin care se încearcă promovarea ideii că optimizarea primăriilor (egală în majoritatea cazurilor cu lichidarea) ar adăuga sute de milioane la capitolul investiții. În loc să promoveze reforme care ar îmbunătăți de facto situația financiară a satelor și, implicit, viața oamenilor, aceștia „visează” la noi construcții administrative, pe care le vor ridicate peste noapte, fără consultarea societății și a celor care se bucură de cea mai mare încredere din partea populației – APL. Aceste reguli de joc netransparente și unilaterale ne întorc cu gândul la cele din vremurile pe care le considerăm de mult apuse. Așadar, *back in urss!*

De fapt, tonul a fost dat anul trecut, de ministrul Finanțelor, la ședința memorabilă a parlamentului, în cadrul căreia aleșii poporului au „pus capac” descentralizării prin neadoptarea unor inițiative importante, care ar fi ajutat primăriile să se ridice din genunchi, și anume, blocarea nemotivată și unilaterală a introducerii impozitului pe autovehicule, a majorării minimale a impozitului funciar și a evaluării bunurilor imobile. În loc să susțină legi care ar fortifica baza fiscală a localităților, unii demnitari au ales să vorbească despre lipsa de capacități la nivel local și chiar să le dea autorităților publice în obraz: „Probabil va tre-

„Vernoi dorogoi idiote, tovarișci!”*
Aceste reguli netransparente și unilaterale de joc ne întorc cu gândul la cele din vremurile pe care le considerăm de mult apuse.

* (Rus.) *Mergeți pe calea cea dreaptă, tovarăși!* Text de pe un afiș realizat cu ocazia Congresului al XXII-lea al PCUS (octombrie 1961). Pe afiș este reprezentat V.I. Lenin, indicând, cu mâna întinsă înainte, „calea cea dreaptă”.

bui să venim cu anumite optimizări și la nivel de primării, astfel încât să nu avem primării cu primar și secretar în fiecare cătun și credem că la acest capitol este loc suficient pentru optimizare. În al doilea rând, eu îndemn să privim prin altă prismă autonomia financiară a APL și să învățăm mai mult de la țările care au avansat deja foarte mult în direcția în care APL au ca scop primordial crearea locurilor de muncă în localitate, atragerea investitorilor pentru a-și majora veniturile la bugetul local. APL nu pot să aibă autonomie financiară bazându-se doar pe impozitarea proprietății. În nicio țară din lume nu există așa ceva. Veniturile la bugetele locale trebuie asigurate din contul veniturilor cetățenilor care locuiesc în acea localitate”. Deși teoretic ar părea că aceste idei nu sunt proaste, câteva întrebări retorice le pun însă pe toate la loc și demonstrează distanța enormă dintre demnitarii noștri și realitățile din teritoriu. Dar cum să creezi locuri de muncă, domnule ministru, și cum să dezvoltăm condiții normale pentru mediul de afaceri în comunitățile noastre locale, dacă nu se întreprind măsuri reale care ar asigura resursele minime necesare pentru APL ca să se ocupe serios de ceea ce propuneți? Dacă toate pârghiile și resursele importante economic sunt excesiv centralizate și repartizate în mod netransparent și din interes politic, fără a ține cont de regulile economice/de piață? Dacă nu s-a dorit descentralizarea fondului rutier, nu s-a mărit impozitul funciar din anul 1999 și nu s-au realizat alte măsuri prevăzute de LEGI, STRATEGII și FOAIA DE PARCURS!!! Cu ce resurse ar putea APL să schimbe situația economică și să atragă mediul de afaceri? Oare va veni vreun investitor în vreo localitate în care nu sunt drumuri, apă, canalizare și alte condiții minimale pentru activitate? Cum să fie create aceste condiții, dacă avem un sistem hipercentralizat al tuturor resurselor??? Ba mai mult, sistemul dat nu e doar centralizat, el mai și creează o sumedenie de bariere celor cu inițiativă, prin dosare, presiuni politice, administrative-economice etc. Prin urmare, una se spune și alta se face. Iar toate discuțiile privind necesitatea reformei administrativ-teritoriale (optimizării) sunt folosite doar ca un pretext de a nu descentraliza cu adevărat resursele și de a nu pierde controlul politic asupra teritoriilor. Este o abordare cu totul depășită și ineficientă atât din punct de vedere politic, cât și din punct de vedere economic, financiar și administrativ. Deoarece, dacă țara va fi administrată în acest fel și în continuare, cu siguranță va veni falimentul și catastrofa.

La câteva săptămâni distanță, o altă idee genială (?) e propusă de expertul economic Veaceslav Ioniță. Redau literalmente: „Avem prea multe primării. Am avut mai puțin de 670, dar acum am ajuns la aproape 900. Aparatul administrativ și birocratic la nivel local este exagerat. (...) Presupunând că, în mediu, la o primărie mică lucrează cinci persoane, iar un funcționar costă în jur la 80 de mii de lei pe an, atunci cheltuielile anuale de

administrare ale acestei primării sunt de aproape jumătate de milion de lei. Dacă am lichida acum vreo 300 de primării, am câștiga 150 de milioane de lei, bani care sunt astăzi cheltuiți aiurea pe aparatul birocratic al primăriei de care nimeni nu are nevoie –, bani care ar putea fi, în schimb, investiți în infrastructură. Dacă adunăm cinci primării mici, banii economisiți într-un an ar fi minimum la nivel de două-trei milioane de lei; acești bani ar permite construcția câtorva kilometri de drum în variantă albă în aceste localități”.

Mă întreb, de ce numai 300 de primării, dacă aceasta-i cea mai bună soluție? De ce să ne zgârcim? Dar cât vom „economisi” dacă lichidăm toate 898 de primării? Există calcule în acest sens? În plus, mai optimizăm parlamentul, guvernul și așa-numita justiție (oricum, nu funcționează!). În genere – la ce ne mai trebuie instituții democratice? Dar poate mai bine îi optimizăm... pe toți politicienii (inclusiv pe foștii) care s-au perindat pe la putere și au avut rezultate „remarcabile” în implementarea, pardon, blocarea reformelor? Mai mult, nu ne mai miră că, după ce se compromit în cel mai fâțiș mod, vina este pusă pe umerii autorităților locale! O singură întrebare, pentru mai multă claritate: totuși, miliardele cine și de unde le-a furat? Tot cei de la APL? Și cât am fi economisit și am fi câștigat noi, dacă am fi avut la guvernare o clasă politică responsabilă, care să implementeze reforme reale atunci când se află la putere, dar nu să caute diverse scuze și să dea vina pe alții? E nevoie de exemple? Apropo, deoarece în perioada 2010-2015 nu au fost făcute reformele necesare anume în domeniul descentralizării financiare, acum majoritatea primăriilor se confruntă cu probleme grave, indiferent de mărimea și numărul populației. În același timp, întreaga reformă, în care s-a investit atâta (inclusiv de partenerii noștri de dezvoltare), riscă să fie discreditată definitiv. Iată de ce, în loc să scoatem din dulapuri scheletele și teoriile depășite și rupte de realitate, mai bine să facem ceva concret pe direcția descentralizării (în special, a celei financiare). De exemplu, poate, în sfârșit, descentralizăm și depolitizăm Fondul rutier, în așa fel, încât să vină bani la toate primăriile? Iar apoi, să începem alte discuții, alte strategii și discuțiile despre o OPTIMIZARE SALVATOARE?

Replica o voi extrage din discursul președintelui ACoR, Emil Drăghici, care a punctat foarte bine de ce reforma administrativ-teritorială nu poate fi efectuată în pripă: „Mai nou, pentru unii, nu vreau să-i numesc în niciun fel, autonomia locală înseamnă doar costuri, venind cu tot felul de alte concepte, mai mult sau mai puțin barbarisme, luate de prin diverse studii în care oamenii sunt doar cifre, iar existența lor înseamnă costuri, ceea ce într-o aritmetică oarbă ar însemna că dacă nu vrem să avem costuri nu trebuie să mai avem oameni! Vă rog, pe cei care citesc acest material, să nu priviți cetățenii satelor ca pe niște oi pe care le poți băga într-o stână sau, eventual, să aduni mai multe stâne, creând ierarhii pentru ciobani sau dând

o avere mai mare unor ciobani! Regretabilă este calea de modernizare dispusă ori propusă de cei care ajung în capul statului și uită de vatra satului! Oare istoria ne arată că statul a fost înaintea satului? Nu cumva se cam potrivește zicala: „...când s-a văzut împărat, întâi pe tată-său l-a spânzurat”. Un studiu adecvat trebuia să identifice, printre altele: atribuțiile autorităților administrației publice locale, la fiecare nivel; atribuțiile care, eventual, se exercită și la nivel local, și la nivel raional; separarea, fără echivoc, a acestor niveluri, astfel încât să se elimine aceste dualități; personalul de care este nevoie pentru ca aceste atribuții să se poată exercita în mod corespunzător”.

Această opinie, exprimată ceva timp în urmă, mai este actuală. În țara noastră, singurele instituții publice care au mai rămas credibile pentru cetățeni sunt primăriile (conform tuturor sondajelor), dar cineva încearcă să înecă și această ultimă insulă de credibilitate, prin lichidarea mai multor primării, pe motiv că sunt tare costisitoare?! Chiar necesită mai multe cheltuieli decât alte instituții, mai ales cele centrale, pe care, constant, partenerii de dezvoltare le critică pentru lipsa de voință și acțiuni în ceea ce privește implementarea angajamentelor asumate în Strategia de Descentralizare?! S-au făcut calcule privind eficiența guvernării, mai ales în situația în care, din cauza inactivității și lipsei de viziune, a ratat sume enorme ce urmau să ajungă în țară ca suport financiar? Cu regret, observăm că, în prezent, anumiți exponenți ai clasei guvernamentale, ajutați de unii foști exponenți, au încălecat și pedaleză pe reforma administrativ-teritorială, „uitând” între timp de reformele reale și acțiunile foarte concrete „asumate” prin strategii și planuri de acțiuni adoptate în perioada anterioară cu suportul consistent al partenerilor și care au rămas nerealizate. Deja vedem cum unii miniștri, de la tribuna parlamentului, zic că nu pot face reforme și descentralizare financiară deoarece e nevoie de o reformă administrativă. Aceștia se fac că nu înțeleg că o astfel de reformă nu poate fi realizată în următorii trei ani, că nu există nicio viziune clară și niciun consens (politic, social etc.), că, în curând, expiră fondul de compensare și vin consecințele catastrofale din cauza unor astfel de abordări, soldate cu târăgănarea și neimplementarea reformelor reale. Vedem cum se toarnă apă la moara celor care nu le doresc și/sau care pur și simplu le mimează. Invocarea reformei administrativ-teritoriale în contextul actual înseamnă de fapt blocarea definitivă a tuturor reformelor. *Vernoii dorogoi idiote, tovarișci! BACK IN URSS!*

Necesitatea schimbării, cu mare părere de rău, nu este conștientizată pe deplin. Continuă să se vehiculeze ideea că, la nivel local, nu ar exista capacitate pentru asigurarea unei puteri descentralizate și pentru punerea în aplicare a noilor reglementări, fie sistemul autonom de finanțare, fie gestionarea domeniului ce ține de taxele locale. Este o eroare inadmisibilă și o ofensă enormă adusă singurei instituții a statului care mai beneficiază de încrede-

rea cetățenilor (APL). Deoarece primarii reușesc să asigure funcționalitatea în condiții draconice de activitate: lipsa finanțelor și a cadrelor, legislație confuză și contradictorie, presiuni politice enorme, incoerența în aplicarea anumitor reglementări etc. De fapt, ar trebui să fie exact invers. Dacă unele localități nu sunt în stare să rezolve anumite probleme, atunci autoritatea centrală, prin resursele, competențele și posibilitățile sale, ar trebui să le vină în ajutor. Cel mai important este să le dezlege mâinile, astfel încât APL de nivelul unu să-și poată soluționa de sine stătător problemele. Administrația de pe eșichierul de sus urmează să conștientizeze pe deplin filozofia descentralizării și efectele sale benefice la toate nivelele, așa încât transferul de competență, de resurse, de posibilități să aibă loc realmente. Administrația publică locală este cel mai aproape de cetățeni, se ciocnește zilnic cu problemele acestora, iar primarii sunt cele mai indicate persoane să le soluționeze. Promovarea și implementarea politicilor de descentralizare, prin pași și acțiuni concrete nu prin declarații populiste, ar fi un salt uriaș pentru dezvoltarea țării!

P.S. Acest articol a fost scris cu ceva timp în urmă, în situația în care părea că toate angajamentele și inițiativele în domeniul descentralizării sunt blocate și cei de la guvernare caută motive ca să nu-și realizeze obligațiile asumate prin legi, strategii și documente semnate cu partenerii externi. În prezent, constatăm că, pe anumite dimensiuni, lucrurile au avansat. În special în ceea ce privește dialogul cu Ministerul Finanțelor – constatăm o deschidere importantă, ceea ce ne-a permis să găsim în comun soluții la mai multe probleme sensibile pentru politica bugetar-fiscală pentru anul 2017. Totuși, am decis să publicăm acest articol, deoarece, în fond, observăm că în cadrul clasei politice și guvernamentale, problema înțelegerii locului și rolului descentralizării și autorităților publice locale în asigurarea dezvoltării țării nu este conștientizată în modul corespunzător. Majoritatea reprezentanților clasei politice și guvernamentale consideră, pe vechi, că, păstrând un sistem administrativ, economic și financiar hipercentralizat, menținând controlul total asupra APL, limitând inițiativa locală și făcând presiuni de tot genul asupra aleșilor locali, se vor putea schimba lucrurile spre bine în această țară și/sau menține la putere. Ceea ce este total greșit și depășit. Astfel de abordări au fost valabile într-un sistem autoritar și totalitar, însă timpurile s-au schimbat și în acest mod nu mai poate fi condusă și dezvoltată o țară. De aceea credem că pentru Republica Moldova ideea națională, care ar putea să unifice toți cetățenii, indiferent de viziuni politice, geostrategii, naționalitate etc., este ideea unei **AUTOGUVERNĂRI LOCALE REALE!** Iar instrumentul principal pentru a atinge acest obiectiv ar fi **DESCENTRALIZAREA ȘI DEMONOPOLIZAREA** masivă! Despre aceste lucruri vorbim de mulți ani, iar experiența Republicii Moldova de 25 de ani ne demonstrează falimentul tuturor altor abordări. Oare există capacitate din partea clasei politice actuale și viitoare de a înțelege acest lucru în ceasul al doisprezecelea? Vom vedea în curând.

*Editorial de Viorel Furdui, director executiv al CALM
Anul 2016*

ATAC FRONTAL ASUPRA APL: PLAFONAREA TAXELOR LOCALE, ATENTAT REPETAT LA CONSTITUȚIE ȘI AUTONOMIA LOCALĂ!

Senzația de déjà vu este trăită de fiecare reprezentant APL în aceste zile, după ce Ministerul Finanțelor, în mod repetat și absolut nemotivat, revine la plafonarea taxelor locale. Astfel, în mod brutal și cu orice preț, se dorește ocolirea și sfidarea deciziei Curții Constituționale, care, încă în 2014, și-a spus verdictul: plafonarea taxelor locale încalcă principiile autonomiei locale!

Suntem în fața unor semne de corupție/presiune politică și/sau de altă natură, venite din partea unor cercuri înguste și obscure de interese (mari rechini ai businessului, a căror identitate nu se dă publicității), care urmăresc scopul de a avea avantaje financiare din contul bugetelor locale. Anterior (în anul 2013), cum s-a demonstrat, semnele de corupție și presiune au venit din partea aceluiași actori, plus CAZINOURILE. În special, este vorba de unele companii mari din domeniul petrolier, financiar/bancar, comerț, firme de vânzări angro etc., care de mai mulți ani încearcă să obțină avantaje în interesele proprii.

Subliniem că Ministerul Finanțelor promovează ideea plafonării taxelor locale sub paravanul grijii față de mediul de afaceri. Pe când, în realitate, taxele locale nici pe departe nu constituie o problemă reală pentru businessul mic și mijlociu. De fapt, inițiativa Ministerului Finanțelor este lipsită în totalitate de vreun temei. În mare parte, Ministerul Finanțelor speculează cu unele presupuneri de abuzuri din partea APL și doar pe unele cazuri izolate, care nu reflectă situația reală. Majoritatea covârșitoare a APL au o relație foarte bună cu mediul de afaceri local (mulți dintre oamenii de afaceri fac parte din consiliile locale) și întotdeauna găsesc consens.

„În mod brutal și cu orice preț, se dorește ocolirea și sfidarea deciziei Curții Constituționale, care, încă în 2014, și-a spus verdictul: plafonarea taxelor locale încalcă principiile autonomiei locale!”

Cu toate că înțelegem scopurile „nobile” urmărite prin astfel de inițiative, constatăm cu mirare și indignare o abordare superficială și chiar total iresponsabilă din partea unor funcționari în această chestiune. Sperăm foarte mult că cei care vin cu această abordare au analizat profund situația și au calculat, deoarece subiectul a fost discutat pe larg în societate, generând mari tensiuni, afectând enorm imaginea guvernanților și, în fine, primind o apreciere juridică corespunzătoare și foarte clară. În acest sens, vă recomandăm să faceți cunoștință cu textul integral al deciziei Curții Constituționale (Hotărârea nr. 2, din 28.01.2014). În special, punctele 75-126. Nu este admisibilă o inter-

pretare izolată și selectivă, cum se încearcă în cazul dat. În afară de motive de ordin procedural și de formă, o parte importantă din decizia respectivă se referă la argumente de fond/esență prin care se demonstrează foarte explicit, încălcarea principiilor și normelor fundamentale constituționale și ale altor legi citate și în vigoare. Iar ideea principală este că, în privința taxelor/impozitelor locale, legea poate stabili doar criteriile și principiile generale de aplicare. Însă stabilirea cotelor și mărimii lor este o competență exclusivă a APL! O altfel de interpretare sau încercare de a ocoli litera și sensul legii deja trebuie inclusă în categoria abuzului și sfera răspunderii penale/materiale. Deoarece, în mod repetat și deliberativ/conștient, se încearcă a prejudicia enorm bugetele locale și interesul public. Cine va răspunde de milioanele de lei pe care bugetele locale (considerate autonome și separate de cel al statului), nu le primesc din cauza erorilor, abuzurilor și actelor neconstituționale admise de unii funcționari și unele instituții ale statului?

În afară de argumentele de ordin juridic, incontestabile și foarte explicite, ale Curții Constituționale, suntem mirați și chiar dezamăgiți în legătură cu această abordare superficială a Ministerului Finanțelor, în lipsa unor motive serioase și bine argumentate. Fără analiza și calculele necesare, care ar demonstra proporția taxelor locale în totalul impozitelor achitate de mediul de afaceri, precum și că taxele locale exagerate ar constitui un impediment pentru mediul de afaceri. Fără a aduce un număr concret de cazuri și, ceea ce este mult mai important, fără a numi cauzele care au stat la baza unor decizii singulare și izolate ale APL de a acționa într-un fel sau altul. Fără a avea o abordare cu adevărat de stat! De fapt, suntem în fața unei probleme inventate, izolate și minore, în raport cu problemele reale ale mediului de afaceri din Republica Moldova. Mai mult ca atât, din discuțiile pe care CALM le are cu mediul de afaceri mic și mijlociu, problema taxelor locale aproape lipsește sau este menționată în ultimul rând. Mult mai importante sunt inconsecvența politicilor, impozitele de stat excesive, controalele și abuzurile administrative etc. În această situație, apare întrebarea: ale cui interese se încearcă să fie promovate prin plafonarea taxelor? Oare nu se repetă situația din 2013, când s-a demonstrat că prin astfel de abordări și invocarea problemelor inventate (în baza unor cazuri izolate), au fost promovate interesele obscure și înguste ale cazinourilor, jocurilor de noroc și altor antreprenori mari (monopoliști)? În același timp, măsurile de consolidare a bazei fiscale locale sunt blocate (la fel, responsabilitatea Ministerului Finanțelor), iar bugetele locale sunt lipsite și limitate în surse de venit. Ce fel de politică de stat mai este aceasta și cum ar favoriza ea mediul de afaceri, în situația în care APL sunt lipsite de posibilitatea de a avea politici proprii economice și financiare, în scopul de a îmbunătăți infrastructura

„Din ce resurse, stimați reprezentanți ai Ministerului Finanțelor, dacă nu realizați măsurile prevăzute de lege privind descentralizarea financiară și consolidarea bazei fiscale, ba din contra, impuneți limitări și plafonări în interesul unor grupuri înguste? Să fie oare acestea politici de dezvoltare a statului? Mai degrabă sunt politici de distrugere completă a satelor/orașelor și favorizare evidentă a unor agenți economici mari/monopoliști.”

locală, dar și mediul de afaceri local? Oare interesul nu ar fi în primul rând al mediului de afaceri ca în localitățile rurale și urbane să existe drumuri, teritorii amenajate, apă, canalizare, salubritate etc.? Din ce resurse, stimați reprezentanți ai Ministerului Finanțelor, dacă nu realizați măsurile prevăzute de lege privind descentralizarea financiară și consolidarea bazei fiscale, ba din contra, impuneți limitări și plafonări în interesul unor grupuri înguste? Să fie oare acestea politici de dezvoltare a statului? Mai degrabă sunt politici de distrugere completă a satelor/orașelor și favorizare evidentă a unor agenți economici mari/monopoliști.

Decizia de plafonare a taxelor locale contravine în totalitate angajamentelor guvernamentale în domeniul descentralizării și autonomiei locale, asumate prin programul de guvernare, Strategia Descentralizării, precum și tuturor angajamentelor asumate de Republica Moldova în fața Consiliului Europei și altor organisme internaționale. Prin astfel de acte, prin modul în care sunt adoptate și inconsecvența de care dau dovadă autoritățile, este știrbită esențial imaginea instituțiilor statului atât în fața autorităților locale și opiniei publice naționale, cât și în raport cu structurile internaționale și partenerii de dezvoltare. În loc de acțiuni concrete și eficiente promise în domeniul descentralizării, are loc un proces invers de limitare a autonomiei locale și încălcare continuă a drepturilor și intereselor comunităților locale din Republica Moldova.

Acest pas vine în contradicție cu angajamentele asumate la Vilnius, prin care guvernarea s-a obligat să promoveze reforme reale, care vor duce la înregistrarea unui progres. Lansarea unor astfel de inițiative, cum ar fi plafonarea taxei locale, limitează autonomia locală și accentuează tendințele de centralizare, fenomene absolut inadmisibile în filozofia Uniunii Europene. CALM consideră astfel de inițiative totalmente inacceptabile, deoarece reprezintă un regres colosal în calea reformei descentralizării și consolidării autonomiei locale, precum și un semnal de neîncredere și dispreț total față de administrația publică locală. În multe dintre țările europene, autoritățile

locale au chiar și dreptul de a stabili taxe locale noi, suplimentare la cele prevăzute de legislația națională, nu doar să determine mărimea acestora. Or, în privința Moldovei, Consiliul Europei, în raportul său de monitorizare a democrației locale și regionale, tocmai remarcă lipsa libertății autorităților locale de a stabili taxe și lipsa autonomiei financiare. Înlăturarea plafonelor maxime pentru taxele locale a fost apreciată ca o avansare considerabilă în domeniul consolidării autonomiei locale și reformei de descentralizare, iar, acum, o eventuală reintroducere ar însemna un sem-

Viorel Furdui, director executiv al CALM: „Prin astfel de acte, este știrbită esențial imaginea instituțiilor statului atât în fața autorităților locale și opiniei publice naționale, cât și în raport cu structurile internaționale și partenerii de dezvoltare. În loc de acțiuni concrete și eficiente promise în domeniul descentralizării, are loc un proces invers de limitare a autonomiei locale și încălcare continuă a drepturilor și intereselor comunităților locale din Republica Moldova!”

nal negativ și regres imens, un semn de inconsecvență și o pierdere a încrederii față de guvernarea centrală din partea autorităților locale.

APL este unul dintre cei mai importanți și fideli parteneri ai Ministerului Finanțelor, în aspectul susținerii dialogului cu FMI, necesității creșterii veniturilor. Dumneavoastră tratați APL în baza unor acte ocazionale, izolate, ca pe un impediment pentru businessul local, dar nu este o percepție corectă. Noi ne-am ciocnit cu acest lucru acum trei ani, dar, până la urmă, în afară de câteva situații irelevante, nu ni se aduceau exemple clare în care APL ar fi pus presiune. Credeți că se găsește un primar rațional care să alunge oamenii de afaceri, care să își taie singur craca de sub picioare? Noi pledăm pentru descentralizare și în domeniul economic, astfel încât APL să poată contribui la dezvoltarea businessului prin aplicarea politicilor proprii, nu a celor dominate de stat, cu viziuni uniforme, care nu sunt ajustate la realitățile din teritoriu. Nu poți, fiind în capitală, să aplici o regulă pentru toți. Sunt foarte mulți factori care deosebesc o localitate de alta – suprafață, număr de agenți economici, potențial comercial. Prin aplicarea limitelor, a plafonării, legi mâinile APL. De ce nu am permite ca APL să aplice politicile proprii? Noi, de 25 de ani, nu avem astfel de politici – toate strategiile noastre prevăd dezvoltarea economică, dar economia știm cum se dezvoltă de fapt – tot în jos și în jos. Aici e o mare problemă și trebuie să o conștientizăm. Un alt aspect – noi avem nevoie de un format de dialog normal, specializat, ca să putem discuta tehnic, metodic, ca fiecare problemă să fie dezbătută în detaliu, să ne expunem toate argumentele și să identificăm soluții. Consider că în 90% dintre situații poate fi găsit un consens. Cât privește plafonarea, noi înțelegem foarte bine presiunea pe care o exercită businessul mare, dar nu sunt sigur că pentru ei acest aspect este o problemă. Aș vrea să dispunem de o analiză și să vedem cât de mare este această presiune și dacă este anume așa și în ce măsură mediul de afaceri se simte amenințat de taxele locale, comparativ cu alte probleme. Aici sunt două dificultăți de fond peste care noi nu putem păși. Dumneavoastră propuneți cote, dar, de fapt, propuneți un lucru imposibil. Situația este atât de diversă în teritoriu, că orice plafoane ați pune, acestea nu vor fi corecte. Republica Moldova a atins un nivel de dezvoltare a principiilor autonomiei locale. Noi avem atâtea discuții, atâtea legi, și suntem atât de departe în comparație cu vecinii noștri. La nivel de mentalitate, de legislație, am evoluat mult. Dar nu avem continuitate și nu respectăm până la capăt acest concept. Ținând cont de nivelul la

care am ajuns, plafonarea nu e nimic altceva decât o profundă încălcare a principiilor autonomiei locale. Dacă nu aveți încredere în expertiza noastră, acest lucru îl spune foarte clar Curtea Constituțională. Nu înțeleg de ce atât de discuții? Haideti mai bine să stabilim foarte clar principiile și criteriile, pentru că aceasta este constituțional. Dar acum suntem aruncați cu un pas înapoi, iarăși inițiem discuții, iarăși sporim tensiunea.

În concluzie, declarațiile unora că APL stabilesc taxe mari și insuportabile sunt simple insinuări și nu corespund adevărului. Regula nu trebuie începută de la plafonarea taxelor locale și nu trebuie să-i prezentăm pe edilii locali ca pe niște monștri. E în interesul APL să mențină relații corecte cu agenții economici, astfel încât aceștia să fie interesați să activeze în localitatea noastră. Cine vinde vaca ce dă lapte?! E un nonsens!!!

Iată de ce toate aceste aspecte trebuie să fie discutate serios și în prealabil, înainte de a apărea și a bulversa societatea și APL cu consecințe imprevizibile. De aceea, CALM a propus de mai multe ori stabilirea unui mecanism instituționalizat și permanent de dialog între Ministerul Finanțelor și APL/CALM, care să permită discutarea la timp și soluționarea operativă a problemelor. Propunem în continuare să se formeze, în regim de urgență, un grup de lucru comun al CALM și Ministerului de Finanțe, în cadrul căruia să fie discutate toate problemele/actele ce vizează APL.

*Editorial de Viorel Furdui, director executiv al CALM
Anul 2016*

PRIMARI, FAȚA-N FAȚĂ CU REACȚIUNEA SAU CUM UNITATEA POATE DESCHIDE UȘI!

Vă amintiți de înfocatul revoluționar ploieștean care, ajuns la pensie, visează la încă o revoluție, care ar aduce binele în țărișoara și în viața lui? Numai că discuțiile conului Leonida, descris cu atâta plasticitate de I.L. Caragiale, se limitează la monologurile în fața soției. Acest personaj emblematic este încă o dovadă a faptului că, pentru schimbare, este nevoie de acțiuni prompte, vizibile, uneori poate mai incisive și mai bătaioase, dar și de consecvență în a-ți asuma și susține punctul tranșant de vedere. Anul 2016 a fost un an în care vocea CALM s-a auzit destul de distinct la toate nivelurile, iar poziția noastră comună, exprimată în spațiul public ori de câte ori a fost nevoie, a fost apreciată și chiar acceptată.

Spuneam în editorialul din numărul trecut că necesitatea schimbării pe segmentul descentralizării și fortificării autonomiei locale nu este conștientizată pe deplin la nivelul central al puterii. Totodată, nu există o coerență

în promovarea și implementarea politicilor de descentralizare, care, fiind aplicate cu discernământ și bună-credință, ar reprezenta un salt uriaș pentru dezvoltarea țării și ar fi ca o arcă a lui Noe spre o viață mai bună pentru fiecare cetățean! De nenumărate ori am constatat că importanța și rolul satului, orașului, administrației publice locale a fost și rămâne într-un con de umbră în Republica Moldova. Anume din această cauză, în multe dintre direcții lucrurile nu prea au mers. Satele și orașele erau – și mai sunt, într-o măsură oarecare – privite de sus în jos. Pe parcursul anilor au fost elaborate diferite strategii și legi, toate cu susținerea celor mai buni experți. Însă, iată, oamenii nu au văzut mari schimbări spre bine în teritoriu. Drept consecință, cetățenii pleacă și își iau și copiii peste hotare. Iar acest lucru este, cu siguranță, unul negativ. Respectiv, este nevoie să se schimbe ceva, pentru că deja nu se mai poate administra țara de la centru în jos. Este absolut necesar să privim mult mai atent în teritorii și la oameni. Trebuie să acordăm atenție și posibilități celor care lucrează în administrația publică locală, astfel încât aceștia să dispună de instrumente reale pentru a înfăptui o guvernare locală eficientă, în folosul comunității și să fie delegați nu numai cu competențe, dar și cu mecanisme viabile de acoperire financiară a acestora. Toate proiectele pe care au încercat să le promoveze politicienii noștri pe parcursul acestor zeci de ani (est, vest, dreapta, stânga, probleme de ordin identitar) nu au schimbat viața oamenilor. De aceea trebuie să privim altfel lucrurile și să ne concentrăm pe interesele oamenilor și comunitățile locale, descentralizare și autonomie locală. Interesul omului trebuie să devină prioritar.

Nicio guvernare dintre cele care s-au perindat prin culoarele puterii până în prezent nu a înțeles locul și rolul guvernării locale, al administrației publice locale, al descentralizării și autonomiei locale în ceea ce privește dezvoltarea statului. Acesta este capul tuturor relelor și a determinat tot ce s-a petrecut în țară. Chiar dacă au fost anumite momente în istorie în care s-a încercat să se schimbe ceva, în esență nu a fost un demers de bună voie și nu au conștientizat pe deplin că aceasta este salvarea nu numai pentru cetățeni, dar și pentru guvernanți. Deoarece competențele, resursele, puterea de a decide ceva sau a schimba lucrurile nu au fost transferate în suficientă măsură către administrația publică locală, oamenii nu au putut să simtă schimbările spre bine. Administrația centrală și cea locală, alte elemente ale societății trebuie să lucreze împreună în interesul progresului și dezvoltării acestei țări. Dar la noi reiese că cei care erau la ni-

„Trebuie să acordăm atenție și posibilități celor care lucrează în administrația publică locală, astfel încât aceștia să dispună de instrumente reale pentru a înfăptui o guvernare locală eficientă, în folosul comunității și să fie delegați nu numai cu competențe, dar și cu mecanisme viabile de acoperire financiară a acestora!”

Viorel Furdui, director executiv al CALM: „De ce totuși noi nu avansăm așa cum ar trebui? Răspunsul este la suprafață. Pentru că toate aceste reforme s-au făcut sub o anumită presiune din exterior, dar fără o înțelegere din interior. Strategii au existat, dar viziuni, nu!”

vel central se considerau prea importanți și atotcunoscători, concentrând în mâinile lor toate resursele, neglijând și sfidând administrația publică locală prin intermediul căreia trebuia să se facă schimbările la nivelul cetățeanului. Pentru că cetățenii nu vin la miniștri sau parlamentari, ci la primărie. Acolo cetățeanul trebuie să găsească răspuns la întrebările sale.

Analizând cum funcționează și cum este administrată țara actualmente, putem spune că am păstrat sistemul sovietic la nivel central. Aici e marea contradicție. Chiar și așa, cu resursele limitate pe care le are APL, edilii locali au trecut printr-un proces de multiple reforme. Toate aceste procese au fost susținute de nenumărate discuții și documente importante adoptate, cum ar fi Principiile autonomiei locale și Carta europeană a autonomiei locale, în 1998. De ce totuși noi nu avansăm așa cum ar trebui? Răspunsul este la suprafață. Pentru că toate aceste reforme s-au făcut sub o anumită presiune din exterior, dar fără o înțelegere din interior. Strategii au existat, dar viziuni, nu!

În acest an, CALM, ca reprezentant al majorității covârșitoare a comunităților locale, a obținut dreptul de a participa la ședințele guvernului. Există și o anumită înțelegere din partea guvernului în acest sens, au fost acceptate în ultimul moment anumite lucruri importante. Din acest punct de vedere, anul 2016 a fost un an în care am putut urni din punctul mort discuțiile pe mai multe subiecte de interes prioritar pentru APL. Totodată, a fost un an de cotitură pentru imaginea CALM, fiind organizate mai multe campanii de *lobby* pentru numeroase proiecte menite să fortifice autonomia și descentralizarea în APL, iar CALM a fost tratat ca un negociator serios, intransigent, documentat de multe instituții de stat.

Pare-se că s-a finalizat perioada romantică din activitatea CALM și începem să lucrăm într-un mod mai sistemic, cu atenția focalizată pe acțiuni și rezultate concrete: îmbunătățirea cadrului normativ al APL și implementarea reformelor, problemele specifice APL și activitatea diferitor organe de stat în raport cu APL, prin intermediul unei comunicări mai active cu organele relevante ale statului, participări mai eficiente în grupuri de lucru, avizări, elaborare de documente de poziții și propuneri concrete etc. La începutul anului 2016, spuneam că, încet, dar ferm, mergem înainte. Constat peste un an că am avut, în mare parte, dreptate. Deși acest romantism mai există în activitatea noastră și se datorează faptului că și pe parcursul acestui an au apărut mai multe probleme care cereau o intervenție imediată și ad-hoc: plafonarea taxelor, problema legată de adoptarea legii privind schimbarea destinației terenurilor și apoi implementarea ei, acordarea statutului de agent constatat primarilor, blocarea și reducerea transferurilor generale, deblocarea procesului de evaluare a bunurilor imobile,

problema distribuirii fondului rutier etc. Totuși, acum putem constata că majoritatea acestor probleme au fost depășite prin discuții constructive și compromis. Iar, drept urmare, pe parcursul anului 2016 s-a reușit o activitate mai sistemică și s-au făcut câțiva pași importanți în direcția fortificării autonomiei locale și descentralizării. În special: cu concursul CALM a fost prelungită Strategia Descentralizării, adoptată strategia reformei administrației centrale și semnată Foaiă de parcurs cu Consiliul European; APL au obținut dreptul de a schimba destinația terenurilor agricole și de a se adresa direct la Curtea Constituțională; primarii și reprezentanții săi au dobândit statut de agent constatator în domeniul combaterii comerțului neautorizat, a construcțiilor ilicite, a administrării deșeurilor etc.; a fost respinsă ideea de plafonare a taxelor locale și stabilite în schimb criterii și principii clare pentru determinarea taxelor locale; a fost deblocat procesul de evaluare a bunurilor imobile și s-au oferit posibilități de a crește veniturile la bugetele locale; a fost transferat către APL dreptul de a stabili scutiri la impozitul pe bunuri imobiliare pentru anumite categorii de cetățeni; s-a oferit soluția pentru problema decalajelor de casă (lipsei de lichidități), a bugetelor locale de la început de an (când veniturile sunt mai mici decât cheltuielile) etc. De asemenea, un rezultat foarte important pentru toate APL și întregul proces de descentralizare l-a constituit convingerea factorilor de decizie de a schimba modul de distribuire a fondului rutier. Noua distribuire a fondului rutier presupune eliminarea factorului politic și garantarea fiecărui sat și oraș, în care până acum nu ajungea niciun ban pentru drumuri, cu resurse financiare în mărime de aproximativ 120 de lei pentru un locuitor. Iar în total, la APL de nivelul I și II urmează să ajungă în mod obiectiv și transparent circa 800 de milioane de lei. Anume astfel de măsuri pun în practică descentralizarea financiară, aduc bani reali în bugetele locale și, ceea ce este cel mai important, oferă posibilitatea APL să schimbe lucrurile spre bine în localitățile pe care le administrează. La moment, proiectul de lege prin care s-a aprobat această modalitate de distribuire a fondului rutier a fost adoptat în prima lectură de parlament, iar APL au fost asigurate că în cel mai scurt timp legea va fi aprobată în variantă finală, astfel încât comunitățile locale să beneficieze de resursele respective deja începând cu 1 ianuarie 2017. Sperăm foarte mult că așa se va întâmpla, deoarece, cu toate măsurile menționate mai sus, în calitate de realizări, fără unele care să aducă venituri reale la bugetele locale, descentralizarea, în general, și cea financiară, în special, riscă să rămână doar pe hârtie și fără efecte practice pe care să le resimtă fiecare locuitor din satele și orașele noastre.

Credem că rezultatele menționate mai sus au fost obținute și datorită unei deschideri mai mari din partea guvernului și unei comunicări mai eficiente între CALM și unele instituții ale statului: prim-ministru, Cancela-

ria de Stat, Ministerul Finanțelor, Ministerul Transporturilor, Ministerul Mediului etc. Posibilitatea de a discuta, la timp și într-un mod constructiv, diferite situații și problemele apărute s-a dovedit a fi benefică tuturor. Acest dialog urmează să fie dezvoltat, instituționalizat și extins către toate celelalte instituții ale statului, devenind o normă obligatorie și indispensabilă procesului decizional din Republica Moldova.

Suntem membri într-o serie de organizații și am consolidat relațiile și calitatea de membru prin participarea la diverse întruniri. La nivel european, există mai multe organizații care se ocupă de problemele APL: CEMR – Consiliul Municipalităților și Regiunilor din Europa, NALAS – Rețeaua Asociațiilor Autorităților Locale din Europa de Sud-Est, CORLEAP – Conferința Permanentă a Autorităților Locale și Regionale din Sud-Estul Europei. Am fost activi cu declarații, documente de poziție și am promovat un interes mai mare față de problemele APL și reforma de descentralizare ca prioritate de primă importanță, am încercat să explicăm că reformele în țările noastre nu se mișcă pentru că banii se duc la centru și nu ajung la APL sau, dacă ajung, se dau pe criterii politice, netransparent. Am promovat și am notat anumite schimbări în bine, crearea pentru APL a unor programe speciale de finanțare directe, ocolindu-se administrația centrală. Astfel, ca urmare a intervențiilor noastre, anul acesta o tranșă importantă, de aproximativ 50 de milioane de euro, din ajutorul oferit de UE Republicii Moldova, nu a fost acordată ca suport bugetar guvernului, ci pe domeniul apă și canalizare, iar banii urmează să fie distribuiți pe proiecte. În cadrul activității pe plan extern de anul acesta, sunt de menționat numeroasele vizite de studiu în diverse țări din Europa, precum și faptul că pentru prima dată am obținut ca delegația Republicii Moldova la Consiliul Europei să fie formată în întregime de CALM. Pe lângă CE există Congresul Puterilor Locale și Regionale, o structură care reprezintă autoritățile locale din toată Europa și prin această structură CE joacă un rol foarte important și în țara noastră, monitorizând în permanență situația în domeniul democrației locale, și vine cu recomandări.

Stimați reprezentanți ai APL, împreună am făcut ca anul 2016 să fie productiv, un an în care, chiar dacă nu am avansat prea mult pe segmentul descentralizării, am făcut anumiți pași înainte. Toate, grație eforturilor noastre comune, reacției prompte și a modului tranșant în care am expus problemele. Totuși, chiar și după zeci de ani de luptă pentru autonomie locală, constatăm că suntem abia la început de drum. Ceea ce contează e faptul că suntem pe calea cea bună, iar coeziunea, unitatea, expertiza și experiența de care dispunem ne vor ajuta să avansăm așa cum ne dorim pentru o țară cu o guvernare locală independentă și eficientă.

Editorial de Viorel Furdui, director executiv al CALM

PUNCT ȘI... DE LA CAPĂT. DE ZIUA AUTONOMIEI LOCALE, ÎN CĂUTAREA... AUTONOMIEI LOCALE!

II CALM – viziune,
concept și demers în
favoarea descentralizării și dezvoltării
comunităților locale din
Republica Moldova

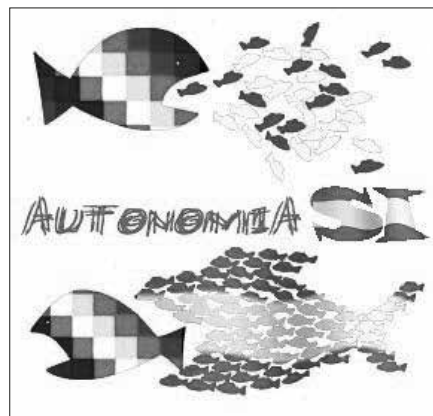
157

Ziua autonomiei locale este o ocazie bună de a evalua situația în domeniul guvernării locale și de a avea o discuție sinceră și deschisă între guvern și APL, cu participarea partenerilor de dezvoltare, privind realizările, problemele existente și direcțiile de soluționare a lor.

Inițiativa CALM de a institui o zi a autonomiei locale a venit din dorința de a atrage atenția asupra importanței și relevanței APL, dar și asupra gradului de autonomie de care dispun reprezentanții APL. La început a fost mai degrabă ziua unei autonomii inexistente, căci verticala puterii părea de nepătruns. Totuși, la distanță de câțiva ani, putem spune că avem ce marca. Sunt realizări puține, dar toate obținute prin coeziunea și sacrificiul tuturor membrilor CALM. Nici alegerea zilei de 1 februarie nu a fost una hazardată. Împreună, am vrut să reamintim autorităților centrale despre ANGAJAMENTELE pe care și le-a asumat semnând acorduri care consfințesc importanța autonomiei locale. Anume pe 1 februarie 1998 a intrat în vigoare Carta europeană a autonomiei locale, care este BIBLIA APL, un document fundamental care stabilește garanții internaționale pentru autonomia locală, drepturile și interesele comunităților locale. Chiar și așa, peste cinci ani, tot pe data de 1 februarie a fost ziua în care am demonstrat că suntem o forță greu de neglijat! Atunci, indiferent de viziunile politice pe care le împărtășim, am ieșit în stradă în număr covârșitor pentru a cere reguli clare de joc și drepturi, astfel încât să putem construi o GUVERNARE/PUTERE LOCALĂ veritabilă. A fost un moment de cotitură, o zi în care autoritățile publice locale, care se bucură de cea mai mare încredere din partea populației, au spus tranșant: Noi vrem respect! Nu vom tolera să fim supuși presiunilor și vom fi cu ochii pe acțiunile guvernării!!!

Menționăm faptul că, spre deosebire de anii precedenți, pe parcursul ultimilor ani, dar mai ales în 2016, putem constata un progres pe mai multe direcții. În special, s-a intensificat colaborarea între CALM și Cancelaria de Stat; cu concursul CALM a fost aprobată strategia reformei administrației publice și prelungită Strategia Descentralizării; CALM a primit acces la ședințele guvernului, cu posibilitatea de a-și exprima poziția; a fost descentralizată schimbarea destinației terenurilor și asigurat accesul APL la Curtea Constituțională; APL a primit statutul de agent constatat în cazurile ce țin de comerțul ilicit, administrarea deșeurilor, construcțiilor neau-

Primarii CALM: „UNITATEA
ESTE CUVÂNTUL DE ORDINE
PENTRU A OBTINE O AUTONO-
MIE VERITABILĂ!”

torizate; a fost luată decizia politică privind descentralizarea și depolitizarea repartizării fondului rutier, iar acum suntem în așteptarea deciziilor finale; a fost deblocat procesul de evaluare a bunurilor imobile etc.

Salutăm și apreciem aceste schimbări care ne permit să privim cu o doză de optimism în viitor. Această abordare și respectul reciproc ne-au permis să depășim mai multe probleme deloc simple și să obținem deblocarea procesului de descentralizare și autonomie locală pe mai multe direcții. Sperăm foarte mult că această abordare și înțelegere se va păstra și în continuare. Dar lista de probleme rămâne deschisă:

1. **Credem că actualmente NU există NICIUN motiv sau temeii de a trăgăna implementarea reformelor în domeniul descentralizării și consolidării autonomiei locale.** Cuvintele de bază trebuie să devină pentru noi toți *IMPLEMENTARE* și *ACȚIUNI CONCRETE!* Toate direcțiile, obiectivele și acțiunile care urmează a fi întreprinse în domeniul dat sunt prevăzute expres în Strategia Națională de Descentralizare și planul său de acțiuni, Strategia reformei administrației publice și planul său de acțiuni, Foaia de parcurs, Recomandarea 322 etc. Iar primul pas concret pe care-l așteptăm este finalizarea descentralizării fondului rutier, prin adoptarea la primele ședințe ale guvernului și parlamentului a proiectelor de legi în varianta finală. Urmează alte acțiuni concrete pe domeniul finanțelor locale, controlului administrativ, protecției sociale a funcționarilor din APL și alte domenii RESTANTE!
2. **Trebuie să fie revizuit, perfecționat și legiferat mecanismul actual de dialog între guvern, parlament și CALM/APL.** Existența unui dialog instituționalizat efectiv și permanent este una dintre condițiile fundamentale în avansarea reformelor. Cu toate progresele menționate, constatăm că, în mare parte, această relație încă nu este instituționalizată și se bazează mai mult pe calitățile personale și deschiderea din partea unor demnitari de stat. Mecanismul actual

Tatiana Badan, președinte al CALM: „Cuvintele de bază trebuie să devină pentru noi toți *IMPLEMENTARE* și *ACȚIUNI CONCRETE!* Toate direcțiile, obiectivele și acțiunile care urmează a fi întreprinse în domeniul dat sunt prevăzute expres în Strategia Națională de Descentralizare și planul său de acțiuni, Strategia reformei administrației publice și planul său de acțiuni, Foaia de parcurs, Recomandarea 322 etc.!”

este imperfect și nu asigură o implicare plenară a reprezentanților APL în toate structurile relevante la nivel de guvern și parlament. Doar în ultima perioadă am constatat că reprezentanții APL/CALM nu au fost incluși și lipsesc într-un șir de structuri consultative extrem de importante și relevante pentru APL, unde opinia și vocea lor trebuie să fie auzită. De exemplu: grupul de lucru privind reforma administrației publice centrale, consiliul economic de pe lângă prim-ministru, grupul de lucru recent creat privind elaborarea noului sistem de salarizare etc. Am sesizat aceste probleme și sperăm să le depășim.

3. **Reforma administrației publice centrale are loc fără participarea reprezentanților APL**, ceea ce este, în opinia noastră, o greșeală enormă. De fapt, se repetă aceeași schemă a reformelor anterioare, care s-au soldat cu eșec total. Considerăm că există o legătură firească și foarte strânsă între reforma administrației centrale și a celei locale. Nu poate fi realizată o reformă a administrației centrale fără să fie afectată și administrația locală, căci este vorba de clarificarea de competențe, resurse etc. Mai mult ca atât, avem impresia că nu este respectată însăși strategia reformei administrației publice, recent adoptată și care prevede principiul descentralizării drept unul de bază al reformei. De aceea este firesc ca în acest proces să participe și reprezentanții APL.
4. **Există mai multe restanțe în implementarea Foii de parcurs și a Recomandării nr. 322 a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei din 2012**, care trebuie să ne alarmeze pe toți, din perspectiva angajamentelor noastre față de Consiliul Europei și a intenției de a fi excluși din etapa de monitorizare. Domeniul democrației locale fiind unul restanțier, se așteaptă progrese reale. În special, la capitolul descentralizare financiară, tutelă și control administrativ excesiv asupra APL, protecție socială și remunerare în cadrul APL. Majoritatea acțiunilor și angajamentelor asumate de Republica Moldova în aceste domenii urmau să fie realizate în anul 2016. Dacă în unele direcții există totuși anumite progrese, în altele nu numai că lipsesc, dar, din contra, situația se deteriorează (de exemplu, în domeniul controlului și tutelei administrative).
5. **Descentralizarea financiară și consolidarea bazei fiscale locale rămâne un domeniu fundamental și decisiv pentru întreg procesul de descentralizare și autonomie locală.**

În acest domeniu au fost întreprinse unele acțiuni în anul 2016, iar altele sunt prevăzute pentru anul 2017. Însă, deși majoritatea acestor măsuri sunt importante sub aspectul consolidării auto-

miei decizionale, în esență, ele poartă un caracter destul de relativ și izolat, dacă ne referim la efectele concrete asupra bugetelor locale. Cu alte cuvinte, de ele nu pot beneficia toate APL. Totodată, soluția oferită în cazul fondului rutier, prin care absolut fiecare comunitate locală va beneficia de o anumită finanțare în funcție de numărul populației, reprezintă anume acea măsură de descentralizare financiară atât de necesară și mult așteptată de către autoritățile locale.

6. Situația în domeniul protecției sociale și salarizării a persoanelor cu demnitate publică și funcționarilor din APL este extrem de gravă, dacă nu catastrofală, generând tensiune în creștere!

Salariile în APL sunt mizere și derizorii! Volumul de atribuții și sarcini – enorm și suprauman. Totodată, există o mulțime de bariere de ordin legal și birocratic care nu permit APL să soluționeze problema dată în mod independent. Situația s-a complicat și mai mult în legătură cu implementarea noului sistem de pensionare, care, în condițiile unei remunerări mizere din APL, a eliminat și ultimele elemente de motivare și speranță. Fără a primi ceva în schimb! APL aveau și în trecut un mare deficit de cadre, iar acum există un risc mare ca și cei rămași să părăsească masiv administrația locală. Această problemă vizează absolut toate autoritățile locale, indiferent de mărime! Iar reforma administrativ-teritorială nu este, cu siguranță, o soluție, deoarece problema e cu mult mai complexă. De exemplu, comunitatea pe care o conduc este destul de mare (circa 4 mii de locuitori), însă eu deja nu am contabil și secretar: două cele mai importante funcții într-o primărie. Nimeni nu vine la aceste condiții, iar CALM are propuneri concrete pentru a detensiona situația.

7. O problemă extrem de gravă rămâne controlul/tutela administrativă excesivă și relația Autorităților locale cu organele de control sau anchetă, precum și presiunile politice asupra reprezentanților APL!

Constatăm că, la acest capitol, situația nu numai că nu a evoluat, dar din contra, avem un regres evident. Suntem permanent sesizați la CALM privind abuzurile din partea diferitor organe de control și presiuni din partea organelor de anchetă. Este o problemă foarte sensibilă și riscă să treacă dincolo de limitele admisibilului, dar și de hotarele Republicii Moldova, afectând imaginea țării. Cu atât mai mult că acest domeniu este restanțier și menționat și în Foaia de parcurs, și în Recomandarea 322 din 2012 a Consiliului Europei.

8. Nu putem să nu abordăm o altă problemă importantă și de interes general precum este cea a reformei administrativ-teritoriale.

Nouă ni se spune ca asupra acestei reforme insistă partenerii de dezvoltare, că reforma este impusă de FMI și alți donatori. Sperăm că nu este așa. Nu credem că partenerii noștri pot să se amestece într-un domeniu atât de sensibil, foarte specific și fără a cunoaște cel puțin istoricul și impactul problemei date la noi. De asemenea, cunoaștem bine cum se fac reformele în țările nordice ale Europei – Norvegia, Danemarca, Estonia, inclusiv Finlanda, țara de origine a domnului Pirkka Tapiola. Astfel de reforme complexe și foarte sensibile se pregătesc foarte bine, din timp, și se discută pe larg în societate. Mai mult ca atât, din câte cunoaștem, chiar la nivelul Uniunii Europene, problemele legate de organizarea administrației publice în statele membre constituie un drept suveran al statelor. De aceea, în UE există o varietate foarte mare de sisteme administrativ-teritoriale: de la unele cu municipalități mari (Marea Britanie, Germania, Danemarca) și până la cele cu sisteme teritoriale foarte fragmentate (Slovația, Cehia, Ungaria), fiecare din ele dezvoltându-se destul de bine și având dreptul la viață. Credem că problema dată este prea complexă și prea importantă pentru a lua decizii pripite, peste noapte, sub presiune și fără consens social general. Cu atât mai mult că Republica Moldova deja are o experiență, care n-a fost studiată și care ne-a costat prea mult – aproape 15 ani de mimare de reforme și centralizare excesivă, pe care o resimțim și astăzi!

Stimați prieteni și colegi, CALM vă felicită cu ocazia acestei sărbători frumoase, Ziua autonomiei locale și a lucrătorilor din APL, și vă invită să fim în continuare incisivi, determinați și să ne unim pentru a rezolva și problemele restante! Dumneavoastră sunteți cei ce ați contribuit foarte mult la edificarea CALM și la consolidarea lui într-o organizație cu care sperăm că vă veți mândri întotdeauna. Datorită înțelepciunii și susținerii dumneavoastră, CALM, pas cu pas, devine ceea ce trebuie să fie – o organizație nonguvernamentală, neafiliată politic, o organizație a tuturor reprezentanților APL, o *portavoce* a APL din Moldova, care, în mod organizat și calificat, aduce problemele și doleanțele APL către factorii decizionali. Vă invităm să participați activ la viața CALM și suntem siguri că experiența, cunoștințele și capacitățile dumneavoastră vor fi întotdeauna necesare și cerute.

*Editorial de Tatiana Badan, președinte al CALM
Martie 2017*

BACK IN NKVD?! PRIMARI AU DEVENIT CARNE DE TUN ÎN JOCURILE POLITICE!

Arestul primarului de Basarabeasca este doar vârful aisbergului! În Republica Moldova justiția este oarbă, represivă și folosită drept unealtă împotriva primarilor incozozi!

Dacă primarul de Basarabeasca, Valentin Cimpoieș, nu va fi eliberat, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) va cere drepturile membrilor săi în stradă, în cadrul unor proteste de amploare! Este opinia consolidată a edililor locali din țară, care s-au reunit în cadrul ședinței extraordinare lărgite a Consiliului de Administrare al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), organizație apolitică, ce reprezintă interesele majorității APL din Republica Moldova.

Sute de primari au spus un „nu” răspicat persecuțiilor la care sunt supuși din partea organelor de control și anchetă și s-au solidarizat cu edilul din Basarabeasca, reținut săptămâna trecută și în privința căruia a fost aplicată o pedeapsă disproporționată, fără probe concludente și folosind selectiv legea în jocuri politice murdare. Membrii CALM au menționat că arestul primarului de Basarabeasca este un precedent periculos, care demonstrează că în Republica Moldova aleșii locali incozozi sunt supuși unor abuzuri, sunt persecutați și nu-și mai pot exercita atribuțiile în siguranță.

În plenul reuniunii, directorul executiv al CALM, Viorel Furdui, a declarat că, prin menținerea arestului lui Cimpoieș, a fost distrusă orice credibilitate în actul justiției, dar și ratată șansa de a repara caracterul disproporționat al acțiunilor întreprinse de organele de anchetă în acest caz. Totodată, acesta a spus că acțiunile organelor judiciare, soldate cu arestul primarului de Basarabeasca, reprezintă consecințele unui control administrativ excesiv asupra Autorităților Publice Locale din partea organelor statului și ale unei neglijări sistemice a principiilor autonomiei locale. La fel, autorităților locale li se impun, prin diverse acte normative, obligații și responsabilități fără acoperire financiară și fără instrumente necesare de realizare: „Considerăm că în cazul dat organele judiciare au demonstrat abordări selective, înguste și unilaterale, bazându-se doar pe un cadru legal din domeniul protecției copilului. Dar și în acest caz, foarte selectiv, făcând trimitere la unele norme și scăpând din vedere alte norme, din aceleași acte normative. Suntem profund indignați de ignorarea, desconsiderarea și neglijarea totală a cadrului legal național și internațional din domeniul auto-

miei locale din partea organelor judiciare în cazul dat, dar și de organe de control administrativ/financiar. Amintim tuturor că, în realitate, conform Legii descentralizării administrative, autoritățile publice locale de nivelul unu nu dețin competențe proprii în domeniul protecției și asistenței sociale. Sunt lipsite de resurse și instrumente efective de a se implica în soluționarea unor astfel de cazuri. În special, ele nu dispun nici de finanțări necesare, iar asistenții sociali sau poliția nu sunt în subordinea primarului. Prin urmare, în cazul dat nu putea fi vorba de invocarea neglijenței în acțiunile primarului. În legătură cu situația care s-a creat, dorim ca cei din teritoriu să-și spună părerile, să aducă la cunoștință publicului larg problemele noastre, care au ajuns la limită în ceea ce privește relația noastră, a APL, cu organele de control și cele judiciare. Dacă până în prezent activitatea noastră s-a focalizat pe promovarea principiilor autonomiei locale, a esenței autonomiei locale în raport cu autoritățile centrale și putem spune că, într-o anumită măsură, am obținut unele progrese, în relația noastră cu organele de control și cele judiciare, constatăm că există foarte, foarte mult de lucru pentru a le face cunoscute aceste principii, aceste legi, începând cu Constituția, Carta europeană a autonomiei locale și alte acte normative în domeniul APL. Suntem foarte dezamăgiți de decizia judecătorească de a menține mandatul de arest în privința colegului nostru Valentin Cimpoeș. Dezamăgirea aceasta are mai multe surse. În primul rând, speram că instanța de judecată va examina foarte atent cazul dat și va lua o decizie care să asigure o liniște socială, dar poate și o examinare mai obiectivă a dosarului în cauză. De asemenea, credeam că în domeniul justiției au avut loc schimbări pozitive. Instrumentarea acestui caz a scos la iveală adevăruri nu tocmai plăcute în ceea ce privește reforma justiției și starea lucrurilor în acest domeniu. Firește că ne deranjează și nu este vorba de o persoană oarecare, deși și acest aspect contează, este vorba de un primar, de o persoană cu demnitate publică. Cazul acesta trebuie să-i îngrijoreze nu numai pe cei din administrația locală, dar și pe cei din administrația centrală, inclusiv miniștri, deputați, președinți, premieri, conducători de instituții, pentru că este un precedent foarte periculos, punându-se pe umerii unei persoane o responsabilitate enormă și atentându-se la una dintre cele mai importante libertăți ale omului, libertatea personală. În opinia noastră, această sancțiune de arest, ca măsură preventivă, a fost aplicată cu prea multă ușurință. Situația dată este un semnal clar că la noi reforma justiției stagnează, că nu avem progrese considerabile în acest domeniu, un semnal că Republica Moldova nu este pregătită să-și îndeplinească angajamentele internaționale în ceea ce privește controlul administrativ și judiciar excesiv. Când a devenit membru al Consiliului Europei, Republica Moldova a semnat și și-a asumat un șir de angajamente și este în permanență monitorizată la capitolul respectarea drepturilor omului, liber-

Viorel Furdui, director executiv CALM: „În opinia noastră, această sancțiune de arest, ca măsură preventivă, a fost aplicată cu prea multă ușurință. Această situație este un semnal clar că la noi reforma justiției stagnează, că nu avem progrese considerabile în acest domeniu, un semnal că Republica Moldova nu este pregătită să-și îndeplinească angajamentele internaționale în ceea ce privește controlul administrativ și judiciar excesiv!”

tatea mass-mediei, inclusiv la capitolul democrație locală. În acest sens, una dintre marile observații în toate rapoartele Consiliului European se referea la controlul administrativ excesiv. Modul în care a fost tratat primarul de Basarabeasca afectează deci și imaginea guvernului. Pe parcursul ultimului an, am înregistrat progrese importante pe direcția descentralizării, dar astfel de acțiuni diminuează drastic toate aceste schimbări pozitive. Poziția Procuraturii Generale în cazul primarului Cimpoeș este că a fost respectată legea și se face referire la un șir de acte normative din care rezultă o serie de obligații ale primarului și că măsura aplicată nu este disproporționată și s-a decis astfel pentru a-l împiedica pe dl Cimpoeș să recurgă la autoritatea pe care o are în localitate ca să influențeze ancheta. În puținul timp pe care l-am avut la dispoziție, am analizat argumentele procurorului general și am ajuns la concluzia că există două elemente cardinale pe care procuratura nu le-a luat în considerare. În primul rând, nu se face absolut nicio referire la cadrul legal din domeniul administrației locale și descentralizării. Când este vorba de privațiune de libertate, nu poți lua decizii bazându-te doar pe cadrul legal care ți-i convenabil. A doua scăpare, în opinia noastră, este că trimiterile făcute de procurori la cadrul legislativ privitor la protecția copilului sunt selective, pentru că în aceeași hotărâre de guvern prin care se incriminează faptele primarului de Basarabeasca sunt puncte care nu se iau în considerare și care conferă actului normativ caracter de recomandare, care îi scutesc de obligativitate pe reprezentanții puterii locale”.

În context, președintele raionului Dubăsari, Grigore Policinschi, a specificat: „Situația respectivă este regretabilă. Arestarea colegului nostru arată că reformele de la care așteptăm schimbări pozitive pentru toată societatea nu au rezultatul scontat, ci, dimpotrivă, duc la o diminuare a eforturilor noastre comune, atât ale CALM și ale aleșilor locali, cât și ale colegilor din administrația publică centrală în ceea ce privește îmbunătățirea cadrului legal de promovare a democrației locale, a drepturilor omului și a vieții cetățenilor noștri. Recomandările Congresului de la Strasbourg sunt absolut viabile și necesar de realizat. Nu o singură dată am abordat

problema ce ține de implicarea structurilor noastre centrale în ceea ce privește școlarizarea structurilor de drept în vederea realizării Cartei europene a autonomiei locale. Nu o singură dată am menționat necesitatea ca în instituțiile respective, Institutul Justiției, Universitatea de Stat, să se aducă la cunoștința procurorilor, colaboratorilor organelor de drept, judecătorilor acele recomandări ale Consiliului Europei care sunt obligatorii pentru Republica Moldova. Referindu-mă la cazul colegului nostru, aceeași soartă o poate avea fiecare dintre noi. În Legea administrației locale, în primul punct al art. 82, scrie că în exercitarea mandatului, primarul, viceprimarul, consilierii, președinții și vicepreședinții de raion sunt în serviciul colectivităților locale și se bucură de protecția și garanțiile acordate prin Legea privind statutul alesului local. În pofida celor decretate de legea amintită, noi nu beneficiem de nicio protecție, de nicio garanție atâta timp cât, în baza unei presupunerii că nu s-ar fi implicat într-o situație legată de protecția copilului, un primar este pur și simplu arestat. Mulți dintre colegii noștri s-au aflat în asemenea situații. În raionul meu, mai mulți primari au fost arestați și reținuți trei luni, după care au fost eliberați pentru că s-a dovedit că procurorii nu au interpretat corect actele normative și legislative în baza cărora au fost reținuți. Altui primar, care a semnat, cu acordul consiliului local, un contract de arendă a unui teren pe malul Nistrului, i s-a făcut dosar penal, el urmând să fie eliberat din funcție și închis. Cred că, în afara declarației prin care argumentăm și cerem eliberarea primarului Cimpoș, trebuie să revizuim cadrul legal privind garanțiile și atribuțiile aleșilor locali. Trebuie să cerem o întrevvedere cu conducerea Parlamentului RM, să cerem de urgență o întrunire cu conducerea Procuraturii Generale, cu Consiliul Superior al Magistraturii. Dacă este atât de ușor să arestezi un primar, vai și amar de capul unui cetățean de rând. Nu vreau să ponegrec o structură de stat, dar este necesar să avem o comunicare eficientă, să avem întâlniri permanente, să se familiarizeze cu privire la Carta europeană a autonomiei locale. Lipsa reprezentanților la conferință, lipsa de reacție la declarațiile CALM din cadrul conferinței de presă arată că avem mult de lucru în ceea ce privește promovarea democrației locale, promovarea autonomiei locale. În ultimă instanță, cred că trebuie să aducem la cunoștința colegilor euro-

Grigore Policinschi, președinte al raionului Dubăsari: „Dacă este atât de ușor să arestezi un primar, vai și amar de capul unui cetățean de rând. Consider că ceea ce i se întâmplă primarului Cimpoș este o maltratare a unui ales local. Este vorba de o abatere de la principiile democratice și drepturile omului!”

Igor Șeremet, viceprimar de Bălți: „Susțin inițierea unui dialog constructiv nu numai cu conducerea țării, dar și cu organele de control referitor la problemele cu care se confruntă APL. Reprezentanții APL nu trebuie tratați ca funcționari inferiori, ca subiecți de dosare penale!”

peni această situație. Consider că ceea ce i se întâmplă primarului Cimpoeș este o maltratare a unui ales local. Este vorba de o abatere de la principiile democratice și drepturile omului”.

Viceprimarul de Bălți, Igor Șeremet, s-a adresat procurorilor: „Îi invit să vină în fiecare unitate teritorial-administrativă și să-i tragă pe toți la răspundere pentru neglijență în serviciu, cu referire la demersurile IP teritoriale privind asigurarea securității circulației rutiere: marcaje, drum etc. În cazul unui accident cu urmări grave, cine reiese vinovat? Primarul. Și i se va aplica măsura arestului preventiv, ca în cazul lui Valentin Cimpoieș, din două motive: ca să nu influențeze martorii și să se elimine riscul de distrugere a probelor. Ceea ce vreau să subliniez este că alesul local este foarte vulnerabil în condițiile actuale, legate de finanțele publice locale, modul de repartizare și executarea numeroaselor obligații prevăzute de multiple legi, precum și în cazul lipsei unui mecanism corespunzător de aplicare a legii. Avem multe legi, dar lipsesc mecanismele de aplicare a acestora. Susțin inițierea unui dialog constructiv nu numai cu conducerea țării, dar și cu organele de control referitor la problemele cu care se confruntă APL. Reprezentanții APL nu trebuie tratați ca funcționari inferiori, ca subiecți de dosare penale. Susțin, de asemenea, revizuirea și clarificarea statutului alesului local, a măsurilor privind asigurarea protecției și garanțiile conferite prin lege tocmai ca să anticipăm și să prevenim situațiile în care primarul devine victimă a presiunilor organelor de control. Dialogul constructiv cu organele de drept trebuie să identifice în primul rând aspectele lacunare în elaborarea mecanismului de aplicare a legilor, pentru completarea Legii statutului alesului local și stabilirea clară a garanțiilor alesului local”.

Primarul de Capaclia, Alexei Busuioc, a reiterat importanța sesizării instituțiilor europene privitor la cazurile de abuz aplicate la adresa aleșilor locali: „Astăzi, cel mai prost procuror trimis la oricare primărie până în seară îl «scoate» pe primar cel puțin cu art. 329. Cred că, la fel ca în cazul reformei finanțelor locale, trebuie să informăm structurile europene despre cele întâmplate recent. Oricât ar părea de straniu, dar, ca să ne facem auziți acasă, trebuie să «batem toba» în Europa. Europa trebuie să știe care este

Alexei Busuioc, primar de Capaclia: „Cred că, la fel ca în cazul reformei finanțelor locale, trebuie să informăm structurile europene despre cele întâmplate recent. Oricât ar părea de straniu, dar, ca să ne facem auziți acasă, trebuie să «batem toba» în Europa!”

atitudinea guvernării față de APL. Din perspectiva cazului în discuție, unitatea în cadrul CALM este azi importantă mai mult ca niciodată. CALM trebuie păstrat așa cum este, ca să avem în continuare o platformă de unde să ne facem auziți și să influențăm cumva mersul lucrurilor pentru APL”.

Primarul de Comrat, Serghei Anastasov, a menționat că maniera în care a fost arestat Valentin Cimpoeș este similară celor aplicate în vremurile recent apuse: „În calitate de om de afaceri, mi-am îndeplinit obligațiile față de stat și am plătit întotdeauna toate impozitele și taxele instituite prin lege, dar totuna mi s-au pus numeroase piedici în activitățile mele, mi s-au făcut zeci de dosare penale și convocări la procuratură. Primarii sunt aleși de popor și, de obicei, oamenii îi aleg pe cei mai buni. Arestarea colegului nostru, Valentin Cimpoeș, a fost un șoc pentru noi toți. Modul în care a fost arestat Valentin este demn de metodele agenților NKVD. Îmi povestea tatăl meu cum erau ridicăți din pat în toiul nopții și erau urcați în vagoane ca niște vite. Vedem azi că aceste metode se mai folosesc și nu vom scăpa de ele până nu vor pieri toți agenții «nkvd-iști» din vechiul regim comunist. Dacă în 1992 produsul intern brut din Republica Moldova era de 2 200 de dolari, acum PIB-ul este de 1 712. Azi, cheltuielile pe cap de locuitor sunt puțin peste 400 de dolari, doar pentru că economia este susținută de banii trimiși în țară de moldovenii care muncesc în străinătate. Dar vrem ca aceste resurse să fie obținute aici, în țara noastră, vrem să trăim bine acasă la noi. Singura deosebire față de vechiul regim, unde domnea NKVD-ul, este că s-au deschis granițele și putem pleca din țară și pentru asta mulțumesc mult puterii actuale. În 1999 ne bucuram cu toții și așteptam mari schimbări.

Serghei Anastasov, primar de Comrat: „Arestarea colegului nostru, Valentin Cimpoeș, a fost un șoc pentru noi toți. Modul în care a fost arestat Valentin este demn de metodele agenților NKVD!”

Dacă în desfășurarea activității lor instituțiile de stat nu vor respecta litera legii, în țară nu se va schimba nimic. O țară în care drepturile omului nu sunt respectate nu poate crește, nu se poate dezvolta. De aceea azi poporul nostru trebuie să fie unit, iar CALM să fie organizația care promovează valorile statului de drept. Suntem solidari cu Valentin Cimpoieș și cerem să fie eliberat ca să se întoarcă la familie și la copilul care îl așteaptă”.

Alexandru Botnari, primar de Hâncești: „Un subiect pe care vreau să-l abordez este sistemul bugetar care a ajuns în asemenea hal, încât eu, deși am la activ patru mandate, nu mai înțeleg nimic. Schimbările permanente ne blochează total activitatea!”

Primarul de Hâncești, Alexandru Botnari, a vorbit despre importanța abordării cât mai intransigente a problemelor cu care se confruntă primarii: „Este o propunere foarte bună: CALM, în calitate de organizație reprezentativă a APL, să organizeze o ședință la care să fie prezent și președintele parlamentului, și prim-ministrul, și procurorul general, ca să discutăm toate subiectele care ne frământă în legătură cu această problemă și să facem recomandări de modificare a legislației. Un subiect pe care vreau să-l abordez este sistemul bugetar, care a ajuns în asemenea hal, încât eu, deși am la activ patru mandate, nu mai înțeleg nimic. Schimbările permanente ne blochează total activitatea. Ar trebui să avem o discuție cu Ministerul de Finanțe privind și salariile primarilor”.

Primarul satului Chișcăreni, Sângerei, Silvia Țurcanu, a menționat că în locul lui Cimpoieș poate fi orice edil, deoarece nimeni nu se mai poate simți în siguranță și sigur că legea va fi dreaptă și de partea lui: „Mergi seara acasă și te gândești dacă până dimineață o să fie totul bine. Mereu ești supus riscului, deoarece undeva se întâmplă un incendiu, iar în altă parte un accident. Iar dacă se construiește ceva și este săpată o groapă, iar la locul dat nu este nimeni să securizeze și se întâmplă ceva, gata, primarul este vinovat”.

Gheorghe Răileanu, primarul orașului Cimișlia, nu exclude că Valentin Cimpoieș ar fi fost victima unei provocări. „Dacă dumnealor au undeva ascunse dovezi, deoarece se spune că el ar fi fost filmat, și dacă acesta ar fi fost motivul arestului, apar câteva întrebări. Dar iarăși ne întrebăm cum a putut fi filmat? Ori poate a fost o provocare? Acestea sunt metodele în lumea interlopă, preluate cu mare răspândire și de politicienii din Republica Moldova. Pentru a preveni astfel de cazuri în raionul nostru, am introdus

în atribuțiile de serviciu ale unui specialist și responsabilitatea pentru tutelă. Nu avem în statele de personal, dar le-am atribuit unui specialist și în acest caz l-aș fi delegat pe viceprimarul responsabil și pe tutelă, împreună cu asistenții sociali și poliție să investigheze cazul și să aplice măsurile necesare. Ce înseamnă un primar? Este singura persoană din localitate care încearcă să facă dreptate și adevăr. Oricât de mică ar fi localitatea, la primar

Gheorghe Răileanu, primar de Cimișlia: „În Republica Moldova, toate partidele aplică aceleași metode amorale în lupta pentru putere. Aceste metode distrug toată inițiativa, toată noblețea, deturneză adevărul. În situația și locul unde la putere ajung persoane amorale, orice om poate fi făcut «mostră» sau «exemplu» pentru alții!”

ajung toate problemele care nu s-au rezolvat de mult timp, probleme ce țin de patrimoniu, de bunuri, de soarta cuiva. Ca să soluționezi o problemă, te confrunți cu două părți adverse. Și în această situație, cum nu suntem protejați, oricine are relații sau putere financiară apelează la instanțele de drept care îi servesc pe bani. În Republica Moldova toate partidele aplică aceleași metode amorale în lupta pentru putere. Aceste metode distrug toată inițiativa, toată noblețea, deturneză adevărul. În situația și locul unde la putere ajung persoane amorale, orice om poate fi făcut «mostră» sau «exemplu» pentru alții. Noi, ca primari, avem misiunea de a contribui la maturizarea societății civile și la însănătoșirea partidelor din care facem parte. Trebuie să-l susținem pe Cimpoș, pentru că chiar dacă a greșit, sunt sigur că a fost provocat. Și să fim solidari în protejarea asociației noastre, CALM, și a democrației în țara noastră”, a spus edilul de la Cimișlia.

„Sunt părinții, vecinii, asistența socială, primăria. Tot ce se întâmplă la noi în țară nu trebuie să-l deranjeze doar pe un primar, dar pe toată lumea. Într-o localitate mare de 4 000 mii de locuitori, unde sunt multe dificultăți, nu întotdeauna reușim să le soluționăm pe toate. Suntem indignați de această situație provocată, este foarte urât. Noi suntem obligați să purtăm grija întregului sat, dar arestarea acestui primar a fost exagerată”, a menționat Svetlana Tabacari, primar de Scoreni.

Zinaida Panaite, primar de Negrești, a menționat cu îngrijorare că în locul edilului de Basarabeasca poate fi oricine: „În locul colegului nostru, poate ajunge foarte ușor fiecare dintre noi. Mie personal, pentru că nu am scos la licitație un teren folosit ca pășune de mai mulți ani, mi s-a organizat un flagrant de luare de mită. A venit un individ și a făcut la primărie

Zinaida Panainte, primar de Negrești:
„A venit un individ și a făcut la primărie o donație pentru Ziua invalizilor. Imediat s-au prezentat patru agenți de la CNA și, deși donația a fost înregistrată conform legii, mi s-a întocmit dosar penal. Bineînțeles, niciuna dintre acuzații nu a putut fi probată, dar eu am fost neom trei luni, cât s-a desfășurat ancheta și, în plus, mi s-au impus serviciile unui avocat, pentru care a trebuit să plătesc 5 000 de lei din banii mei proprii!”

o donație pentru Ziua invalizilor. Imediat s-au prezentat patru agenți de la CNA și, deși donația a fost înregistrată conform legii, mi s-a întocmit dosar penal. Bineînțeles, niciuna dintre acuzații nu a putut fi probată, dar eu am fost neom timp de trei luni, cât s-a desfășurat ancheta și, în plus, mi s-au impus serviciile unui avocat, pentru care a trebuit să plătesc 5 000 de lei din banii mei personali. Din nou, pe 10 februarie, anul acesta, am organizat licitația publică pentru aprovizionarea localității cu apă potabilă, canalizare și stație de epurare, un proiect foarte mare, de 14 milioane, licitație la care au participat foarte mulți agenți economici, dintre care, în urma studierii ofertelor, trebuia ales cel mai bun, în termen de 30 de zile. Pe 14 februarie, ne vine, pe șapte săptămâni, inspecția financiară, ca urmare a unui denunț nefondat că primarul, adică eu, ar fi luat mită pentru un teren care nu a fost scos la licitație, nici pentru vânzare, nici pentru arendare. Deci, în același timp, trebuie să studiez ofertele prezentate la licitație, să fac față controlului și comportamentului incalificabil al agenților inspecției financiare și să alerg pe la diferite instanțe ca să dau explicații și să dezmint niște acuzații false. Pentru a evita astfel de situații degradante și înjositoare, propun să sesizăm parlamentul și să solicităm modificarea legislației privind înjosirea și calomnia, ca să fie pedepsiți cei care greșesc, și nu cei nevinovați. Deși am făcut numeroase adrese la Inspectoratul de Poliție Strășeni, denunțând comportamentul agenților de la organele de control de stat, de fiecare dată am primit același răspuns: «Infrațiunea nu este deosebit de gravă». Dar când o să fie deosebit de gravă? Când o să fie moarte de om?”

În cadrul forului, primarii au declarat că sunt supuși periodic controalelor abuzive, dar și acțiunilor disproporționate din partea organelor de anchetă, iar procurorii și instanțele de judecată au transformat art. 329 din Codul penal într-un instrument de presiune asupra autorităților locale. „Această situație ne îngrijorează foarte mult și reprezintă o demonstrație pe față a abuzurilor la care sunt supuși în mod constant aleșii locali. Este o nedreptate strigătoare la cer să procedezi așa, fără să documentezi suficient cazul, să încătușezi primarul și să faci publice imaginile, știind că autoritățile

publice locale nu au posibilitatea să facă față acestor mari competențe, unele dintre ele delicate, mai ales că atestăm o lipsă cronică a specialiștilor. Profit de ocazie ca să vă mulțumesc din nou pentru că sunteți uniți, indiferent de partidul politic din care faceți parte sau apartenența etnică. Organizația noastră promovează interesele APL, CALM este casa tuturor și împreună susținem interesele APL pentru a avea o descentralizare, o consolidare a autonomiei locale, pentru a avea legi bune, cu mecanisme funcționale și cred că avem în continuare foarte multe de făcut și trebuie să fim solidari atunci când se întâmplă anumite lucruri cu colegii noștri”, a menționat președintele CALM, Tatiana Badan, primar de Selemet.

„Fiecare dintre noi se poate trezi peste noapte în situația lui Valentin Cimpoeș. Am fost la Curtea de Apel cu ceilalți colegi ca să cerem eliberarea lui Valentin. Nici chiar copiilor lui nu le-au permis să se apropie de tata. Se încalcă astfel nu numai dreptul la libertate al primarului, al alesului local, dar și drepturile lui umane. Azi am ajuns în situația în care problemele la care nu se găsește o soluție se aruncă pe seama primarilor. Legea 140 privind protecția copilului aflat în situație de risc stipulează că primăria trebuie să mărească statele de personal și să angajeze o persoană care se va ocupa de protecția copilului aflat în situație de risc. Dar de unde să luăm acoperire financiară? În situația în care nu ne ajung bani să rezolvăm problemele cotidiene cu care ne confruntăm în localitate, de unde să mai luăm resurse pentru a angaja specialiști în protecția copilului aflat în situație de risc? Dar asistenții sociali cu ce se ocupă? Și în subordinea cui se află? Din răspunsul pe care l-a formulat Procuratura Generală privind cazul în discuție, ne dăm seama că ei sunt foarte departe de ceea ce se întâmplă în teritoriu, iar administrația publică centrală, organele de drept nu au habar ce înseamnă un primar, un statut de ales local, care sunt competențele noastre și domeniul nostru de activitate. Recent, doi colaboratori ai CNA Bălți au venit în mod abuziv, fără să se legitimizeze, fără să prezinte vreun demers și au vorbit grosolan cu angajații primăriei. După ce au plecat, am formulat în scris o plângere către CNA, denunțând lipsa de respect și încălcările indivizilor respectivi. Răspunsul a fost că aceștia au acționat conform cadrului legal. Avem nevoie de protecție

Nina Cereteu, primar de Drochia: „Din răspunsul pe care l-a formulat Procuratura Generală privind cazul în discuție, ne dăm seama că ei sunt foarte departe de ceea ce se întâmplă în teritoriu, iar administrația publică centrală, organele de drept nu au habar ce înseamnă un primar, un statut de ales local, care sunt competențele noastre și domeniul nostru de activitate!”

în activitatea noastră. Suntem ca frunza-n vânt: din ce parte bate vântul, de acolo suntem loviți. Te aștepți ca în orice moment să vină niște mascați să te ia pe sus, pentru că legea le-a dezlegat mâinile și le dă permisiunea să-i rețină pe primari pentru orice motiv. Iar agenții de la Inspekția financiară și alte organe de control au o atitudine față de primari că mai rău nu se poate, ne tratează fără pic de respect, ca pe cei mai mari tâlhari, noi nu avem nicio autoritate în fața lor. Trebuie să fim mai uniți ca niciodată, fiecare dintre noi are păreri personale, opțiuni politice, dar toți suntem primari și în această calitate ne confruntăm cu aceleași probleme și disfuncții legislative”, a declarat de la tribuna forului Nina Cereteu, primar de Drochia.

„Procedăm la încă o încercare de a aduce la cunoștința factorilor de decizie din Republica Moldova, dar și de peste hotare îngrijorarea noastră. Să încercăm să găsim soluții. Cazul primarului de la Cimișlia poate deveni un precedent, care pune în pericol toți funcționarii cu demnitate publică din cadrul APL, dar și pe cei din cadrul administrației centrale. De asemenea, astfel de cazuri și controlul administrativ excesiv reduc esențial efectul schimbărilor pozitive care au avut loc în domeniul descentralizării și diminuează eforturile enorme ale guvernului de a restabili încrederea față de parteneri pe plan intern și extern”, a declarat directorul executiv al CALM, Viorel Furdui.

Valeriu Rusu, primar de Oxentia, a îndemnat la vigilență și la solidaritate: „Spun din proprie experiență că în calitatea noastră de aleși locali suntem vulnerabili la presiunile celor care au putere financiară și se folosesc de organele de stat. Ce mi se întâmplă mie pe parcursul a trei mandate i s-a întâmplat și primarului din Basarabeasca. Cred că trebuie să ne mobilizăm și să mergem să protestăm ca să-l scoatem pe colegul nostru din arest, pentru că nu este vinovat. Va chem să fim vigilenți și să acționăm împreună ca să ne apărăm drepturile și să înlăturăm acele legi care permit celor de rea credință să ne facă dosare, să ne înjosească și să ne defăimeze”.

Propunerea edilului a fost susținută și de Ion Mastac, fost primar de Țânțăreni, Anenii Noi: „Sunt solidar cu dl Cimpoș și cred că nu era nevoie ca organele de control să procedeze la arestarea lui ca să poată desfășura investigațiile în dosarul dat. Dar, din cauza faptului că cei care aplică legea în mod eronat și abuziv nu sunt pedepsiți, ei se consideră atotputernici. Știu din surse sigure că la elaborarea legii privind procuratura erau câteva articole care stipulau că procurorul care intenționează dosare trebuie să răspundă și material, și penal pentru dosarele pe care le instrumentează. S-au scos aceste prevederi. Vin cu propunerea de a analiza și a solicita revizuirea Legii cu privire la procuratură, la poliție, pentru ca persoanele care intenționează abuziv dosare să fie sancționate”.

Valentina Casian, primarul de Strășeni, a specificat: „Nu este suficient să ne adunăm și să discutăm noi între noi, puțină lume ne aude. Trebuie să

organizăm acțiuni de protest, indiferent de culoarea politică. Mâine se va întâmpla cu noi ceea ce s-a întâmplat cu primarul din Basarabeasca. Controale în lanț. Anul trecut am avut patru controale de la Inspekția Financiară. La întrebarea mea de ce atâtea controale, mi-au răspuns că vor veni de câte ori va fi nevoie. Propunerea mea este să studiem modalitatea de a modifica cadrul legal, ca să fie stipulat foarte clar când, unde, cine și cum are dreptul să efectueze aceste controale, să verifice autoritatea publică executivă”.

Alți primari și-au exprimat, la fel, opiniile: „Astfel de cazuri cu familii defavorizate, minori, părinți fără griji, copii care fug de acasă sunt în toate localitățile. Nu știu de ce, dar cui nu îi este lene presează primăria (procuratura, poliția, asistența socială raională, televiziunile, oamenii – toți bazându-se pe cele băgate în capul lor, cum că noi trebuie să fim înlocuitorii părinților). Își permit să sune la ora 23.00, de exemplu, și să strige la telefon să luăm copiii din Chișinău, că ei i-au prins. Noaptea stingem incendiile pe dealuri; umblăm pe la cimitire că să-i prindem pe cei care devastează mormintele; apar suspecți străini în sat și fugim în mahalaua cutare pe la patru dimineața să-i pândim; duminica, la șase dimineața, facem liniile pe stadion; pe cei cu tuberculoză îi ducem forțat la lecuire; gunoi pe dealuri; adolescenți care nu frecventează școala, se droghează, fumează, devastează stațiile, sparg geamurile la Casa de cultură, fură tot ce le cade, își bat joc de bătrâni, noaptea strică becurile stradale, înjură, beau ș.a.m.d. Suntem șapte oameni și jumătate în primărie, dintre care cinci femei în vârstă și bolnave. Hai, fă ceva! Ministerele, agențiile, procurorii, raionul, mulți alții trimit și trimit scrisori: voi sunteți cei care să luați măsuri. Ce măsuri? Unul nu dorea să se ducă la lecuire cu tuberculoză. A venit o comisie din Chișinău și de la raion, care au regimul lor de lucru, de la 8 până la 17, și spun că primăria nu face nimic. Ce să fac? îi întreb. N-are buletin, că i-a dat foc să nu fie dus cu forța. L-am urcat în mașină și l-am dus să-i fac buletin, din banii mei. Ce să mai fac? Nu știau ce să mai spună!”

Primarii prezenți la eveniment au adoptat o declarație prin care cer instituțiilor statului – parlamentului, guvernului, președinției, CSJ, CSM, CNA, procuraturii generale – să intervină prompt în cazurile de abuz. Totodată, cazul primarului orașului Basarabeasca, Valentin Cimpoș, va ajunge în atenția oficialilor Consiliului European, ai Uniunii Europene, dar și ai Statelor Unite ale Americii.

GREBLA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ SAU AVEM NEVOIE DE O REFORMĂ VERITABILĂ A ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE?

În contextul reformei anunțate a administrației publice, tot mai mult și mai insistent se aud, de la diferite tribune, mesaje despre necesitatea unei reforme administrativ-teritoriale radicale. Cu siguranță că această temă, extrem de importantă, complexă și sensibilă sub foarte multe aspecte, urmează a fi abordată și discutată pe larg și foarte competent cu toți actorii interesați. Dar, în primul rând, cu comunitățile locale și reprezentanții lor direcți – APL. Avem nevoie de aceasta pentru a ajunge la un consens larg social și a evita greșelile din trecut, care au costat foarte scump țara noastră. Poziția CALM în această problemă a fost și este foarte pragmatică și neutră. Nu suntem pentru sau împotriva reformei, deoarece nici nu este clar ce se dorește în fond. Considerăm că este foarte important să existe o abordare complexă/vizionară și să fie asigurat în primul rând un proces de consultare amplă a APL și a tuturor actorilor interesați, pentru a scoate în relief toate aspectele și elementele importante ale reformei date. Aceasta, înainte să fie elaborat/propus vreun model anumit. Iar decizia finală trebuie să fie responsabilă, obiectivă și conectată la nevoile reale ale țării. Iată de ce CALM a inițiat un proces amplu de consultare a tuturor APL, prin intermediul asociațiilor raionale de primari, pentru identificarea tuturor aspectelor care trebuie luate în considerare și elaborarea unui model de reformă a APL, conectat la necesitățile și realitățile comunităților locale din Republica Moldova, ușor de implementat și acceptabil pentru guvernare și pentru toți actorii vizați/interesați. Ulterior, acest model și recomandările CALM vor fi prezentate factorilor decizionali, tuturor forțelor politice și partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova.

Observăm însă cu îngrijorare că această poziție a CALM nu este conștientizată, iar autoritățile statului, sub presiunea inexplicabilă a anumitor parteneri de dezvoltare (contrar principiilor și valorilor oficial promovate în Republica Moldova) și la sugestia unor consultanți străini (deconectați de la înțelegerea cauzelor reale ale problemelor și de la realitățile noastre), tot mai mult înclină spre promovarea unei reforme administrativ-teritoriale radicale, într-un mod unilateral, netransparent și total contrar principiilor incluziunii și participării democratice. Iar cel mai grav în această situație este că practic toate argumentele în baza cărora se insistă pe reforma dată sunt greșite, nu au nicio legătură cu fragmentarea administrativ-teritorială sau reprezintă consecințe ale unor procese/situații ce țin de cu totul alte cauze. În consecință, există riscul major ca guvernul să adopte în acest sens

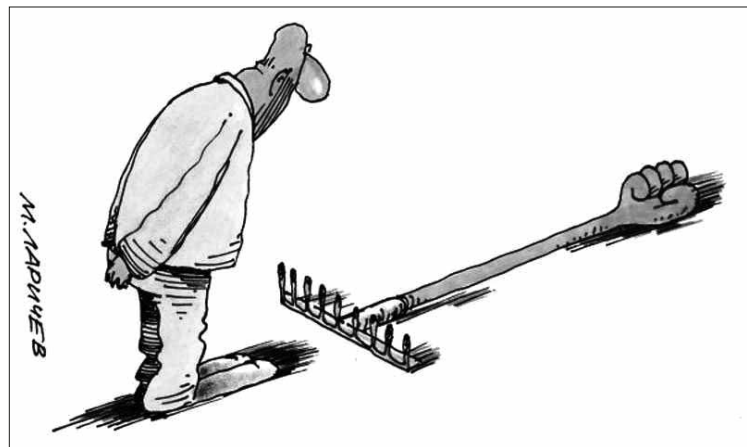
decizii grăbite și neevaluate suficient sub aspectul impactului și al efectelor pe care le pot avea.

Observăm cu regret cum reforma administrativ-teritorială este folosită drept substitut al unei reforme veritabile a administrației publice locale și descentralizări reale (APL). Altfel spus, se inoculează ideea că anume o reformă administrativ-teritorială radicală reprezintă soluția miraculoasă pentru dezvoltarea locală, dar și cea națională. Ceea ce este absolut greșit, deoarece o reformă administrativ-teritorială este doar un element, de departe cel mai important, în cadrul unei reforme veritabile și complexe a APL. Plus la aceasta, înainte de a aborda subiectul unei reforme administrativ-teritoriale radicale, este necesară întrunirea unui complex de condiții obligatorii, primordiale și vitale, care lipsesc cu desăvârșire în Republica Moldova și se realizează doar în timp. De exemplu: infrastructură fizică/comunicații și digitală dezvoltată (drumuri, servicii de apă-canalizare etc.); fonduri pentru stimularea diferitor forme de cooperare și comasare; un sistem financiar și economic deja descentralizat; depolitizarea și descentralizarea fondurilor investiționale naționale; sistem judiciar reformat și depolitizat etc. La toate acestea se adaugă studii de analiză și impact pe fiecare componentă, precum și un cadru legal și instituțional deja pregătit și corelat. Cu alte cuvinte, în cazul dat și în lipsa tuturor acestor condiții, carul este pus înaintea boilor. O astfel de abordare îngustă și superficială nu poate decât să trezească mari îngrijorări în rândul comunităților locale și al tuturor celor conectați la realitățile din Republica Moldova. Mai ales dacă ținem cont de contextul social, economic și politic actual, precum și de faptul că suntem în fața unui *déjà vu*. Republica Moldova a mai trecut prin astfel de experiență, iar rezultatele au fost dezastruoase pe termen mediu și lung pentru întreg procesul de descentralizare și modernizare a APL.

Considerăm că acest domeniu, care este piatra de temelie a unui stat, necesită o abordare constructivă și o detaliere riguroasă a tuturor avantajelor și dezavantajelor unui sau altui model. Dacă vom continua să inoculăm idei și modele în acest ritm, înseamnă că suntem elevi proști și nu am învățat nimic din lecțiile istoriei.

Apreciem foarte mult discuțiile care au fost lansate, acestea reprezentând o ocazie de a pune problemele pe tapet și a le dezbate fără bariere. Dar credem că e prematur să vorbim despre un model care ar veni ca o mânășă Republicii Moldova și speci-

„Suntem în fața unui *déjà vu*. Republica Moldova a mai trecut printr-o astfel de experiență, iar rezultatele au fost dezastruoase pe termen mediu și lung pentru întreg procesul de descentralizare și modernizare a APL! Dacă vom continua să inoculăm idei și modele în acest ritm, înseamnă că suntem elevi proști și nu am învățat nimic din lecțiile istoriei!”

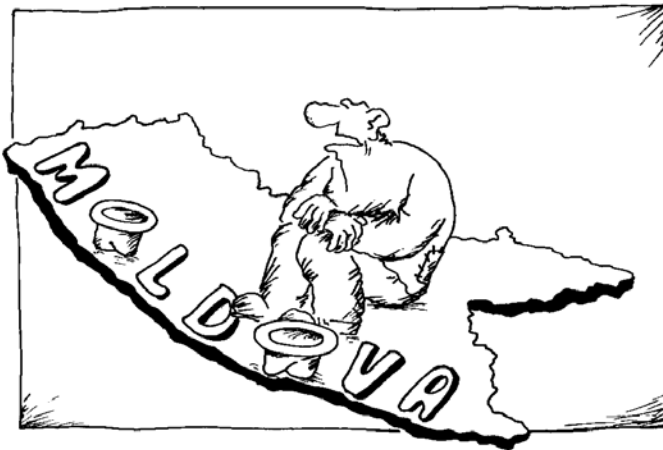
CALM propune modelul său, conectat la realitățile și necesitățile din Republica Moldova. Acest model conține toate elementele unei reforme complexe a administrației publice locale, inclusiv cele de organizare teritorială mai rațională. Este un model în care descentralizarea reală, prudența și grija față de viitorul comunităților locale din Republica Moldova ocupă un loc primordial! (<https://octavianracu.wordpress.com/category/basarabia/>)

ficului ei. Tocmai de aceea încercarea de a găsi o soluție rapidă pare cel puțin dubioasă.

Foarte puțini dintre cei care vor să pornească motorul unei noi orânduiri administrativ-teritoriale înțeleg cu adevărat care este chintesența reformei administrativ-teritoriale. Importanța unei astfel de reforme nu a fost conștientizată nici de guvernarea de la 1998, care pur și simplu s-a jucat de-a împărțitul și a discreditat iremediabil acest deziderat. Atunci când s-a realizat această reformă, în loc să se aducă serviciile mai aproape de oameni, acestea au fost îndepărtate și chiar dacă au fost și anumite beneficii – primăriile au început să se simtă mai autonome și obțineau mai multe venituri –, nimeni nu a acordat atenție acestor beneficii. Deoarece omul și necesitățile sale pur și simplu au ieșit din vizorul reformatoților de atunci. Mai presus de toate au fost puse cifrele și așa-numitele avantaje economice (care nu s-au mai confirmat). Deoarece, atunci ca și acum, vedem o influență totală și disproporționată a unor străini (parteneri, experți), care sunt ascultați orbește și cu mâna „la cozoroc” de guvernanți, chiar dacă măsurile pe care le propun nu întotdeauna sunt adecvate, necesare și aplicabile Republicii Moldova. În același timp, din nou, este neglijată opinia și poziția APL și a reprezentanților săi – a celor pe care sunt în contact direct cu nevoile oamenilor și pe care astfel de reforme îi vizează. Deoarece s-a uitat o axiomă fundamentală de care trebuie să se ghideze orice guvernare responsabilă și autentică – oamenii nu sunt cifre, iar satele nu sunt sume!

Istoria s-ar putea repeta acum, căci graba cu care se operează este în detrimentul viitorului comunităților noastre și al cetățenilor. Este evident că o astfel de reformă nu poate fi făcută în fugă, peste noapte și fără un consens social larg. De aceea, orice discuție despre reformă trebuie să fie așezată și gândită, strategică și vizionară. Să cuprindă toate aspectele și măsurile care urmează a fi întreprinse și care să fie evaluate din timp, înainte de a fi puse în aplicare.

Un lucru principal și extrem de important în procesul de luare a deciziilor privind necesitatea și modalitățile de reformare este conștientizarea și aprecierea adecvată a cauzelor care generează în prezent problemele ce se iau drept argumente pentru realizarea reformei administrativ-teritoriale. Observăm că, probabil, de aici și începe marea GREȘALĂ a celor care insistă asupra unor reforme cardinale, bazată pe gigantomanie. Greșeala în a confunda

CAUZELE cu EFECTELE problemelor cu care se confruntă comunitățile locale, dar și întreaga țară. Astfel, se aduc următoarele argumente de bază pentru realizarea unei astfel de reforme:

- Republica Moldova este excesiv de fragmentată administrativ-teritorial și greu de administrat/controlat;
- în Republica Moldova are loc un proces accentuat de depopulare;
- lipsa de capacitate administrativă, financiară, economică a comunităților/primăriilor mici;
- numărul și calitatea serviciilor reduse pe care le poate presta o primărie mică;
- APL mici au doar un rol de reprezentare, mai puțin rolul de prestatori de servicii publice;
- APL mici nu au suficienți specialiști și nu pot atrage specialiști;
- cheltuielile administrative ale APL mici sunt prea mari;
- APL mici nu sunt capabile să atragă fonduri importante.

La prima vedere și formal, toate aceste fapte și argumente ar fi corecte. Însă, în realitate, majoritatea acestor argumente nu rezistă confruntării cu realitățile existente în teritoriu, unde APL, în multe cazuri, demonstrează cu totul altceva. În primul rând, situația este foarte diferită de la o comunitate locală la alta, existând comunități care se descurcă bine, indiferent de mărimea lor sub aspect demografic, de infrastructură, servicii publice etc.

Totodată, la o analiză mai profundă și complexă, constatăm că majoritatea covârșitoare a acestor motive nu au deloc sau au foarte puțină relevanță cu sistemul de organizare administrativ-teritorială. Toate acestea sunt mai degrabă consecințe ale unor probleme de ordin NAȚIONAL, iar soluționarea lor depinde într-o măsură mai mică de organizarea administrativ-teritorială și autoritățile locale. Mai mult ca atât, pentru majoritatea acestor probleme, o reformă radicală soldată cu lichidarea/comasarea masivă a primăriilor nu numai că nu reprezintă o soluție, dar, din contra, va ACCENTUA majoritatea problemelor respective. De exemplu, conform opiniilor demografilor, în cazul comasării primăriilor, procesul de depopulare se va accelera, iar populația va începe să migreze către centrele comunale, urbane sau chiar peste hotare, deoarece resursele sunt limitate și toate vor fi concentrate în centrele comunale noi, cu foarte mici șanse să mai ajungă ceva și la comunitățile locale periferice. Sau este greu de presupus că comunitățile locale comasate și fără APL, cum li se promite în prezent la nivel TEORETIC, vor avea vreă șansă de dezvoltare, vor beneficia de servicii mai multe și mai calitative, vor beneficia de o transparență

Viorel Furdui, director executiv CALM: „Fără asigurarea ÎN PREALABIL a unor condiții elementare ce țin de infrastructură, comunicații, e-guvernare, acces la servicii publice fundamentale (apă, drumuri, iluminat stradal, salubritate etc.), fără o evaluare prealabilă a impactului pe toate dimensiunile, o reformă administrativ-teritorială radicală ar fi antiumană și mai degrabă ar semăna cu o aventură cu consecințe imprevizibile!”

mai mare etc., în condițiile în care vor dispărea reprezentanții lor aleși direct și, practic, toate resursele vor fi concentrate/administrate în altă parte. De asemenea, total incertă și ireală este afirmația precum că în cazul unor unități administrativ-teritoriale mai mari va crește capacitatea administrativă, vom avea economii la scară și vor veni specialiști buni. Deoarece, odată cu creșterea semnificativă a teritoriului administrat, cu siguranță vor crește și cheltuielile, și numărul de persoane angajate, se va limita contactul cu cetățenii și, de fapt, administrația se va îndepărta de om și va scădea transparența etc. Fără asigurarea ÎN PREALABIL a unor condiții elementare ce țin de infrastructură, comunicații, e-guvernare, acces la servicii publice fundamentale (apă, drumuri, iluminat stradal, salubritate etc.), fără o evaluare prealabilă a impactului pe toate dimensiunile, o reformă administrativ-teritorială radicală ar fi antiumană și mai degrabă ar semăna cu o aventură cu consecințe imprevizibile.

Altfel spus, argumentele/problemele respective sunt consecințe, dar nicidecum nu sunt cauzele care le generează. În aceste sens, de exemplu, cauza depopulării nu este faptul că localitățile sunt mici sau mari. Cauza reală rezidă în lipsa locurilor de muncă, inexistența condițiilor normale de trai pentru cetățeni, nevoia unor politici corespunzătoare din partea statului, care ar stimula/proteja mediul de afaceri, lipsa justiției, presiunea organelor de control asupra mediului de afaceri etc. Adică aspecte de care este responsabilă administrația CENTRALĂ! De asemenea, cauza pentru care capacitatea administrativă a APL de nivelul I este mică/redușă o constituie faptul că în Republica Moldova există un sistem excesiv de centralizat din punct de vedere financiar și economic, toate resursele financiare și economice sunt concentrate în centru, iar reformele în acest domeniu au stagnat cu desăvârșire. Aceași situație se atestă și în privința cadrelor și serviciilor prestate de APL, cauza principală fiind un sistem extrem de centralizat și rigid în domeniul statelor de personal și al remunerației/salarizării care limitează posibilitățile APL de a se descurca de sine stătător. Mai mult ca atât, cel mai elocvent argument în acest sens poate fi faptul că din cele 32 de orașe centre raionale, doar șase au capacitate administrativă suficientă, ceea ce demonstrează încă o dată că nu mărimea și numărul de populație este problema de bază a APL din Moldova!

Prin urmare, constatăm cu regret că inițiativele de reformare administrativ-teritorială radicală se bazează pe premise greșite și, respectiv, soluțiile pe care le oferă sunt inadecvate, deconectate de la realități și foarte riscante.

Sigur că multe dintre modelele care se propun au părți pozitive și negative, dar nu putem selecta din afară o schemă care s-ar potrivi ideal condițiilor din Republica Moldova. Să luăm exemplul de la țările nordice, care pregătesc astfel de reforme zeci de ani, în baza unor analize și studii.

La noi nu se discută cu cei interesați, nu li se explică oamenilor ce se dorește și nici nu există viziuni foarte clare, problema fiind abordată superficial și conjunctural. Din cauza acestui mod de abordare, am pierdut 15 ani în ceea ce privește descentralizarea. Din cauza lipsei unui dialog real și social pe această temă extrem de complexă și importantă, în prezent există o polarizare foarte pronunțată și lipsește un consens privind această problemă.

De mulți ani în Republica Moldova se apelează la experți străini. Cu siguranță, acest ochi proaspăt din afară este necesar și util. Însă cred că noi am crescut, ne-am maturizat. Iar partenerii noștri și experții străini nu pot și nu au niciun drept să înlocuiască instituțiile statului cu toate competențele lor. Așa cum, din păcate, se întâmplă de mai mulți ani, din cauza lipsei de cadre și capacitate la nivelul administrației publice centrale.

De asemenea, țara noastră a trecut prin mai multe reforme, dar această experiență nu a fost bine și profund analizată, nu au fost luate în calcul aspectele pozitive și negative, greșelile, barierele care au împiedicat implementarea cu succes a reformei. De aceea credem că trebuie să ascultăm ce ne spun colegii din străinătate, dar să ne bazăm pe expertiza noastră, care există deja și este suficientă. Sperăm foarte mult că factorii decizionali din Republica Moldova vor fi foarte atenți pe viitor în a prelua mecanic unele modele, idei, sfaturi din partea experților internaționali. Concluzia mea personală este că expertiza internațională este necesară până la un anumit moment ca să putem compara, să vedem ce s-a mai făcut, dar discuția trebuie să fie între actorii interni, iar noi să ajungem la o concluzie proprie.

De-a lungul anilor, s-au discutat numeroase modele. Sunt doritori de a face reforme peste noapte, pe negândite și preluând modele care în opinia lor ar fi bune pentru Moldova. Concluzia noastră este că situația e absolut diferită în toate țările și nu există un model universal care ar putea fi preluat și adus în Moldova. Diferențele sunt enorme între țări, privind mentalitatea, așezarea și relieful geografic, dezvoltarea economică, resursele disponibile, situația politică, componența etnică etc. Cea mai mare greșală comisă în țara noastră a fost că multe legi, strategii au fost preluate din alte state, unde există o altă mentalitate, context social, politic, economic etc., și aduse la noi. Aceasta este și una dintre cauzele pentru care avem legislație care nu se implementează și se prăfuiește pe polițe. Doar nu poți veni cu modelul unor astfel de state precum țările baltice sau Danemarca, în cazul în care Republica Moldova nici pe aproape nu dispune de fondurile, condițiile și criteriile în care au fost realizate refor-

„De mulți ani în Republica Moldova se apelează la experți străini. Cu siguranță, acest ochi proaspăt, din afară, este necesar și util. Însă cred că noi am crescut, ne-am maturizat. Iar partenerii noștri și experții străini nu pot și nu au niciun drept să înlocuiască instituțiile statului cu toate competențele lor. Așa cum, din păcate, se întâmplă de mai mulți ani, din cauza lipsei de cadre și capacitate la nivelul administrației publice centrale!”

mele în aceste țări. Sunt lucruri INCOMPARABILE! Sau să vii cu exemple/modele de tipul: Albania, Ucraina sau Georgia – țări care recent au făcut reforme care nicidecum nu pot fi considerate de succes!

Totodată, nu înțelegem de ce unii experți, axați pe grandomanie, „uită” de unele țări cu modele de depășire a fragmentării teritoriale, care ar fi mult mai aproape, compatibile și adecvate situației în care se află Republica Moldova. De exemplu, Slovacia (Ungaria, Cehia etc.) ar fi un model viabil pentru noi în ceea ce privește organizarea și funcționarea administrației publice locale. Există mai multe asemănări care ne apropie: teritoriu și populație aproximativ identice, mentalitatea, experiența de a trăi într-un sistem totalitar etc. Acolo, de exemplu, există comunități de 80 și 100 de oameni, care supraviețuiesc și asigură servicii în baza unor mecanisme de cooperare și delegare a competențelor bine puse la punct. Apropos, este important de menționat că Slovacia este considerată un tigrul al dezvoltării economice și sociale din Europa Centrală, având unul din cele mai fragmentate sisteme administrativ-teritoriale. Așadar, fragmentarea teritorială nu reprezintă o problemă esențială pentru o țară. Poate, din contra, existența unei democrații locale veritabile și directe, în care majoritatea covârșitoare a cetățenilor sunt direct reprezentați, constituie fundamentul unui sistem democratic al statului și o bază bună pentru dezvoltarea economică. Cel puțin până la o anumită etapă de dezvoltare a țării.

Toate modelele pe care le-am văzut și studiat conțin elemente interesante, însă noi, cu siguranță, trebuie să ne creăm propriul model, care ar corespunde condițiilor și tradițiilor noastre. Trebuie să avem o discuție deschisă cu toți factorii de decizie, cu societatea civilă pentru a vedea care este cel mai bun model de dezvoltare pentru țara noastră. În Moldova nu se fac reforme cu anii, iar la un moment dat, fiind presați din exterior sau din alte motive, începem să realizăm reforme în grabă și peste noapte. Iar rezultatul, de regulă, este dezastruos în astfel de condiții. De fapt, trebuie să discutăm pe larg și sincer cu toți actorii interesați și să convenim asupra unui model agreeat de toți, pentru ca acesta să nu poată fi modificat odată cu schimbarea guvernării. Lipsa unui dialog sincer, deschis, eficient și permanent în societatea noastră este una dintre cele mai mari probleme care ne împiedică să avansăm pe calea reformelor în toate domeniile de activitate, dar și în procesul de modernizare a țării, în general.

Ca să ajungem la această reformă, Republica Moldova trebuie să se pregătească bine și să meargă pas cu pas. În primul rând, în prealabil, urmează să fie elaborate și implementate programe naționale adecvate de dezvoltare a infrastructurii și serviciilor publice, depolitizate și cu acces direct pentru APL. Pentru aceasta este nevoie de fonduri mari, care pot fi oferite doar de partenerii de dezvoltare. În special, de cei care insistă asupra reformei. În

„Avem impresia că pentru experții străini implicați în consultarea guvernanților, Republica Moldova este un teren de experimente. Deoarece, practic, ei provin din țări care nu au realizat reforme administrativ-teritoriale. Iar credulitatea unor guvernanți față de modelele propuse de acești experți este total INEXPLICABILĂ și naivă. Credem că MOLDOVA NU ESTE UN TEREN DE EXPERIMENTE PENTRU STRĂINI! Cu atât mai mult că deja am trecut prin aceasta!”

același timp, avem o Strategie a Descentralizării și un plan de acțiuni și trebuie să implementăm, în primul rând, tot ce e prevăzut în acest document: creșterea veniturilor, descentralizarea financiară, acordarea mai multor autonomii organizaționale și patrimoniale, implementarea cooperării inter-municipale etc. Dacă această strategie, preconizată până în 2015, ar fi fost implementată, nu prelungită la nesfârșit, am fi avut cu totul altă situație la nivel local, alte aprecieri ale capacității administrative și am fi putut, probabil, vorbi serios de existența unor condiții reale și obiective pentru o reformă administrativ-teritorială mai profundă.

Fără toate acestea, am ajuns într-o situație ipocrită. Deoarece, în condițiile în care autoritățile statului, unii parteneri și experți au făcut trimitere în permanență la lipsa de capacitate administrativă/financiară etc. în cadrul APL, alții, NEREALIZÂND aceste angajamente și neimplementând nicio măsură concretă de descentralizare (financiară, patrimonială, economică etc.) sau NEINSISTÂND/NEMONITORIZÂND în modul corespunzător realizarea acestor angajamente, este incorect și chiar o ipocrizie totală să vii în prezent cu concluzii și soluții de comasare a primăriilor, aducând aceleași argumente: strategiile, angajamentele și planurile de acțiuni respective. Doar începând cu anul 2016-2017 putem vorbi de implementarea unor măsuri izolate și concrete de descentralizare financiară, care, după toate calculele prealabile, vor duce la creșterea foarte mare a capacității administrative la majoritatea APL de nivelul I: de la 20% până la peste 100%!!! Iar dacă ar fi implementate celelalte măsuri promise și prevăzute în strategie (de exemplu, evaluarea bunurilor imobile, colectarea impozitului pe venitul persoanelor fizice la locul de domiciliu; impozitul pe venitul persoanelor fizice să rămână în bugetele locale; acordarea APL a libertății în domeniul statelor de personal și salarizare și multe alte măsuri similare), situația în localitățile noastre ar fi cu totul alta. Inclusiv, s-ar schimba abordările privind necesitatea și direcțiile unei reforme teritoriale. Credem că anume aceasta este calea optimă pentru reforma APL din Republica Moldova la etapa dată.

Vom expune, în context, o remarcă a președintelui ACoR, Emil Drăghici, care a explicat DE CE NU TREBUIE FĂCUTĂ ACUM REFORMA ADMINISTRATIV-TERITORIALĂ și de ce această inițiativă este prematură: „Un studiu adecvat trebuia să identifice, printre altele, următoarele: atribuțiile autorităților administrației publice locale, pe fiecare nivel în parte; atribuțiile care, eventual, se exercită și la nivel local, și la nivel raional; separarea, fără echivoc, a acestor niveluri, astfel încât să se elimine aceste dualități; personalul de care este nevoie pentru ca aceste atribuții să se poată exercita în mod corespunzător. Printr-o abordare sistematică a elementelor de mai sus, se puteau identifica activitățile specifice: prestări

de servicii, eminate de natură economică, integrate, încet-încet, în cooperările intercomunale, așa cum s-a putut vedea și din prezentările efectuate; exercitări de atribuții, eminate de natură administrativă, pe bază de acorduri de cooperare între unitățile administrativ-teritoriale; prin cooperare se asigură creșterea capacității administrative a unităților administrativ-teritoriale; performanțele personalului care exercită atribuțiile respective; rolul structurilor asociative interadministrative, în cazul Republicii Moldova, al CALM, ca un corolar al scopului izvorât din Carta europeană a autonomiei locale, respectiv, a realiza o uniune mai strânsă între colectivitățile locale, pentru a ocroti și pentru a promova idealurile și principiile care reprezintă patrimoniul lor comun, considerând că unul dintre mijloacele prin care se atinge acest scop este încheierea de acorduri în domeniul administrativ”.

Tocmai din cele menționate mai sus și aceste motive, expuse atât de clar de colegul nostru, rezultă necesitatea unei abordări mult mai generale, strategice și statale – o viziune asupra reformei Administrației Publice Locale și nu doar a unui element precum este organizarea administrativ-teritorială. În acest sens, CALM propune modelul său de reformă APL, care se bazează de fapt pe o abordare complexă, realistă, multilaterală, flexibilă și cu îmbinarea în mod armonios a celor trei elemente/direcții de bază:

- descentralizarea administrativă;
- cooperarea intermunicipală și delegarea;
- amalgamarea voluntară.

Acest model reprezintă o îmbinare logică și realistă a tuturor opțiunilor de reformă propuse până în prezent, cu excepția celor radicale și incompatibile. În cadrul acestui model, de fapt pornind de la problemele reale și actuale cu care se confruntă APL, se propune ca bază un complex de măsuri concrete de descentralizare efectivă, iar amalgamarea și cooperarea intermunicipală devin elemente și/sau instrumente puse la îndemâna comunităților locale în vederea eficientizării după necesitate a activității APL. Ideea principală este să continuăm în primul rând cu procesul de descentralizare financiară, economică, patrimonială etc. Să facem unele optimizări la nivel teritorial, care se impun de mai mulți ani (revizuirea statutului UAT de nivelul II), acordarea statutului de municipii orașelor reședință de raioane, să dezvoltăm/promovăm cadrul legal și instituțional necesar pentru cooperare intermunicipală și amalgamare voluntară, dând posibilitatea celor care doresc și pot să se unească să o facă, să le promovăm pe larg, să căutăm resurse ca să stimulăm această amalgamare voluntară; să dezvoltăm mecanisme de delegare a anumitor servicii-competențe. Nu în ultimul rând, urmează să se acorde APL libertatea deplină în domeniul organizării, funcționării și remunerării; să revedem activitatea organelor judi-

ciare și de control în scopul reducerii presiunii și blocajelor activității APL; să asigurăm o descătușare a inițiativei la nivel local.

Considerăm că anume un sistem de administrație publică bazat pe o DESCENTRALIZARE REALĂ ȘI EFECTIVĂ este cea buturugă mică ce poate să răstoarne carul mare al sărăciei, corupției, in justiției și subdezvoltării țării noastre.

Cu referire la modelele radicale de reformă, după toate declarațiile în care ni se impune ideea că, dacă-ar fi mai puține primării, ar curge gârlă banii în sate, putem deduce că autoritățile, inclusiv prin intermediul unor experți, încearcă promovarea ideii de comasare a primăriilor (egală, în majoritatea cazurilor, cu lichidarea). În loc să promoveze reforme care ar îmbunătăți de facto situația financiară a satelor și, implicit, viața oamenilor, aceștia „visează” la noi construcții administrative, pe care le vor ridica peste noapte, fără consultarea societății și a celor care se bucură de cea mai mare încredere din partea populației – autoritățile publice locale.

*Editorial de Viorel Furdui, director executiv al CALM
Octombrie 2017*

QUO VADIS, JUSTIȚIE?! CONGRESUL AUTORITĂȚILOR LOCALE ȘI REGIONALE AVERTIZEAZĂ DESPRE ÎNCĂLCAREA GRAVĂ A DREPTURILOR FUNDAMENTALE ÎN CAZUL PRIMARULUI DORIN CHIRTOACĂ: „PRIMARIILE CARE NU SUNT GĂSIȚI VINOVAȚI NU POT FI SUSPENDAȚI ȘI PUȘI ÎN AREST LA DOMICILIU!”

Nivelul democrației locale din Republica Moldova ridică multe probleme la Consiliul European. Este concluzia formulată de Consiliul miniștrilor care se arată îngrijorat de suspendarea activității primarului municipiului Chișinău de instanța de judecată. Congresul s-a angajat să monitorizeze situația primarului Dorin Chirtoacă, în legătură cu nerespectarea mai multor articole din Carta europeană a autonomiei locale, ratificată de Moldova în 1997. Astfel, o misiune va veni în timpul apropiat în Republica Moldova, pentru a se documenta suplimentar. Raportul va sta la baza unor recomandări punctuale care vor fi făcute guvernării de la Chișinău. Subiectul a fost discutat în cadrul Sesiunii a 33-a a Congresului puterilor locale și regionale din octombrie 2017, la care a participat și delegația Republicii Moldova, compusă preponderent din membri ai Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM).

Gunn-Marit Helgesen: „Suntem foarte îngrijorați de situația primarilor aleși din Moldova, căci din informațiile noastre acolo nu se respectă angajamentele și regulile din Carta administrației locale și regionale. Deocamdată am adoptat această rezoluție prin care am decis să mai trimitem o misiune la Chișinău și să implicăm și Comisia de la Veneția, solicitându-le expertiza!”

La reuniunea de la Strasbourg, Violeta Crudu, membră a delegației Republicii Moldova la CoE, a solicitat implicarea instituțiilor europene pentru a elucida cazul lui Dorin Chirtoacă: „Persecuția, arestul, dar și referendumul inițiat la Chișinău sunt ilegale, aceste acțiuni având drept scop demiterea din funcție a lui Dorin Chirtoacă. Asta, în situația în care unui alt primar din Republica Moldova, condamnat pentru fraudă financiară din sistemul bancar de aproape un miliard de dolari, i se permite să meargă liber în sălile instituțiilor europene”.

Potrivit președintei CALM, Tatiana Badan, țara noastră, până nu demult, era considerată unul dintre liderii regiunii în implementarea reformelor democratice, inclusiv în domeniul democrației locale. Însă, începând cu anul 2017, situația s-a schimbat drastic – a fost deteriorat dialogul între guvern și autoritățile locale, au fost stopate reformele reale, a crescut presiunea asupra aleșilor locali, mai mult decât atât, aleșii locali au început să fie arestați pe motive inventate și care nu au nimic comun cu realitatea. Totodată, Tatiana Badan a opinat că de fapt cazul primarului de Chișinău este un exemplu de justiție selectivă, iar rezoluția prin care este condamnată suspendarea din funcție a primarului Chișinăului, Dorin Chirtoacă, și încercarea de a-l demite prin organizarea referendumului local ar trebui să devină un semnal serios pentru guvernarea de la Chișinău: „Anterior, o delegație a Camerei Regiunilor a venit la Chișinău să se documenteze despre situația primarului municipiului Chișinău, care a fost arestat și suspendat din funcție. Congresul a luat cunoștință de raportul doamnei Gunn Marit Helgesen, președinta Camerei Regiunilor, care a vizitat orașul Chișinău în august 2017. În cadrul vizitei, ea s-a întâlnit cu primarul suspendat din funcție, cu procurorul Centrului Național Anticorupție, cu ministrul Justiției și reprezentanții Congresului Autorităților Locale. Doamna Helgesen a ajuns la concluzia că suspendarea din funcție a lui Dorin Chirtoacă și reținerea lui încalcă drepturile fundamentale, deoarece totul a avut loc fără

decizia instanței. Toți se întreabă de ce nu a fost eliberat Dorin Chirtoacă. Este o problemă care ține de justiția din Republica Moldova. Asociația noastră, care reunește majoritatea covârșitoare a APL, este foarte îngrijorată, pentru că nu numai Dorin Chirtoacă se află în astfel de situație. Au mai fost arestați și alți primari, inclusiv Grigore Policinschi, membru al delegației. A fost eli-

berat, dar nu a avut dreptul să vină. Delegația CALM a avut o întvedere cu conducerea Congresului Puterilor Locale și Regionale și cu toate structurile înalte de conducere. Am discutat despre situația în care se află APL din Republica Moldova. Și așa e greu să activăm, toată lumea e lipsită de motivație”.

În context, primarul de Cimișlia, Gheorghe Răileanu, a atenționat instituțiile europene că în Republica Moldova există riscul de revenire la totalitarism. În cadrul discursului ținut la Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (CoE) de la Strasbourg, reprezentantul delegației Republicii Moldova a subliniat faptul că toate guvernele de la Chișinău s-au învățat să folosească granturile acordate de organismele internaționale în scopuri politice. În altă ordine de idei, Gheorghe Răileanu a menționat că Congresul Autorităților Publice Locale din Republica Moldova (CALM) a devenit o organizație puternică și din cauza faptului că autoritățile centrale nu acordă atenție problemelor locale, fiind exagerat de politizate. În asemenea condiții, primarii orașelor și comunelor din diferite formațiuni politice s-au unit creând o organizație consolidată – CALM. În ceea ce privește situația primarului de Chișinău, Dorin Chirtoacă, Răileanu a specificat: „Este stranie această interdicție impusă lui Dorin Chirtoacă. Cu atât mai mult, pentru că nu are niciun sens și sistemul de justiție nu are niciun beneficiu. Această interdicție a trezit nedumerirea întregului Congres. Și domnul Thorbjørn Jagland s-a arătat nedumerit. În discursuri s-a arătat clar că nu e vorba de a-l judeca sau a-l apăra pe Dorin Chirtoacă la acest for european, dar este vorba despre principiile autonomiei locale, care trebuie să stea la baza organizării administrativ-teritoriale. Nu poate cineva să destituie din funcție un primar și să numească o persoană care nu este aleasă în acea funcție sau să permită cuiva care are deja condamnarea definitivă, să iasă din țară (cazul primarului de Orhei, Ilan Șor). Sunt lucruri stranii care vin în detrimentul imaginii țării noastre. Au fost discutate două probleme importante, în viziunea mea: problema achizițiilor publice – prevenirea corupției, transparența, dar și soarta localităților rurale, un proiect foarte interesant și ambițios”.

Un alt membru al delegației, primarul de Edineț, Constantin Cojocaru, a declarat că politizarea instanțelor de judecată este o practică inacceptabilă, iar

primarii moldoveni contează mult pe sprijinul Consiliului Europei și consideră oportună implicarea Comisiei de la Veneția în elucidarea cazurilor de intimidare cu care se confruntă unii aleși locali. Constantin Cojocaru a amintit că semnarea/ratificarea Cartei Consiliului Europei ne obligă pe toți să-i respectăm prevederile, acestea fiind de fapt principiile democrației europene. Membrul delegației noastre și-a exprimat speranța că atât cazul primarului general, cât și al altor colegi din Republica Moldova vor fi soluționate cât mai urgent. Edilul a vorbit despre necesitatea reevaluării legislației, astfel încât niciun primar să nu fie pus în situația în care se află edilul de Chișinău: „Domnul Thorbjørn Jagland a pus accent pe jurisprudența Republicii Moldova, iar organele de drept din țara noastră să-și spună cuvântul. Lucrurile se înțeleg puțin diferit. În ceea ce privește situația primarului Dorin Chirtoacă, se creează impresia că în Republica Moldova se atestă un vacuum legislativ referitor la destituirea unui ales local. Mandatul alesului local prevede interactivitatea, asta însemnând că nimeni nu are dreptul să-l destituie în perioada pentru care este ales, de aceea este foarte dubios să-l destitui printr-un referendum. Cu atât mai suspectă este situația în care un primar deja condamnat stă bine mersi în libertate și merge la Strasbourg, pe când dlui Chirtoacă nu i s-a demonstrat nicio vinovăție, și este de aproape jumătate de an în arest la domiciliu. Această situație îngrijorează primarii, CALM, organizație ai cărei membri au viziuni și apartenențe partinice diferite, dar scopul nostru comun este să apărăm pe cei față de care considerăm că s-a încălcat legea. În cazul lui Chirtoacă, o spun cu vehemență, se observă o nedreptate. Cum să înțelegem noi lucrurile? Unul condamnat e în libertate, altul necondamnat este închis. E o nedreptate care trebuie corectată prin înlăturarea vacuumului legislativ”.

Opiniile și îngrijorările primarilor au fost susținute de președinta Camerei Regiunilor din cadrul Congresului Puterilor Locale și Regionale, Gunn Marit Helgesen, care a menționat că suspendarea și arestarea unui primar în lipsa unei hotărâri judecătorești este o chestiune gravă și reprezintă o încălcare a unui drept fundamental. Această

opinie se regăsește în concluziile raportului Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei, unde a fost examinată situația în care se află primarul suspendat al Chișinăului, Dorin Chirtoacă. Congresul se declară preocupat îndeosebi de nerespectarea mai multor articole din Carta Europeană a autoguvernării locale.

„Suntem foarte îngrijorați de situația primarilor aleși din Moldova, căci, din in-

formațiile noastre, acolo nu se respectă angajamentele și regulile din Carta administrației locale și regionale. Deocamdată am adoptat această rezoluție prin care am decis să mai trimitem o misiune la Chișinău și să implicăm și Comisia de la Veneția, solicitându-le expertiza. Ulterior, vom adopta o recomandare”, a specificat Gunn Marit Helgesen.

Amintim că, la propunerea delegației Republicii Moldova, în semn de respect și susținere morală, participanții la sesiunea Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (CoE) de la Strasbourg i-au aplaudat în picioare pe Dorin Chirtoacă, Grigore Policinschi, Serghei Filipov, Valentin Cimpoieș și alți colegi din Republica Moldova și din alte țări care au fost sau sunt arestați nemotivat, lipsiți de mandat sau supuși altor forme de intimidare. Ulterior, în cadrul sesiunii plenare din 19.10.2017, Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei a adoptat o Rezoluție prin care a condamnat suspendarea din funcție a primarului Dorin Chirtoacă și încercarea de a-l demite prin organizarea referendumului local. Rezoluția a fost susținută de 144 din cei 148 de reprezentanți ai puterilor locale din mai multe țări.

DELEGAȚIA REPUBLICII MOLDOVA LA STRASBOURG. EXPERIENȚA EUROPEANĂ

„Consiliul Europei are o experiență bogată în domeniul îmbunătățirii legislației, a relațiilor dintre autoritățile locale și centrale și ar putea să ne ajute pentru a avea rezultate în aceste domenii!”

Aleksandr Tarnavski, membru al delegației Republicii Moldova, vicepreședintele Adunării Populare din UTA Găgăuzia, și Viorel Furdul, secretar al delegației și director executiv al CALM, au acordat în cadrul celei de-a 33-a sesiuni a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (CoE) de la Strasbourg un interviu-fulger.

Membrii delegației noastre au menționat că printre subiectele abordate în această sesiune sunt descentralizarea și autonomia locală, funcționarea limbilor minorităților etnice, respectarea principiilor democratice, a subsidiarității și autonomiei locale. O atenție deosebită s-a acordat cazului primarului municipiului Chișinău, Dorin Chirtoacă, dar și situației unor aleși locali din Republica Moldova.

Întrebat ce crede despre democrația din Republica Moldova, Aleksandr Tarnavski a răspuns: „Uneori ne creăm impresii mai rele decât ar fi în realitate. Atunci când ai posibilitatea să compari cu ce se întâmplă în alte țări, ajungi la concluzia că la noi nu e chiar atât de rău”.

La capitolul drepturi ale minorităților naționale de a studia în limba lor maternă, Tarnavski a menționat că, deși există unele impedimente de implementare a Codului Educației în Republica Moldova, oricum minoritățile naționale, inclusiv cele din UTA Găgăuzia, au posibilitatea să studieze în limba maternă. Vicepreședintele Adunării Populare a subliniat acest fapt cu bucurie, în condițiile în care în Ucraina acest drept se respectă mai puțin. În context, Aleksandr Tarnavski a amintit că, recent, în Ucraina a fost adoptată Legea privind educația, care interzice minorităților naționale să învețe în limba lor maternă la nivelurile de gimnaziu, liceu și învățământ superior.

Menționăm că Aleksandr Tarnavski a ținut un discurs în cadrul acestei sesiuni, exprimându-și îngrijorarea față de forma adoptată pe data de 5 septembrie de Rada Supremă a Ucrainei a noii Legi a învățământului, în special a articolului 7 al acesteia, care vizează învățământul în limbile minorităților naționale. În acest context, amintim că în Ucraina locuiesc circa 300 de mii de etnici români/moldoveni.

Rugat să vorbească la Strasbourg despre poporul găgăuz, vicepreședintele Adunării Populare a spus: „Poporul moldovenesc ne-a oferit dreptul la autodeterminare prin forma autonomiei și noi ținem cont de acest lucru. Autonomia noastră s-a format fără vărsări de sânge, practic este unul dintre cele mai bune exemple din tot spațiul post-sovietic despre cum ar putea fi soluționate conflictele interetnice. Bineînțeles că sunt și unele greutăți, probleme în relațiile oficiale cu autoritățile centrale, dar, oricum, UTA Găgăuzia este un exemplu bun al descentralizării și autonomiei locale. Sunt sigur

că experiența noastră, dar și a țărilor europene va permite autonomiei să fie și mai funcțională în componența Republicii Moldova”.

Directorul executiv al CALM, Viorel Furdui, a menționat că participarea delegației Republicii Moldova la această sesiune este foarte benefică. Secretarul delegației noastre a amintit că un subiect important pentru Republica Moldova, dezbătut la Congres,

este cazul Primarului General al municipiului Chișinău, Dorin Chirtoacă, dar și cazurile altor primari de la noi. Un alt aspect abordat l-au constituit relațiile dintre autoritățile centrale și cele locale, dar și atitudinea față de alesul local, cazurile în care acesta ar putea fi reținut, gestionarea situațiilor de acest gen în așa fel încât să nu fie blocată activitatea autorităților locale ș.a.

„Consiliul Europei are o experiență bogată în domeniul îmbunătățirii legislației, a relațiilor dintre autoritățile locale și centrale și ar putea să ne ajute pentru a avea rezultate în aceste domenii”, a menționat Viorel Furdui.

De asemenea, jurnalistul i-a întrebat pe membrii delegației noastre dacă Republica Moldova are nevoie de relații prietenești cu Federația Rusă.

Potrivit lui Aleksandr Tarnavski, Republica Moldova, dar și alte state europene trebuie nu doar să păstreze, ci și să dezvolte relațiile cu Federația Rusă. „În secolul XXI este o absurditate să împarți statele în străine și apropiate.” Viorel Furdui a amintit de legăturile istorice pe care le are Republica Moldova cu Federația Rusă, dar și cu celelalte țări din fosta URSS, în acest context menționând că relațiile bilaterale trebuie păstrate și dezvoltate.

CONSILIUL EUROPEI ESTE ÎNGRIJORAT DE STAREA DEMOCRAȚIEI DIN REPUBLICA MOLDOVA: „ESTE NECESARĂ RESTABILIREA URGENTĂ A DIALOGULUI DINTRE AUTORITĂȚILE CENTRALE ȘI LOCALE!”

Democrația locală reprezintă o valoare comună în spațiul european. Statele membre ale Consiliului Europei care au ratificat Carta autonomiei locale s-au angajat să respecte prevederile. Situația în Republica Moldova este alarmantă, devenind subiect principal de discuție pe ordinea de zi a celei de-a 33-a sesiuni a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (CALR).

Ce conține rezoluția adoptată de Congresul Autorităților Locale și Regionale al CE și ce alte subiecte au fost dezbătute la această sesiune aflăm de la invitații lui Victor Rusu la emisiunea Vocea Administrației Locale, Radio Vocea Basarabiei, membri ai delegației Republicii Moldova la CALR, Gheorghe Răileanu, primarul orașului Cimișlia, veteran de război, medic, și Viorel Furdui, director executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM).

CALR este cea mai importantă structură europeană care are grijă de respectarea drepturilor autorităților locale și regionale, din care fac parte 47 de state. Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European este format din două camere, cea a Autorităților Locale și cea a Autorităților Regionale.

Republica Moldova a fost reprezentată de o delegație formată din cinci membri titulari în cadrul Camerei Autorităților Locale, în frunte cu Tatiana Badan, care este și președintele CALM, Constantin Cojocari, primarul de Edineț, Gheorghe Răileanu, primarul de Cimișlia, Violeta Crudu, primarul de Cruzești, Valentina Casian, primarul orașului Strășeni, și cinci membri supleanți. În timp ce din Camera Autorităților Regionale fac parte Primarul General al Chișinăului, Dorin Chirtoacă, care este și vicepreședintele Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European, Iraida Bânzari, vicepreședintele raionului Fălești, Aleksandr Tarnavski, vicepreședintele Adunării Populare a UTA Găgăuzia, Vasile Romanuc, președintele raionului Ocnița, și Grigore Policinschi, președintele raionului Dubăsari.

Cea mai notabilă absență la această sesiune a fost chiar Dorin Chirtoacă, primarul Chișinăului, vicepreședinte al CALR al Consiliului European, dar și lipsa din delegația Republicii Moldova a președintelui raionului Dubăsari, Grigore Policinschi, ambii fiind în fața obstacolelor administrate de judecători.

Promovarea experiențelor de succes ale țărilor dezvoltate este una dintre practicile CALR, iar Dorin Chirtoacă este raportor al unui grup de lucru. Absența sa a fost un șoc pentru majoritatea membrilor Congresului. Primarul de Cimișlia, Gheorghe Răileanu, a menționat că președinții ambelor camere ale CALR, dar și Secretarul General al Consiliului European au convocat o întrunire specială cu membrii delegației Republicii Moldova: „Suntem recunoscători pentru această atenție. Am dezbătut situația din Republica Moldova și tradițiile politice din țara noastră. Am fost ascultați. A fost prezentat un raport amplu al principiilor autorităților locale și regionale. S-a discutat și cu Secretarul General al Consiliului European. S-au adresat cereri de a se rezolva această problemă. Sunt multe întrebări care țin de principiile fundamentale ale democrației. Un primar nu poate fi înlocuit de o persoană care nu are un mandat al poporului. Primarul nu poate fi ținut în arest. S-a discutat și despre problemele președintelui raionului Dubăsari. Acest caz este, de asemenea, straniu, trezind în rândul delegaților multe semne de întrebare. Am cunoscut democrații autentice, precum cea din Elveția. Totuși, este interesant faptul că și în democrațiile mature sunt probleme. Sesiunea a fost productivă și va rămâne în memorie”.

Edilul de Cimișlia a mai adăugat că în rezoluția CALR au fost adoptate două subiecte importante: 1) Monitorizarea permanentă a cazului lui Dorin Chirtoacă; 2) Solidaritatea primarilor din Europa în cazul lui Dorin Chirtoacă.

Viorel Furdui, directorul executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), a trasat principalele obiective și forme de lucru ale CALR, mai ales că în Republica Moldova a fost prezentă în vizită de lucru o delegație a structurii europene pentru a analiza cazul lui Dorin Chirtoacă: „Congresul Autorităților Locale și Regionale are un mod exact de lucru. Se elaborează liste de monitorizare, în baza cărora se realizează rapoartele și recomandările ce trebuie urmate. Niciun raport nu trezește dubii cu privire la caracterul complex și obiectiv, la care se adaugă și gradul de diplomație înalt. Și în cazul lui Dorin Chirtoacă a fost realizat un raport prin care se demonstrează încălcarea Cartei europene a autonomiei locale. A fost o analiză minuțioasă. Acești oameni nu se grăbesc cu concluziile. S-a realizat o vizită de studiu în Republica Moldova, unde au fost întâlniri cu actori importanți: ministrul Justiției, procurorul Anticorupție, reprezentanții CALM, chiar au fost acasă la Dorin Chirtoacă, li s-a permis această vizită, au fost analizate viziunile actorilor importanți”.

Una dintre cele mai importante practici ale grupului de lucru este faptul că membrii delegați ai CALR sunt cunoscători ai „bucătăriei interne” a administrației publice locale, ceea ce constituie o concluzie finală reală, a mai menționat Viorel Furdui: „Acest raport este un rezultat al unei munci ample și obiective. Viziunea este formată ținând cont de toate opiniile actorilor implicați. Este de menționat că acești experți sunt din domeniile autorităților locale și regionale, care cunosc situația locală mult mai bine decât autoritățile centrale. Raportul și Rezoluția au fost redactate în cele două limbi de lucru ale Consiliului Europei, engleză și franceză. Vom traduce acest raport pentru a fi transmis tuturor instituțiilor.

Directorul executiv al CALM a remarcat și eroarea pe care o face statul în cazul rezoluțiilor structurii Consiliului Europei: „Una dintre problemele Republicii Moldova este că instituțiile statului nu cunosc activitatea CALR a Consiliului Europei, rezoluțiile aprobate și obligativitatea realizării lor. Republica Moldova a adoptat Carta europeană a autonomiei locale. Este un document principal, un cadru legal care trebuie respectat. Sunt lucruri extrem de importante pentru modul în care trebuie realizată reforma în domeniul autorităților publice locale, cum se realizează dialogul dintre APL și APC. Dialogul este complex și profund. Chiar delegația Republicii Moldova a intervenit la sesiunea CALR cu privire la faptul că țara noastră poate fi un exemplu din punct de vedere al respectării drepturilor minorităților de a studia în limba maternă”.

Primarul orașului Cimișlia a rezumat dezbaterile privind cazul lui Dorin Chirtoacă, mai ales a referendumului care se organizează de Partidul Socialiștilor: „A trezit o mare nedumerire printre membrii Congresului problema referendumului, dar și a dosarului. În cazul referendumului, domnul Dorin Chirtoacă este privat de dreptul de apărare, de participare. Este inacceptabil în contextul standardelor europene. Alți delegați la Congres ne-au spus de cazul altui primar (Ilan Șor – *n. ed.*), care, deși este cu mandat de reținere, are acces în Europa. Este o perioadă când CALM parcă nici nu ar exista. Sunt lovituri asupra aparatului CALM. Nu mai există dialog între CALM și premier, deși am încercat să restabilim dialogul, mai ales că unii primari sunt și membri de partid. Este o situație jenantă pe care trebuie să o rezolvăm. CALM nu se implică în alegerile parlamentare, nu avem de gând să ne facem partid!”

Viorel Furdui a adăugat că delegația Republicii Moldova la Congresul CALR al Consiliului Europei s-a simțit jenată din cauza acestor realități de acasă, fiind vorba de cazurile lui Dorin Chirtoacă și Grigore Policinschi. Președintele CALM, doamna Badan, a spus lucruri esențiale: „Ne-am simțit jenant! Suspendarea, referendumul, imposibilitatea de a se apăra, de a conduce urbea... cine va recupera pierderile dacă primarul va fi achitat de instanțele de judecată? Cum poți, fără o decizie definitivă, să-l pedepsești deja pe primarul Chișinăului? Alt caz este al președintelui raionului Dubăsari. Toți erau mirați și stupefiați de această reținere. Deși nu este arestat, nu i s-a permis să participe la sesiunea Congresului, în timp ce alții (Ilan Șor – *n. ed.*), care lezează imaginea Republicii Moldova, au dreptul de a vizita instituțiile europene”. Viorel Furdui a scos în evidență faptul că marea problemă cu care se confruntă autoritatea locală este lipsa dialogului cu autoritatea centrală: „Revenim la o situație anterioară, din anul 2005, când se făceau presiuni asupra primarilor. Este un regres, după progresele pe care le-am avut până în prezent. Am depus o sesizare ca să fim ajutați să putem restabili sistemul de dialog intern, pentru a nu fi nevoiți să scoatem «gunoiul» intern afară”.

Tatiana Badan s-a referit și la pașii de viitor care vor fi realizați de Congresul Autorităților Locale al Consiliului Europei, aplicând rezoluția. „Astfel, în prima parte a anului viitor vom fi supuși unei monitorizări atente a modului de aplicare a Foii de parcurs. Va avea loc o vizită de monitorizare largă. Pe lângă cazurile Chirtoacă, Policinschi și alții, va mai fi analizat modul în care se implementează Foaia de parcurs, Strategia Descentralizării, controlul administrativ. Această monitorizare va fi făcută în regim de urgență.”

Gheorghe Răileanu a menționat lipsa de atenție și atitudine a guvernului față de CALM și de structurile neguvernamentale: „Îmbunătățirea

vieții la țară este legată de elaborarea strategiilor autorităților publice locale. Fără a relansa viața la țară, nu există viitor. Nu poate exista dezvoltare fără dialog. Sunt adept al democrației. În Republica Moldova, majoritatea cetățenilor nu acceptă revenirea la totalitarism. Nu sunt de acord ca în țara noastră să fie eliminat pluralismul politic. Sunt ferm! Am impresia că unii dintre liderii noștri politici nu au cunoștințe teoretice de doctrină. Ieri mi-au mai făcut un dosar penal. Luni sunt invitat la CNA, în legătură cu Lukoil. La câte ilegalități s-au comis în Cimișlia, nu există niciun dosar penal. Ce fel de stat construim noi? Nu sunt vinovat și sunt gata să răspund. Este o situație... cel puțin stranie”, a afirmat Gheorghe Răileanu.

Și Viorel Furdui a amintit de lipsa de atitudine a instituțiilor statului, precum și faptul că Ministerul Finanțelor nu cunoaște rezoluțiile adoptate de CALR al Consiliului Europei. „Trebuie să găsim o modalitate ca documentele adoptate să ajungă la instituțiile statului. Se neglijează Foile de parcurs. Acest lucru afectează chiar imaginea guvernului. Lipsa de informație afectează și imaginea demnitarilor statului, aceștia fiind puși în situații jenante atunci când pleacă în vizite oficiale. Ar trebui ca reprezentanța Republicii Moldova la Consiliul Europei să transmită aceste rezoluții, traduse, instituțiilor statului, astfel să fie aduse la cunoștința premierului și președintelui parlamentului.”

Gheorghe Răileanu, primarul orașului Cimișlia, și Viorel Furdui, director executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova, au concluzionat că sesiunea a 33-a a Congresului Autorităților Locale al Consiliului Europei a fost bazată pe o atmosferă de solidaritate cu ceea ce se întâmplă în Republica Moldova. Congresul și-a asumat angajamentul de a monitoriza cazul lui Dorin Chirtoacă, iar Comisia de la Veneția va fi informată referitor la referendumul din noiembrie.

VIOREL FURDUI: „CONGRESUL AUTORITĂȚILOR LOCALE ȘI REGIONALE AL CoE VA MONITORIZA CU MAI MULTĂ ATENȚIE STAREA DE LUCRURI DIN REPUBLICA MOLDOVA”

Suspendarea și arestarea unui primar în lipsa unei hotărâri judecătorești este un abuz grav și reprezintă o încălcare a unui drept fundamental. Aceasta este una dintre constatările autorilor Rezoluției Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei, în care a fost examinată situația primarului suspendat al Chișinăului, Dorin Chirtoacă, dar și a altor aleși locali supuși intimidărilor. Congresul se declară preocupat de nerespectarea mai multor articole din Carta europeană a autoguvernării locale. În context,

Congresul Autorităților Locale și Regionale a constatat derapaje importante de la spiritul și prevederile Cartei europene a autonomiei locale, a decis monitorizarea mai atentă a situației din Republica Moldova și a cerut Comisiei de la Veneția să își exprime punctul de vedere cu privire la compatibilitatea cu principiile constituționale și generale ale dreptului a situației primarului Dorin Chirtoacă. Afirmatia a fost făcută de directorul executiv al CALM, Viorel Furdui, în cadrul emisiunii „Puncte de reflecție”, la Vocea Basarabiei.

Potrivit lui Viorel Furdui, Congresul va monitoriza foarte atent desfășurarea evenimentelor în cazul lui Dorin Chirtoacă, dar și al altor aleși locali, inclusiv prin vizite de documentare sistematice din partea reprezentanților Consiliului European la Chișinău. De asemenea, la începutul anului viitor, o delegație oficială a Congresului va întreprinde o vizită amplă în Republica Moldova și va realiza un raport complex de monitorizare privind starea de lucruri în domeniul administrației publice locale, democrației locale, descentralizării, consolidării autonomiei locale, dar și implementării angajamentelor asumate pe parcursul anilor de Republica Moldova față de Consiliul European.

Directorul executiv al CALM a mai afirmat că starea lucrurilor devine din ce în ce mai alarmantă și incertă.

„În 2016 a existat o bună comunicare între autoritățile statului și CALM. Am înregistrat progrese importante. Foaia de parcurs a fost semnată de Consiliul European, guvern și CALM, astfel deschizându-se multe perspective. La momentul respectiv, guvernarea a transmis semnale că a înțeles rolul administrației publice locale, dar și necesitatea implementării reale a unor reforme menite să consolideze autonomia locală. Au fost realizări importante și mergeam în direcția corectă. Anul acesta lucrurile s-au schimbat, dar nu în bine. S-a făcut un pas mare în urmă, care ar putea să demoleze toate realizările de până acum. Avem impresia că toate angajamentele asumate de guvernare în domeniul descentralizării au fost uitate și se acumulează restanțe majore. Iar ceea ce se întâmplă în momentul de față este o enigmă totală: de parcă au fost schimbate în totalitate oamenii care se ocupau de domeniul dat și metodele de lucru. În consecință, constatăm cu regret că reformele în domeniul descentralizării au ajuns în impas, iar pe domeniul presiunilor asupra aleșilor locali cazul Republicii Moldova a revenit pe agenda instituțiilor Consiliului European într-un context extrem de negativ. Credem că factorii de decizie trebuie să analizeze profund ceea ce se întâmplă, să se întrebe cum și de ce s-a ajuns până aici. De ce, de la statutul de țară cu progrese importante, am ajuns să fim puși în rând cu țările

„Cum se întâmplă că, pe de o parte, guvernul, în frunte cu prim-ministrul, depune efort enorm în privința restabilirii imaginii și credibilității țării în raport cu partenerii strategici ai Republicii Moldova, iar, pe de altă parte, pe intern, anumite instituții/structuri/persoane acționează în contradicție cu acest efort și admit derapaje serioase de la standardele europene în domeniul democrației și statului de drept?”

cu derapaje importante de la valorile și principiile Consiliului Europei în domeniul democrației locale. Cum se întâmplă că, pe de o parte, guvernul, în frunte cu prim-ministrul, depune efort enorm în privința restabilirii imaginii și credibilității țării în raport cu partenerii strategici ai Republicii Moldova, iar pe de altă parte, pe intern, anumite instituții/structuri/persoane acționează în contradicție cu acest efort și admit derapaje serioase de la standardele europene în domeniul democrației și statului de drept. Aceasta este important, mai ales în contextul vizitei de monitorizare anunțate din partea Consiliului Europei și elaborării în anul următor a unui raport de țară complex asupra situației democrației locale și modului de implementare a angajamentelor Republicii Moldova. Lucrurile mai pot fi îndreptate, însă pentru aceasta este nevoie să restabilim dialogul între toți actorii interesați pentru a găsi soluții potrivite.”

Viorel Furdui a mai spus că după raportul adoptat de Congresul Autorităților Locale și Regionale, cazul primarului mun. Chișinău și alte cazuri similare vor fi urmărite cu o mai mare atenție din partea Consiliului Europei, constituind un subiect permanent pe ordinea de zi a acestei instituții. De asemenea, acesta va fi un subiect și un capitol separat în raportul general pe țară care va fi aprobat în anul următor.

VIOREL FURDUI: „CUM DE SE ÎNTÂMPLĂ CĂ CEI COTAȚI CU CEA MAI MARE ÎNCREDERE DIN PARTEA CETĂȚENILOR SUNT, INDIRECT, CONSIDERAȚI CRIMINALI?”

O delegație a Congresului Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei aflată în august 2017 la Chișinău într-o vizită de documentare s-a arătat îngrijorată de cazul primarului suspendat al Chișinăului, Dorin Chirtoacă, și, în general, de situația autorităților locale din Moldova. Delegația, în frunte cu președintele Camerei Regiunilor, doamna Gunn Marit Helgesen, s-ar fi întâlnit cu primarul Dorin Chirtoacă, suspendat din funcție și cercetat în două dosare penale, precum și cu procurorul Viorel Morari și ministrul Justiției Vladimir Cebotari. Concluziile oficialilor europeni se vor conține într-un raport și o rezoluție despre Moldova, care ar urma să fie aprobate la sesiunea din octombrie a Congresului Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei. Despre cazul Chirtoacă și despre situația aleșilor locali, care pare să se fi înrăutățit, cel puțin așa remarcă Congresul Autorităților Locale din Moldova, discutăm cu Viorel Furdui, directorul executiv al CALM.

„Colegii de la Consiliul Europei au atras și ei atenția că este o situație absolut nenormală atunci când mai mult de 60-70% din numărul total al primarilor au sau au avut dosare penale intentate. Este o situație deloc bună, deoarece știm că primarii și autoritățile locale beneficiază de cea mai mare încredere în rândul populației, după biserică!”

Europa Liberă: Așadar, o delegație a Congresului Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei, aflată recent la Chișinău într-o vizită de documentare, s-a arătat îngrijorată de cazul primarului suspendat Dorin Chirtoacă, cercetat penal în două dosare. Ați avut și dumneavoastră o întrevvedere cu această delegație, care în octombrie urmează să adopte un raport despre Moldova. Domnule Furdui, care ar fi principalele concluzii după discuțiile cu oficialii europeni?

Viorel Furdui: Într-adevăr, Moldova a fost vizitată de o delegație a Congresului Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei. În fruntea delegației s-a aflat vicepreședintele acestei organizații și președintele Camerei Regiunilor, doamna Gunn Marit Helgesen, asistată de directorul Congresului, domnul Jean-Philippe Bozouls. Tema centrală a discuțiilor a fost, cu siguranță, statutul aleșilor locali, situația primarului municipiului Chișinău, Dorin Chirtoacă, dar și, în general, situația care s-a creat în domeniul democrației locale în Republica Moldova în ultima perioadă. Și asta pentru că acest domeniu, această temă are conexiuni cu justiția și libertatea presei – domenii problematice în Republica Moldova, aflate permanent în vizorul Consiliului Europei. Această instituție europeană este una dintre cele mai vizate în ce privește monitorizarea situației în domeniul democrației locale. Principalele concluzii în urma acestor discuții sunt că reprezentanții Consiliului Europei sunt foarte îngrijorați de faptul că situația aleșilor locali în Republica Moldova se înrăutățește față de anul 2016, când s-au atestat anumite progrese în ce privește democrația locală, a fost un anumit dialog între puterea centrală și cea locală, au fost progrese inclusiv pe partea de descentralizare financiară. În 2017 însă, după toate aceste evenimente legate de arestări, dosare penale în privința unor

primari, atacuri și la adresa organizației noastre, a CALM, situația s-a înrăutățit. E nevoie să se întreprindă mai multe măsuri. Oficialii europeni au fost mirați, în special de cazul lui Dorin Chirtoacă, de faptul că poate fi suspendat din funcție un primar ales direct în lipsa unei decizii definitive a judecătorești. Au fost mirați de felul în care sunt tratați aleșii locali atunci când organele de anchetă întreprind anumite măsuri. E vorba, în special, de cazul primarului de Basarabeasca. S-au mirat de ce a fost nevoie de zeci de mascați pentru aducerea primarului în fața organelor de anchetă, în situația în care primarul a cooperat cu ancheta. Aceste lucruri sunt de neexplicat. În plus, au fost mirați de tratamentul diferit care li se aplică unor aleși locali în raport cu alții. Unii, chiar dacă au condamnare, sunt lăsați în libertate...

EL: Vă referiți la primarul de Orhei, Ilan Șor.

VF: Inclusiv la el, dar exemple sunt mai multe, doar că nu sunt publice. În alte cazuri, cum ar fi cel al primarului Dorin Chirtoacă, se cere suspendarea după doar câteva luni de anchetă, când dosarul a ajuns în judecată și nu e cazul suspendării sau aplicării unor măsuri preventive, cum este arestul la domiciliu. Delegația europeană s-a mirat mult și de motivele pentru care sunt intentate dosarele și reținuți primarii. Motivele sunt, cel puțin, discutabile. De exemplu, în al doilea dosar pe numele primarului municipiului Chișinău este absolut de neînțeles modul cum este interpretată situația. Știm foarte bine că acordarea de spații locative reprezentanților organelor procuraturii, judecătoriilor, poliției etc. nu este de competența administrației publice locale. În mod normal, urma ca statul, guvernul să ofere din bugetul de stat mijloace necesare pentru ca autoritățile locale să poată exercita această competență.

EL: Domnule Furdui, dumneavoastră, prin ceea ce spuneți, sugerați că arestările și intimidările mai multor primari au un substrat politic?

VF: Vreau să atrag atenția și la afirmațiile colegilor primari atunci când s-au întâlnit cu delegația Consiliului Europei. Ei au spus că în Republica Moldova orice partid care a deținut puterea s-a folosit întotdeauna de acest instrument și mecanism de presiune asupra primarilor în diferite scopuri – politice sau de alt gen –, anume să-i facă pe unii să tacă, pe alții să-i pedepsească oarecum pentru opinii diferite etc. Am constatat că este o problemă de sistem. Colegii de la Consiliul Europei au atras și ei atenția că este o situație absolut anormală atunci când mai mult de 60-70% din numărul total al primarilor au sau au avut dosare penale intentate. Este o situație deloc bună, deoarece știm că primării și autoritățile locale beneficiază de cea mai mare încredere în rândul populației, după biserică. Prin urmare, ne întrebăm cum de se întâmplă că cei care sunt cotați cu cea mai mare încredere din partea cetățenilor sunt, indirect, considerați criminali. Este inacceptabilă această situație. Asta înseamnă, la nivel de sistem, că prea ușor în Republica Moldova se intentează dosare, prea ușor se arestează oamenii și prea liber se interpretează anumite articole din Codul penal, în special cel legat de abuzul în serviciu, excesul de putere, neglijență etc. Practic, oricărui funcționar, și nu doar la nivel local, îi poate fi intentat un dosar penal. Aici e marea problemă.

EL: Ați menționat că pe parcursul anului 2016 dialogul cu actuală guvernare democrată a fost unul destul de bun, au fost adoptate mai multe decizii în favoarea aleșilor locali, dar că situația s-ar fi înrăutățit în acest an. Ce s-a întâmplat, domnule Furdui? De ce această schim-

bare bruscă de macaz? De ce aceste multiple dosare, arestări în rândul primarilor?

VF: Este și pentru noi un semn mare de întrebare această schimbare bruscă de atitudine. Cu atât mai mult că pe parcursul anului 2016 a existat – pentru prima dată, trebuie să recunoaștem – o cooperare destul de bună între administrația centrală și cea locală. Schimbările care au fost realizate au avut și au în prezent un impact destul de important pentru comunitățile locale și pentru Republica Moldova, în general. De exemplu, descentralizarea fondului rutier – mai mult de jumătate din sursele financiare din acest fond se duc direct spre fiecare comunitate locală pe principii foarte clare și obiective. Această măsură deja produce efecte. Sunt și multe alte exemple. Iată însă a venit acest an 2017 și au intervenit, probabil, anumite schimbări în abordare. Au început aceste presiuni de neînțeles asupra autorităților locale, aceste arestări. CALM, ca organizație neafiliată și independentă, nu a avut decât să manifeste o reacție corespunzătoare. Ne-am opus acestor acțiuni și nu în direcția de a împiedica justiția să-și facă treaba, ci față de atitudinea și abordarea în raport cu aceste persoane.

EL: Și a fost „taxată” inclusiv organizația dumneavoastră. Am asistat în ultima vreme la diferite pretinse atacuri la adresa CALM. Această schimbare de atitudine a guvernării ar avea legătură, domnule Furdui, cu trecerea la sistemul electoral mixt? La scrutinul din 2018, jumătate dintre deputați ar urma să fie aleși în circumscripții uninominale și atunci rolul primarilor pare a fi mai mare.

Viorel Furdui: Știți, mai mulți ne adresează această întrebare. Multă lume leagă toate aceste schimbări cu trecerea la un alt sistem electoral. Nu putem exclude nimic în cazul dat. Ne este foarte greu să spunem cu certitudine care este motivul. Cred că sunt mai multe motive, inclusiv și acesta ar putea fi. Noi credem însă că este o abordare absolut greșită și total inacceptabilă, deoarece, după construcția sa și modul de funcționare, CALM nu poate fi controlat de o forță sau alta. Persoanele care au o altă abordare în privința noastră, consultanții lor ar trebui pur și simplu să studieze mai profund această organizație și modul în care funcționează. Orice implicare a politicianului, orice încercare a unei părți de a deține controlul asupra acestei organizații prin esență duce la destrămarea, la distrugerea ei, dar consecințele sunt mult mai grave anume pentru cei care atacă, deoarece noi deja vedem un impact negativ pe plan extern. Noi, dimpotrivă, am așteptat să continuăm discuțiile pe marginea diferitor inițiative și restanțe care există în domeniul democrației locale, însă în schimb am primit atacuri și la persoană, și în adresa organizației, ceea ce este absolut contraproductiv.

Sursa: Europa Liberă

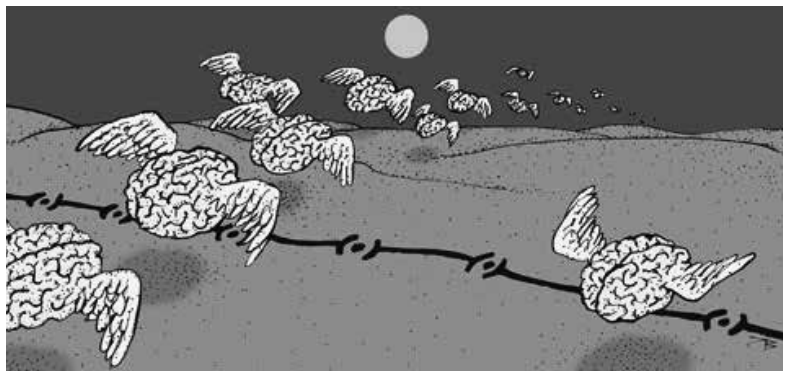
**PRIMARI ȘI FUNCȚIONARI DIN APL, LA LIMITA RĂBDĂRII
ȘI DISPERĂRII: DISCRIMINAREA ȘI UMILINȚA AU AJUNS LA
COTE MAXIME! ÎN BUGETUL DE STAT PE 2018 NU SE PREVĂD
MĂRIRI DE SALARII PENTRU APL! ÎN SCHIMB, MINISTERELE,
PARLAMENTARI, JUDECĂTORII VOR PRIMI LEFURI GRASE!**

Oprți exodul funcționarilor din primării! Este solicitarea Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), care la 20 noiembrie 2017 a formulat o adresare către guvern propunând soluții concrete privind sistemul de salarizare în cadrul APL. În adresare se menționează că situația actuală în domeniul salarizării este extrem de gravă în cadrul administrației publice locale (APL). Este un sistem depășit, nemotivat și necorelat cu principiile autonomiei locale ale salarizării în domeniul administrației publice. Acesta blochează atragerea și/sau menținerea cadrelor pregătite în domeniul administrației, precum și realizarea corespunzătoare a multiplelor competențe care sunt puse pe umerii APL.

Deși duc tot greul responsabilității pentru comunitățile locale, exercită o sumedenie de atribuții, păstrează lumina speranței în satele/orașele din Republica Moldova și au cea mai mare încredere din partea cetățenilor, lucrătorii din administrația locală vor rămâne și în anul 2018 cu salarii mizerabile! Situația este critică și chiar CATASTROFALĂ, sistemul de APL confruntându-se tot mai mult cu un flux și o lipsă tot mai mare de cadre. Dacă într-o perioadă scurtă de timp nu se produc schimbări majore, atunci, fără niciun dubiu, orice efort al guvernului orientat spre implementarea reformelor ambițioase anunțate va fi sortit eșecului și puținele oportunități existente în prezent vor fi ratate. Sperăm că acest lucru se conștientizează la cel mai înalt nivel. În acest context, CALM vine în mod repetat cu un set de soluții de ordin conceptual și legislativ, bazate pe realitățile existente și principiile autonomiei locale, care permit, fără resurse financiare importante de la bugetul de stat, să fie schimbată situația în domeniul remunerării, spre bine și rapid, cel puțin la nivelul APL. Astfel, se va reduce aria necesară de intervenție pentru autoritățile centrale. Soluțiile propuse de CALM pornesc de la cadrul legal național și internațional din domeniul APL în vigoare și asigură ajustarea sistemului de salarizare la acest cadru legal, inclusiv la principiile autonomiei locale și

Creierile pleacă, noi cu ce rămânem???

descentralizării. Republica Moldova, de zeci de ani, este criticată de Consiliului European, în toate rapoartele de monitorizare. În special, CALM vine cu următoarele propuneri de ordin conceptual și practic:

- 1) **Transpunerea în cadrul legal din domeniul salarial a principiului constituțional și prevederilor Cartei europene a autonomiei Locale potrivit cărora administrația publică este compusă din două părți care sunt organizate și funcționează autonom în condițiile legii:** a) Administrația Publică Centrală și b) Administrația Publică Locală (APL). Salarizarea reprezintă un element al organizării activității și nu poate fi rupt de la aceasta, deoarece creează distorsiuni, de cele mai multe ori negative, în activitatea eficientă a unor sau altor entități publice.
- 2) **Este necesar să avem un sistem de salarizare descentralizat la nivelul APL, pentru a fi, în sfârșit, în „armonie” cu prevederile constituționale și internaționale în domeniu.** De asemenea, aceasta rezultă din specificul activității APL, care este foarte diferit sub aspectul resurselor materiale, financiare și economice, care au venituri proprii diferite și pot și trebuie să posedă dreptul de a avea politici locale de cadre proprii și diferențiate, inclusiv salarizare, în funcție de resursele și necesitățile locale.
- 3) **Luând în considerare faptul că noul sistem de salarizare încă este în faza de conceptualizare și va necesita mai mult timp pentru a produce efecte, se propune eliminarea tuturor barierelor de ordin tehnic în domeniul acordării premiilor în cadrul APL, inclusiv asigurarea dreptului conducătorilor APL de a beneficia de premii de rând cu funcționarii din subordine.** Formulările actuale care acordă acest drept APL sunt confuze și contradictorii, iar în consecință, inaplicabile. Singura condiție: venituri proprii și decizia APL. Iar pentru conducătorii APL – stabilirea dreptului din oficiu la premii, odată cu acordarea premiilor tuturor funcționarilor din subordine.
- 4) **Se impune asigurarea unei diferențieri între remunerarea conducătorilor APL prin stabilirea unor suplimente la salariu în conformitate cu anumite criterii obiective (numărul de mandate, valoarea proiectelor atrase, numărul de proiecte etc.).**
- 5) **Este necesară descentralizarea reală a organigramei și statelor de personal pentru a acorda dreptul deplin și exclusiv APL să stabilească categoria de specialiști necesară, termenele de angajare, forma de angajare (contract public sau civil), remunerarea etc.**
- 6) **Ar fi necesară liberalizarea și acordarea dreptului deplin APL în vederea aplicării contractului de prestări de servicii**

sau a altor contracte civile în APL, inclusiv în cazul lipsei de specialiști, al eșuării concursurilor de angajare, lipsei de interes pentru funcțiile publice scoase la concurs etc. De asemenea, ar fi necesar să i se acorde dreptul APL de a coopera în domeniul prestării serviciilor administrative: contabilitate, achiziții, juridice, IT etc. (inclusiv atunci când un specialist prestează servicii pentru mai multe primării sau cooperare intermunicipală în domeniul prestării serviciilor administrative – contabilitate comună). În prezent, la acest capitol există confuzii și limitări legale.

- 7) **Recunoașterea valorilor actuale de salarizare în APL, prevăzute în lege pentru conducătorii și funcționarii din APL drept valori minimale garantate.** Aceste valori pot fi mărite în funcție de venituri, rezultate, realizări, performanță și alte criterii stabilite de consiliile locale în baza unor reglementări interne.
- 8) **Creșterea valorii minime actuale a salariilor pentru persoanele cu funcții de demnitate publică și ale funcționarilor din APL cu cel puțin 50%.** Totodată, pentru primăriile mici și care nu au venituri suficiente proprii (de exemplu, până la 3 000 de locuitori), se propune ca remunerarea persoanelor cu funcții de demnitate publică să fie acordată cu statut de indemnizație. În același timp, acestor persoane să li se permită exercitarea altor activități remunerate, în afara orelor de muncă, suplimentar la activitățile didactice și științifice.
- 9) **Recunoașterea expresă a dreptului conducătorilor APL de a participa în proiecte realizate în calitate de coordonatori, manageri, experți etc., pentru suplinirea veniturilor lor.**
- 10) **Asigurarea unui sistem de salarizare care să fie obiectiv și competitiv, adică să aibă la bază salariul mediu pe economie.** În caz contrar, va continua să existe tentația de a economisi resursele bugetare, în ultimă instanță, în dauna serviciilor acordate populației.

Consolidarea bazei fiscale locale, dar și un nivel decent al remunerării în cadrul APL trebuie să reprezinte o prioritate a autorităților centrale. În caz contrar, localitățile din Republica Moldova se vor pomeni în fața unui colaps economic, iar funcționarii din primăriile deja pustiite, vor pleca din cauza salariilor mizere. Este opinia membrilor Biroului Executiv al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), care s-au convocat pentru a discuta propunerile CALM în domeniul consolidării autonomiei financiare locale, dar și acțiunile pe care urmează să le întreprindă CALM, cea mai reprezentativă asociație a APL, pentru a impulsiona starea de lucruri. Luând în considerare necesitatea unor acțiuni urgente, coordonate și calcu-

late, CALM a solicitat convocarea în regim de urgență a Grupului de lucru creat între Ministerul Finanțelor și CALM, pentru a discuta toate propunerile menționate și a le definitiva.

În debutul ședinței a fost prezentată o analiză detaliată a situației dezavantajate în care sunt puse APL, după aprobarea Politicii bugetar-fiscale pentru anul 2018, dar și propunerile CALM pentru îmbunătățirea stării de lucruri în cadrul APL. Astfel, s-a menționat că acest document financiar care dă tonul pentru un an întreg nu conține nicio prevedere care s-ar referi la consolidarea bazei fiscale locale și a autonomiei financiare a APL. Această, în pofida faptului că în anul 2018 expiră Strategia Descentralizării, iar CALM a venit cu un pachet întreg de propuneri concrete.

Vorbitorii au mai remarcat că acordarea statutului de municipiu mai multor orașe a fost un eveniment mult așteptat, care însă nu a dus la rezultatele scontate pe plan organizațional, economic și financiar, astfel încât orașele respective să beneficieze cu adevărat de avantaje, instrumente și potențial pentru a deveni poluri de creștere economică și socială a regiunilor/teritoriilor adiacente. De fapt, în afară de schimbarea denumirii câtorva orașe, lucrurile nu au evoluat. În acest context, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), după o consultare largă a tuturor municipiilor nou-create, a elaborat un set de propuneri, inclusiv pentru politica bugetar-financiară pentru anul 2018, care au fost adresate conducerii guvernului și care vor duce la consolidarea statutului de municipiu al orașelor respective, precum vor permite și consolidarea în general a autonomiei locale și avansarea în realizarea Fcii de parcurs RM-CoE a Strategiei Descentralizării și a Strategiei Reformei administrației publice.

Politica fiscală și vamală pentru anul 2018 la capitolul descentralizare financiară – lipsă de viziune, regres, abandonarea reformelor reale și o lovitură de imagine pentru Republica Moldova!

Totodată, membrii Biroului Executiv CALM au discutat despre situația deplorabilă la capitolul salarizare. S-a menționat, de asemenea, că pachetul de propuneri înaintate de CALM ar putea contribui la recuperarea restanțelor în domeniul descentralizării, consolidării bazei veniturilor locale și al autonomiei financiare reale.

În mod special, CALM vine cu următoarele propuneri pentru politica bugetar-fiscală pe anul 2018 în vederea consolidării bazei de venituri locale, corelării/ajustării statutului acestor municipii cu statutul altor municipii existente, sub aspectul surselor de venit și acordarea unor surse suplimentare de venit:

- 1) prelungirea acțiunii fondului de compensare pentru următorii ani (2018-2019), până la realizarea angajamentelor și măsurilor de consolidare a bazei fiscale locale, prevăzute de cadrul legal în vigoare;

- 2) introducerea și definirea expresă a noțiunii de „venituri ratate” ale bugetelor locale și stabilirea mecanismului de compensare a lor, având în vedere că bugetele locale se aprobă fără deficit. Însă pe parcursul anului pot crește prețurile, în unele cazuri salariile, sunt acordate prin lege scutiri și facilități care afectează veniturile bugetelor locale, încălcându-se astfel principiile echității și corespunderii resurselor cu competențele;
- 3) creșterea veniturilor din impozitul pe imobil/funciar;
- 4) includerea în categoria veniturilor bugetelor locale/municipale a impozitului din venitul persoanelor juridice, colectate în teritoriul respectiv, pentru a asigura creșterea motivației APL de a dezvolta mediul de afaceri local, atragerea investițiilor, precum și pentru a dezvolta legătura strânsă între mediul de afaceri și APL;
- 5) introducerea sistemului/mecanismului de colectare/virare a impozitului pe venitul persoanelor fizice la locul de domiciliu (reședință), cu compensarea veniturilor perdanților din alte surse;
- 6) virarea expresă a contravențiilor constatate de agenții constatatori pe teritoriul UAT de nivelul I în bugetele locale. În prezent, există lacune importante și confuzii privind statutul contravențiilor și bugetul la care urmează a fi virate. Aceasta, în condițiile în care APL au primit statutul de agent constator în privința anumitor contravenții. De aceea, este logic și corect ca contravențiile constatate de agenții constatatori să meargă pe conturile bugetelor locale cu destinație concretă (securitatea rutieră, managementul deșeurilor, amenajare etc);
- 7) revizuirea statutului, apartenenței și modului de repartizare a taxelor pe resursele naturale;
- 8) revizuirea și perfecționarea mecanismului de transferuri cu destinație specială pentru infrastructura drumurilor locale, inclusiv luarea în calcul a perdanților din aplicarea mecanismului respectiv;
- 9) rezolvarea situației instituțiilor sociale finanțate din bugetele locale: centre de zi, centre sociale etc., la fel și altele de la nivelul I. Nu ține de competența APL de nivelul I compensarea cheltuielilor pentru ele în formă de transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat. Cu atât mai mult că art. 61 din Legea nr. 435-XVI din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă prevede expres: „competențele autorităților publice centrale în domeniul asistenței sociale se delegă autorităților publice locale și se finanțează din contul transferurilor cu destinație specială de la bugetul de stat prevăzute în legea bugetară anuală”;

- 10) consolidarea rolului serviciului de colectare a taxelor și impozitelor locale de pe lângă primării/municipii;
- 11) examinarea și soluționarea problemei filialelor/reprezentanțelor care activează în alte localități urbane și rurale decât sediile centrale/de bază;
- 12) modificarea modului/obiectului de aplicare a taxei locale pentru amenajarea teritoriului pentru gospodăriile agricole, în vederea achitării ei nu per angajare, dar per suprafață a terenurilor lucrate/aflăte în administrare. Aceasta va crește esențial veniturile la bugetele locale, va permite diminuarea fenomenului eschivării de la plata impozitelor, va permite asigurarea echității, deoarece astăzi există o practică în care o gospodărie care deține un hectar de terenuri achită aceeași taxă ca o companie agricolă care deține 1 000 de hectare și declară doar un angajat;
- 13) modificarea modalității de repartizare a transferurilor pentru cheltuieli capitale conform unor criterii obiective (similar reglementărilor din cadrul UTA Găgăuzia, recent adoptate și implementate 8 – per cap/locuitor cu coeficienți de corelare). Aceasta ar permite depolitizarea domeniului dat și asigurarea unei repartizări uniforme și echitabile a resurselor destinate dezvoltării pe tot teritoriul Republicii Moldova. În acest sens, se propune adoptarea unei legi la nivel național (cu folosirea experienței UTA Găgăuzia), prin care să fie reglementat mecanismul de repartizare echitabilă și proporțională a resurselor destinate investițiilor capitale;
- 14) adoptarea unei legi/reglementări privind crearea și reglementarea activității unui fond național special, prin care să fie finanțate integral sau în cea mai mare parte contribuțiile la proiecte investiționale câștigate de autoritățile locale, cel puțin pentru proiectele care corespund priorităților stabilite de guvern – drumuri, apă și sanitație, salubritate ș.a. (modelul României sau cel puțin modelul folosit din 2014 în UTA Găgăuzia). Conform acestui model, orice APL care câștigă un proiect de infrastructură beneficiază de suport/acoperire din partea fondului/bugetului național. Astfel fiind stimulată efectiv și real atragerea de investiții și dezvoltarea locală, indiferent de mărimea localităților;
- 15) revizuirea scutirii de la plata impozitelor, taxelor locale și a altor plăți (chirie) a unor astfel de agenți economici prosperi precum: Moldtelecom, Poșta Moldovei, MoldSilva și alți agenți economici de stat, precum și a întreprinderilor Union Fenosa, MoldovaGaz etc.

ULTIMII ROMANTICI?! CU BURSE ȘI INDEMNIZAȚII, DAR NICIDECUM SALARIU, PRIMARII LUPTĂ PENTRU A RIDICA SATELE DIN GENUNCHII!

II CALM – viziune,
concept și demers în
favoarea descentra-
lizării și dezvoltării
comunităților locale din
Republica Moldova

205

Sună bizar, dar e o constatare cât se poate de realistă. La momentul actual, fiind în capul listei privind încrederea din partea populației, imediat după biserică, și lipsind cu desăvârșire din topurile rușinoase privind corupția, primarii... nu trăiesc, dar supraviețuiesc. Aceștia nu primesc salarii, ci mai degrabă burse și indemnizații, dacă punem pe același cântar efortul, uneori supraomenesc, pe care-l depun și retribuția lunară pe care o primesc pentru munca lor titanică în beneficiul localităților.

Așa se întâmplă că, gestionând banii statului, atrăgând investiții de milioane pentru localitățile lor, la sfârșit de lună edilii își primesc salariul, care nici nu le ajunge pentru a acoperi cheltuielile de rutină ale familiilor lor. Nu poți numi salarii ceea ce primesc primarii și funcționarii din APL (dar și din APC)! Deoarece, prin definiție, salariul este o RECOMPENSĂ echivalentă muncii și efortului depus într-o anumită funcție publică! Însă realitatea din Republica Moldova este cu totul alta și nu corespunde DEFINIȚIILOR și NORMALITĂȚII. Este o rușine și o mare umilință! Nu numai pentru cei care activează în administrația publică. Se discută mult despre reforme, dreptate, adevăr, justiție și... lupta cu corupția, însă toate aceste reforme trebuie să le realizeze oamenii care, de fapt, mor de foame sau se gândesc să plece din administrația publică, din simplul, banalul, dar durerosul motiv că nu-și pot întreține familiile!

Voi reda mai jos gândurile unui primar care este la al patrulea mandat, deci sătenii i-au încredințat a patra oară consecutiv cele mai importante decizii pentru localitate. Este un om foarte calm și rațional, care a adus în sat proiecte de milioane de lei, pentru a schimba în bine viața oamenilor, a le oferi șansa de a trăi normal, transformând localitatea, practic, într-o bijuterie. Este vorba de primarul satului Feștelița, care are și o familie frumoasă, crește patru copii minori, pe care, din păcate, nu întotdeauna îi poate susține și material: „Situația e critică și nu știu cât vom lucra bazându-ne doar pe entuziasm! Îmi place ceea ce fac, dar trebuie să-mi întrețin familia. Cred că într-o zi ai casei îmi vor spune: de ce pierzi timpul, omule, de ce lupți continuu cu morile de vânt, de ce nu alegi o activitate mai avantajoasă???”

Din păcate, acesta nu este un caz izolat. Majoritatea primarilor, funcționarilor și aleșilor locali stau la cumpă-

„Se discută mult despre reforme, dreptate, adevăr, justiție și... lupta cu corupția, însă toate aceste reforme trebuie să le realizeze oamenii care, de fapt, mor de foame sau se gândesc să plece din administrația publică, din simplul, banalul, dar durerosul motiv că nu-și pot întreține familiile!!!”

nă: să plece sau să rămână?! *Acest lucru demonstrează fără echivoc că situația în domeniul protecției sociale și salarizării persoanelor cu demnitate publică și funcționarilor din APL este extrem de gravă, dacă nu chiar catastrofală, generând tensiune în creștere! Salariile în APL sunt mizere și derizorii! Volumul de atribuții și sarcini – enorm și suprauman. Salariul însă, neînsemnat și mult sub nivel.*

Așadar, dacă în cel mai scurt timp NU avem schimbări în domeniul salarizării/remunerării la nivel de administrație publică locală, există riscul unei explozii! Aceasta, în afară de faptul că ultimii specialiști și entuziaști din APL vor pleca cu viteza luminii în căutarea unei vieți mai bune.

Se creează impresia că tot aparatul de stat este împotriva autorităților locale și comunităților locale în care văd țapul ispășitor pentru toate problemele din țară!!! Sistemul este construit în așa fel încât, chiar dacă muncești bine și ai venituri, nu poți să le folosești! În realitate, avem o situație stupidă și ipocrită. Reiese că, neglijând nevoile aleșilor locali, organele statului sunt, de fapt, împotriva propriilor cetățeni/comunităților locale, care le-au oferit în mod direct votul de încredere?! Nu-i interesează realitățile, nu-i interesează că oamenii pleacă din administrație, înregistrându-se o criză a cadrelor calificate fără precedent.

Sistemul actual de salarizare nu este deloc corelat cu cadrul legal din domeniul APL. Noi avem legi clare care stipulează că activitatea APL se bazează pe principiul autonomiei locale organizaționale, financiare, administrative ș.a.m.d. Dar în RM unele legi bune sunt omorâte din fașă, fără a fi implementate și drept rezultat avem situația care se referă la salarizare, la remunerare, la politica de cadre la nivel local. Domeniul este reglementat și ținut sub control doar de la centru. Aceasta e problema principală care nu permite APL să fie mai flexibilă, mai eficientă. Paradoxal este că, chiar dacă APL are venituri, nu le poate gestiona așa cum dorește pe acest segment. Deci, principala problemă pe care trebuie s-o rezolvăm este corelarea cadrului legal din domeniul salarizării cu cadrul legal din domeniul descentralizării și autonomiei locale, cu Legea privind administrația publică locală. E nevoie să promovăm ideea că APL trebuie să aibă dreptul la sisteme proprii de remunerare în funcție de venituri. Noțiunea de venituri proprii trebuie să fie la baza soluționării acestei probleme. E vorba de venituri proprii, iar administrația locală, conform Constituției, este autonomă, este separată de cea de stat, în fond, are buget propriu, are patrimoniu propriu și are dreptul prin organele sale deliberative să aibă o politică de salarizare și să decidă cum cheltuiește banii.

Pe toate liniile, APL sunt blocate în domeniul remunerării de organele de control: sunt limitați în acordarea de premii, și așa rare și mizerabile, sau sunt obligați să le restituie. Majoritatea primarilor NU îndrăznesc să-și cea-

ră primele, chiar dacă au muncit bine și au adus proiecte majore, nu-și iau diurne în delegații, ci cheltuiesc banii proprii, fiind în permanență pe drumuri în căutare de proiecte. Majoritatea edililor primesc oaspeți, realizează înfrățiri etc. din cont propriu, cazează oaspeții acasă, la rude etc. Toate acestea, nu de aceea că nu ar exista surse în bugete, dar pentru că organele de control financiar și judiciar vor căuta și „găsi în mod obligatoriu” motive ca să sancționeze și să pedepsească. În plus, îți vin cu alaiul reprezentanții STATULUI (controlorii: inspectori, procurori, anchetatori etc.), de obicei, hapsâni, aroganți și flămânzi (că și ei au salarii mizere și trebuie oamenii să trăiască cumva, nu?), și îți spun: „Hai, dle primar, spune unde ai greșit, ca să nu mai căutăm!”

Și la toate acestea se adaugă: dosare penale, arestări, judecăți etc. Pentru ce? În majoritatea cazurilor, sunt greșeli neintenționate și făcute pentru că s-a dorit să se realizeze cât mai repede și cât mai bine. Tot în interesul comunității locale. În toate țările NORMALE, organele statului ajută autoritățile locale să-și corecteze greșelile. Se face audit și se dă o perioadă de corectare. Pentru că, în condițiile RM, cu doi oameni în primării, fără juriști și specialiști, cu legi care se bat cap în cap, este normal să greșești. Dar tu vii cu dosare, arestări, mascați etc.???

Peste 70% din primarii cu mai mult de un mandat au dosare PENALE! Oare aceasta-i normal? Nu stat, ci – ZONĂ!!! E strigător la cer – majoritatea celor aleși direct de popor (primarii) au dosare penale! Ce fel de stat care își taie el însuși creanga de sub picioare? În realitate, primarii, funcționarii din sate/orașe/municipii, de fapt, merită apreciere și recunoștință pentru că sunt fideli promisiunilor făcute în fața cetățenilor și continuă să lucreze în astfel de condiții, FINANȚÂND de fapt STATUL! Pentru că nu poți numi salarii ceea ce se plătește în cadrul APL. Mai degrabă, burse și indemnizații... pentru a nu muri cu totul de foame!!! Dacă ar face cineva niște calcule, salariile reale primite în APL raportate la coșul minim de consum, cred că vom vedea că cel mai mare creditor al statului este... funcționarul public. Care lucrează practic *pro bono* și finanțează din cont propriu (mama, tata, gospodăria agricolă, împrumuturi etc.) statul.

Mai mult ca atât, în prezent s-a ajuns la o situație cu totul penibilă și absurdă – conducătorul autorității publice locale, persoană cu demnitate publică, rămâne a fi remunerat net inferior subalternilor

săi, o situație ieșită din comun, care nu se supune niciunui raționament și care deja durează de mulți ani. Motivul oficial invocat rămâne a fi deja unul banal pentru Republica Moldova – interdicția din partea Fondului Monetar, lipsa de fonduri și creșterea economică scăzută. Nu se încadrează în nicio logică o astfel de situație. Cum și cine negociază cu această instituție, fiindcă îți creează impresia că formatul de negociere este absolut lipsit de sens, însemnând mai degrabă o executare incontestabilă a anumitor indicații. Cum și în ce măsură este informat Fondul Monetar despre situația reală în domeniul APL și cine reprezintă interesele Autorităților Locale în negocierile cu Fondul Monetar, dacă înșiși reprezentanții administrației centrale nu-și dau seama de gravitatea problemei, admitând astfel de situații? De ce funcționarii Fondului Monetar nu au binevenit să se întâlnească și cu reprezentanții APL, pe care să-i întrebe cum poate un primar, o persoană cu funcții de DEMNITATE publică să existe și să-și întrețină familia cu astfel de salarii, neschimbate de zeci de ani, în situația când prețurile la toate produsele și serviciile au crescut în progresie geometrică? Cum poate fi realizată reforma în domeniul descentralizării și autonomiei locale despre care se trâmbițează atât de mult, dacă cei mai buni primari și funcționari sunt gata să abandoneze APL, din cauza condițiilor de muncă existente? Cine și de ce nu admite APL la întrunirile respective? Poate că am fi chiar de ajutor guvernului și am fi adus argumente importante pentru a schimba părerea reprezentanților fondului, așa cum se face în țările europene, unde acest lucru este o normalitate, mai ales în cazurile când subiectele discutate vizează direct interesele și drepturile APL.

Orice s-ar spune de la cele mai înalte tribune ale statului în privința APL și descentralizării, ceea ce se întâmplă astăzi de fapt în domeniul salarizării persoanelor cu funcții de demnitate publică din APL reprezintă o dovadă elocventă și directă a felului în care sunt tratate în realitate APL, în speță conducătorii acestora – cu superficialitate, desconsiderare, lipsă de respect și neglijență absolută.

Nu putem înțelege cui îi convin o astfel de situație și o astfel de atitudine în relația cu APL, cu cei care sunt cel mai aproape de cetățeni, unicii care beneficiază de votul lor direct și se bucură, practic, de cea mai înaltă încredere din partea populației? Nu sesizăm aici niciun raționament politic, social, juridic etc. Cum se poate ca Autorităților Locale să li se îngrădească dreptul la condiții decente de muncă și statut social corespunzător? În orice țară europeană, primarul, conducătorul APL se bucură de un respect deosebit și de un statut social și juridic foarte înalt, inclusiv în ceea ce privește salarizarea.

Dacă cineva consideră că conducătorii APL nu sunt în drept să abordeze astfel de probleme, precum condițiile de muncă și salarizarea, greșește

amarnic, deoarece anume statutul de conducător al APL impune o atitudine corespunzătoare, inclusiv din punctul de vedere al remunerării, iar în al doilea rând trebuie să se ia în considerare faptul că majoritatea covârșitoare a primarilor, viceprimarilor și altor conducători ai APL realizează cu cinste, dăruire totală și demnitate obligațiile asumate față de cetățeni, venind din domeniul învățământului, social, agricol și alte sfere bugetare, salariul actual fiind sursa lor de bază pentru existență. Să afirmi altceva în acest sens și să faci trimiteri la unele cazuri excepționale înseamnă să-i jignești practic pe toți cei care de fapt aduc voturi tuturor partidelor etc.

De asemenea, considerăm că este o rușine pentru conducerea țării că admite astfel de situații, când cei mai respectați reprezentanți ai comunităților locale, desemnați în calitate de conducători ai APL, sunt umiliți și determinați să caute surse de venit pentru a-și asigura minimumul de existență! Oare este normal ca primarii cu mai multe mandate și cu realizări pe potrivă să decidă să plece din funcție sau să-și ia concediu ca să muncească la „negru” pe meleaguri străine pentru a putea asigura un trai normal copiilor lor, de altfel un fenomen care ia amploare în societatea noastră.

În urma situației create actualmente, în cadrul APL se formează o atmosferă foarte tensionată, plină de dezamăgire și cu consecințe imprevizibile, când una dintre cele mai active și responsabile categorii de administratori locali, conducători ai APL, sunt descurajați definitiv.

Situația este foarte asemănătoare cu cea din 2013, când mai mult de jumătate din primari au fost pur și simplu nevoiți să iasă în stradă ca cei de la guvernare să înțeleagă cât de gravă este problema. De ce nu învățăm lecția?

Până nu-i târziu, guvernarea trebuie să ofere soluții adecvate. Cu atât mai mult că CALM a venit cu idei, propuneri și posibilități concrete și reale de a detensiona situația și chiar de a o schimba. Dar vom fi auziți oare???

Editorial de Viorel Furdui, director executiv CALM

P.S. Pe data de 1 februarie 2013, în Piața Marii Adunări Naționale, peste 600 de primari și președinți de raioane din toată țara au marcat pentru prima dată Ziua autonomiei locale și a lucrătorului din cadrul APL. Cu această ocazie, sub egida CALM, a fost organizat un miting de solidarizare. Edilii locali au scos în prim-plan problemele grave cu care se confruntă în activitate. Participanții la Marea Adunare Națională a Autorităților Locale au solicitat din partea autorităților putere de decizie reală, o autonomie care să nu-i lege la mâini, dar și un salariu decent. Reproduc aici discursul meu de atunci care, în mare parte, nu și-a pierdut actualitatea!

„Astăzi este o zi nu numai importantă, dar și inedită pentru administrația publică locală. Faptul că sunteți aici demonstrează că nu ați capitulat în fața presiunilor și încercărilor de a vă convinge să rămâneți acasă, demonstrează cu lux de amănunte că sunteți o putere, că aveți un caracter principal și de neclintit. În plus, marea noastră reuniune poartă amprenta verticalității dumneavoastră, o calitate de care avem nevoie pentru a realiza ceea ce ne-am propus împreună. 1 februarie a fost declarată Ziua autonomiei locale și a lucrătorilor din APL, la inițiativa CALM. Cu această ocazie, am dori să mulțumim tuturor celor care au contribuit ca cel puțin o dată pe an să avem posibilitatea să cerem administrației publice centrale, clasei noastre politice, un raport despre ceea ce s-a întâmplat în domeniul descentralizării, cu punctarea rezultatelor, dar și a obiectivelor pentru viitorul apropiat și mai îndepărtat. Căci e o misiune aproape imposibilă să activezi în condițiile sistemului care există la moment. Cadrul financiar și cel administrativ transformă primarii în cerșetori. Aleșii locali au răbdat prea mult presiunile și restricțiile care li se impun: primarii din sate nu vorbesc la mobil cu bani din buget, au limite drastice la consumul de benzină, deși trebuie să meargă oriunde există o problemă, sunt cu mâinile legate atunci când e vorba să ia o decizie pe cont propriu, spre binele comunității pentru care muncesc din zori până-n noapte. Această zi istorică este legată și de faptul că anume pe 1 februarie 1998 a fost aprobat și a intrat în vigoare un document de o importanță deosebită, și anume Carta europeană a autonomiei locale. Din păcate, în Republica Moldova este un act mai puțin cunoscut, chiar dacă reprezintă un fel de Biblie a APL, în care sunt stipulate drepturile noastre. Pentru administrația locală, dar și pentru toată societatea în ansamblu, Carta poate fi tratată pe picior de egalitate cu Convenția europeană pentru drepturile omului. Astfel, acest document valoros impune aplicarea regulilor care garantează independența politică, administrativă și financiară a APL. Totodată, Carta consfințește faptul că principiul auto-

„Sistemul financiar și cel administrativ actual îi transformă pe primarii în cerșetori.”

nomiei locale trebuie să se fundamenteze pe o bază juridică, iar autoritățile locale trebuie să dispună de condiții și cadrul legal pentru a reglementa și a administra afacerile publice sub propria răspundere și în beneficiul comunității. Acest act valoros prevede că exercitarea responsabilităților publice trebuie să revină autorităților care sunt cel mai aproape de cetățeni, adică dumneavoastră! De aceea trebuie să insistăm ca autoritățile centrale să impulsioneze și să grăbească deciziile pe care s-ar fundamenta autonomia reală în localitățile țării. Vă mulțumesc încă o dată pentru prezență și verticalitate!”

CALM: GRABA STRICĂ TREABA! PRINTR-O ABORDARE LINIARĂ, FĂRĂ DEZBATERI LARGI ÎN SOCIETATE, FĂRĂ O DETALIERE ÎN PROFUNZIME A REFORMEI TERITORIAL-ADMINISTRATIVE, GUVERNAREA VA CONDUCE LOCALITĂȚILE MOLDOVEI PE ULTIMUL DRUM!

II CALM – viziune, concept și demers în favoarea descentralizării și dezvoltării comunităților locale din Republica Moldova

211

Potrivit membrilor CALM, reuniți într-o ședință lărgită a Consiliului de Administrație, tema dată este extrem de importantă, necesită dezbateri largi, ca să fie elaborată o poziție consolidată și argumentată. „CALM nu poate, deocamdată, să se expună pe acest subiect pentru sau împotriva, deoarece, în opinia noastră, este important ca această reformă să fie mai întâi de toate foarte bine discutată cu autoritățile publice locale, să fie bine cunoscută de societatea civilă. Reforma nu poți s-o faci peste noapte, pentru că noi trebuie să cunoaștem toate mecanismele, toți pașii care trebuie făcuți”, a remarcat în debutul ședinței președintele CALM, Tatiana Badan.

Directorul executiv CALM, Viorel Furdui, le-a vorbit participanților despre modelele promovate la moment: „Se discută despre trei modele de reformă teritorial-administrativă, două dintre care, în opinia noastră sunt extrem de periculoase, rupte de realitate și bazate pe interpretări/premise greșite ale problemelor adevărate cu care se confruntă APL. Își propun să reducă în mod voluntar și neargumentat până la 300 și chiar până la 100 numărul de primării, care sunt la etapa actuală 898!!! Aceasta se întâmplă în situația în care lipsește o viziune clară și complexă asupra tuturor aspectelor unor astfel de reforme, lipsește un consens general social, lipsesc condiții pentru astfel de măsuri radicale și lipsesc evaluări complexe ale impactului social, economic, financiar, cultural, administrativ etc.”

Astfel, CALM propune modelul său de abordare a reformei APL în domeniul dat: mai complex, prudent și etapizat, care se bazează pe: înțelegerea deplină a sensului unei reforme a APL; cadrul legal și strategic din domeniul descentralizării; problemele și necesitățile actuale reale ale comunităților locale din RM; revizuirea rolului și locului APL de nivelul II (raioane); discuții și un consens larg social/politic, bazat pe realitățile din RM și pragmatism; posibilitatea evaluării impactului la fiecare etapă;

reducerea maximală a costurilor (sociale, politice, economice etc.); posibilitatea de evaluare la fiecare etapă a greșelilor/deficiențelor neprevăzute etc.

În acest sens, e nevoie de o dezbatere largă în societate, a subliniat Viorel Furdui: „Vom organiza discuții în toate raioanele țării. Scopul întâlnirilor pe care le avem și le vom avea în toate raioanele este de a asigura dezbateri cât mai largi în ceea ce privește modelele propuse și, într-un final, să elaborăm o poziție consolidată în ceea ce privește varianta acceptabilă a reformei în opinia APL, dar și a societății civile. Vom avea întreveneri cu reprezentanții mediului academic, cu administrația centrală, dar și cu actorii politici. Asta este în puterea noastră și asta putem să o facem. Actualmente, s-a lansat reforma administrației publice, despre care se vorbește mult și pe bună dreptate. Pentru că, dacă în următorii ani nu apar oameni calificați, noi nu vom avea cu cine realiza sarcinile ce revin APL, iar administrația centrală nu va avea cu cine realiza reformele. Noi am reușit să punem umărul la această strategie. În premieră, am insistat ca în această strategie să se regăsească termenii descentralizare și administrație publică.”

De asemenea, CALM propune o optimizare administrativ-teritorială bazată pe amalgamarea/consolidarea voluntară a APL de nivelul I, unde descentralizarea ocupă un loc primordial, iar consolidarea/reorganizarea teritorială devine un element opțional. În opinia CALM, trebuie continuat tot ceea ce este pozitiv și abia a început să fie realizat până acum, și anume reforma de descentralizare financiară, patrimonială, evaluarea bunurilor imobile, transferul altor surse de venit către APL. Totodată, e nevoie ca APL să fie asigurată cu un complex de instrumente și mecanisme – inclusiv prin folosirea tehnologiilor moderne/e-guvernare – eficiente de administrare a treburilor locale. În paralel, e necesar să dezvoltăm și să implementăm cadrul legal și instituțional al amalgamării voluntare, dând posibilitatea celor care doresc și pot să se unească să o facă; să dezvoltăm concepția orașelor/municipiilor în

calitate de poluri de creștere; să dezvoltăm cadrul legal/instituțional/financiar privind cooperarea intercomunitară; să dezvoltăm mecanisme de delegare a anumitor servicii-competențe etc.

Participanții la ședință au formulat un șir de propuneri de abordare a reformei teritorial-administrative, elementul-cheie fiind elaborarea judicioasă a acesteia, cu evaluarea tuturor avantajelor și riscurilor.

În context, Alexei Busuioc, primar de Capaclia, a menționat: „Îmi displace faptul că suntem puși în situația să alegem din câteva variante impuse de cineva. Noi abia acum o să discutăm, o să reflectăm și o să spunem ce vrem noi și care e modelul agreat de majoritatea APL. Și în raionul meu sunt sate care au 500-600 de locuitori, dar trebuie să conștientizăm că oamenii nu sunt cifre, iar fiecare localitate are tradițiile sale. Părerea mea e că trebuie să rezolvăm problema infrastructurii în aceste sate, să le lăsăm pe toate aproape 900. Cele mici să treacă la localități mari, dar să rămână un primar și un secretar. Iar dacă până în 2023 se constată ineficiența unei astfel de scheme, să se facă schimbări. Să lăsăm natura să dicteze regulile”.

Același punct de vedere l-a exprimat și edilul de Rogojeni, Alexei Burlacu: „Primăria noastră are 900 de locuitori, dar avem puține oportunități de suplینire a bugetului local. Vreau să vă spun că în anul 1998, atunci când au fost județele, primăria noastră rămăsese practic distrusă cu tot. Acum, primăria noastră are apă, gazificare. Eu nu știu până unde o să se ajungă cu această reformă, dar noi trebuie să insistăm ca propunerile pe care le înaintăm să fie luate în considerare, pentru că, de multe ori, opiniile noastre sunt neglijate”.

Primarul de Botnărești, Victor Gori, a atenționat că viitorul localităților nu trebuie judecat după numărul cetățenilor, pentru că oamenii nu sunt cifre: „Trebuie să conștientizăm problema de bază: de noi depinde viitorul localităților noastre. Nu cred că trebuie să ne disperseze faptul că o primărie are câteva mii de locuitori, iar alta – o mie. Nu acesta trebuie să fie criteriul. Acum sarcina noastră e să păstrăm sa-

tele, pentru că avem exemplul Georgiei, unde în urma reformei teritorial-administrative au fost distruse satele. Noi, primarii, deținem locul al doilea în topul încrederii din partea populației. Deci nu trebuie să renunțăm, pentru că oamenii contează pe noi, că vom lupta pentru un sistem care să nu ducă la distrugerea satelor, ci la dezvoltarea lor. Capacitățile noastre sunt apreciate la fiecare patru ani și nu trebuie să decidă în locul nostru experți sau academicieni”.

Primarul orașului Râșcani, Victor Bogatico, a specificat: „Varianta optimă ar fi să renunțăm la consiliile raionale, pentru că 32 de raioane, cu câte 155 de funcționari în fiecare, cu secții care dublează competențele administrației centrale, sunt, desigur, cheltuieli inutile”.

Edilul comunei Coșnița, Alexei Gafeli, a opinat: „Modelul DACIA este un extraordinar reper pentru a fi promovat în continuare, dar el nu trebuie transmis guvernului în formă brută – așa ar putea fi ajustat după bunul lor plac. Este o muncă titanică, dar totuși ar fi mai bine să li se transmită unul-două scenarii mai concrete derivate din modelul dat. De exemplu, cu puncte clare privind salariul minim al unui angajat din domeniul APL, ce prevederi trebuie abrogate pentru a crea libertatea alegerii numărului de angajați ne-

cesari în primărie, ajustarea pragurilor existente în achiziții publice, în funcție de numărul populației UAT, eliminarea unor serii de certificate actualmente eliberate de primării prin încadrarea mai multor servicii publice, inclusiv notarii, într-o rețea informațională comună (nu cred că primăriile multor țări din Europa eliberează certificate de componentă a familiei, extrase ce confirmă posesia unor terenuri, certificate privind lipsa datoriilor – cu bazele de date de la Cadastru, Fisc și Biroul de pașapoarte interconectate ar fi posibilă excluderea numeroaselor elemente birocratice din cauza cărora oamenii sunt nevoiți să umble pe drumuri, iar volumul de lucru al multor specialiști ar scădea, oferindu-le posibilitatea să se dedice cu adevărat subiectelor de dezvoltare etc. Poate greșesc, dar nu am observat vreo aspirație spre DEPOLITIZAREA autorităților executive

ale APL. Un exemplu poate fi luat de la britanici – cred că e posibil să fie ajustat la o scară mai mică pentru Republica Moldova. În Marea Britanie, șeful executivului nu este ales, el se bucură de neutralitate împreună cu subalternii întregului executiv – astfel, indiferent de valurile politice din țară, serviciul public își continuă activitatea în beneficiul cetățenilor și nimeni nu caută să acuze APL de ceva, cei vinovați rămân a fi politicienii cu funcții deliberative. Astfel, la ei nu găsești persecuții și controale la comandă, iar clasa de funcționari este de calitate”.

Primarul satului Clișova, Elena Rotaru, a opinat că în scurta istorie a Republicii Moldova există exemple care demonstrează că reformele făcute în grabă, peste noapte, pe negândite, pot duce localitățile la sapă de lemn: „Astăzi în capul mesei stau banii, finanțele, dar nu conștientizăm pe ce se axează această reformă. În fond, pe rezultatele pe care le așteaptă o țară întregă. Ne-am revenit în 2003, după o perioadă în care eram ca după război. În cadrul oricărei reforme, pentru fiecare primărie trebuie să se facă o analiză detaliată, nu să se purceadă la optimizare cu ochii închiși, pentru că pot fi comunități mici, dar cu potențial mare. Primăria mea, chiar dacă are numai 1 400 de locuitori, are o situație financiară mai bună decât primăria vecină, care are peste 2 000 de locuitori. Ar trebui să analizăm judicios fiecare situație în parte”.

Potrivit CALM și membrilor săi, reforma administrației publice, dar și cea administrativ-teritorială nu trebuie desfășurate înainte de a-i consulta pe cei care stau la baza țării, și anume, pe edilii locali. Totodată, trebuie să se țină cont de importanța procesului de descentralizare reală, de schemele optime de organizare administrativ-teritorială, dar și de faptul că efectul final al reformelor ar trebui să fie asigurarea cetățenilor cu servicii publice calitative. Primarii din localitățile țării s-au implicat activ în acest proces. Edilii declară că reforma trebuie făcută în așa fel încât să nu pierdem localitățile. Potrivit acestora, cele două modele avansate de autoritățile centrale și care-și propun să reducă numărul de primării nu sunt binevenite. Promovarea ideii

că optimizarea primăriilor (egală în majoritatea cazurilor cu lichidarea, de fapt) constituie soluția pentru eradicarea sărăciei și economisirea resurselor e total greșită, menționează primarii.

Ludmila Rotari, primar de Iserlia: „Avem 1 200 de locuitori, dar credeți că satele mici nu rezolvă probleme mari? Întotdeauna le-am rezolvat! Noi o să rămânem fără drumuri, fără infrastructură, iar patru sate sunt pe cale să dispară din cauza politicilor care pun la perete localitățile cu un număr mai mic de populație. Da, 50 de persoane, 100 de persoane, dar e un sat cu tradițiile și oamenii lui. De unde această manie de a distruge, cum vom restabili apoi aceste lucruri? Înțeleg considerentele economice, dar se merge pe o cale greșită. Trebuie să fie studiat potențialul material, cultural și uman al fiecărui sătuc și după aceasta să se dea cu radiera!”

Anatolie Mereanu, primar de Iordanovca: „Nouă ni se spune că nu vom putea presta servicii de calitate în situația în care practic toate satele din raion implementează proiecte foarte serioase. În același timp, toate satele sunt conectate la apă. Nouă ni se spune că, dacă satele sunt mici, nu vor avea capacitate să ofere servicii. Dar, iată, dacă în unele raioane prețul unui m³ de apă este peste 20 de lei, la noi e 8 lei. Să anticipăm lucrurile: atunci când vom fi lichidați, nu o să mai fie serviciile mai aproape de cetățean, așa cum trebuie să fie. Am optimizat școlile, urmează grădinițele: unde vrem

să ajungem? Eu știu o altă lege: dacă în sat există o primărie, există o biserică, satul trăiește! Or, scopul autorităților este să distrugă satele și să rămână vreo sută de primării. Oare actul guvernării locale poate fi înfăptuit de numai atâtea entități?”

Valentin Cimpoiș, primar de Basarabeasca: „Lichidarea satelor nu este o soluție viabilă. Noi și așa suntem martorii situației în care se închid școli, grădinițe. Este o reformă făcută în grabă, care ar putea avea repercusiuni negative, ulterior greu de compensat. Așa poate dispărea satul, cartea de vizită a Republicii Moldova. Sunt foarte multe aspecte de concretizat, dar cel mai important este: unde vor ajunge impozitele noastre?”

Victor Niculiță, primar de Abaclia: „Restructurări, modificări

sunt necesare. Referitor la gestionare, am simțit o doză de libertate, am simțit că avem mâinile dezlegate, inclusiv în ceea ce privește capacitatea financiară. Atunci când mergeam în raion după alocații era o adevărată corvoadă. Consiliile raionale sunt deja structuri perimate, nu mai este nevoie de ele. Noi nu trebuie să repetăm practica anului 1998, atunci când oamenii erau lipsiți de acces la specialiști și instituții”.

Vladimir Medoni, primar de Hârtop: „Vreau să vă spun că am activat și în cadrul județelor. Ce a fost rău? Consiliile raionale, primăriile orașelor nu au fost pregătite să preia competențele. Doar în Hâncești situația a fost mai bună. Am revenit la raioane. În cadrul județelor erau niște sătucuri mici la care nici drum nu era, nimic, izolare totală. Ca să evităm aceleași greșeli, trebuie să existe o strategie națională pentru asphaltarea tuturor localităților și dezvoltarea altor servicii pentru populație”.

Sergiu Răcilă, primar de Carabetovca: „Sigur că reformele trebuie făcute. Și ca de obicei, în urma reformelor cineva are de câștigat, iar altcineva, de pierdut. Dar reformele trebuie gândite și elaborate judicios, ținând cont de toate avantajele și dezavantajele”.

Comasarea satelor în contextul unei reforme teritorial-administrative făcută în pripă ar putea duce la moartea satului moldovenesc. Este opinia edililor locali, exprimată în cadrul campaniei desfășurată de Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM).

Primarii care au deja experiența comasării spun că aceasta nu este o idee bună, deoarece multe dintre promisiunile făcute inițial nu s-au materializat, iar primarii au fost lăsați să se descurce cum pot.

Eugeniu Moroșan, primar de Sevrova: „În componența primăriei intră comuna Ivanovca, cu 470 de locuitori, și Sevrova, cu 870. Ca să facem comasare până la șapte mii de locuitori, trebuie să includem vreo șapte sate sau chiar mai mult. Lumea nu este de acord. Când s-au închis școala și grădinița la Ivanovca, autoritățile au promis că vor oferi transport, dar nici până în ziua de azi nu s-a dat nimic, iar oamenii se descurcă așa cum pot. Am fost nevoiți să luăm în arendă un

„Eu sunt sigur că, în cazul unei comasări, tot ce am agonisit timp de opt ani – mobilier, computere, unități de transport – se va pierde fără urmă!”

microbuz, ca să putem asigura accesul copiilor la școală. Dacă facem comasare, o să fie primăria, poate, la Frumușica. Ne promit marea și sarea, dar vă asigur că va fi așa cum e în cazul nostru. O să moară satele, și așa mor!”

Pantelei Măța, primar de Alexeevca: „Am în subordine patru sate, în care școlile și grădinițele au fost închise – oamenii nu au de lucru. Ce fac? De fapt, s-o spunem direct – distrug satele! Aceasta se vede de aici, din teritoriu. Dacă se va produce comasarea, ca să ajungă la Răduleni, pentru un simplu certificat, oamenii vor trebui să treacă prin Alexeevca – 6 kilometri, după care încă 6 kilometri. Unde e logica? Oamenii și așa sunt săraci, iar primarii se vor pomeni cu patru cimitire, patru infrastructuri pe care vor trebui să le susțină cu aceeași bani...”

Primarii au subliniat că prin promovarea în grabă a unei reforme teritorial-administrative se pune carul în fața boilor, iar acest lucru implică foarte multe riscuri. Reprezentanții APL declară că, în căutarea modelului perfect, ajustat pe realitățile din Republica Moldova, trebuie să se meargă etapizat, estimând atent potențialul fiecărei localități.

Victor Boicu, primar de Frumușica: „Pe vremuri, a fost realizată comasarea primăriilor, dar efectul a fost tocmai invers. Lasă să facă întâi reforma administrației publice și să ne demonstreze că e mai bine când pri-

măriile sunt comasate și că reformele vor merge. Să ofere un exemplu viabil, prin cei care deja sunt comasați. Nu întâi să ne comasăm și apoi să dăm cu capul în bară. Din numărul total de 1 500 de locuitori ai satului Frumușica, doar o mică parte ar vrea să se unească, dar e vorba de populația neinformată. Trebuie să mergem treptat, să testăm, să vedem dacă pentru cele patru localități deja comasate lucrurile s-au schimbat în bine”.

Valeriu Budnea, primar de Napadova: „Cetățenii satului Napadova nu sunt de acord. La noi distanța dintre sate este de 7-8 kilometri. De exemplu, dacă medicul de familie este în concediu, cetățenii pleacă la Sănătăuca să-și ia un certificat. Transportul merge doar la șapte dimineața și nu este permanent. De exemplu, o să fie doar un primar – o zi la Sănătăuca, o zi la

„Vreau să vă spun că numărul populației nu ar trebui să conteze deloc, ci mai mult potențialul localității. Experiența județelor ne-a demonstrat că satele comasate sunt lăsate în paragină. În acea perioadă, niciun centimetru de drum nu a fost reparat, în timp ce acum noi realizăm acest lucru!”

Napadova, o zi la Bursuc... Ce va face? Am mai trecut prin astfel de reforme, când unele sate s-au dezvoltat, iar majoritatea au rămas fără suport”.

Iurie Cheleş, primar de Cernița: „Oameni buni, și așa satele în Republica Moldova mor. Am închis școlile, închidem grădinițele și acum le mai luăm și primăriile. Eu nu văd unde sunt beneficiile în cazul satelor care vor rămâne fără primărie. Dacă satul Cernița are o mie de locuitori și Coșernița – o mie cinci sute, credeți că va crește bugetul? De unde? Doar se pornește de la numărul populației! Le va fi un pic mai bine doar satelor care vor avea primar. Noi am discutat în sat cu consilierii și cu pedagogii și toți sunt împotriva. Am mai avut experiența asta, când Cernița a fost alipit de Coșernița, iar mai înainte de alte două localități. În toți acești ani, Cernița era neglijată și tratată ca un satelit, în timp ce doar localitățile cu primării se dezvoltau. Când au fost instituite județele, primăriile comasate au pierdut tot. Eu sunt sigur că, în cazul unei comasări, tot ce am agonisit timp de opt ani – mobilier, computere, unități de transport – se va pierde fără urmă”.

Svetlana Rotundu, președinta raionului Șoldănești: „Eu am fost în Polonia și am văzut și primării mici, care au o putere economică cu mult mai mare decât în localități mari. Vă dați seama ce s-ar întâmpla cu satele mici din raionul Șoldănești? Populație disperată, fără locuri de muncă. Cine o să le dea aceste locuri de muncă, dacă primăriile mici le alipim la primăriile mai mari? Credeți că vor exista capacități să fie dezvoltate satele mici? Noi trebuie să cântărim foarte bine. Nu suntem pregătiți, avem nevoie de timp pentru a dezvolta infrastructura, pentru a crea condiții ca oamenii să se descurce de sine stătător și să nu mizeze doar pe ajutorul social, după care am putea purcede la o reorganizare”.

Valeriu Lopaci, primar de Parcani: „Unii zic că primarii se opun reformei pentru că se tem că vor pierde lucrul. Un argument mai penibil nu poate exista. Credeți că un om care a câștigat încrederea și votul unui sat întreg nu-și va găsi activitate? Am văzut în Estonia primării cu 300 de locuitori, în Franța – cu 200. Vreau să vă spun că numărul populației nu ar trebui să conteze deloc, ci mai mult potențialul

„Sunt o mulțime de probleme de rezolvat, haideți, întâi și-ntâi, să ridicăm satele din genunchi, să le dăm șansa să se dezvolte – apă, canalizare, gaz. Altfel viitorul nu va fi decât acesta – localitățile, încetul cu încetul, vor muri!”

localității. Experiența județelor ne-a demonstrat că satele comasate sunt lăsate în paragină. În acea perioadă, niciun centimetru de drum nu a fost reparat, în timp ce acum noi realizăm acest lucru”.

Gheorghe Ianco, primar de Găuzeni: „Să nu se deranjeze tare cei de sus că noi nu ne putem descurca, o facem chiar foarte bine. Cel mai important e că autoritățile nu țin cont de oameni: cum se vor deplasa, vor avea sau nu acei trei lei pentru a plăti transportul? Dacă cei de sus cred că excluzând un primar fac mari economii, se înșală. Cheltuielile vor fi mai mari, dar din buzunarul oamenilor. Și acel care va trebui să se ducă la spital va rămâne acasă. Ulterior, se vor duce în genere din satele comasate, o să rămânem cu nimeni, săraci și cu sate moarte. Bolnavi, chiori. Pe cine îi vor conduce cei de sus? Pe cei care nu vor vedea, nu vor auzi și nu se vor putea duce nicăieri?”

Edilii spun că, chiar dacă depopularea se aduce drept argument pentru necesitatea comasării satelor, efectul va fi exact invers, iar zeci, sute de sate ar putea dispărea pur și simplu, iar odată cu ele, tradițiile și specificul fiecărei localități în parte.

Angela Ababei, primar de Cobălea: „Atunci când schimbarea vine de la cetățeni, este salutar. Dar acum nu cred că oamenii sunt pregătiți

să spună da. Eu cred că în cazul primăriilor unde sunt 300-400 de locuitori trebuie să cântărim bine. Vreau să vă spun că multe sate mici au rămas deja fără școli, iar dacă rămân și fără primării, vor deveni neatractive pentru cetățeni și, practic, vor dispărea de pe harta Republicii Moldova. Va spori migrația din aceste sate, pentru că oamenii nu vor rămâne acolo unde nu este grădiniță, școală, primărie, casă de cultură, unde nu vor avea un loc de muncă. În multe sate, mortalitatea deja depășește natalitatea”.

Primarii mai declară că din cele 32 de raioane doar șapte orașe au capacitatea de a supraviețui. Problema nu e în numărul populației și mărirea localității, spun edilii, ci în lipsa instrumentelor cu care APL ar putea face bani pentru localități.

Valeriu Guțu, primar de Ciorești: „Eu vreau să cred că autoritățile au o

„Ce înseamnă o primărie? Aceasta este sufletul, părintele localității. Noi vrem să-l trimitem pe tata la război și să rămână familia orfană. Nu cred că comasarea este o soluție, dimpotrivă, trebuie să aducem serviciile la cetățean!”

soluție, dar deocamdată nu este clar care este aceasta. Că este necesară o astfel de reformă, este o certitudine, dar este un lucru atât de complicat, încât nu poți să îl faci peste noapte, în pripă. Abordarea trebuie să fie multidimensională, luându-se în considerare inclusiv baza fiscală a localităților. Până la urmă, trebuie să pornim de la interesul cetățeanului, al comunităților”.

Valeriu Ciobanu, primar de Bolțun: „Bine, o să fie reforma, dar ce facem? Unim două-trei sărăcii? Abia am reușit să punem oarecum lucrurile la punct și iar reformă. Sunt o mulțime de probleme de rezolvat, haideți, întâi și-ntâi, să ridicăm satele din genunchi, să le dăm șansa să se dezvolte – apă, canalizare, gaz. Altfel viitorul nu va fi decât acesta – localitățile, încetul cu încetul, vor muri!”

Victor Rusu, primar de Bursuc: „Ce înseamnă o primărie? Aceasta este sufletul, părintele localității. Noi vrem să-l trimitem pe tata la război și să rămână familia orfană. Nu cred că comasarea este o soluție, dimpotrivă, trebuie să aducem serviciile la cetățean. Vedem cât de eficient lucrează sistemul de cooperare intermunicipală la colectarea gunoiului. Haideți să nu ne grăbim, să discutăm etapizat”.

Grigorii Robu, primar de Nisporeni: „Săptămâna trecută o cunoștință a venit la Nisporeni și a schimbat 50 de euro, dar a cheltuit 30 de lei doar ca să schimbe banii. Al doilea exemplu: în Nisporeni, Vărzărești și Grozești am făcut sistemul de apeduct, care are o capacitate mare de aprovizionare cu apă și este pregătit pentru mai multe brașamente și extinderi în raion. Compania activează, facturile se plătesc, este funcțională. Eu mâine nu o să mai fiu primar, dar vă întreb: e normal ca un om din satul dumneavoastră să piardă pe drumuri o zi să-și rezolve o problemă în centrul administrativ?”

Valeriu Bujoreanu, primar de Pânășești: „Reforma administrativ-teritorială este necesară, vrem sau nu vrem, ea va fi implementată, dar cum va fi pusă în aplicare depinde de noi, de toți. Eu cred că APL de nivelul al doilea, într-adevăr, trebuie să dispară, iar banii să fie direcționați spre comune și să fie câteva regiuni în țară”.

Nicoleta Malai, primar de Ghelăuza: „În primul rând, APL de nivelul doi trebuie să dispară. Astfel, o să avem lucrători – cei care o să piardă lucrul, o să vină în sate. Banii noștri sunt mâncați de mașina consiliilor raionale. Reforma o să fie, dar trebuie gândită judicios. Comasarea înseamnă, în instanță finală, distrugerea satelor. Acum satele știu că au un primar căruia vin să-i spună problemele. Oare vor merge ei la zeci de kilometri să facă acest lucru dacă vor fi comasați?”

Roman Caraseni, primar de Hăsnășenii Noi: „O să iasă astfel: se vor uni zece primării și vor avea buget de zece milioane de lei, de exemplu. Asta, în situația în care numărul de locuitori rămâne același. Acești bani trebuie împărțiți la același număr total de locuitori! Vor apărea probleme foarte mari în cazul oamenilor simpli, pe care nu va avea cine să-i reprezinte, pentru că centrul administrativ va fi prea departe, iar oamenii sunt prea săraci să-și permită cheltuieli suplimentare pentru transport”.

Pavel Bejenari, primar de Palanca: „În 25 de ani de independență vorbim despre reforme. Vorba veche din bătrâni – de șapte ori măsoară și o dată taie. Reforma în învățământ a fost un eșec, în Ministerul de Interne – la fel. Acum vorbim de reforma teritorial-administrativă și iar ne grăbim undeva. Dacă avem în vedere o reformă ce presupune formarea județelor, cum a fost în 1998, eu sunt totalmente împotriva. De ce? Simplu ca bună ziua. Acces la satele care au fost trecute la altă primărie nu va exista, iar oamenii se vor chină dintr-un transport în altul, dacă vor avea bani”.

Rodion Lungu, primar de Șaptebani: „În ceea ce privește reorganizarea teritorială la nivel I, poate că în cazul primăriilor foarte mici e nevoie de comasare. Dar se pune întrebarea dacă în comunitățile mai mari, precum municipiul Bălți, oamenii trăiesc mai bine. Și apoi, dacă se vor uni mai multe primării, de unde vor veni veniturile suplimentare? Vor rămânea aceleași venituri. În timpul primei reorganizări administrativ-teritoriale pe

județe, am făcut o analiză în urma comasării a trei primării – Șaptebani, Gălășeni și Petrușeni și satul Mălăiești – și am constatat că satele în comuna Șaptebani erau mai mari decât înainte de reformă. Dacă reforma se va limita doar la a-i îngrămădi din nou pe toți la un loc, iar finanțarea și alte probleme vor rămâne la nivelul din prezent, atunci nu am rezolvat nimic, doar o să-i punem pe oameni pe drumuri. Sunt de acord cu reforma, dar să nu se rezume la a pune la un loc niște torbe goale. Scopul descentralizării și reformei este de a ne apropia de cetățean, de a rezolva problemele mai repede, de a oferi servicii mai bune. Eu cred că dacă vom desființa primăriile efectul va fi contrar și vom ajunge mai rău decât suntem”.

Contabil-șef, primăria Petrușeni: „Comunitatea noastră numără 1 100 de locuitori și nu am avut probleme financiare, reușind să adunăm resursele financiare necesare. Problemele cu care ne confruntăm sunt similare celor din alte primării și se referă la valorificarea resurselor din localitate: pădurile, de exemplu, precum și taxele și impozitele. Cred că nu trebuie să ne unim cu alte primării atât timp cât ne putem susține activitatea. Principala problemă cu care ne confruntăm este lipsa locurilor de muncă și salariul la plic”.

Primarii au menționat că oamenii așteaptă servicii de calitate, dar pentru a satisface această cerință e nevoie de finanțare, de bani, pe care nu-i au, deoarece descentralizarea financiară nu s-a realizat decât parțial. Ceea ce s-a făcut până acum a fost pentru mulți ca o gură de aer, permițându-le să realizeze multe.

În concluzie, directorul executiv CALM, Viorel Furdui, a prezentat modelul DACIA promovat de CALM și a menționat: „În primul rând, trebuie să vedem ce înțelegem prin reformă și de ce fel de reformă avem nevoie. În al doilea rând, trebuie să clarificăm cauzele care fac necesară implementarea acestei reforme, adică să înțelegem ce rezolvăm dacă o implementăm. Susținătorii unei reforme administrativ-teritoriale radicale spun că

populația din sate scade și acesta e un argument pentru comasarea primăriilor. Dar din ce cauză scade populația? Sigur nu pentru că satele sunt mici. Se susține că serviciile oferite populației sunt puține, iar calitatea lor e proastă. Dar din ce cauză? Tot pentru că primăriile sunt mici? Că cheltuielile administrative sunt mari, peste 20%. Dar în realitate suntem noi oare o administrație locală scumpă? Că fiind mici nu putem atrage fonduri. Acest argument mai stă în picioare, dar o soluție poate fi cooperarea intercomunitară. Ideea este că, dacă ar exista o descentralizare financiară reală, dacă fondurile s-ar repartiza altfel, dacă ați avea o libertate mai mare în ceea ce privește cadrele și remunerarea lor, sunt sigur că lucrurile ar fi cu totul altfel și altfel ar arăta lumea la sat și altul ar fi interesul primarilor să lucreze”.

Astfel de evenimente de consultare vor avea loc în toate cele 32 de raioane din Republica Moldova, ca, ulterior, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) să vină cu o poziție consolidată și cu propuneri concrete pentru guvern.

REFORMA TERITORIAL-ADMINISTRATIVĂ TREBUIE PRIVITĂ PRIN PRISMA DESCENTRALIZĂRII FINANCIARE, DAR NU ȘTERGÂND DE PE HARTĂ SUTE DE LOCALITĂȚI!

„Niciun război nu a adus atâtea pierderi de populație ca această zvonistică de desființare, de comasare, care nu face decât să-i îndepărteze și pe cei care au rezistat în acele localități”, a menționat în cadrul unei emisiuni televizate Emil Drăghici, președinte ACoR.

Remarca a fost făcută în contextul discuțiilor recente privind reforma teritorial-administrativă, care, potrivit invitaților din platoul emisiunii „Obiectiv comun” de la TVR – domnul Valeriu Sainsus, doctor în științe demografice, conferențiar universitar la ASEM, domnul Victor Gori, primarul comunei Botnărești, Anenii Noi, domnul Viorel Furdui, director executiv CALM, domnul Alin Nica, președintele delegației României la Comitetul Regiunilor al UE –, trebuie făcută prudent, cu evaluarea tuturor avantajelor și dezavantajelor modelelor propuse, dar nu cu ștergerea de pe hartă a sute de localități. Potrivit acestora, micșorarea numărului de localități nu este o soluție bună, iar autoritățile centrale și legiuitorii trebuie să conștientizeze acest lucru și să creeze condiții ca oamenii să vrea să rămână în sate și orașe. „Dacă e să ne referim la cadrul demografic, trebuie să spunem că prognozele demografice au preconizat o scădere încă din anii ‘90. Este adevărat că politicile demografice n-au fost adecvate și corecte în raport cu tendințele

demografice care au urmat. În afară de aceasta, trebuie să spunem că depopularea este un fenomen nou din cele patru probleme demografice ale țării, dar țin să menționez că întotdeauna depopularea a generat reducerea genofondului demografic al populației. Desigur că este un caz trist, pesimist din toate punctele de vedere, pentru că se compromite dezvoltarea economică a țării. Trebuie să spunem că oamenii sunt ultimele resurse ale spațiului, iar în acest context riscăm să devenim și o țară în vid, prin prisma faptului că factorii care generează depopularea sunt multipli și adesea sunt intercorelați, ceea ce generează profund depopularea”, a remarcat Valeriu Sainsus.

Directorul executiv CALM, Viorel Furdui, a opinat: „În afară de aspectele demografice, eu cred că noi trebuie să atragem atenția asupra faptului că există mari probleme în abordarea politicilor și atitudinea guvernanților față de comunitățile noastre locale. În loc să rezolvăm problemele de fond ale cetățenilor, care sunt legate de nivelul de viață – cum ar fi apă, canalizare, drumuri, acces la diverse servicii – noi am realizat centralizarea totală a resurselor. O mare problemă o constituie faptul că nu au existat oportunități și nu s-au transmis către autoritățile locale instrumente, posibilități pentru rezolvarea acestor probleme. Pe de o parte, nu avem economie, pe de altă parte, agenții economici nu vin acolo unde nu sunt condiții. Nu este apă, canalizare, curent electric, iluminat stradal. Autoritățile locale au mâinile legate. În ceea ce privește dezvoltarea economică, toate pârghiile și instrumentele se află la centru. Fondurile, la fel, încă sunt centralizate”.

Primarul Victor Gori a subliniat că există mai multe piedici în dezvoltarea localităților: „Aspectul de bază este, evident, cel financiar. Noi trebuie să pledăm în primul rând pentru o descentralizare financiară, aceasta și este una dintre condițiile care i-ar motiva pe cetățeni să nu plece din localități. Dar această descentralizare practic doar se mimează. În acest moment, nu există doar o criză economică, ci și una spirituală. Consider că statul trebuie să aibă un aport maxim în ceea ce privește susținerea cetățenilor. Eu cred că această reformă nu este necesară, nu este solicitată și nu este o soluție pentru a acorda servicii pentru cetățean. Întâi de toate, reforma trebuie aplicată la nivel de raioane”.

Președintele ACoR, Emil Drăghici, a precizat, într-o intervenție telefonică: „Toți acești socotitori, cei care fac tot felul de socoteli și consideră că s-ar face o economie

„Niciun război nu a adus atâtea pierderi de populație ca această zvonistică de desființare, de comasare, care nu face decât să-i îndepărteze și pe cei care au rezistat în acele localități!”

„Scăderea populației e un efect, și nu o cauză, care necesită rezolvare prin măsuri guvernamentale, dar nu desființând unitățile administrativ-teritoriale. Noi, în România, am găsit o soluție, este vorba de asociere și de cooperare voluntară între unitățile administrativ-teritoriale!”

datorită reorganizării administrativ-teritoriale sunt niște oameni lipsiți de logica elementară. Am spus-o de nenumărate ori, când vorbești despre așa ceva trebuie să fii atent la tradiții, cultură și istorie. Și m-am gândit mai bine ce înseamnă toate aceste opinii cu privire la desființarea sau comasarea localităților. Toate acele sate, comune au fost făcute de înaintașii noștri, oare avem noi dreptul să venim acum și, în dispreț față de voința lor, să facem altceva? Mie mi se pare mai degrabă că acești oameni socotitori sunt fără rațiune și încearcă să calce peste cadavre, peste ce au dobândit înaintașii noștri. Or, noi avem obligația de a păstra ceea ce au făurit predecesorii noștri, nu să distrugem ce au făcut. Uitați-vă foarte atent la cine sunt acești oameni care vin și ne spun nouă cum trebuie să facem. Sunt oameni care au doar propriile lor interese și vor să pară că vin cu sfaturi utile. Utile cui? Unul dintre motivele pentru care a ajuns să scadă dramatic demografia localităților este și fuga celor tineri din statele respective. Tocmai pentru că în acest spațiu public se vine cu discuții de desființare și nu de dezvoltare a localităților. Niciun război nu a adus atâtea pierderi de populație, pentru că această zvonistică de desființare, de comasare, nu face decât să-i îndepărteze și pe cei care au rezistat în acele localități”.

Acest punct de vedere a fost susținut și de Alin Nica, primarul de Dudeștii Noi, una dintre cele mai prospere localități din România: „Aceasta este o problemă cu care ne confruntăm de mai mulți ani. Odată cu intrarea României în UE, mulți români au plecat să lucreze peste hotare în Occident. Și la noi a fost discuția de comasare a comunelor acum vreo șapte ani chiar în toiul crizei, din dorința de a reduce cheltuielile bugetare, însă noi, cei din administrația publică locală, ne-am luptat să convingem administrația centrală că această măsură e doar una politică, birocratică și ține cont de principii contabilicești, și nu de oameni și de comunitățile locale. Depopularea satului nu o putem opri prin desființarea comunelor, pentru că atunci vom accentua acest proces, fiindcă lumea va pleca spre centru, spre noi comune sau spre orașul (municipiul) cel mai apropiat. Scăderea populației e un efect, și nu o cauză, care necesită rezolvare prin măsuri guvernamentale, dar nu desființând unitățile administrativ-teritoriale. Noi, în România, am găsit o soluție, este vorba de asociere și de cooperare voluntară între unitățile administrativ-teritoriale. De exemplu, dacă o comună dorește să angajeze un arhitect, însă nu îl poate plăti pentru o normă întregă, se asociază cu mai multe unități administrativ-teritoriale și îl plătește pe acel arhitect ca să efectueze acele lucrări în toate unitățile asociate”.

CONCEPTUL DE PROMOVARE A GUVERNĂRII LOCALE (*ADVOCACY*). DE CE AVEM NEVOIE DE GUVERNARE LOCALĂ!?

II CALM – viziune,
concept și demers în
favoarea descentra-
lizării și dezvoltării
comunităților locale din
Republica Moldova

227

| **Esența și necesitatea promovării guvernării locale (*advocacy*)**

Un sistem de administrație publică locală modern și eficient, cu o guvernare locală puternică și capabilă să contribuie efectiv și în mod autonom la dezvoltarea social-economică a comunităților și a țării reprezintă unul dintre elementele principale ale unei societăți democratice, europene și prospere. Nicio reformă și nicio strategie, niciun program național de dezvoltare a țării, niciun program de guvernare, oricât de bun ar fi, nu va putea fi implementat efectiv fără să existe capacități administrative, umane și financiare suficiente la nivel de administrație publică locală. Iar experiența de mai bine de douăzeci de ani a Republicii Moldova și lipsa de progrese importante în domeniul dezvoltării social-economice a comunităților locale și a țării în întregime demonstrează foarte clar acest fapt.

Din păcate, constatăm că acest deziderat în Republica Moldova nu a fost și nu este încă înțeles în deplină măsură până în prezent, atât de către toți factorii decizionali, cât și de către mulți reprezentanți ai APL. În acest sens, se constată că autoritățile publice locale, problemele, drepturile și interesele lor niciodată nu au constituit un subiect de atenție sporită din partea factorilor de decizie din Republica Moldova. Iar soluționarea gravelor probleme ale administrației locale de ordin legal, instituțional, funcțional, financiar etc. întotdeauna a fost lăsată în afara agendei factorilor decizionali, fiind amânată permanent, inventându-se motive diverse sau chiar fără vreo motivare.

Astfel, în prezent, fiecare autoritate publică locală luptă pentru a supraviețui în condițiile unui cadru legal contradictoriu, mulțimii de atribuții delegate fără acoperire financiară, sistem de finanțe publice locale total depășit, unor presiuni politice și administrative exagerate din partea diferitor factori guvernamentali și politici care sistematic neglijează și desconsideră opiniile APL.

Trebuie menționat că toate aceste probleme cu care se confruntă administrația publică locală pe parcursul anilor vizează absolut toate autoritățile locale, indiferent de numărul locuitorilor dintr-o primărie sau alta, situația geografică, preferințele politice și ideologice etc. Problemele sunt aceleași pentru toți. Chiar dacă, uneori, datorită spiritului activ de inițiativă, afilierei politice, sprijinului din partea donatorilor etc. unii reprezentanți ai autorităților locale caută și găsesc soluții temporare la problemele pe care le au în mod individual, totuși, în general, aceste soluții nu sunt decât temporare și nesigure, fără schimbarea situației la nivel de sistem. În acest sens, guverne-

le și partidele vin și se duc, iar administrația locală rămâne cu problemele sale care se agravează pe zi ce trece.

Această situație se va păstra și în continuare dacă nu va fi schimbat sistemul de finanțe publice locale, nu vor fi clarificate competențele administrației locale, nu va avea loc o descentralizare reală și asigurarea autorităților locale cu resurse necesare umane și materiale, nu vor fi realizate alte schimbări.

Însă, cea mai mare problemă și poate principala cauză a situației actuale dezastruoase din domeniul administrației publice locale la toate capitolele reprezintă faptul că rolul și importanța implicării autorităților locale în cadrul procesului decizional din Republica Moldova a fost diminuat și practic redus la zero prin diferite metode mai mult sau mai puțin sofisticate: dezbinarea autorităților locale pe diferite criterii în diferite asociații fără capacitate; transformarea unor asociații în asociații afiliate guvernului, neconsultarea sau consultarea formală a administrației locale și asociațiilor sale, încercarea de a înlocui asociațiile APL prin crearea unor instituții de stat (de exemplu, cum a fost Ministerul Administrației Locale), care ar trebui să reprezinte interesele autorităților locale, dar care, de fapt, au fost transformate în niște „bâte” și unelte de presiune asupra APL etc. Drept rezultat, s-a ajuns la o situație în care autoritățile locale din Republica Moldova, fiind dezbinat prin diferite părți și înglodată în mulțimea problemelor curente, s-au trezit în situația că nu are cine cu adevărat să le apere și să promoveze drepturile și interesele lor legitime la nivel național și internațional.

Astfel, atunci când acționăm în mod individual, problemele și obstacolele rămân și chiar se multiplică, iar guvernul, donatorii și alți actori nu sunt interesați sau capabili de a le rezolva, deoarece aceasta nici nu este funcția lor. De aceea, pentru a schimba situația în fond, sunt necesare alte instrumente decât proiecte sau acțiuni izolate implementate de fiecare autoritate locală în parte. Avem nevoie de acțiuni în comun și la nivel național – de o platformă și poziție comună a administrației publice locale în toate problemele ce vizează administrația locală, de abordări comune, de promovarea intereselor comune, ce pornesc de la starea actuală gravă a guvernării locale. Avem nevoie de promovarea intereselor și poziției administrației locale (guvernării locale) în raport cu administrația centrală (guvernarea centrală) și alți actori relevanți. O astfel de promovare este numită în prezent cu un termen din limba engleză – *advocacy*. Aceasta este una dintre activitățile de bază ale Congresului Autorităților Locale din Moldova.

| Ce înseamnă *advocacy*?

Prin *advocacy* înțelegem promovarea drepturilor și intereselor guvernării locale la nivel național și internațional în scopul creșterii autorității, ro-

lului și influenței în societate, al autonomiei și capacității lor, toate acestea în scopul creșterii calității serviciilor prestate populației de către toate instituțiile publice (atât cele locale, cât și cele centrale) și diminuării tendințelor autoritare în societate.

Pentru promovarea efectivă a intereselor guvernării locale (*advocacy*) sunt necesare mai multe elemente esențiale:

- Viziune și opinie bine documentată și argumentată prin intermediul studiilor, analizelor, concluziilor, recomandărilor, propunerilor, avizelor etc.
- Mijloace de comunicare (mass-media, radio, tv, pagini *web* etc.).
- Capacități instituționale, organizaționale și umane ale organizației care reprezintă APL.
- Mesaje adresate în mod sistematic factorilor de decizie și grupurilor țintă.
- Auditoriu sau grupuri-țintă bine determinate și structurate.

| De ce avem nevoie de promovare (*advocacy*)?

Nicăieri în lume puterea nu se cedează ușor și fără luptă. În special atunci când este vorba de influență, competențe și resurse. În acest sens, democrația și autonomia locală reală trebuie să fie promovate, cucerite/câștigate de către autoritățile locale cu sprijinul populației, societății civile, businessului local și al altor actori interesați de avansarea proceselor de descentralizare, consolidarea autonomiei locale, creșterea calității serviciilor publice la nivelul comunităților locale și la nivel național.

Ca instrumente ale unui proces de promovare a drepturilor și intereselor APL (*advocacy*) pot fi utilizate:

- dialogul instituționalizat cu instituțiile de stat și alți actori relevanți;
- consolidarea capacităților autorităților locale;
- implicarea normelor, expertizei și organizațiilor internaționale;
- comunicarea cu factorii de decizie și populație;
- elaborarea unor avize critice față de acte și acțiuni contrare drepturilor și intereselor APL;
- contestarea actelor normative contrare drepturilor și intereselor APL;
- diferite forme de dezacord și protest.

Aceste instrumente sunt exemple de practici care au fost aplicate de către autoritățile locale prin intermediul asociațiilor în toate țările care în prezent pot servi drept modele în domeniul descentralizării și autonomiei locale.

Însă un element și o condiție fundamentală în procesul de aplicare a tuturor instrumentelor date reprezintă faptul că toate autoritățile locale trebuie să se unifice și să constituie un front comun în vederea apărării și promovării

intereselor sale. În acest sens, un singur primar sau o autoritate publică poate fi ușor „pedepsit/ă” (administrativ, financiar, politic etc.) pentru dezacordul față de actele și acțiunile autorităților centrale care afectează autonomia locală și contravin intereselor sale. Însă, să pedepsești o sută sau cinci sute de APL, care sunt bine organizate și unite în cadrul unei organizații, este deja foarte greu și chiar imposibil de pedepsit, deoarece astfel de cazuri pot avea rezonanță și consecințe nefaste pentru inițiatori, atât pe plan intern, cât și extern.

| Argumente de bază în favoarea unei guvernări locale reale și puternice

Ce înseamnă interesele autorităților locale și de ce acestea sunt importante?

Abordarea integrată față de guvernarea locală se determină și în același timp este influențată pozitiv de următoarele realități în construcția societății a țărilor în curs de dezvoltare:

1. O guvernare locală puternică, independentă și democratică este capabilă de a schimba în mod semnificativ balanța puterii în societate în favoarea populației și serviciilor de calitate.
2. Guvernarea locală, cu toate neajunsurile sale, este în mod normal, mai aproape de oameni decât guvernul central, atât în calitate de reprezentant ales al comunității locale, cât și în calitate de mecanism mai eficient de prestare a serviciilor. Prin urmare, guvernarea locală este mult mai vizibilă, transparentă, mai simplă (aproape) controlată de cetățeni și, în mod normal, mai puțin birocratizată.
3. Guvernarea locală este adesea mai aproape de populație chiar decât societatea civilă, deoarece societatea civilă în țările în curs de dezvoltare are o legătură slabă cu populația și mai degrabă este legată de fondurile donatorilor. Prin urmare, societatea civilă în țările în curs de dezvoltare, de regulă, nu reprezintă contra-balanța guvernului central, în măsura în care ea trebuie să fie și este în țările dezvoltate.
4. Adicional la instrumentele democrației reprezentative indirecte, guvernarea locală ne furnizează instrumentele democrației directe, provenind din participarea oamenilor în luarea deciziilor la nivel de comunitate.
5. Autoritățile locale sunt în mod normal mai puțin corupte din punct de vedere, decât administrația publică centrală. Deoarece, în primul rând, APL dispun de resurse mult mai puține, fiind lipsite de autonomie și de finanțe. În al doilea rând, guvernarea locală este mult mai transparentă și responsabilă față de cetățeni, fiind mult mai aproape de ei și mai ușor controlabilă din partea lor.
6. La prima vedere administrația publică centrală pare că are resurse mai multe și mai bune, inclusiv resurse umane. Însă, de fapt, această

- teză este discutabilă, deoarece calitatea serviciilor furnizate de către administrația centrală este foarte joasă și în calitate de sistem este extrem de slab organizată și subdezvoltată în Moldova.
7. La nivel local sunt cu mult mai multe persoane alese decât la nivel central. Prin urmare, administrația locală este mult mai aproape de oameni decât cea centrală. Vorbind despre Republica Moldova, aceasta constituie 898 de comunități/localități cu primari și consilieri locali aleși, consilii raionale în 32 de raioane și UTA Găgăuzia, totalizând un număr cu mult mai mare decât 101 de aleși în parlament. De aici rezultă că, în această situație, cu un număr atât de mare de guverne locale, descentralizarea este o cale sigură de dezvoltare și excludere a oricărui regim autoritar și hipercentralizat. Guvernarea locală cu un număr considerabil de persoane alese este o parte foarte importantă a unui proces democratic general din țară. În acest mod fiind contracarată așa-numita „verticală a puterii” – o construcție obișnuită pentru multe țări în curs de dezvoltare și cu regim autoritar de guvernare, unde autoritățile locale sunt considerate doar o anexă dependentă și subordonată în totalitate administrației publice centrale. În același timp, o astfel de construcție este absolut anormală pentru societăți moderne dezvoltate sau cu aspirații democratice și europene.
 8. Autonomia locală, descentralizarea și democrația locală sunt trei factori extrem de importanți pentru aderarea Republicii Moldova la UE și pentru procesul de negocieri legate de aderarea la UE. Acest fapt este confirmat și de adresările diferitor organizații europene, cum ar fi de exemplu, un aviz recent al Comitetului Regiunilor din UE referitor la Moldova sau multiplele rezoluții și recomandări ale Consiliului European.
 9. Lipsa unei abordări integrate față de guvernarea locală din partea guvernării centrale și a relațiilor civilizate între administrația locală și centrală duce la încălcarea permanentă a democrației, a drepturilor omului, subdezvoltarea economică și socială, calitatea joasă a serviciilor (inclusiv a celor sociale – educație, sănătate, protecție socială), justiție coruptă, drept și ordine publică inadecvate etc., etc., etc. De fapt, lipsa abordării integrate, desconsiderarea și nerecunoașterea importanței guvernării locale, constituie principalele cauze ale lipsei de progrese și insucceselor majorității reformelor din toate sectoarele și domeniile. Dar în special în domeniul reformei administrației publice centrale și locale, ceea ce până acum creează probleme și impedimente serioase pentru dezvoltarea națională în toate domeniile.
 10. Guvernarea locală, ca parte a mecanismului general de guvernare națională, nu reprezintă în sine numai un anumit sector, ci mai

degrabă cuprinde în orbita sa toate sectoarele și domeniile vieții economice și sociale – lege și ordine, drepturile omului, cultură, educație, îngrijirea sănătății, dezvoltarea economică, mediul de afaceri etc. Prin urmare, și politicile care vizează îmbunătățirea administrației locale, inclusiv consolidarea autonomiei locale și descentralizarea trebuie să fie prezente și trebuie să pătrundă cât mai mult în interiorul societății și în fiecare domeniu. Aici se află natura abordării integrate față de guvernarea locală, care este cel puțin la fel de complexă și cuprinzătoare ca și administrația publică centrală. În același timp, guvernarea locală cunoaște mai bine viața, necesitățile și interacțiunea oamenilor.

11. Eficiența administrației publice centrale în Moldova este și mai mică decât cea locală. Sistemul administrației publice creat de-a lungul anilor în mod vertical, autoritar și absolut ineficient, cu o calitate joasă a tuturor serviciilor publice prestate populației, diminuează administrația publică centrală în același mod în care distruge guvernarea și autonomia locală. În acest sens, sunt necesare eforturi semnificative pentru a înlătura neînțelegerile și stereotipurile existente privind superioritatea administrației centrale asupra celei locale, precum și pentru a demonstra interdependența strânsă dintre guvernarea centrală și locală din Moldova.

O problemă majoră o constituie faptul că, de-a lungul deceniilor, administrația publică centrală nu doar a creat o verticală a puterii autoritară, care diminuează semnificativ democrația națională și locală, dar în același timp, direct și indirect proiectează o imagine a guvernării locale ca a unei instituții incapabile de a soluționa problemele importante. O asemenea abordare este absolut confuză și contrară esenței lucrurilor, mai ales pentru o țară unde *de facto* există o centralizare destul de mare a administrației publice, cu concentrarea tuturor resurselor la nivel central și aproape o lipsă totală a capacității administrative și financiare la nivelul autorităților locale.

| Ce dorim și ce trebuie să promovăm?

1. Consolidarea efectivă a autonomiei locale și descentralizarea administrativă cât mai largă

Consolidarea autonomiei locale ca măsură prioritară include următoarele elemente (direcții):

- Descentralizarea și creșterea în primul rând a funcțiilor/competențelor realizate la nivel local.
- Transferul către APL de capacități și resurse suficiente pentru realizarea funcțiilor și competențelor alocate.

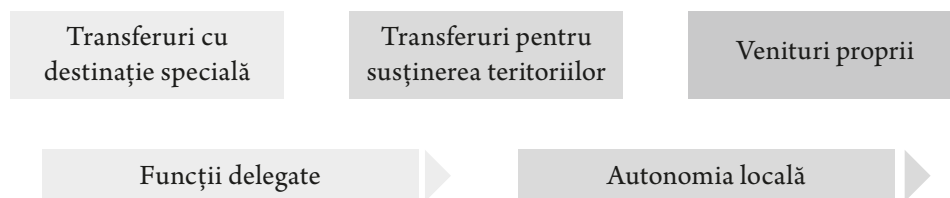
- Stabilirea și delimitarea clară a funcțiilor proprii și celor delegate ale APL.
- Libertatea totală în domeniul politicii organizării și funcționării APL, inclusiv în politica de cadre, salarizarea, stabilirea structurii și statelor de personal.
- Eliminarea tuturor restricțiilor în realizarea funcțiilor (competențelor) proprii ale APL.
- Aplicarea integrală a principiului subsidiarității.
- Asigurarea unui dialog instituțional real și permanent între administrația publică centrală și locală.

2. *Autonomie financiară reală*

Autonomia locală este foarte strâns legată și corelată cu autonomia financiară. Consolidarea autonomiei locale este complementată de consolidarea autonomiei financiare și în special:

1. Sistem de finanțe publice stimulatoriu, care să asigure administrația locală cu resurse și capacități financiare suficiente pentru realizarea competențelor proprii.
2. Asigurarea strictă și necondiționată a competențelor delegate cu fonduri și resurse corespunzătoare din partea guvernului central (transferuri cu destinație specială).
3. Mecanism transparent, imparțial și previzibil a transferurilor de nivelare a disparităților teritoriale pentru utilizarea acestora la discreția autorităților locale.
4. Creșterea numărului impozitelor locale și acordarea libertății APL în stabilirea, colectarea și administrarea taxelor locale.
5. Planificare bugetară multianuală și asigurarea componentei de dezvoltare a bugetelor locale.
6. Eliminarea dependenței financiare între diferite nivele de administrație publică și bugete prin elaborarea unui cadru legal explicit, stabilirea relațiilor directe și eliminarea sistemului de intermediere în cadrul procesului bugetar.

De fapt, ultimele astfel de elemente ale instrumentelor financiare, precum și transferurile de nivelare teritorială și veniturile proprii constituie esența autonomiei locale în conformitate cu diagrama de mai jos.

3. Stabilirea și acoperirea totală a competențelor delegate prin transferuri cu destinație specială

- Autonomia locală este semnificativ diminuată, în cazul în care competențele statului delegate administrației locale sunt acoperite financiar din transferurile de nivelare teritorială sau din veniturile proprii. Situație care există în prezent.
- În afară de aceasta, toate funcțiile delegate trebuie să fie agreate/consultate cu autoritățile locale, pentru ca acestea să nu împiedice îndeplinirea funcțiilor proprii și primordiale ale autorităților locale.
- Delimitarea și separarea strictă dintre transferurile cu destinație specială (pentru exercitarea competențelor delegate) și transferurile generale – pentru susținerea teritoriilor și exercitarea competențelor proprii. Astfel fiind asigurată separarea între autonomia locală și implicarea în guvernarea locală a autorităților centrale.

4. Cadrul instituțional adecvat

Pentru a ajunge la obiectivele enumerate mai sus și pornind de la durata lungă a procesului de reformare este important de a stabili un cadru instituțional corespunzător care ar asigura interacțiunea eficientă și coeziunea administrației centrale, locale și a populației. Cu cât mai mare este reprezentarea locală la nivel național, cu atât mai mari sunt beneficiile pentru populație în urma descentralizării și consolidării autonomiei locale, prin acordarea unor servicii publice de calitate mai bună și prin consolidarea democrației în țară.

Pentru o primă etapă de promovare a doleanțelor și necesităților stricte ale autorităților locale în atingerea obiectivelor menționate mai sus sunt necesare:

- Acordarea pentru CALM, în calitate de reprezentant al autorităților locale, a dreptului la inițiativă legislativă și a dreptului de a contesta la Curtea Constituțională actele normative adoptate cu încălcarea principiilor autonomiei locale.
- Acordarea dreptului reprezentantului APL (CALM) de a participa la ședințele guvernului cu vot consultativ.
- Stabilirea unui dialog instituțional și sistematic între CALM și Guvernul RM, precum și elaborarea unui mecanism efectiv de implicare și consultare a administrației locale în procesul de elaborare și adoptare a politicilor și actelor normative.
- Implicarea CALM la negocierile Acordului de Asociere la UE și la elaborarea programelor de asistență internațională.
- Implicarea CALM la elaborarea tratatelor internaționale, ce țin de interes direct sau indirect pentru autoritățile locale (investiții, asistență, export, comerț, impozitare, facilități, dezvoltare economică locală etc.).

- Întâlniri sistematice ale reprezentanților CALM cu președintele RM, primul-ministru și alți factori de decizie la nivel de guvern și parlament pentru schimbul de informații și opinii în domeniile APL, al reformei administrației publice, al descentralizării, al problemelor curente, al monitorizării și optimizării procesului de consolidare a autonomiei locale.
- Implicarea efectivă a reprezentanților APL (CALM) în grupurile de lucru create la nivel de ministere și agenții guvernamentale care vizează descentralizarea sectorială.

Alexandru Osadci,
Viorel Furdui

UN COMISAR EUROPEAN – LA SFAT CU PRIMARI!

O decizie și un gest care trezește respect pentru autoritățile locale din Republica Moldova! Comisarul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, Dacian Cioloș, aflat în vizită oficială la Chișinău alături de Comisarul European pentru Afaceri Interne, Cecilia Malmström, a ales să se întâlnească întâi și-ntâi cu primarii moldoveni. Astfel, pe 22 mai 2014, conducerea și membrii Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), în număr de 50 de persoane, au avut o întrevedere cu înaltul oficial european. La sedință a participat și șeful delegației Uniunii Europene în Republica Moldova, Pirkka Tapiola.

Dacian Cioloș le-a vorbit aleșilor locali despre avantajele economice ale Acordului de Asociere și de Liber Schimb, dar și despre necesitatea dezvoltării agriculturii.

Oficialul european a anunțat că în următorii șase ani (2014-2020) Comisia Europeană va acorda Republicii Moldova 120 de milioane de euro pentru proiecte de dezvoltare rurală și agricultură, în cadrul programului ENPARD, destinat țărilor aflate în vecinătatea UE.

Cioloș a precizat că acest sprijin financiar va susține competitivitatea agriculturii Republicii Moldova după semnarea Acordului de Liber Schimb. „Agricultura are un rol central în economia și societatea Republicii Moldova, are un potențial major de creștere, iar dezvoltarea acestui sector va contribui la dezvoltarea economică a țării. În contextul relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană, agricultura și spațiul rural vor avea oportunități de susținere, de modernizare, atât prin sprijinul financiar oferit de Programul European pentru Agricul-

tură și Dezvoltare Rurală pentru țările din vecinătatea Uniunii Europene (ENPARD), cât și prin folosirea inteligentă a Acordului privind Zona de liber schimb, aprofundată și cuprinzătoare. Este important ca toate aceste aspecte să fie cunoscute și înțelese de agricultori, de reprezentanții lor, de autoritățile locale, astfel încât să beneficieze direct de oportunitățile oferite de această deschidere a pieței europene. „Prima tranșă de finanțare, în valoare de 64 de milioane de euro, va fi aprobată de Comisie până în luna iulie”, a precizat Dacian Cioloș. În același context, el a menționat că Acordul de Liber Schimb dintre Republica Moldova și UE, care urmează să fie semnat la 27 iunie, este favorabil producătorilor moldoveni. Acordul permite liberalizarea pieței europene, cu excepția unor produse pentru care au fost stabilite anumite cote care depășesc exporturile moldovenești. Mai mult, comisarul european a declarat că, în urma unei solicitări din partea Guvernului Republicii Moldova, Comisia Europeană va sugera țărilor membre ale Uniunii Europene să dubleze cota de export pentru merele, prunele, roșiile și strugurii din Moldova. Propunerea va fi făcută până în ziua semnării Acordului de Asociere între Moldova și UE. „Este aproape sigur că Acordul de Liber Schimb și Acordul de Asociere vor fi semnate nu pentru 20 de mii de tone export anual de mere, ci pentru 40 de mii de tone, la fel și pentru celelalte produse”, a declarat Cioloș.

Țara noastră ar mai putea exporta, anual, **în țările Uniunii Europene**, 2 000 de tone de roșii și câte 10 000 de tone de prune și struguri. Vestea a fost salutăată de reprezentanții autorităților locale, dar care, în același timp, cer un sprijin mai mare pentru dezvoltarea agriculturii.

„Aproximativ 40% din terenurile agricole nu se lucrează, iar livezile nu se lucrează cred că 95%. Este necesară o restructurare, o reformare totală și din punctul de vedere al concepției și al tehnologiilor moderne”, a subliniat Gheorghe Răileanu, primarul orașului Cimișlia.

„Este foarte greu pentru primării, pentru producătorii agricoli de a accesa fondurile, deoarece pentru a atrage anumite fonduri trebuie să ai capacitate de absorbție”, a declarat Eugeniu Salcuțan, primarul satului Mereni, Anenii Noi.

Comisarul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, Dacian Cioloș, a negat zvonurile conform cărora semnarea Acordului de Liber Schimb cu Uniunea Europeană ar duce la invadarea pieței autohtone cu produse europene, aducând argumente în acest sens.

Potrivit lui Dacian Cioloș, nu este logic ca Uniunea Europeană, cu o piață de 500 de milioane de consumatori, să aibă drept obiectiv invadarea unei piețe de circa patru milioane de consumatori. „Am văzut că s-a scris în presa de la Chișinău și poate că cineva a văzut pe pagina *web* a Comisiei Europene anumite prevederi stabilite pentru extinderea exporturilor comunitare și dezvoltarea comerțului prin accesarea altor piețe de desfacere pentru anul viitor, în vederea dezvoltării economiei. Da, Uniunea Europeană nu ascunde că are acest obiectiv, însă este vorba despre SUA, cu care noi negociem acum un Acord de Liber Schimb, precum și despre Brazilia, Uruguay sau Paraguay, dar și China sau alte zone asiatice. Nu văd eu de ce UE ar depăși anumite probleme legate de comerț prin exportul masiv către R. Moldova”, a argumentat oficialul european.

Mai mult, Dacian Cioloș spune că UE implementează politici de protejare a mai multor sectoare necompetitive ale economiei moldovenești, de aceea au fost stabilite anumite perioade de tranziție, de trei, cinci și zece ani pentru accesul produselor europene pe piața de la noi. „În această perioadă se vor face investiții pentru ca produsele respective să devină competitive. În afară de aceasta, în cazul cărnii se stabilesc anumite cote, care au fost calculate în funcție de volumul livrat în ultimii ani pe piața din R. Moldova și s-a stabilit o cantitate medie care ar putea fi exportată aici. Deci, există elemente de protejare a pieței”, a mai menționat comisarul european.

După întvederea cu primarii, Dacian Cioloș, Comisarul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală a declarat: „Dincolo de întâlnirile oficiale, astăzi am avut deja o discuție, aș zice aprofundată, cu reprezentanții primarilor din comunele rurale din Republica Moldova. Am discutat atât despre Acordul de Liber Schimb, mai ales componenta agricolă, explicând anumite lucruri, clarificând anumite aspecte care riscă să se transforme în tot felul de mituri, cum ar fi anumite lucruri care se vor interzice Republicii Moldova sau țăranilor. Am clarificat aceste lucruri, dar am și explicat faptul că acest Acord de Asocieră nu vine doar cu componenta comercială de liber schimb, care va crea în timp oportunități în sectorul agroalimentar din Republica Moldova pe piața europeană, dar vine și cu un program de asistență financiară pentru ca autoritățile publice din Republica Moldova, pentru ca agricultorii să poată să beneficieze prin investiții, prin informare, prin promovare de

oportunitățile Acordului de Liber Schimb. Am vrut să mă văd cu primarii pentru că în Uniunea Europeană, în politica de Dezvoltare Rurală, nu sunt implicați doar agricultorii și doar activitatea economică directă agricolă, ci și primarii, colectivitățile locale și problematica legată de calitatea vieții în mediul rural. Sper ca, împreună cu Guvernul RM, prin aplicarea Programului european de vecinătate pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală (ENPAR), pentru care Republica Moldova va avea o alocare în valoare de 120 de milioane de euro în perioada următoare și mai exact din acest an până în 2017 să putem face în așa fel încât de aplicarea acestui program să beneficieze atât sectorul agroalimentar al Republicii Moldova, pentru a se moderniza, cât și să se vadă rezultate la bază, în mediul rural, să crească și calitatea vieții și chiar și micii producători să beneficieze de acest program”.

Și șeful Delegației Uniunii Europene la Chișinău, Pirkka Tapiola, a subliniat necesitatea continuării reformelor, inclusiv în ceea ce privește descentralizarea puterii.

Oficialul european a mai menționat că este nedumerit de hotărârea conducerii Republicii Moldova de a pune în aplicare Legea Finanțelor Locale de la începutul anului 2015. „Dacă analizez ce este de făcut în perioada următoare, agricultura și dezvoltarea rurală constituie priorități foarte importante, dar și managementul financiar va fi un domeniu important. Suntem hotărâți să sprijinim descentralizarea începută în Republica Moldova. **Nu e niciun secret însă că suntem un pic dezamăgiți că legea privind descentralizarea fiscală va intra în vigoare abia la începutul anului viitor, și nu mai curând, fiindcă este un subiect foarte important**”, a declarat Pirkka Tapiola.

În context, Viorel Furdui, director executiv CALM, a menționat: „Vedem o legătură foarte strânsă între descentralizare și consolidarea autonomiei locale cu tot ce se dorește să se facă în alte domenii, inclusiv în agricultură, reforma justiției, lupta cu corupția, drepturile omului. Și asta, deoarece implementarea acestor mecanisme pornește din localitățile noastre, de la baza țării. Din păcate, nu întotdeauna găsim înțelegere, uneori chiar din partea partenerilor externi. Cu toții știm din ce sistem venim noi, un sistem hipercentralizat, cu o verticală a puterii care a dominat practic toate sferele social-economice. De aceea,

pentru Republica Moldova, toate

discuțiile trebuie privite anume prin prisma demolării verticalei puterii, care vizează atât administrația publică, cât și modul de distribuire a fondurilor, modul de finanțare a diferitor domenii. Noi vedem că o astfel de abordare începe să fie aplicată și din partea unor parteneri externi. Fără o descentralizare, fără o consolidare a autonomiei locale, nu credem că pot fi înregistrate progrese palpabile în alte domenii. Istoria de peste douăzeci de ani a Republicii Moldova demonstrează foarte bine această axiomă – nu-i suficient să ai programe, strategii bune, ele trebuie să fie implementate”.

Șeful delegației UE a subliniat, ca răspuns, că acest principiu este foarte important în Uniunea Europeană, unde se pledează pentru luarea deciziilor cât mai aproape de cetățeni. Din aceste considerente, structurile europene doresc ca acest lucru să se întâmple și în Moldova, pentru a acționa în ansamblu pentru dezvoltarea rurală, descentralizarea fiscală, reforma administrativă etc.

KLAUS IOHANNIS, PREȘEDINTELE ROMÂNIEI, LA ÎNTÂLNIREA CU REPREZENTANȚII CALM: „REPUBLICA MOLDOVA RĂMÂNE A FI O PREOCUPARE A MEA. ROMÂNIA ESTE ACTORUL PRINCIPAL ÎN PARCURSUL EUROPEAN AL REPUBLICII MOLDOVA.”

Fără o descentralizare reală, reprezentanții APL nu vor avea instrumente pentru a răspunde nevoilor cetățenilor

Promovarea intereselor autorităților locale, stabilirea unui dialog efec-tiv dintre administrația locală și cea centrală, importanța descentralizării, colaborarea la nivel asociativ între reprezentanții APL din România și Republica Moldova – acestea au fost principalele subiecte abordate de către Președintele Klaus Iohannis cu primarii de orașe din România și din Republica Moldova, membri ai Congresului Autorităților Locale din Moldova

(CALM). Evenimentul a avut loc la București, în contextul celebrării celor 25 de ani de activitate a Asociației Orașelor din România (AOR). CALM a mulțumit pentru sprijinul pe care România îl oferă Republicii Moldova și și-a manifestat interesul privind identificarea unor noi modalități de colaborare între APL de pe cele două maluri ale Prutului.

Președintele României a afirmat că Republica Moldova rămâne a fi una dintre preocupările sale. „Au fost sprijinite comunități, reabilitate grădinițe, s-au adus microbuze școlare etc. Ajutor a fost și este în continuare, fiindcă noi ne vedem ca actor principal în parcursul european al Republicii Moldova.”

Președintele Klaus Iohannis a încurajat autoritățile locale să colaboreze la nivel asociativ, dar și la nivel de comune sau orașe înfrățite. „Să se colaboreze și la nivel de guvern, cu sprijinul nostru din România, dar împreună cu partenerii din Republica Moldova, și atunci lucrurile pot fi reasezate într-o albie firească. Instituțional și transparent se pot rezolva toate problemele”, a punctat Klaus Iohannis. Președintele României i-a asigurat pe aleșii locali că și de acum încolo se va implica atunci când va fi vorba de interesele comunităților locale: „Interesul României este de a sprijini Republica Moldova în parcursul său european – un partener și un prieten foarte apropiat și natural”, a afirmat președintele Iohannis.

În același context, Klaus Iohannis a menționat că este foarte important să nu uităm ce reprezintă administrația locală: „Este partenerul direct al cetățeanului. Până la urmă, în majoritatea cazurilor, cetățeanul nu vă întreabă de la ce partid sunteți, ci când veți asfalta drumurile, când vor avea apă sau canalizare, când se reabilitează școala, când puneți termopane la căminul cultural ș.a.m.d. Pentru a avea răspuns la aceste întrebări, trebuie să aveți două lucruri: decizia și banii, adică autonomie locală și respectarea principiului subsidiarității. Astfel, relația pe care o aveți cu cetățeanul va fi una foarte bună.”

Președintele României a confirmat că fără o descentralizare reală, dusă la bun sfârșit, reprezentanții APL nu vor avea instrumente pentru a răspun-

de nevoilor cetățenilor. „Cred că este cazul să revenim la un lobby foarte intens și să vedem ce se poate face la capitolul descentralizare”, a afirmat Klaus Iohannis.

Departamentul de Comunicare al CALM

CONSILIUL EUROPEI CHEAMĂ AUTORITĂȚILE REPUBLICII MOLDOVA SĂ REVINĂ PE CALEA DESCENTRALIZĂRII!

În perioada 2-4 aprilie, la Strasbourg (Franța) a avut loc cea de-a 36-a sesiune a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European (CALRCE). La evenimentul cu genericul „Primarii salvează democrația” a participat și delegația Republicii Moldova, care își încheie mandatul în cadrul acestei instituții europene. Democrația locală, presiunile asupra aleșilor locali, respectarea drepturilor fundamentale ale omului, diminuarea corupției și birocrăției la nivel local, regional și central, rolul APL, al tinerei generații și al societății civile în aceste procese, adoptarea mai multor rapoarte și rezoluții de către CALRCE, inclusiv raportul privind „Democrația locală și regională în Republica

Moldova” au fost cele mai importante subiecte pe agenda participanților la congres.

Raportul privind „Democrația locală și regională în Republica Moldova” reflectă restanțele respectării ultimelor rezoluții și recomandări ale CALRCE, a angajamentelor Republicii Moldova în domeniul democrației locale, al Foii de Parcurs și Cartei europene a autonomiei locale. Potrivit raportorilor Gunn Marit Helgesen (Norvegia) și Marc Cools (Belgia), valorile democrației locale sunt respectate și asigurate într-un stat de drept, unde există voință politică bazată pe respectul reciproc între toate autoritățile responsabile de guvernare.

Gunn Marit Helgesen a menționat că, din 2012, situația privind democrația locală în Republica Moldova a fost tot mai des subiectul discuțiilor în cadrul CALRCE. Lipsa unor prevederi clare de demitere a aleșilor locali, invalidarea ultimelor alegeri locale din Chișinău, salariile mici ale reprezentanților APL, controlul excesiv din partea organelor statului, nerespectarea prezumției nevinovăției aleșilor locali, schimbarea apartenenței politice a mai multor aleși locali au fost câteva dintre constatările raportului Gunn Marit Helgesen.

Marc Cools a atras atenția asupra faptului că nu întotdeauna sunt clare atribuțiile autorităților locale și municipale, iar starea economică a țării îngreună și mai mult activitatea APL. „Este necesar ca această Cartă europeană a autonomiei locale să fie respectată cu adevărat, nu formal”, a menționat raportorul. Totuși, Marc Cools a scos în evidență și unele aspecte pozitive, cum ar fi negocierile foarte bune cu reprezentanții asociației APL, dar și cu unii colegi

din administrația centrală din RM. „Dacă ne dorim ca în Republica Moldova să fie restabilită o democrație locală veritabilă, este nevoie de un dialog între toți actorii interesați, de recunoașterea rolului fiecăruia și de mai multă încredere din partea celor care fac parte din acest proces.”

Potrivit lui Constantin Vlas, reprezentantul tinerei generații din Republica Moldova la CALRCE, trebuie să soluționăm nu doar problemele ce se regăsesc în raport, dar și să identificăm soluții ce ar răspunde cerințelor și așteptărilor cetățenilor cărora, de asemenea, le sunt necesare principiile democrației și supremației legii. „Nimeni nu înțelege atât de bine ca Dvs. că procesul de descentralizare și principiul subsidiarității sunt instrumentele-

cheie în stabilirea unei democrații puternice”, s-a adresat Constantin Vlas membrilor CALRCE. Totodată, reprezentantul tinerei generații din Republica Moldova și-a exprimat speranța că guvernul de la Chișinău va susține asemenea inițiative.

Tatiana Badan, președintele CALM și primarul satului Selemet, Cimișlia, a mulțumit raportorilor pentru munca efectuată în vederea elaborării acestui document important pentru viitorul democrației locale din Republica Moldova. „Sper că autoritățile statului nostru vor studia acest document și recomandările CALRCE și vor începe îndeplinirea efectivă a acestora în parteneriat cu autoritățile locale, CALM și CALRCE.” Ținând cont de faptul că mandatul delegației Republicii Moldova a ajuns la final, Tatiana Badan a mulțumit colegilor pentru unitate, consens și susținerea reciprocă. „Republica Moldova nu a avut niciodată o delegație atât de puternică și prietenoasă, care s-a ghidat exclusiv de asigurarea democrației locale și a drepturilor autorităților locale din statul nostru. Sperăm foarte mult că, cu ajutorul acestui document, democrația locală va primi impulsul necesar pentru dezvoltarea în direcția corectă, în corespundere cu principiile Cartei europene a autonomiei locale.”

Constantin Cojocaru, primarul municipiului Edineț, a afirmat că multe dintre propunerile expuse de raportori în domeniul dezvoltării democrației locale sunt luate în calcul de către puterea centrală actuală. „Pe parcursul anului trecut, a început să fie stabilit un anumit mecanism de cooperare între guvernare și aleșii locali, ceea ce apreciem foarte mult. Considerăm că pașii întreprinși, vizibili deja, arată că multe pot fi corectate și recuperate.”

Gheorghe Răileanu, primarul orașului Cimișlia a mulțumit raportorilor pentru acest proiect, fiind de părere că în RM starea democrației este deplorabilă, lucru demonstrat și în alegerile parlamentare care au avut loc recent. Gheorghe Răileanu a menționat că rămâne optimist, chiar dacă a admis că în Republica Moldova este posibilă o criză politică, dar și umanitară de durată.

Violeta Crudu, primarul de Cruzești, municipiul Chișinău, a propus ca în raportul „Democrația Locală și Regională în Republica Moldova” să fie adăugat un fragment privind necesitatea îndeplinirii complete a recomandărilor anterioare ale CALRCE. Propunerea, dar și raportul, au fost votate de către majoritatea celor prezenți.

Marc Cools s-a arătat convins că schimbările în Republica Moldova sunt posibile, apreciind prezența Secretarului general adjunct al Guvernului, Adrian Ermurachi la lucrările acestei sesiuni a CALRCE.

Secretarul general adjunct al Guvernului, Adrian Ermurachi a susținut un discurs de la tribuna Consiliului Europei, apreciind relațiile de încredere dintre Republica Moldova și Consiliul Europei și a reiterat responsabilitatea fermă a Republicii Moldova de a consolida activitățile de parteneriat în vederea implementării angajamentelor specifice pentru consolidarea democrației, drepturilor omului și statului de drept. Potrivit Secretarului general adjunct al Guvernului, recomandările CALRCE sunt îndeplinite în mod continuu. „Mizăm pe susținerea Consiliului Europei și CALRCE în implementarea viitoarelor reforme pentru asigurarea eficienței activității APL și am dori să trecem la o etapă nouă, cea de post-monitorizare”.

Congresul Autorităților Locale și Regionale este o instituție a Consiliului Europei, responsabilă de întărirea democrației locale și regionale în cele 47 de state membre. Format din două camere – Camera autorităților locale și Camera regiunilor – și trei comitete, Congresul reunește 648 de funcționari aleși, reprezentând mai mult de 200 000 de autorități locale și regionale.

Departamentul de Comunicare al CALM

DEMOCRAȚIA LOCALĂ ȘI REGIONALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Raportori: Marc COOLS, Belgia (L, ILDG)
Gunn Marit HELGESEN, Norvegia (R, PPE / CCE)

RECOMANDARE

1. Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei se referă la:
 - a) Articolul 2 aliniatul (1) litera (b) din Rezoluția Statutară CM/Rec (2015) 9 referitoare la Congres, stipulând că unul dintre scopurile Congresului este „să prezinte propuneri Comitetului de Miniștri pentru promovarea democrației locale și regionale”;
 - b) Articolul 2 aliniatul (3) din Rezoluția Statutară CM/Rec (2015) 9 referitoare la Congres, care stipulează că „Congresul va pregăti periodic rapoarte de țară privind situația democrației locale și regionale în toate statele membre și în statele care au solicitat aderarea la Consiliul Europei și se asigură, în special, că principiile Cartei europene a autonomiei locale sunt implementate”;
 - c) Capitolul XVII al Regulilor și Procedurilor Congresului privind organizarea procedurilor de monitorizare;
 - d) Ghidul pentru participarea civică la luarea deciziilor politice, adoptat de Comitetul de Miniștri la 27 septembrie 2017;
 - e) Recomandarea CM/Rec (2018) 4 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la participarea cetățenilor în viața publică la nivel local, adoptată la 21 martie 2018;
 - f) Memorandumul explicativ anexat privind democrația locală și regională în Republica Moldova.
2. Congresul subliniază că:
 - a) Republica Moldova a aderat la Consiliul Europei la 13 iulie 1995. A semnat Carta europeană a autonomiei locale (ETS nr. 122, „Carta”) la 2 mai 1996 și a fost ratificată în întregime la 2 octombrie 1997. În ceea ce privește Republica Moldova, Carta a intrat în vigoare la 1 februarie 1998;
 - b) Republica Moldova nu a semnat Protocolul adițional la Carta europeană a autonomiei locale privind dreptul de a participa în afacerile autorităților locale (CETS Nr.207);
 - c) Comitetul pentru onorarea obligațiilor și angajamentelor statelor membre ale Consiliului Europei față de Carta europeană a auto-

- nomiei locale (denumit în continuare Comitetul de Monitorizare) a decis să examineze situația democrației locale și regionale în Republica Moldova. Acesta a împuternicit coraportorii referitor la democrația locală și regională Gunn Marit Helgesen (Norvegia, R, PPE/CCE) și Marc Cools (Belgia, L, ILDG), să pregătească și să prezinte Congresului un raport privind democrația locală și regională în Republica Moldova. Delegația a fost asistată de prof. Angel MORENO, președintele Grupului de Experți independenți privind Carta europeană a autonomiei locale și Secretariatul Congresului;
- d) Vizita de monitorizare a avut loc între 12 și 15 iunie 2018. În timpul vizitei, delegația Congresului s-a întâlnit cu reprezentanții diferitor instituții de la toate nivelele de guvernare. Programul detaliat al vizitei este anexat la acest document;
- e) Coraportorii aduc mulțumiri Reprezentanței Permanente a Republicii Moldova la Consiliul Europei și tuturor celor pe care i-au întâlnit în timpul vizitei.
2. Congresul notează cu satisfacție că în Republica Moldova:
- a) Principiul autonomiei locale este explicit recunoscut în Constituție și în legislația relevantă; CG/MON11(2018)04prov3/45;
- b) S-au făcut eforturi importante pentru ratificarea deplină a Cartei, precum și pentru schimbarea completă a ordinului juridic intern care vizează instituirea unui nivel autonom local de guvernare;
- c) Carta este considerată o normă obligatorie și operațională, iar jurisdicția Curții Constituționale asigură aplicarea acesteia. În plus, începând cu anul 2016, fiecare autoritate locală are dreptul de a se adresa la Curtea Constituțională pentru a proteja autonomia locală;
- d) Actualele aranjamente pentru UTA Găgăuzia reprezintă un compromis politic funcțional între Chișinău și Comrat, care funcționează bine în termeni generali, trecând peste anumite puncte de tensiune, și reconciliază esența unitară a țării cu aspirațiile de autonomie, devoluția și autodeterminarea poporului găgăuz.
3. Congresul își exprimă îngrijorarea cu privire la următoarele aspecte:
- a) Strategia Națională de Descentralizare și Foaia de parcurs pentru punerea în aplicare a Recomandării 322 (2012) semnate de Congresul Consiliului Europei și Guvernul Republicii Moldova au fost puse în aplicare doar într-o mică măsură, iar nivelul autonomiei locale pare să fie erodat de o tendință spre re-centralizare; în plus, Recomandările Congresului 179 (2005), 322 (2012) și 411 (2018) nu au fost puse în aplicare pe deplin;
- b) Autonomia financiară a autorităților locale este foarte limitată, iar finanțele lor sunt extrem de sărace atât din punct de vedere

- al proporției veniturilor proprii în bugetele locale, cât și al ponderii veniturilor locale în totalul cheltuielilor din sectorul public. Autoritățile locale depind în mod clar de transferurile financiare de la stat și subvenții;
- c) Sistemul fiscal local este foarte slab. Lipsa delimitării corespunzătoare a terenurilor municipale de proprietate privată sau de stat face imposibilă evaluarea unităților de teren în scopuri fiscale și provoacă o pierdere a veniturilor potențiale la nivel local;
 - d) În multe cazuri, legea atribuie autorităților locale competențe noi, fără ca să prevadă și suplimentarea de resurse financiare;
 - e) Autoritățile locale nu se bucură de toată puterea de a-și exercita acțiunile în orice domeniu care nu este exclus din competențele lor sau repartizat unei alte autorități;
 - f) Lipsa de precizie cu referință la temeiurile de a activa mecanismul de rechemare din funcție și referendum deteriorează condițiile de funcționare ale aleșilor locali și implică o gravă disfuncționalitate a democrației locale, deoarece primarii lucrează sub amenințarea permanentă a referendumului de revocare;
 - g) Autoritățile locale nu sunt autonome în gestionarea resurselor umane; acestea nu pot recruta personal de înaltă calitate și oferi oportunități adecvate de formare, salarii sau perspectivă de carieră;
 - h) Remunerarea primarilor este departe de a fi decentă sau suficientă și acest fapt are tendința de a descuraja tinerii și persoanele calificate să se angajeze în politica locală;
 - i) Statul intervine în afacerile locale printr-o supraveghere a autorităților locale, care pare a fi foarte invazivă, frecventă și mult mai discreționară decât ar permite în mod normal legea;
 - j) Nu există mecanisme de consultare fructuoase și transparente și nici dialog între guvernul central și autoritățile locale fie în ceea ce privește problemele financiare, fie în orice alte chestiuni care sunt de interes pentru autoritățile locale;
 - k) Situația privind funcția de primar al Chișinăului este nesatisfăcătoare: din mai 2017 capitala este condusă de primarii interimari, iar alegerile locale pentru primărie desfășurate la 3 iunie 2018 au fost declarate nule din motive neclare și controversate, în ciuda faptului că au fost evaluate pozitiv de către observatorii internaționali. Candidatul ales astfel a fost împiedicat să-și înceapă mandatul;
4. Contextul politic pentru exercitarea funcțiilor de primar este afectat în mod negativ de o practică intensă de utilizarea urmăririi penale împotriva primarilor și a altor reprezentanți la nivel local (dosare penale). Unele dintre aceste acuzații penale par a fi aduse pentru moti-

- ve nerezonabile sau ne semnificative, care uneori sunt legate de lipsa resurselor la autoritățile locale pentru a-și îndeplini competențele;
5. În legătură cu ceea ce este menționat mai sus, Congresul solicită Comitetului de Miniștri să invite autoritățile din Republica Moldova:
- a) să revină pe calea descentralizării **prin implementarea corespunzătoare și completă a tuturor recomandărilor precedente ale Congresului: 179/2005, 322/2012 și 411/2018**, precum și prin devoluția competențelor la nivel local și accelerarea procesului de îndeplinire a obiectivelor aprobate în Strategia Națională de Descentralizare și în alte acte de politici relevante;
 - b) Să aloce suficiente resurse financiare autorităților locale, în conformitate cu principiul conform căruia resursele ar trebui să se potrivească cu competențele;
 - c) Să crească capacitatea fiscală a autorităților locale, permițându-le să stabilească impozite și taxe locale, să determine rata lor, precum și prin clarificarea delimitării terenurilor municipale pentru a permite reevaluarea lor în scopuri fiscale;
 - d) Să revizuiască și să clarifice sistemul competențelor locale, pentru a evita și interalia situațiile de suprapunere între competențele locale și centrale și să asigure concomitent și finanțele la nivel local;
 - e) Permite autorităților locale să aibă mai multă libertate de a-și adapta exercitarea competențelor la condițiile locale;
 - f) Să adopte măsurile juridice și de reglementare necesare pentru a evita eventualele consecințe distorsionante pentru viața politică locală în aplicarea referendumurilor locale de rechemare din funcție; și între timp, să revizuiască dispozițiile legale care reglementează motivele pentru inițierea unui referendum local de rechemare din funcție (Articolul 177 alineatul (2) din Codul electoral), pentru a aduce o mai mare siguranță juridică și pentru a reduce nivelul de aplicare al deciziilor discreționare în declanșarea unor astfel de consultări populare;
 - g) Să crească capacitatea managerială a autorităților locale, oferindu-le mai multă libertate și flexibilitate în gestionarea resurselor umane, astfel încât autoritățile locale să le poată oferi oportunități de formare, adaptare și îmbunătățire a remunerării personalului propriu, precum și perspective de carieră;
 - h) Să majoreze salariile primarilor și președinților consiliilor raionale, așa încât acestea să corespundă cu importanța responsabilităților lor;
 - i) Să se asigure că supravegherea actelor autorităților locale este proporțională cu importanța intereselor pe care APL intenționează să le protejeze și să o limiteze la controalele de legalitate, să se abțină

- de la controale de oportunitate asupra acțiunilor autorităților locale în domeniul de competențe proprii;
- j) Să restabilească un proces corect de consultare cu autoritățile locale și dialogul politic, pentru a ajunge la un acord cu privire la măsurile planificate care ar putea afecta interesele autorităților locale;
 - k) Să remedieze în cel mai scurt timp situația din cadrul Primăriei Chișinău, pentru a asigura stabilitatea funcției de primar pe întreg mandatul și prevenirea unor astfel de cazuri în care sunt numiți primari care nu sunt aleși;
 - l) Să găsească un echilibru între lupta împotriva corupției și cerințele democrației locale, astfel încât acuzațiile penale împotriva aleșilor locali să nu întrerupă viața politică locală, dar și să se abțină de la exercitarea oricărui tip de presiune împotriva reprezentanților aleșilor locali;
 - m) Să considere semnarea și ratificarea în viitorul apropiat a Protocolului adițional la Carta europeană a autonomiei locale privind dreptul de a participa la afacerile autorităților locale (CETS nr. 207).

ALEXANDRU OSADCI, COORDONATOR DE PROGRAME AL CALM: „CALM – SCHIMBĂRI IMPORTANTE PE ARENA INTERNAȚIONALĂ“

| Lecțiile CALM în procesul de constituire și consolidare a asociației

„Dacă există ceva în Republica Moldova de reală valoare europeană, atunci putem afirma că aceste entități sunt autoritățile locale și asociația lor reprezentativă – CALM.“

Constituirea și consolidarea asociației a fost preocuparea permanentă a CALM. Este important să menționăm că Congresul Autorităților Locale din Moldova a acumulat o experiență unică prin însușirea experiențelor altor asociații ale APL, a realităților din Republica Moldova și a expertizei în domeniul administrației publice locale. Putem constata că sunt trei elemente-cheie ce constituie o unitate integrată sau o abordare holistică în construirea unei asociații puternice a autorităților locale:

- Consolidarea instituțională (organele administrative, secretariatul, rețelele, filialele teritoriale, comitetele etc.).
- Dialogul cu guvernul central și prezența la luarea deciziilor pe plan național.
- Implicarea și promovarea internațională – aceste două elemente sunt esențiale pentru a fi auziți nu doar de către partenerii internaționali care influențează majoritatea politicilor naționale, dar și de către guvernele naționale.

De la începutul procesului de creare a CALM au existat mai multe provocări pentru autoritățile locale. Acestea pot fi definite în felul următor:

1. Lipsa culturii de consultare și lipsa acordării de atenție actorilor naționali din partea autorităților centrale din Republica Moldova.
2. Urmărirea indiscutabilă de către autoritățile centrale a prescripțiilor și politicilor sugerate de către partenerii internaționali.
3. Lipsa voinței politice și divizarea geopolitică la nivel central condiționate de către divizarea societății.
4. Lipsa unei voci a autorităților locale puternice, independente, reprezentative și bazate pe expertiză.
5. Autonomia locală slabă, rudimentară.

Pe parcursul anilor, CALM a obținut anumite rezultatele care astăzi par firești, dar în 2010, la crearea CALM, acestea păreau fantastice, de neimaginat:

- Creșterea numărului de membri, de la 250, în 2011, până la peste 800, în 2018;
- CALM este invitat la ședințele săptămânale ale Guvernului;
- CALM este invitat la ședințele regulate (săptămânale) ale secretarilor generali din cadrul ministerelor de ramură, sub egida Cancelariei de Stat;
- reprezentanții CALM sunt membrii Comisiei paritare, ai grupului de lucru format din membri ai guvernului și CALM, sub egida Comisiei Paritare, precum și ai grupurilor de lucru pentru descentralizare;
- reprezentanții CALM sunt membri ai proceselor de consultare cu comisiile parlamentare și ministerele-cheie;
- opiniile CALM sunt obligatorii în mai multe cazuri, chiar dacă nu sunt prescrise de legi și regulamente;
- a fost obținut accesul APL la Curtea Constituțională (în 2016);
- prezența permanentă în mass-media – TV, radio, presa scrisă și on-line;
- participarea la Congresul autorităților locale și regionale din cadrul Consiliului Europei, președinția delegației și secretariatul din partea RM sunt asigurate de CALM;
- CALM este membru al celor mai importante forumuri consultative din UE privind dezvoltarea – Forumul politic pentru dezvoltare, Forumul orașelor și regiunilor pentru cooperarea descentralizată și grupul de lucru privind educația în domeniu de dezvoltare și sporire a cunoștințelor. În această postură, CALM este înregistrat oficial ca instituție de lobare și promovare în estul UE;
- CALM este unul dintre principalii parteneri de dezvoltare ai Consiliului Municipalităților și Regiunilor Europene (CEMR).

În același timp, CALM a avut ocazia de a împărtăși cu colegii din alte asociații APL de pe glob lecțiile învățate în constituirea asociației:

- Pentru a construi o asociație puternică, cu o abordare holistică/integrată este nevoie de trei elemente imperative – consolidarea instituțională, prezența pe arena internațională și promovarea la nivelul factorilor de decizie la nivel național.
- Mediul sau condițiile de lucru pentru asociații sunt destul de imprevizibile și vagi, nu există garanții nici chiar în condițiile în care acest lucru este reflectat în legi și în acte normative.
- Cadrul formal are limitele sale, mai importantă este prezența neformală, insistența și relațiile.
- Este nevoie de mai mult timp pentru a contracara unele tendințe controversate sau contradictorii ale unor omologi sau parteneri, decât de a promova aspecte pozitive privind reforme importante, utile și oportune.

Următorul pas-cheie în construirea asociației este crearea și consolidarea serviciilor pentru membri, ce vizează durabilitatea suportului pentru APL, inclusiv sustenabilitatea financiară a CALM, bazându-se pe următoarele considerente:

1. După atingerea unui anumit nivel în dialog cu guvernul central și după implementarea unor reforme importante de bază în administrația publică locală a apărut o altă abordare integrată – necesitatea unificării activităților de lobare și promovare, pe de o parte, a consolidării capacităților APL în vederea implementării reformelor și politicilor deja aprobate și a colectării *feedback*-ului (reacțiilor și opiniilor) de la APL referitor la probleme în implementarea reformelor și transmiterea acestui *feedback* către autoritățile centrale pentru îmbunătățirea noilor legislații, a politicilor și strategiilor.
2. Amalgamarea serviciilor pentru membri sub „un singur acoperiș“, al Centrului de expertiză, asistență și instruire reprezintă o abordare logică și firească, deoarece este destul de dificil de separat sectoarele și domeniile de activitate a APL, toate fiind interdependente și strâns legate între ele.

| Obiectivele principale pe arena internațională

„Astăzi, pe plan internațional totul este axat pe principii, eficiența sau realitatea contând mai puțin.“

La baza activităților internaționale ale CALM sunt următoarele obiective strategice de lungă durată:

1. Promovarea importanței democrației locale, a autonomiei locale și a descentralizării printre partenerii internaționali. Importanța acestei dimensiuni, chiar dacă rezultă direct din Carta europeană a autonomiei locale, nu este încă apreciată în mod adecvat, nu este bine cunoscută și, ca rezultat, este puțin reflectată în documentele de politici ale donatorilor și organizațiilor internaționale, în special în ceea ce privește promovarea democrației locale în relațiile cu țările în curs de dezvoltare și influența primordială a democrației locale asupra democrației naționale.
2. Lobarea, împreună cu partenerii internaționali, promovarea descentralizării, consolidarea democrației locale și autonomiei locale, inclusiv în relațiile partenerilor internaționali cu factorii de decizie din Moldova.
3. Promovarea principiilor de dezvoltare/asistență internațională care vizează îmbunătățirea modalităților de acordare a asistenței, consolidarea principiilor, procedurilor, beneficiilor, transparenței etc. Fondurile de asistență internațională oferite direct administrațiilor locale, fără intermedierea guvernelor centrale sau a agențiilor de subcontractare, pentru infrastructura locală și națională urmărind scopul final de creștere economică, creștere a veniturilor populației, angajarea în câmpul muncii, creșterea veniturilor bugetare etc. Motivarea și facilitarea investițiilor private și consolidarea climatului de afaceri, inclusiv la nivel local.
4. Diminuarea ponderii sau, în anumite cazuri, chiar și anularea de astfel de modalități nelucrative de asistență externă, precum suport bugetar, asistență tehnică și intervenții *soft*, care nu au legătură cu procesele generale de reforme și de promovare a politicilor în țară.
5. Promovarea majorării fondurilor, accesului și eligibilității fondurilor internaționale de asistență pentru autoritățile locale din Republica Moldova. Creșterea financiară a programelor deja existente.

| Principalele realizări pe plan internațional

„Ca să obținem un mic avantaj în lobarea și promovarea pe plan internațional sunt necesari ani grei de lucru și devotament, participare la zeci și zeci de evenimente, conlucrarea cu sute și sute de parteneri.“

Este firesc că activitățile internaționale aduc beneficii și rezultate doar pe termen lung. Acest lucru se explică prin faptul că este vorba despre schimbarea mentalității, atitudinilor, pozițiilor, principiilor și culturii la nivel internațional sau global, ceea ce este extrem de greu. Totuși, despre anu-

mite rezultate importante pe această dimensiune putem vorbi și la această etapă:

1. Conceptual, au fost schimbate accentele în programele de dezvoltare ale Uniunii Europene. De la suport bugetar, asistența tehnică și proiecte *soft* (de schimburi de experiență și sporirea cunoștințelor) spre investiții capitale, promovarea investițiilor private, creșterea economică și susținerea organizațiilor reprezentative în domeniul de promovare a politicilor. Pe lângă acestea, contribuția CALM, prin intermediul partenerilor noștri internaționali, al asociațiilor autorităților locale din țările europene a fost destul de importantă – s-a reușit mobilizarea partenerilor din Uniunea Europeană în jurul problemelor, ideilor și soluțiilor înaintate de CALM.
2. Datorită acestor schimbări, începând cu anul 2016, suportul bugetar al Uniunii Europene pentru Moldova a fost înlocuit cu programe de investiții capitale, în special pentru administrațiile publice locale. Pentru prima dată au apărut programe noi pe scară cât de cât largă pentru APL din Republica Moldova.
3. În 2016, pentru prima dată, delegația Republicii Moldova la Congresul Autorităților Locale și Regionale din Europa este compusă exclusiv din reprezentanți ai CALM, inclusiv președintele delegației, vicepreședintele delegației și secretarul. Acest lucru a permis o promovare mai activă a reformelor în administrația publică locală, precum și protejarea intereselor și reprezentanților APL. Pentru prima dată în istoria Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European, Foaia de parcurs pentru reforma descentralizării între Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European, Guvernul Republicii Moldova și Congresul Autorităților Locale din Moldova a fost semnată de către Înalțul Reprezentant al autorităților locale.
4. S-a reușit mobilizarea partenerilor externi în domenii-cheie ale administrației publice locale privind promovarea eficientă a reformelor de descentralizare în R. Moldova. În special, este vorba de reforme precum partajarea taxei rutiere, reforma administrativ-teritorială și regionalizarea, descentralizarea fiscală, evaluarea imobilelor, accesul la Curtea Constituțională și schimbarea destinației terenurilor etc., iar contribuția partenerilor internaționali a fost una semnificativă.
5. A fost asigurată finanțarea continuă a CALM de către partenerii internaționali. Grație acestui suport, majoritatea covârșitoare a activităților este finanțată din exterior și nu din bugetele locale, astfel reducând mărimea cotizațiilor pentru membri de cel puțin zece ori. De menționat că CALM are cele mai mici cotizații pentru membrii săi, comparativ cu toate asociațiile APL din Europa.

Sarcinile pentru viitor

În viitorul apropiat sau pentru anii 2019-2020, pe arena internațională, prioritare pentru CALM vor fi următoarele sarcini:

1. Continuarea promovării schimbărilor în politicile de dezvoltare ale Uniunii Europene îndreptate spre investiții capitale, creșterea economică, facilitarea investițiilor private, suportul pentru organizațiile reprezentative și aducerea principiilor schimbării în Republica Moldova.
2. Promovarea continuă a rolului organizațiilor reprezentative și, în primul rând, ale asociațiilor APL în raport cu instituțiile europene și factorii de decizie la nivel național.
3. Se va acorda o atenție și mai mare asupra dezvoltării cunoștințelor în domeniul dezvoltării în țările europene și, în primul rând, pentru factorii de decizie la nivelul Uniunii Europene, deoarece înțelegerea procesului de dezvoltare, precum și a rolului autorităților locale în procesul de dezvoltare nu este conștientizat atât de bine, deși la acest capitol se atestă anumite îmbunătățiri.
4. Majorarea fondurilor și programelor pentru APL din Moldova și alte țări care au semnat Acorduri de Asociere cu Uniunea Europeană.
5. Consolidarea/majorarea resurselor financiare pentru programele existente ale UE pentru R. Moldova și pentru APL din Moldova, cum ar fi ENPARD, LEADER, Primarii pentru Creșterea Economică, Convenția Primarilor, programele transfrontaliere și regionale etc.
6. Accesul APL din R. Moldova la mai multe programe UE, inclusiv facilitarea accesului, modelelor de finanțare, de aplicare și selectare a beneficiarilor, reducerea sau eliminarea cofinanțării.
7. Consolidarea parteneriatelor cu toți partenerii CALM în scopuri de lobby și promovare sporită, eficientă și oportună.
8. Asigurarea continuității relațiilor cu instituțiile Consiliului Europei, în primul rând cu Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei, inclusiv prin intermediul Delegației Republicii Moldova la Congres.
9. Dezvoltarea relațiilor cu Comitetul Regiunilor al Uniunii Europene.
10. Acordarea unei atenții mai mari în vederea lăbării și promovării instituțiilor Uniunii Europene în calitate de principali finanțatori și promotori de politici și principii de dezvoltare a Republicii Moldova.
11. Consolidarea dialogului cu alți donatori importanți pentru Republica Moldova, precum Guvernul Statelor Unite, Banca Mondială, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, Agențiile ONU, Guvernul Germaniei, Guvernul Suediei, Agenția elvețiană

SDC etc., în vederea cunoașterii mai temeinice a problemelor APL și a reformei de descentralizare în Republica Moldova.

| **Partenerii principali ai CALM pe arena internațională**

„Parteneriate efective cu rezultate concrete în lobare și promovare pe plan internațional sunt posibile numai în cazul în care ai ceva de spus partenerilor, de contribuit cu idei – lucruri pe care ei nu le cunosc sau nu le înțeleg în totalitate.“

- *Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European.* Relațiile au avansat pe mai multe dimensiuni, mai ales după stabilirea delegației RM din partea CALM. În primul rând, conlucrarea s-a focusat pe monitorizarea democrației locale și regionale în RM, efectuată de Congres în 2018, pe apărarea democrației locale, primarilor și aleșilor locali din R. Moldova, precum și pe evaluarea necesităților de reforme în domeniul de administrație publică locală.
- *Comisia Europeană.* Cooperarea cu instituțiile Uniunii Europene a avansat semnificativ în anii 2017-2018, atât la Bruxelles, cât și în Moldova. La Bruxelles, datorită parteneriatului cu Consiliul Municipalităților și Regiunilor Europene CEMR, CALM este implicat în discuții pe politici de dezvoltare la cel mai înalt nivel, inclusiv în cadrul unor astfel de platforme importante precum ar fi Forumul global de politici pentru dezvoltare, Grupul de lucru pentru programul DEAR al Comisiei Europene, care discută probleme de creștere a cunoștințelor și promovare a politicilor de dezvoltare sau privind Forumul global al orașelor și regiunilor pentru cooperarea descentralizată etc.
- *Comitetul Regiunilor al Uniunii Europene.* Comitetul Regiunilor (COR) al Uniunii Europene este o instituție reprezentativă a autorităților locale și a regiunilor din cadrul Uniunii Europene. Este important că această structură, spre deosebire de alte instituții UE, are rolul de a uni colegii noștri – reprezentanții APL, care, în marea majoritate a cazurilor, cunosc și înțeleg problemele noastre, problemele APL, mult mai bine decât reprezentanții altor instituții. La sfârșitul anului 2018, cât și la începutul anului 2019 a fost înregistrată o cooperare mai aprofundată cu Comitetul Regiunilor, datorită, în primul rând, susținerii depline a delegației României la COR, în mod special, a Asociației Comunelor din România. Au fost conturate perspective de cooperare bilaterală dintre CALM și COR, ca urmare a întrevederii bilaterale între CALM și președintele Comitetului Regiunilor Karl-Heinz Lam-

- bertz (05.02.2019). Cererea de apropiere a APL din Moldova de Uniunea Europeană și acordarea unui statut special pentru CALM/APL din Molodva pe lângă COR a fost consolidată în urma demersurilor respective în plenul ședinței COR din 6-7 februarie 2019, făcute de către reprezentanții delegației României Emil Drăghici (ACoR), Adrian Teban (AOR) și Mariana Gâju (ACoR).
- *NALAS – Asociația Autorităților Locale din Sud-Estul Europei.* Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) este membru deplin al Rețelei Asociațiilor Autorităților Locale din Europa de Sud-Est (NALAS) și participă activ la evenimentele organizate de NALAS, printre acestea fiind ședințele Grupurilor de lucru tematice, mese rotunde, conferințe, târguri și expoziții internaționale. NALAS cuprinde: 16 membri deplini, 7 membri asociați și 9000 de localități cu peste 80 de milioane de oameni. Aria geografică a membrilor NALAS: Asociațiile APL din Slovenia, Croația, Serbia, România, Bulgaria, Moldova, Turcia, Albania, Bosnia și Herțegovina, Macedonia și Ucraina. NALAS este un partener vechi al CALM, cu o istorie deja privind suportul multidimensional important, inclusiv pe astfel de domenii precum consolidarea capacităților, lobarea și promovarea, studii, baza de expertiză și cunoștințele, schimburile de experiență etc. NALAS a acordat CALM un suport semnificativ în procesul de creare și consolidare a organizației.
 - *Consiliul Municipalităților și Regiunilor Europene (CEMR)* – începând cu anul 2015 a fost înregistrată o dezvoltare semnificativă a relațiilor cu CEMR. De facto, în cadrul dialogului permanent cu instituțiile UE, în acest moment CEMR este principalul și cel mai important partener al CALM. Anume datorită CEMR au fost posibile marea majoritate a schimbărilor din cadrul politicilor de dezvoltare ale Uniunii Europene. Participarea CALM la platformele globale și paneuropene sus menționate, de asemenea, se datorează promovării asociației noastre de către CEMR.
 - *Platforma.* Un partener foarte important al CALM este Platforma, care, de fapt, este o instituție afiliată CEMR și este concentrată pe promovarea politicilor de dezvoltare a Uniunii Europene. Grație suportului din partea Platformei, CALM are posibilitatea nu doar să participe la mai multe evenimente legate de politicile de dezvoltare ale UE cu alocuțiuni și prezentări, dar este permanent implicat în discuții pe marginea politicilor de dezvoltare, prin prezentarea opiniilor și rapoartelor privind diverse subiecte ce vizează diferite reforme – descentralizarea, Parteneriatul estic, procesul de dezvoltare, APL din Moldova și Republica Moldova, în general.

- UCLG – Uniunea Mondială a Orașelor și a Guvernării Locale (engl. *United Cities and Local Governments*). UCLG este Asociația autorităților locale la nivel mondial, cu sediul la Barcelona (Spania). CALM este membru al UCLG și astfel are posibilitatea de a aborda anumite probleme globale la nivel mondial, în raport cu instituțiile și organizațiile internaționale precum ONU, Banca Mondială, OECD etc.

Asociațiile autorităților locale din Europa. Cooperarea cu autoritățile locale și asociațiile lor din Europa este esențială. Anume aceste asociații devin „ambasadorii” sau promotorii CALM în Europa, în instituțiile Uniunii Europene. Aici, în primul rând, trebuie de menționat asociațiile municipalităților din România, Norvegia, Letonia, Cehia, Slovacia, Bulgaria, Polonia, Ungaria, Rusia, Ucraina, Franța, Lituania, Estonia etc. De asemenea, CALM este membru activ al unor astfel de platforme europene precum Asociația Agențiilor de Democrație Locală (ALDA) și Consiliul Autorităților Locale și regionale din cadrul Parteneriatului Estic (CORLEAP).

ANA MORARU: „SĂ LĂSĂM PRIMARIÎ ÎN PACE ȘI SĂ NE PRIVIM ÎN OGLINDĂ” (15.08.2019)

Este cunoscut faptul că, atunci când este ales un primar, cetățenii țin cont mai puțin de culoarea politică pe care o reprezintă candidatul. Dacă excludem cele câteva orașe mai mari, în restul cazurilor alegătorii acordă votul candidatului în care au cea mai mare încredere, celui care a demonstrat de-a lungul timpului că are integritate, că este o persoană onestă. Cu toate acestea, în ultima perioadă se atestă o reanimare a atacurilor împotriva aleșilor locali. Aceștia sunt tratați ca niște escroci sau trădători. Avem impresia de *déjà vu*... Guvernările se schimbă, iar cei care s-au folosit anterior pe deplin de resursa administrativă pentru a călca demnitatea aleșilor locali și autonomia locală în picioare, pentru a aduna cât mai mulți primari sub sigla lor, acum se văicăresc și dau lecții de moralitate. Pe de altă parte, sunt reprezentanți ai actualei puteri care aduc diverse învinuiri aleșilor locali, călcând în fond pe aceeași greblă, fără a-și da seama că unii dintre ei au contribuit la crearea acestei situații, inclusiv prin inacțiune. De aceea, atât unii, cât și alții, ar trebui să se oprească, să mai reducă din pretențiile lor față de reprezentanții APL și să se uite în oglindă.

Sondajele de opinie ne arată că autoritățile locale continuă să se bucure de cea mai mare încredere din partea populației, după biserică. Oamenii își pun speranțele în cele sfinte și în aleșii locali, deoarece anume acestea sunt autoritățile care reușesc, în măsura posibilităților, să le îndreptățescă încre-

derea. În ultimii doi ani, am cunoscut foarte mulți aleși locali care muncesc cu abnegație pentru a aduce investiții în comunitățile lor. În condițiile lipsei cadrelor calificate la nivel local, primarii sunt nevoiți să devină specialiști în redactare de proiecte, juriști, contabili, șoferi sau chiar hamali. Pentru a nu-și dezamăgi comunitatea, mulți dintre ei vin la Chișinău pentru a se instrui, merg în deplasări în încercarea de a stabili parteneriate ce le vor aduce niște bănuți în localități. Sunt primari care, din lipsa finanțelor în bugetele locale, primesc delegațiile din alte țări cheltuind banii proprii. Sunt aleși locali care, pentru ca ai lor copii să aibă șansa să învețe la o facultate, sunt nevoiți să crească animale, să cultive legume și fructe. Iar unii chiar își iau concedii și pleacă peste hotare să muncească... Acuzăm aleșii locali că-și schimbă des opțiunile politice. Dar oare ei sunt de vină de crearea unui sistem administrativ nefuncțional și practic totalitar, ce depopulează satele noastre și care concentrează toate resursele la centru și transformă primarii în cerșetori? Nu, primarii sunt cei care încearcă și de multe ori reușesc să reînvie speranța acolo unde se pare că totul e pierdut. Oare mulți dintre cei care astăzi îi critică și îi acuză pe nedrept ar fi făcut față unor asemenea încercări? Fără bani, fără specialiști, fără justiție, fără legi clare și înconjurați de o haită flămândă de politicieni, procurori, judecători, controlori, *nacialnici* și afaceriști, cu interese foarte îndepărtate de ale oamenilor din satele și orașele noastre. Cum am fi procedat fiecare dintre noi în condițiile în care am avea niște angajamente asumate în fața cetățenilor și ar trebui să alegem între a face parte dintr-un partid și a reuși să avem niște rezultate în comunitate sau să acceptăm persecuțiile, excluzând șansa de a întreprinde ceva? Mai ales în situația când așa-numita „elită” și „floarea națiunii” se vindea și își vindea alegătorii și viitorul țării la „pachet”... Să decidă alegătorii lor dacă au greșit sau nu. Ar trebui să înțelegem cu toții că toate schimbările care s-au făcut în ultimii ani în localitățile noastre au fost posibile anume datorită primarilor/aleșilor locali și nu putem să negăm faptul că, după o lungă perioadă de beznă, multe sate și orașe au fost iluminate, au apărut drumuri asfaltate, grădinițe și case de cultură funcționale etc. Numai primarii știu prin ce calvar și presiuni au fost nevoiți să treacă pentru ca în satele și orașele noastre să se mai păstreze lumina speranței în viitor. Odată cu schimbarea puterii de la Chișinău a apărut și speranța că lucrurile nu vor mai fi cum au fost, că, poate, după atâția ani de tranziție și sărăcire a satelor noastre, realitățile se vor schimba. E devreme să tragem concluzii, dar și acum, înainte de alegerile locale generale, la fel ca și înainte, primarii sunt vânați de către unii reprezentanți ai puterii. În loc să fie create condiții pentru ca autoritățile locale să beneficieze de autonomie, inclusiv financiară, să nu depindă atât de mult de centru, să aibă pârghii pentru a soluționa problemele de la nivel local, primarii sunt invitați să lucreze pentru partidele politice care au astăzi

pâinea și cuțitul în mâini. Sper că se înțelege că autoritățile locale așteaptă o schimbare adevărată, nu doar o înlocuire de coordonatori. Reprezentanții autorităților locale nu sunt doar aducători de voturi, ei sunt printre cei mai respectați și buni membri ai comunităților, care cunosc realitățile din satele și orașele noastre și care ar putea contribui la prosperarea statului Republica Moldova. Ei trebuie doar ajutați, prin reguli clare de joc, descentralizare și autonomie locală reală, dar și mai multe posibilități de a soluționa problemele cetățenilor, fără a fi necesar de a se închina celor de la guvernare. Iar în multe cazuri e de ajuns să nu le încurcăm... Este în interesul tuturor... în interesul viitorului acestui stat, al actualei guvernări... chiar și în interesul celor care au fost la guvernare, dar și a celor care acum îi hulesc. APL așteaptă acțiuni concrete, nu reglări de conturi!

TRIBUNA APL. DISCURSURI

DISCURSUL TATIANEI BADAN, PREȘEDINTE AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA, PRIMAR DE SELEMET, LA ADUNAREA GENERALĂ A CALM (ANUL 2012)

Onorată asistență

Astăzi este o zi deosebită pentru toate autoritățile publice locale din Republica Moldova și credem că și pentru întreaga societate. CALM a adunat majoritatea autorităților locale și pe toți cei care sunt interesați de procesul de descentralizare și modernizare a administrației publice locale și a Republicii Moldova în întregime.

CALM a oferit întregii societăți un exemplu de consolidare și unificare a tuturor APL, indiferent de viziunile lor politice și având drept obiectiv exclusiv interesele comune, autonomia locală și descentralizarea!

După doi ani de activitate a CALM, putem constata cu certitudine că atunci când un grup de primari, prezenți în majoritatea lor și astăzi în această sală, au decis că trebuie să fie creată o asociație funcțională, reprezentativă și independentă a APL, nu s-a greșit deloc. Anume caracterul nefilierii guvernamentale și politice a constituit acea soluție (bază) simplă, dar și cea mai importantă, care ne-a permis să demonstrăm întregii lumi că și în Republica Moldova este posibilă o uniune a autorităților locale pe criterii strict profesionale și în scopul promovării intereselor comune pentru toate APL, indiferent de viziunile și apartenențele lor politice. Interese care vizează nemijlocit cetățenii, în al căror serviciu suntem cu toții. Credem că anume din acest considerent ideea CALM are succes și în ea au crezut deja majoritatea comunităților locale care au devenit membre ale CALM.

Nu a fost și nu este deloc ușor de rezistat și de menținut această poziție și verticalitate în activitatea CALM, mai ales ținând cont de mentalitatea depășită și ispitele care persistă în cadrul APL, datorită sistemului centralizat de finanțe locale.

Cunoaștem foarte bine că toate asociațiile APL care au existat până în prezent nu au rezistat implicațiilor politicului, pierzând din credibilitate și discreditându-se atât pe ele însele, cât și ideea în general a unificării APL într-o asociație cu adevărat reprezentativă și capabilă să acționeze și să promoveze în exclusivitate interesele comune ale tuturor APL.

Doar cu ajutorul Dvs. și a echipei din secretariat, am reușit!!! Și sunt sigură că vom reuși și în continuare. Deoarece cred că societatea și noi toți reprezentanții APL am obosit de lupte politice interminabile și deseori inutile. În același timp, totuși aș vrea să mulțumesc tuturor formațiunilor politice și liderilor lor pentru înțelepciunea de care au dat dovadă și pentru faptul că au acceptat ideea CALM de neimplicare în activitatea sa. Sperăm că așa va fi și în continuare. Iar la rândul nostru, vă asigurăm că ne vom ține cu toată puterea de principiile independenței și neafilierii politice.

I. Principalele realizări

Nu aș dori să vorbesc mult despre realizările CALM, deoarece cu toții cunoaștem că situația în domeniul APL rămâne destul de complicată și încă fără schimbări pozitive importante. Însă, dat fiind faptul că suntem la Adunarea Generală a CALM, aș vrea să vă prezint o scurtă informație privind direcțiile activității CALM pe parcursul ultimilor ani, precum și ceea ce intenționăm să realizăm în continuare. O informație mai amplă a fost pregătită pentru Dvs. și o puteți găsi în materialele distribuite.

1. Consolidarea capacităților instituționale

În primul rând, pe parcursul acestor ani, CALM și-a consolidat semnificativ capacitățile instituționale, fiind asigurate condițiile materiale necesare pentru o activitate atât de complexă și a sarcinilor care stau în fața sa. În prezent, în cadrul CALM activează zece persoane angajate (experți și coordonatori) și un grup de experți asociați, la serviciile cărora au acces în prezent toți membrii CALM, precum și alți reprezentanți ai APL. În mod special, menționăm implicarea în activitatea CALM a unor persoane cu experiență notorie în APL și care contribuie foarte mult la dezvoltarea CALM. Toate acestea au permis într-o perioadă scurtă de timp creșterea rolului CALM în cadrul diferitor procese și sporirea semnificativă a numărului membrilor CALM.

2. Creșterea interesului față de aleșii locali și statutul lor social

Drept rezultat al inițiativei și demersurilor CALM, a fost instituită Ziua autonomiei locale și lucrătorului din administrația locală care va fi sărbătorită în fiecare an pe data de 1 februarie – ziua intrării în vigoare a Cartei europene a autonomiei locale. În acest context, aș dori să mulțumesc membrilor guvernului și parlamentului pentru susținerea și aprobarea acestei inițiative cu caracter simbolic, de foarte mulți ani așteptată de toți reprezentanții APL.

De asemenea, în acest scop, CALM a instituit distincțiile „Pentru merite în APL” și „Primar Emerit”, organizând și o ceremonie de înmânare a acestor distincții. Deși aceste acțiuni poartă un caracter simbolic, totuși, ele au avut un efect pozitiv în cadrul APL și societate, fiind recunoscut în sfârșit rolul și contribuția deosebit de importantă a reprezentanților APL în realizarea obiectivelor guvernamentale și dezvoltarea comunităților locale.

3. Sensibilizarea factorilor decizionali și a opiniei publice asupra problemelor cu care se confruntă APL

Trebuie de menționat că activitatea CALM este orientată spre atenționarea factorilor decizionali și sensibilizarea opiniei publice asupra problemelor administrației publice locale și necesității de a întreprinde măsuri urgente în vederea remedierii situației. Credem că în ultimii doi ani, pentru prima dată în toată istoria Republicii Moldova, vocea administrației publice locale a început să se audă tot mai tare. Chiar dacă încă nu este auzită suficient, constatăm totuși că tot mai multe instituții guvernamentale încep să conștientizeze cel puțin necesitatea de a asculta opinia autorităților locale. Numărul de solicitări de avize și opinii din partea CALM este într-o creștere permanentă. Un rol important în promovarea drepturilor și intereselor APL îl are emisiunea „Vocea Administrației Publice Locale”, de la postul de radio Vocea Basarabiei, ziarul CALM *Vocea Administrației Locale* și emisiunea televizată lunară „Cu CALM în Oglindă” la EURO TV.

4. Implicarea în cadrul procesului decizional și promovarea intereselor APL la nivel național

O altă direcție importantă de activitate e legată de implicarea activă în procesul decizional și contribuirea la perfecționarea cadrului legal. În acest sens, CALM a participat activ la procesul de elaborare și consultare a Strategiei Descentralizării, devenind membru cu drepturi depline în mai multe structuri și grupuri de lucru autonome de pe lângă guvern, având posibilitatea să delege reprezentanți în majoritatea structurilor respective. În același timp, CALM întotdeauna a avut o abordare constructivă venind cu propuneri concrete pentru programul de guvernare, Strategia Descentralizării, acte normative și legislative, precum și un șir de domenii problematice pentru APL: finanțe locale, patrimoniu, educație, protecție socială etc.

5. Parteneriate și colaborări

CALM a reușit să creeze parteneriate și colaborări de care în curând vor beneficia tot mai mulți reprezentanți ai APL, ce vor avea posibilitatea să facă cunoștință și să stabilească colaborări cu APL din alte țări. În acest sens, menționăm acordurile de cooperare semnate cu colegii din România, Bulgaria, Letonia, Estonia, Norvegia, Polonia, Turcia, Federația Rusă. Un aspect important reprezintă și stabilirea unor relații strânse cu un șir de instituții europene importante în promovarea democrației locale precum: Comitetul Regiunilor, Consiliul Europei, Comisia Europeană, Parlamentul European, Asociația Regiunilor din Europa, Rețeaua Asociațiilor din Sud-Estul Europei. Președintele acestei rețele, dl Vladimir Moskov, este astăzi prezent alături de noi. De asemenea stabilim relații și cu reprezentanțele diplomatice ale unor țări cu experiență relevantă în domeniul descentralizării precum România, SUA, Germania, Polonia, Cehia, Suedia, Germania etc.

În special, merită atenție participarea activă a reprezentanților CALM în cadrul Delegației RM la Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei, fapt apreciat mult de către oficialii Consiliului Europei și colegii din alte țări. De asemenea, CALM este reprezentat și participă activ în cadrul CORLEAP (Conferința Autorităților Locale și Regionale din cadrul țărilor din Parteneriatul Estic). Activitatea în cadrul acestor instituții este importantă pentru promovarea drepturilor și intereselor APL din Republica Moldova. Iar unul dintre rezultatele acestei activități și recunoașterii rolului CALM este alegerea dlui Grigore Policinski în funcție de vicepreședinte al Camerei Regiunilor din cadrul Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei, precum și alegerea dlui Dorin Chirtoacă în funcția de copreședinte al CORLEAP (Conferința Autorităților Locale și Regionale din cadrul țărilor din Parteneriatul Estic).

Au fost dezvoltate relații de colaborare cu finanțatorii și donatorii din țară și peste hotare: USAID, GIZ, UNICEF, UNDP, UN Women, Guvernul Cehiei, Guvernul Norvegiei etc.

6. Asigurarea unei platforme de comunicare și consolidarea diferitor categorii profesionale din APL

O direcție importantă a CALM este consolidarea diferitor categorii profesionale din cadrul APL și asigurarea unor platforme de comunicare și schimb de experiență. În acest sens, au fost constituite structuri autonome în cadrul CALM precum Rețeaua Femeilor CALM și Asociația Președinților de Raioane care, suntem siguri, în timpul apropiat vor simți beneficiile acestei consolidări.

În perioada următoare, CALM va continua și consolida direcțiile de activitate menționate mai sus.

II. Principalele probleme stringente

Stimați colegi, onorată asistență,

Acestea sunt doar o parte din activitățile realizate și care urmează să fie realizate în continuare de către CALM. Credem că în mare parte aceste activități și realizări confirmă mișcarea CALM în direcția corectă, iar prezența dumneavoastră astăzi în această sală și faptul că tot mai multe comunități locale decid să devină membre ale CALM vorbesc despre faptul că abordările CALM sunt corecte.

Totodată, în contextul discuțiilor ce urmează și profitând de prezența în sală a conducerii Republicii Moldova, aș vrea să punctez câteva din actualele probleme care ne îngrijorează și care vor fi detaliate de colegii mei în continuare:

1. CALM a susținut și participat activ la procesul de elaborare a Strategiei de Descentralizare, contribuind esențial la aducerea ei în forma actuală. În același timp, observăm că acțiunile concrete și reale în privința consolidării autonomiei locale întârzie să vină.
2. Constatăm că în pofida faptului că adoptarea unui sistem de finanțe publice locale este crucială pentru implementarea cu succes a Strategiei Descentralizării, totuși se observă o lipsă de voință reală de a adopta în termene cât mai restrânse o nouă lege privind finanțele publice locale. În prezent sunt discutate astfel de termene precum anul 2014 sau 2015. Amintim că acești ani sunt ani electorali.
3. CALM a fost întotdeauna deschis dialogului cu guvernul și autoritățile centrale, sprijinindu-le. Însă, constatăm o anumită reticență față de CALM din partea unor instituții guvernamentale și lipsă de înțelegere. Considerăm că acestea se datorează unor interpretări subiective a activității CALM din partea unor funcționari și lipsei unei comunicări sistematice și directe cu factorii decizionali. În pofida mai multor demersuri ale noastre, pe parcursul ultimilor doi ani dialogul așa și nu a avut loc.

Suntem siguri că dacă ar exista o comunicare corespunzătoare și directă, majoritatea neînțelegerilor existente ar dispărea.

4. Situația în domeniul organizării statelor de personal este foarte gravă. Doar un exemplu din propria mea experiență. În ultima perioadă de timp (doi ani) din primărie au plecat contabilul-șef, secretarul consiliului și inginerul cadastral, adică cei mai pregătiți oameni. Motivul principal – salarizarea sub orice critică. Aceasta într-o primărie considerată mare, cu o populație de circa 5 mii de locuitori.

Ar fi bine ca toți cei prezenți să-și pună o singură întrebare – cum funcționează în astfel de condiții primăria? Nu mai vorbesc despre salarizarea unui primar în raport cu conducătorii altor instituții.

Onorată asistență, cam aceasta am avut a spune. În rest, cred că colegii mei vor dezvolta și alte subiecte dureroase pentru APL, care așteaptă să fie soluționate în comun acord cu autoritățile centrale. Aș vrea doar să menționez că, în opinia noastră, în prezent sunt create toate condițiile necesare pentru avansarea rapidă, democratică și efectivă în domeniul descentralizării și consolidării autonomiei locale pe toate direcțiile: cadrul legal, finanțe locale, susținerea din partea partenerilor etc. CALM este determinat să pună umărul și să participe în mod constructiv cu toate capacitățile sale instituționale și de expertiză în procesul dat. Rămâne fără răspuns, însă, o singură întrebare, dar poate cea mai importantă: cât de determinată și pregătită este guvernarea centrală ?

Vă mulțumesc pentru atenție și Vă doresc tuturor mult succes!

DISCURSUL LUI VASILE ASIMIONESE, PRIMAR DE BĂLĂSINEȘTI, LA ADUNAREA LIGII PRIMARILOR (03.02.2008)

Doamnelor și domnilor primari, domnule președinte, domnule vicepreședinte, onorată asistență, permiteți-mi să vă spun, mai întâi de toate, că mă onorează să fiu astăzi aici, să rostesc în fața dumneavoastră un discurs prin intermediul căruia voi încerca să ilustrez problemele din cadrul Administrației Publice Locale, cu care ne confruntăm zi de zi și care ne fac viața de primar nespus de amară.

Voi încerca, în timpul care mi-a fost rezervat, să împărtășesc câteva gânduri ce țin de problemele cu care ne confruntăm. În primul rând, despre autonomia locală. Acest termen sună foarte frumos, arată foarte bine în textul legilor din Republica Moldova, iar delegațiilor legislativului de la Chișinău nu le scapă niciodată, ori de câte ori au prilejul, să reprezinte țara la forurile europene să se laude că au legi foarte bune ce țin de autonomia locală. Mai mult de atât, țara noastră este parte semnatară a tratatelor internaționale, cum ar fi Carta europeană a autonomiei locale, document care în multe țări din Europa de Vest și cea de Est poate fi transpus în practică, dar în Republica Moldova, din păcate, nu se poate. M-am întrebat de nenumărate ori care ar fi cauza. Răspunsul e unul singur: în Cuba Europei se mai trăiește conform principiilor marxiste. Aș vrea să aduc un exemplu celebru care ne demonstrează cu prisosință de ce fel de autonomie avem parte.

Este vorba de vestita Hotărâre a Guvernului nr. 688 din 10.06.2003 privind organigrama statelor de personal, pe care guvernarea comunistă le-a băgat-o pe gât primarilor: „Asta-i, fraților, autonomia voastră; dacă doriți un angajat în plus la primărie, poftim, dar nu uitați de organigrama statelor de personal stipulată în hotărârea de guvern”. Stau și mă întreb: într-o primărie cu peste 3 000 de locuitori, precum este cea pe care o reprezint eu,

cum să faci față volumului de probleme cotidiene cu un personal de numai cinci angajați? Cu cine să mai implementezi proiecte ce țin de infrastructură, când nu poți să angajezi, un manager de proiecte, iar în organigramă nu este o unitate pentru așa ceva? De unde să iei o persoană cu care să accesezi fonduri europene cum ar fi cele ce țin de euroregiune, de bună vecinătate sau de cooperarea transfrontalieră? Dincolo de faptul că toate ministerele, când vor să implementeze un proiect, în special în zonele rurale, dau dispoziții la președinții de raioane și aceștia, la rândul lor, trimit în primării telefonograme cu scopul de a convoca primarii în ședință și a le pune în cârcă încă o povară. Vă dau câteva exemple. Într-o zi, toți primarii din raionul Briceni am fost convocați de ministrul Agriculturii și Industriei Alimentare, domnul Gorodenco, spunându-ni-se că noi, primarii, trebuie să avem grijă ca vacile sătenilor să facă viței sănătoși și să se obțină lapte de calitate! În altă zi, am fost convocați la un seminar de reprezentanții Ministerului Sănătății, unde ni s-a spus că noi, primarii, trebuie să promovăm o astfel de politică, încât femeile din localitatea pe care o reprezentăm să facă copii sănătoși. A treia oară, am fost convocați într-o ședință de către cei de la Ministerul Ecologiei, unde ni s-a spus că primarii sunt obligați să păzească fâșiile forestiere de protecție, apoi au venit și cei de la Ministerul de Interne. Cei de la Ministerul Educației ne-au spus că noi, primarii, trebuie să asigurăm prezența elevilor la școală. Aceste indicații nu sunt rele deloc, dar eu stau și mă întreb: oare miniștrii pe care i-am numit și cei pe care nu am timp să-i enumăr n-au văzut organigrama statelor de personal, pentru a-și da seama că nu ne ajung oameni pentru câte ordine ne dau?

Înțelegem foarte bine că membrii guvernului s-au gândit la economisirea banilor publici când au aprobat această organigramă, lucru care nu pare rău la prima vedere. Dar ce se ascundea în spatele acestei politici era ceea ce nu știam noi atunci, dar am aflat cu toții mai târziu: din personalul redus al primăriilor mari și din banii economisiți pe spatele nostru, au făcut tot felul de primăriuțe, iar acest proiect de primărizare a țării și astăzi se implementează cu succes – sate care au 400 și 500 de locuitori au devenit primării cu renume și au același număr de personal ca primăriile cu 3 000/4 000/4 500 de locuitori. Altfel spus, primăriile mici, din impozitele pe care le adună, abia reușesc să plătească salariile personalului de la primărie, fără să amintim alte realizări. În schimb, între ghilimele fie spus, puterea a fost adusă aproape de popor. Tot această hotărâre a guvernului privind organigrama statelor de personal i-a transformat pe primari în șoferi și mecanici, fără să fie întrebați și fără să le fie remunerată munca de șofer. Când contabilul are nevoie să se deplaseze undeva cu mașina, trebuie să se ducă obligatoriu și primarul, dacă are permis de conducere, ca să se încadreze în organigrama statelor de personal stipulată în hotărârea de

guvern. Prin urmare, funcția de primar devine asemenea semaforului, când verde, când galben, ca să nu mai spun de roșu – când primar, când șofer, când șofer, când primar.

Noua Lege nr. 436 din 28.12.2006 privind administrația publică locală, art. 29 alin. 1 lit. b, pare să acorde mai multă libertate primarului să stabilească, de comun acord cu consiliul local, cuantumul statelor de personal al primăriei pe care o reprezintă. Dar când contabilii primăriilor au introdus în schema de salarizare persoana inclusă în statele de personal prin decizia consiliului, cei de la direcțiile de finanțe raionale nu le-au acceptat bugetul la capitolul cheltuieli, invocând din nou aceeași hotărâre de guvern privind statele de personal. Aici îmi amintesc de celebra așa-zisă lege a șefului, care are doar două articole: art. 1 spune că șeful are în totdeauna dreptate, art. 2 spune că în caz că șeful n-are dreptate i se aplică articolul 1, care spune că are totdeauna dreptate. Stimați colegi, aceasta este autonomia locală de care avem parte în minunata noastră țară! Altfel spus, majoritatea legilor din acest domeniu au un ambalaj atrăgător, arată superb pe dinafară, dar în interior sunt cât se poate de alterate.

Țin să menționez că această hotărâre de guvern a pus în genunchi primăriile din toată țara și a făcut din primari șefi de gospodărie comunale, care se ocupă de treburile gospodărești de la școală, de la liceu, de la grădiniță și de la casa de cultură, într-un cuvânt, primarii au devenit *zavhoji*. Dacă asta poate fi numită autonomie, atunci să fie sănătoși toți miniștrii care au luat hotărârea de reducere a personalului din primării și să fie sănătos și premierul Tarlev, care, după ce s-a convins că politica pe care o promovează a lăsat țara fără tineri, ne-a luat și unitatea pe probleme de tineret din primării. Era și logic, nu putea o persoană angajată pe probleme de tineret să se ocupe de moș Gheorghe și de mătușa Sofia, că de fapt tineretul a plecat de mult din țară.

După ce Hotărârea Guvernului nr. 688 din 10.06.2003 privind organigrama statelor de personal a fost atacată la Curtea Constituțională, distinșii judecători au confirmat constituționalitatea acestui document, motivând prin faptul că guvernul, prin hotărârea sa, nu obligă pe nimeni să reducă personalul primăriilor, ci doar recomandă. Așa s-a întâmplat că această hotărâre de guvern cu caracter de recomandare a putut să reziste atacului și a rămas în picioare până astăzi. Stimați colegi, numai în Republica Moldova recomandările devin lege obligatorie! Poate că ar fi cazul ca toate guvernele din Europa Occidentală să vină la Chișinău să ia lecții de la Guvernul Tarlev despre adevărata autonomie locală?! Ce-i drept, există o singură autonomie reală în această țară, care-i aparține în exclusivitate partidului de guvernământ, iar pentru aplicarea acestei autonomii este folosită din plin întreaga mașinărie de stat, fiind practică foarte frecvent instrumentarea dosare-

lor penale și a celor administrative pe criterii politice. De regulă, cad pradă ușoară primării de la partidele democratice și toți cei care, dintr-un motiv sau altul, au devenit antipatici partidului de guvernământ. Vreau, însă, să le amintesc posesorilor acestei autonomii că Biblia spune că nimic nu-i veșnic sub soare. Sper să fiu înțeles corect.

Permiteți-mi să fac referire la Legea nr. 435 din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă, care aici, în Moldova, numai descentralizare nu poate fi numită. Și în acest caz, vreau să vă aduc câteva exemple. Bunăoară, între Legea privind APL și Legea învățământului există o neconcordanță totală, care se explică prin următoarele: toate finanțele pentru educație vin cu destinație specială și constituie 80% din totalul bugetului, APL nu-i rămâne nicio părghie de influență sau alte competențe prin care ar contribui la îmbunătățirea sistemului educațional. Un alt exemplu îl constituie Legea privind APL și Legea cu privire la concesiune. În timp ce Legea privind APL spune că noi putem să dăm în concesiune anumite obiecte, Legea cu privire la concesiune, Codul funciar, Codul silvic și alte legi stipulează că nu putem face acest lucru decât cu acordul APC sau al parlamentului, cum ar fi: schimbarea destinației terenurilor, administrarea obiectivelor acvatice, a pădurilor, a carierelor unde se dobândesc resursele naturale. Prin urmare, APL este lipsită de dreptul de a beneficia de Legea privind descentralizarea administrativă și, în egală măsură, este privată de beneficiile economice de care ar trebui să aibă parte în exclusivitate comunitățile locale.

Conform Legii privind descentralizarea administrativă, primarul trebuie să se ocupe de problemele comunității legate de infrastructură și crearea unor condiții adecvate de trai pentru populație, dar, fără să vrem, suntem pur și simplu obligați să îndeplinim atribuțiile altor legi, și anume: Legea învățământului, care ne determină să ne ocupăm de problemele ce țin de domeniul educației, atribut care revine prin definiție și conform Constituției Autorităților Publice Centrale. Stimați colegi, despre ce descentralizare mai poate fi vorba?

Aș vrea să fac o scurtă înșiruire de argumente ce țin de Legea nr. 397 din 16.10.2006 privind finanțele publice locale. Țin să remarc că, ori de câte ori a trebuit să abordez acest subiect, mi s-a făcut amar în suflet, pentru că actualul sistem al finanțelor publice locale a reușit să-i transforme pe cei mai mulți primari din oameni cu demnitate în cerșetori de calitate. Fac excepție primării care au pile la guvern, adică cei care au fost și sunt fideli tovarășilor. Ei nu duc lipsă de alocări de la bugetul de stat, pentru că lor li se atribuie eticheta de „primari ascultători”, care tac și fac ce li se spune. Un exemplu elocvent este fostul primar interimar al capitalei, dnul Iordan, care se lauda în campania electorală că a făcut în două luni mai mult decât alții

în patru ani. Eu nu neg, dar știu cu certitudine că banii pe care i-a folosit au fost din primăriile noastre, stimați colegi!

Problemele principale ale sistemului finanțelor publice locale sunt:

- 1) Lipsa unei corelări și a compatibilității Legii privind finanțele publice locale cu o serie de acte normative adoptate și semnate de statul Republica Moldova, cum ar fi: Carta europeană a autonomiei locale, Constituția Republicii Moldova, Legea cu privire la descentralizare, Legea privind APL și altele.
- 2) Dependența totală a bugetelor unităților administrativ-teritoriale de nivelul I față de autoritățile publice de nivelul II și Autoritățile Publice Centrale. Asta se întâmplă atunci când nu este nicio pârghie de subordonare dintre APL de nivelul I, APL de nivelul II și APC. Permiteți-mi un exemplu foarte banal: atunci când la primăria pe care o reprezint au fost făcute modificări la bugetul local, contabilul-șef al primăriei a prezentat ulterior aceste modificări la Direcția de finanțe de la Consiliul raional. Când a revenit la primărie, am întrebat-o pe doamna contabil cum stau lucrurile, iar ea mi-a zis că cei de la raion nu ne dau voie să facem aceste modificări, fiindcă cei de la Ministerul de Finanțe nu ne permit. Putem vorbi oare de autonomia finanțelor publice? Dacă în această țară este vreun parlamentar, vreun membru de guvern sau poate vreun primar care crede că așa arată autonomia financiară, dați-mi voie să-i spun acelui individ că are mai puțin de un sfert de creier.
- 3) Sistemul actual al finanțelor publice nu stimulează în niciun fel dezvoltarea locală. Practic, toate veniturile din teritoriu pleacă la centru și doar o parte neînsemnată se întoarce sub formă de transferuri cu destinație specială. În consecință, nu poți să utilizezi acești bani în alte scopuri. Bugetele locale, indiferent de investițiile atrase și de veniturile acumulate de autoritățile locale, practic nu beneficiază de ele. Mai grav și foarte umilitor este faptul că atunci când ai nevoie de bani pentru a reconstrui o școală, o grădiniță sau o porțiune de drum, trebuie să scrii un teanc de demersuri și să te închini la cei de la guvern.

Așadar, stimați colegi, oricât de bravi am fi noi la colectarea taxelor, impozitelor și la atragerea altor investiții, un lucru rămâne cert: nu merită să ne spetim pentru a aduna aceste surse la buget, deoarece toate veniturile le papă APC, adică guvernul. Iar după aceea noi suntem nevoiți să mergem la ei și să ne umilim în fața lor, cerșind bani pentru dezvoltarea infrastructurii localităților, ca, în cele din urmă, să ni se spună că pentru noi nu sunt finanțe. Dacă se întâmplă vreo minune să ne dea ceva, atunci tot guvernul are un motiv în plus să se laude: „Vedeți, noi am făcut!” Și primarii mai slabi

de înger, ca să nu spun slabi de altceva, să zică: „Vedeți ce buni sunt comuniștii!” Acum îmi pun retorica întrebare: merită oare să ne certăm cu toți contribuabilii, să facem eforturi neomenști să aducem bani la buget, ca, în cele din urmă, să rămânem fără ei și să ne alegem numai cu alergătura? Răspunsul este scurt și clar: nu!

Aceeași situație este și la capitolul competențelor legale. Aș vrea să le doresc parlamentarilor și membrilor guvernului care se laudă că au adoptat legi formidabile să fie, măcar un mandat, primari.

Stimați colegi, onorată asistență, în aceste condiții este nespus de greu să mergem înainte, dar nu și imposibil. Pentru a obține ceva, trebuie să fim uniți. Aș vrea să-mi închei discursul pe o notă optimistă, citând versurile poetului român Gheorghe Asachi, care s-a născut în Bucovina, la Herța, unde, de altfel, m-am născut și eu:

„Biruitori eroi și vrednici sunt numai cei ce neclintit

Duc legământul pân-la capăt și luptă până la sfârșit!”

Vă mulțumesc pentru atenție și Dumnezeu să vă binecuvinteze!

DISCURS

ÎN CADRUL ADUNĂRII GENERALE A ASOCIAȚIEI COMUNELOR DIN ROMÂNIA (02.2013)

Stimate Domnule Președinte al Asociației Comunelor, dragă Emil Drăghici,

Stimate Domnule Prim-minstru și stimați membri ai Guvernului României,

Excelență, Domnule Președinte al Comitetului European al Regiunilor,

Excelențele voastre, domnilor ambasadori,

Dragi prieteni și onorată asistență,

În numele delegației Congresului Autorităților Locale din Moldova, am onoarea să vă salut din tot sufletul și să vă urez mult succes în desfășurarea lucrărilor acestui eveniment important și foarte frumos. Suntem o delegație formată din 14 primari din Republica Moldova și ne bucurăm foarte mult să fim alături de dumneavoastră, să vedem atâtea fețe cunoscute și călduroase, care devin tot mai multe cu an ce trece. Ne simțim cu adevărat ca acasă, într-o familie unită în gânduri și în fapte.

În același timp, aș vrea să folosesc această oportunitate extraordinară, prezența dlui prim-ministru și a membrilor Guvernului României, pentru a trece în revistă viziunea autorităților locale din Republica Moldova asupra unor probleme esențiale, care împiedică mult avansarea noastră pe calea reformelor și integrării europene.

Stimate Domnule Prim-Ministru,

În primul rând, aș vrea să exprim aprecierea și mulțumirea profundă din partea tuturor reprezentanților autorităților locale din Republica Moldova pentru gestul pe care l-ați făcut, în calitate de Comisar European, atunci când ați venit la Chișinău și printre primele întâlniri pe care le-ați avut, a fost cea cu Congresul Autorităților Locale din Moldova. Am avut o întâlnire excepțională privind implementarea Acordului de Asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. Să știți că prin acel gest ați dat un exemplu extraordinar întregii clase politice privind locul și importanța autorităților locale în viața unei societăți, inclusiv în implementarea cu succes a reformelor. Vă mulțumim mult! A fost și rămâne un semn de respect pentru APL și un gest demn de urmat de toți cei care ajung la putere și uneori uită de unde au pornit!

Iar acum să trecem la subiect.

Domnule Prim-Ministru,

Stimați membri ai Guvernului României,

Republica Moldova are nevoie de reforme reale, nu declarative sau mimate. Cunoaștem și vedem cu toții ce se întâmplă în Republica Moldova și cum o istorie de succes s-a transformat într-o istorie de eșec. Credem că a venit timpul ca partenerii noștri de dezvoltare să-și regândească abordările de până acum, atât la nivel de priorități, cât și la nivel de direcții de acțiune. Credem că o parte din vină pentru ceea ce s-a întâmplat și se întâmplă în Moldova trebuie să și-o asume și partenerii de dezvoltare, care au acordat toți acești ani sprijin enorm, dar fără să ceară/verifice implementarea reformelor respective în practică. Suportul acordat ar trebui să fie condiționat și să vină doar în schimbul reformelor reale, nu a celor declarate și mimate.

Una dintre prioritățile fundamentale și cerințele de reformare în raport cu autoritățile Republicii Moldova trebuie să fie **descentralizarea și reforma administrației publice**. Cu regret, trebuie să constatăm că sistemul de administrație publică din Republica Moldova este extrem de centralizat și depășit. Acest sistem mai păstrează multe caracteristici ale sistemului totalitar din Uniunea Sovietică. Considerăm că fără o reformă profundă a sistemului de administrație publică nicio reformă din alt domeniu nu poate fi realizată și nu va avea succes. Degeaba vorbesc partenerii noștri despre justiție, lupta cu corupția, reforme economice etc., dacă nu are cine să le implementeze.

O altă problemă o constituie acordarea asistenței financiare doar prin intermediul guvernului, fără implicarea unui cerc mai larg de actori și fără un mecanism de implementare care să asigure controlul necesar privind utilizarea asistenței date. Experiența Republicii Moldova demonstrează că

o astfel de abordare nu a fost cea mai reușită. Gradul înalt de politizare și corupție (inclusiv politică), de regulă, a denaturat esența și eficiența asistenței financiare respective. Un exemplu în acest sens este grantul României pentru reparația școlilor, care a fost distribuit în mare parte pe criterii politice, afectând și imaginea țării donatoare. Un alt exemplu: grantul polonez pentru dezvoltarea agriculturii, care, de câțiva ani, nu poate fi implementat și pentru administrarea căruia luptă diverse forțe politice.

Iată de ce considerăm că mecanismul de acordare a asistenței din partea țărilor donatoare, inclusiv a României, trebuie să fie revizuit în direcția descentralizării lui și implicării plene în acest proces a structurilor asociative ale APL și ale societății civile, atât din țările donatoare, cât și din Republica Moldova.

De asemenea, credem că o soluție în acest sens ar fi crearea unor programe și fonduri de finanțare cu acces direct pentru autoritățile locale, cu asigurarea unui mecanism obiectiv și transparent de distribuire, unde să participe pe baze paritare donatorii, autoritățile locale, centrale și societatea civilă.

Domnule Prim-Ministru și stimați membri ai Guvernului,

În legătură cu avansarea reformelor din domeniul descentralizării și după alegerile locale din Republica Moldova, a crescut cererea și necesitatea pentru intensificarea relațiilor între comunitățile locale din Republica Moldova și România. Autoritățile locale din Moldova sunt interesate și doresc să stabilească relații de cooperare/înfrățire și să învețe din experiența fraților din România privind tot ce înseamnă procesul de integrare europeană, atragerea și administrarea de fonduri, implementarea proiectelor, instruirea funcționarilor, implicarea cetățenilor și multe alte lucruri. Cine dacă nu România ar fi cea mai indicată țară care ar putea sprijini acest proces?

Sunt necesare programe și proiecte de stat de instruire, informare și schimb de experiență, care să aibă capacitatea de a cuprinde cât mai mulți reprezentanți ai APL din Republica Moldova și să facă astfel ca peste câțiva ani să nu mai rămână nicio comunitate din Republica Moldova fără înfrățire cu cel puțin o localitate din România. Concentrarea resurselor financiare disponibile ale României anume în această direcție va fi cea mai utilă și strategică investiție. Numai așa credem că vom putea ajuta real Republica Moldova să fie ruptă de trecutul odios.

Acestea sunt doar câteva dintre gândurile noastre pe care am vrut să vi le prezint. Sperăm că se va ține cont de ele, deoarece vin din partea autorităților locale care reprezintă instituția publică cea mai apropiată de cetățeni, beneficiind de cea mai mare încredere din partea acestora.

**Stimați prieteni și colegi,
Onorată asistență,**

Recent, Congresul Autorităților Locale din Moldova a celebrat cinci ani de la fondare. În această perioadă, CALM a reușit să devină cea mai mare și reprezentativă organizație a autorităților locale din Republica Moldova, a cărei voce se aude tot mai tare în țară și peste hotarele ei. Pe tot parcursul acestei perioade, de la fondare și până în prezent, alături de CALM a fost Asociația Comunelor din România, care ne-a ajutat foarte mult și împreună cu care am reușit să realizăm multe lucruri extraordinare de frumoase și necesare comunităților locale de pe ambele părți ale Prutului. În prezent putem spune cu certitudine că datorită acestui parteneriat și acestei prietenii extraordinare, sute de comunități locale din Republica Moldova și România au devenit mai apropiate. Vă mulțumim foarte mult! Mulțumim foarte mult, dragă Emil Drăghici, Mariana Gâju și alți prieteni, care puneți foarte mult suflet pentru a distruge mrejele vitrege ale istoriei și pentru a da o șansă acestui pământ la un viitor mai bun și mai luminos, alături de cei dragi. Apreciem sprijinul acordat și suntem încrezători că ne așteaptă și în continuare tot mai multe realizări frumoase.

Vă dorim multă sănătate și succes tuturor în tot ce faceți, iar colegilor primari – mult succes în alegerile care se apropie!

**DISCURSUL PREȘEDINTELUI CALM
CU OCAZIA ȘEDINȚEI DE CONSTITUIRE A CONSILIULUI
AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA**

Onorată asistență, stimați colegi și dragi prieteni din guvernele locale din Republica Moldova și România,

Am deosebită plăcere și bucurie să salut în numele CALM prezența domniilor voastre la acest eveniment deosebit și inedit. Cu permisiunea domniilor voastre, declar deschisă ședința de astăzi a primei reuniuni a organelor de conducere ale celor mai reprezentative și active organizații ale autorităților locale din Republica Moldova și România: Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) și Asociația Comunelor din România (AcoR).

Onorată asistență,

Evenimentul de astăzi are loc drept urmare a Acordului preliminar privind constituirea Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova, semnat pe 6 februarie 2012 la București și aprobat pe 2 iunie 2012 la Chișinău, în cadrul Adunării Generale CALM.

Printre obiectivele și direcțiile principale ale acestei structuri consultative și neformale, pot fi menționate: facilitarea relațiilor de cooperare între comunitățile locale din Republica Moldova, România și alte țări ale Uniunii Europene; sprijinirea bilaterală în procesul de descentralizare; consolidarea autonomiei locale conform standardelor Uniunii Europene; schimbul permanent de experiență și de cunoștințe în domeniul dezvoltării locale, al atragerii de resurse financiare, al creșterii capacității administrative și al profesionalismului personalului din administrația publică locală; dezvoltarea unor proiecte comune la nivelul celor două structuri asociative și al colectivităților locale din ambele state; sprijinirea aderării CALM la diverse structuri europene specializate și susținerea reciprocă în cadrul organizațiilor internaționale.

Comunitățile noastre locale au nevoie stringentă de un proces eficient de modernizare și europenizare. Aceasta se poate obține doar prin asigurarea accesului autorităților locale la experiența pozitivă din țările Uniunii Europene, prin stabilirea a cât mai multe relații de cooperare internațională intercomunale și prin atragerea de investiții importante la nivel local.

Sperăm foarte mult că punerea în practică a tuturor acestor obiective și direcții de cooperare va asigura un impact benefic asupra tuturor comunităților locale din ambele țări, inclusiv în domeniul social, cultural, economic etc.

Onorată asistență, stimați colegi și prieteni, evenimentul de astăzi mai este relevant prin faptul că evidențiază importanța și locul deosebit al comunităților locale și reprezentanților săi (autorităților locale), în calitate de fundament și element fundamental în ceea ce privește dezvoltarea țărilor noastre în general. În acest sens, nu ne putem imagina că o țară poate să fie dezvoltată și prosperă în timp ce nu există comunități locale puternice; nu poate exista o administrație publică centrală modernă în timp ce administrația locală este lipsită de capacități și resurse. Este sugestiv că în majoritatea țărilor europene prospere și cu tradiții democratice mari, de sute de ani una dintre valorile principale este exprimată prin sloganul: „Comunitățile locale sunt fundamentul unui stat!”

În fine, aș vrea să menționez că noi, autoritățile publice locale din Republica Moldova, avem ce învăța de la colegii și prietenii noștri din România, care au parcurs o cale dificilă în procesul de aderare la Unionea Europeană și la valorile acesteia, inclusiv în ceea ce privește democrația locală, descentralizarea și buna guvernare. De asemenea, considerăm că România poate deveni o punte de legătură importantă și de succes între comunitățile locale din Republica Moldova și comunitățile locale din alte țări europene.

Iar temelia acestui succes nu trebuie căutată departe și adânc, ea se bazează pe limbă, tradiții, cultură, istorie și, de ce nu, pe un viitor comun în cadrul Uniunii Europene.

Felicitări tuturor cu ocazia acestui eveniment! Vă doresc multă sănătate și succes în tot ce faceți!

Mun. Chișinău, 24.05.2013

**DISCURSUL TATIANEI BADAN, PREȘEDINTE AL CALM,
CU OCAZIA ZILEI AUTONOMIEI LOCALE ȘI A LUCRĂTORULUI
DIN APL (14.03.2014)**

**Stimate Doamnă Prim-Ministru,
Dragi prieteni și stimați colegi,
Onorată asistență,**

În primul rând, permiteți-mi să vă salut din tot sufletul în numele Congresului Autorităților Locale din Moldova, ai cărui membri sunt marea majoritate dintre cei prezenți aici. Mă bucur foarte mult să vă văd și să simt sprijinul dumneavoastră în tot ceea ce face CALM, în ceea ce facem împreună cu dumneavoastră.

Astăzi, nu aș vrea să vorbesc mult și din nou despre problemele noastre comune cu care ne confruntăm cu toții zi de zi. De mai mult timp, vorbim și discutăm, iar carul parcă este nemișcat. Problemele sunt bine cunoscute, iar nevoia stringentă este de a trece de la vorbe și declarații la acțiuni concrete, care să fie resimțite de toți cei ce activează în APL și de toate comunitățile.

Totodată, după ce am făcut cunoștință cu starea lucrurilor în domeniul APL din mai multe țări europene, în virtutea funcției mele, vă propun să aruncăm o privire asupra a ceea ce reprezintă cu adevărat o țară europeană modernă și prosperă.

1. Într-o țară europeană este recunoscut și nu se pune la îndoială faptul că **temelia statului o constituie comunitățile locale și reprezentanții lor legali**. În acest sens, nu poate exista o țară prosperă și dezvoltată având comunități sărace și Administrație Publică Locală lipsită de resurse.
2. Într-o țară europeană, întreaga clasă politică și guvernamentală, fără excepții, **recunoaște și conștientizează că descentralizarea și autonomia locală constituie temelia progresului în toate domeniile**, inclusiv în cel administrativ, economic, justiție, lupta cu corupția, dezvoltare socială etc. Nu pot exista o adevărată dezvoltare economică, justiție liberă și luptă cu corupția într-un stat CENTRALIZAT și unde, în administrația publică, domnește VERTICALA PUTERII!

3. Într-o țară europeană **nu se transferă competențe și responsabilități către administrația locală fără a le transfera și RESURSELE FINANCIARE** necesare.
4. Într-o țară europeană **există un sistem de finanțe publice locale corespunzător**, care stimulează APL să devină mai puternice și autonome, să colecteze mai multe venituri și să valorifice mai bine întregul potențial economic al teritoriului administrat. Nu-i transformă în cerșetori și anexe ale administrației centrale, fără inițiativă și dependente în totalitate de factorul politic sau de alte nivele de administrație publică.
5. Într-o țară europeană fondurile și resursele publice naționale, destinate tuturor, **nu se împart după criterii politice** și în funcție de apartenența la un clan sau altul. Aceasta se numește CORUPERE și anume de aici începe flagelul CORUPȚIEI în întreaga țară. Mai mult ca atât, este profund greșit și nedrept în raport cu cetățenii care locuiesc în localitățile conduse de autorități locale care nu fac parte din categoria celor aflați la guvernare.
6. Într-o țară europeană și prosperă **DEMNITATEA și ONOAREA ALESULUI LOCAL sunt RESPECTATE**, deoarece anume aleșii locali, din toată clasa guvernamentală, se bucură de CEA MAI MARE ÎNCREDERE din partea cetățenilor. Aleșii locali nu sunt umiliți și neglijați în permanență prin obligarea de a bate pragurile ministerelor și ale altor instituții centrale; de a cerși resurse pentru a soluționa o problemă a comunității locale, de parcă ar cerși pentru sine; de a asculta și pleca capul, la indicația partidelor, în detrimentul propriilor convingeri și atunci când colegii stau în stradă și se luptă pentru drepturile și interesele comune etc.
7. Într-o țară europeană, organele de control, anchetă și justiție **nu sunt folosite în calitate de bâte și instrumente de presiune** asupra Autorităților Publice Locale incomode.
8. În sfârșit, dar nu în ultimul rând, într-o țară europeană, **există un DIALOG instituționalizat, permanent și sincer, între puterea centrală și cea locală**, bazat pe respect reciproc și încredere. Lipsa unui astfel de dialog și neimplicarea corespunzătoare în procesul decizional al APL diminuează calitatea actului guvernamental și constituie una dintre sursele principale de tensiuni între puterea centrală și cea locală.

Exemple de țări europene care ar putea fi un model și pentru noi sunt: Polonia, Cehia, Slovacia, Germania, Suedia, Danemarca, Finlanda etc. Cred că nu trebuie să vă vorbesc despre nivelul de trai în aceste țări, în a căror bu-

năstare rolul decisiv l-a jucat și-l joacă în continuare guvernarea locală și un sistem de administrare descentralizat.

Sper foarte mult că va veni o zi când și țara mea, Republica Moldova, va fi inclusă în rândul țărilor cu o democrație locală veritabilă și un nivel de trai decent al populației.

În fine, stimați colegi și onorată asistență, în aceste zile, CALM împlinește patru ani de la fondare. Au fost patru ani deloc simpli, dar plini de activitate în interesul tuturor comunităților locale din Moldova. O astfel de organizație cum e CALM este un element indispensabil al procesului de descentralizare, alături de alți actori. Credem că, datorită CALM, în prezent, vocea Administrației Publice Locale se aude tot mai tare și sperăm că va fi tot mai ascultată. CALM întotdeauna a fost și va fi un promotor fidel al descentralizării și autonomiei locale, în calitate de valori europene fundamentale, deoarece considerăm că anume descentralizarea și autonomia locală reale sunt acel pilon care ne poate permite soluționarea majorității problemelor cu care se confruntă în prezent societatea noastră, atât la nivel național, cât și la nivel local. Știm că o altă cale nu există pentru modernizarea și dezvoltarea țării și comunităților noastre locale. Suntem deschiși pentru cooperare și sperăm foarte mult că evenimentul de astăzi va constitui o nouă etapă în procesul de descentralizare și dezvoltare a unui dialog efektiv și constructiv cu guvernarea centrală, bazat pe respect reciproc.

Vă mulțumim tuturor celor care au participat la nașterea și consolidarea CALM! Vă mulțumim tuturor celor care ne susțineți în continuare! Multă sănătate, succes și realizări!

**DISCURSUL PREȘEDINTELUI CALM
DIN CADRUL ADUNĂRII GENERALE A CALM DEDICATE
PRIMEI ANIVERSĂRI A ZILEI AUTONOMIEI LOCALE
ȘI A LUCRĂTORULUI DIN APL**

**Dragi prieteni și stimați colegi,
Onorată asistență,**

Vă salut în numele Congresului Autorităților Locale din Moldova și vă felicit din tot sufletul cu ocazia acestei zile deosebite pentru fiecare dintre noi toți cei care activează în Administrația Publică Locală. Astăzi, ne-am adunat aici pentru a celebra de fapt a treia aniversare a Zilei autonomiei locale și a lucrătorului din Administrația Publică Locală, sărbătoare profesională care a fost instituită, la inițiativa CALM, de Guvernul Republicii Moldova pe 8 februarie 2012 și care se sărbătorește în fiecare an pe data de 1 februarie.

Alegerea zilei de 1 februarie nu a fost întâmplătoare. De fapt, această zi a devenit pentru comunitățile locale și administrația publică locală din Republica Moldova extrem de importantă și simbolică din mai multe motive. În primul rând, anume pe 1 februarie 1998 a intrat în vigoare pentru Republica Moldova Carta europeană a autonomiei locale, care este un act internațional fundamental ce stabilește garanții internaționale pentru autonomia locală, drepturile și interesele comunităților locale. În același timp, data de 1 februarie poate fi considerată ZIUA când în Republica Moldova s-a afirmat cu adevărat AUTONOMIA și PUTEREA LOCALĂ! Anume în această zi, în 2013, mai mult de jumătate din primarii din Republica Moldova, indiferent de viziunile lor politice, au arătat că sunt cu adevărat o GVERNARE/ PUTERE LOCALĂ și au ieșit în Piața Marii Adunări Naționale pentru a cere continuarea procesului de descentralizare, oprirea discriminării și abuzurilor împotriva reprezentanților APL, respect pentru cei care activează în administrația locală. Acest act de unitate, curaj și avânt civic din partea reprezentanților APL a fost ceva excepțional și nemaivăzut. Anume în acel moment s-a văzut că în Republica Moldova au loc cu adevărat schimbări profunde de mentalitate în rândul autorităților locale, că autoritățile locale nu mai acceptă să fie tratate cu neglijență, că APL constituie cu adevărat o PUTERE, care trebuie să fie respectată și luată în considerare.

Stimați colegi,

Onorată asistență,

În prezent, această sărbătoare profesională este o ocazie bună de a evalua situația în domeniul descentralizării și autonomiei locale.

Trebuie să constatăm că reformele în domeniul descentralizării și autonomiei locale și-au pierdut din elan și au devenit sterile, fiind târăgănite și chiar blocate. Majoritatea acestor reforme s-au oprit la nivelul documentelor de politici, strategii, planuri de acțiuni care rămân neimplementate. De exemplu, planul de acțiuni al Strategiei Naționale de Descentralizare expiră în 2015, nefiind implementat nici 10%. În același timp, acțiunile concrete, simple și urgente care ar schimba situația spre bine și ar insufla încredere și speranță în rândurile APL, întârzie să vină. Mai mult ca atât, observăm că locul și rolul Administrației Publice Locale în procesul de modernizare și dezvoltare a Republicii Moldova nu este încă pe deplin înțeles și recunoscut de clasa politică și guvernamentală. Administrația Publică Locală, în continuare și absolut greșit, este privită de mulți ca o anexă neputincioasă a administrației centrale, iar reprezentanții APL sunt tratați, de regulă, drept cea mai joasă treaptă a funcționarilor publici, fapt care se manifestă prin modul de salarizare, controale excesive, impunerea de sarcini fără acoperire financiară, interpretarea subiectivă a legilor etc.

Toate acestea, contrar literei și sensului Constituției, Cartei europene a autonomiei locale și, nu în ultimul rând, contrar opiniei cetățenilor. Considerăm că o astfel de abordare, ruptura între guvernarea centrală și cea locală constituie unul dintre principalele impedimente în calea dezvoltării comunităților noastre locale, dar și a Republicii Moldova în general, deoarece fără un proces de descentralizare efectiv, fără o GUVENARE LOCALĂ puternică, fără comunități locale dezvoltate nu poate exista o administrație publică centrală eficientă și nu poate exista o Republică Moldova DEZVOLTATĂ! Mai mult ca atât, suntem siguri că nicio reformă din domeniul social, al economiei, justiției, luptei cu corupția, educației etc. **nu poate avea succes și va rămâne doar pe hârtie**, în condițiile păstrării actualului sistem politic și de administrație publică, extrem de centralizat, politizat, clientelar, depășit și ineficient, dominat de anumite grupuri înguste de interese aflate în afara controlului real din partea societății. De fapt, anume descentralizarea politică, economică, administrativă și financiară reprezintă, în viziunea noastră, cea soluție esențială care ar asigura avansarea reformelor în toate celelalte domenii în scopul modernizării și dezvoltării țării noastre.

Credem că actualmente nu există niciun motiv sau temei de a târăgăna implementarea reformelor în domeniul descentralizării și consolidării autonomiei locale. Toate direcțiile, obiectivele și acțiunile care urmează a fi întreprinse în domeniul dat de viitoarea guvernare sunt prevăzute expres în Strategia Națională de Descentralizare și planul său de acțiuni, Planul de acțiuni privind implementarea acordului de asociere, precum și în ultimele Recomandări ale Adunării Parlamentare și Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei din 2012 și 2013. Iar primul pas care urmează a fi realizat de actuala guvernare ar fi adoptarea în regim prioritar a proiectelor de legi restante și care vizează achizițiile publice, accesul la Curtea Constituțională și schimbarea destinației terenurilor, consolidarea bazei fiscale locale etc.

Stimați colegi, în afară de cele menționate mai sus, această zi este o ocazie suplimentară de a aduce omagiul și aprecierea binemeritate tuturor reprezentanților APL care au muncit și mai muncesc zi de zi în interesul comunităților locale. Cunoaștem cu toții că, până în prezent, această categorie de persoane nu prea a beneficiat de o atenție și apreciere corespunzătoare din partea statului, în pofida rolului deosebit de important pe care-l joacă autoritățile locale în procesul de modernizare și dezvoltare a comunităților locale; în pofida faptului că primarii sunt singura autoritate publică din stat aleasă direct și în pofida faptului că, potrivit tuturor sondajelor de opinie, autoritățile locale beneficiază de cea mai mare încredere din partea cetățenilor, alături de biserică.

Cu toate că, nu prea suntem noi, cei din domeniul administrației locale, menționați și luați în considerare de factorii decizionali naționali, din propria experiență cunosc cât de important este ca efortul considerabil și deseori titanice să fie apreciat la justa valoare atât de cetățeni, cât și de autorități. Aprecierea înseamnă o manifestare adevărată de atitudine, respect și stimă față de instituția alesului local și a lucrătorului din APL, care se dedică în întregime unei cauze nobile și deloc ușoare în condițiile Republicii Moldova: îmbunătățirea calității vieții cetățenilor din localitățile noastre, și, implicit, a cetățenilor din întreaga țară.

Iată de ce, stimați colegi, CALM a inițiat, cu doi ani în urmă, procedura de omagiere și menționare sistematică a reprezentărilor APL care s-au manifestat atât pe plan local, cât și în interesul general al APL. Sperăm că această practică să fie preluată de organele de stat corespunzătoare.

În sfârșit, dar nu în ultimul rând, nu pot să nu menționez și să nu mulțumesc din tot sufletul partenerilor și prietenilor externi ai Republicii Moldova, care susțin procesul de descentralizare și dezvoltare locală.

Multstimați reprezentanți ai Germaniei, SUA, României, Suediei, Danemarckii, Norvegiei, Cehiei, Slovaciei, Ungariei, ONU, vă mulțumim mult și sperăm că veți continua să susțineți acest domeniu de reforme extrem de important pentru Republica Moldova.

Vă doresc tuturor multă sănătate și succes în activitatea dumneavoastră în interesul comunităților locale. Totodată, să nu uităm cuvintele înaintașilor noștri că „PRIN UNIRE SE REALIZEAZĂ FAPTE MARI”. Să fim uniți, consolidați și astfel vom reuși să schimbăm lucrurile spre bine în comunitățile noastre și în țară! La mulți ani, autonomie locală!

31 ianuarie 2014

**DISCURSUL PREȘEDINTELUI CALM
CU OCAZIA ȘEDINȚEI COMUNE A CONSILIULUI AUTORITĂȚILOR
LOCALE DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA
(ALBA IULIA, 22.05.2015)**

**Dragi prieteni și colegi primari,
Onorată asistență,**

Permiteți-mi, în numele Congresului Autorităților Locale din Moldova, să vă aduc cele mai sincere și călduroase salutări și felicitări cu ocazia acestui eveniment extrem de important, frumos și emoționant pentru noi toți cei prezenți aici, pentru autoritățile locale din România și Republica Moldova, precum și pentru cetățenii pe care-i reprezentăm cu onoare și cinste.

E semnificativ faptul că această a doua ședință a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova are loc aici, la Alba Iulia, oraș plin de importanță și simbolism istoric și patriotic.

Perioada care s-a scurs din momentul creării Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova și până în prezent ne demonstrează cu certitudine că decizia respectivă a fost inspirată, corectă, utilă și foarte importantă în procesul de consolidare a relațiilor noastre, atât la nivel instituțional, cât și la nivelul comunităților locale de pe ambele maluri ale Prutului. În special, printre rezultatele activității Consiliului, am dori să menționăm:

- 1) Impulsionarea și creșterea semnificativă a numărului de colaborări și înfrățiri între comunitățile locale din România și Republica Moldova. Numai în ultimii doi ani au fost încheiate circa 100 de astfel de colaborări. Drept urmare, are loc creșterea semnificativă a numărului de contacte între comunitățile locale din România și Moldova, iar România este tot mai vizibilă și prezentă la nivel local în Republica Moldova, în calitate de cel mai apropiat, adevărat și dezinteresat prieten pentru Republica Moldova în calea sa spre Uniunea Europeană și modernizare. Astfel sunt combătute și demolate multiplele stereotipuri, implantate timp de decenii și promovate până în prezent de unele cercuri ostile cursului european și dezvoltării firești a Republicii Moldova. Cu această ocazie, aducem mulțumiri tuturor primarilor care contribuie activ la dezvoltarea contactelor directe între comunitățile locale din ambele părți ale Prutului. În mod special, am vrea să menționăm efortul și dăruirea doamnei Mariana Gâju, primar de Cumpăna, județul Constanța, care, în afară de faptul că a realizat înfrățirea cu cinci localități din Republica Moldova, a reușit să asigure odihna la mare și programe culturale pentru circa 1 000 de copii. Vă mulțumim mult din tot sufletul, doamnă Mariana, sunteți un exemplu extraordinar de urmat!
- 2) O coordonare mai bună și sprijin reciproc pe plan internațional între AcoR și CALM în cadrul unor astfel de organizații importante precum: Comitetul Regiunilor, CEMR, NALAS, Comisia Europeană. Astfel, vocea și opinia comunităților locale din Republica Moldova a început să se audă și în cadrul instituțiilor europene. Menționăm acțiunile comune și suportul valoros acordat de AcoR în procesul de semnare a Acordului de Asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană. De asemenea, acțiunile comune ale CALM și AcoR îndreptate spre o implicare/reprezentare/participare mai mare a autorităților locale din Republica Moldova în cadrul instituțiilor eu-

ropene, precum Comitetul Regiunilor, Comisia Europeană, Parlamentul European etc.

- 3) Elaborarea și punerea în aplicare a unui mecanism de sprijinire financiară directă din partea comunităților locale din România a comunităților locale din Republica Moldova între care există înfrățire/cooperare. În opinia noastră, acest mecanism, în afară de importanța simbolică deosebită, are și o valoare practică destul de interesantă și importantă, cu o perspectivă mare pe viitor. Iar unul dintre primele și recente exemple, în acest sens, îl reprezintă cazul comunei Dudeștii Noi (România) și comunei Cojușna (Republica Moldova), care au pus în aplicare cu succes acest mecanism de sprijin financiar, în urma căruia două grădinițe din comuna Cojușna au beneficiat de echipament și mobilier modern, fapt pentru care aducem aprecieri și mulțumiri deosebite domnului primar Alin Nica. Să fie de bun augur această inițiativă și să fie preluată de alte comunități înfrățite. Cine dacă nu un frate te va ajuta la nevoie?

Stimați colegi, dragi prieteni și onorată asistență, acestea sunt doar o parte dintre direcțiile și activitățile care s-au realizat ori se realizează în prezent, datorită Consiliului și unei cooperări mai strânse între CALM și ACoR. Totodată, este evident că suntem la început de cale, iar potențialul dezvoltării și aprofundării în continuare a cooperării și relațiilor noastre este extrem de mare. Cele realizate demonstrează încă o dată corectitudinea abordării și că anume contactele directe între comunitățile locale sunt cele mai benefice și eficiente în soluționarea mai multor probleme legate de istorie, cultură, mentalitate, propagandă acerbă etc. Suntem siguri de faptul că România trebuie să fie mult mai prezentă în Republica Moldova, și anume la nivel local și în mod direct. Aceasta va deveni posibil doar dacă în programele și proiectele finanțate/destinate comunităților locale din Republica Moldova vor fi implicate direct și nemijlocit structurile reprezentative ale autorităților locale de pe ambele maluri ale Prutului. De exemplu, ACoR și CALM, pentru a asigura o utilizare mult mai obiectivă, transparentă și eficientă a fondurilor României destinate Republicii Moldova.

Dragi prieteni și onorată asistență, credem că este foarte necesar să nu ne oprim la cele obținute, dar să continuăm direcțiile de cooperare începute și să stabilim și alte domenii de interes comun care pot și trebuie să fie dezvoltate. În special, CALM vine cu următoarele propuneri concrete pentru a fi discutate în continuare în cadrul ședinței noastre de astăzi și pentru a fi incluse în planul nostru comun de acțiuni:

1. Continuarea procesului de înfrățire între comunitățile locale din România și Republica Moldova, astfel ca la următoarea ședință a

Consiliului, mai bine de 50% din comunitățile locale din Republica Moldova să fie înfrățite cu cele din România.

2. Elaborarea și realizarea de ACoR și CALM, cu suportul financiar al Guvernului României, a unui program vast de instruire și schimb de experiență pentru toate autoritățile locale din Republica Moldova, în baza experienței României și cu participarea masivă a autorităților locale din România. Această activitate ar fi extrem de oportună, importantă și benefică în mai multe privințe: alegerile locale care vor avea loc în curând și în urma cărora vor veni mulți aleși locali noi, procesul de integrare în UE, posibilitatea de a dezvolta contacte necesare pentru stabilirea înfrățirilor ulterioare etc.
3. Examinarea mecanismului de finanțare a programelor și proiectelor destinate Republicii Moldova din fondurile României, cu includerea reprezentanților ACoR și CALM în procesul decizional/consultativ.
4. Continuarea și intensificarea cooperării pe plan internațional a CALM și ACoR, în vederea identificării formulei de participare directă a CALM și autorităților locale din Republica Moldova în diverse structuri ale Uniunii Europene responsabile de administrația locală, descentralizare și dezvoltare locală și regională.

În fine, dragi prieteni și onorată asistență, aș vrea încă o dată să vă felicit cu ocazia acestui eveniment, să le mulțumesc organizatorilor ACoR, în persoana domnului Emil Drăghici, pentru tot ceea ce fac, să-i mulțumesc în mod special domnului Gheorghe DAMIAN, președintele Filialei Județene ALBA a ACoR, primar al comunei CIUGUD, pentru ajutorul acordat și această găzduire perfectă. Vă mulțumim tuturor din tot sufletul pentru sprijinul acordat Republicii Moldova și în special comunităților locale.

**DISCURSUL DIRECTORULUI EXECUTIV AL CALM,
VIOREL FURDUI, ÎN CADRUL CONFERINȚEI DIN 17-18.12.2015:
„E NEVOIE DE O NOUĂ ABORDARE A REFORMEI”**

Discutăm despre aspectele instituționale, juridice și legislative. Foarte bine și frumos. Dar despre aceasta discutăm de mai mulți ani, iar carul nu se mai mișcă din loc. Între timp, uităm cu desăvârșire de aspectele etice și morale, de angajamentele pe care și le-a asumat guvernarea, pe un ton declarativ, dar pe care nu se prea grăbește să le realizeze. Dimpotrivă, guvernarea manifestă dezinteres și sfidează autoritățile publice locale, care stau la talpa țării și care, de fapt, reprezintă țara. Cum au menționat prietenii noștri din Polonia, pe bună dreptate, reforma administrației publice locale și a descen-

tralizării a fost una dintre cele mai importante. Însă cui să-i explici aceste lucruri? Vedem atitudinea reală față de APL prin absența conducerii țării la acest forum important. Cum poate fi explicat faptul că nici președintele țării, nici prim-ministrul, nici președintele parlamentului nu au onorat cu prezența acest forum?

În sală sunt peste 200 de primari de orașe și sate, aleși prin vot direct, deci care beneficiază de cea mai mare încredere din partea populației. De fapt, dacă privim mai atent, aici sunt prezenți nu doar primari și președinți de raioane, ci sute de mii de cetățeni, în persoana aleșilor lor direcți! Din păcate, conducerea țării îi neglijează – a câta oară –, iar acest lucru este inadmisibil și de neînțeles.

În același timp, ne mirăm cum de au reușit: Polonia, România, Cehia, Slovacia să avanseze pe calea reformelor și îmbunătățirii vieții oamenilor, ne mirăm că la noi reformele nu merg, că schimbările promise nu mai vin, că cetățenii nu mai au deloc încredere în instituțiile statului! Cum să meargă lucrurile, dacă guvernanții habar nu au ce se întâmplă în satele și orașele noastre! Atâta timp cât nu se va schimba această atitudine, nu vom avansa pe calea reformelor. Vom elabora noi strategii, planuri, legi, vom stabili mereu noi și noi termene de implementare, dar acestea nu vor fi respectate.

De aceea nu trebuie să ne mire faptul că nu merg reformele, că banii donatorilor se irosesc pe strategii care nu se implementează. Toate aceste aspecte negative vor persista atâta timp cât guvernanții vor face doar declarații neacoperite de acțiuni concrete. Credem că a venit timpul ca întreaga clasă politică și toată societatea să realizeze că nicio reformă nu poate avea succes în condițiile lipsei de progrese în domeniul descentralizării și în condițiile păstrării actualului sistem politico-administrativ, extrem de centralizat, politizat, clientelar, depășit și ineficient, dominat de anumite grupuri înguste de interese aflate în afara controlului real din partea societății. Aici este marea problemă a Republicii Moldova, moștenită de la fosta URSS și păstrată cu sfințenie de toate guvernele care s-au perindat până acum: centralizarea și monopolul administrativ în toate sferele vieții sociale. De aici se trag toate problemele: corupția, oligarhizarea, monopolul economic, ineficiența administrativă, lipsa unei justiții corecte etc.

Dacă dorim cu adevărat ca Republica Moldova să se modernizeze și să se dezvolte, descentralizarea tuturor sferelor vieții sociale trebuie să devină una dintre primele priorități ale tuturor actorilor interesați în avansarea țării noastre pe calea progresului.

În ceea ce privește reforma teritorial-administrativă: nimeni nu este împotriva acesteia, dacă există și se aduc argumente suficiente. Suntem însă împotriva aventurii în acest domeniu extrem de important și sensibil. Știm lecțiile istoriei, știm ce s-a întâmplat în 1998 și nu

ar trebui să se repete, pentru că timp de douăzeci de ani s-a aprofundat centralizarea. Comunitățile nu sunt un poligon de teste. De asemenea, descentralizarea nu trebuie legată, intenționat sau din necunoaștere, de reforma administrativ-teritorială. Experiența Republicii Moldova demonstrează elocvent că, dacă vrei să îngropi și să târăgănezi la nesfârșit descentralizarea, începe discuțiile despre reforma teritorial-administrativă! Mai ales în situația în care nu există un consens politic și social. A discuta despre reforma administrativ-teritorială acum este echivalent cu deturnarea procesului de descentralizare și blocare, pe un termen nedeterminat, a tuturor acțiunilor reale și concrete în domeniul dat.

Întrebați-i totuși pe primari, unii dintre care nu sunt la primul mandat, de ce au nevoie ei la momentul actual: de discuții sterile, fără consens și utilitate practică, de reforma administrativ-teritorială sau de lucruri concrete, cum ar fi modificările la Codul fiscal, astfel încât să permită evaluarea imobilelor și să aducă în bugetul comunităților locale câte 200-300 de mii de lei? Primarii au nevoie să fie rezolvată problema cu impozitul rutier, care să revină nivelului local, să fie soluționată și o altă problemă, cea a impozitului pentru persoane fizice, care să fie defalcat după domiciliul cetățeanului. Primarii au nevoie să le fie acordat statutul de agent constatare, ca să aibă o pârghie reală de a face ordine în localitățile pe care le administrează. Primarii așteaptă să fie, în sfârșit, adoptată legea prin care să se asigure dreptul APL la schimbarea destinației terenurilor și accesul la Curtea Constituțională. Proiectul de lege este blocat în parlament de ani de zile.

De ce nu se realizează toate aceste lucruri concrete, care ar putea contribui la creșterea veniturilor în bugetele locale, dar și la întărirea capacităților APL? Numai atunci când vor fi realizate, vom putea discuta și despre reforma teritorial-administrativă!

Republica Moldova are nevoie de o schimbare de abordare și de atitudine în domeniul reformei descentralizării. Trebuie rupt acest nod gordian, care de zeci de ani nu permite avansarea reală în domeniul dat. În special, trebuie să se treacă de la strategii și planuri la acțiuni și proiecte concrete, care să ducă la descentralizarea anumitor domenii, la transferul de resurse și la creșterea capacităților APL în realizarea atribuțiilor sale și prestarea serviciilor comunităților locale. Nu ar trebui să punem carul (reformei administrativ-teritoriale) în fața boilor (continuarea reformelor finanțelor locale, patrimoniu etc.). Este o greșeală care va duce la: blocarea, în continuare, a reformelor; la menținerea dependenței APL de transferurile efectuate de la centru; lipsirea comunităților locale din Republica Moldova de orice perspectivă europeană!

**DICURSUL PREȘEDINTELUI CALM, TATIANA BADAN,
DE LA ADUNAREA GENERALĂ A CALM (29.01.2016)****Stimați colegi și onorată asistență,**

Permiteți-mi să vă salut cordial în numele Congresului Autorităților Locale din Republica Moldova și să vă mulțumesc pentru că sunteți alături de noi în această perioadă destul de dificilă. Este o plăcere deosebită să vedem astăzi în această sală majoritatea prietenilor guvernării locale din Republica Moldova și pe toți cei care susțin foarte mult comunitățile locale din țara noastră ca să se dezvolte, iar descentralizarea și autonomia locală reală să-și ocupe locul corezpunzător în calitate de elemente fundamentale în procesul de dezvoltare a statului în toate domeniile.

Onorată asistență,

Adunarea de astăzi coincide cu două evenimente foarte importante pentru toți cei din APL. Primul eveniment este legat de faptul că aproximativ cinci ani în urmă, în condițiile unei societăți extrem de divizate pe diferite criterii, a fost fondat Congresul Autorităților Locale din Moldova, organizație pe care am onoarea s-o reprezentăm și care a reușit să unească marea majoritate a autorităților locale din Republica Moldova, indiferent de opțiunile politice, apartenența ideologică, etnică etc. Această organizație, fiind formată după principiile neafilierii politice și guvernamentale, pe care le-a urmat cu strictețe, precum și prin acțiunile sale concrete, a câștigat încrederea majorității APL, devenind forța și vocea principală a guvernării locale din Republica Moldova, atât pe plan intern, cât și pe plan internațional. Credem că aleșii locali, prin intermediul CALM și prin exemplul lor, au demonstrat că și în Republica Moldova este posibil un consens între diferite forțe politice atunci când interesele vitale ale cetățenilor și cele naționale ale țării prevalează asupra unor ambiții și interese de partid sau de grup. Iar aceste interese generale sunt: descentralizarea, autonomia și dezvoltarea locală, nevoile și cerințele comunităților locale.

Un alt eveniment important, în ajunul căruia suntem astăzi, este sărbătorirea profesională a tuturor celor care activează în domeniul administrației publice locale – Ziua autonomiei și a lucrătorului din APL, insituită la inițiativa CALM printr-o hotărâre de guvern pe 8 februarie 2012 și care se sărbătorește începând cu 1 februarie 2013. Această zi a fost aleasă deoarece cu 18 ani în urmă, pe data de 1 februarie 1998, în Republica Moldova a intrat în vigoare Carta europeană a autonomiei locale. Este un document fundamental și extrem de important pentru prezentul și viitorul descentralizării și autonomiei locale din Republica Moldova, deoarece conține toate principiile și normele de bază pe care se întemeiază o guvernare locală modernă. Chiar dacă au trecut aproape 20 de ani de la intrarea în vigoare a

acestui act normativ, acesta nu este înțeles și respectat în mod corepunzător în Republica Moldova. Credem că este simbolic faptul că prima aniversare a Zilei autonomiei locale din Republica Moldova, care a avut loc pe 1 februarie 2013, a fost sărbătorită de majoritatea comunităților locale din țară în Piața Marii Adunări Naționale, cerând respect, descentralizare, autonomie locală și reforme reale! Anume atunci s-a văzut că în Republica Moldova a apărut o guvernare locală care știe ce vrea, care are demnitate și cere să fie respectată cel puțin pentru că este singura autoritate publică aleasă direct și în care, de zeci de ani, cetățenii au cea mai mare încredere, alături de biserică!

Stimați colegi, onorată asistență,

Salutăm prezența alături de autoritățile locale a domnului prim-ministru, a membrilor guvernului și parlamentului, a corpului diplomatic și a partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova, a societății civile și a altor actori interesați. Profitând de această oportunitate extraordinară, propun să trecem direct la discutarea unor problemele fundamentale și actuale care ne frământă pe noi toți cei din APL și care, în opinia noastră, împiedică cu adevărat avansarea Republicii Moldova pe direcția dezvoltării și modernizării. Deși probleme sunt foarte multe, am dori să ne oprim doar le câteva dintre cele pe care le consider mai generale și mai importante, pentru ca, ulterior, colegii noștri care vor vorbi, să vină cu aspectele și completările de rigoare.

1. Prima și una dintre principalele lacune de ordin strategic și conceptual ale guvernărilor anterioare, în viziunea noastră, a fost desconsiderarea locului și rolului reformei generale a administrației publice, descentralizării și guvernării locale, în calitate de priorități și instrumente esențiale în asigurarea implementării reformelor din toate domeniile.

Chiar dacă descentralizarea și autonomia locală, într-o formă sau alta, s-au regăsit în toate programele guvernamentale din ultimii șase ani, în realitate, majoritatea angajamentelor și documentelor din acest domeniu au rămas doar la nivel de declarații și bune intenții. De fapt, anume acest domeniu poate fi considerat cu cele mai mari restanțe atât la capitolul implementare, cât și în ceea ce privește viziunea decidenților. O dovadă clară și incontestabilă în acest sens sunt: Strategia Națională de Descentralizare (adoptată în 2012), Planul de acțiuni privind implementarea Acordului de Asociere Republica Moldova-UE (din 2014), Recomandările Consiliului Europei (din 2012) și alte documente importante, care au rămas, practic, neimplementate. La acestea se adaugă proiectele de acte normative extrem de importante pentru APL, a căror adoptare se târăgănează de ani de zile în mod inexplicabil.

2. O altă dovadă a incapacității sistemului actual de administrație publică de a implementa reforme o reprezintă recente studiile ale unor centre analitice, potrivit cărora rata generală de implementare a programelor guvernamentale și a acordului de asociere este de aproximativ 20%. Totodată, situația se arată și mai gravă atunci când ne referim la domeniul nostru, cel al descentralizării și autonomiei locale, unde rata de implementare abia dacă ajunge la 10% și unde, cu excepția primei etape a reformei finanțelor locale (în prezent blocată și aceasta), nu prea avem rezultate palpabile.

Prim urmare, suntem convinși că fără o abordare de sistem, în care reforma profundă și corespunzătoare a sistemului de administrație publică (centrală și locală) este un element de bază, și fără o descentralizare reală politică, economică și administrativă reală, Republica Moldova nu are nicio șansă de a se moderniza, europeniza și dezvolta. În acest sens, nicio reformă din domeniul social, al economiei, justiției, luptei cu corupția, educației etc. nu poate avea succes și va rămâne doar pe hârtie și la nivel de declarații.

De aceea, de urgență, trebuie schimbate abordările și inclusă reforma administrației publice și descentralizarea în lista priorităților primordiale și instrumentelor care pot asigura cu adevărat implementarea reformelor necesare. Nu trebuie să mergem departe pentru a găsi exemple. Este suficient să aruncăm o privire peste Prut, în România, unde Guvernul Cioloș a declarat drept una dintre priorități reforma administrației publice, de care să fie responsabilă o instituție concretă și specială – Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice.

3. O problemă extrem de importantă, dacă nu cea mai importantă, este lipsa unei comunicări instituționalizate, efective și permanente între guvernarea centrală și cea locală.

Credem că foarte multe probleme în societatea noastră, dar și în domeniul dat pornesc de la lipsa unui dialog și a unei comunicări instituționalizate și permanente. Suntem siguri că anume lipsa dialogului între guvernarea centrală și cea locală este una dintre cauzele esențiale care au dus la îndepărtarea clasei guvernamentale de nevoile reale ale cetățenilor, creșterea enormă a rupturii între guvernarea centrală și cea locală, limitarea posibilităților de implementare a reformelor, degradarea situației generale din Republica Moldova și discreditarea autorităților statului pe plan intern și extern.

Chiar dacă, pe parcursul ultimilor ani, lucrurile au progresat în domeniul dat, iar unele instituții de la nivel central manifestă interes și inițiativă, totuși, la nivel de sistem și mecanism, există lacune foarte mari și bariere în comunicare între autoritățile centrale și cele locale. În primul rând, menționăm că nu este normal, în opinia noastră, dar și conform standar-

delor europene, că pe parcursul ultimilor patru ani practic lipsesc întâlniri sistematice între APL și primele persoane din stat. Totdată, sistemul actual de consultare și implicare a autorităților locale este, în mare parte, formal și ineficient. În majoritatea cazurilor, suntem consultați la sfârșitul procesului decizional, când nu mai poți schimba mari lucruri. Iar structurile menite să asigure acest dialog între guvernarea centrală și cea locală, cum ar fi Comisia paritară, s-au dovedit nefuncționale. Drept urmare, constatăm o anumită ruptură între conducerea țării și realitățile din teritoriu. De asemenea, continuă practica adoptării unor acte și decizii contrare legislației și intereselor APL și crearea unor situații de nervozitate și conflict în relațiile dintre diferite nivele de administrație publică. Doar în ultimul an au fost semnalate mai multe astfel de cazuri în domeniul achizițiilor publice, finanțelor locale și, mai nou, odată cu implementarea noului sistem de bugetare și contabilitate, începând cu anul 2016.

Suntem siguri, dacă ar exista un dialog instituționalizat permanent și un mecanism eficient de consultare a APL, marea majoritate a problemelor existente în prezent ar fi depășite, iar domeniul descentralizării și autonomiei locale nu ar fi codaș în implementarea reformelor.

4. Lipsa de continuitate și finalitate. Blocarea adoptării majorității proiectelor de legi importante pentru APL la nivel de parlament.

Una dintre problemele esențiale este că lipsesc acțiuni concrete și practice în domeniul descentralizării. Totul se oprește la nivelul declarațiilor și promisiunilor, în care nu mai crede nimeni, nici pe plan intern, nici pe plan internațional. De exemplu, în prezent, în parlament se află mai multe legi extrem de importante pentru APL și care, fiind adoptate, suntem siguri că ar schimba esențial atmosfera și situația în general. Din motive greu de înțeles, aceste proiecte nu ajung, însă, pe agenda legislatorului nostru. În special, mă refer la proiectele ce vizează evaluarea bunurilor imobile, schimbarea destinației terenurilor, acordarea dreptului de agent constator autorităților locale, colectarea impozitului pe venitul persoanelor fizice la locul de reședință a acestora etc. Nu poate fi explicat nicidecum acest blocaj, deoarece legile vizează toate autoritățile locale, indiferent de apartenența politică. Mai mult ca atât, majoritatea dintre aceste legi ar oferi un impuls pentru creșterea veniturilor și capacității administrative în primul rând pentru comunitățile rurale din Republica Moldova. Ce folos să vorbești de la tribune înalte despre dezvoltarea țării, dezvoltarea economică, dezvoltarea rurală etc., dacă astfel de proiecte concrete nu ajung la finalitate și lucrurile rămân neschimbate.

5. Politizarea fondurilor naționale pentru investiții și blocarea reformei finanțelor locale, un alt domeniu care necesită o atenție sporită.

Este bine cunoscut faptul că gradul de politizare în Republica Moldova este extrem de mare în ceea ce privește accesul la fondurile naționale. Credem că situația dată nu mai poate fi tolerată nici de noi, nici de partenerii externi, care contribuie la fondurile respective. Lipsa de progrese și acțiuni urgente în domeniul finanțelor locale poate compromite definitiv toată reforma descentralizării și puținele realizări în domeniul dat. În prezent, există mai multe proiecte și inițiative elaborate de Ministerul Finanțelor, CALM și deputați, care ar schimba situația financiară în mod esențial la nivelul bugetelor locale, oferindu-le autorităților locale mai multe resurse și capacități de a obține venituri și a soluționa mai eficient problemele comunităților locale, ceea ce ar constitui un salt important înainte.

6. Controalele excesive și presiunile din partea organelor de anchetă sunt alte probleme importante care afectează activitatea APL și care urmează a fi discutate serios pentru a căuta soluțiile adecvate. Aici doar am menționa că în Republica Moldova prea ușor se intenționează dosare penale. Nu vi se pare? Sau cum poate fi explicat faptul că aceste dosare, de regulă, vizează anumite persoane, în funcție de apartenența politică? Sau care este cauza acestor migrații miraculoase de la un partid la altul și mușamalizarea tuturor problemelor odată cu realizarea alegerii „corecte”? Sincer, nu-i invidiez pe colegii mei care nu au ales culoarea partidului corespunzătoare. În acest sens, se vorbește de folosirea organelor de drept în scopuri politice și de presiune asupra celor incomozi. De asemenea, atragem atenția asupra faptului că în Republica Moldova practic nu există o instituție publică mai controlată decât administrația locală: Cancelaria de Stat, Ministerul Finanțelor, Centrul Anticorupție, procuratura, poliția economică și multe alte instituții vizitează în permanență autoritățile locale. În unele cazuri, nu reușesc să plece unii și vin alții. Nu putem înțelege de unde atâta neîncredere în autoritățile locale din partea celor centrale, deși, conform tuturor sondajelor, autoritățile locale beneficiază de cea mai mare încredere din partea cetățenilor, alături de biserică. Este evident că această problemă trebuie soluționată, pentru a aduce activitatea organelor de control într-o anumită ordine care să nu afecteze activitatea și funcționarea normală a autorităților locale. Domnule prim-ministru, recent ați constatat o situație dezastruoasă în ceea ce privește activitatea organelor de control care verifică activitatea mediului de afaceri. Vă asigur că în domeniul APL situația este și mai dezastruoasă. Suntem într-o junglă, fără reguli și fără limite.

Astfel, pentru a debloca procesul de descentralizare și a asigura efectele așteptate de toate comunitățile locale din Republica Moldova, în perioada

imediat următoare se impune o focalizare în mod prioritar pe acțiuni concrete și cu efecte practice. În special, sunt necesare următoarele direcții de acțiune:

1. **Adoptarea, în regim de urgență**, a unui șir de proiecte de legi importante votate în primă lectură sau care sunt înregistrate în parlament. În special, este necesară adoptarea urgentă a următoarelor proiecte de legi restante și care vizează accesul APL la Curtea Constituțională, dreptul APL de a schimba destinația terenurilor agricole, acordarea statutului de agent constatat primarului și posibilitatea APL de a aplica amenzi, inclusiv în domeniul salubrității, ordinii publice, construcțiilor ilicite, parcărilor ilegale etc.
2. **Continuarea implementării etapei a doua a reformei finanțelor publice locale (consolidarea bazei fiscale)**. În special, urmează să fie incluse în politica bugetar-fiscală mai multe măsuri, deja elaborate.
3. **Crearea unui cadru instituțional și funcțional corespunzător** importanței strategice și complexității procesului de descentralizare, de reformă a administrației publice și dezvoltare regională.
4. **Revizuirea sistemului actual de repartizare a fondurilor publice destinate pentru finanțarea proiectelor investiționale prin stabilirea unor reguli clare, creșterea transparenței și implicarea în organele de supraveghere a tuturor fondurilor respective ale reprezentanților APL și societății civile, pe criterii de paritate.**
5. **Revizuirea sistemului actual de acordare a finanțărilor externe Republicii Moldova prin diminuarea suportului bugetar și programelor gestionate exclusiv de autoritățile centrale, în favoarea unor programe speciale cu acces direct pentru autoritățile locale.**
6. **Instituirea și dezvoltarea unui mecanism instituționalizat și eficient de dialog între guvern, autoritățile centrale, parlament și CALM, în calitate de reprezentant al APL.**

Onorată asistență,

Recent, CALM a împlinit cinci ani de la fondare. Credem că organizația noastră a avut și va avea o contribuție importantă în procesul de descentralizare. În prezent, vocea Administrației Publice Locale se aude tot mai tare și sperăm că va fi ascultată tot mai mult. CALM întotdeauna a fost și va fi alături de membrii săi, un promotor fidel al descentralizării și autonomiei locale, valori europene fundamentale. Considerăm că anume descentralizarea și autonomia locală constituie pilonul care ne poate permite soluționarea majorității problemelor cu care se confruntă în prezent societatea noastră atât la nivel local, cât și la nivel național.

Totodată, aș vrea să vă îndemn pe toți să vă implicați mai activ în promovarea drepturilor și intereselor noastre comune, pe lângă partidele din care faceți parte sau când vă întâlniți cu membrii guvernului sau parlamentului. Deoarece, pe lângă problemele menționate mai sus, una din cauzele că lucrurile nu merg așa cum trebuie în domeniul nostru este că mulți dintre noi nu sunt activi, sunt mai mult în așteptare ca altcineva să facă și nu explică factorilor decizionali cu care comunică situația și importanța unor măsuri.

Vă mulțumim tuturor celor care au participat la nașterea și consolidarea CALM. Vă mulțumim tuturor celor care ne susțineți în continuare. Astăzi sunt prezenți mai mulți fondatori ai CALM (dl Ion Stratulat, Rodica Cucereanu, Silvia Țurcanu, Silvia Butucel, Grigore Policinski, Constantin Cojocaru și alți colegi care au stat la baza CALM). De asemenea, au venit prietenii noștri dragi din România, în frunte cu domnul Emil Drăghici, președintele Asociației Comunelor, care a fost alături de noi din prima zi a fondării CALM, primul acord de colaborare fiind semnat anume cu această organizație. Le mulțumim pentru susținere colegilor noștri din Letonia și Slovacia, care au contribuit la ceea ce este astăzi CALM.

Mulțumim partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova și CALM prezenți în sală, care contribuie mult la avansarea descentralizării și dezvoltarea comunităților locale. În mod special, menționăm contribuția valoroasă în domeniu din partea Uniunii Europene, SUA, Germaniei, României, Slovaciei, Suediei, Danemaricii, precum și organizației PNUD Moldova, în calitate de implementator a mai multor programe cu impact la nivel local.

Vă mulțumim încă o dată și vă felicităm pe toți cu prilejul Zilei autonomiei locale și a lucrătorului din APL, care va sosi în curând, dorindu-vă multă sănătate, succes și realizări!

La mai multă autonomie locală!

**DISCURSUL LUI ION STRATULAT,
DEPUTAT ÎN PARLAMENTUL RM, PRIMAR DE ORHEI,
LA ADOPTAREA ÎN PRIMA LECTURĂ A LEGII NR. 2471**

Stimați colegi, doamnelor și domnilor deputați,

Doamnelor și domnilor primari care sunteți în acest moment cu ochii pe noi,

În fața dumneavoastră este un proiect de lege extrem de important și de mult așteptat pentru toate comunitățile noastre locale și reprezentanții lor, în persoana primarilor și consiliilor locale. Ambele aspecte reglementate prin legea dată sunt importante, dar în mod special aș vrea să mă refer la

acordarea dreptului tuturor consiliilor locale ale unităților administrativ-teritoriale de nivelul I și II de a sesiza Curtea Constituțională în probleme ce vizează principiile constituționale ale autonomiei locale.

Stimați colegi, prin acest proiect de lege are loc revenirea la normalitate, respectarea angajamentelor internaționale asumate și, ceea ce este cel mai important, repararea unei mari nedreptăți față de comunitățile noastre locale, care există în Republica Moldova începând cu 29 iulie 1994, când a fost adoptată Constituția, și 1 februarie 1998, când a intrat în vigoare Carta europeană a autonomiei locale. Ambele aceste acte normative fundamentale pentru țara noastră, dar și alte legi adoptate în ultimii ani recunosc, direct sau indirect, în calitate de elemente fundamentale ale unui stat de drept și democratic, dreptul comunităților locale de a se autoguverna și de a avea acces direct la justiție, în cazul încălcării drepturilor lor. În acest sens, articolele 109 și 112 ale Constituției, precum și art. 11 al Cartei europene a autonomiei locale stabilesc foarte clar că principalii subiecți ai autonomiei locale sunt consiliile locale orășenești și satești, iar comunitățile locale „trebuie să dispună de un drept jurisdicțional de recurs pentru a asigura liberul exercițiu al competențelor lor și respectul principiilor autonomiei locale, care sunt consfințite în Constituție sau legislația internă”. Din păcate, în Republica Moldova, aceste prevederi fundamentale au fost încălcate.

Nu aș vrea să mă opresc foarte mult asupra aspectelor și temeiurilor juridice care au fost deja menționate de colegii mei și care sunt suficiente și cuprinzătoare. De asemenea, nu voi face trimitere nici la multiplele angajamente exprese ale Republicii Moldova față de partenerii noștri europeni și, în special, Consiliul Europei, care au recomandat asigurarea accesului la justiție a comunităților locale. Din punct de vedere juridic și al temeiniciei acestui demers, cred că totul este destul de clar și nu pot exista dubii.

În același timp, aș dori să atrag atenția dumneavoastră asupra unor teme și obiecții care au apărut la unii dintre colegii noștri și pe care, cu tot respectul față de poziția lor, le considerăm exagerate și chiar periculoase sub mai multe aspecte. Spun aceasta în calitate de persoană care a activat mulți ani în domeniul administrației locale și cunoaște foarte bine starea lucrurilor și spiritul care domnește în rândul aleșilor locali.

Astfel, unii dintre colegi invocă faptul că, după adoptarea acestei legi, Curtea Constituțională va fi bombardată de sesizări din partea autorităților locale. Menționăm că acest drept vizează un domeniu destul de îngust și specific, referindu-se doar la art. 109 din Constituție. Iar experiența și practica Curții Constituționale din toată perioada existenței sale demonstrează că numărul sesizărilor privind domeniul dat pe parcursul a circa douăzeci de ani a fost destul de mic și poate fi numărat pe degete. Mai mult ca atât, un astfel de argument creează impresia că noi ne temem să oferim acest

drept tuturor comunităților locale, deoarece intenționăm să adoptăm acte neconstituționale! De cine ne temem, stimați colegi? De propriii noștri cetățeni? În prezent fiecare deputat dintre cei 101 are acest drept și nu putem spune că aceasta a destabilizat activitatea Curții Constituționale. Prin urmare, este evident că o astfel de abordare nu-și are justificarea.

Referitor la propunerea de a acorda acest drept doar consiliilor raionale, credem că este o idee periculoasă și dăunătoare, care poate afecta foarte mult imaginea celor ce o promovează. Pe de o parte, prin această abordare sunt discriminate și neglijate autoritățile publice locale deliberative de nivelul I (consiliile locale orășenești și satești), care formează de fapt subiecțiile autonomiei locale în conformitate cu Constituția (art. 112) și Carta europeană a autonomiei locale. Din actele fundamentale menționate, rezultă că anume consiliile locale orășenești și satești sunt cele care trebuie să beneficieze de acest drept. Pe de altă parte, o astfel de abordare contravine sensului și normelor întregului cadru legal actual și sistem de administrație publică locală, în conformitate cu care nu există raporturi de subordonare între diferite nivele de administrație publică, iar relațiile între ele se bazează pe egalitate, legalitate și colaborare. Astfel, consiliile raionale nu reprezintă consiliile orășenești sau satești și nu pot acționa în numele lor. De aceea, consiliile locale ale orașelor și satelor trebuie să beneficieze de acest drept direct și nemijlocit, alături de consiliile raionale.

Stimați colegi, acordarea dreptului consiliilor locale de a avea acces la Curtea Constituțională reprezintă mai mult un act simbolic și de recunoaștere a rolului și importanței autorităților locale într-o societate modernă. Astăzi, avem șansa să trecem de la declarații, strategii, programe și alte acte formale la fapte concrete și palpabile pentru autoritățile locale și cei care ne-au delegat aici să-i reprezentăm.

Astăzi, avem posibilitatea să excludem una dintre principalele bariere în demersul nostru față de Consiliul European, să fim scoși de sub monitorizare. Acțiunile declarative, fără realizări concrete practice și lipsa de progrese în domeniul democrației locale sunt printre problemele/cauzele principale care, conform ultimelor rezoluții ale Consiliului European, nu permit, la momentul actual, ca Republica Moldova să fie scoasă de sub procesul de monitorizare.

Stimați colegi, aș vrea să vă amintesc că, potrivit tuturor sondajelor care sunt realizate în țara noastră de zeci de ani, anume autoritățile locale, anume PRIMARUL se bucură de cea mai mare încredere a cetățenilor, alături de biserică! Anume autoritățile locale sunt cele mai aproape de cetățeni și le cunosc nevoile cel mai bine! De ce trebuie să existe atâta neîncredere din partea instituțiilor statului și a parlamentului? De fapt, neîncrederea față de autoritățile locale ar însemna neîncredere față de comunitățile locale care

i-au ales să le reprezinte! Ce semnal vom da noi autorităților locale și întregii societăți, dacă le lipsim de dreptul prevăzut de lege?

Stimați colegi, ziua de azi, prin adoptarea acestei legi și acordarea dreptului tuturor consiliilor locale de a avea acces la Curtea Constituțională, poate deveni ISTORICĂ pentru toate autoritățile publice locale și comunitățile locale! Această zi poate deveni istorică și extrem de importantă pentru viitorul întregului proces de descentralizare și consolidare a autonomiei locale din Republica Moldova! Această zi poate deveni istorică pentru noi toți și întreaga Republică Moldova, precum și un semnal clar și fundamental pentru toate comunitățile locale (care acum sunt cu ochii pe noi), întreaga societate și partenerii noștri externi, că Republica Moldova s-a rupt cu adevărat de trecutul totalitar, recunoaște rolul, locul și drepturile comunităților locale, dorește să se modernizeze și să implementeze cu adevărat valorile și standardele europene, inclusiv cele ce vizează democrația locală, statul de drept și descentralizarea.

Stimați colegi, la acest proiect de lege s-a muncit mai mulți ani, fiind perfecționat și agreat de toți actorii importanți din domeniul dat: guvern, parlament, CALM, reprezentanții APL și societatea civilă. Acest proiect de lege este în interesul tuturor autorităților publice locale, indiferent de afilierea politică. Mai mult ca atât, acest proiect de lege este în interesul întregii țări, deoarece va contribui foarte mult la avansarea procesului de descentralizare și perfecționare a cadrului legal din domeniul administrației publice locale.

Prin urmare, stimați colegi, vă îndemn să demonstrăm solidaritate și respect față de comunitățile noastre locale și să votați proiectul de lege, în varianta propusă de autori. Astfel, de dreptul de a sesiza Curtea Constituțională vor beneficia toate consiliile locale ale autorităților locale de nivelul unu și doi.

DISCURSUL PREȘEDINTELUI CALM CU OCAZIA ZILEI AUTONOMIEI LOCALE ȘI A LUCRĂTORILOR DIN APL (01.02.2017)

**Stimate Domnule Prim-ministru,
Stimați membri ai Parlamentului și Guvernului,
Excelențele Voastre doamnelor și domnilor ambasadori,
Dragi prieteni și colegi,**

Vă salut în numele Congresului Autorităților Locale din Moldova și vă felicit din tot sufletul cu prilejul acestei zile deosebite pentru fiecare dintre noi toți cei care activează în Administrația Publică Locală. Este o ocazie

bună de a evalua situația în domeniu și de a avea o discuție sinceră și deschisă între guvern și APL, cu participarea partenerilor de dezvoltare, privind realizările, problemele existente și direcțiile de soluționare a lor.

Stimați colegi, onorată asistență,

În primul rând, am dori să menționăm faptul că, spre deosebire de anii precedenți, pe parcursul anului 2016 putem constata un progres pe mai multe direcții. În special:

- s-a intensificat colaborarea între CALM și Cancelaria de Stat;
- cu concursul CALM, a fost aprobată strategia reformei administrației publice și prelungită strategia descentralizării;
- CALM a primit acces la ședințele guvernului, cu posibilitatea de a-și exprima poziția;
- a fost descentralizată schimbarea destinației terenurilor și asigurat accesul APL la Curtea Constituțională;
- APL au primit statut de agent constatator în cazurile ce țin de comerțul ilicit, administrarea deșeurilor, construcțiile neautorizate;
- a fost luată decizia politică privind descentralizarea și depolitizarea repartizării fondului rutier, iar acum suntem în așteptarea finalizării procesului;
- alte măsuri au fost menționate și de domnul Prim-ministru.

Salutăm și apreciem aceste schimbări importante în abordare din partea guvernului, ceea ce ne permite să privim cu o doză de optimism în viitor. Sperăm foarte mult că această abordare și înțelegere se va păstra și în continuare.

Iar acum, haideți să trecem la probleme, care sunt multe și necesită să fie menționate și discutate sincer și deschis.

- 1. Credem că actualmente nu există niciun motiv sau temei de a trăgăna implementarea reformelor în domeniul descentralizării și consolidării autonomiei locale.** Cuvintele de bază trebuie să devină pentru noi toți IMPLEMENTARE ȘI ACȚIUNI CONCRETE! Toate direcțiile, obiectivele și acțiunile care urmează a fi întreprinse în domeniul dat sunt prevăzute expres în Strategia Națională de Descentralizare și planul său de acțiuni, Strategia Reformei administrației publice și planul său de acțiuni, Foaia de parcurs, Recomandarea 322 etc. Primul pas concret pe care-l așteptăm este finalizarea descentralizării fondului rutier, prin adoptarea, la primele ședințe ale guvernului și parlamentului, a proiectelor de legi în varianta finală. Urmează alte acțiuni concrete pe domeniul finanțelor locale, controlului administrativ, protecției sociale a funcționarilor din APL și alte domenii restante!

- 2. Trebuie revizuit, perfecționat și legiferat mecanismul actual de dialog între guvern, parlament și CALM/APL.** Existența unui dialog instituționalizat efectiv și permanent este una dintre condițiile fundamentale în avansarea reformelor. Cu toate progresele menționate mai sus, constatăm că, în mare parte, această relație încă nu a devenit una instituționalizată și se bazează mai mult pe calitățile personale și deschiderea din partea unor demnitari de stat. Mecanismul actual este imperfect și nu asigură o implicare plenară a reprezentanților APL în toate structurile relevante la nivel de guvern și parlament. În pofida progreselor menționate mai sus în acest domeniu, doar în ultima perioadă am constatat că reprezentanții APL/CALM nu au fost incluși într-un șir de structuri consultative extrem de importante și relevante pentru APL, unde opinia și vocea lor trebuie să fie auzite. De exemplu, grupul de lucru privind reforma administrației publice centrale, Consiliul economic de pe lângă primul ministru, grupul de lucru recent creat privind elaborarea noului sistem de salarizare etc. Am sesizat aceste probleme și sperăm să le depășim.
- 3. Reforma administrației publice centrale are loc fără participarea reprezentanților APL,** ceea ce este în opinia noastră, o greșeală enormă. De fapt, se repetă practica reformelor anterioare, care s-au soldat cu eșec total. Considerăm că există o legătură firească și foarte strânsă între reforma administrației centrale și a celei locale. Nu poate fi realizată o reformă a administrației centrale, fără să fie afectată și administrația locală, căci este vorba de clarificarea de competențe, resurse etc. Mai mult ca atât, avem impresia că nu este respectată Strategia Reformei administrației publice, recent adoptată și care definește descentralizarea drept unul dintre principiile de bază ale acestei reforme. Tocmai de aceea este firesc ca în acest proces să participe și reprezentanții APL.
- 4. Există mai multe restanțe în implementarea Foii de parcurs și a Recomandării nr. 322 a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei din 2012.** Aceste restanțe trebuie să ne alarmeze pe toți, din perspectiva angajamentelor noastre față de Consiliul Europei și a consecinței de a fi excluși din etapa de monitorizare. Domeniul democrației locale este restanțier, anume aici fiind așteptate progrese reale. În special, în partea ce se referă la descentralizarea financiară, tutela și contorul administrativ excesiv asupra APL, protecția socială și remunerarea în APL. Majoritatea acțiunilor și angajamentelor asumate de Republica Moldova în aceste documente urmau să fie realizate în anul 2016. Dacă în unele direcții există anumite progrese, în altele progresele nu numai că lipsesc, dar, din

contra, situația se deteriorează (de exemplu, în domeniul controlului și tutelei administrative). Colegii se vor opri mai în detaliu la aceste restanțe. Cert este că avem nevoie de monitorizare și acțiuni urgente, deoarece, în unele cazuri, situația iese de sub control și afectează interesul public.

5. **Descentralizarea financiară și consolidarea bazei fiscale locale rămâne un domeniu fundamental și decisiv pentru întregul proces de descentralizare și autonomie locală.** Cum s-a menționat mai sus, în acest domeniu au fost întreprinse unele acțiuni în anul 2016, iar altele sunt prevăzute pentru anul 2017. Deși majoritatea măsurilor sunt importante sub aspectul consolidării autonomiei decizionale, în esență, ele au un caracter destul de relativ și izolat, dacă ne referim la efectele concrete asupra bugetelor locale. Cu alte cuvinte, de ele nu pot beneficia toate APL. Totodată, soluția oferită în cazul fondului rutier, prin care fiecare comunitate locală va beneficia de o anumită finanțare, în funcție de numărul locuitorilor, reprezintă anume acea măsură de descentralizare financiară atât de necesară și mult așteptată de autoritățile locale.
6. **Situația în domeniul protecției sociale și salarizării persoanelor cu demnitate publică și a funcționarilor din APL este extrem de gravă, dacă nu catastrofală, generând tensiune în creștere!** Salarile în APL sunt mizere și derizorii! Volumul de atribuții și sarcini – enorm și suprauman. Totodată, există o grămadă de bariere de ordin legal și birocratic care nu le permit APL să soluționeze problema dată în mod independent. Colegii vor vorbi și la acest subiect, dar situația este alarmantă și tensionată. S-a complicat și mai mult în legătură cu implementarea noului sistem de pensio-nare, care, în condițiile unei remunerații mizere, a eliminat și ultimul strop de motivare și speranță. Această problemă vizează absolut toate autoritățile locale, indiferent de mărime! Iar reforma administrativ-teritorială nu este, cu siguranță, o soluție, deoarece problema este cu mult mai complexă. Aici, de asemenea, se cere o intervenție operativă. Fără a aștepta până când noul sistem de salarizare va fi aprobat, CALM are propuneri concrete pentru a detensiona situația.
7. **O problemă extrem de gravă rămâne tutela administrativă excesivă și relația autorităților locale cu organele de control sau anchetă, precum și presiunile politice asupra reprezentanților APL!** Constatăm că situația nu numai că nu a evoluat, dar a regresat evident. Suntem sesizați permanent la CALM privind abuzurile din partea diferitor organe de control și presiuni din partea organelor de

anchetă. Este o problemă foarte sensibilă și riscă să treacă dincolo de limitele admisibilului, dar și de hotarele Republicii Moldova, afectând imaginea țării, cu atât mai mult că acest domeniu este restanțier și menționat în Foaia de parcurs și Recomandarea 322 din 2012 ale Consiliului Europei. Credem că, la fel cum s-a procedat cu mediul de afaceri, urmează să se instituie un moratoriu pe controale asupra APL, până când nu vor fi adoptate reglementări clare care să facă regula în acest domeniu.

- 8. Nu putem să nu abordăm o altă problemă importantă și de interes general precum este cea a reformei administrativ-teritoriale,** dat fiind faptul că aici sunt adunați practic toți cei vizați: APL, guvern, parlament și partenerii de dezvoltare. CALM, la această etapă, nu este nici împotriva, nici pentru reformă. Nici nu poate fi, deoarece în cadrul CALM sunt opinii diferite. Nouă ni se spune că asupra acestei reforme insistă partenerii de dezvoltare, că reforma este impusă de Fondul Monetar și alți donatori sau parteneri de dezvoltare. Sperăm că nu este așa. Credem că astfel de reforme complexe și sensibile se pregătesc foarte bine, din timp și se discută pe larg în societate. Mai mult ca atât, din câte cunoaștem, chiar la nivelul Uniunii Europene, problemele legate de organizarea administrației publice în statele membre constituie un drept suveran al statelor. De aceea în UE există o varietate foarte mare de sisteme administrativ-teritoriale: de la unele cu municipalități mari (Marea Britanie, Germania, Danemarca) și până la cele cu sisteme teritoriale foarte fragmentate (Slovacia, Cehia, Ungaria), fiecare dintre ele dezvoltându-se destul de bine și având dreptul la viață. Credem că problema dată este prea complexă și prea importantă pentru a lua decizii pripite, peste noapte, sub presiune și fără consens social general. Cu atât mai mult că Republica Moldova deja are o experiență, care nu a fost studiată și care ne-a costat prea mult – aproape 15 ani de mimare a reformelor și centralizare excesivă, pe care o resimțim și astăzi!

Prin urmare, fără a intra în detalii, credem că avem nevoie de o discuție largă pe această temă, cu un proces participativ și, în care să fie implicați toți cei vizați. Republica Moldova are nevoie de un model propriu de reformă, bazat pe experiența individuală și pe realitățile concrete de la noi din țară. În niciun caz nu poate fi vorba de preluarea unor modele și reforme peste noapte. Totodată, în paralel cu discuțiile privind reforma administrativ-teritorială, urmează a fi dezvoltate și puse în aplicare forme alternative de creștere a capacității administrative și îmbunătățire a calității serviciilor publice: amalgamarea voluntară cu fondurile respective, cooperarea intermunicipală, delegarea de servicii, creșterea rolului orașelor/municipiilor etc. Apropo,

toate aceste elemente sunt incluse în Strategia Reformei administrației publice cu concursul CALM. Este necesar doar să fie respectate!

Stimați colegi, onorată asistență, sunt multe de spus și de discutat, dar aș vrea să mă opresc aici.

În final, aș vrea să le mulțumesc din partea autorităților locale din Republica Moldova tuturor partenerilor de dezvoltare ai Republicii Moldova prezenți aici și care înțeleg foarte bine importanța descentralizării și rolului unei Administrații Publice Locale puternice în modernizarea și dezvoltarea țării. Mulțumim mult Statelor Unite, Germaniei, României, Elveției, Suediei, Poloniei, Slovaciei, Cehiei și altor parteneri pentru investițiile majore și directe în satele și orașele noastre, precum și în viitorul Republicii Moldova! Mulțumim mult României pentru cele circa 850 de grădinițe și scoli reparate, inclusiv grădinița din satul meu, precum și pentru tot sprijinul oferit Republicii Moldova în diverse domenii. Mulțumim mult ONU și PNUD pentru proiectele importante de dezvoltare locală, implementate cu succes. Sperăm că și în continuare veți susține, prin programe concrete și cu acces direct pentru autoritățile publice locale, procesul de descentralizare, dezvoltare locală și modernizare a Republicii Moldova!

Încă o dată felicitări, stimați prieteni și colegi, cu prilejul acestei sărbători frumoase! Felicitări, Guvernare Locală! Să nu uitați ceea ce au spus înaintașii noștri: prin unire se realizează fapte mari!

DISCURSUL TATIANEI BADAN, PREȘEDINTE AL CALM, CU OCAZIA ZILEI AUTONOMIEI LOCALE ȘI A LUCRĂTORULUI DIN APL (01.02.2018)

Cu un an în urmă, tot în aceasta sală, în prezența Prim-Ministrului și altor invitați, se simțea o atmosferă pozitivă, binevoitoare și plină de speranță. S-au evidențiat anumite progrese făcute, am lăudat guvernul, am discutat direcțiile în care trebuie să ne mișcăm și am constatat că parcă am început să ne auzim unii pe alșii... Guvernarea centrală cu cea locală. Părea că lucrurile merg în direcția corectă și cu eforturi comune am pornit carul din loc...

A trecut doar un singur an, dar situația s-a schimbat radical. Cu regret, nu în sensul bun. Iar din toate realizările noastre, nu a rămas practic nimic. Mai mult ca atât, pe majoritatea nivelelor autonomiei locale putem constata regrese enorme.

Îmi pare rău, dle Prim-Ministru, cu tot respectul meu pentru Domnia Voastră, dar undeva s-a greșit foarte mult. La nivelul consultanților cu care v-ați înconjurat. Suntem nevoiți să vă spunem acum ceea ce gândim și ceea

ce trebuia să discutăm mai înainte, deoarece pe parcursul întregului an nu am reușit să ne întâlnim și să discutăm problemele într-un alt format, mai lucrativ. Niciodată. Deși am solicitat de nenumărate ori. Iar după câte știți, cum spune o vobă străbună, până când ajungi la Dumnezeu, te mânăncă sfinții... Iar „sfinții” incompetenți și rău intenționați sunt mult mai periculoși decât cei ce vă spun adevărul în față...

Acum să vorbim concret și pe rând despre situația reală, despre care nu vă vor consilierii Dvs.:

1. Situația generală în domeniul autonomiei locale din ultima perioadă de timp (anul 2017) s-a deteriorat enorm. Practic, în toate domeniile esențiale ale democrației locale avem regrese și restanțe enorme: blocarea și restanțe majore la implementarea tuturor documentelor de politici și angajamentelor în domeniul descentralizării (Strategia Descentralizării, Recomandarea 322 și Foaia de parcurs); denaturarea statutului alesului local, prin admiterea ca în calitate de conducător al APL II să ajungă o persoană nealesă; reducerea veniturilor proprii a bugetelor locale și blocare a etapei de consolidare a veniturilor locale; accentuarea drastică a controlului politic și administrativ asupra APL; transferarea de competențe și atribuții fără acoperire financiară; problema statelor de personal și salarizarea lor mizerabilă; lipsa unui dialog constructiv și a unei comunicări instituționale între CALM și Guvernul RM etc. Toate aceste neajunsuri și probleme sunt confirmate prin studii și rapoarte ale unor organizații notorii precum IDIS Viitorul, EXPERT Group, dar, și de către experții Consiliului Europei, care recent a adoptat o rezoluție privind problemele mun. Chișinău, iar în următoarele luni va adopta încă câteva rapoarte și rezoluții referitoare la problemele democrației locale din Republica Moldova.

2. În administrația publică locală din Republica Moldova s-a instituit o stare de INTIMIDARE ȘI FRICĂ GENERALĂ! Mai mult ca atât, în ultimul timp, asistăm la un atac fără precedent din partea unor instituții ale statului asupra administrației locale – unica instituție publică a statului, care mai beneficiază de încrederea cetățenilor. Avem impresia că scopul principal al organelor de stat (judiciare și de control) este de a intimida primarii și aleșii locali, de a băga frica în toată lumea din cadrul APL. Cu mare ușurință, sunt intentate dosare penale, oamenii sunt arestați, suspendați și purtați ani de zile prin procuraturi și judecăți, în mod demonstrativ și fără să fie respectată prezumția nevinovăției, fără să existe anumite dovezi și motive serioase. Iar dacă nu se găsește nimic împotriva primarului, atunci se leagă de ceilalți membri ai familiei, copii, rude, de

afacerile familiei etc. Ați auzit vreun caz de condamnare a vreunui primar? Foarte rar. Pentru că majoritatea dosarelor penale nu rezistă unui proces judiciar corect, deoarece majoritatea lor sunt cusute cu ață albă, fiind intentate la comandă. Iar în acest an s-a ajuns chiar la greva foamei și la cererea de azil politic din partea aleșilor locali și primari. Ceea ce este un semnal extrem de grav.

Apropo, cine și-a cerut vreodată scuze pentru dosarele intentate în mod ilegal? Cine și-a cerut scuze în fața primarului de Taraclia, dl Filipov, pentru faptul că mai mult de doi ani a umblat prin judecăți, a plătit avocații și a fost lipsit de salariu, familia sa trăind din împrumuturi... Dar, cine va răspunde pentru viețile și sănătatea distruse, onoarea și demnitatea umană călcată în picioare a sutelor de primari de către așa-ziii oameni ai legii?

3. Ceea ce se întâmplă în domeniul politicii de cadre și salarizării depășete orice limite admisibile și reprezintă pur și simplu o bătaie de joc față de persoanele cu funcție de demnitate publică locală!

Pe de o parte, volumul de muncă și numărul de responsabilități în APL a crescut enorm în ultimii ani. Parlamentul și Guvernul RM, adoptând nonstop acte normative prin care impun noi obligații APL, însă fără acoperire financiară. Plus la toate, sunt stabilite sancțiuni enorme și disproporționate, în raport cu nivelul remunerației, pentru fiecare încălcare. Ca rezultat, am ajuns la situația când conducătorii autorităților locale au ajuns să fie discriminați și umiliți. Am ajuns să fim remunerați mai rău decât conducătorii subdiviziunilor din subordine, dar și mai rău decât mulți subalterni. De asemenea, este catastrofală situația privind remunerarea funcționarilor din primărie, unde și așa se simte o lipsă de specialiști. Această problemă fiind una de sistem și fiind caracteristică în egală măsură tuturor autorităților locale, indiferent de resursele financiare disponibile: de la Municipiul Chișinău până la cel mai mic sat. Iar cauza principală este sistemul centralizat și total depășit actual care a insuit o sumedenie de bariere contrare legilor din domeniul APL. CALM a venit și pe această dimensiune cu o abordare reală și complexă, inclusiv cu propuneri concrete de modificare a cadrului legal care ar permite depășirea situației critice în care ne aflăm, cu resurse minime din bugetul de stat. Am adresat aceste propuneri de câteva ori Guvernului RM, pe parcursul anului 2017, însă tot nu am primit un răspuns. Acum, din câte știm, în parlament a ajuns o inițiativă a colegilor din Găgăuzia, care au preluat unele idei din conceptul CALM și pe care-l susținem, chiar dacă este incom-

plet și vizează doar funcționarii publici. Însă din acest proiect lipsesc primarii și alte persoane cu funcții de demnitate publică. Ceea ce înseamnă că, dacă în regim de urgență nu ne auzim și nu completăm acest proiect, atunci primarii și alți conducători din APL nu vor beneficia de îmbunătățiri la acest capitol. Mai mult ca atât, se va crea o situație și mai stupidă: practic, deja majoritatea funcționarilor din primării vor avea salarii mai mari decât conducătorul nemijlocit (primarul sau președintele de raion)! Iată încă o dovadă a lipsei de comunicare și cooperare. Dacă într-o perioadă scurtă de timp nu se rezolvă problema descentralizării în domeniul politicii de cadre și salarizare, vom fi nevoiți să trecem la măsuri mai radicale de apărare a drepturilor și intereselor noastre, în conformitate cu decizia recentă a biroului CALM.

4. **Trezește o mare nedumerire modul cum se realizează unele reforme în acest stat, ce vizează autoritățile locale, dar care nu sunt consultate.** Un exemplu de ultimă oră: reorganizarea trezoreriilor. Cum și cine a decis ca, de exemplu, Cimișlia să ajungă la Comrat? De ce cei de la Ștefan-Vodă trebuie să facă sute de kilometri pentru a înregistra un contract... De ce nu se consultă autoritățile locale înainte de a realiza aceste reforme? De ce nu se creează mai întâi toate programele necesare, nu se testează în teritoriu și doar apoi să se implementeze? Drept rezultat, oamenii sunt nevoiți să umble pe drumuri și să stea ore în șir în rând...
5. **Nu putem să nu spunem câteva cuvinte și despre reforma administrativ-teritorială, vehiculată prin coridoarele guvernamentale.** Stimate Dle Prim-ministru, CALM niciodată nu a fost oponentul sau inamicul Guvernului în implementarea acestei reforme. Este total greșită o astfel de abordare. Mai mult ca atât, am venit chiar cu o viziune și concepție proprie, privind reforma complexă a administrației publice locale, ce ține mai ales de forma de optimizare teritorială. Alături de aspectul financiar, organizațional etc.

Însă, având în vedere experiența Republicii Moldova și a altor țări, CALM a fost împotriva unor abordări netransparente, superficiale, grăbite și fără a ține cont de situația reală din teritoriu. Prea scump ne-au costat reformele concepute de străini, realizate la noi peste noapte, și fără să ne gândim la oamenii din teritoriu. Vă amintesc, în acest sens, o vorbă bună a bunului nostru prieten Emil Drăghici, președintele Asociației Comunelor din România: **Oamenii nu sunt cifre, iar satele nu sunt sume!** De aceea, considerăm că principala condiție pentru o reformă reușită este asigurarea unui proces larg și foarte transparent de inițiere a unor discuții în societate pe tema

acestei reforme. Pentru a reduce riscurile și a asigura sustenabilitatea reformelor. În plus, nu trebuie să confundăm reforma administrativ-teritorială cu cea a administrației publice locale. Reforma administrativ-teritorială este doar un element al unui proces mult mai complex de descentralizare și reformă a administrației publice locale. De asemenea, reforma administrativ-teritorială, așa cum este abordată în prezent, reprezintă un risc enorm de blocare a tuturor proceselor de descentralizare și implementare a documentelor de politici și a angajamentelor în sfera autonomiei locale. Deja observăm cum unii factori de decizie motivează lipsa de progrese pe mai multe domenii ale descentralizării (în special, cel financiar) prin faptul că trebuie realizată mai întâi o reformă administrativ-teritorială. Uitând de documente de politici, legi și angajamente internaționale concrete, care NU au nimic comun cu organizarea administrativ-teritorială.

- 6. Lipsa unei comunicări și a unui dialog instituționalizat, permanent și eficient între CALM/APL și Guvernul RM, este problema fundamentală care a condus la deteriorarea situației generale în domeniul autonomiei locale, cu consecințe foarte grave pentru reformele asumate și imaginea guvernului.** Iar lichidarea Comisiei Paritare, anunțată recent, care este unica structură instituționalizată de dialog între guvern și APL trezește mare îngrijorare. Aceasta poate însemna nedorința din partea guvernului de a comunica cu APL și confirmă încă o dată tendințele negative în acest plan. De asemenea, credem că nu este normal că pe parcursul unui an întreg nici Primul-ministru, dar nici Președintele Parlamentului să nu se întâlnească niciodată cu organizația care reprezintă mai mult de 2/3 din autoritățile locale. Aceasta în situația în care Guvernul și Parlamentul RM sunt responsabili de implementarea mai multor documente de politici și angajamente cu restanțe majore și cu termene expirate, pentru care va trebui în curând să răspundă în fața partenerilor de dezvoltare. Nemaivorbind de faptul că nicio structură consultativă care avea drept scop să asigure comunicarea între APL și guvern nu a mai devenit funcțională: Comisia Paritară, Grupul de lucru special pe lângă Ministerul Finanțelor, Grupul de lucru pe reforma administrativ-teritorială etc. Toate au rămas doar pe hârtie. Deși am solicitat nu odată convocarea lor. De asemenea, deși exact cu un an în urmă, tot de la această tribună, s-a promis că vom fi incluși în Consiliul Național pentru Reforma Administrației Publice, dar nu s-a întâmplat acest lucru, toate reformele fiind realizate fără o anumită consultare a reprezentanților APL. Iar toate

acestea, în pofida faptului că Strategia Descentralizării și Strategia Reformei administrației publice prevăd expres ca organizația noastră, CALM, să figureze în calitate de PARTENER în implementarea reformelor respective.

**Stimate Dle Prim-ministru,
Onorată asistență,**

Din lipsă de timp nu mă voi opri la alte probleme. Colegii mei, sper, vor aborda și alte subiecte. Dar aș dori să menționez următoarele: CALM întotdeauna a venit cu deschidere și propuneri constructive privind toate problemele menționate mai sus în ajutorul guvernului. Numai pe parcursul anului 2017 am venit cu pachete de propuneri referitoare la principalele domenii restanțiere: finanțe locale, municipii, salarizare, control administrativ etc. Însă, în loc de dialog sincer și eficient pe marginea tuturor acestor propuneri, CALM și conducerea sa a fost supusă unor campanii murdare de discreditare. Până în prezent unii demnitari umblă prin teritorii, se întâlnesc cu primarii și „distribuie” diferite minciuni și calomnii, cu scopul de a discredita conducerea CALM. Mai mult ca atât, se încearcă discreditarea CALM și în fața partenerilor noștri de dezvoltare. Chiar și organizarea evenimentului de astăzi, unde CALM la inițiativa căruia a fost stabilită această sărbătoare și care reprezintă peste 800 de primării, nici nu a fost invitat în mod demonstrativ, vorbește despre multe. Este o mare greșeală și rușine, **Dle Prim-ministru**, pentru ceea ce se întâmplă și pentru că acceptați astfel de abordări contrare bunului-simț și sub orice limită admisibilă. CALM a fost întotdeauna un partener sincer și deschis pentru cooperare. Suntem cu toții aici anume datorită efortului și inițiativei CALM care a venit cu ideea instituirii acestei sărbători profesionale, cu scopul să ne unească. Cu toate presiunile care se fac asupra primarilor, majoritatea lor covârșitoare sunt informați despre situația reală, înțeleg foarte bine ce se întâmplă și apreciază activitatea CALM.

De aceea, atrageți, vă rog, încă o dată atenția la profesionalismul celor ce vă consultă, faceți o evaluare a rezultatelor și întrebați-vă cum s-a admis ca în Republica Moldova, într-o perioadă atât de scurtă de timp situația să degradeze în așa fel încât să ajungem din categoria țărilor care puteau servi drept exemplu în ceea ce privește domeniul democrației locale (în 2016) în rândul țărilor cu cele mai grave probleme la capitolul democrație locală, la nivelul Consiliului Europei (2017 și 2018).

În concluzie, stimați colegi, pentru mine personal astăzi nu este o atmosferă de sărbătoare. Scuzați-mă că nu vă felicit, dar nu aș vrea să fiu fățarnică, să zâmbesc și să mă bucur în situația când cu toții știm că lucrurile nu merg bine. Însă aceasta nu înseamnă deloc că trebuie să lăsăm mâinile în jos! Vă îndemn să dăm dovadă de spirit de unitate, să ne sprijinim

reciproc și să ne păstrăm demnitatea de ales local! Vă doresc multă sănătate, rezistență, curaj în tot ce faceți și niciodată să nu vă pierdeți speranța! Iar CALM a fost și va fi întotdeauna alături de dumneavoastră! La mulți ani, Autonomie Locală!

**DISCURSUL PREȘEDINTELUI CALM, TATIANA BADAN,
LA ADUNAREA GENERALĂ A CONSILIULUI AUTORITĂȚILOR
LOCALE DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA
(CHIȘINĂU, 11.05.2018)**

Onorată asistență,

1. Din numele tuturor colectivităților locale din Republica Moldova, permiteți-mi să vă salut cordial și să vă spun: BINE AȚI VENIT ACASĂ!

Acest an, pentru noi toți, este unul deosebit și marcat de mai multe evenimente comune cu încărcătură istorică și emoțională enormă. Este anul Centenarului Unirii – eveniment care nu poate să lase indiferent nicio persoană care-și respectă istoria, cultura, limba, neamul și idealurile naționale, pe care se fundamentează existența și viitorul unei națiuni. În acest context, trebuie să menționez rolul satului/comunei din Republica Moldova în păstrarea tradițiilor, culturii, limbii și conștiinței naționale! Anume în Republica Moldova înțelegi cu adevărat sensul cuvintelor marelui Lucian BLAGA că „Veșnicia s-a născut la sat!” În Republica Moldova, anume satul este cel care a salvat limba și conștiința națională! Anume satul nu a permis să se stingă făclia speranței neamului nostru! Aceasta în pofida unui proces masiv și distrugător de ideologizare și deznaționalizare prin care au trecut colectivitățile locale din Moldova și care a lăsat urme foarte adânci în mentalitatea multor oameni de aici. De aceea trebuie să luăm în considerație acest fapt și să facem tot posibilul ca să ajutăm SATUL să-și recapete viața de altădată și să-l păstrăm în calitate de leagăn al culturii și conștiinței noastre naționale. În același timp, trebuie să fim foarte precauți în raport cu diverse inițiative de optimizare și lichidare a satelor.

2. **Totodată, este anul când se împlinesc exact cinci ani din momentul în care Asociația Comunelor din România și Congresul Autorităților Locale din Moldova s-au unit și au creat această platformă comună fără precedent și extrem de importantă pentru noi toți: Consiliul Autorităților Locale din România și Republica Moldova.** Care și-a propus drept scop principal de a impulsiona și realiza o uniune mai strânsă între autoritățile locale din ambele state; de a determina guvernele ambelor state să acorde mai

multă atenție problemelor colectivităților locale și descentralizării; să asigure un schimb de experiență și cunoștințe între administrațiile locale; să dezvolte și implementeze proiecte comune de dezvoltare locală; să creeze condiții legale și să instituie diverse forme și modele de sprijin reciproc între localitățile înfrățite, precum și să stimuleze apariția unor programe și proiecte finanțate de către România și UE destinate direct colectivităților locale din Republica Moldova.

Astăzi suntem deja la a treia reuniune a CALRRM și putem trage unele concluzii și face unele totalizări. În special, pe parcursul acestor ani, s-a intensificat procesul de înfrățiri – sute de sate și orașe din România și Republica Moldova au încheiat acorduri de înfrățire și au început o colaborare mai strânsă.

Tot în această perioadă a fost modificat cadrul legal din România, care acum permite consiliilor locale să decidă direct finanțarea proiectelor în comunitățile locale din Republica Moldova, cu care au stabilite înfrățiri. Acest proces ia o tot mai mare amploare în ultimii ani, zeci de astfel de proiecte fiind deja implementate cu succes și apreciate foarte mult de colectivitățile locale beneficiare.

De asemenea, nu putem să nu menționăm sprijinul enorm și foarte important acordat de România satelor și orașelor din Republica Moldova prin intermediul programului de reparare a grădinițelor și școlilor, precum și de asigurare a instituțiilor educaționale cu autobuze. Deja mii de instituții educaționale au fost reparate din temelii și dotate cu toate necesare pentru o activitate corespunzătoare tuturor cerințelor moderne. Plus la toate, contribuția și sprijinul României este vizibil și extrem de efectiv în astfel de domenii ca aprovizionarea cu apă, infrastructura drumurilor, cultură etc. Apreciam foarte mult ajutorul enorm al României și aducem mulțumiri din partea tuturor colectivităților locale!

Toate aceste fapte și rezultate concrete demonstrează că Consiliul Autorităților Locale din România și Republica Moldova este pe calea ce bună și că implicarea cât mai largă și directă a autorităților locale în toate procesele de dezvoltare și modernizare a comunităților locale din ambele state este practic unica abordare valabilă și efectivă.

3. Iată de ce, în perioada următoare, credem că este necesar să consolidăm această structură și platformă comună a autorităților locale din ambele state, inclusiv prin formalizarea și recunoașterea ei oficială la nivel național, european, și internațional. În acest sens, Consiliul Autorităților Locale din România și Republica Moldova trebuie să devină un actor regional important și un exemplu de unitate a forțelor colectivităților locale.

De asemenea, printre direcțiile principale de activitate a Consiliului Autorităților Locale pentru următoarea perioadă propunem:

1. Înregistrarea și recunoașterea oficială din partea guvernelor ambelor state a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova, în calitate de platformă comună de promovare a valorilor europene în guvernarea locală și consolidare a relațiilor între colectivitățile locale din ambele state.
2. Organizarea, cel puțin o dată pe an, a unei ședințe comune între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova, cu participarea reprezentanților Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova.
3. Promovarea activă a includerii reprezentanților CALM/APL din Republica Moldova în toate structurile UE, responsabile de domeniul administrației locale și regionale, în calitate de membri asociați sau cu statut de observatori. Sau includerea unor reprezentanți ai CALM în delegațiile oficiale ale structurilor asociative ale APL din România, pe lângă organizațiile respective din UE.
4. Crearea unui fond special de dezvoltare și susținere a colectivităților locale din Republica Moldova prin concentrarea finanțărilor europene și românești, cu simplificarea și uniformizarea procedurilor de accesare a fondurilor, respectiv, realizarea unei gestiuni autonome a acestui fond care să asigure acces egal, apolitic și transparent pentru fiecare colectivitate locală; toate acestea să se realizeze numai prin organisme instituite pe principii paritare, între reprezentanții autorităților administrației publice centrale, locale, structurile asociative ale APL și Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova.
5. Instituirea de către Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova a unui program extins de informare și/sau de formare profesională pentru funcționarii din administrația publică locală în vederea schimbului de cunoștințe, experiențe și bune practici.
6. Crearea unui program de corelare/adaptare/ajustare a cadrului legal din domeniul administrației publice locale din Republica Moldova la cel din România cu participarea experților din România.

Toate aceste și alte propuneri le vom discuta astăzi în partea a doua a evenimentului, ele fiind reflectate și în declarația noastră de astăzi, care va fi adresată ambelor guverne.

Dragi prieteni și colegi, onorată asistență, în concluzie, menționăm următoarele:

Trăim în condiții deloc simple, într-o societate foarte divizată și dezamăgită. Însă aceasta nu înseamnă că trebuie să lăsăm mâinile în jos, să ui-

tăm cine suntem, de unde venim, cine sunt strămoșii și înaintașii noștri și care sunt idealurile noastre naționale! Să sperăm și să facem tot posibilul ca toate barierele și vitregiile istoriei să fie depășite, iar lucrurile să revină în albia normalității, așa ca odată să revenim cu toții la vatra noastră comună!

Vă urez sănătate și mult succes!

Să ne ajute Dumnezeu și SĂ PRIVIM CU ÎNCREDERE ÎN VIITOR!

**DISCURSUL VICEPREȘEDINTELUI CALM, PRIMAR
AL MUNICIPIULUI EDINEȚ, CONSTANTIN COJOCARU:
„COLECTIVITĂȚILE LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA – VALORI
ȘI ASPIRAȚII CULTURALE COMUNE, CA PĂRȚI INTEGRANTE
ȘI INDISPENSABILE ALE SPAȚIULUI CULTURAL ROMÂNESC ȘI
EUROPEAN” (24-27.11.2018)**

la întâlnirea grupului politic European Alliance – Comitetul European al Regiunilor în cadrul reuniunii „Investițiile și coeziunea în regiunile și comunitățile locale din Europa. Promovarea inovației și moștenirii culturale”

Stimați colegi,

Întrunirea de astăzi are loc în capitala românității, capitala spațiului românesc – am în vedere atât România, cât și Republica Moldova –, care, în pofida vitregiilor istoriei, a păstrat moștenirea culturală lăsată de predecesori, identitatea noastră națională. Chiar dacă, în urma unui pact diabolic, țara ne-a fost ruptă în bucăți, fiind despărțiți frate de frate, mamă de copii – unul dintre multele exemple îl constituie satul de graniță Sculeni, jumătate rămânând în România și jumătate în Republica Moldova –, moștenirea cul-

turală pe care am primit-o de la strămoși am păstrat-o, am conservat-o și am dus-o în timp a menținut coloana noastră vertebrală. Oricât de rigid a fost elementul ideologic, dragostea de țara-mamă a dăinuit.

Astăzi, în contextul unei Europe unite, este total nedrept ca un popor despărțit de granițe impuse de documente întocmite fără acordul nostru să fie tratat de mama Europa cu unități de măsură diferite. Dacă deviza Uniunii Europene este UNITATE PRIN DIVERSITATE, atunci una dintre părțile constituente ale acestei diversități – românismul – ar trebui să fie văzută într-o formulă unitară pentru cele două componente ale ei, cel puțin ca moștenire culturală și patrimonială. Vorbesc aici în calitate de reprezentant al comunităților locale din țara mea, multe dintre acestea declarându-și simbolic aderența la spațiul românesc. Valorile și aspirațiile culturale și europene comune ale colectivităților locale din Republica Moldova cu cele din România sunt deja un punct de pornire în păstrarea eului cultural.

Practic, aproape toate comunitățile din Republica Moldova au semnat acorduri de înfrățire și parteneriate cu comunități similare din România, iar aceasta vorbește despre tendințele firești ale oamenilor. Aceași tendință se simte și în relație cu alte țări ale Uniunii Europene! Orașul meu, bunăoară, are acorduri și contracte de parteneriat cu zeci de comunități din România, multe dintre punctele-axă ale acestor acte referindu-se la moștenirea culturală și patrimonială, sub aspect istoric. Suntem conștienți că păstrarea acestor moșteniri este posibilă, în mare parte, anume la nivelul comunităților locale și regionale. De aici vine și tendința noastră de apropiere de România, de Europa în general. Valorile naționale și culturale comune ale colectivităților locale din RM și din România rămân a fi un argument incontestabil și pentru apropierea RM de Uniunea Europeană. Este foarte important să se țină cont de acest lucru. De aici deducem că

colectivitățile locale din Republica Moldova rămân a fi o parte indispensabilă și cu drepturi depline a spațiului cultural românesc. În acest context, aducem mulțumiri statului român pentru susținerea pe care o acordă Republicii Moldova pe parcursul anilor.

Urmând șirul logic, putem afirma că, făcând parte dintr-un spațiu cultural și identitar comun, RM este și parte componentă a spațiului european ca atare! În calitate de vicepreședinte al Asociației Primarilor din Republica Moldova, am împuternicirea de a solicita de la partenerii noștri europeni recunoașterea colectivităților locale din RM ca parte integrantă a spațiului valoric și cultural românesc și european! În această ordine de idei, considerăm că este oportun ca una dintre viitoarele întruniri de acest fel să fie organizată în Republica Moldova. Deschiderea pe care o manifestă comunitățile locale către spațiul românesc și, prin el, către cel european este o aspirație de ani. Adeseori însă, această deschidere este privită cu oarecare reticență de spațiul către care se tinde. Colectivitățile locale din RM, în marea lor majoritate, sunt cei mai fideli și mai stabili promotori ai valorilor democratice și culturale europene. Acest lucru se justifică atât prin factorul identitar românesc, cât și prin faptul că sunt beneficiarii direcți ai investițiilor europene venite în ultimii ani în țara noastră, iar conștientizarea respectivă vine și de la impactul benefic al acestor alocări de bani în dezvoltarea țării și a comunităților locale. Tocmai datorită investițiilor, programelor, proiectelor din partea Uniunii Europene, satele și orașele din RM se schimbă spre bine din punctul de vedere al infrastructurii, serviciilor și condițiilor de viață. Iar aceasta ramâne a fi una dintre oportunitățile noastre.

La fel, remarc faptul că aproape 50% din populația RM deține cetățenie europeană!!! Prin intermediul României, Bulgariei, Portugaliei, Cehiei, Italiei etc., mulți cetățeni tind, unilateral, să devină parte componentă a spațiului european, dincolo de sutele de mii de cetățeni ai RM care locuiesc și au permise de ședere/lucru în țările Uniunii Europene. Poate că și din acest motiv RM și comunitățile locale de aici sunt cu mult mai aproape de UE decât de alte țări. Toate aceste fapte/premise ne permit să solicităm o atenție sporită și suport mai mare și pe potrivă pentru APL/colectivitățile locale din RM, în vederea consolidării și dezvoltării lor în calitate de actori, piloni și fundament al dezvoltării europene și democratice a RM. De asemenea, credem că comunitățile locale din RM, în baza celor menționate mai sus, dar și datorită faptului că RM are statut de țară asociată UE, trebuie să beneficieze de un statut special, inclusiv, să le fie acordat dreptul de a participa în cadrul diferitor structuri ale Uniunii Europene specializate pe domeniul APL și al dezvoltării regionale. Acest lucru poate fi supus analiticului minimum la acordarea așa-numitului *drept de vot consultativ*.

Pornind de la toate aceste argumente, accentuez ca ar fi oportun și necesar să se permită accesul APL din RM, al comunităților locale și regionale în general, la fondurile și programele investiționale/ de dezvoltare ale UE, în mod direct, sau, în caz că apar unele incertitudini, prin intermediul parteneriatelor cu colectivitățile locale din România și alte țări UE.

În concluzie, subliniez repetat: colectivitățile locale din Republica Moldova nu numai că sunt parte integrantă a spațiului cultural românesc și european, dar și cel mai important și sigur partener pe care îl pot avea structurile europene aici! Identitatea europeană și culturală comună a colectivităților locale din Republica Moldova și România sunt și vor rămâ-

ne un element axial și distinctiv fundamental, care ar situa RM mult mai aproape de spațiul UE, spre deosebire de alte țări asociate, fie că sunt parte componentă a parteneriatului estic, fie că fac parte din alt spațiu geografic, dar și geopolitic. Conștientizarea acestui deziderat ar duce la menținerea unei stabilități geopolitice, dar și de alt ordin, în special, la păstrarea, menținerea și perpetuarea tuturor vestigiilor, moștenirilor culturale păstrate de-a lungul secolelor.

KARL-HEINZ LAMBERTZ, PREȘEDINTE AL COMITETULUI EUROPEAN AL REGIUNILOR, CĂTRE CALM: „VĂ FELICIT PENTRU MUNCA PE CARE O DESFĂȘURAȚI ÎN REPUBLICA MOLDOVA PENTRU A ANCORA ȚARA, AUTORITĂȚILE LOCALE ȘI CETĂȚENII ÎN PROCESUL DE INTEGRARE EUROPEANĂ” (10.02.2019)

Oficialul european și-a reiterat disponibilitatea de a coopera cu CALM în vederea susținerii APL din Republica Moldova, pentru ca acestea să-și atingă obiectivele în parteneriat cu autoritățile regionale și locale ale Uniunii Europene.

Într-o scrisoare adresată președintelui Congresului Autorităților Locale din Moldova Tatiana Badan (CALM), primar al satului Selemet, Cimișlia, președintele Comitetului European al Regiunilor (COR), Karl-Heinz Lambertz își exprimă susținerea față de autoritățile locale din Republica Moldova, membre ale CALM și intenția de a fortifica cooperarea între COR și CALM.

„A fost o plăcere să vă cunosc, alături de delegația română în Comitetul European al Regiunilor, pe parcursul Forumului de Cooperare, organizat la Bruxelles, înaintea sesiunii plenary din februarie”, se menționează în scrisoare. Karl-Heinz Lambertz a felicitat-o pe Tatiana Badan și întreaga asociație CALM pentru munca pe care o desfășoară în Republica Moldova pentru a ancora țara, autoritățile locale și cetățenii Republicii Moldova în procesul de integrare europeană.

Președintele Comitetului European al Regiunilor a menționat faptul că inițiativele prioritare pentru autoritățile locale din Moldova, enumerate de CALM la Bruxelles, sunt de o importanță fundamentală și a confirmat disponibilitatea instituției COR de a coopera cu CALM în domenii precum democrația locală și descentralizarea, ocuparea forței de muncă și dezvoltării, infrastructurii și serviciilor, investițiilor publice-private. „Cooperarea, în special, în scopul identificării modalităților de dezvoltare durabilă și încurajării autorităților locale de a contribui la realizarea obiectivelor comune, este un

Karl-Heinz Lambertz, președinte al Comitetului European al Regiunilor, către CALM: „Vă felicit pentru munca pe care o desfășurați în Republica Moldova pentru a ancora țara, autoritățile locale și cetățenii în procesul de integrare europeană.”

instrument real ce va permite parteneriatului nostru să dea roade, așa cum s-a menționat și în cadrul Forumului de Cooperare”, a punctat Lambertz.

În plus, în legătură cu domeniile prioritare menționate mai sus, oficialul european a afirmat că Uniunea Europeană oferă noi instrumente de cooperare în contextul Parteneriatului Estic (PE), iar CALM a fost încurajat să profite din plin de acestea, în special în contextul deținerii copreședinției CORLEAP de către R. Moldova în 2022.

„Am încredere în cooperarea cu Dvs. în vederea întăririi multidimensionale a colaborării noastre, prin intermediul Parteneriatului Estic, în condițiile în care țara Dvs., alături de altele, a făcut o alegere clară pentru o viitoare integrare și este invitată să conducă acest proces, în special, prin implicarea activă a autorităților locale.”

Președintele COR a mulțumit CALM pentru că a împărtășit la Bruxelles din viziunile sale cu privire la posibilitățile și instrumentele politice care ar putea fi luate în considerare pentru a permite o cooperare mai strânsă între COR și CALM. Potrivit oficialului european, această cooperare trebuie să fie dezvoltată într-un proces continuu, utilizând toate mijloacele posibile din cadrul structurilor Comitetului European al Regiunilor. „Un prim pas a fost făcut în timpul ședinței noastre plenare, în cadrul căreia a fost organizată o dezbatere privind situația democrației locale în rândul membrilor; un eveniment similar ar putea fi programat pentru una dintre viitoarele reuniuni ale comisiei noastre CIVEX”, a notat Karl-Heinz Lambertz.

De asemenea, Lambertz a sugerat președintelui CALM să ia în calcul organizarea unor modalități pragmatice de cooperare în cadrul delegației române, de exemplu, în timpul pregătirii lucrărilor înainte de sesiunea plenară.

În plus, președintele Comitetului European al Regiunilor a invitat CALM să-și exprime preocupările în cadrul conferinței COR privind starea democrației regionale și locale, eveniment ce va avea loc la 27 iunie 2019, la Bruxelles, în ziua celei de-a 25-a aniversări a COR și a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei.

În cele din urmă, Karl-Heinz Lambertz și-a exprimat nerăbdarea de a se reîntâlni cu CALM în cadrul celui de-al 8-lea Summit al Regiunilor și Orașelor Europene, care va avea loc la București în perioada 14-15 martie 2019.

Totodată, oficialul european a asigurat-o pe președinta CALM, Tatiana Badan, de faptul că este pregătit să consolideze, în măsura posibilităților, instrumentele existente pentru dezbateri și cooperare cu CALM, dar și disponibilitatea de a rămâne la dispoziția CALM, pentru a lua în calcul alte modalități de a ajuta autoritățile locale din Republica Moldova să-și atingă obiectivele în parteneriat cu autoritățile regionale și locale ale Uniunii Europene.

Comitetul European al Regiunilor (COR) este un organism consultativ al UE, format din reprezentanți ai celor 28 de state membre, aleși la nivel

local și regional. Prin intermediul COR, aceștia își pot exprima în mod direct opiniile cu privire la legislația UE, care are impact asupra regiunilor și orașelor. COR le oferă regiunilor și orașelor posibilitatea de a se implica oficial în procesul legislativ al UE, asigurându-se că punctele de vedere și nevoile autorităților locale și regionale sunt respectate. **Comisia Europeană, Consiliul UE și Parlamentul European** trebuie să consulte COR atunci când elaborează acte legislative în domenii care intră în competența autorităților locale și regionale, precum sănătatea, educația, ocuparea forței de muncă, politica socială, coeziunea economică și socială, transportul, energia și combaterea efectelor negative provocate de schimbările climatice.

DISCURSUL PREȘEDINTELUI ASOCIAȚIEI COMUNELOR DIN ROMÂNIA, EMIL DRĂGHICI, ȚINUT ÎN CADRUL SESIUNII PLENARE A COMITETULUI EUROPEAN AL REGIUNILOR (BRUXELLES, 6.02.2019)

Doamnei Vasilica-Viorica DĂNCILĂ, Prim-ministru al României

Îmi revine deosebita onoare să mă adresez Excelenței Voastre în cadrul acestei sesiuni plenare, rugându-vă să primiți salutul de bun venit din partea Grupului Alianța Europeană, al cărui membru sunt, nu numai în calitate de Prim-ministru al țării mele, dar și din perspectiva înaltei responsabilități ce vă revine pe durata mandatului Președinției României la Consiliul Uniunii Europene.

Comitetul European al Regiunilor împlinește, în 2019, 25 de ani de la înființare, fiindu-i pe deplin recunoscută importanța la nivelul Uniunii Europene, conștienți că mai bine de trei sferturi din legislația Uniunii Europene este pusă în aplicare la nivel local și/sau regional, și că succesul nu poate exista în lipsa implicării nivelului de guvernare aflat cel mai aproape de cetățean.

Dragi colegi, ca români, oriunde am fi, în România și, tot mai mulți, în afara ei, în acest an, 2019, suntem încă sub sentimentul marcării evenimentului sărbătorit, **Centenarul Unirii** și, în același timp, nu putem să uităm că în 2020 urmează să se împlinească 80 de ani de la **marea despărțire de România a Basarabiei și a Bucovinei de Nord**, o bună parte a Republicii Moldova de astăzi.

Permiteți-mi, vă rog, Stimată Doamnă Prim-ministru, și, deopotrivă, dragi colegi, membri ai Comitetului European al Regiunilor, să aduc în discuție prevederile art. 8 din Tratatul de la Lisabona, respectiv: „(1) Uniunea dezvoltă relații privilegiate cu țările învecinate, în vederea stabilirii unui spațiu de prosperitate și de bună vecinătate, întemeiat pe valorile Uniunii și caracterizat prin relații strânse și pașnice, bazate pe cooperare.

(2) În înțelesul aliniatului (1), Uniunea poate încheia acorduri speciale cu țările în cauză. Aceste acorduri pot include drepturi și obligații reciproce, precum și posibilitatea de a realiza acțiuni în comun. Punerea lor în aplicare face obiectul unei concertări periodice.”

Plecând de la dimensiunea istorică prezentată, și coroborând cu această prevedere a Tratatului, care ne creează cadrul juridic necesar stabilirii *unui spațiu de prosperitate și de bună vecinătate*, fac un apel de a veni pentru teritoriul din vecinătatea de nord-est și de est a României, respectiv cel al Republicii Moldova, și pentru autoritățile administrației publice locale constituite în Congresul Autorităților Locale din Moldova – CALM, cu programe de cooperare speciale menite să mențină cetățenii din România, dar și din Republica Moldova la un nivel de încredere avansat în politicile Uniunii Europene, știind că, undeva spre jumătate din cetățenii Republicii Moldova sunt deja cetățeni europeni, cu acte în toată regula, având diverse cetățenii: italiană, bulgară, portugheză, spaniolă, cehă, poloneză, cea română fiind majoritară, fiind astfel integrați în Uniunea Europeană. **Iată de ce acest teritoriu din vecinătatea Uniunii Europene, precum și cetățenii de aici, au tot dreptul la relații privilegiate, iar acestea trebuie dezvoltate cât mai urgent cu puțință și pe cât mai multe planuri.**

Parlamentul European, în ultima sa rezoluție cu privire la Republica Moldova, a reiterat necesitatea sprijinului pentru autoritățile locale, după cum și în raportul comun al Serviciului european de acțiune externă și al Comisiei Europene, prezentat în data de 5 aprilie 2018, se arată că Republica Moldova a făcut progrese însemnate, dar sunt necesare măsuri suplimentare, încât cetățenii săi să poată beneficia din plin de avantajele Acordului de Asociere, semnat în urmă cu cinci ani.

De altfel, la nivelul instituțiilor Uniunii Europene, se cere o atenție tot mai mare față de colectivitățile locale și de autoritățile acestora, iar includerea domeniului descentralizării și democrației locale ca prioritate a politicilor europene față de țările învecinate ar fi un element deosebit de important, novator și efektiv, pe de o parte, dar și un real sprijin pentru structurile asociative din regiune pe de altă parte.

Majoritatea covârșitoare a autorităților administrației publice locale este fidelă pentru integrarea în Uniunea Europeană și apropierea de România, conștienți fiind că aceste autorități sunt fundamentul care poate și trebuie să asigure dezvoltarea democratică a Republicii Moldova. O atenție specială față de colectivitățile locale și autoritățile acestora, față de problemele impuse de o descentralizare reală, constituie instrumentul și soluția fundamentală pentru asigurarea apropierei efective a Republicii Moldova, dar și a altor țări din Parteneriatul Estic față de Uniunea Europeană, la nivelul cel mai apropiat de cetățean putându-se cel mai bine să se garanteze stabilitatea și continuitatea

cursului european și implementarea valorilor comunitare, spre deosebire de autoritățile centrale care sunt deopotrivă excesiv de politizate și de instabile.

De aceea, apelul meu se dorește a constitui un obiectiv prioritar și pe agenda Președinției României la Consiliul Uniunii Europene, conducerea Congresului Autorităților Locale din Moldova – CALM, prezentă în aceste zile la Bruxelles, care a și avut o reuniune de lucru cu domnul președinte Karl-Heinz LAMBERTZ în urmă cu o zi, mulțumindu-i pentru sollicitudinea Domniei Sale, văd în Doamna Prim-ministru Vasilica-Viorica DĂNCILĂ principalul promotor al intereselor autorităților administrației publice locale din Republica Moldova la nivelul Uniunii Europene și care să-și lase identitatea legată de dezvoltarea unor astfel de acorduri de cooperare cu o dimensiune bilaterală, separate de Conferința Autorităților Locale și Regionale din Parteneriatul estic (CORLEAP).

Stimați invitați, dragi colegi din Comitetul European al Regiunilor, apreciez că cele enunțate vin să completeze, dacă mai era cazul, nevoia de a privi cetățenii din Republica Moldova și teritoriul acesteia, nu ca pe o parte învecinată Uniunii Europene, ci ca o parte indisolubil componentă a acesteia, iar Congresului Autorităților Locale din Republica Moldova i se cuvine un tratament cu totul și cu totul special, preferențial, în raporturile cu Comitetul European al Regiunilor. Stă în puterile și în capacitatea noastră să fim uniți pentru o Uniune Europeană, UNITĂ!

**ADRIAN TEBAN, VICEPREȘEDINTE AL ASOCIAȚIEI ORAȘELOR
DIN ROMÂNIA: „COMITETUL EUROPEAN AL REGIUNILOR ȘI CALM
VOR COOPERA MAI STRÂNS ÎN INTERESUL COLECTIVITĂȚILOR
LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA.” (06.02.2019)**

**Primarii și structurile asociative din România își asumă angajamentul să
susțină grupul de lucru din cadrul COR dedicat colaborării cu CALM.**

Adrian Teban, vicepreședintele Asociației Orașelor din România, membru al delegației României la Comitetul European al Regiunilor, a vorbit în cadrul sesiunii ce s-a desfășurat la Bruxelles, în perioada 6-8 februarie 2019, despre modul în care Comitetul Regiunilor poate susține parcursul european privind democrația locală din Republica Moldova.

„În ultimii 25 de ani, Republica Moldova a depus un efort semnificativ în domeniul descentralizării. Printre aceste eforturi se numără ratificarea deplină a Cartei Europene a Autogovernării; o schimbare cuprinzătoare a ordinii juridice interne care vizează inițierea unui nivel ridicat de autonomie locală; reforme teritoriale în diferite etape; descentralizarea competențelor către autoritățile locale, asociată cu o ușoară descentralizare fiscală și altele.

Pe parcursul ultimilor șase ani, în domeniul descentralizării și autonomiei locale au fost adoptate o serie de acte normative și de politici foarte importante privind reforma administrației publice.

Anumite realizări în domeniul descentralizării, pe parcursul anului 2016, au avut un efect benefic și au fost apreciate atât pe plan intern, cât și pe plan extern. Aceste progrese au adus speranța în rândul comunităților locale din Republica Moldova pentru continuarea cu succes a reformelor în domeniul democrației locale și recuperarea restanțelor acumulate în implementarea angajamentelor amintite mai sus. În urmă cu exact doi ani, la capitolul progrese în domeniul democrației locale, Republica Moldova putea fi considerată un model de succes la nivel regional și în cadrul țărilor Parteneriatului Estic, față de celelalte state din CORLEAP, Republica Moldova are un statut special.

Din păcate, tendințele neliberale și-au făcut simțite efectele nocive și la nivelul democrației locale, urmare a schimbării sistemului electoral și acuti-zării luptei politice în perspectiva alegerilor parlamentare din 2019.

Autoritățile locale din Moldova nu se bucură de toată puterea de a-și exercita inițiativa la nivel local. Autoritățile locale trebuie să acționeze strict în domeniile și sferile în care legea le-a atribuit competențe. În plus, lipsa capacității operaționale a majorității autorităților locale din Moldova le împiedică să exercite acțiuni noi sau inovatoare în afara cercului de competențe identificat în lege.

În ceea ce privește principiul subsidiarității, este extrem de necesară o inițiativă neechivocă de descentralizare într-o țară provenind din sistemul sovietic, unde supracentralizarea a fost regula.

Strategia Națională de Descentralizare nu a fost implementată, sau doar într-o mică măsură; majoritatea elementelor din Foaia de parcurs nu au fost puse în aplicare, iar guvernul a extins termenele pentru reforma administrației publice.

În ultimii ani se pare că nu s-au efectuat transferuri suplimentare de competențe și puteri către autoritățile locale, iar descentralizarea la nivel local a fost oprită. Partidul politic care este acum la putere favorizează o mișcare către re-centralizare.

Aici, la COR, avem o „platformă de cooperare teritorială” – CORLEAP (Conferința Autorităților Regionale și Locale pentru Parteneriatul Estic) unde asociațiile locale și regionale din statele partenere, precum CALM din R. Moldova, reprezintă puncte importante de contact. Acest lucru permite CORLEAP să colecteze și să împărtășească informații relevante pentru dimensiunea locală și regională a Parteneriatului Estic.

Chiar noi aici avem posibilitatea să dăm putere de negociere și comunicare, partenerilor noștri din Republica Moldova. Cred într-o idee de integrare

europeană de jos în sus a comunităților locale din Republica Moldova. E inutil să amintesc că raporturile cu guvernele centrale tind să fie extrem de greoaie.

Mai mult, Parlamentul European și-a arătat, de curând, printr-o rezoluție, sprijinul pentru comunitățile locale din Moldova. Este o atitudine căreia trebuie să îi dăm mai multă valoare și noi aici, în cadrul COR, privind comunitățile locale.

Potrivit unui sondaj recent, aproape 50% din cetățenii RM susțin un parcurs european al țării lor. Dintre aceștia, 64% sunt tineri sub 30 de ani. Viitorul acestor tineri este în Europa.

Astfel, Moldova, cetățenii ei și comunitățile locale din RM au nevoie de o relație specială și mai profundă cu UE, în cadrul COR. Luând în calcul toate aceste considerente, având în vedere că mandatul nostru se încheie anul viitor, propun pentru noul mandat crearea unui grup de lucru special dedicat colaborării cu primarii din Republica Moldova, având în vedere progresele realizate în cadrul CORLEAP, comparativ cu celelalte state din Parteneriatul Estic și angajamentul primarilor și al structurilor asociative din România de a susține acest grup de lucru.

**TATIANA BADAN, PREȘEDINTE AL CALM, LA ADUNAREA
GENERALĂ A ACoR: „SĂ INTEGRĂM REPUBLICA MOLDOVA
ÎN UE PRIN COLECTIVITĂȚILE ȘI AUTORITĂȚILE LOCALE!”**

(18.02.2019)

Vă prezentăm discursul integral al Tatianeii Badan, președintele Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) ținut la cea de-a XXII-a sesiune ordinară a Adunării Generale a Asociației Comunelor din România (ACoR.), în prezența premierului României Viorica Dăncilă, a membrilor Guvernului României, a unor oficiali europeni, dar și a sute de primari de comune din România.

Onorată asistență,

În numele delegației Republicii Moldova și a tuturor autorităților locale de peste Prut, aș vrea să vă salut din tot sufletul și să vă urez mult succes în activitatea Dvs. de zi cu zi, precum și realizarea tuturor obiectivelor Adunării generale a Asociației Comunelor din România.

Nu este prima dată când participăm la acest eveniment, dar de fiecare dată trăim sentimente și emoții deosebit de frumoase, pline de bucurie, mândrie, respect și exemplu de urmat pentru ceea ce vedem aici, pentru întâlnirile pe care le avem cu frații noștri, pentru dialogul sincer și direct care există între Guvern și ACoR, dar și pentru ceea ce reprezintă în prezent Asociația Comunelor din România – un actor important pe plan național și

internațional care contribuie enorm la dezvoltarea comunelor și creșterea standardelor de viață din mediul rural al României.

Dragi prieteni și colegi! Recent am trăit momente deosebite la Bruxelles, participând la ședința plenară a Comitetului European al Regiunilor, în cadrul căreia am avut ocazia excepțională de a ne întâlni, alături de prietenii noștri din delegația română, cu președintele Comitetului Regiunilor, domnul Karl Lambertz, cu care am discutat esența și perspectiva europeană a colectivităților locale din Republica Moldova. De asemenea, în cadrul acestui eveniment, am avut fericita ocazie să asistăm la prezentarea priorităților României de către Prim-ministrul României, Dna Viorica Dăncilă, care ne-a impresionat foarte mult prin mesajele sale precise și consistente, prin care se recunoaște locul și rolul important al autorităților locale în asigurarea durabilității construcției europene. Dar, în aceeași măsură, am fost impresionați de răspunsurile foarte precise și concrete la întrebările acordate de către membrii CoR, inclusiv la cele privind necesitatea asigurării unei relații speciale cu Republica Moldova și autoritățile sale locale.

Credem că acest eveniment a fost unul extrem de important și istoric, care se datorează anume inițiativei și contribuției majore a Asociației Comunelor, în frunte cu Dl Emil Drăghici. Discursul său în plenul ședinței Comitetului Regiunilor, dar și cel al doamnei Mariana Gâju și al altor colegi din delegația României credem că vor rămâne în istorie și reprezintă o lumină a speranței pentru colectivitățile locale din Republica Moldova. Pentru aceasta Vă apreciem și Vă mulțumim enorm!

Stimați prieteni și colegi,

Onorată asistență,

CALM, alături de ACoR, promovează de mai mulți ani la nivel european următoarele deziderate:

- Colectivitățile locale din RM fac parte din spațiul românesc și european cultural și valoric! Cetățenii din RM, prin natura și esența lor, sunt europeni, majoritatea deținând cetățenia europeană și/sau muncind în țările UE.

- Anume autoritățile locale din Republica Moldova sunt cele mai sincere și fideli susținători ai cursului european și apropierea reală de spațiul valoric și cultural românesc și european.
- În același timp, putem constata că la nivelul autorităților centrale lucrurile sunt mult mai dificile și complexe.

Anume din aceste considerente, credem că autoritățile locale din Republica Moldova merită relații speciale și mai apropiate cu instituțiile Uniunii Europene și în special cu Comitetul Regiunilor, fiind în acest fel susținute. De aceea, CALM împreună cu ACoR, propune o abordare nouă în raport cu Republica Moldova: o abordare de jos în sus! Sa integrăm Republica Moldova în UE prin: colectivitățile și autoritățile sale locale, prin apropierea și integrarea treptată a APL din Republica Moldova și CALM în structurile europene responsabile de dezvoltarea regională și locală, prin crearea unor programe speciale de dezvoltare/ finanțare cu acces direct pentru APL din RM sau acordarea accesului la programele existente ale UE destinate dezvoltării regionale și locale, în comun cu APL din România și alte țări ale UE.

Credem că o astfel de abordare, în contextul acestei oportunități istorice a Președinției României, precum și în contextul discuțiilor privind necesitatea reformării Uniunii Europene cu o atenție sporită pentru creșterea rolului regiunilor și autorităților locale, ar putea deveni una novatorie, efectivă și care ar face onoare Președinției României.

În prezența doamnei Prim-ministru și a membrilor Guvernului României, aș vrea să mulțumesc încă o dată României, tuturor Domniilor Voastre, pentru sprijinul important și proiectele frumoase implementate în Republica Moldova, ca rezultat, mii de grădinițe și școli fiind deja reparate și asigurate cu autobuze școlare; pentru suportul necondiționat și sincer al României resimțit și în alte domenii, precum infrastructura drumurilor, aprovizionarea cu apă, cultura etc. Vă mulțumim mult și apreciem aceste investiții strategice în viitorul nostru comun!

Stimată Doamnă Prim-ministru,

Dragi prieteni și colegi, profitând de această ocazie și pornind de la situația actuală politică extrem de dificilă din Republica Moldova, am dori să atragem atenția asupra necesității vitale de a acorda o mai mare atenție dezvoltării unor relații directe între autoritățile române și autoritățile locale din R. Moldova: prin elaborarea unor programe de dezvoltare/finanțare cu participarea reprezentanților APL din Republica Moldova și România, structurilor asociative ale APL, precum și prin asigurarea accesului direct nemijlocit al APL din RM.

În acest sens, venim cu solicitarea către Guvernul României de a acorda o mai mare atenție acestui proces, prin sprijinirea inițiativei comune a

ACoR și CALM de creare și consolidare a unei platforme de unificare, reprezentare și colaborare a tuturor autorităților locale din România și Republica Moldova – Consiliul Autorităților Locale din România și R. Moldova, Structură care urmează a fi reorganizată în Federația Pro Carta! Obiectivul principal al acestei platforme de unificare fiind promovarea la nivel UE a intereselor APL din RM și România, consolidarea procesului de înfrățiri între localități, schimbul de experiență și de cunoștințe, transferul de bune practici și cunoștințe între APL, ajustarea cadrului instituțional și legal din Republica Moldova la standardele României și UE, dezvoltarea și implementarea programelor de dezvoltare destinate colectivităților locale etc.

Mai mult ca atât, venim cu propunerea ca unul sau doi reprezentanți ai acestei viitoare structuri/platforme comune să poată participa la ședințele Guvernelor României și al Republicii Moldova cu drept de vot consultativ. O astfel de acțiune ar putea fi un semnal extrem de important de consolidare și unificare pe alte domenii, dar și un semnal pentru întreaga societate din Republica Moldova și România.

O altă propunere este de a acorda o atenție sporită ACoR și altor structuri asociative ale APL din România în vederea participării și implementării programelor finanțate din fondurile României și destinate Republicii Moldova. Aceasta fiind o cale de a crește eficiența utilizării resurselor, precum și de a spori prezența directă a României în satele și orașele din RM, dar și o modalitate de a consolida relațiile între structurile asociative de pe ambele părți ale Prutului. Situația de astăzi la acest capitol este una stranie, când fondurile românești destinate Republicii Moldova sunt administrate, de regulă, de către organizații străine și nu de către organizații respective din România. Credem că Asociația Comunelor din România și alte structuri asociative au capacitate suficientă pentru a implementa proiecte din Fondurile României destinate colectivităților locale din Republica Moldova.

În fine, credem că autoritățile locale din Republica Moldova și CALM, în calitate de principali promotori ai valorilor europene și apropiării de România și UE, poate acum ca niciodată au nevoie de un suport politic și direct din partea României și a Uniunii Europene. În acest context, propunem organizarea unei ședințe comune a Guvernelor României și Republicii Moldova, cu participarea tuturor structurilor asociative ale autorităților locale din ambele state, în cadrul căreia să fie discutate propunerile de mai sus, precum și multe alte aspecte, care să permită consolidarea proceselor și tendințelor pozitive în relațiile APL din R. Moldova și România, inclusiv prin sprijinul direct și real al localităților înfrățite. Iar aceste întâlniri, cu participarea reprezentanților structurilor asociative ale APL, să devină o tradiție. O astfel de acțiune, va reprezenta un semnal și exemplu important de urmat și pentru autoritățile din Republica Moldova.

Stimați prieteni și colegi,
Încă o dată vă mulțumim mult pentru tot ce faceți pentru Republica Moldova! Mulțumim stimați colegi primari! Mulțumim ACoR. Mulțumim România! Vă urăm mult succes! La mai mult și la mai mare!

**DISCURSUL TATIANEI BADAN, PREȘEDINTE AL CALM,
LA SUMMITUL EUROPEAN AL REGIUNILOR ȘI ORAȘELOR
DIN BUCUREȘTI (14.03.2019)**

**Stimată Doamnă Prim-ministru,
Stimate Dle Președinte al Comitetului European al Regiunilor,
Dragi prieteni și colegi,**

În numele delegației Republicii Moldova, aș vrea să vă salut din tot sufletul și să vă mulțumesc mult pentru această ocazie extraordinară de a vorbi în fața domniilor voastre despre aspirațiile europene, așteptările și aderența colectivităților locale din Republica Moldova la spațiul valoric și cultural european.

Stimați prieteni și colegi,

Considerăm că o politică europeană extinsă și cuprinzătoare de coeziune, care ar include și colectivitățile locale din Republica Moldova, ar putea juca un rol benefic în cadrul procesului de dezvoltare durabilă al acestui teritoriu, în conformitate cu standardele și valorile Uniunii Europene.

Onorată asistență! Cazul Republicii Moldova și al colectivităților sale locale este unul special și deosebit de alte țări din vecinătatea UE. Aceasta deoarece:

1. Colectivitățile locale din Republica Moldova au fost și sunt parte din spațiul românesc și european cultural și valoric comun! Ne unește comunitatea de limbă, istorie, cultură, mentalitatea și aspirațiile EUROPENE!
2. Colectivitățile locale din Republica Moldova, în marea lor majoritate, sunt cele mai fidele și stabile promotoare ale valorilor democratice și culturale europene.
3. La ora actuală, o bună parte din cetățenii Republicii Moldova sunt deja europeni cu acte în regulă, care dețin cetățenie europeană, locuiesc, au permise de ședere și de lucru în țările Uniunii Europene.

Anume din aceste considerente credem că autoritățile locale din Republica Moldova merită o relație mai specială și mai apropiată cu instituțiile Uniunii Europene și, în mod special, cu Comitetul Regiunilor.

În acest context, alături de prietenii noștri din România, propunem o abordare nouă în raport cu Republica Moldova: o abordare de jos în sus, bazată pe principiul european al COEZIUNII TERITORIALE EXTINSE. Extinse și asupra teritoriilor asociate la Uniunea Europeană, care deja fac

parte *de facto* din acest spațiu valoric, dar care din cauza unor vitregii istorice, în acest moment, încă nu pot face parte din familia europeană unită!

În special, propunem drept prioritare:

- Includerea descentralizării și democrației locale în lista domeniilor prioritare a relațiilor Uniunii Europene cu autoritățile naționale ale Republicii Moldova. Astfel va fi dat un semnal politic clar că acest domeniu este important pentru UE, de care trebuie să țină cont și autoritățile naționale.
- Identificarea și aplicarea unui format special pentru participarea autorităților locale din Republica Moldova în cadrul Comitetului Regiunilor, în conformitate cu statutul special al Republicii Moldova de stat asociat la UE.
- Facilitarea accesului pentru autoritățile locale din Republica Moldova la programele de coeziune și dezvoltare existente ale Uniunii Europene, inclusiv în parteneriat cu autoritățile locale din România și alte țări UE.
- Elaborarea unor programe speciale de dezvoltare cu acces direct și nemijlocit pentru autoritățile locale din Republica Moldova.

În concluzie, considerăm că anume politica europeană de coeziune, privită într-un context mai larg și mai cuprinzător, ar putea reprezenta acel instrument care să ofere mai multă stabilitate, democrație, dezvoltare și perspectivă la nivelul colectivităților locale din Republica Moldova. Suntem convingși că locul colectivităților locale din Republica Moldova este în spațiul valoric și cultural românesc și european, alături de Domniile Voastre.

Sperăm foarte mult că va veni timpul când și Republica Moldova va ocupa locul său firesc dat de Dumnezeu și care îi aparține de drept, în cadrul mării familii europene și alături de frații noștri de sânge și de cauză.

Mulțumim mult delegației României, Dlui Președinte Lambertz și întregului Comitet al Regiunilor! Vă dorim multă sănătate, realizări și succes!

**DISCURSUL TATIANEI BADAN, PREȘEDINTE AL CALM,
PREȘEDINTE AL DELEGAȚIEI RM LA CONGRESUL
AUTORITĂȚILOR LOCALE ȘI REGIONALE AL CONSILIULUI
EUROPEI (CALRCE), SESIUNEA A 36-A, ÎN CONTEXTUL
DISCUTĂRII ÎN PLEN A RAPORTULUI „DEMOCRAȚIA LOCALĂ
ȘI REGIONALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA” (04.04.2019)**

Mulțumim raportorilor pentru elaborarea acestui document important pentru viitorul democrației locale din Republica Moldova. Putem afirma că democrația locală din RM parcurge o etapă dificilă. Raportul și recomandări-

le sunt obiective și reflectă situația reală din cadrul administrațiilor locale, stabilește problemele de bază și acțiunile necesare din partea puterii centrale. Acest document este așteptat cu speranță de către autoritățile locale din Republica Moldova. Apreciem faptul că în raport s-a pus accentul pe necesitatea îndeplinirii recomandărilor precedente, considerând că anume aceste restanțe constituie unul dintre motivele înrăutățirii democrației locale din Republica Moldova. Sperăm că autoritățile RM vor studia Raportul și recomandările CALRCE și vor începe îndeplinirea efectivă a acestora, în parteneriat cu autoritățile locale, cu CALM și CALRCE.

Dat fiind faptul că mandatul delegației Republicii Moldova a ajuns la final, țin să mulțumesc colegilor din delegație pentru unitate, consens și susținere reciprocă. Republica Moldova nu a avut niciodată o delegație atât de puternică și prietenoasă, care s-a ghidat exclusiv de asigurarea democrației locale și drepturilor autorităților locale din statul nostru. Sperăm foarte mult că, cu ajutorul acestui document, starea lucrurilor din RM va reveni la normalitate, iar democrația locală se va dezvolta în direcția corectă, în corespundere cu principiile Cartei europene a autonomiei locale.

Amintim că în perioada 2-4 aprilie 2019, la Strasbourg (Franța) a avut loc cea de-a 36-a sesiune a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European (CALRCE). La evenimentul cu genericul „Primarii salvând democrația” a fost discutat și aprobat Raportul privind „Democrația locală și regională în Republica Moldova”. În acest raport s-a specificat că Republica Moldova mai are încă multe restanțe în ceea ce privește respectarea ultimei rezoluții și recomandări ale CALRCE, urmând să îndeplinească și o serie de angajamente în domeniul democrației locale.

CALM ȘI GUVERNUL AU STABILIT CA PROCESUL DE DESCENTRALIZARE SĂ DEVINĂ O PRIORITATE A REPUBLICII MOLDOVA! (21.06.2019)

Necesitatea edificării unui cadru instituțional adecvat și instituirea unui mecanism real de colaborare între autoritățile centrale și cele locale ce ar urgenta procesul de descentralizare și consolidare a autonomiei locale la toate nivelurile de administrație publică au fost cele mai importante subiecte discutate vineri, 21 iunie, la întrevederea celor peste 700 de aleși locali cu premierul Maia Sandu și alți reprezentanți ai administrației centrale. Evenimentul a fost organizat de Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) și Cancelaria de Stat și a fost moderat de directorul executiv al CALM, Viorel Furdui.

Premierul i-a asigurat pe cei prezenți că actuala guvernare înțelege foarte bine prin ce coșmar au trecut aleșii locali în ultimii ani. „Știm că ați fost amenințați cu deschiderea dosarelor penale, știm că ați fost șantajați cu reducerea finanțării pentru comunitățile dvs., astfel încât să nu puteți să îndepliniți promisiunile pe care le-ați făcut în fața cetățenilor”. Maia Sandu le-a dat asigurări aleșilor locali că va începe procesul de descentralizare reală. „Vom face totul pentru ca cuantumul bugetelor locale să crească. Vom deschide calea finanțărilor din partea partenerilor străini, să existe finanțare directă către APL. Vor rămâne și proiecte care vor fi coordonate la nivel central, dar vom promova metode și mecanisme de finanțare directă, astfel încât să reducem dependența APL de puterea centrală. Noi avem un obiectiv comun. Atunci când oamenii din localitățile în care lucrați dvs. se vor simți bine, atunci când standardul de viață al locuitorilor va fi unul ridicat, atunci misiunea autorităților centrale va fi îndeplinită”, a afirmat Prim-ministrul.

Potrivit președintelui CALM, Tatiana Badan, prezența numeroasă a primarilor la acest eveniment este o dovadă a faptului că în inimile majorității reprezentanților APL a renăscut speranța și există așteptări foarte mari privind schimbarea lucrurilor în bine. Tatiana Badan s-a arătat convinsă de faptul că un aspect important ce ar contribui la această schimbare așteptată este crearea unui mecanism efectiv și permanent de colaborare, consultare și implicare a APL în procesul decizional național. „Astfel, vocea APL va fi auzită la fiecare etapă a procesului decizional din Republica Moldova. Printre acțiunile prioritare în domeniul consolidării cooperării și dialogului între Guvern și APL, președintele CALM a propus acordarea CALM statutul de membru al Guvernului, cu vot consultativ. „Astfel va fi asigurată prezența opiniei generalizate a tuturor APL în cadrul ședințelor Guvernului. În prezent, de acest drept beneficiază doar UTA Găgăuzia, în timp ce majoritatea covârșitoarea a APL din Republica Moldova nu are același

privilegiu. Astfel se va intensifica activitatea Comisiei Paritare (cu participarea membrilor Guvernului), a grupului de lucru CALM–Guvern (la nivelul secretarilor de stat), a grupurilor de lucru comune cu CALM de pe lângă fiecare minister; va avea loc introducerea în Regulamentul Parlamentului, în Legea actelor normative etc. a obligativității consultării opiniei APL/CALM de către reprezentanții Comisiilor Parlamentare și autorilor proiectelor de legi a tuturor inițiativelor ce vizează drepturile și interesele APL etc.”

Sergiu Litvinenco, președintele Comisiei Juridice Numiri și Imunități a Parlamentului, i-a asigurat pe aleșii locali că în programul de guvernare există un compartiment special dedicat descentralizării și administrației publice locale și a prezentat câteva dintre prioritățile noii guvernări, printre care angajamentul legat de implicarea efectivă a APL în procesul de luare a deciziilor.

Igor Munteanu, președintele Comisiei Parlamentare Economie, Buget și Finanțe, a amintit că la evenimentul organizat de CALM și Cancelaria de Stat s-a spus că, în sfârșit, suntem liberi. „Ar trebui să fim nu doar liberi, dar și lideri. Lideri în restabilirea competențelor APL, lideri la reprezentarea intereselor atât de diverse și atât de importante ale comunităților locale, lideri și în procesul de recăpătare a prestigiului de care RM trebuie să se bucure în raport cu instituțiile internaționale.” În vederea impulsivării descentralizării APL, Igor Munteanu a pledat pentru ca Parlamentul, de comun acord cu Guvernul, să examineze și să analizeze cu foarte multă atenție propunerile care au venit în ultima vreme din partea CALM.

Primarul municipiului Edineț, vicepreședinte al CALM, Constantin Cojocar, și-a exprimat dorința de a elimina structurile administrative parazitare, intermediare. „Suntem o țară mică și mă întreb dacă chiar avem nevoie de APL I, APL II, APC etc. Nu vreau să spun că unii sau alții din

structura la care mă refer sunt buni sau mai puțin buni, dar mi se pare că prea mulți bani publici se cheltuiesc acolo și sunt prea politizate aceste resurse.”

Potrivit primarului municipiului Strășeni, vicepreședinte al CALM, Valentina Casian, „Drumuri bune 1” este un proiect ilegal. „Am vorbit despre ilegalitatea acestui program, am avut zeci de ședințe de judecată, am dezvăluit adevărata imagine a celor care promovează și implementează acest proiect. Nu poate să decidă un președinte de raion sau un alt om din cadrul unui partid de guvernământ ce drum trebuie să fie construit, întrucât acesta nu este nici unul de acces spre instituții publice, nici unul de trafic intens. Propunerea noastră este foarte clară: oprirea acestor programe ilegale, care implică resurse repartizate după criteriile neclare”.

Nicolae Tudoreanu, primar de Feștelița, Ștefan-Vodă, a venit cu propuneri privind îmbunătățirea sistemului de finanțe a autorității publice locale. „Codul Funciar, care astăzi este principala sursă în formarea bugetelor locale, nu a fost modificat din anul 1999. Avem 100 de mii de lei încasați în 1999 la o mie ha de teren agricol prelucrat și aceeași sumă o încasăm și astăzi, vă dați bine seama ce însemnau 100 de mii de lei în 1999 și ce înseamnă 100 de mii în 2019, fără indexare, fără actualizare și fără calcularea inflației. Nu avem procese de reindexare a veniturilor proprii prevăzute prin lege. Poate că am o abordare prea tehnică, dar am observat la un moment dat că anume problemele tehnice sunt probleme reale în APC.”

Primarul orașului Cimișlia, vicepreședinte al CALM, Gheorghe Răileanu, a afirmat că astăzi suntem într-o criză. „O criză care ne-a oprit din dezvoltare, iar acum suntem obligați să facem un salt...” Gheorghe Răileanu a fost de părere că rolul unui primar nu este doar de a face un drum, dar și de

a fi o persoană care ar putea mobiliza cetățenii. „Indiferent de partidul din care facem parte, trebuie să avem interese comune. Am întâlnit primari care erau mânați ca vitele să muncească pentru partid. Trebuie să ne mobilizăm și să fim uniți”, a fost îndemnul primarului de Cimișlia.

Primarul orașului Comrat, Serghei Anastasov, a menționat că, doar după ce sistemul judecătoresc va fi cu adevărat independent, se va reuși și dezvoltarea țării. „Acum patru ani, când am devenit primar, am văzut că avem observatori din partea unor partide politice. Trăim într-un stat, nu în pușcărie. Ne dorim ca fiecare structură să se ocupe strict de atribuțiile sale.”

Primarul orașului Bălți, Nicolae Grigorișin, a declarat că oamenii nu mai cred în instituțiile statului. Cât privește proiectul „Drumuri bune”, Nicolae Grigorișin a opinat că banii au fost repartizați în funcție de apartenența politică.

Primărița orașului Drochia, Nina Cereteu a vorbit din numele primarilor din opoziție. „Vreau să vă rog să nu ne mai divizați în «ai noștri» și «ai voștri». Am obosit de dosare penale. Vreau să vă îndemn să faceți vizite în teritoriu și ar fi binevenită revizuirea rolului și a locului administrației locale de nivelul 2.”

Primarul de Palanca, Ștefan-Vodă, Larisa Voloh, a vorbit despre faptul că funcția publică de mult a devenit una neatractivă, nu doar din cauza unui sistem de salarizare centralizat și depășit, care contravine cadrului constituțional și legal din domeniul descentralizării și autonomiei locale, dar și din cauza unui sistem de pensionare care a exclus orice stimulente pentru persoanele cu demnitate publică. „Oameni care au activat zeci de ani în serviciul public au pensii sub limita sărăciei. Câți vor fi cei care vor mai dori să ocupe aceste funcții vacante în instituțiile noastre?”

Alexei Busuioc, primarul de Capaclia, Cantemir, a fost de părere că reprezentanții Consiliilor raionale sunt activi doar în campaniile electorale. „Pentru întreținerea Consiliului raional Cantemir se cheltuie circa 19 milioane de lei. Suntem 27 de primării. Iar dacă s-ar împărți acești bani *per capita*, vă imaginați câte lucruri am putea face?”

Svetlana Mitrofan, președinta Rețelei Secretarilor Consiliilor Locale din cadrul CALM, a declarat că funcționarii publici sunt temelia acestui stat. „Nu am văzut un primar performant fără o echipă profesionistă. E bine că actualul Guvern a înțeles că cetățenii au pierdut aproape toată încrederea în structurile statului, iar noi încercăm să facem față acestei situații. În aprilie curent, a fost creată Rețeaua Profesională a Secretarilor și deja am expediat o adresare către Guvern.” Svetlana Mitrofan și-a exprimat speranța că actualul Guvern va aborda cu mai multă responsabilitate problemele cu care se confruntă secretarii consiliilor locale.

La finalul întrevederii, premierul Maia Sandu a răspuns la mai multe întrebări adresate de aleșii locali și a solicitat CALM să delege persoane care să participe, împreună cu reprezentanții executivului, la identificarea celor mai bune soluții pentru APL.

**GHEORGHE RĂILEANU, PRIMAR AL ORAȘULUI CIMIȘLIA,
VICEPREȘEDINTE AL CALM: „ROLUL UNUI PRIMAR ESTE DE
A FI CONDUCĂTORUL UNEI COMUNITĂȚI, UN MODEL PENTRU
CETĂȚENI, O PERSOANĂ CARE SĂ POATĂ MOBILIZA, ÎNCURAJA
OAMENII, SĂ LE REDEA OPTIMISMUL”**

La întrevederea membrilor CALM cu noua administrație publică centrală, Gheorghe Răileanu, primarul orașului Cimișlia, vicepreședinte al CALM, a făcut o radiografie a realităților în care au activat în ultimii ani autoritățile locale.

„Suntem într-o criză de foarte lungă durată, generată de incapacitatea noastră, poate pentru că am avut prea puțină intelectualitate după ce ne-am rupt de Uniunea Sovietică, devotată interesului poporului. Această criză ne-a oprit dezvoltarea și acum cred că suntem obligați să facem un salt pentru a ne alinia altor țări din civilizația modernă, state în care au fost sau locuiesc cetățenii noștri, văd cum se trăiește acolo și nu mai pot tolera ceea ce avem în RM.”

Gheorghe Răileanu a fost de părere că în acești ani s-a creat un sistem care a încercat să se autoconservede, să se perpetueze la putere și a ajuns la o fază înaintată de performanță în acest sens. „Statul a fost acaparat, această noțiune însumând mai multe fenomene, cum ar fi starea businessului, iar

un primar este cel care trebuie să suporte tot. Am observat că și businessul face tot posibilul să folosească statul prin presiuni asupra APL sau chiar APC, businessul fiind totodată și victimă a acestui sistem.”

Primarul de Cimișlia a afirmat că aleșii locali s-au aflat într-o situație foarte complicată, doreau să soluționeze problemele locale, ceea ce au promis cetățenilor, dar nu știau cum să procedeze pentru a găsi soluțiile pertinente. „Este o întrebare crucială pentru orice primar și poate aș fi trecut și eu la partidul de guvernământ, dar permanent m-a frământat o întrebare – cum ridicăm nivelul de trai al oamenilor? Cum facem să stopăm fuga din această țară, pentru că oamenii dezertează continuu. Un primar, dacă a făcut un drum sau a instalat câteva lămpi pentru iluminatul stradal, nu influențează deloc acest proces. Pe mine m-a preocupat tot timpul ce facem cu poporul. Sunt sigur că toți ne punem aceste probleme, pentru că nu poate fi un primar care să nu se gândească la starea cetățenilor din localitatea pe care o administrează. Tot timpul am avut de ales, mă raportează la toți, la cei care au fost în partidul de guvernământ și la cei care nu au fost, la cei care au avut de suferit și la cei care nu au avut de suferit sau au avut de profitat. Rolul unui primar nu este doar să facă o bucată de drum, este de conducător al unei comunități, un model de urmat pentru cetățeni, o persoană care să poată mobiliza, încuraja oamenii, să le redea optimismul.

Gheorghe Răileanu a declarat că Congresul Autorităților Locale din Moldova a fost o insulă de speranță unde toți primarii au reușit să se solidarizeze. „Astăzi au vorbit și câțiva primari de la PD, vreau să menționez că am găsit limbaj comun. Cineva s-a aflat în acest partid tot timpul, nu a reușit să opună rezistență, cineva a fost nevoit să meargă la partidul de guvernământ pentru că nu avea nicio soluție pentru a executa niște promisiuni făcute în fața cetățenilor. Vreau să spun și despre ofițerii care au făcut aceste urmăriri sau presiuni asupra noastră. Am observat că foarte puțini au făcut acest lucru cu trageră de inimă. Foarte mulți au boicotat, practic, aceste dosare penale. Am avut posibilitatea să văd ordonanțele de punere sub învinuire a domnilor Policinschi, Cimpoieș, Filipov și alți primari și mă întrebam dacă ofițerii noștri sunt chiar atât de proști, fiindcă era vorba doar de niște banalități acolo. Mai târziu m-am convins, în cazul altor dosare, că avem ofițeri buni, procurori buni, specialiști care pot lucra în poliție. Cred că ei în asemenea mod au boicotat regimul care dădea comenzi politice. Iată de ce ar fi foarte bine să reușim să nu aruncăm copilul cu tot cu apă în acest proces de reformare.”

Gheorghe Răileanu a scos în evidență faptul că acum suntem în pragul unei posibilități enorme de a reveni la normalitate, dar pentru asta trebuie să se mobilizeze toți primarii, indiferent de partidul din care fac parte. „Noi știm că avem interese comune și știm cum putem să ajutăm poporul. Și

CALM a fost supus unor presiuni pentru a fi distrus, dar au pus toți umărul pentru a păstra această organizație. Poate cinci sau zece primari au servit regimul cu fidelitate, majoritatea primarilor, însă, și-a dat seama ce s-a întâmplat în țara noastră. Cred că trebuie să conștientizăm tot ce s-a întâmplat, opoziția actuală să mediteze și să tragă niște concluzii. Responsabilitatea este în fața națiunii, noi trebuie să conștientizăm pentru cine am fost aleși și ce facem. Astăzi s-a vorbit foarte mult despre strategii. Strategiile conțineau foarte multe elemente care se numeau cum vreți, dar nu erau în interesul poporului. Toate erau politizate. Tot ce se făcea avea amprenta așa-numitului *politic*, interesul fiind al unui singur partid, de fapt.”

Primarul de Cimișlia și-a îndemnat colegii să se mobilizeze și să nu admită radicalizarea pozițiilor. „Să fim uniți și să lucrăm pentru poporul nostru. Controlul trebuie să fie de jos în sus, trebuie să fie asigurat de cetățeni. Noi suntem aleși direct de către cetățeni și ei trebuie să ne verifice. M-a impresionat legea din Austria, acolo APL are comisii de revizie, care sunt date în mod obligatoriu opoziției. Aceste comisii suportă toate controalele, iar instituțiile statului se implică doar atunci când sunt semne de încălcare. Îmi doresc să ne gândim și la poliția locală. Discursul dnei Maia Sandu m-a surprins prin complexitate și cred că a reușit să expună tot ce ne-a durut, tot ce am suferit noi până acum și, dacă fenomenele și procesele sunt înțelese corect, cred că avem șansa să reușim.”

**LARIȘA VOLOH, PRIMAR DE PALANCA, ȘTEFAN-VODĂ,
PREȘEDINTE AL REȚELEI FEMEILOR DIN CADRUL CALM:
„FERICIȚI, DAR UN PIC CAM FLĂMÂNZI, ACESTEA SUNT
EFECTELE NOII LEGI DE SALARIZARE PENTRU CEI DIN APL”**

Larișă Voloh, primar de Palanca, Ștefan-Vodă, președinte al Rețelei Femeilor din cadrul CALM, în timpul întrevederii aleșilor locali cu Guvernul condus de Maia Sandu, ce a avut loc la 21 iunie, a prezentat mai multe propuneri privind politica de cadre și salarizare din cadrul APL.

„Mă bucur să fiu printre oamenii care cunosc slujba publică, oameni cu vocație, care văd problemele acestei țări de jos, de la înălțimea comunităților pe care le conduc. Pe ultima sută de metri în acest mandat controversat, abordăm teme pe care le-am tot frământat de-a lungul anilor și mă prind la gândul că nu întotdeauna repetarea este mama cunoștințelor ci, mai degrabă, lecțiile neînvățate și corigențele sunt cele care ne marchează prezentul.”

Larișă Voloh a declarat că, atunci când discutăm despre realizările unui primar, vorbim în primul rând despre succesul unei echipe. Un proiect administrativ reușit înseamnă, în primul rând, cadre pregătite, competente și

motivate. „Avem aspirații mari, ne facem planuri ambițioase pe care trebuie corespunzător să le realizăm, dar cunoaștem cu toții că niciunul dintre noi nu va reuși să facă acest lucru de unul singur. Un management eficient al Primăriilor, bazat pe rezultate economice măsurabile, orientat spre generarea veniturilor proprii, este modelul de bună guvernare care deschide căile pentru o autonomie locală veritabilă.”

Primarul de Palanca a constatat că astăzi unele dintre elementele sistemului local nu funcționează așa cum trebuie. „Lipsa specialiștilor de bază din primărie, cum ar fi contabilii, agenți fiscali, ingineri ai regimului funciar, secretari ai Consiliilor locale, dar și alți specialiști care nu se încadrează în organigramele multor Primării: juriști, arhitecți, specialiști în atragerea investițiilor, manageri în servicii publice, fac ca instituțiile noastre să nu fie competitive și nici performante. Situația creată este una dezavantajoasă în primul rând pentru cetățeni. Ei suferă din cauza lipsei serviciilor publice de calitate. În al doilea rând, pentru guvernanți, deoarece programele și planurile acestora nu pot fi realizate pe măsura așteptărilor corespunzătoare, din cauza lipsei de specialiști.

Larisa Voloh a afirmat că foarte multe dintre programele anterioare care erau bune, performante, frumoase, ambițioase au rămas doar pe hârtie, din cauza unui sistem excesiv de centralizat, din cauza lipsei de resurse, competențe și drepturi ale autonomiei locale. „Care va fi viitorul următoarelor programe guvernamentale, atât timp cât la nivel local nu există capacități instituționale, funcționale și financiare care să le realizeze corespunzător? Cadrele calificate aleg să activeze în structurile private, acolo unde sunt bine plătite, acolo unde sunt lipsite de responsabilități neacoperite financiar, de controale multiple din partea numeroaselor structuri ale statului. Funcția publică demult a devenit una neatractivă, și nu doar din cauza unui sistem de salarizare centralizat și depășit, care contravine cadrului constituțional și legal din domeniul descentralizării și autonomiei locale, dar și din cauza unui sistem de pensionare care a exclus orice stimulente pentru persoanele cu demnitate publică. Ținând cont de salariile actuale, dar și cele precedente, oameni care au activat zeci de ani în serviciul public au pensii sub limita sărăciei și câți vor fi cei care vor dori în continuare să ocupe aceste funcții vacante în instituțiile noastre? Tinerii școliți, cu capacități și așteptări mari, dar și cerințele sunt pe potrivă, iar persoanele de vârstă medie și înaintată, care nu au întotdeauna studii corespunzătoare funcțiilor publice pe care le dețin, fie că nu au posibilitatea să-i găsească un job peste hotare, fie că se mulțumesc cu salariile care li se oferă în țară și rămân să activeze în continuare beneficiind de stabilitate în funcție. Cum putem elibera aceste funcții și cum putem atrage tineri cu spirit de inițiativă, bine pregătiți, în condițiile sociale și economice precare și în condițiile de

depopulare în care se află localitățile noastre? Este o întrebare mai mult retorică și cred că fiecare dintre dvs. se gândește, în primul rând, la salarizare și este oarecum bizar să vorbim despre salarizare la doar câteva luni de la punerea în aplicare a noii legi privind sistemul unitar de salarizare în sistemul bugetar. Fericiți, dar un pic cam flămânzi, acestea sunt efectele noii legi de salarizare pentru cei din administrația publică locală.”

Președintele Rețelei Femeilor din cadrul CALM a explicat că legea salarizării a fost concepută unilateral, fără a fi consultată cu APL, dar și cu CALM. „Dreptul de a decide și a elabora politici proprii salariale trebuie să aparțină în totalitate autorităților publice locale respective, beneficiind de autonomie organizațională, funcțională și financiară, recunoscută de lege în baza specificului evaluării necesităților, posibilităților financiare ale comunității. Urmează ca APL să elaboreze și să determine în baza unor acte și regulamente proprii structurile, statele de personal, schemele proprii de stimulare și recompensă materială, inclusiv salariile pentru funcționarii publici din subdiviziune. Numai așa va fi pus în practică unul dintre cele mai importante elemente ale autonomiei locale – dreptul la politica de cadre și remunerare proprie, care trebuie să fie diferită de cea a autorităților centrale. Rolul APC trebuie să fie cel de a oferi garanții sociale și cel care trebuie să acopere minimul salarial pentru funcționari, să nu permită abuzuri în acest sens. Totodată, să lase organele deliberative și executive ale APL să decidă asupra remunerării muncii funcționarilor, în bază de necesități, venituri proprii, rezultate și performanțe.”

Larisa Voloh a menționat că este cunoscut faptul că guvernele niciodată nu vor avea bani suficienți pentru a plăti pensiile și salariile pe măsura așteptărilor. „Descentralizarea este principiul și cuvântul-cheie care urmează să fie aplicat în raport cu sistemul de remunerare și politicile de cadre în domeniul APL.”

Pentru a opri exodul specialiștilor din primării, primarul de Palanca a prezentat câteva recomandări:

- De a asigura descentralizarea domeniului de salarizare, astfel încât APL să poată avea o politică proprie și diferențiată de cadre și salarizare, în baza proprietăților specifice și veniturilor proprii;
- De a restabili dreptul la premii, existent anterior pentru primari și funcționarii publici;
- De a elimina obligativitatea avizării statelor de personal la nivel local din partea Cancelariei de Stat, rămânând doar obligația de a avea acoperire financiară, adică venituri proprii;
- De a asigura acoperirea deficitului creat din cauza bugetului de stat sau de a acorda APL unele resurse pentru acoperirea deficitului apărut;
- De a asigura indexarea salariilor în raport cu rata inflației.

„Am marea speranță că, odată cu expirarea acestui mandat, va trece în istorie epoca primarilor cerșetori de drepturi, de salarii pe măsura dificultăților de soluționat, de autonomie, de descentralizare și va fi instituită o nouă epocă, în care guvernele vor avea curajul unor reforme de substanță, iar APL își va ocupa locul de partener de încredere și de majoră importanță în procesul de transformare a RM într-un stat modern, dezvoltat și liber.”

CONSTANTIN COJOCARU, PRIMARUL MUNICIPIULUI EDINEȚ, VICEPREȘEDINTE AL CALM: „ÎMI DORESC SĂ AVEM REGULI CLARE DE JOC”

La întrevvedere aleșilor locali cu Guvernul condus de Maia Sandu, primarul municipiului Edineț, vicepreședintele CALM, Constantin Cojocaru, a afirmat că pe durata celor 12 ani de activitate în calitate de primar este la a cincea întrunire de acest fel. „De fiecare dată conștientizăm că asemenea evenimente erau doar în momente cruciale sau de grea cumpănă pentru anumite guverne. Am trecut prin perioada guvernării comuniste și, sincer să fiu, nu am avut niciun ajutor, dar nici prea multe piedici. Au urmat guvernele Filat 1, Filat 2, Leancă și îmi aduc aminte că de fiecare dată se întâlneau cu noi cu același entuziasm, cu aceeași trăire, emoție, dar, de fiecare dată, ne trezeam cu niște struțo-cămile din care nu ne alegeam cu nimic concret. Am activat și în perioada guvernului social-democrat, cu inițiative, pe alocuri, bune la etapa inițială, ca până la urmă să rămânem parcă tot pe baricade. Aș fi vrut să cred că de data aceasta va fi altfel, dar spiritul meu realist mă face tot timpul să pun la îndoială anumite lucruri.”

Constantin Cojocaru a fost de părere că a pune la îndoială este un exercițiu rațional, a gândi și a face ca lucrurile să se miște oricum înainte. „În fiecare mandat de primar din cele trei, îmi schițam cam ce am reușit și am constatat că în primul mandat am învățat să vorbesc în public, în al doilea mandat am învățat ce să vorbesc în public, iar în al treilea mandat am învățat să tac public. Am tăcut prea mult nu pentru că mi-a fost mai bine așa, ci tocmai pentru că mi-am asumat, ca ales local, să mișc lucrurile înainte. Astăzi ni s-a transmis un suflu foarte pozitiv. Vreau să cred că în cel de-al patrulea mandat voi învăța să visez, pentru că, în esență, e bine să visezi, iar a face ca visurile să devină realitate este și mai bine. Dacă îmi va da puteri Cel de Sus, visez în cel de-al patrulea mandat că punem capăt în RM structurilor administrative parazitare, intermediare etc. Știm că elementul intermediar este un specific al businessului, dar chiar să-l avem cu atâta înverșunare în administrație? E prea mult. Suntem o țară mică și mă întreb dacă chiar avem nevoie de APL I, APL II, APC etc. Ar fi bine să ne gândim cum să oprim

această practică. Nu vreau să spun că unii sau alții din structura la care mă refer sunt buni sau mai puțin buni, dar mi se pare că prea mulți bani publici se cheltuiesc acolo și sunt prea politizate aceste resurse publice.”

Chiar dacă înțelege foarte bine că din cauza alegerilor din toamnă nu pot fi făcute anumite remanieri, mai ales la nivel legislativ, pentru a exclude atât de repede această structură, alesul local a afirmat că nu își mai dorește reprezentanți în aceste instituții care să nu aibă niciun vot al poporului RM. „Vreau să revenim la normalitate, pentru că nu poate o persoană care nu are votul cetățeanului să conducă cu cei care au votul acestui cetățean. Aș vrea să visez ca, pentru următorul mandat, alegerile locale din 14 iunie să aibă loc fără implicarea politicului, chiar dacă nu vă înțelegeți la nivel central. Cred că vom avea de câștigat cu toți, indiferent de echipa politică din care venim. Aș vrea să visez că poate chiar nu avem nevoie de fonduri naționale sau dacă acestea sunt, să fie stabilite reguli concrete pentru a le accesa. M-am străduit să fiu unul dintre cei mai activi primari, cu 30-40 de proiecte în sertare. Din 2014 și până acum stau murate două proiecte în sertarul ministerului Ecologiei, ca să aud că în 2016, 2017, 2018 colegi primari mai tineri au venit și au și primit fondurile. Vreau reguli clare de joc, nimic mai mult. Iar dacă ne ajută Dumnezeu, poate că vom obține descentralizarea până la capăt.”

În context, Constantin Cojocaru a amintit de buna inițiativă a CALM de a descentraliza Fondul rutier, *per capita*. „Bune intenții au avut toate guvernele. Fie că sunt drumuri bune, drumuri pentru cetățeni sau le numim altfel, nu contează. Distribuim banii *per capita* și am rezolvat problema, atât pentru primarul de stânga, cât și pentru primarul de dreapta, dar în esență soluția este pentru cetățeni. Aș vrea să cred și să visez în următorul mandat că țara se va dezvolta după strategii clare, pe domeniul apă, canal, deșeuri etc. Noi adesea pornim de la mofturile unora, fără strategii clare ale țării pe domeniul respectiv. Aș vrea să cred și să visez că în RM avem Ministerul Afacerilor Interne, fie Externe, dar să nu se confunde termenii și să fie ministere ale afacerilor, pentru că nu vreau afaceriști comisari, afaceriști diplomați, ci vreau comisari eficienți în soluționarea unor probleme. O să recunosc că în ultimii trei ani nu am văzut comisarul, totuși îmi doresc oameni dedicați muncii.”

Primarul municipiului Edineț a vorbit și despre parcul industrial din Edineț, în care, potrivit alesului local, în ultimii patru-cinci ani s-au investit peste 400 de milioane de lei. „Înțeleg că țara este mică, nu poate avea foarte mulți atașați pe lângă Ambasade, dar diplomatul trebuie să aibă și funcția de atașat economic și să promoveze parcul industrial al colegei de la Strășeni, cel de la Edineț, sau din altă parte, pentru că avem nevoie de rezidenți. Acești atașați să-și facă datoria față de țară și să nu constituie pur și simplu ministerul afacerilor. Aș vrea să cred că orice mărire de salariu pe

care o veți face atunci când va apărea această oportunitate va fi făcută în bună înțelegere și concordanță cu APL. Nu vreau să mă trezesc și să înțeleg că, de fapt, noi, primarii, mărim salariile. Soldul de 6 milioane se acordă integral pentru salarii, eu nu am nimic pentru dezvoltare. Îmi doresc să avem reguli clare de joc. Vorbeam despre parcul industrial de la Edineț, care este unul dintre cele care se dezvoltă cel mai rapid dar, credeți-mă, m-am săturat. Să aduci aproape jumătate de miliard de lei investiții și să umbli prin judecată pentru a demonstra de ce după A e B, iar după B e C. Ajunge. La început de mandat am luat bugetul cu 8 milioane. Astăzi este de cel puțin 10 ori mai mare, ceea ce demonstrează că am dezvoltat infrastructura locală, dar hărțuirea ne-a oboșit. Și nu e vorba doar de foștii. De la comuniști încoace, acest lucru a devenit o tradiție. Am înțeles că cu noi, primarii, politicienii se întâlnesc în momente cruciale sau atunci când se simt mai vulnerabili. Haideți să fim continuu vulnerabili pentru a dezvolta comunitatea cu numele Republica Moldova.”

NICOLAE TUDOREANU, PRIMAR DE FEȘTELIȚA, ȘTEFAN-VODĂ: „ȘI ÎN PERIOADA CRIZELOR POLITICE LUCRURILE ÎN RM AU AVANSAT DATORITĂ AUTORITĂȚILOR LOCALE”

La întrevvedere a celor peste 700 de aleși locali cu noua guvernare a statului, Nicolae Tudoreanu, primar de Feștelița, Ștefan-Vodă, a venit cu propuneri privind îmbunătățirea sistemului de finanțe publică locală.

„Sunt prea vechi în sistemul APL și așa avea foarte multe critici legate de cum s-au derulat lucrurile în acest domeniu. Am lucrat cu mai mult de 7 prim-miniștri, dincolo de viceministri sau secretari de stat, vreo cinci președinți de raioane și cam toți au avut discursuri bune la adresa APL. Am avut și o Strategie destul de ambițioasă, pe vremea când era ministru al Finanțelor Veaceslav Negruță. M-am mirat de deschiderea de atunci. Au fost incluse practic toate problemele legate de problema finanțelor publice locale, ca să expire deja câteva termene de implementare ale acestei strategii. M-am bucurat și de această dată să aud ce a spus dna premier, punctând din Strategia de descentralizare problemele și soluțiile care s-ar putea regăsi în noul program de guvernare. Suntem în cea mai lungă zi a anului, iar proverbul nostru *nu aduce anul cât aduce ceasul* poate că astăzi va fi îndreptățit.”

Nicolae Tudoreanu a fost de părere că instituțional nu este complicat de a soluționa multiple probleme, de multe ori depinde foarte mult de persoanele în funcții, iar uneori acestea nu au dreptul să decidă liber, să ia atitudine atunci când este nevoie, dar țin seamă la ce vor zice cei care i-au investit în funcții, ca să nu-i supere cumva. „Modificările operate la legea privind finanțele publice locale care au intrat în vigoare la 1 ianuarie 2015 au creat

APL mai multe probleme decât beneficii. Primul test pe care l-a picat această lege a fost implementarea Legii 270 privind sistemul unitar de salarizare. Ne-am pomenit toți cu găuri în buget și nu vedem soluția găsirii de fonduri pe competențele proprii pentru a putea asigura plata acestor salarii. Picând acest examen, trebuie să ne dăm seama că doar rezolvând o formulă nepolitizată pentru calcularea transferurilor cu destinație generală nu soluționezi problema. Avem nevoie de amendarea totală a codurilor fiscale, titlul 6 și 7, care să fie readuse în concordanță cu prevederile noii legi privind finanțele publice locale, pentru că Codul fiscal elaborat la sfârșitul anilor '90 deja nu mai corespunde realităților și obiectivelor pe care le are astăzi APL.”

Primarul de Feștelița a afirmat că veniturile proprii nu sunt autonome. „Pe de o parte, parcă avem venituri proprii, am în vedere veniturile pe proprietate și taxele locale, pe de altă parte, sunt penalizate dur de către legislația Codului fiscal, mă refer la facilități și la aplicarea cotelor. Și mai trist este faptul că Codul Funciar, care astăzi este principala sursă în formarea bugetelor locale, nu a fost modificat din anul 1999. Avem 100 de mii de lei încasați în 1999 la o mie ha de teren agricol prelucrat și aceeași sumă o încasăm și astăzi, vă dați bine seama ce însemna 100 de mii de lei în 1999 și ce înseamnă 100 de mii în 2019, fără indexare, fără actualizare și fără calcularea inflației. Nu avem procese de reindexare a veniturilor proprii prevăzute prin lege. Poate că am o abordare prea tehnică, dar am observat la un moment dat că anume problemele tehnice sunt probleme reale în APC.”

Potrivit lui Nicolae Tudoreanu, uneori, la prima vedere, legile elaborate par a fi bune, însă când trec prin filtrul autorităților din ministerele și departamentele Guvernului, apar atâtea virgule, că nu mai înțelegi dacă legea a fost prost elaborată sau întocmită cu rea intenție. „Se exagerează la capitolul beneficiari de facilități. Cred că multe primării se confruntă cu problema *cashului* în primele cinci-șase luni, până apare obligativitatea plății impozitelor pe proprietate, 15 august și 15 octombrie. Sunt prea târziu indicate aceste termene și nu răspund realităților noastre din lunile de iarnă, când cheltuielile pentru agentul termic sunt mari. Exagerată este și rata de scutire -15% și termenul prea mare, ar fi bine ca acesta să fie până la 31 ianuarie, pentru că nu are rost să dăm o scutire atât de mare, primăria noastră, de exemplu, a pierdut de pe urma acestor scutiri mai mult de 50 de mii de lei anual. Dincolo de aceasta, lipsește componenta investițională și m-am bucurat atunci când dna Prim-ministru a trasat drept obiectiv ca impozitul pe profit al companiilor să fie transferat la nivel local. Aș sugera încă o idee: ca acest impozit să fie destinat imperativ reinvestirii lui în infrastructura locală, adică să nu fie pentru cheltuieli operaționale, și atunci s-ar vedea foarte clar că companiile agricole, în special de la sate, vor fi interesate ca impozitul pe venit să fie unul consistent, ca să încercăm să aducem schimbări infrastructu-

rii, care, pe alocuri, este distrusă de transportarea cerealelor spre punctele de achiziție sau atunci când vin mașinile mari cu nitrați, sau cu ocazia altor activități agricole.”

Primarul de Feștelița a sugerat ca proiectele bune care au fost pornite cu unele critici să fie continuate și anul acesta, în special „Drumuri bune”, care au dat o nouă nuanță satelor noastre. „Evident că trebuie făcute corectări la acest proiect, însă anul acesta deja lumea este în așteptare. Dincolo de aceasta, m-aș referi și la garanțiile sociale pentru aleșii locali. Noi, cei care avem mai multe mandate, dorim să revenim la aceste garanții sociale, pentru că acestea au fost, probabil, calculate din perspectiva „bunului-simț” al unui ales local. Însă avem foarte mulți oameni care așteaptă garanții sociale, avem primari la pensie care nu pot să-și plătească facturile, avem primari care nu pot să achite taxele de studii ale copiilor sau alte necesități. Nu toți primarii sunt la fel. Chiar și în perioada crizelor politice, lucrurile în RM au avansat datorită autorităților locale. Suntem pregătiți împreună cu CALM să venim cu cele mai bune propuneri pentru că, până la urmă, și premierul trăiește într-o comunitate unde depinde de politicile locale.”

ALEXEI BUSUIOC, PRIMAR DE CAPACLIA, CANTEMIR: „REPUBLICA MOLDOVA NU ESTE DOAR CHIȘINĂUL. RM SUNTEM NOI – SATELE, COMUNELE ȘI ORAȘELE, ESTE TOT CE NE FACE MÂNDRI SĂ NE SIMȚIM ACASĂ, LÂNGĂ PĂRINȚI, FRAȚI ȘI SURORI”

La întrevvedere aleșilor locali cu noul Guvern al Republicii Moldova, Alexei Busuioc, primar de Capaclia, Cantemir, a vorbit despre satele mici și experiențele țărilor cu democrații locale avansate.

„Veșnicia s-a născut la sat, așa spunea Lucian Blaga, eu cred că nu doar veșnicia, dar și timpul însuși, libertatea și umanitatea. Acolo timpul trece greu, încet, nimeni nu se grăbește, viața se scurge lin, se profită din plin de fiecare clipă. Oamenii sunt mai prietenoși, mai buni la suflet, ei judecă altfel lucrurile, respectând obiceiurile noastre străvechi și tradițiile, punând pe primul loc omul și apoi pământul. Colegul nostru din România Emil Drăghici a spus că oamenii nu sunt cifre și satele nu sunt sume. Unde este granița dintre un sat mare și un sat mic? Care este exact numărul de locuitori care să ne indice dacă suntem într-un sat mare sau mic? Pe parcursul anilor, grație CALM, am avut ocazia să mergem în diferite țări de unde am preluat foarte multă experiență. După reforma teritorial administrativă care a avut loc în Letonia acum circa 20 de ani, fostele raioane sovietice au devenit primării și astăzi au vreo 20-30 de primării. Din spusele colegilor din Țările Baltice, acest exemplu nu este unul relevant, deoarece serviciile sunt îndepărtate de cetățean, distanțele fiind mari până la aceste servicii.

Cetățeanul trebuie să piardă timp, bani și alte resurse pentru a soluționa o mică problemă. La celălalt pol aș pune experiența Franței. Sistemul administrativ francez nu este chiar cel mai bun, dar ei au 36 000 de primării. Sunt comune cu 360 de oameni, e adevărat că serviciile sunt deconcentrate către primăriile mai mari, dar acest sistem funcționează extraordinar. Un bun exemplu este România. Satele din împrejurimi, legate istoric se unesc în comune, lucru care este aplicat și la noi. De obicei, reședința comunei se află într-un sat mai mare, cu o populație mai mare. RM se deosebește de alte țări civilizate mai ales prin sistemul administrativ sovietic, este vorba de raioane. Reprezentanții Consiliilor raionale sunt activi doar în campaniile electorale. Pentru întreținerea Consiliului raional din Cantemir se cheltuiesc circa 19 milioane de lei. Suntem 27 de primării. Iar dacă s-ar împărți acești bani *per capita*, vă imaginați câte lucruri am putea face? Pentru că nu facem nimic de capul nostru, ci în bază legală, împreună cu Consiliul local. Distribuim banii conform necesităților localității. Pentru mulți experți care mai sunt pe la parlament, guvern și umblă în fiecare seară pe la televiziuni, noțiunea de RM este acolo unde se întoarce troleibuzul nr. 9 și nr. 24. Țara e altceva, nu e ce spun ei la televizor. Soluții ar fi foarte multe dacă guvernul ar fi mai aproape de CALM și ar consulta APL de nivelul I și nu tot felul de experți, analiști care fac tot felul de strategii, cheltuiesc sume colosale de bani pe tone de hârtie și activitate birocratică. Această adunare nu ne permite să facem o amplă radiografie a situației de la sate, timpul este limitat, dar dacă sunteți deschiși, neapărat vom veni cu expertiză, bazată pe practică și argumentată economic, pentru salvarea satelor noastre care, de fapt, sunt Moldova, pentru că Moldova nu este doar Chișinăul. Moldova suntem noi – satele, comunele și orașele, este tot ce ne face mândri să ne simțim acasă, lângă părinți, frați și surori.”

**DISCURSUL DIRECTORULUI EXECUTIV AL CALM
VIOREL FURDUI, DE LA BRUXELLES, PRIVIND PROBLEMELE
ȘI PRIORITĂȚILE AUTORITĂȚILOR LOCALE ȘI REGIONALE
ÎN CADRUL PARTENERIATULUI ESTIC (5.10.2019)**

De la bun început, aș vrea să mulțumesc Comitetului European al Rejiunilor pentru această inițiativă, deschidere și oportunitate de a vorbi în fața Domniilor Voastre în calitate de reprezentant al colectivităților locale din Republica Moldova. Cu atât mai mult că am posibilitatea să vorbesc în una dintre limbile oficiale ale Uniunii Europene - limba română, care este limba maternă pentru mine și pentru majoritatea populației din Republica Moldova.

Onorată asistență, apreciem mult această posibilitate de a fi auzită în mod expres opinia noastră, în calitate de reprezentanți ai colectivităților locale, pe problemele și prioritățile ce vizează funcționarea efectivă și viitorul Parteneriatului Estic. Credem că o astfel de abordare trebuie continuată pentru ca vocea colectivităților locale din cadrul Parteneriatului Estic să poată fi auzită tot mai des, sistematic și direct în cadrul Comitetului Regiunilor și altor instituții ale UE atunci când se discută teme/probleme ce vizează țările respective și programele destinate lor. Noi, cu siguranță, avem ce vă spune.

Iar acum mă voi referi nemijlocit la aspecte și idei ce vizează eficientizarea și viitorul PE prin prisma APL din Republica Moldova .

| 1. Dimensiunea locală și regională – inclusă în cadrul PE

În primul rând, am dori să apreciem decizia Uniunii Europene, prin intermediul Comitetului European al Regiunilor, de a include dimensiunea locală și regională în sfera de atenție a Parteneriatului Estic, în special, prin crearea și asigurarea activității CORLEAP. Credem că această decizie a fost una corectă, strategică și absolut necesară, luând în considerație trecutul totalitar, centralist și lipsa democrației locale reale! Acest trecut, mentalitatea și practicile totalitare influențează negativ până în prezent starea lucrurilor și a democrației din țările noastre, împiedicând modernizarea și dezvoltarea țărilor noastre în conformitate cu principiile și standardele democratice ale UE.

| 2. Democrația locală și descentralizarea trebuie să devină o prioritate a UE în raport cu autoritățile naționale ale țărilor din PE

Considerăm că dimensiunea locală și regională, descentralizarea și cooperarea descentralizată reprezintă unul dintre elementele și fundamentele pe care poate să se bazeze viitorul țărilor noastre din regiune în contextul aspirațiilor și adeziunii noastre la spațiul valoric UE. Această dimensiune este mult mai importantă și actuală decât se credea mai înainte anume pentru țările noastre, cele din spațiul ex-sovietic. Credem că importanța acestui domeniu în contextul europenizării și democratizării reale a țărilor noastre trebuie reevaluată și reșezată la același nivel cu subiectele/domeniile statutului de drept, dezvoltarea economică, drepturile omului etc.

Din experiența Republicii Moldova, putem constata că atenția redusă față de acest domeniu, în comparație cu altele (justiția, stat de drept etc.); neglijarea și subordonarea acestuia guvernelor naționale (în calitate de așa-zisă chestiune internă), precum și insuccesul/blocajul reformelor în domeniul dat la nivel național, sunt cauzele principale ale progreselor reduse

produse de politicile UE și ale derapajelor antidemocratice și oligarhice, pe care le-au cunoscut sau le cunosc în prezent țările noastre.

Suntem convinși că nu pot înregistra progres și dezvoltare țările noastre în condițiile lipsei unei democrații locale veritabile, în conformitate cu litera și spiritul Cartei Europene a Autonomiei Locale, fără un proces de descentralizare politică, administrativă, economică și financiară reală! Republica Moldova și țările din PE sunt un exemplu elocvent și concludent în acest sens.

De aceea, primul și principalul îndemn sau recomandare care vine din partea noastră în contextul elaborării noului aviz din partea CoR este ca subiectul democrației locale și regionale și deci al descentralizării, să devină unul dintre subiectele prioritate în parteneriatul dintre UE, instituțiile sale și guvernele noastre naționale. Acest domeniu ar trebui să fie ridicat la același nivel și importanță ca și domeniile statului de drept, dezvoltare economică, justiție, drepturile omului, al funcționării instituțiilor democratice etc. Democrația locală în raport cu țările noastre este și trebuie tratată drept una dintre instituțiile fundamentale ale statului de drept și democratic european, cel puțin în raport cu țările membre ale UE.

De asemenea, în acest context, o atenție sporită trebuie acordată colaborării mai strânse între instituțiile Uniunii Europene (Parlamentului European, CoR și Comisia Europeană) cu cele ale Consiliului Europei (Adunarea Parlamentară și Congresului Autorităților Locale și Regionale), fiind îmbinate instrumentele de monitorizare a democrației locale din țările UE cu cele de suport financiar european. În tot cazul, credem că suportul financiar pentru Republica Moldova TREBUIE să fie CONDIȚIONAT de progrese la nivelul democrației locale și descentralizării.

| 3. Problema țărilor membre ale UE din cadrul PE

Onorată asistență, stimați colegi,

Un alt aspect important în cadrul acestei discuții care urmează a fi luat în considerație la elaborarea avizului în cauză este faptul că în cadrul Parteneriatului Estic există țări cu aspirații diferite și care sunt la diferite etape în relațiile cu Uniunea Europeană. În special, mă refer la țările cu aspirații proeuropene clare și cu statut de membru asociat al UE: Republica Moldova, Georgia și Ucraina. Mai mult ca atât, aș vrea să atrag atenția Domniilor Voastre că în Republica Moldova circa 40% din populație deține cetățenia Uniunii Europene fiind locuită de o populație identică cu cea a unui stat membru al UE, România. Adică majoritatea covârșitoare a populației din Republica Moldova face parte *de iure* și *de facto* din spațiul cultural, valoric, istoric, lingvistic românesc și european. Ceea ce credem că merită o atenție specială din partea instituțiilor europene în perspectiva identificării și apli-

cării instrumentelor de suport pentru cetățenii și colectivitățile locale din Republica Moldova.

Totodată, trebuie să constatăm că la nivelul Comitetului European al Regiunilor există o lacună în ceea ce privește reglementarea accesului/rolului/relației colectivităților locale din cadrul țărilor asociate la UE la lucrările Comitetului European al Regiunilor și structurile sale. Iar formatul CORLEAP, deși este foarte necesar, util și aplicabil pentru toate țările PE, totuși nu este suficient pentru acoperirea necesităților și aspirațiilor țărilor noastre privind apropierea mai accelerată și mai profundă de standardele europene în domeniul democrației și dezvoltării locale/regionale.

Prin urmare, credem că statutul de membru asociat al UE urmează a fi luat în considerație în cadrul relațiilor dintre UE și aceste țări pe dimensiune locală și regională. Inclusiv prin aplicarea principiului „mai mult pentru mai mult” și asigurarea accesului sistematic al reprezentanților țărilor asociate la lucrările Comitetului Regiunilor și structurile sale. O astfel de abordare va face ca vocea colectivităților locale din țările asociate să fie auzită direct și mai bine în cadrul CoR și al altor instituții europene. De asemenea, aceasta va contribui la o intensificare și consolidare a contactelor/cooperării între reprezentanții CoR și reprezentanții colectivităților locale din țările asociate; va crește nivelul de cunoaștere a realităților/nevoilor din țările asociate și va crește eficiența programelor UE destinate acestor țări.

| 4. Programele și finanțările pentru țările PE - aspecte

Cu referire la programele de dezvoltare și finanțare destinate țărilor PE și asociate, din experiența Republicii Moldova venim cu următoarele precizări și recomandări, care sperăm să fie luate în considerație la elaborarea avizului în cauză:

- 1) Accentul și focusarea programelor de asistență și finanțare pe dimensiunea locală și regională trebuie să devină unul dintre obiectivele și instrumentele importante care pot genera progres, stabilitate și continuitate în procesul de dezvoltare al țărilor noastre, în conformitate cu valorile și standardele UE. Iar un argument important pentru această abordare servește faptul că în Republica Moldova, anume APL sunt cele mai atașate față de UE, dat fiind faptul că circa 80% din APL de nivelul I sunt de orientare proeuropeană, au experiență în implementarea proiectelor cu suport financiar din partea UE și sunt cei mai sinceri promotori ai valorilor și standardelor UE.
- 2) Regândirea modalităților de acordare a asistenței, în special a celei care nu ajunge la populație și către nivelul local/regional (precum suport bugetar pentru stat, asistență tehnică, transfer excesiv de

cunoștințe etc.) și canalizarea resurselor eliberate la nivel local pentru infrastructura locală și națională și pentru organizațiile reprezentative. În mod special, este necesară revizuirea mecanismului actual de suport bugetar cu înlocuirea lui cu programe de finanțare și acces direct pentru autoritățile locale („suport bugetar pentru APL”). Astfel încât cetățenii din țările noastre să simtă direct impactul pozitiv și finanțările să ajungă până la colectivitățile locale.

Trebuie să menționăm că în Republica Moldova există deja o astfel de experiență, când din anul 2017, în urma derapajelor democratice din același an, marea majoritate a fondurilor a fost transferată pentru investiții capitale în infrastructura locală, implementată prin programe speciale. Această abordare credem că trebuie să continue.

În acest context, considerăm că la elaborarea avizului Comitetului Regiunilor urmează a fi luată în considerație Rezoluția Parlamentului European din 14 noiembrie 2018, care este actuală și valabilă, prin care se solicită în mod expres ca mecanismul de finanțare prin intermediul suportului bugetar să fie revăzut/suspendat sau înlocuit cu continuarea alocării fondurilor pentru sprijinirea societății civile și a mass-mediei independente din Moldova, precum și a autorităților locale, inclusiv prin intermediul unor noi parteneriate și proiecte de dezvoltare.

- 1) *Prioritățile naționale și locale de dezvoltare trebuie să fie discutate și elaborate de actori locali și naționali, nu de agenții de asistență tehnică și organizații internaționale, cum se face la moment, fără proprietatea (ownership-ul) națională și fără sustenabilitate.* Uneori acestea sunt rupte de realități și de nevoile reale ale colectivităților locale. Fondurile de asistență trebuie să susțină actori naționali în elaborarea politicilor și reformelor, mai ales pe acei care promovează reforme, schimbări și care protejează democrația atât locală cât și națională.
- 2) Procesul de elaborare a programelor de asistență financiară pentru APL din cadrul PE trebuie să includă neapărat autoritățile locale și asociațiile acestora, ca principali actanți ai politicilor și programelor naționale.
 - Dialogul privind asistența și dezvoltarea cu guvernele locale la toate nivelurile procesului de integrare în UE este esențial.
 - Implicarea și prezența managementului local, ca factor-cheie de dezvoltare, la negocierile de asistență europeană.
- 3) Consolidarea programelor existente de finanțare cu acces direct pentru APL, crearea unor noi programe și includerea țărilor din PE în programele noi de asistență UE (cum ar fi, spre exemplu, Europe for citizens).

În prezent, accesul direct al colectivităților locale din Republica Moldova este destul de limitat, iar fondurile disponibile sunt destul de mici. În special:

- *Programe actuale cu UE – Mayors for Economic Growth, Covenant of Mayors, ENPARD, LEADER, programele regionale și transfrontaliere au un impact insuficient.*
- *Problema principală în cazul acestor programe este că întârzie să fie implementate din diferite cauze, inclusiv din cauza neîndeplinirii unor condiții/cerințe din partea Autorităților Naționale (ENPARD, LEADER), ori se implementează, dar bugetele lor sunt extrem de limitate (spre exemplu, Mayors for Economic Growth – în 5 ani Moldova a primit numai 1.5 milioane de EUR pentru 3 proiecte). Solicitarea de bază este mărirea semnificativă a fondurilor de asistență în cadrul acestor programe.*
- *Cerințele/condițiile programelor sunt exagerate (deseori trebuie să aplice foarte multe țări și ownership să rămână în dezavantaj), formele, procesele de aplicare sunt extrem de complicate pentru APL, micromanagement exagerat, cerințele de co-finanțare devin un alt impediment.*

Solicitare:

- *să fie alocate fonduri mult mai mari, mai ales pentru programul RO-MD, și simplificate procedurile de aplicare și de implementare;*
- *asigurarea accesului RM la programele importante ale UE la care Moldova încă nu are acces, inclusiv prin intermediul parteneriatelor – în primul rând la Europa pentru cetățeni (Europe for citizens).*
- *De exemplu: recent UE și Guvernul Republicii Moldova au început discuțiile privind un program nou de finanțare a colectivităților locale: „Satul European”, cu acces direct pentru autoritățile locale. Este un exemplu foarte bun de abordare, care trebuie continuată.*

| 5. Rolul asociațiilor APL

Support financiar pentru organizațiile reprezentative, precum sunt asociațiile autorităților locale, care sunt nu doar principalii promotori ai democrației locale și naționale (deoarece toată democrația în țările în curs de dezvoltare se ține pe APL, guvernele fiind netransparente și autoritare, iar o anumită societate civilă are puține legături cu restul populației), dar și principalii actori de consolidare a capacităților APL și principalii promotori ai reformelor și politicilor la nivel național.

În final, dar nu în ultimul rând, aș vrea să mulțumesc încă o dată Comitetului Regiunilor și membrilor săi, în frunte cu dl Lambertz, pentru deschidere și cooperare, Delegației României pentru susținerea permanentă!

Vă mulțumim pentru atenție și vă doresc mult succes!

IV INTERVIURI

NINA COSTIUC, DOAMNA DE FIER A COMUNEI BUDEȘTI

Nina Costiuc, primarul comunei Budești, de mai bine de trei decenii schimbă viața comunei, pe care o conduce. Având la activ mai bine de cinci mandate de primar, ea a muncit cot la cot cu sătenii, pentru a avea o comună prosperă. A vrut să demonstreze că prin muncă poți obține rezultate frumoase.

– Se poate spune că sunteți veche în funcția publică !

– Am cinci plus unu mandate de primar, fără să amintesc și experiența mea pe când eram președinte la sovietul sătesc. Se întâmpla când aveam 24 de ani. Pot spune că a fost un început de experiență care durează până în prezent!

– De unde aveți această motivație și în ce investiți mai mult?

– De la locuitorii comunei Budești am luat energia și ambiția de a implementa diverse proiecte pentru bunăstarea noastră. Artă de a conduce are trei momente: respectarea legilor, să știi cum să conduci oamenii și să nu uiți că nu toată viața vei fi șef. În munca mea am încercat să pun accent pe credință, cultură și învățământ, elemente de o importanță majoră pentru comuna Budești.

Credința, cultura și învățământul au fost domeniile în care am investit multe resurse financiare, dar și mult suflet. Liceul din comună, care nu a fost renovat mai bine de 40 de ani, acum este o instituție unde elevii vin cu mare drag să învețe. Totul este nou și frumos. O altă clădire renovată a fost cea unde își fac studiile elevii claselor primare. Respectivul edificiu era într-o stare ca după război. Am avut chiar și câțiva musafiri germani care se arătau foarte pesimiști în privința viitorului acesteia. Noi, însă, am renovat-o din talpă și acum este funcțională!

– Cum vă raportați la tânăra generație ?

– Eu cred în generația tânără. Am deschis un centru comunitar, care s-a aflat, de asemenea, într-o stare deplorabilă. În prezent, acolo puteți găsi o

biblioteca foarte bogată, un centru de creație pentru copii și tineret. De mai bine de doi ani, am inițiat Școala de vară de limba engleză. Mai mulți profesori din țări precum SUA, Germania, Suedia, Spania, Marea Britanie vin să susțină cursuri de engleză pentru copiii noștri, dar și pentru un schimb de experiență în domeniul învățământului cu profesorii școlii. Am realizat multe investiții pentru tineri și nu pot decât să vă invit la Budești, pentru a vedea succesele noastre și, de ce nu?, pentru stabilirea de colaborări!

– **Cum este pentru o femeie să înfrunte problemele unei primării la baștina sa?**

– Din păcate, ea trebuie să muncească de zece ori mai mult decât un bărbat, pentru a fi observată. E nevoie de multă corectitudine și răbdare, să nu credem că erorile noastre vor fi iertate sau uitate. Pe parcursul vieții, am încercat să dau dovadă de profesionalism și perfecțiune. De mică, am urmat sfaturile părinților, eram atentă la criticile pe care uneori mi le adresau. Ei sunt cei mai devotați oameni pentru mine. Vreau să menționez că în localitatea unde te-ai născut și ai crescut e foarte greu să ai autoritate, să fii laudat de localnici pentru succesele tale. De aia și am aplecat urechea la vorbele părinților mei, pentru a fi atentă în activitățile mele. Am învățat de la ei să fiu tolerantă, răul să-l răsplătesc doar cu bine, iar pentru clipele de fericire uneori plătești toată viața.

– **Cum trebuie să fie un primar?**

Funcția de primar este o vocație. Cei care candidează pentru acest post cu gândul că vor face averi peste noapte, se înșală. Pentru a fi primar, trebuie să ai experiență de viață, dar chiar și în lipsa ei, trebuie să ai capacitatea de a învăța să te impui. Calitatea de a asculta durerile oamenilor trebuie să fie una de o importanță majoră. Nu îți da aere de conducător, dă șansa celor pe care îi conduci să aibă liberă exprimare.

Funcțiile sunt vremelnice, oamenii rămân. Când lumea te împuternicește cu un mandat, trebuie să ai puterea de a coborî la nivelul unei slugi și aici chiar nu exagerez. Trebuie să ai forța să te dedici muncii tale. Au fost multe lucruri personale la care am renunțat în locul responsabilităților de primar. Acum, însă, mă bucur de cei doi nepoței, Mihai și Nicoleta.

– **Cum vedeți viitorul comunei pe care o conduceți?**

– Îmi doresc un succesori demn de comuna Budești. Vreau o persoană căreia să îi transmit experiența mea de primar și pe care să o ghidez acolo unde este nevoie de sfaturile mele. În discuțiile mele cu liceenii din comună, am observat unii pe care îi numesc „viitorii mei primari”! Vreau ca Budești să devină mult mai prosper și mai cunoscut în țară, dar și peste hotarele ei.

Aprilie 2013

VALENTIN GUȚAN, PRIMAR DE CRICOVA – PRIMUL PRIMAR DECORAT CU CEA MAI ÎNALTĂ DISTINCȚIE DE STAT!

Valentin Guțan este primar de peste treizeci de ani. A câștigat toate cele șapte mandate din primul tur de scrutin. În toți acești ani, localitatea a fost gazificată, drumurile au fost asfaltate, iar Cricova a devenit una dintre puținele localități ale Republicii Moldova care reușește să-și acopere cheltuielile din sursele proprii de venit. În afară de minele de piatră, în orașul Cricova sunt înregistrați peste 500 de agenți economici mari și mici. Condițiile de trai din orașul Cricova nu diferă cu nimic de cele din capitală. Doar în 2015 Cricova a fost vizitată de circa 40 de mii de turiști, o performanță cu care puține alte localități din Republica Moldova se pot mândri. Valentin Guțan este primul primar decorat cu cea mai înaltă distincție de stat – Ordinul Republicii, în semn de înaltă apreciere a muncii îndelungate și prodigioase în organele administrației publice, pentru contribuția la promovarea transformărilor social-economice și activitatea organizatorică intensă.

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a fost printre primele instituții care i-au apreciat munca, acordându-i distincția de Primar Emerit.

Dle Valentin Guțan, în numele tuturor colegilor din APL, CALM vă felicită cu ocazia recunoașterii de către autoritățile centrale ale statului a eforturilor depuse de dvs. în vederea prosperării localității Cricova și vă dorește sănătate, putere de muncă, succes în activitate și multe alte rezultate remarcabile!

Martie 2018

GHEORGHE RĂILEANU, PRIMAR DE CIMIȘLIA: „ROMÂNIA ARE TRADIȚII DE ADMINISTRARE PE CARE NOI NU LE AVEM”

Preluând unele practici de administrare din România, primarul orașului Cimișlia Gheorghe Răileanu a reușit să facă economii la bugetul local și să dezvolte localitatea. Vicepreședintele CALM este convins că primarii ar reuși mult mai multe dacă ar fi uniți, indiferent de etnia sau apartenența politică și dacă legislația Republicii Moldova în domeniul administrării publice ar fi ajustată după modelele europene.

– Ați obținut două distincții în ultima perioadă, spuneți-ne despre ce este vorba?

– La Bruxelles am primit o diplomă semnată de președintele Puterilor Locale și Regionale de la Strasbourg - pentru implicarea în procesele demo-

cratice, promovarea democrației în Republica Moldova. Primăria Cimișlia a oferit spațiu pentru activitatea Asociației Europene Pentru Democrație Locală (ALDA). Mă străduiesc să promovez democrația atât în oraș, cât și în consiliu. În România am primit o medalie jubiliară, cu ocazia Centenarului Unirii. Medalia este executată de către Asociația Națională Cultul Eroilor „Regina Maria”, editată în 150 de exemplare.

– În discursul Dvs. de la Adunarea Generală a Congresului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM) ați militat pentru unitatea primarilor, indiferent de etnia lor...

– Am făcut un asemenea apel către toți primarii, inclusiv cei din România, și am vorbit despre psihologia cetății asediate, promovată aici încă de Uniunea Sovietică, dar și astăzi de Federația Rusă, transmisă în subconștientul nostru prin procesul de educație, iar unii până astăzi nu s-au putut debarasa de ea.

– Și Dvs. ați avut această gândire?

– Cred că da. În perioada sovietică am fost membru al partidului comunist, îmi amintesc toate prostiile pe care le-am spus celor care mă ascultau. Dar timpurile s-au schimbat, societatea s-a deschis, avem acces la informație ș.a.m.d.

– Cum a apărut această colaborare între CALM și ACoR, pentru că de aici pornește totul.

– CALM a făcut tot timpul eforturi ca să unească toți primarii, indiferent de orientarea politică, de etnie. Oricum, în CALM predomină membrii de etnie moldovenească, sau română, așa cum este și firesc, deoarece majoritatea populației are aceeași etnie. Cred că acești primari au fost mai insistenți privind colaborarea cu România, ceea ce era și firesc. Cu cine să colaborezi dacă nu cu țara vecină, cu țara în care locuiesc oameni care vorbesc aceeași limbă, au aceleași tradiții. Totodată, România este cel mai mare susținător al Republicii Moldova, este membru al UE, este țară datorită căreia UE mai publică materialele sale și în limba noastră, ceea ce ne permite să avem mai ușor acces la aceste documente. România are tradiții de administrație pe care noi nu le avem. Venim dintr-un imperiu, am fost ocupați în 1812 și tot timpul am avut statutul ținutului ocupat, ni se aduceau conducători din alte țări, de alte etnii, eram persecutați pentru libertatea de gândire. Astfel, aici s-a dezvoltat un infantilism politic, oamenii nu sunt obișnuși să adopte decizii. Partidul Comunist conducea cu toate, iar autoritățile locale nu aveau nicio valoare.

– Autoritățile locale de astăzi au învățat să adopte decizii?

– Nu în totalitate, dar au învățat, pentru că nu au încotro. Nimeni nu gândește și nimeni nu poate adopta decizii în locul lor, iar cetățenii nu mai pot aștepta ca să li se soluționeze problemele. România este un stat mai

vechi; de când a scăpat de turci, a început să-și dezvolte niște practici administrative. A preluat modelul francez și acum continuă să dezvolte conceptul administrativ, de vreo câțiva ani s-a introdus noțiunea de administrator public în legislația României, dar și în practica administrativă sunt foarte multe elemente actuale. Pentru noi este cel mai simplu să fim atenți și să învățăm de la ei. Am putea învăța și de la polonezi, de exemplu, care sunt campioni în autonomia locală de descentralizare, dar orice model administrativ trebuie să se bazeze pe tradițiile populare, pe psihologia națională. Toți acești factori ne-au determinat să stabilim cea mai bună colaborare cu Asociațiile Comunelor, Orașelor și Municipiilor din România. Cred că și la nivel central se fac anumite încercări de a dezvolta aceste relații, chiar dacă mai sunt piedici din partea unor persoane, partide, bănuiesc că sunt și activități subversive secrete, în contextul luptei geopolitice, a războaielor hibride care se produc acum. Direcția însă este corectă. Este important să convingem pe toată lumea că suntem binevoitori, că nu dorim să marginalizăm pe cineva, așa cum se vehiculează.

– **Ce urmează după acest Consiliu al CALRRM?**

– Urmează o muncă obișnuită, de rutină, vizite reciproce, împărtășirea ideilor, identificarea problemelor pe care le avem. Eu, de exemplu, am o listă de 67 de proiecte. Le analizăm, le ajustăm, le discutăm, poate primim un sfat, poate chiar și un ajutor practic. În primăria Cimișlia am promovat ideea de a crea un mic hotel unde putem caza cinci persoane, pentru a putea invita experți, specialiști în scrierea proiectelor investiționale, în domeniul funciar, urbanistic, al evidenței patrimoniului. Cred că așa am putea grăbi evoluția noastră. Noi deja am preluat unele idei din România, în prezent avem o subdiviziune în cadrul primăriei Cimișlia care este responsabilă de salubritate și spațiile verzi. Așa am făcut o economie a bugetului de trei ori – nu plătim taxa pe valoare adăugată, cheltuieli de regie. Știți că statul este un gestionar prost.

– **Să înțelegem că sunt multe practici ce ar putea fi preluate de la colegii din România?**

– CALM insistă ca autoritățile centrale să grăbească ajustarea legislației după modelele europene, care corespund și legislației României. Noi studiem atent foarte multe documente, practici din România. Cred că faptul că suntem același neam ne va ajuta enorm, trebuie doar să fim deștepți, să mergem într-o direcție, să nu furăm, să nu mințim, să nu simulăm reformele și vom reuși.

– **Vă mulțumim!**

VLADISLAV COCIU, PRIMAR DE CARAHASANI, ȘTEFAN-VODĂ: „FĂRĂ APL NU POATE EXISTA NICIUN PROGRES”

Vladislav Cociu este primar de mai bine de 15 ani și în toată această perioadă a adus nenumărate investiții europene în Carahasani, Ștefan-Vodă. A construit drumuri europene, a deschis un centru pentru bătrâni, o cantină pentru nevoiași, a pus pe roate un serviciu de asistență socială, a renovat grădinița, a instalat baterii solare (de care nici în capitală nu prea găsești), a redat gimnaziului din localitate aspectul de instituție de învățământ, a renovat alte instituții publice. În plus, gaz, apă, internet, stadioane, terenuri de joacă, servicii medicale, tot ce este necesar pentru o localitate găsim la Carahasani. Vladislav Cociu este primarul care confirmă proverbul că omul sfințește locul. Anume datorită unor asemenea cârmuitori avem localități rurale care nu doar supraviețuiesc, dar reușesc să se dezvolte.

Întrebat despre modalitatea în care reușește să-și convingă electoratul, Vladislav Cociu susține că sunt mai multe modalități: prin promisiuni, vorbe, teorii și fapte. „Oamenii s-au maturizat în timp, cred mai puțin în promisiuni și aleg primarii după faptele lor. Cetățeanul trebuie să fie ascultat, înțeles și ajutat, atunci când este posibil.”

Despre resursele financiare care ajung în bugetul din Carahasani, edilul afirmă: „Satul Carahasani are aproape trei mii de locuitori. Primăria gestionează un buget de circa 3,8 milioane de lei, dintre care 20-21% sunt venituri proprii. Avem transferuri cu destinație specială și până anul trecut a mai fost și fondul de compensare pentru un centru multifuncțional, deschis în Carahasani în 2014. Avem impozitul pe venit al persoanelor juridice (circa 350 mii lei), impozitul funciar, taxe locale. În acest context, pot să vă spun că în bugetele locale nu se regăsește componenta de investiții, nu sunt mulți bani nici pentru dezvoltarea infrastructurii, pentru tineret ș.a. Circa 37 de mii de lei revin amenajării teritoriului. Cu acești bani un gospodar nu ar putea face mare lucru în curtea sa, dar în asemenea condiții noi trebuie să activăm și să le oferim oamenilor niște servicii. Salvarea noastră este în investițiile europene, în proiecte. Totodată, se atestă o lipsă acută de cadre în APL, salariul mediu din domeniu fiind de 2000-3000 de lei și astfel exodul din acest sistem este îngrijorător. Avem nevoie de oameni cu studii, specialiști, deoarece ne dorim să atragem și mai multe investiții, iar pentru asta cineva trebuie să scrie proiecte și să le pună în aplicare. Noi, cei care suntem în Congresul Autorităților Locale Municipale (CALM), pledăm pentru un șir de revendicări care ar schimba situația. Unii nu cred că un primar are un salariu de patru mii de lei. Le arăt declarația pe venit pe care o am în telefon și nu sunt crezut că lucrez în

asemenea condiții. Unii consideră că obținem venituri personale din proiecte, ceea ce iarăși nu este adevărat. Iar altora le place cum este gestionat Orheiul și atunci îmi este greu să le explic ce înseamnă APL, ce finanțe are și cum le poate gestiona.”

Vladislav Cociu a adus exemple ce ar putea contribui la creșterea veniturilor proprii ale APL: „Ar trebui de consolidat bugetul prin identificarea unor surse suplimentare, pentru a dezvolta localitățile. În Carahasani, impozitul pe bunurile imobiliare de la persoanele fizice este de circa 12 mii de lei, în condițiile când titlul 6 al Codului fiscal a fost aprobat la 06.06.2000. Noi nu prea avem evaluări, dat fiind faptul că acestea trebuie făcute doar de Oficiile Cadastrale de Stat. Pot face acest lucru și APL, dar contra plată. Astăzi, pentru o casă se plătește 10-15 lei. Avem vreo 700 de gospodării subiecți de impozitare și dacă s-ar evalua toată averea localității, la capitolul imobil, am putea ridica aceste venituri de circa zece ori. 150 mii de lei pentru o localitate înseamnă foarte mult. Sperăm să fie reexaminată această lege, deoarece am putea avea o serie de oportunități, ceea ce ne-ar permite să schimbăm multe lucruri în localitate”.

Primarul este mândru de localitatea sa de baștină, de consătenii săi. El depune eforturi enorme pentru a reuși să fie în pas cu necesitățile timpului. „Avem un Centru multifuncțional, deschis în 2014 pentru copiii cu dizabilități și persoane în etate. Inițial erau necesare circa 600 mii de lei pentru a întreține această instituție. Astfel am fost nevoiți să modificăm statutul și ne-am axat doar pentru găzduirea persoanelor în etate. Două sute două mii de lei constituia fondul de compensare, ceea ce ne ajuta să întreținem centrul. Al doilea an deja acest fond nu mai există, iar cheltuielile au fost puse pe seama noastră. Am întrebat beneficiarii ce părere au dacă vom sista activitatea centrului, iar ei au fost categoric împotriva, spunând că aici mai au o speranță de viață. Astfel, obiectivul nostru este să putem păstra activitatea centrului. Aceeași situație e și la ceilalți colegi, care au acest serviciu, chiar dacă Legea 435 privind descentralizarea stipulează clar faptul că pentru a putea întreține aceste instituții ar trebui să fie asigurată și acoperirea financiară.”

Vlad Cociu este convins că descentralizarea ar ajuta toate localitățile RM. „În Lege este stipulat că dacă APL nu pot să-și asigure cheltuielile în proporție de minim 30%, aceasta nici nu ar trebui să existe. Cu toate acestea, nu există niciun sat și nicio comună care și-ar asigura cheltuielile în asemenea proporție. De aceea, înainte de a face orice amalgamare, în primul rând trebuie să le oferim tuturor APL autonomie financiară. Ca să poată exista de sine stătător trebuie să descentralizăm toate finanțele, toate fondurile și să excludem politicul din APL. Banii trebuie să fie direcționați *per*

capita, după niște metode clare, elaborate în cadrul Ministerului Finanțelor, iar beneficiarul final să fie cetățeanul. Rezultate în acest sens deja avem, mă refer la descentralizarea fondului rutier. Chiar dacă inițial unii spuneau că primarii nu vor avea capacitate administrativă, mă mândresc cu colegii mei, deoarece în primul an s-au realizat foarte multe lucruri frumoase în ceea ce ține de reparația drumurilor.”

Despre politici și dialogul cu APC, alesul local este de părere că oamenii, cei care reprezintă puterea centrală, trebuie să înțeleagă că fără APL nu poate exista niciun progres. „A venit timpul să ne îndepărtăm atenția de la orașul Chișinău, acolo unde sunt concentrate toate resursele și să descentralizăm resursele, dându-le APL mai multă autonomie. Avem mai multe Strategii, în 2012 a fost semnată Foaia de parcurs, suntem monitorizați de Comisia Europeană, de Consiliul Europei, de alte organizații internaționale și sperăm că lucrurile se vor schimba. Ne dorim să avem o autonomie viabilă, sănătoasă, pentru asta trebuie de oferit APL instrumentul necesar – autonomia financiară. Atât timp cât acest fenomen va fi extrem de politizat, APL nu are sorti de izbândă. Vă spun direct că de această funcție mă leagă doar dragostea de sat și lucrurile pe care le-am făcut. Așa e și în cazul multor colegi primari, dar oamenii au nevoie și de motivație ca să activeze în APL. Așteptăm schimbări și ele trebuie neapărat să vină. Cât privește dialogul cu APC, au fost câteva întrevederi cu premierul Pavel Filip. Totodată, cineva a încercat să bombardeze CALM, ceea ce consider că este greșit, deoarece CALM este un sindicat, o asociație ce reprezintă interesele primarilor. Eu sunt unul dintre cei care am stat la bazele inițierii CALM, este o asociație la care țin foarte mult și care ne este de folos tuturor. CALM trebuie să fie consultat privind toate modificările în legislație. Ne dorim să continuăm dialogul cu APC, doar așa lucrurile se pot schimba în bine.”

Despre proiecte de viitor Vladislav Cociu menționează că la ora actuală se finalizează pachetul de documente pentru a aplica la programul comun România-Republica Moldova. „Avem parteneriate cu Vasluiul, cu Brașovul, Bistrița-Năsăud. Este foarte mult de lucru, sunt foarte multe oferte, mă sună primari din România și mă întrebă cu ce ne pot ajuta. Ultimul obiectiv care a rămas nerealizat în Carahasani este Casa de Cultură. Organizez periodic adunări *ad-hoc* cu cetățenii și îi întreb ce doresc. Unii dintre ei de multe ori vin cu idei geniale, care ar implica costuri mici. Oamenii au așteptări mari, noi însă ne dorim să avem realizări și mai mari.”

Mai 2018

VIOREL GÂRBU, EXPERT: „ÎN REPUBLICA MOLDOVA NU S-A REUȘIT SĂ SE AJUNGĂ LA O DESCENTRALIZARE FINANCIARĂ REALĂ!”

– **Amnistia fiscală este un subiect discutat foarte mult în societate...**

– Partea legată de amnistia fiscală este una foarte sensibilă, acest lucru a fost demonstrat și în anul 2016, atunci când a avut loc prima inițiativă de acest fel, care a fost criticată de comunitatea internațională, dar și de societatea civilă din Republica Moldova. Este regretabil faptul că parlamentul a decis să avanseze pe această dimensiune, care ne poate afecta atât starea lucrurilor la nivel intern, cât și relațiile RM pe plan internațional, a percepțiilor comunității internaționale. Cu regret, într-un final, cetățeanul este educat că acei care nu plătesc taxe sunt mereu în câștig, iar cei care sunt buni plătitori sunt penalizați de autorități. Acest gen de abordări sunt foarte nefericite. În ceea ce privește reforma fiscală, acest lucru este salutar, deoarece autoritățile vin să reducă presiunea fiscală asupra cetățeanului, ceea ce nu poate decât să ne bucure. În același timp, să nu uităm că funcția de bază a statului este cea de redistribuire a finanțelor publice. În acest sens, statul nu trebuie doar să încaseze taxe mici, dar are și alte responsabilități în domenii precum cel social, al educației, protecția sănătății, a persoanelor vulnerabile și a celor în etate și cunoaștem că statul nu se descurcă foarte bine pe aceste dimensiuni. Avem pensii și salarii mici, necesități enorme în toate aceste domenii. Pe lângă aceasta, statul trebuie să găsească posibilitatea să crească performanța nu doar în domeniul social, dar și în cel de dezvoltare economică. Altfel, ne putem trezi că plătim taxe mici, dar statul RM va avea de suferit ca imagine.

– **În urma acestor reforme, autoritățile publice locale vor avea de câștigat sau de pierdut?**

– Aceste reforme nu au fost discutate suficient în societate, din acest motiv, la această etapă este foarte greu să înțelegi care va fi impactul. Așteptările autorităților centrale sunt de natură optimistă, dar e obligația lor să aibă această abordare. Modul în care evoluează APL trebuie văzut în ansamblu. În acest context, este bine să menționăm faptul că în RM nu s-a reușit să se ajungă la o descentralizare financiară reală. De aceea, indiferent de toate aceste ajustări, chiar dacă reforma respectivă va avea un impact pozitiv, aceasta oricum nu soluționează problema cu care se confruntă APL. Dacă analizăm cum evoluează bugetele locale, componente ale bugetului public național, atestăm că cea mai penibilă situație este anume în bugetele locale, ponderea acestora în bugetul național este mereu în scădere. Impozitele (veniturile) în bugetul de stat cresc, iar bugetele (veniturile) locale descresc! Ceea ce înseamnă în realitate o centralizare tot mai accentuată!

Cea mai penibilă situație este anume în bugetele locale, iar ponderea acestora este mereu în scădere. Impozitele în bugetul național cresc, iar bugetele locale descresc, de aceea, problema este mai amplă și necesită o soluționare cât mai rapidă.

– **Cum credeți, de ce nu s-a reușit implementarea reformei descentralizării financiare?**

– Regretabil, dar autoritățile văd relația între APC și APL ca fiind una de confruntare, mereu a dominat factorul politic, dar și speculațiile și capacitatea APC să determine un anumit comportament la nivel local. Este bine să înțelegem faptul că noi toți suntem parte a bugetelor locale, toți trăim într-o anumită localitate, iar bugetul de stat este unul sintetic, care este plăsat pe bugetele care se formează la nivel local, valoarea adăugată fiind generată la nivel local. Dacă ne dorim o democrație autentică, deciziile trebuie luate de jos în sus. Regretabil, dar, deși a trecut o perioadă foarte lungă de timp de când ne-am desprins de Uniunea Sovietică, autoritățile continuă să aibă o abordare sovietică (totalitară și centralistă). Autoritățile vor să determine la nivel central orice comportament de la nivelul local. Este un mod de gândire nedemocratic și acest lucru, din păcate, nu se schimbă. Chiar dacă opoziția critică vehement autoritățile pentru acest gen de comportament, atunci când ajunge la putere se comportă la fel. Este comod și facil pentru opoziție să abuzeze de acele scheme puse în aplicare de cei care au fost anterior la guvernare.

– **Sunt și state care au reușit să se debaraseze de această mentalitate, deși au trecut și ele prin acest regim sovietic...**

– Republica Moldova dă dovadă de o performanță foarte proastă nu doar sub acest aspect. Suntem un stat care înregistrează curențe în mai multe domenii. Economia a rămas în urmă, identitatea națională încă mai este discutată ș.a.m.d.

– **Uniunea Europeană a anunțat că va bloca finanțările macrofinanciare de care beneficiază bugetul de stat. Cum ne va afecta acest lucru?**

– Acest lucru ne afectează la nivel de imagine. Ajutorul macrofinanciar arăta încrederea UE în capacitățile noastre și recunoașterea anumitor progrese în dezvoltarea RM. Faptul că UE a blocat acest ajutor ne afectează nu atât din punct de vedere financiar, cât din punctul de vedere al imaginii și al constatării lipsei de progres. Atestăm faptul că am regresat și suntem apreciați negativ de către UE. UE va continua să asiste RM, într-o formă sau alta, doar că instrumentele vor fi altele. Cel mai probabil, UE va schimba dialogul cu autoritățile centrale pe dialogul cu alți factori de decizie, mai mici, cum ar fi societatea civilă, cetățenii, sau chiar APL, evitând puterea centrală, deoarece prin comportamentul său aceasta s-a discreditat, lucru recunoscut la nivelul UE.

– **Reprezentanții APL susțin că ar fi mult mai bine ca finanțările să vină direct către APL, nu prin intermediul puterii centrale...**

– Asistența macrofinanciară înseamnă schimbul de politici, iar politicile oricum se fac la nivel central. Totuși, mijloacele și fondurile pe care UE le alocă RM ar putea să rămână la un nivel constant, doar că instrumentul de alocare al acestora se va schimba. Acele fonduri pe care le ratează bugetul central ar putea fi alocate în cadrul unor proiecte sectoriale pe care UE le implementează la nivel local. Vorbim despre dezvoltarea infrastructurii, apă și canalizare, a mediului de afaceri ș.a.m.d. Avem un calificativ negativ dat de UE privind performanța Guvernului și Parlamentului, instituții ce reprezintă statul, iar noi trebuie să progresăm ca să revenim la normalitate. Totuși, UE va continua și pe viitor să determine schimbările în RM, fiindcă noi continuăm să primim asistență de la UE.

August 2018

**MARIANA GÂJU, PRIM-VICEPREȘEDINTE AL ASOCIAȚIEI
COMUNELOR DIN ROMÂNIA: „CALM FACE CINSTE
TUTUROR UNITĂȚILOR ADMINISTRATIV-TERITORIALE
DIN REPUBLICA MOLDOVA”**

Mariana Gâju este primarul comunei Cumpăna, județul Constanța, prim-vicepreședinte al Asociației Comunelor din România (ACoR), președinte al Ligii Femeilor, primari ai comunelor din România, membru al Comitetului Regiunilor – instanța europeană ce reprezintă vocea autorităților locale în Uniunea Europeană. Mariana Gâju este și un promotor al intereselor APL din Republica Moldova la nivel european. În fiecare an, în comuna Cumpăna ajung câte 20-25 de copii din cele șapte localități ale Republicii Moldova care s-au înfrățit cu comuna de pe litoralul Mării Negre.

– **Acum câteva luni ne-am văzut la Chișinău, la reuniunea primarilor din România și Republica Moldova și astăzi ne vedem la Săpânța, Maramureș...**

– În perioada aprilie-iunie am fost de trei ori la Chișinău pentru că asta înseamnă să simțim, să gândim și să trăim aceleași sentimente de a fi români, de a ne uni eforturile, așa precum este și motoul Asociației Comunelor din România: „Prin Unire se realizează fapte mari”. Noi, ACoR, ne-am unit cu Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) pentru a realiza obiective majore, atât în beneficiul comunelor noastre, al unităților administrativ-teritoriale, dar mai ales în beneficiul oamenilor acestor localități. Eu, în calitate de primar, vremelnice ales, răspunzător de destinele

comunei Cumpăna pe care o reprezintă, nu am alt țel decât acela de a învăța copiii noștri care le sunt rădăcinile, de unde vin și încotro se îndreaptă, de a-i învăța despre frații noștri din Republica Moldova. Tocmai de aceea, prin hotărârea Consiliului local, avem înfrățiri cu 7 localități din Republica Moldova. Este firesc să vorbim despre unitate, despre acțiuni care să fie dedicate Centenarului Marii Uniri din 1918, este firesc să le realizăm împreună, fie acasă la noi, în România, fie în Republica Moldova, unde spunem tot acasă.

– Și de la tribunele europene militați ca în Republica Moldova să ajungă mai multe fonduri, posibilități de dezvoltare a comunităților noastre...

– Mai mult decât atât, în calitate de membri ai Comitetului Regiunilor, reprezentând cele 2863 de comune ale României, împreună cu președintele ACoR Emil Drăghici și primarul comunei Dudeștii Noi, Timiș, Alin Nica am solicitat Comitetului Regiunilor, prin grupurile politice din care facem parte, grăbirea demersurilor pentru intrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană. De asemenea, am solicitat prezența reprezentanților CALM la întreprinderile de la Bruxelles, atunci când se discută despre exercițiul financiar 2018-2022. Vorbim despre dezvoltarea localităților atât din mediul rural, cât și din mediul urban din Republica Moldova, iar noi suntem țară membră a Uniunii Europene. Noi, cele două asociații, CALM și ACoR am solicitat ambelor Guverne să acorde atenția cuvenită localităților pe care le reprezentăm, iar această muncă niciodată nu va fi prea multă, acest efort al nostru, al aleșilor locali, niciodată nu va fi prea mare. Glasul nostru trebuie să fie auzit și în Guvernul României, dar și în cel al Republicii Moldova.

– ACoR și CALM au o relație strânsă, benefică pentru APL din ambele state, în special pentru cele din Republica Moldova, deoarece acestea au posibilități limitate...

– Este o realitate. Oricât de mici ar fi și posibilitățile noastre financiare, avem colegi primari care prin hotărâri ale Consiliului local au ajutat financiar localități din Republica Moldova, în afara donațiilor oferite de Guvernul României, prin alocările guvernamentale ce reprezintă microbuze, construcția unor grădinițe, a unor școli ș.a. Trebuie să știți că există fonduri europene pe care localități aflate în zona graniței dintre România și Republica Moldova le pot accesa și pot construi investiții majore. Dacă pentru noi, România, fondurile europene, sunt aer, sunt aur, efortul ar trebui să fie comun ca și Republica Moldova să beneficieze cât mai mult de acestea, iar scrierea de proiecte comune este de mare ajutor. Pentru aceasta nu trebuie să ne plângem de greutăți, nu există „nu se poate” sau „este greu”. Nimic nu este ușor, așa că vom merge mai departe.

– Unii actori de la Chișinău încearcă să minimizeze rolul CALM...

– Greșit. Nu vor reuși niciodată să-l minimizeze atâta vreme cât cei ce conduc CALM (iar eu o cunosc pe dna Tatiana Badan - președinta CALM și pe dl Viorel Furdui) ghidează neabătut delegațiile din Republica Moldova spre locuri de cinste. Acolo pe unde au fost moldovenii din Republica Moldova au avut standuri frumos amenajate, cu tot ce aveți mai tradițional, de la produsele, pâinea cea mare și frumoasă, colacii copti acasă, până la muzică, dans, portul popular și astfel au adunat în jurul pavilionului expozițional reprezentanți din toate celelalte țări. De fapt, este o cinste pe care o face CALM tuturor unităților administrativ-teritoriale din Republica Moldova, nu doar membrilor. De aceea, întotdeauna am îndemnat colegii primari să se înscrie în CALM, să militeze pentru acțiunile pe care le propovăduiește CALM, pentru că n-o face pentru interes personal, ci pentru interesul tuturor comunităților.

– Vrem să vă mulțumim și Dvs., în calitate de prim-vicepreședinte al ACoR, dar și de primar al comunei Cumpăna, județul Constanța, pentru eforturile pe care le depuneți pentru ca foarte mulți copii din Republica Moldova să vadă marea. Vara aceasta câți au fost la Dvs.?

– Câte 20-25 de copii din fiecare localitate, din cele șapte cu care ne-am înfrățit au fost oaspeții comunei Cumpăna. Ne-am străduit să cunoască frumusețile litoralului românesc, să viziteze localități, dar mai ales să meargă la mare. Pe copiii de la Cazangic i-am lăsat la Cumpăna, iar eu am venit la Săpânța. Cazangicul este ultima localitate cu care ne-am înfrățit, iar aseară s-au bucurat de focul de artificii, după zilele minunate pe care le-a dăruit bunul Dumnezeu de a face plajă, au vizitat acvariul, delfinariul, au mers și la biserică. Copiii sunt ambasadorii noștri, viitorul nostru și de 18 ani, împreună cu colegii mei funcționari publici din primăria Cumpăna, dar și cu Consiliul local, am alocat fonduri și am dedicat munca noastră copiilor. Părinții adesea sunt obosiți, îngrijorați de ziua de mâine, nu au timp, nu au posibilități financiare, iar noi, în primul rând îi răsplătim pe cei cu rezultate foarte bune la învățătură, atât pe cei din România, cât și pe cei din Republica Moldova. Mai mult decât atât, vreau să vă spun că niciodată nu vom conțeni să facem aceste înfrățiri, iar în perioada 14-16 septembrie, fiind și președinte al Ligii femeilor, primari ai comunelor din România, voi fi gazdă a unui eveniment ce va avea loc la Constanța, cu genericul „Femeia – suflet și echilibru”. Pe lângă participantele din România, prin intermediul CALM, ACoR a lansat invitația să participe 50 de colege-primar din Republica Moldova. Va fi un program de instruire a practicării unei administrații publice locale europene, venit în ajutorul administrației publice din ambele țări: România și Republica Moldova.

– Vă mulțumim!

LARISA VOLOH: „REȚEAUA FEMEILOR PRIMAR DIN CADRUL CALM PUNE ACCENT PE CREȘTEREA CAPACITĂȚILOR ȘI A CALITĂȚII ADMINISTRĂRII PUBLICE LOCALE”

Larisa Voloh, primarul satului Palanca, raionul Ștefan-Vodă, președinte al Rețelei Femeilor Primar din cadrul Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), împreună cu alte 35 de femei primari din Republica Moldova au participat, în perioada 14-16 septembrie, la Sesiunea extraordinară a Ligii femeilor, primari ai comunelor din România. Despre importanța acestui eveniment, dar și despre rolul Rețelei Femeilor Primari din cadrul CALM este interviul pe care l-a acordat Larisa Voloh pentru calm.md.

– Ați venit la Constanța într-un număr impunător...

– Am venit la invitația doamnei Mariana Gâju, președinte al Ligii femeilor, primari ai comunelor din România. Datorită dumneaei, suntem prezente aici 36 de femei primari din RM, participante la o ședință extraordinară a Ligii femeilor, primari ai comunelor din România. Nu este prima noastră întâlnire, având o colaborare foarte frumoasă între Congresul Autorităților Locale din Moldova și Asociația Comunelor din România (ACoR). La ședința de astăzi este prezent și Emil Drăghici, președinte al ACoR. Am venit cu scopul de a socializa, de a face schimb de experiență, de bune practici, dar și pentru a trasa niște planuri de activitate comune de viitor pentru femeile primari de pe ambele maluri ale Prutului.

– Am observat că ați stabilit niște relații frățești între colegele dvs. Primari din dreapta Prutului...

– Suntem în anul Centenarului și în cadrul ședinței extraordinare care a avut loc în luna mai, la Chișinău, s-a vorbit despre faptul că ne dorim foarte mult să avem anul acesta măcar 200 de înfrățiri. Nu cunosc câte exact sunt la ora actuală, dar știu că numărul lor a crescut mult.

– Problemele cu care se confruntă primarii din România și cei din Republica Moldova diferă mult?

– Dacă nu luăm în calcul diferența legislativă, aș putea spune că problemele sunt aceleași în ceea ce privește procesul de descentralizare, salarizarea funcționarilor și a primarilor. Sunt și alte aspecte legate de proprietate, administrare la nivel local, dar și la capitolul relației între APL și APC.

– Totuși, primarii și funcționarii din România au salarii la care colegii lor din Republica Moldova doar visează...

– Ne bucurăm pentru ei. Ei își doresc salarii și mai mari decât cele pe care le au acum, e firesc ca ei să aspire la niște salarii europene, așa cum au colegii lor din alte state ale UE. Noi ne-am dori foarte mult să egalăm

salariile noastre cu cele din România, deoarece nu poți să aștepti rezultate foarte bune ținând angajații din APL cu niște salarii foarte mici. Salariile noastre sunt mai mici chiar în raport cu salariile altor funcționari, bugetari din Republica Moldova și cred că este o nedreptate să pui pe umerii unei persoane atâtea competențe și răspundere și să-l răsplătești cu un salariu mizer.

– **Un alt subiect abordat în cadrul acestei ședințe a fost facilitarea posibilităților de aplicare a proiectelor elaborate de primăriile înfrățite și de accesare a fondurilor europene...**

– S-a discutat despre introducerea unor modificări în ceea ce privește proiectele transfrontaliere. În prezent, acces la aceste proiecte au toate localitățile din Republica Moldova și doar unele județe din România, care se află la cel mult 50 km de graniță. Credem că aceasta este o nedreptate, deoarece în momentul în care avem înfrățiri cu majoritatea județelor din România ar fi corect ca fiecare comunitate din România să aibă acces la proiectele transfrontaliere. Deocamdată, aceasta este o condiție impusă de finanțator, dar cred că ea ar putea fi negociată.

– **Astăzi, cu excepția proiectelor transfrontaliere, APL din România și Republica Moldova au posibilitatea să scrie și să aplice proiecte comune?**

– Există mai multe posibilități și mai mulți finanțatori care acordă surse financiare pentru implementarea diverselor proiecte în Republica Moldova. În afară de aceste proiecte transfrontaliere sunt și altele, care ar putea veni prin intermediul GAL, sau prin cadrul Programului operational comun „Bazinul Mării Negre”. Mai sunt și alte tipuri de finanțări. De asemenea, există o înțelegere care a fost deja legiferată în România și astfel comunele din România ar putea să finanțeze direct din bugetele lor proprii activități pe anumite domenii în localități din Republica Moldova.

– **Comunele din România au asemenea resurse?**

– Eu cunosc cazuri când localități din Republica Moldova au beneficiat de surse financiare din partea comunelor din România. La Ștefan-Vodă am un exemplu concret în acest sens. Primăria de la Slobozia deja a primit de la localitatea parteneră din România o anumită sumă de bani, direcționată pentru o anumită activitate.

– **Ce părere au colegele dvs. despre evenimentul de la Constanța?**

– Orice întâlnire de acest fel este una benefică. E bine să fim într-un proces continuu de perfecționare, iar noi, cei din cadrul Rețelei Femeilor Primari din cadrul CALM, punem accent anume pe creșterea capacităților și creșterea calității administrării publice locale. Cu atât mai mult cu cât din cauza salariilor mici pe care le avem mulți funcționari din primării pleacă, iar locurile vacante care rămân de multe ori sunt ocupate de persoane fără

experiență și primarul trebuie să fie mentor pentru toți. Exemple de bune practici am putea prelua de la colegile noastre din România, chiar dacă este vorba despre probleme concrete pentru România, ce vizează legislația română, noi am putea să le discutăm în cadrul CALM, ca ulterior să găsim anumite soluții pentru cadrul legal al Republicii Moldova.

– În România sunt mult mai puține femei primari decât în Republica Moldova...

– În Republica Moldova, suntem 186 de doamne primari dintre care peste 120 sunt membre ale CALM și ale Rețelei Femeilor Primari din cadrul CALM. În România numărul este mai mic. Pledăm pentru creșterea și în continuare a numărului femeilor în organele de conducere, atât la nivel local, cât și la nivel central.

– De ce era nevoie crearea unei rețele a Femeilor Primari în cadrul CALM?

– Sunt niște cerințe pe care le înaintează organismele internaționale. În același timp ne-am gândit că pentru femeile din Republica Moldova ar fi foarte bine ca ele să poată discuta într-un cerc mai închis anumite probleme ce vizează activitatea lor. Trăim încă într-o societate patriarhală și simțim adesea un fel de presiune din partea unor bărbați. Astăzi încă mulți mai cred că locul femeii nu ar fi la conducere, ci mai aproape de bucătărie, că ea ar trebui să se ocupe de educația copiilor, chiar dacă toate aceste responsabilități ar trebui să fie împărțite în mod egal între femeie și bărbat. Femeile sunt foarte bune în administrare. Cunosco colegi care pe parcursul anilor au înregistrat rezultate extraordinare. Scopul CALM a fost să ajutăm femeile să-și crească și capacitățile, să-și formeze abilități de conducere, să facilităm procesul de comunicare între ele și să poată promova alte femei bune în conducere. Rețeaua Femeilor Primari din cadrul CALM nu înseamnă să întrunești femeile doar o dată pe an și să discuți niște lucruri foarte generale. Rețeaua Femeilor își desfășoară activitatea în continuu prin diferite metode: fie că organizăm instruirii pentru femeile la primul mandat, fie că organizăm vizite de studiu în teritoriu pentru a ne cunoaște mai bine și a vedea care sunt rezultatele altor doamne, cu mai multe mandate de primar în spate, sau chiar și ale doamnelor la primul mandat, care au reușit să realizeze lucruri foarte frumoase. Consider că Rețeaua Femeilor din cadrul CALM este una foarte necesară. Mergem după același statut general pe care îl are CALM, atât doar că la obiectivele generale pe care le are, noi avem și niște obiective axate pe gen, promovarea femeilor în APL, susținerea și instruirea lor.

– Urmează ca anul viitor să vină femeile primar din România în Republica Moldova?

– Ar fi frumos să primim și noi colegele noastre, cu atât mai mult că s-a depus un efort enorm pentru ca noi să ne simțim foarte bine aici, la Mamaia. De fapt, ne simțim bine întotdeauna când suntem în România, ne bucurăm de sprijinul, ospitalitatea, bunăvoința cu care suntem întâlnite aici. Ne-ar plăcea să avem și noi aceleași posibilități, avem și noi ce să le arătăm, nu știu însă dacă mijloacele financiare de care dispunem ne-ar permite să creăm aceleași condiții pentru colegele noastre din România. Cred că colegele noastre ar fi curioase să vadă condițiile în care activează femeile din Republica Moldova, să vadă satele noastre așa cum sunt ele, să ne cunoască și ca oameni, profesioniști care încercăm să ne descurcăm pornind de la condițiile pe care le avem.

Septembrie 2018

ALEXANDRU MORCOV: „CALM JOACĂ UN ROL TOT MAI IMPORTANT ÎN INTENSIFICAREA RELAȚIILOR APL DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA”

Alexandru Morcov, expert în cadrul Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) a fost invitat la 10 TV să vorbească despre investițiile românești în Republica Moldova, dar și despre rolul CALM în intensificarea relațiilor APL dintre cele două state.

– Cum au evoluat relațiile la nivelul autorităților publice locale din Republica Moldova și România, având în vedere faptul că și CALM este preocupat de acest aspect? Ce puteți să ne spuneți despre investițiile românești la nivel local?

– Nu putem spune că sunt investiții doar în cadrul APL. Vorbind despre Acordul pe care CALM îl are cu Asociația Investitorilor Români în Republica Moldova (AIR), pot să menționez că acesta este unul bilateral, totodată este și o recunoaștere a CALM ca un actor important în ceea ce privește dialogul instituționalizat cu autoritățile publice locale din Republica Moldova. În ultima perioadă CALM joacă un rol tot mai important în relațiile bilaterale, inclusiv în relația cu asociațiile autorităților publice locale a comunelor și a orașelor din România. Ne bucurăm că inițiativa a venit de la Asociația Investitorilor Români în Republica Moldova de a stabili această colaborare bilaterală între CALM și investitorii români în vederea simplificării procesului de identificare a oportunităților sau posibilelor investiții românești pe tot teritoriul Republicii Moldova.

– În ce domenii se fac investiții?

– Sunt diverse domenii, începând de la comerțul cu amănuntul, confecții, s-au dezvoltat relațiile bilaterale în comerț cu produse agricole: fructe, legume care se exportă în România.

– **Recent, o companie din România și-a manifestat intenția de a trece Prutul și de a crea între 500 și 700 de locuri de muncă... Cum se numește această companie?**

– Nu cred că denumirea companiei este chiar atât de importantă. Într-adevăr, a parvenit o informație din partea Asociației Investitorilor Români în Republica Moldova despre dorința unui potențial investitor de a veni la noi cu o investiție care ar crea între 500 și 700 de locuri de muncă. Pentru orice localitate din Republica Moldova este o cifră importantă, sunt sute de oameni ce ar putea fi integrați în câmpul de muncă. Suntem o țară axată pe producerea agricolă, iar aceasta a devenit mult mai tehnologizată și necesită mai puține forțe de muncă decât era anterior, ceea ce înseamnă că acești cetățeni ar urma să fie integrați în alte sectoare ale economiei naționale. Totuși, avem restanțe la capitolul pregătirii de specialiști calificați pe diverse domenii și o bună parte dintre investitorii care vin în Republica Moldova se confruntă anume cu această problemă, care nu este unică, putem vorbi și despre infrastructură. Cu toate acestea, multe orașe din Republica Moldova și-au dezvoltat o infrastructură destul de bună și sunt în așteptarea investițiilor în diverse domenii.

– **Între cine se poartă dialogul? Între Asociația Investitorilor din România în Republica Moldova și CALM sau direct cu reprezentanții APL?**

– Practic, discuția cu CALM este aproape directă cu APL, deoarece noi suntem o voce instituționalizată a APL, nu reprezentăm o autoritate sau alta, ci toate comunitățile din Republica Moldova. Atât la nivel național, cât și la nivel internațional, CALM este recunoscut ca un partener de încredere, care a demonstrat pe parcursul anilor că poate să facă față mai multor provocări.

– **CALM va organiza o conferință în care se vor discuta posibilitățile autorităților locale de a accesa fondurile românești... Când va avea loc aceasta?**

– Evenimentul va avea loc marți, 25 septembrie, strada Zimbrului nr. 10, cu începere de la ora 10.00. Scopul acestui eveniment este de a identifica soluțiile optime privind accesarea fondurilor românești, dar și a unor fonduri bilaterale, cum sunt cele transfrontaliere. De asemenea, ne propunem să identificăm și alte soluții pentru a atrage atât investiții, cât și fonduri în localitățile din Republica Moldova.

– **Cine va participa la acest eveniment?**

– Partener al acestui eveniment este Asociația Orașelor din România, dar participanți sunt mult mai mulți, inclusiv de la nivel guvernamental.

tal, primari de orașe din România și Republica Moldova, reprezentanți ai Asociației Investitorilor Români în Republica Moldova, dar și ai Camerei de Comerț și Industrie din Republica Moldova. Se vor pune în dezbatere modalități de atragere a fondurilor, capacitatea de absorbție a acestora, fondurile disponibile pe interior, cum ar putea să ne ajute partenerii din România și multe alte lucruri ce țin de acest domeniu important.

– **Ce spun primarii care fac parte din CALM despre investițiile românești?**

– Eu cred că deja toți au înțeles că pentru Republica Moldova România este un partener de încredere. Majoritatea investițiilor au fost axate în domenii destul de sensibile și strategice, cum ar fi grădinițele din satele și orașele Republicii Moldova, care erau într-o stare deplorabilă, de nedescris. De aici începe totul, aceasta fiind generația viitoare ce va construi acest stat.

– **Schimă cumva aceste proiecte, aceste investiții percepția oamenilor legate de România, de UE?**

– Cred că acest lucru ar trebui să fie mediatizat mai mult, ca cetățenii din RM să cunoască totuși de unde vin investițiile. Înfrățirile au luat amploare în ultimul timp, iar cetățenii localităților sunt informați despre beneficiile și rezultatele acestor parteneriate.

– **S-a majorat în ultima perioadă capitalul investit de firmele românești în Republica Moldova?**

– Investițiile românești s-au majorat substanțial în ultimii ani. Se observă o deschidere a investitorilor români de a veni pe piața din Republica Moldova.

– **Ce-i motivează să facă acest lucru?**

– Unul dintre motive ar fi piața muncii care nu este atât de costisitoare. În ultimii ani s-a investit foarte mult în dezvoltarea infrastructurii care este foarte importantă pentru dezvoltarea oricărui fel de business. Faptul că Dedeman sau Kaufland vin la noi demonstrează că piața investițională din Republica Moldova este în creștere și a trezit interesul investitorilor din exterior. Totuși, noi avem încă foarte mult de muncit la acest capitol. Este important de menționat elementul de descentralizare și cointeresarea autorităților publice locale de a crea sau dezvolta condiții cât mai benefice, într-o atmosferă de concurență bună printre APL, pentru că acesta este motorul economiei de piață. Cine va crea condiții mai bune pentru business, acela va beneficia de locuri de muncă, de o investiție pe teritoriul său. Aici însă trebuie să revenim la capitolul taxe și impozite, ca să stabilim ce impozite ajung direct la stat și care ajung în bugetele APL. Acum foarte multe impozite și taxe rămân la bugetul de stat și APL practic nu sunt coin-

teresate de a aduce investitori. APL au venit doar din impozitul pe venit al persoanelor fizice și adesea nici acesta nu ajunge integral în bugetul local.

– **Care ar fi mărimea salariilor pe care le oferă firmele ce vin în Republica Moldova?**

– Știm cu siguranță că este un salariu competitiv pe piața din RM. Observăm că este concurs la locurile de angajare a investitorilor români, deoarece ei deja sunt obișnuiți cu salarii europene, iar în RM nivelul de salarizare este mult mai mic decât în România. De exemplu, salariul unui primar din România poate să depășească 1000 de euro, iar un ales local din RM primește până la 250 de euro.

Septembrie 2018

PETER HARLEY: „VISEZ CA REUNIUNEA SATELOR SĂ FIE ÎN REPUBLICA MOLDOVA”

Peter Harley este irlandezul despre care se spune că face cât o mie de români. Și nu în zadar. Peter Harley promovează frumusețea satelor tradiționale românești. În perioada 18-19 august curent, la Săpânța, Maramureș, a avut loc Festivalul „Satele Unite ale României.” Evenimentul a adunat peste 800 de participanți din toate zonele rurale ale României, inclusiv 50 de primari din Republica Moldova. Peter Harley este fascinat nu doar de România, ci și de Republica Moldova și speră că va reuși să realizeze o ediție a acestui festival și în stânga Prutului. Vă prezentăm un interviu acordat de Peter Harley pentru calm.md atunci când Festivalul „Satele Unite ale României” era în plină desfășurare.

– **De ce v-ați dorit să organizați acest eveniment?**

– M-am stabilit cu traiul în România acum 25 de ani și, de la bun început, m-a impresionat foarte mult profunzimea țării, spiritualitatea puternică de aici. Am vizitat Republica Moldova în ianuarie-februarie 1995, am stat șase săptămâni în Chișinău și am simțit și mai profund această spiritualitate. Pe parcursul anilor m-am îndrăgostit de România și am descoperit că spiritualitatea românească, echivalentă cu spiritualitatea omenirii este foarte importantă și valoroasă pentru toți europenii. Această valoare izvorăște din faptul că aveți o legătură foarte puternică cu pământul, cu o cultură ce înflorește pe pământ. Sunteți adevărați, ai țării. Înțelegeți ce vreau să spun?

– **Țăranii noștri, chiar și bătrâni fiind, nu renunță să prelucreze pământul...**

– Exact. Sunt ca și omul de pe această pajiște care are livadă. Nu putem să călcăm pe acolo dacă el nu este de acord, această livadă este pentru el ca un membru al familiei.

– **A fost greu să aduceți atâția oameni la acest eveniment, din toate zonele României, inclusiv 50 de primari din Republica Moldova?**

– Din toate eforturile pe care le-am făcut pentru acest proiect, cea mai ușoară a fost legătura cu Republica Moldova. Am fost invitat la Congresul organizat în luna mai, la Chișinău, de Asociația Comunelor din România (ACoR) și Congresul Autorităților din Moldova (CALM) și acolo am avut ocazia să fac public acest proiect. După aceasta am stabilit legătura cu Viorel Furdui, dânsul a fost foarte receptiv, are un stil al său foarte calm. El înțelege ce trebuie făcut, ce se dorește și ce este bine. El pur și simplu mi-a zis: „Venim 50, sau poate 80 de primari”. Nu-mi vine să cred că ați făcut asta și sunt extrem de recunoscător pentru că transmiteți un mesaj. Mulți zic că eu, irlandezul, dau un mesaj românilor să se trezească, să prețuiască adevăratele valori. Voi, prin prezența voastră, veniți cu o replică la jertfa mea și acesta e un lucru minunat. Am observat că atunci când sunt la un pahar cu prietenii mei din Moldova, pe care îi am de ani de zile la București, mă simt de parcă aș fi în vestul Irlandei, aveți un umor extraordinar de firesc și subtil, și trist, aveți un fel al vostru mioritic de-a accepta soarta, dar foarte frumos. Am zis, atunci, că cei mai irlandezi români sunt moldovenii.

– **Unii susțin că acest concept mioritic ne joacă festa, că nu suntem ca georgienii, de exemplu, care luptă pentru apărarea demnității lor...**

– Într-adevăr, nu v-ați făcut niciodată bine cu acest concept. Dar ați făcut bine altora, tot timpul. Voi, românii, indiferent unde locuiți, sunteți ca un pansament pentru ură, pentru orgolii, absorbiți orgoliile și faceți prietenii din ele, așa faceți de sute de ani la nivel geopolitic. Sunteți un popor care ați menținut pacea sute de ani pentru toți europenii, atât cât ați putut voi. Voi ați fost tot timpul în linia întâi și nimeni nu v-a dat un tanc, v-au dat cel mai vechi pistol, dacă aveau pe atunci. Cea mai mare tristețe pentru un pacifist este să fie forțat să meargă la război pentru a menține pacea.

– **Pe de altă parte, alții se folosesc de această bunătate a noastră...**

– Da, așa este. Dar dacă nu ați împlini acest rol, ar fi haos, mai mult decât este acum.

– **Ce reprezintă cămașa națională pe care ați îmbrăcat-o astăzi?**

– Are o istorie absolut extraordinară. Mi-a fost dăruită acum patru ani de doamna care a făcut-o, mătușa Pălăguța, din Maramureș. Dânsa mi-a dăruit-o la doi ani după moartea soțului ei. Ea atunci avea 80 de ani. Cu lacrimi în ochi, mi-a zis: „Domnule Peter, vreau să vă dăruiesc cămașa pe care am făcut-o pentru soțul meu atunci când eram proaspăt căsătoriți. Este prima cămașă pe care am făcut-o pentru el. A fost a lui și acum vreau ca dumneavoastră să o purtați”. Pentru mine este mai mult decât o haină. Este o moștenire. Eu nu beau alcool, dar dacă aș bea, atunci nu purtând această

haină. Eu nu fumez, dar dacă aș fuma, nu atunci când port această haină. Dacă aș împrumuta această cămașă cuiva (deși încă nu am împrumutat-o nimănui), i-aș cere să facă la fel. Pentru mine sunt haine sacre.

– **Ce urmează după „Satele Unite ale României”?**

– Cred că proiectul Vatra Fest de la Chișinău este unul lăudabil și vreau să-l promovez aici, pe scena din Maramureș, alături de grupul de primari CALM. Acest concept al reuniunii satelor mi-aș dori să fie ca un fel de adunare generală a satelor unite din România. Visez ca această reuniune a satelor să fie și în Republica Moldova.

– **Vă mulțumim!**

Septembrie 2018

ȘTEFAN VLAS, DEPUTAT PL: „REFORMA TREBUIE SĂ ÎNCEAPĂ CU DESCENTRALIZAREA FINANCIARĂ”

Ștefan Vlas este deputat în Parlamentul Republicii Moldova din partea Partidului Liberal. Este unul dintre puținii primari care au fost aleși și pentru funcția de deputat. Este membru al Comisiei Administrație Publică. Despre schimbările ce s-au produs în APL de când nu mai activează aici, dar și de ce Republica Moldova are nevoie de o reformă teritorial-administrativă aflăm din interviul pentru calm.md.

– **Ce schimbări au avut loc în administrația locală de când nu mai sunteți primar?**

– Unica schimbare de care putem să ne bucurăm a fost descentralizarea Fondului Rutier, chiar dacă este în varianta de 50%. Astăzi, APL au posibilitatea să nu mai umble cu mâna întinsă pe la toate partidele de la guvernare, care le pun condiții atunci când decid să le dea bani pentru reparația drumurilor. Ne-am luptat foarte mult în Parlament, dacă e să fiu sincer, a fost un lobby foarte serios, dar până la urmă este important că s-a reușit. Am mai obținut dreptul APL de a se adresa la Curtea Constituțională, în linii mari, însă, nu putem vorbi că a avut loc descentralizarea.

– **De ce ar avea nevoie APL pentru a fi puternice și a se putea dezvolta?**

– În primul rând, au nevoie de descentralizare, de autonomie locală și financiară, ca să poată să-și formeze de sine stătător bugetele, să nu depindă nici de raion, nici de centru, aceasta ar fi soluția ideală. Bineînțeles că mai sunt și aici carențe, nu toate primăriile sunt apte să se dezvolte, depinde de numărul locuitorilor, de veniturile pe care le au în teritoriu, totuși marea majoritate a lor s-ar descurca foarte bine dacă ar avea această pârghie de au-

tonomie financiară, iar cele mai multe impozite să nu fie centralizate, dar să fie operate la nivel local.

– **Ce ne împiedică să implementăm această descentralizare?**

– Politicul. Majoritatea nu înțelege că doar atunci când satele sunt dezvoltate putem vorbi de o țară bogată. La noi doar Chișinăul, Bălțiul și alte câteva raioane sunt dezvoltate, iar toată periferia este săracă și neputincioasă, atât din punct de vedere administrativ, cât și financiar. Oamenii pleacă din sate și cel mai trist este că nu pleacă cei care nu au, pleacă deja cei care au înființat afaceri, le vând și se duc fiindcă aici nu e stabilitate, nu e siguranță în ziua de mâine, nu e încredere în viitor.

– **Autoritățile au anunțat că după reforma APC va urma și cea a APL...**

– Da, dar nu există nicio garanție în această privință. Eu fac parte din Comisia Administrație Publică și nu avem niciun proiect de lege în acest sens. Nu e clar conform căror criterii se va efectua această reformă, ori se ține în taină, ori se așteaptă ca să câștige alegerile parlamentare și după asta în două luni să facă reforma teritorial-administrativă. Acum miza se pune pe alegerile parlamentare.

– **Avem nevoie de această reformă și în ce condiții am putea să o facem?**

– Sigur că avem nevoie de această reformă. Toate reformele trebuie chibzuite, discutate pe larg în public, puse în dezbateri cu toți primarii, cu toate APL, nu să luăm sabia pur și simplu și să începem a tăia. Trebuie să găsim consens, deoarece orice reformă care se face doare – fie că e afectată populația, fie că e afectat raionul, cineva oricum suferă. Important este ca mai mulți să beneficieze, decât să sufere ca urmare a reformei. Trebuie să facem reforme chibzuite, nu în grabă.

– **Din punctul Dvs. de vedere, cum ar trebui să fie această reformă?**

– Am menționat că reforma trebuie să înceapă de la descentralizarea financiară, să fie cât mai multe surse în teritoriu. Ar fi cazul să fie revăzută distribuirea Fondului rutier, deoarece rezerve mai sunt. TVA-ul ar trebui repartizat așa cum era înainte, trebuie revizuit numărul de accize pentru APL. Nu trebuie să concentrăm totul sus, într-o singură mână, pentru că așa e ușor de condus țara, dar aceasta nu se dezvoltă.

– **Unii vorbesc despre cifra de 3 mii de oameni care ar urma să fie deserviți de o primărie, alții vorbesc de 5-9-12 mii...**

– Totul depinde de venituri și de situația din teritoriu. În alte țări sunt și primării cu 500 de cetățeni și o duc foarte bine, se dezvoltă și progresează, fiindcă în teritoriu au un agent economic care revarsă venituri în bugetul local. În situația în care nu avem niciun agent și nu avem nicio șansă ca localitatea să se dezvolte, trebuie să chibzuim cum o reformăm. Nu putem să ne asociem, dar oricum să beneficiem de venituri. Înainte de a începe să croim

harta teritorial-administrativă, orice localitate trebuie examinată separat, e nevoie de o analiză economică amplă.

– **Unii primari spun că Consiliile raionale nu își mai au rostul...**

– Ele demult nu sunt funcționale. Proiectele care vin din UE ar putea fi declanșate de către structurile deconcentrate, descentralizate ale statului, deoarece fiecare raion le are în teritoriu. Astăzi, Consiliile raionale aduc voturi și mai împart niște bani.

– **De cât timp ar fi nevoie pentru a realiza un asemenea proiect de reformă și de a-l implementa?**

– Noi deja facem reformă de 27-28 de ani. Ne reformăm și nu mai ajungem la rezultatul pe care îl așteaptă oamenii. Cred că timp nu trebuie mult, e nevoie doar de voință și capacitate.

– **Unii spun că nu doar această guvernare nu are voință, dar și celelalte care au mai fost...**

– Exact. Eu nu acuz guvernarea actuală, ci pe noi toți, de la independență încoace. Noi, populația, nu am fost suficient de insistenți, iar atâta timp cât de jos nu se cere, cei de sus nu-și fac mari griji în această privință. În primul rând, trebuie noi să vrem și să insistăm. Lucrurile nu se vor schimba atâta timp cât trădăm, ne vindem, facem așa cum ne este doar nouă comod.

Septembrie 2018

ELENA BODNARENCO, DEPUTAT PCRM: „PENTRU A NU SUFERI UN NOU EȘEC, REFORMA TREBUIE CONSULTATĂ CU SOCIETATEA DIN RM ȘI REALIZATĂ CU MARE GRIJĂ FAȚĂ DE CETĂȚEAN!”

Guvernul a anunțat că după reforma administrației publice centrale urmează să fie implementată și reforma administrației locale, inclusiv cea administrativ-teritorială. Nu este clar ce prevede aceasta deoarece, practic, nu există consultări pe acest subiect cu autoritățile locale, cu societatea civilă, cu experții locali în domeniu. Am întrebat-o pe deputatul PCRM Elena Bodnarenco, fost primar al orașului Soroca, ce cunoaște despre această inițiativă a Executivului de la Chișinău și în ce condiții ar putea fi implementată reforma administrativ-teritorială.

Deocamdată, unicele informații pe care le deținem despre întrevedere cu experții străini pe care a avut-o premierul Pavel Filip pe subiectul reformei administrativ-teritoriale sunt din presă. Cunoscm că pe timpul Guvernului Filat a fost elaborat un studiu, fiind două propuneri pentru această reformă: prima era micșorarea primăriilor din țară de circa trei ori și a doua era de a micșora acest număr de aproximativ șase ori. Din câte cunoscm, la

momentul actual, Guvernul Filip se bazează pe acest studiu. Acest subiect, însă, nu a fost discutat în cadrul Comisiei Administrativ-Teritoriale din Parlament, membrii Comisiei nu au fost informați despre analizele ce stau la baza Guvernului Filip și nici nu au fost invitați la nicio ședință privind aceste tratative. Opinia noastră este că nu trebuie să faci, în mod prioritar, întrevederi cu experții străini, dar cu cei locali. Noi avem țara noastră, cu condițiile, specificul, mentalitatea și tradițiile noastre. Noi trebuie să discutăm, în primul rând, cu primarii, cu consilierii, cu reprezentanții societății civile, cu specialiști în domeniul APL din țara noastră, să vedem dacă avem sau nu posibilitatea să micșorăm numărul de primării, dacă putem crește numărul locuitorilor unei primării până la 9-11 mii de oameni, dacă avem condiții de infrastructură, dacă avem drumuri bune pentru aceasta, dacă avem transport care ar asigura legătura între localitățile ce vor fi incluse în componența unei primării. Noi nu avem specialiști în domeniul arhitecturii, nu avem numărul necesar de juriști în aceste primării. Am avut cândva o experiență tristă, când am trecut prin reforma administrativ-teritorială, în anul 1999. Atunci majoritatea instituțiilor sociale au fost pur și simplu închise: toate spitalele satești, aproximativ 70% din Casele de Cultură din satele noastre, circa jumătate din grădinițele de copii, tot din cauza inexistenței specialiștilor, dar și din cauza finanțării proaste a serviciilor publice. În primul rând, trebuie să soluționăm problemele privind autogestiunea primăriilor, autonomia locală și descentralizarea reală. Să nu ne limităm doar la scrierea acestor prevederi pe hârtie, la legile care din an în an împovărează tot mai mult activitatea APL de nivelul I, iar aceste servicii sunt finanțate tot mai puțin. Noi trebuie să asigurăm toate primăriile cu posibilități financiare, pentru ca acestea să poată presta servicii calitative la nivel local și după aceasta să facem selectarea primăriilor ce pot să se autofinanțeze, să gestioneze activitățile lor din surse proprii și a celor care nu au această posibilitate. Despre această comasare și micșorare a numărului primăriilor ce se pregătește în acest moment trebuie să discutăm cu fiecare primărie în parte, să nu luăm decizii unilaterale la nivel de țară. Noi am avut cazuri în 1999 când mortul nu putea fi scos din casă câte cinci-șase zile pentru că primarul nu era de găsit pentru a elibera certificatul de deces. Eu presupun că guvernarea actuală nu prea discută despre această reformă pentru că aceasta nu este populară. În cazul în care va rămâne aceeași guvernare și după alegerile parlamentare, se va implementa în grabă reforma administrativ-teritorială, iar data alegerilor locale va fi transferată pentru august-septembrie și, astfel, ca și în cazul celorlalte reforme ale puterii democratice, nu vom cunoaște aproape nimic până în ultimul moment, iar după jumătate de an ne vom trezi cu probleme multiple, cu faptul că legea nu este funcțională și necesită a fi modificată. La ora actuală, Republica Moldova nu este pregătită pentru o

asemenea reformă. Pentru început trebuie să finalizăm reforma descentralizării, să asigurăm autonomia locală, inclusiv cea financiară a primăriilor și doar după acest proces, după o analiză foarte amplă să trecem la reforma administrativ-teritorială, acolo unde va fi necesar.

Septembrie 2018

IURIE ȚAP, DEPUTAT PLDM: „REFORMA DE DESCENTRALIZARE AR TREBUI SĂ FIE OPERA COMUNĂ A STATULUI ȘI CETĂȚENILOR”

Într-un interviu pentru calm.md, deputatul PLDM Iurie Țap ne-a explicat ce înseamnă descentralizarea, dar și faptul că reforma administrativ-teritorială nu este un obiectiv în sine, ci este una dintre condițiile descentralizării. Totodată, aflăm ce condiții ar trebui să îndeplinească statul pentru ca să poată fi implementată reforma administrativ-teritorială, dar și de ce este nevoie de participarea societății civile, a comunităților locale și a autorităților acestora în acest proces.

– Cum am defini descentralizarea, stimate Dle Iurie Țap?

– Din punct de vedere ideologic, dar și potrivit dreptului administrativ, descentralizarea este delimitarea clară între autoritățile statului și cele locale a responsabilităților, competențelor, resurselor materiale și financiare. Reforma administrativ-teritorială nu este un obiectiv în sine, ea este una dintre condițiile descentralizării, care cere două măsuri. Prima este amenajarea adecvată a teritoriului, ceea ce înseamnă că colectivitățile teritoriale locale descentralizate trebuie să aibă o anumită capacitate și depinde de acele venituri care sunt colectate pentru a se putea întreține și a presta adecvat serviciile de care sunt responsabile. Măsura a doua, despre care la noi practic nu se vorbește sau care nu se vede, este deconcentrarea adecvată a serviciilor. În cazul reformei din 1999, atunci când s-a revenit la județe, tocmai aici a fost scăparea. Astăzi, concepția nu este una clară, orice reformă trebuie bine pregătită, conceptualizată, văzută sub aceste aspecte la care m-am referit, adică trebuie să avem o amenajare adecvată a teritoriului și deconcentrarea pe potrivă. Astăzi nu există o delimitare clară a competențelor. Legea 435, art. 4.1. și Legea privind serviciile publice de gospodărire comunală, vizează strict treburile locale, dar de aici pornește descentralizarea. Când statul recunoaște existența anumitor nevoi sau treburi specifice locale, atunci le descentralizează pentru a asigura o mai bună prestare a serviciilor. La noi există o discrepanță, Legea din 2002 nu răspunde la aceste întrebări, nu precizează care sunt acestea. Deci noi nu avem o delimitare clară a competențelor, cu toate că Strategia Națională de Descentralizare trebuia să prevadă tocmai

acest lucru. Astăzi, unitățile administrativ-teritoriale, din punct de vedere financiar, sunt la pământ. Veniturile proprii, cele care tocmai sunt destinate exercitării responsabilităților pe care le au APL, sunt foarte mici, mai puțin de 9%. Experiența statelor descentralizate demonstrează că veniturile proprii trebuie să fie de cel puțin 40%, Europa are media de circa 50%. Concluzia este că noi astăzi nu avem o concepție, o viziune clară despre ce și cum trebuie să facem, de aceea, să vorbești despre reforma administrativ-teritorială, fără a o vedea conceptualizată, așa cum o argumentează știința administrației și dreptul administrativ, ar fi o greșeală esențială și reforma riscă să eșueze. Aici am avea nevoie și de implicarea cetățenilor. Reforma trebuie să fie acceptată, ca și orice altă reformă. Trebuie pregătite cadrele care o vor pune în aplicare. Din punctul meu de vedere, trebuie să asigurăm o transparență deplină, o comunicare eficientă cu colectivitățile locale, cu autoritățile acestora, inclusiv cu cetățenii. Noi avem experiența reformei din 1998-1999. Atunci eram în funcția de primar al orașului Florești. La acea etapă a fost făcut un pas înainte, doar că mai multe servicii, în loc să fie apropiate de cetățeni, de la centrul raional de atunci să fie transferate în satele respective, dimpotrivă, au fost duse la fostele județe, adică au fost îndepărtate. Spuneam că descentralizarea cere și al doilea echilibru – deconcentrarea. Acest lucru înseamnă că autoritățile locale sunt responsabile de anumite servicii pe care le prestează, acestea sunt cam 20-25% din toate serviciile de care beneficiază cetățenii. Celelalte sunt prestate de autoritățile statului. Deconcentrarea adecvată înseamnă ca toate serviciile să fie apropiate de cetățean. Crearea Agenției Servicii Publice – acest mecanism de ghișeu unic trebuie să fie în colectivitățile locale, în primării. Buletinul de identitate, permisul de conducere și altele trebuie să fie obținute la cea mai apropiată autoritate publică locală, în localitatea cetățeanului. Pe de altă parte, trebuie făcută legătura dintre primărie și structura centrală care va perfecta nemijlocit aceste acte, nu de către fiecare cetățean în parte ori de câte ori are nevoie, ci de către câțiva funcționari. Dacă ne uităm în notele informative ale partenerilor de dezvoltare din ianuarie 2015, printre primele acțiuni în contextul descentralizării se vorbește anume despre facilitarea accesului cetățeanului la serviciile publice și digitalizarea acestora. Dacă aceste servicii nu vor fi apropiate de cetățean, reforma va eșua. Ea trebuie bine conceptualizată, altfel aceasta va deveni doar o fumigenă.

– **Mai mulți primari și-au exprimat temerea că dispariția primăriei va duce și la dispariția satului...**

– Experiența europeană demonstrează că o descentralizare bine realizată reprezintă un stimul pentru dezvoltare, pentru asigurarea durabilității. În cazul în care reforma de descentralizare va fi realizată fără a apropia cu adevarat toate serviciile de cetățean, sigur că va eșua. Astăzi nu sunt delimitate

competențele. Legea 435 prevede mai multe competențe ale autorităților locale. Totodată, spuneam că veniturile proprii sunt sub 9%. Cheltuielile administrative pentru menținerea aparatului primăriei sunt de circa 19%, este media pe republică, mai mult de două ori decât veniturile proprii. APL nu au bani pentru a-și menține aparatul, dar sensul creării APL este tocmai de a presta servicii de utilitate publică. Iată de ce trebuie să fie creată această capacitate. Strategia Națională de Descentralizare prevedea noul sistem pe care noi l-am aplicat, urmau să fie identificate două, trei surse de venit pentru a crește veniturile proprii (care erau de circa 20%) până la 35-40% și mai sus, pas cu pas. Ce a făcut în 2-3 ani această guvernare? A redus veniturile până la sub 9%. În raportul anual pentru 2017, Curtea de Conturi a confirmat că există o dependență totală a bugetelor locale de factorul politic, de bugetul central.

– De ce nu se discută conceptul acestei reforme în societate, cu APL, cu experții în domeniu, pentru a fi identificată cea mai bună formulă?

– E simplu. Transparența este principiul de bază al funcționării democrației. Cu toate că a aderat la diferite Convenții, la Carta Albă a bunei guvernări, guvernarea face totul invers. Atunci când ai ce ascunde, atunci când nu știi bine ce vrei, sigur că nu ai ce comunica. Revenind la partea doctrinară, poate fi descentralizat un stat puternic, un stat democratic, pentru că reforma de descentralizare este opera comună a statului și cetățenilor. Statul nostru nu comunică cu cetățenii, cu autoritățile locale pentru că nu vrea să le dea o parte din putere lor. Să luăm exemplul „Drumuri bune pentru Moldova”. În loc să le dea venituri proprii, deoarece este competența APL, ei le fac drumuri. Aceasta este o profanare. Odată ce aceasta este competența autorităților locale, aceasta trebuie să fie finanțată și APL să repare drumuri sau să soluționeze alte probleme pe care colectivitatea le consideră importante. Acest exemplu demonstrează cu lux de amănunte că guvernarea nu dorește o descentralizare reală. Ei vor să controleze politic autoritățile locale pentru a-și asigura puterea.

Septembrie 2018

OLEG LIPSKII, DEPUTAT PSRM: „NOI NU TREBUIE SĂ STĂM CU MÂNA ÎNTINSĂ, PRIMĂRIILE TREBUIE SĂ AIBĂ VENITURI PROPRII”

Oleg Lipskii este deputat din partea PSRM, membru al Comisiei Administrație Publică. În cadrul unui interviu pentru calm.md, Oleg Lipskii a vorbit despre cauzele degradării satelor, dar și despre imposibilitatea implementării reformei administrativ-teritoriale în condițiile în care reforma APC încă nu a fost finalizată.

– **Mergeți destul de des în satele noastre. Ce părere aveți, acestea se dezvoltă sau stagnează?**

– Satele noastre sunt aproape distruse, cu părere de rău. Nu doar că stagnează, dar degradează. În multe localități rurale au rămas pensionari, invalizi, copii, oameni care iubesc paharul și câțiva mecanici care lucrează pentru patroni.

– **Cum se explică această realitate tristă?**

– În primul rând din cauza programului „Pământ”, au fost distruse întreprinderile colective, fostele colhozuri. Cu peticul de pământ pe care l-au obținut, oamenii au pierdut posibilitatea de a avea, în rezultatul muncii lor, o bucată de pâine. Colhozurile puteau fi transformate în niște cooperative mai moderne, dar împărțirea pământului în parcele mici a creat probleme serioase pentru toată țara.

– **Despre exportul produselor agricole ce ne puteți spune, avem sau nu probleme la acest capitol?**

– Anul trecut a fost exportată în Rusia o cantitate record de mere, dar acest lucru nu soluționează problema. Statul, în mod normal, ar trebui să ajute producătorii în acest sens. La nivel de țară, nu se simte că exportatorii de produse agricole ar fi cumva protejați.

– **Totuși, sunt programe care ajută oamenii să-și deschidă afaceri, cu contribuții de la stat...**

– Sunt, dar ele nu au soluționat esența problemei. Oamenii continuă să părăsească țara. Nu există un concept care ar contribui la dezvoltarea agriculturii per ansamblu. Republica Moldova a primit credite în valoare de peste trei miliarde, vă imaginați cum ar fi fost dacă cu o bună parte din acești bani ar fi fost susținuți producătorii agricoli? Ar fi apărut mai multe locuri de muncă, iar agricultura s-ar fi dezvoltat altfel. Din păcate, acest lucru nu s-a întâmplat.

– **Cum credeți că am putea dezvolta satele?**

– Părerea mea personală este că nu mai este valabilă ideea colhozurilor, pentru că nu mai sunt oameni. A doua problemă este că pământul este parcelat. Dacă statul ar avea un program de formare a unor cooperative, de exemplu, poate încet-încet lucrurile s-ar soluționa. Deocamdată eu nu observ acest lucru.

– **Autoritățile statului vorbesc despre necesitatea unei reforme administrativ-teritoriale. Ce părere aveți despre această inițiativă?**

– Nu cunosc nimic despre această inițiativă, pentru că încă nu am văzut nimic formulat pe hârtie. Acum vin de la ședința Uniunii Transportatorilor și pot să vă spun că un asemenea dezastru încă nu am văzut în această ramură. Este un eșec absolut. Noi pierdem transportul, oamenii pleacă și mașinile sunt înregistrate în afara țării, ministerul nu le poate asigura

autorizații. Nu cerem investiții în transport, dar nu se pot da niște hârtii-
autorizații, ca transportatorii să poată circula? Ați vorbit despre furnizarea
și exportul mărfurilor. În acest moment, transportatorii nu pot tranzita
Ucraina pentru a duce marfa în țările CSI deoarece nu au autorizații. De
o lună și jumătate statul vecin nu eliberează autorizații pentru Republica
Moldova. Cineva trebuia să se ocupe prealabil de acest aspect, să înțeleagă
situația, să bată alarma încă din aprilie-mai. Noi am ajuns în toamnă și ne-
am dat seama abia acum că nu putem exporta din cauza unor hârtii. Piața
din CSI este deschisă, dar nu putem duce marfa deoarece nu funcționează
ministerul reformat.

**– În acest moment, este nevoie de o reformă administrativ-teritori-
ală în Republica Moldova?**

– Dacă nu a fost dusă până la capăt reforma ministerelor, să mai înce-
pem încă una?

– Despre activitatea APL ce părere aveți?

– Agricultură și industria zac la pământ și APL nu au de unde să obțină
impozite, să poată cât de cât să opereze cu banii, să soluționeze problemele
oamenilor.

**– Sunt și proiecte cu bani europeni pe care APL reușesc să le imple-
menteze...**

– E bine când o primărie sau alta câștigă și soluționează o problemă sau
alta. Noi însă nu trebuie să mergem cu mâna întinsă, primăriile trebuie să
aibă veniturile proprii. Dacă noi tindem spre standardele europene, trebuie
ca primăriile noastre să aibă și ele venituri. Dar din ce să câștige? Trebuie să
fie dezvoltate întreprinderi care să aducă profit. Faptul că a câștigat un grant
e foarte bine, dar acesta este un lucru efemer. Eu am venit în parlament din
transport, din business și înțeleg că nu pot conta pe faptul că cineva o să mă
ajute azi-mâine, poimâine, eu cred că trebuie să am venit eu personal, dar
pentru asta trebuie să am posibilitatea să-l obțin. Statul trebuie să stimule-
ze, să ajute APL să deschidă întreprinderi mici, mijlocii, să aducă investiții,
dar noi aducem în țară doar credite.

Septembrie 2018

LUDMILA CEAGLÎC, PRIMAR AL COMUNEI CALFA, ANENII NOI: „ÎNCERCĂM SĂ SCHIMBĂM LUMEA SPRE BINE”

*Ludmila Ceaglîc este primarul satului Calfa, raionul Anenii Noi. Consă-
tenii i-au dat votul de încredere pentru al șaselea mandat. Despre provocările
în calitate de ales local de acum 24 de ani, dar și cele de astăzi este interviul
pentru calm.md.*

– **Sunteți primar la al șaselea mandat. Cum se explică succesul Dvs., votul de încredere pe care vi-l acordă cetățenii atâția ani la rând?**

– Tot ce s-a produs în acești 24 de ani în calitatea mea de primar nu aș putea exprima în câteva cuvinte, este mai mult de un sfert dintr-o viață de om pe care am dedicat-o acestui domeniu destul de interesant. Vizita de la Săpânța va avea și ea amprenta sa, pentru că vedem locuri noi și tradiții, ne cunoaștem mai bine cu colegii primari, este un punct forte în tot ceea ce se întâmplă în activitatea noastră.

– **Cum v-a schimbat funcția sau provocările prin care a trebuit să treceți în acești 24 de ani?**

– Sigur că este foarte important să fii în pas cu schimbările ce se produc și noi, în calitate de conducători ai unei autorități publice, urmează să ne schimbăm, să absorbim tot ce este pozitiv în țara noastră și mai ales în afara granițelor ei și să implementăm în măsura în care avem puse la dispoziție atât factorul uman, cât și factorul financiar. Astfel, încercăm să schimbăm lumea spre bine. Sper că și eu m-am schimbat în bine, am devenit mai deschisă față de oameni, mai tolerantă față de problemele care există și am acumulat un cerc de prieteni care mă ajută în orice împrejurare, vin și eu cu o mână de ajutor atunci când este cazul.

– **Problemele au devenit mai puține în acești ani sau s-au înmulțit?**

– Atunci când am început activitatea eram ca pe o țarină nedestelenită, nu aveam legătură telefonică în localitate, nu aveam o școală bine aranjată, instituția preșcolară lipsea. Acum, însă, pot spune cu mândrie că toate instituțiile sunt funcționale și întreținute. Consider că acum ne este un pic mai ușor deoarece s-au deschis foarte multe orizonturi pentru a atrage investiții, pentru a aduce parteneriate în localitățile noastre. Și localitățile noastre au posibilitatea să semneze parteneriate cu localități din alte țări dezvoltate. Mă bucur că suntem parteneri ai grupului Visegrad, fapt ce constituie o experiență inedită pentru țara noastră și aduce doar beneficii pentru localitate.

– **Ce presupune acest parteneriat?**

– Fundația Visegrad este constituită din patru țări europene: Ungaria, Polonia, Cehia și Slovacia. Aceste state au un buget anual pentru state în curs de dezvoltare, precum este și Republica Moldova, iar noi ne aflăm printre cei care absorbim fonduri oferite de această fundație. Chiar am redenumit și instituția școlară în Visegrad. Prin stabilirea acestui parteneriat avem și succese: am îmbunătățit condițiile de învățatură a elevilor și de activitate a profesorilor, am dotat instituția cu tehnică performantă, cum ar fi computere, table interactive, utilaj muzical ș.a. Mai urmează să întreprindem niște vizite cu elevii, pentru a le schimba viziunea asupra lumii, deoarece multă lume nu a mai mers nicăieri, în afară de Anenii Noi sau Chișinău. Mi-aș

dori ca prin copii să începem să schimbăm viziunea asupra lumii, iar prin ei vom schimba și percepția părinților și a bunicilor lor, atât cât se mai poate.

– **Spuneți că de succesul activității APL depinde factorul uman și factorul financiar. La primăria Dvs. care este situația din aceste puncte de vedere?**

– La aceste compartimente nu prea am cu ce mă lăuda, mai ales actualmente când, din 10 angajați, ieri, părăsind localitatea, eram doar doi. Unii colegi de-ai mei, este adevărat, se află în concedii planificate. Dacă vorbim de resursele financiare, atunci pot să vă spun că avem un buget auster care ne permite doar să supraviețuim. Dacă vorbim de dezvoltare, de proiecte investiționale, de reparații capitale, atunci la aceste compartimente nu avem niciun leu planificat. Situația creată ne impune să identificăm noi surse extrabugetare pentru a realiza obiectivele pe care ni le-am propus, atât eu, ca primar, cât și consilierii locali, dar și să îndreptăm așteptările cetățenilor care ne-au învrednicit cu mandatul de patru ani.

– **Reușiți să atrageți aceste surse extrabugetare, în măsura în care vă doriți?**

– Dacă vorbim de perioada anilor 2000-2003, atunci erau mai puțini entuziaști de a atrage fonduri, lumea se uita sceptic la această posibilitate de a aduce resurse în localitate prin întocmirea de proiecte. Acum lucrurile s-au schimbat. Marea majoritate a colegilor din primărie au o tot mai mare abilitate de a le alcătui și de a convinge finanțatorii, acum, însă, concursurile sunt mai dure, iar concurența către finanțator este mult mai mare, dar acest lucru nu înseamnă că nu trebuie să muncim. Important este că posibilitățile de atragere a fondurilor sunt mult mai mari acum.

– **Cum mărim veniturile din bugetele locale, ca să nu mai fim atât de dependenți de sursele extra-bugetare?**

– La acest capitol aș fi un pic mai dură. Multe legi nu ne permit să identificăm și să aducem surse suplimentare în bugetele locale. Deseori ne confruntăm cu faptul că o lege contravine altei legi, suntem încă foarte dependenți de organele centrale, de niște Departamente sau de niște angajați ai unor ministere care nu știu cu ce trăim, ce scop avem și aceste lucruri deseori ne fac anevoioasă activitatea. La capitolul comunicare între APL și APC încă mai avem de lucru. În asemenea cazuri, multe dintre scopurile noastre eșuează.

– **Ce planuri aveți pentru perioada imediat următoare?**

– Avem un plan de dezvoltare de care ne ghidăm și, în dependență de resursele financiare și tezaurul uman pe care le avem, încercăm să realizăm obiectivele propuse. Acum suntem la etapa de reparație a drumurilor, ceea ce face toată lumea, am încheiat reparația Oficiului Medicilor de Familie, dorim să extindem Centrul de Plasament al Bătrânilor, deoarece numărul

beneficiarilor s-a mărit, sunt și alte proiecte în implementare. Avem depuse și alte cereri de finanțare, suntem în așteptare și în identificarea altor soluții.

– **Care este rolul CALM în activitatea primarilor?**

– Sunt una dintre fondatoarele acestei organizații. Ne întorceam dintr-o deplasare din Bulgaria când am decis cu colegii mei să creăm o organizație care ne-ar apăra interesele și care, de fapt, ar fi fratele și sora mai mare a noastră. Ori de câte ori solicităm susținerea CALM, ne ajută, sunt specialiști destul de versați care activează în cadrul CALM, cunosc legislația și pentru noi este mult mai ușor.

– **Vă mulțumim!**

Septembrie 2018

**ION DOLGANIUC, PRIMAR DE COLIBAȘI, CAHUL:
„O AMALGAMARE FORȚATĂ A LOCALITĂȚILOR
NU ADUCE ÎNTOTDEAUNA BENEFICII”**

În cadrul unui interviu pentru calm.md am încercat să aflăm de la Ion Dolganiuc, primarul de Colibași, Cahul ce crede despre reforma teritorial-administrativă, cu ce impresii a revenit de la Bruxelles, unde a participat alături de alți colegi primari la marcarea celor zece ani de la crearea PLATFORMA – organizație afiliată Consiliului Municipalityților și Regiunilor Europene, dar și cum reușește să unească cetățenii de acasă și de peste hotare în jurul unor idei.

– **Dle Dolganiuc, ați avut posibilitatea să studiați cum este implementată reforma APL în Norvegia...**

– Subiectul privind reforma administrativ-teritorială este unul de interes major. Nu știm ce se preconizează, totul este la nivel de zvonuri, deoarece nimic concret nu este publicat, nici verbalizat, dar oricum este un subiect foarte actual, deoarece noi, cei care astăzi avem menirea să administrăm localitățile, trebuie să cunoaștem ce se întâmplă. Dacă totuși această reformă urmează să fie implementată, credem că e bine și important ca APL și cetățenii să fie consultați. Experiența țărilor europene arată că beneficiarii sunt cei care trebuie să cunoască, în primul rând, ce urmează să se întâmple. Eu, ca cetățean, aș fi indiferent unde se află primăria și cine este primarul dacă aș avea tot necesarul asigurat, adică infrastructură dezvoltată, servicii de calitate, să nu fiu nevoit să merg la primăria sau instituția X ca să prezint un certificat care să confirme că eu sunt moș Ion. În asemenea condiții o amalgamare sau o reformă teritorial-administrativă ar fi binevenită. În cazul când avem ceea ce avem și suntem departe de a crea aceste condiții – nu cred că pentru cetățeni ar fi binevenită această

reformă teritorial-administrativă, cel puțin în variantele pe care le-am auzit. Una dintre acestea ar fi ca o primărie să deservească 1500 de oameni, așa cum prevede legea actuală. O altă variantă ar fi să avem puțin peste 300 de primării în toată republica și a treia este amalgamarea generală, iar ca rezultat să beneficiem de 111 primării. Reiterez că acestea sunt doar niște zvonuri, nu sunt date oficiale. Totuși, din aceste trei opțiuni nu văd să fie vreuna actuală, din simplul motiv că nu suntem pregătiți. Poate una dintre variantele acceptabile ar fi ca o primărie să deservească cel puțin 1500 de locuitori, așa cum prevede și legislația, dar și aici este nevoie de a găsi consens la nivel local. O amalgamare între localități nu aduce întotdeauna beneficii. Noi ne putem convinge de acest lucru și în unele primării ale unor comune. Cred că printr-o consultare largă am putea identifica o modalitate de a implementa această reformă, dacă aceasta într-adevăr este prevăzută în Acordul de Asociere.

– Ați revenit recent de la Bruxelles. Vorbiți-ne despre experiența trăită alături de alți colegi primari?

– Vizita la Bruxelles a fost una foarte reușită, nu atât pentru mine ca primar, cât pentru Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM). Am participat la ședința PLATFORMA – o organizație afiliată Consiliului Municipalităților și Regiunilor Europene. Eram pe drum când ne-a telefonat președintele Asociației Comunelor din România (ACoR), Emil Drăghici și ne-a invitat să participăm și la ședința Comitetului European al Regiunilor – una dintre cele mai importante instituții de pe lângă Parlamentul Europei. Acolo ne-am expus poziția privind lucrurile care se întâmplă în domeniul APL din Republica Moldova, iar directorul executiv al CALM, Viorel Furdui, a lansat propunerea ca statul nostru să aibă reprezentanți în Comitetul European al Regiunilor, la moment acolo participând doar reprezentanți ai țărilor membre ale UE. Am fost în multe deplasări, dar aceasta este printre primele mele participări la un asemenea nivel înalt și vreau să mă folosesc de această oportunitate și să le mulțumesc colegilor din România pentru susținerea necondiționată a Republicii Moldova. Câteva zile mai târziu, delegația României a înaintat o scrisoare președintelui Comitetului European al Regiunilor cu solicitarea ca Republica Moldova să aibă reprezentanți în această instituție europeană importantă.

– De ce ar fi atât de importantă prezența noastră în cadrul Comitetului European al Regiunilor?

– Pentru că cei mai mulți cetățeni ai Republicii Moldova își doresc integrarea în Uniunea Europeană. Circa 98-99% dintre cetățenii satului Colibași migrează în țările europene.

– **Am văzut că în localitatea Dvs. se întâmplă multe lucruri, se asociază oamenii din sat cu cei de peste hotare și împreună cu APL soluționează mai multe probleme. Cum reușiți?**

– Din 2011 am pus accentul pe participarea cetățenească și m-am străduit să implic oamenii în tot ceea ce facem la nivel local, din simplul motiv că m-am convins că acolo unde se implică cetățeanul lucrurile făcute au o durabilitate mai mare. În 2016, atunci când am fost selectați în programul finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare, prin intermediul proiectului „Migrație și Dezvoltare Locală” am început să abordăm și partea practică. Prin mecanismele pe care le-am identificat în cadrul proiectului și care ne-au fost recomandate, prin invențiile noastre proprii, ale celor de la Colibași, am putut implica cetățenii la maxim și îmi permit să spun acest lucru, deoarece am fost localitatea rurală cu cel mai mare număr de donatori, cu cea mai mare sumă colectată, cu cea mai mare sumă donată de o singură persoană (700 dolari) și cu o implicare masivă a colibășenilor în ceea ce ne propusesem noi să facem. Inițial ne doream să colectăm în cadrul proiectului patru mii de euro, dar în 2017 suma era de 11 mii de euro, iar donația a continuat și continuă și astăzi. Acești bani au fost investiți într-o clădire a unui fost cinematograful, care astăzi a devenit o sală polivalentă de sport modernă, funcțională deja, cu dotări care nu știu dacă sunt în multe orașe din Republica Moldova. Ne mândrim că am putut realiza acest obiectiv și, la 31 august, profitând de faptul că o parte din colibășenii de pretutindeni mai veniseră pe acasă, am deschis această sală nu pentru a ne lăuda, dar pentru a demonstra colibășenilor unde a mers fiecare bănuț al lor. Până la urmă nu a contat suma colectată, ci a contat implicarea cetățenească. Realizările colibășenilor și felul lor de a fi au fost demonstrate în timp. Până în 2002, când era mai flexibil schimbul liber de mărfuri între România și Republica Moldova, în Colibași erau 67 de autocare proprietate privată. Colibășenii au fost printre primii care s-au lansat cu solarele, încă pe timpul colhozurilor, probabil în genele lor este dorința de a fi printre primii.

– **Despre pompierii voluntari și autospecială ce puteți să ne spuneți?**

– În primăvara anului 2018, Agenția de Dezvoltare Elvețiană, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare și Programul Migrație și Dezvoltare Locală au lansat un proiect intercomunitar. La acel moment, primăria Colibași avea semnat acordul de donare a unei autospeciale cu o fundație din Austria. Printre condițiile contractului de donație era să construim un garaj pentru acest vehicul. Mi-a venit ideea să lărgim spectrul de activitate și să construim nu doar un garaj, ci și o cameră de odihnă pentru pompieri, cu toate utilitățile. Colibașul este situat la 25 de km de Cahul. Distanța între localitățile învecinate este de circa 4 km și așa a apărut ideea unui proiect intercomunitar. Discutând cu primarii din localitățile Vadul lui Isac și

Brânza, am convenit să creăm un serviciu intercomunitar de pompieri voluntari. Acest serviciu are menirea de intervenție primară în caz de incendii sau alte calamități, până vin pompierii profesioniști de la Cahul. Avem o colaborare foarte frumoasă cu Direcția Situații Excepționale Cahul, care intervine rapid în caz de necesitate, dar oricât ne-am strădui, autospeciala de la Cahul nu poate ajunge mai devreme de 30 de minute, iar 30 de minute, în cazul unui incendiu, înseamnă foarte mult. La ora actuală suntem la etapa finisării construcției garajului.

– Sunteți la al treilea mandat. Ce v-ați mai dori să faceți sau ce nu ați reușit încă să faceți în Colibași?

– Ne ghidăm de zicala că tot timpul este loc pentru mai bine. O problemă actuală și necesară de implementat este sistemul de canalizare, pentru care este nevoie de o sumă fabuloasă, după care ar fi drumurile locale și alte necesități ce apar pe parcurs. Viața este în continuă evoluție și dacă avem posibilitatea să dezvoltăm infrastructura, apar și alte cerințe. În calitatea mea de primar, mizez pe dezvoltarea infrastructurii localității mele, fiind conștient de faptul că o localitate cu o infrastructură dezvoltată va avea foarte multe oportunități de a atrage investitori, de a se dezvolta, de a crea locuri de muncă etc.

– Ce reprezintă CALM pentru primarii din Republica Moldova?

– Eu voi spune ce reprezintă CALM pentru mine, în speranța că același lucru este valabil pentru mulți alți primari. CALM este familia mea, aici mă regăsesc, aici încercăm să găsim soluționarea tuturor problemelor. Suntem exponenți ai diferitor partide politice, cu diferite viziuni, dar ceea ce ne unește în CALM sunt problemele, or, gustul pâinii de primar, indiferent de specificul localității de unde venim este același.

– Acest gust este amar?

– Dulce-amărui.

– Vă mulțumim!

Octombrie 2018

GRIGORE POLICINSCHI: „DOSARELE ÎMPOTRIVA REPREZENTANȚILOR APL CONTRIBUIE LA STOPAREA INIȚIATIVEI LOCALE”

Alături de Ambasada Franței și Congresul Autorităților Locale din Moldova, Consiliul raional Dubăsari a fost printre organizatorii Forumului „Cooperarea descentralizată Franța-Moldova și dezvoltarea locală”. Evenimentul a avut loc la 4 și 5 octombrie, la Chișinău și Coșnița, fiind o platformă de stabilire a noilor modalități de cooperare între APL din cele două state. În cadrul unui interviu pentru calm.md, președintele raionului Dubă-

sari, vicepreședinte al CALM, Grigore Policinschi, a vorbit despre promovarea măsurilor de încredere a cetățenilor de pe cele două maluri ale Nistrului, despre proiectele europene implementate în raionul Dubăsari, despre necesitatea promovării democrației locale și a descentralizării, dar și despre dosarele penale deschise aleșilor locali.

– Dle Policinschi, de ce considerați importantă participarea Dvs. și a colegilor Dvs. din cadrul APL la acest Forum?

– Orice eveniment ce implică actorii locali, centrali, dar și din UE privind susținerea Republicii Moldova la capitolul descentralizare este foarte important. Este al treilea Forum organizat de către Ambasada Franței, iar anul acesta Consiliul raional Dubăsari este partener al evenimentului. Genericul propus de parteneri este unul ambițios: „Organizarea unor teritorii inteligente, reieșind din interesul de descentralizare administrativă în teritoriu”. Mai exact, este vorba despre o cooperare ce trebuie să aibă ca rezultat dezvoltarea unor teritorii inteligente. În teritoriu trebuie să existe dialog, trebuie promovate tehnologiile informaționale, o transparență masivă la toate capitolele, pentru ca cetățenii să cunoască și să se implice în procesul decizional. Cel mai important lucru este ca noi să ne dezvoltăm după principiile Consiliului European, ale Congresului Puterilor Locale și Regionale, promovând democrația, acea practică pozitivă pe care o au țările UE. Cetățenii noștri vor să trăiască mai bine, iar noi, în calitate de conducători, la nivel local și central, noi, societatea civilă, suntem obligați să preluăm din bunele practici. La acest Forum participă și colegi primari din asociațiile reprezentative ale autorităților publice locale din Franța, reprezentanți ai Ministerului de Externe și Integrării Europene al RM, Ambasadorul Franței în Republica Moldova. Eu cred că noi avem ce învăța unii de la alții. Atunci când cooperăm, când avem un dialog, un discurs permanent cu colegii din Franța, din alte țări europene, dar și vecine, sigur că avem doar avantaje de îmbunătăți condițiile noastre de activitate, viața cetățenilor. Cred că putem spera la o susținere reciprocă în ceea ce privește organizarea diferitor servicii, să preluăm de la colegii noștri din experiențele pozitive. În același timp, sunt convins că și colegii din Franța au ce învăța de la noi, mă refer la acele momente spirituale pe care le-am păstrat, cum ar fi tradițiile naționale, elementele culturale, locurile pitorești pe care le avem și încercăm să le punem în valoare. Chiar și festivitățile pe care le organizăm în teritoriu ne pot ajuta să atragem turiștii din Franța, dar și din alte țări. Țin să menționez că Consiliul Dubăsari a fost gazda colegilor care și-au dorit să vină la noi să cunoască localitățile din teritoriu. Este pentru prima dată când o Ambasadă organizează o activitate și în teritoriu, în cazul nostru vorbim de Coșnița. Acest lucru nu este doar o cinste, dar și o provocare. În ambianța rustică de

la noi, primarii, autoritățile publice locale din teritoriu, profesorii de limba franceză au posibilitatea să comunice, să stabilească noi relații. Cred că unii colegi din dreapta râului Nistru vor avea posibilitatea pentru prima dată să vină la noi și să vadă că și în stânga Nistrului oamenii doresc să trăiască bine și vor o reintegrare pașnică a țării, să avem o țară dezvoltată.

– **Oamenii din raionul Dubăsari simt susținerea partenerilor europeni?**

– Datorită cooperării, implicării partenerilor noștri, prin intermediul diferitor programe, inclusiv prin intermediul unor Ambasade ale unor țări UE, a programului PNUD de promovare a măsurilor de încredere, susținut de Uniunea Europeană, în toate localitățile noastre am realizat mai multe proiecte privind infrastructura, reabilitarea clădirilor din domeniul educației ș.a. Inclusiv prin intermediul Fondului de investiții sociale din Moldova, am realizat mai multe proiecte de dotare a claselor, a cantinelor și cred că datorită acestui fapt foarte multă lume vine la noi, chiar și din localitățile regiunii transnistrene pentru a participa la diferite activități, pentru a prelua din practicile noastre pozitive și sunt convins că cu cât mai bine va fi în țara noastră, Republica Moldova, cu cât mai stabil se va dezvolta, cu cât mai durabile vor fi procesele de activitate ale APL, cu atât mai repede colegii noștri, cetățenii din partea stângă a râului Nistru, indiferent de naționalitate, se vor alinia la standardele pozitive, pentru că fiecare dintre noi își dorește să trăiască astăzi bine, să aibă un loc de muncă acasă, să aibă salarii bune, să aibă condiții bune de viață și atunci satele noastre vor renaște și vor avea un viitor.

– **La începutul lunii noiembrie mergeți cu un grup de primari la Strasbourg...**

– Vom participa la sesiunea de toamnă a Congresului Puterilor Locale și Regionale. Eu voi fi în prezent în calitate de membru al delegației și ca reprezentant în Grupul socialist din cadrul Congresului Puterilor Locale și Regionale. Doresc să transmit colegilor noștri că în Republica Moldova, cu toate greutățile pe care le avem, totuși ne dezvoltăm și sperăm că autoritățile publice locale, în parteneriat cu autoritățile publice centrale, vor realiza recomandările care au fost expuse de Congresul de la Strasbourg în privința descentralizării, a promovării democrației locale și sper foarte mult că și în RM se va stabili o încredere față de autoritățile locale.

– **Dar autoritățile locale se bucură de cea mai mare încredere, fiind în sondaje pe locul doi după biserică...**

– Când vorbesc de încredere, mă refer nu atât la cetățeni, cât mai ales la partenerii noștri, la autoritățile centrale și la organele de control. Prea multe controale fac autoritățile centrale, prea mare neîncredere și de prea mult timp necesită APL pentru a prezenta diferite informații către autoritățile de control, către structurile de forță, pentru a-și demonstra nevinovăția în di-

ferite cazuri sau în diferite activități. Vorbesc și de mine personal, pentru că am avut multiple controale și diferite învinuiri. E ciudat faptul că cetățenii, Consiliul susțin totalmente președintele raionului, iar cineva din partea organelor de control menționează că nu este bine, că există încălcări. Noi trebuie să învățăm de la țările europene. Dacă cineva nu poate ajuta APL, atunci măcar să nu încurce. Dacă APL se bucură de autonomie decizională, financiară consfințită prin Constituție, atunci autoritățile centrale de specialitate și structurile de control trebuie să se conformeze, nu noi să ne conformăm regulilor lor.

– Credeți că dreptatea va triumfa, în condițiile în care rezultatele unui studiu realizat de IDIS și CALM arată că cele mai multe dosare deschise reprezentanților APL nu au fost finalizate din lipsă de probe?

– Mă întreb ce motiv ar avea persoane care nu au activat nicio zi în APL, nu cunosc domeniul respectiv, să învețe ce și cum să facă un primar cu două, trei, patru sau cinci mandate la activ? Nicăieri în Europa așa ceva nu veți întâlni. La noi, cu părere de rău, acest lucru a devenit o practică frecventă. Atunci când APL se bucură de încrederea cetățenilor, care ar fi motivul să fie deschise cele mai multe dosare împotriva lor? Nu credeți că acest lucru contribuie la stoparea inițiativei locale? Este nevoie de o formare continuă a reprezentanților tuturor structurilor de control, de a promova în funcții persoane care au practică. Consider că executivul și legislativul central caută soluții pentru a debirocratiza, a micșora această presiune asupra APL, asupra agenților economici. Noi trebuie să învățăm ce înseamnă autonomia locală, mă refer la toate structurile ce activează în țară, inclusiv la organele judiciare, de control.

– Ce vă face să fiți optimist, să nu renunțați?

– Am deja șase mandate de activitate, sigur că îmi este destul de greu. Sunt și greșeli și nu trebuie să trecem cu vederea acest capitol. Dar pentru aceasta și există o societate democratică, avem reprezentanți aleși în teritoriu pentru a decide ce este corect și ce este bine, au sau nu un drept sau altul. Susținerea oamenilor mă face să fiu optimist, altfel aș fi cedat demult această funcție și poate chiar plecam din țară. Cred însă că în țara noastră au mai rămas mulți patrioți care într-adevăr doresc schimbarea la nivel local, dar și la nivel central. Sunt dispus să activez în orice format, cu orice structură, absolut gratis, pentru a ajuta. Anul acesta se împlinesc 10 ani de când particip la lucrările Congresului Puterilor Locale și Regionale, ceea ce mi-a oferit posibilitatea să învăț multe practici pe care le implementez la nivelul raionului Dubăsari cu colegii mei primari. La nivel central, încerc să vin cu propuneri privind modificarea cadrului legal și mă bucură faptul că uneori chiar sunt auzit de către colegii din APC.

– Vă mulțumim!

NADEJDA DARIE, EXPERT CALM: „LUCREZ CU TOȚI ALEȘII LOCALI, DOAR CĂ NU AM PE UMERI POVARA PE CARE O ARE FIECARE DINTRE EI”

Nadejda Darie a deținut cinci mandate de primar în satul Zberoaia, Nisporeni. În prezent este șef al Serviciului Cooperare Descentralizată și Rețele CALM, dar și secretar general al Rețelei Femeilor Primar din cadrul CALM. Nadejda Darie a vorbit, în cadrul unui interviu, despre domeniile de care este responsabilă, dar și despre ce reprezintă CALM pentru autoritățile publice locale.

– **CALM este la etapa de finalizare a procesului de constituire a rețelelor profesionale ale funcționarilor din cadrul APL...**

– Ca rezultat al activității CALM din ultimii ani, s-a constatat necesitatea dezvoltării unor servicii pentru membrii săi. Este vorba de domenii precum cel juridic, finanțe, dezvoltare locală și atragere de fonduri, apă și sanitație, migrație ș.a. Unele dintre cele mai solicitate servicii sunt cele care oferă posibilitatea membrilor să-și dezvolte capacitățile, să comunice între ei, astfel s-a ajuns la concluzia că este necesar de a crea rețele profesionale ale funcționarilor din cadrul APL. Serviciul de care sunt responsabilă se numește Cooperare Descentralizată și Rețele CALM. Acesta prevede crearea rețelelor profesionale a funcționarilor din primărie, cum ar fi cele ale secretarilor Consiliilor locale, ale contabililor, percepătorilor fiscali, specialiștilor în domeniul reglementării proprietății funciare ș.a. Se știe că de funcționarii din primărie depinde foarte mult activitatea primăriilor, dar și succesul întregii comunități, de aceea s-a pus problema creării acestor rețele. Până la acest moment am reușit să organizăm câte un atelier de lucru pentru fiecare dintre aceste categorii de specialiști, în cadrul cărora au avut posibilitatea să scoată în evidență toate problemele cu care se confruntă, dar și să identifice o parte dintre soluții. Au fost evenimente destul de interesante, iar acum suntem la etapa când definitivăm câte un plan de acțiuni pentru fiecare rețea în parte.

– **Ce presupune cooperarea descentralizată?**

– Cooperarea descentralizată oferă posibilitatea specialiștilor din primărie să se întâlnească, să meargă în vizite de studiu, să facă schimb de experiență, deoarece se știe că acești funcționari nu prea au parte de instruire, nu sunt în centrul atenției instituțiilor de resort, care ar putea să-i ghideze într-un moment sau altul. Am observat că atunci când CALM le face invitații la unele evenimente, ei sunt destul de receptivi, conștientizând că astfel au posibilitatea de a se întâlni cu alți colegi și multe întrebări, probleme pe care le au le soluționează doar sfătuindu-se cu colegi din alte

primării. În planul de acțiuni avem stipulat un obiectiv intitulat „Întrebă colegul”, astfel încercăm să dezvoltăm metoda de mentorat, deoarece avem specialiști care lucrează în primării mai bine de 20-30 de ani și pot să-i ghideze pe cei care fac primii pași în domeniu. Planificăm să elaborăm și niște ghiduri, care le-ar da posibilitatea să aibă diferite modele de documente, dar și alte momente practice de care ei ar avea nevoie. Participarea la aceste ateliere de lucru îi face să aibă mai multă încredere în forțele proprii, să fie mai îndrăzneți, să pătrundă în esența problemelor, să fie mai activi, să nu se incomodeze atunci când vorbesc în fața auditoriului ș.a.

– Timp de 22 de ani ați fost primar în Zberoaia, Nisporeni. Ce v-a motivat să veniți la CALM?

– Pe când activam în funcția de primar, eram invitată periodic de către CALM la diferite întruniri ale primarilor. La unul dintre aceste seminare am spus că nu intenționez să mai candidez, considerând că după cinci mandate e cazul să transmit ștafeta. Dl Viorel Furdui mi-a zis atunci că, în cazul în care nu mai candidez, să vin la CALM. Posibil că dumnealui a intuit că voi depune suflet în activitatea de la CALM, tot așa cum am făcut la primărie. Eu întotdeauna am venit la lucru – atât la primărie, cât și la CALM – ca la sărbătoare. Fiind obișnuită să lucrez cu oamenii, cunoscând activitatea APL, mi-a fost ușor să mă adaptez în noua postură. Acum tot ca un primar mă simt, lucrez însă cu toți aleșii locali din țară și nu am pe umeri povara pe care o are fiecare dintre ei în localitatea lui.

– Reușește CALM să ajute la soluționarea problemelor autorităților locale?

– Eu cred că CALM ajută foarte mult. În primul rând pentru că este ca o familie pentru toți cei din administrația publică locală. Venind la Chișinău și având nevoie de un sfat, de o susținere morală, sau pur și simplu să vorbească cu cineva care îi înțelege, primarii, dar și alți funcționari, vin la CALM. Acesta este ca un refugiu pentru ei și chiar dacă nu avem posibilitatea să le dăm tot ceea ce au nevoie, măcar cu un sfat, cu un îndemn, cu o încurajare suntem gata să-i susținem. De asemenea, avizele pe care le prezintă CALM la hotărârile de guvern sau la proiectele de lege ale parlamentului sunt elaborate în cunoștință de cauză. Toate aceste documente sunt expediate primarilor din țară și cine dorește vine cu propuneri, își expune părerea și aici se face o totalizare. Astfel, CALM vine cu un aviz comun din partea administrației publice, adică aceste avize nu sunt niciodată rupte de realitate, dar sunt elaborate în cunoștință de cauză.

– Ați participat în cadrul mai multor vizite de studiu. Care ar fi cea mai memorabilă?

– Am avut foarte multe asemenea vizite, mai ales în cadrul Rețelei Femeilor Primar din cadrul CALM, unde dețin funcția de secretar general.

Este un domeniu cu care mă mândresc, deoarece din cele 898 de primării în 186 sunt femeii primar, dintre care 90 sunt la primul mandat. Noi întotdeauna am încurajat femeile primar și am organizat pentru ele diferite vizite de studiu, ateliere de lucru, seminare de instruire. Am văzut cum cresc aceste femei din punct de vedere profesional. Dacă la început unora le era teamă să adopte un document, să ia o anumită decizie, să se impună în calitate de conducător al localității, acum au acest curaj și sunt destul de active. Am mers cu femeile, nu doar cele de la primul mandat, în mai multe localități și oamenii de acolo se pregăteau ca pentru hramul satului. Ieșeau și mic, și mare să ne întâmpine, era curat și frumos. Cred că aceste vizite oferă posibilitatea de a promova primarul, dar și tot ce are frumos o localitate. Mai mult decât atât, Rețeaua Femeilor Primar din cadrul CALM este un model pentru colegile lor din alte țări. În România este un număr mult mai mare de primării și totuși, în Republica Moldova avem mult mai multe femei primar. Într-un an am fost în Croația și am participat la un atelier de lucru privind dimensiunea de gen, dezvoltarea rețelelor femeilor, iar echipa noastră a fost prezentată ca exemplu pentru celelalte rețele din câteva țări participante la eveniment. Ne dorim să consolidăm rețelele pe care începem să le dezvoltăm la fel de bine ca și cea a femeilor primar din cadrul CALM.

– **Vă mulțumim!**

Noiembrie 2018

VIORU RUSU, EXPERT AL CALM: „ACORDÂND ZILNIC ASISTENȚĂ APL, AM ELABORAT MULTIPLE INIȚIATIVE DE PERFEȚIONARE A CADRULUI LEGISLATIV”

CALM a acordat permanent membrilor săi asistență juridică, în 2018 însă a fost demarat un proiect mai amplu de acordare a unor servicii mai complexe de ordin juridic, dar și conexe, cum ar fi relațiile de muncă, de serviciu, patrimoniul, achizițiile publice, chiar și unele aspecte ce țin de reprezentarea în instanțele de judecată în caz de litigiu. Viorel Rusu, expert juridic în cadrul CALM, doctor în drept, în cadrul unui interviu pentru calm.md, ne spune de ce APL ar avea nevoie de asemenea servicii și în ce condiții apelează autoritățile locale la CALM.

– **De ce APL ar avea nevoie de serviciile juridice ale CALM?**

– În primul rând din cauza lipsei resurselor umane. În majoritatea APL de nivelul I nu există funcția de jurist sau de specialist în acest domeniu. Totodată, este foarte costisitor să menții un serviciu juridic în cadrul autorităților locale. Din aceste considerente, CALM sistematizează probleme-

le cu care se confruntă APL și venim cu explicații, note informative, chiar și unele proiecte de decizii necesare autorităților locale. Spectrul de probleme de ordin juridic din cadrul APL este destul de vast, începând de la personal, statutul funcționarilor publici, drepturile, obligațiile acestora, organizarea concursurilor și până la aspecte legate de patrimoniu, de notificare a diferitor decizii și acte ale APL din partea organului de control, adică a Cancelariei de Stat. Apar diferite litigii, fie în cadrul APL, fie cu Oficiul Teritorial al Cancelariei de Stat. În același timp, asistând zilnic APL, am putut veni cu diverse inițiative de perfecționare a cadrului legislativ. Am elaborat propuneri, adresări privind patrimoniul, întărirea capacităților financiare ale APL, asigurarea cu resurse a unor competențe. Propunerile noastre au tematici diverse, printre cele mai importante fiind în domeniul salarizării, deoarece la acest capitol autoritățile locale sunt discriminate față de cele centrale, deși nu putem să spunem că volumul de lucru este mai mic, mai ales că din an în an cresc responsabilitățile APL. Și în acest caz am venit cu mai multe adresări, propuneri. De foarte multe ori autoritățile centrale doar au luat act de propunerile noastre, fără a face schimbările necesare, probabil din cauza altor priorități, mizându-se pe un rezultat imediat, nu pe unul de perspectivă.

– **Putem spune că Congresul Autorităților Locale din Moldova este un apărător al APL?**

– CALM reprezintă APL în raport cu APC. Totodată, noi nu suntem doar apărători ai APL, dar avem și o activitate intensă de susținere a acestei categorii de angajați în raport cu autoritățile centrale, miza fiind îmbunătățirea cadrului juridic și instituțional la nivel local, pentru a beneficia de o autonomie locală veritabilă.

– **Cu ce probleme s-au adresat autoritățile locale în ultima perioadă?**

– Au fost mai multe. Am acordat asistență privind condițiile în care poate fi dizolvată o întreprindere municipală, ce se poate face în cazul în care la elaborarea bugetului pentru anul 2019 Consiliul taie foarte mult din cheltuieli și vrea să reducă din personal, cum să fie asigurată transparența în procesul decizional. De asemenea, cunoașteți că există o nouă Lege privind salarizarea în domeniul bugetar și apar multiple întrebări privind stabilirea noului salariu.

– **Ce priorități aveți pentru 2019?**

– Vrem să consolidăm Serviciul de asistență juridică în cadrul CALM. Nu oferim doar asistență juridică, dar și monitorizăm unele cauze penale și vrem să întărim și aceste capacități. Dorim să organizăm cursuri de instruire a personalului de la nivelul local în diverse domenii. De exemplu,

autoritățile locale au statut de agent constatator și legislația este complexă în domeniul aplicării răspunderii contravenționale. Este necesar de a elabora unele ghiduri, organizarea unor mese rotunde pentru a acorda susținere autorităților locale.

– **Vă mulțumim!**

Decembrie 2018

**VIOREL FURDUI, DIRECTOR EXECUTIV AL CALM:
„ANUL 2018 A ÎNSEMNAT PENTRU CALM DEDICAȚIE,
PERSEVERENȚĂ, CURAJ ȘI IMPLICARE”**

Tradițional, la sfârșitul fiecărui an are loc ședința Consiliului de administrare a Congresului Autorităților Locale din Moldova, în cadrul căreia se fac totalurile anului care se scurge și se stabilesc principalele obiective pentru anul viitor. Din Consiliul de Administrare al CALM fac parte toți primarii de orașe și președinții asociațiilor primarilor din cele 32 de raioane. CALM este una dintre cele mai democratice organizații, deoarece statutul de primar de oraș oferă dreptul de a deveni membru al Consiliului de administrare, indiferent de apartenența politică, gen sau alte criterii. Pe lângă cei 70 de membri ai Consiliului de Administrare al CALM, la ședință pot participa și membrii supleanți, dar și experții CALM. Potrivit directorului executiv, Viorel Furdui, anul 2018 pentru administrația locală și CALM a fost cu multe provocări, dar și cu rezultate remarcabile.

Anul 2018 a fost unul complex, intensiv și plin de evenimente. Ca de obicei, autoritățile locale au avut foarte mult de muncit în teritoriu, au fost mai multe provocări, mai multe oportunități de implementare a diferitor proiecte, au existat mai multe programe, inclusiv guvernamentale. Impresia este că anul acesta mai mulți bani au fost investiți în infrastructura drumurilor din teritoriu, pentru aprovizionarea cu apă, iluminatul stradal, iar APL au dedicat mult timp acestor obiective. Pe de o parte, au existat mai multe posibilități de a îmbunătăți infrastructura locală, dar și calitatea serviciilor, pe de altă parte, în rândul APL se simțea o atmosferă tensionată privind relațiile cu organele de control ale statului, anumite presiuni politice ce au avut loc în perioada precedentă și despre care s-a vorbit nu doar în Republica Moldova, dar și la nivel internațional. Știm foarte bine că în acest sens există și unele rezoluții ale Consiliului Europei, care au constatat anumite devieri, atât privind invalidarea alegerilor din municipiul Chișinău, cât și dosarele penale care au fost inițiate, dar nu au avut o finalitate, ceea ce trezește suspiciuni în privința justificării intentării acestora.

Mă refer la cazul fostului primar de Chișinău, Dorin Chirtoacă, dar sunt și alte exemple care au bulversat opinia publică. Este un paradox faptul că, pe de o parte, APL se bucură de mai multă atenție din partea autorităților centrale, pe de altă parte însă, se atestă această atmosferă care nu este motivantă.

Ne dorim să cooperăm în interesul colectivităților locale. În ceea ce privește CALM, organizație care reprezintă APL, pentru noi acest an a fost la fel de intens și complicat. Anul 2018 a început cu stângul, deoarece de Ziua autonomiei locale, sărbătoare instituită la inițiativa CALM, guvernul a organizat o manifestare. S-a considerat că la acest eveniment CALM nu trebuie să participe. Cred că a fost un duș rece pentru toți atunci când în discursurile principalilor parteneri de dezvoltare s-a simțit o anumită îngrijorare privind situația care există în APL. Totodată, discursul președintelui CALM, Tatiana Badan, a fost aplaudat în picioare de majoritatea celor prezenți, iar gestul ei de a-i întinde mâna premierului, în semn de necesitate și deschidere pentru cooperare, a fost un semnal clar că noi ne dorim să cooperăm în interesul colectivităților locale.

Încă mai există o neînțelegere a ceea ce înseamnă dialog instituționalizat. Întotdeauna am menționat importanța cooperării între APL și APC, atunci când APC conștientizează că trebuie să colaboreze cu structura asociativă a autorităților locale, când dialoghează la nivel profesionist cu organizația care reprezintă APL și care are capacitatea de a aborda la nivel profesionist orice fel de probleme care vizează APL. Chiar dacă anul a început cu stângul, ulterior am observat o anumită deschidere în vederea soluționării acestei probleme. Au fost organizate câteva întruniri, una dintre ele a avut loc la sfârșitul lunii februarie, cu participarea miniștrilor și premierului și s-a ajuns la concluzia de a crea un grup de lucru care să reacționeze mai rapid la necesitățile și oportunitățile ce apar în activitatea APL. Păcat că s-a târăganat foarte mult pentru a crea acest grup și la înregistrarea unor rezultate concrete în acest sens. Pe parcursul anului, membrii grupului s-au întrunit doar de două ori. Pe de o parte, am avut niște înțelegeri, pe de altă parte, unele dintre proiectele de decizii, de acte nu au fost consultate cu APL, în special cu CALM, iar o asemenea abordare a lăsat un oarecare gust amar. Totuși, au existat anumite colaborări cu Cancelaria de Stat, am văzut dorința unor conducători ai acestei instituții să impulsioneze acest dialog și să-l transforme în unul eficient. Cred că totuși încă există o neînțelegere a ceea ce înseamnă cu adevărat un dialog instituționalizat. Am auzit foarte des spunându-se că se va dialoga direct cu APL. Cred că aceasta este o etapă depășită, deoarece experiența ne demonstrează că nu poți să ai un dialog eficient cu 900 de primari și să înregistrezi rezultate bune. Problemele sunt foarte diferite în

comunități, orașe și pentru a identifica niște soluții generalizate nu ajung oameni, efort, logistică. Iată de ce în toată lumea civilizată există acest dialog instituționalizat, ceea ce înseamnă că trebuie să discuți în primul rând în mod profesionist cu asociațiile reprezentative. Noi nu spunem că nu trebuie să existe dialogul direct, doar că impactul nu va fi cel scontat, trebuie să existe instituții sau structuri asociative care acumulează toate aceste probleme, le studiază și vin cu soluții, viziuni și propuneri, așa se întâmplă în toată lumea civilizată. Sperăm să avem și în Republica Moldova un asemenea dialog, cu atât mai mult că tot în 2018 au fost câteva rezoluții ale Consiliului Europei în care se explica ce înseamnă un dialog eficient, formele și modalitățile de a realiza un dialog instituționalizat între autoritățile centrale și asociațiile reprezentative ale APL. La momentul actual este nevoie din ambele părți de o mai bună înțelegere și de o comunicare mai eficientă.

Noul sistem de salarizare a fost adoptat într-un regim fulger, fără a fi consultat CALM. Analizând foarte bine situația și dorind să fim realiști, în cadrul Consiliului de Administrare al CALM din decembrie 2017, am trasat câteva obiective. Unul dintre acestea a fost necesitatea de a întreprinde măsuri urgente pentru a schimba situația în domeniul salarizării persoanelor cu funcție de demnitate publică din cadrul APL și nu numai, deoarece știam că este o problemă destul de acută. Chiar la acea ședință am semnat câteva scrisori pe care le-am expediat Guvernului RM, altor factori de decizie, am început să colectăm semnături din teritoriu. Unor primari li s-a interzis să semneze aceste sesizări dar, în general, procesul a început atunci și cu toate discuțiile complicate care au existat la diferite nivele, ne bucurăm că acest obiectiv, în mare parte a fost realizat, și ca rezultat, în vara anului 2018, am avut o decizie de a mări veniturile persoanelor cu demnitate publică din cadrul APL cu 50%, acestea fiind păstrate și în cadrul noului sistem de salarizare. Regretăm foarte mult că nu am reușit să convingem factorii decizionali să acorde mai multă atenție și altor categorii de funcționari din cadrul APL, cum ar fi secretarii, contabilii, inginerii cadastrali, acești angajați fiind în prezent mai puțin motivați de către noul sistem de salarizare. Mai urmează să facem analize și să primim mai multe confirmări, dar din informația pe care o avem la moment, aceste categorii de funcționari vor beneficia de majorări într-o măsură mult mai mică, despre aceasta menționând chiar ei în cadrul diverselor întruniri. Acesta rămâne un obiectiv pentru perioada următoare. Cred că principala problemă a fost faptul că noul sistem de salarizare a fost adoptat într-un regim fulger, fără a fi consultat CALM, societatea civilă sau sindicatele. În opinia noastră, una dintre carențele noului sistem de salarizare este că nu a fost ajustat, în mare parte, la sistemul de administrație publică locală din Republica Moldova, cu

toate principiile privind modul de organizare și funcționare, ceea ce va genera anumite probleme, inclusiv pentru cei care vor dori să-l implementeze. CALM a venit cu mai multe propuneri concrete la acest capitol. Trebuie să oferim o marjă de decizie cât mai mare APL în funcție de venituri, să poată avea o politică proprie de stimulare, inclusiv a funcționarilor publici, mai ales în cazul în care autoritățile centrale recunosc că nu există suficiente resurse la nivel central, de ce să nu oferim această posibilitate celor care au resurse la nivel local?

Suntem la etapa finală de creare a rețelei secretarilor, a contabililor, a specialiștilor în domeniul funciar și a celor responsabili de domeniul percepției fiscale. O altă preocupare a CALM pe parcursul anului 2018 a fost oferirea unor platforme de comunicare pentru alte categorii de funcționari din cadrul APL, nu doar pentru primari. În acest sens, mai ales în ultima perioadă, am desfășurat o activitate foarte amplă în ceea ce privește crearea rețelelor profesionale ale diferitor categorii de funcționari din APL. Suntem la etapa finală de creare a rețelei secretarilor, a contabililor, a specialiștilor în domeniul funciar și a celor responsabili de domeniul percepției fiscale. Sunt categorii extrem de importante ale APL și care pot să ne furnizeze o bună expertiză, deoarece ne așteptăm în următoarea perioadă la o activitate foarte intensă în ceea ce privește modificarea cadrului legal și vom avea nevoie de experiența acestor persoane. Considerăm că cunoștințele specialiștilor foarte bine pregătiți trebuie puse în serviciul tuturor APL. Totodată, aceste categorii de funcționari au rămas cumva în umbră și din acest motiv sunt tratați poate cu mai puțină atenție la capitolul salarizare, motivare, protecție socială ș.a.m.d. Ne dorim ca acești angajați din cadrul APL să poată să-și promoveze drepturile și interesele, dar și ca vocea lor să fie auzită. Am observat un interes vădit și o participare activă din partea lor, ceea ce ne-a convins că am ales obiectivul corect.

Uniunea Europeană intenționează să impulsioneze relațiile directe cu APL și cu societatea civilă. Anul acesta a fost unul bun, deoarece nu a existat săptămână fără a fi semnat un nou parteneriat, proiect între APL din Republica Moldova și România sau alte țări. Am dezvoltat parteneriate importante cu Asociația Orașelor din România, am consolidat relațiile cu Asociația Comunelor din România, cu Asociația din Letonia ș.a. Pe plan internațional, nu putem să nu menționăm obținerea unor rezultate care au contribuit, într-un anumit sens, și la stabilizarea situației în Republica Moldova. Avem o relație specială cu Consiliul European. Când au apărut anumite tensiuni pe plan intern a fost necesar să reacționăm, și structurile europene au avut puterea de decizie și de implicare prin monitorizare și elaborarea unor rapoarte, rezoluții. De mai mulți ani, CALM

promovează la nivelul Comitetului Regiunilor adoptarea unei atitudini mai speciale față de Republica Moldova, care este stat asociat la UE și în care locuiesc, în mare parte, cetățeni ai Uniunii Europene și față de aceștia este necesară o abordare specifică din partea structurilor UE, responsabile de APL. Acest lucru ar trebuie să se manifeste prin mai multe programe cu acces direct pentru APL sau prin intermediul altor țări membre ale UE: România, Estonia, Letonia, Cehia, Ungaria, Slovacia etc. Am dori ca structurile asociative, cum este și CALM, să participe alături de prietenii noștri din UE la ședințele structurilor corespunzătoare ale UE, cum ar fi Comitetul Regiunilor. Este important să fim auziți atunci când se stabilesc anumite priorități de țară, programe, politici, domenii de finanțare, deoarece noi am observat că cei care elaborează politicile UE nu întotdeauna au o legătură directă cu reprezentanții APL din Republica Moldova și din acest motiv mai multe programe, proiecte care se implementează aici nu întotdeauna sunt direcționate corect. În Rezoluția Parlamentului European este criticată starea democrației din RM, este și o mențiune specială ce vizează APL și societatea civilă. Chiar dacă UE critică autoritățile statului nostru, acest lucru nu va periclita colaborarea cu APL și societatea civilă, inclusiv prin finanțarea proiectelor și dezvoltarea unor programe. Mai mult decât atât, se intenționează impulsivarea relațiilor directe cu APL și societatea civilă, ceea ce corespunde obiectivelor CALM încă de la creare.

În domeniul comunicării am obținut rezultate foarte bune. De asemenea, din punctul de vedere al comunicării CALM cu membrii săi, dar și cu alți actori interesați în domeniul APL, ne-am propus și am obținut rezultate foarte bune. Am devenit mai vizibili, nu există niciun eveniment în cadrul CALM care să nu fie reflectat. Sunt funcționale mai multe surse de informare, cum ar fi ziarul *Vocea Administrației Locale*, site-ul calm.md, dar și pagina noastră de Facebook, ceea ce considerăm important pentru ca activitatea CALM să fie cunoscută mai bine de către membrii săi. Totodată, astfel excludem abordările mai tendențioase atunci când cineva încearcă să defăimeze activitatea CALM.

E foarte important să ne păstrăm speranța și să vedem lumina de la capătul tunelului. Cu siguranță anul 2019 va fi unul complex. E vorba nu doar de alegeri parlamentare, trebuie să fie organizate și alegeri locale, iar mulți primari nu mai vor să candideze, lucru regretabil, deoarece au acumulat o experiență foarte bună și pot găsi soluții la problemele cetățenilor. Eu cred că în condițiile RM, primarii sunt un „patrimoniu” important, deoarece știm foarte bine cât de greu obțin aceste rezultate frumoase și nu doresc să-i pierdem. E foarte important să ne păstrăm speranța, să nu lăsăm mâinile în jos, pentru că filozofia ne învață că nimic nu e veșnic, totul e în proces

de schimbare și sperăm că acest spirit de dezamăgire, pasivitate, neapreciere suficientă, inclusiv din partea cetățenilor, va trece, să încercăm să vedem și binele de la capătul tunelului. Din acest punct de vedere sunt optimist, pentru că altfel, probabil, nu va rămâne nimeni în această țară ca să poată construi un viitor.

Decembrie 2018

IRINA LUNCAȘU, EXPERT AL CALM:

„FORȚA NOASTRĂ ESTE MARE ATUNCI CÂND SUNTEM UNIȚII!”

CALM a fost creat pentru a reprezenta interesele tuturor autorităților locale, indiferent de viziunile politice și opțiunile ideologice, pentru a identifica soluțiile la multiplele probleme ce există în activitatea autorităților locale și pentru a contribui la dezvoltarea comunităților locale prin impulsivitatea procesului de descentralizare. În cadrul Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire al CALM există mai multe servicii destinate consolidării capacităților autorităților locale. Expertul CALM, Irina Luncașu, ne explică care este rolul Serviciului Dezvoltare Locală, Atragere de Fonduri și Migrație. De asemenea, Irina Luncașu este expert în managementul cunoștințelor în cadrul NALAS – rețeaua de asociații ale autorităților locale din sud-estul Europei.

– Care a fost scopul instituirii Serviciului Dezvoltare Locală, Atragere de Fonduri și Migrație din cadrul CALM?

– Serviciul Dezvoltare Locală, Atragere de Fonduri și Migrație este parte a Centrului de Expertiză, Asistență și Instruire (CEAI) din cadrul Secretariatului CALM. În condițiile în care majoritatea bugetelor locale rămân a fi austere, iar componenta investițională lipsește, atragerea de fonduri rămâne a fi o prioritate de bază a autorităților locale pentru soluționarea problemelor comunitare și prestarea serviciilor de calitate cetățenilor.

În prezent, atragerea de fonduri și managementul eficient al proiectelor, ca instrument important de dezvoltare locală, a devenit una dintre preocupările principale ale APL, deoarece acestea au nevoie de asistență și de dezvoltare a capacităților. Ținând cont de necesitățile membrilor CALM, obiectivul general al serviciului este consolidarea capacităților instituționale ale CALM în prestarea serviciilor membrilor săi în domeniul dezvoltării locale și atragerii de fonduri, prin edificarea în cadrul CALM a unui sistem eficient de consultanță, instruire și asistență, conectat la necesitățile actuale ale comunităților locale din Republica Moldova și oportunitățile de finanțare disponibile pe plan intern, european și internațional. Avem mai multe obiective în cadrul acestui serviciu, cum ar

fi elaborarea, stabilirea și dezvoltarea unui mecanism complex de asistență pentru APL; consolidarea capacităților APL în domeniul dezvoltării locale, atragerii de fonduri și managementul proiectelor; diversificarea asistenței și serviciilor CALM acordate APL și comunităților locale în domeniul dezvoltării locale; identificarea problemelor și impedimentelor în activitatea APL, elaborarea și promovarea unor măsuri concrete, de ordin legislativ/normativ, metodologic, informativ și/sau instructiv, necesare pentru dezvoltarea locală, atragerea de fonduri și managementul proiectelor. În perioada mai-decembrie 2018 am pregătit și lansat acest serviciu al CALM, iar în acest sens am întreprins mai multe acțiuni. Printre acestea am putea menționa elaborarea conceptului, a structurii instituționale și a Planului de acțiuni al serviciului. De asemenea, cu implicarea experților și reprezentanților APL a fost elaborat și definitivat pachetul de servicii necesare și care vor fi prestate membrilor CALM. În acest sens, au fost organizate și ateliere de lucru cu reprezentanții APL privind prioritizarea problemelor și identificarea soluțiilor în domeniul dezvoltării locale și atragerii de fonduri. Astfel, pe 19 iulie 2018 a avut loc Atelierul de lucru cu responsabilii pentru colectarea de fonduri din cadrul primăriilor din Republica Moldova, în cadrul căruia au fost identificate problemele și soluțiile cu care se confruntă responsabilii de colectarea de fonduri și scrierea de proiecte. Aceste probleme și soluții au stat la baza elaborării conceptului Serviciului Dezvoltare Locală, Atragere de Fonduri și Migrație al CALM. În cadrul atelierului de lucru, organizat la 27 noiembrie 2018, am avut ca obiectiv inițierea persoanelor responsabile de colectarea de fonduri din cadrul primăriilor din R. Moldova în scrierea de proiecte, să identificăm tematicile viitoarelor instruirii care vor fi parte componentă a curriculei de instruire din cadrul Serviciului Dezvoltare Locală, Atragere de Fonduri și Migrație al CALM. De asemenea, în această perioadă am informat membrii CALM despre disponibilitatea serviciului dat, formele și condițiile accesării lui, în conformitate cu Conceptul și alte documente elaborate.

Deși Serviciul CALM de Dezvoltare Locală, Atragere de Fonduri și Migrație s-a aflat la etapa de elaborare și conceptualizare, totuși am reușit să realizăm și activități concrete, am informat sistematic membrii noștri privind noile oportunități de finanțare și am oferit consultanță celor care aveau nevoie de mai multe detalii. Am organizat evenimente dedicate dezvoltării locale și atragerii de fonduri. În acest context, vreau să amintesc de conferința internațională „**Dezvoltarea Locală Integrată și Creșterea Economică**” din 25 septembrie 2018, cu participarea a peste o sută de reprezentanți ai APL din Republica Moldova, 50 de reprezentanți ai Asociației Orașelor din România, reprezentanți ai APC din România și Moldova, donatori, parteneri de dezvoltare, ambasade; atelierul privind bunele

practici de voluntariat și implementarea lor în Moldova, realizat în parteneriat cu **Structure Project Network (Austria)**, organizat la 2 octombrie 2018; forumul co-organizat de Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), *World Learning* și sponsorizat de Departamentul de Stat al Statelor Unite, Biroul pentru schimburi cetățenești. Evenimentul cu genericul „**Dezvoltare economică și implicare civică în localități mici și mijlocii**” a avut loc la 25 octombrie 2018.

Pentru perioada următoare planificăm să informăm permanent APL privind noile oportunități de finanțare; să creăm, să menținem și să dezvoltăm bazele de date pe domeniu; vom continua să organizăm instruirile necesare; vom colecta și disemina bunele practici în dezvoltarea locală și atragerea de fonduri. Ne propunem să organizăm și vizite de studiu, pentru început în interiorul țării, ca să cunoaștem bunele practici din primăriile noastre care au înregistrat deja rezultate, au implementat proiecte inedite, unele neexistând în regiune sau chiar sunt de talie internațională. Și vizitele de studiu peste hotare sunt un obiectiv al nostru.

– **CALM a întregit rezultate și la capitolul implicarea migranților în dezvoltarea locală...**

– În acest domeniu avem stabilită o colaborare cu PNUD Moldova, cu finanțarea Biroului de Cooperare al Elveției. Obiectivul nostru este furnizarea de asistență tehnică pentru autoritățile locale privind migrația și dezvoltarea, extinderea și diseminarea pe scară largă a modelului de implicare a migranților în dezvoltarea locală. În perioada 2016-2018 am reușit să asistăm 101 autorități locale care au avut 78 de inițiative la nivel local. În cadrul acestora, 1 382 de migranți au fost implicați în proiecte de dezvoltare locală a localităților unde s-au născut. Valoarea totală a proiectelor implementate este de peste 17 de milioane lei, contribuția migranților fiind de circa 4 milioane de lei. Sunt diferite tipuri de proiecte realizate: sociale, culturale, sportive, economice, de infrastructură. Prin intermediul acestora au fost create treizeci de locuri de muncă, cu posibilitatea de extindere a acestora. Numărul beneficiarilor este de circa 82 de mii de locuitori. Așa cum am stabilit și cu colegii de la PNUD, pentru următoarea etapă mai avem în vizor încă o sută de autorități locale, deschise să implementeze inițiative comune cu băștinașii care au plecat la muncă peste hotare, prin crearea asociațiilor de băștinași, prin intermediul cărora ar fi posibilă atragerea de fonduri, iar prin aceste inițiative comune să contribuim la dezvoltarea locală. Vom continua să facem ceea ce am început în anii precedenți, doar că mai intens, vor fi distribuite și fonduri de la PNUD și Agenția Elvețiană pentru Cooperare. CALM va fi instituția ce va disemina și va motiva APL să acceseze aceste fonduri disponibile pe migrație, de asemenea, vom asista APL la fondarea asociațiilor de băștinași, există și un spectru larg de servicii juridice pe care

le oferă CALM. Vom instrui APL despre cum să integreze migrația în planurile de dezvoltare locală, cum să conducă o campanie de *crowdfunding*, care sunt posibilitățile pentru APL, dar și pentru asociațiile de băștinași etc. Vom continua cooperarea cu Biroul de Cooperare al Elveției pe domeniul dezvoltării migrației, există un comitet interministerial la care CALM este parte alături de toate ministerele de rigoare și de proiectul PNUD. Ne întrunim de câteva ori pe an pentru a aborda probleme de ordin legislativ, organizatoric, despre cum implicăm diaspora, cum se integrează migrația, aspecte legate de plecarea cetățenilor peste hotare, reintegrarea cetățenilor care vor să se întoarcă acasă, dar și a cetățenilor străini care vor să trăiască în RM.

– **Sunteți expert în managementul cunoștințelor în cadrul NALAS. De ce a fost nevoie ca Congresul Autorităților Locale din Moldova să facă parte din această rețea de asociații ale autorităților locale din sud-estul Europei?**

– CALM este membru deplin al Rețelei Asociațiilor Autorităților Locale din Europa de Sud-Est (NALAS) și participă activ la evenimentele organizate de NALAS, precum ședințe ale grupurilor de lucru tematice, mese rotunde, conferințe, târguri și expoziții internaționale. NALAS cuprinde 16 membri deplini, 7 membri asociați, 9 000 localități cu peste 80 de milioane de oameni. Din NALAS fac parte asociațiile APL din Slovenia, Croația, Serbia, România, Bulgaria, R. Moldova, Turcia, Albania, Bosnia și Herțegovina, Macedonia și Ucraina. Din punct de vedere geografic, facem parte din această regiune, la capitolul autonomie locală fiind comparabili cu majoritatea țărilor membre NALAS. Nu suntem membri ai UE, suntem asemănători la capitolul dezvoltare și ne putem ajuta reciproc. E una să compari Republica Moldova cu Franța sau Norvegia și e cu totul altceva să compari Moldova cu Macedonia sau Albania. Așa putem identifica soluțiile comune pentru a nu inventa bicicleta, dar pentru a implementa experiențele altor state, să facem studii și produse comune în domenii precum servicii locale, deșeuri, eficiența energetică, apă și canalizare, soluții aplicabile pentru întreprinderile comunale mici etc. De asemenea, pe lângă obiectivul apropiării țărilor noastre de valorile UE, abordăm subiecte precum accesul la fondurile UE. Fiind uniți, avem forță mai mare, și astfel suntem auziți. Ca și orice altă asociație de membri, NALAS are Adunarea generală anuală, iar pentru noi reprezintă un mare interes activitatea grupurilor de lucru. Așa cum CALM creează acum Centrul de Expertiză, Asistență și Instruire, la fel și NALAS are Centrul de Cunoștințe. La baza Centrului de Cunoștințe NALAS se află grupurile de lucru, care reunesc cei mai buni experți din regiune, personalul competent al asociațiilor membre și profesioniști angajați în administrația publică locală. În cadrul NALAS sunt șase grupuri de lu-

cru tematice, cum ar fi dezvoltarea asociațiilor, descentralizarea fiscală, planificarea urbană, eficiența energetică, managementul deșeurilor solide și al apei, turismul durabil, iar CALM are experți delegați. De asemenea, în cadrul NALAS există rețeaua managerilor de proiecte UE și a managerilor de cunoștințe, eu fiind unul dintre managerii de cunoștințe. De exemplu, astăzi CALM are nevoie de un răspuns urgent privind deșeurile sau noile taxe, sau despre cum este organizat un anumit serviciu în țările din sud-estul Europei. Printr-un mesaj scurt, adresăm această întrebare NALAS, iar ei o redirecționează către toate asociațiile și, timp de o săptămână, noi avem răspunsul. Nu mai există un asemenea instrument de a obține un răspuns de la experți calificați într-un timp atât de scurt. Toate asociațiile membre ale NALAS emit astfel de solicitări și dacă ulterior ne confruntăm cu o problemă care a fost anterior abordată de unul dintre colegii noștri, avem deja răspunsul. Toată această informație se regăsește într-un raport la care noi avem acces. În cadrul NALAS se elaborează foarte multe instrumente utile pentru APL. Acum, la etapa finală, se elaborează observatorul regional de descentralizare, unde vor fi incluși toți indicatorii privind descentralizarea fiscală, administrativă, teritorială. Acest raport va da posibilitatea țărilor din sud-estul Europei să se compare și să determine care este nivelul de descentralizare. Nu va fi o estimare a unor experți, concluzia va fi făcută în baza unor date concrete din economie, sistemul de administrație al RM și altor țări din cadrul NALAS, așa vom vedea unde suntem. Acesta este un instrument bazat pe dovezi pe care îl poți utiliza în negocierile cu UE, ca să le demonstrezi de ce este nevoie de investiții în RM, dar și pentru a le arăta demnitarilor din RM că într-un domeniu sau altul mai avem mult de lucru și iată care este calea pe care trebuie să mergem. Întotdeauna este bine să ai pârghii bazate pe dovezi și astfel e mult mai ușor și eficient să comunici și să convingi, atât administrația centrală, cât și partenerii internaționali.

– **Vă mulțumim!**

**GEORGE DĂMIAN, PRIMAR AL COMUNEI CIUGUD,
JUDEȚUL ALBA: „ÎN REPUBLICA MOLDOVA MĂ IMPRESIONEAZĂ
PRIMIREA CĂLDUROASĂ CARE E CA ȘI ATUNCI CÂND
TE ÎNTORCI ACASĂ, ÎN FAMILIE”**

George Dămian, primar al comunei Ciugud din județul Alba, a fost prezent la Forumul Cooperării Franco-Române, care s-a desfășurat în perioada 2-3 aprilie la Lyon, Franța. Ciugudul a fost prezentat ca un exemplu de bune practici în conceptul de „smart village”. Despre parteneriatele pe care le are

comuna Ciugud cu localități din Republica Moldova, dar și ce îi motivează pe aleșii locali din România să finanțeze proiecte în comunitățile locale din Republica Moldova aflăm din interviul realizat pentru calm.md.

– Dle primar, aveți două parteneriate cu localități din Republica Moldova?

– Da, unul este cu satul Capaclia, raionul Cantemir și al doilea este cu satul Manta, raionul Cahul. Sunt două parteneriate de suflet ale comunei Ciugud, pentru că suntem susținătorii ideii de unitate, avem multe lucruri care ne unesc: cultura, limba, interesele. Frații noștri au fost despărțiți de noi, iar acest lucru a creat niște răni în sufletele noastre și ale lor și consider că aceste parteneriate sunt ca și atunci când doi frați se revăd după 45 de ani de despărțire. Sprijinul nostru nu este foarte mare, sunt circa 10 mii de euro pe an, bani care se duc în proiectele celor două comunități. În Capaclia am finanțat proiectul tehnic la un drum comunal, iar în Manta am finanțat covorul sintetic pentru un teren de sport. Sigur că am avut și parteneriate pe partea culturală, educațională și socială. Urmează să vedem ce parteneriate mai dezvoltăm după alegerile locale ce vor avea loc anul acesta în Republica Moldova.

– Ne-am convins că comuna Ciugud poate fi un exemplu și pentru unele comunități locale din Franța...

– Sperăm că așa cum eu am văzut lucruri bune în Republica Moldova și francezii au ce învăța de la noi. Nu cred în parteneriatele care sunt doar într-un singur sens. Acestea trebuie să fie bidirecționale și trebuie să aducă plus valoare și într-o parte, și în alta, pentru că altfel există riscul ca unii să se creadă superiori altora și nu cred că aceasta este intenția unui parteneriat. Cred că există multe puncte comune sau diferențe care pot fi luate ca exemple de bună practică dintr-o comunitate și implementate în cealaltă.

– Ce lucruri bune ați văzut în Republica Moldova?

– M-a impresionat sufletul oamenilor, acea primire călduroasă care e ca și atunci când te întorci acasă, în familie.

– Unii afirmă că și în comunitățile românești este nevoie de multe investiții și primarilor le este greu să rupă de la ei pentru a da și altora...

– Până la urmă, banii niciodată nu sunt suficienți, chiar și cei care sunt milionari în euro se plâng că nu au destui. Pe de altă parte, cred că pe noi, ca primari, ar trebui să ne caracterizeze recunoașterea celor care ne-au ales și ne-au investit. Spunea cineva că „perla coroanei tale trebuie să fie faptul că te pui în slujba celorlalți”. Atunci când te simți împlinit pentru că te pui în slujba celorlalți realizezi cât de fericit poți fi. Pornind de la această idee, in-

diferent cât de săracă este o comunitate din România, dacă vrea să întoarcă recunoștința cuiva și de a da cuiva, cu siguranță, va avea de câștigat.

– **Cât de realizabile sunt proiectele comune, ca să avem și noi sentimentul că nu doar beneficiem, dar și contribuim la implementarea proiectelor comune?**

– Există programul transfrontalier. Din păcate, noi, Ciugudul, nu putem să aplicăm la acest program, pentru că venim din centrul Europei, dar nu aș merge doar pe fonduri europene. Pot exista foarte multe programe finanțate de noi, în care comunitatea din România să vină cu bani sau utilaje, iar comunitatea din Republica Moldova să vină cu resurse umane, să schimbăm mentalitățile, căci, până la urmă, tot la educație ajungem.

– **Vă mulțumim!**

MĂDĂLIN ADY TEODOSESCU, PREȘEDINTE AL ASOCIAȚIEI ORAȘELOR DIN ROMÂNIA: „VREM SĂ FIM PROMOTORII IMAGINII APL DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN EUROPA”

Mădălin Ady Teodosescu, președintele Asociației Orașelor din România (AOR), primar al orașului Balș, județul Olt, a vorbit, în cadrul unui interviu acordat pentru calm.md despre relația dintre asociația pe care o reprezintă și Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), despre participarea în comun la Forumul de Cooperare Român-Francez, dar și despre obiectivele acestor două asociații.

– **Dle președinte, de ce a fost important pentru AOR să invite la Forumul de Cooperare Român-Francez care s-a desfășurat la Lyon, Franța, și câțiva reprezentanți ai autorităților locale din RM?**

– Tot timpul am considerat relațiile noastre cu Republica Moldova ca a unor țări prietene, surori. Faptul că vorbim aceeași limbă, suntem francofoni, ne permite să vă invităm la asemenea evenimente, mai ales că doar alături de voi ne simțim bine și ne doare sufletul când trecem granița și vedem că avem interdicții la hotar.

– **Chiar dacă suntem țări francofone, APL din Republica Moldova au mult mai puține posibilități decât colegii din România sau din Franța...**

– Noi, autoritățile locale din România, am tras tot timpul un semnal de alarmă și vrem să fim promotorii imaginii APL din Republica Moldova în Europa. La nivel central, factorii de decizie nu se implică în asemenea acțiuni și nu există interes, cel puțin în momentul de față, iar lucrurile acestea trebuie legiferate foarte bine prin parteneriate între cele două guverne,

prin ședințe comune etc. Nu doar noi, dar și Asociația Comunelor din România, Asociația Municipiilor din România, Asociația Consiliilor Județene, dorim să vă integrăm în Zona Euro. Trebuie să sensibilizăm și factorii de decizie, dar până atunci începem integrarea europeană de la nivel local. Cred că aceste forumuri se vor concretiza în unele parteneriate locale puternice. Ne dorim ca banii să vină direct de la noi către voi, nu prin intermediul guvernelor noastre și numai atunci vom putea să înțelegem cu adevărat sensul acestor acțiuni.

– Totodată, aceste reuniuni le oferă posibilitatea primarilor să se cunoască între ei, să facă schimb de opinii, să vadă cum se implementează proiectele în alte părți și să preia unele idei...

– Cel mai bine e să învățați singuri și să culegeți tot ce este pozitiv din toate țările UE, pentru că nici exemplul nostru nu cred că este cel mai bun la ora actuală. Preferabil este să vă adaptați specificului vostru și să gândiți prin prisma interesului cetățenilor orașelor și satelor dvs., pentru că numai așa se poate dezvolta o localitate puternică.

– Am văzut la Forumul de la Lyon primari de comune și orașe din România care au rezultate ce pot fi un bun exemplu și pentru francezi...

– Cele mai multe exemple de bune practici s-au rezumat la a spune că am introdus apă și canal în comuna sau orașul respectiv. Părerea mea este că și noi am început cu stângul, deoarece în primă fază nu am ținut cont de ce este cu adevărat important. Infrastructura tehnico-edilitară, cea rutieră, partea sanitară, învățământul trebuie să primeze tot timpul. Nu există conexiuni între localitățile din jurul orașelor cu activitățile care concurează la bunul mers al situației economice din zonă. Mă refer la faptul că încă nu se acordă atenția corespunzătoare dezvoltării orașelor, spitalelor, centrelor culturale. Vocea noastră de multe ori nu este ascultată, pentru că succesiunea de guverne, tranziția aceasta care există în toată lumea modernă nu produce decât niște efecte secundare, iar interesul politic primează mult mai mult decât cel social sau economic.

– Totuși în România s-au făcut mulți pași înainte...

– Pașii s-au făcut, trebuie să recunoaștem că nu mai suntem la talpa broaștei, așa cum zic unii. Din păcate, nu rezonăm de fiecare dată noi, autoritățile locale, cu autoritățile centrale și dorințele noastre adesea nu sunt înțelese. Nu am nimic cu nimeni, dar nu trebuie neapărat să asfaltăm un drum în pădure sau într-o zonă care nu are potențial. Este exact cum ai merge pe sens unic, către cimitir. Trebuie regândită poziția aceasta a României și a Republicii Moldova în ceea ce privește infrastructura, pentru că ea duce la dezvoltare, generează creșterea impozitelor și a economiei. Nu mai vorbesc de faptul că tinerii sunt supuși unui proces de migrație, deoarece salariile în zona euro sunt destul de bune.

– **Salariile medicilor și ale altor specialiști din România sunt destul de atractive pentru colegii lor din Republica Moldova...**

– Da, așa este, salariile medicilor de la noi sunt foarte bune pentru voi, iar faptul că mulți migrează pentru salarii comparative cu ale noastre este de neînțeles. Și noi avem sate și orașe care duc lipsă în continuare de medici, sunt comune prin zona munților sau a câmpiilor cu șapte, opt sate care nu au văzut un medic de cel puțin cinci-șase ani. Ne doare că migrează tinerii. Probabil trebuie făcut ceva și în acest sens, poate o legislație care i-ar motiva să vină acolo unde este nevoie de ei.

– **Dvs. nu ați avut niciodată dorința de a pleca din România sau ce v-a motivat să rămâneți acasă?**

– După Revoluția de la sfârșitul lui 1989, fiecare tânăr avea această dorință de a pleca, dar faptul că am fost pregătiți foarte bine în România ne-a motivat să ne facem acasă meseria, să dezvoltăm industria românească, să rămânem acolo unde ne-am format. Chiar dacă avem salarii mai mici, nu înseamnă că trebuie să dezertăm din România. Trebuie să rămânem în țările noastre și să ne facem datoria acolo unde suntem.

– **Vă mulțumim!**

**ALIN NICA, PRIMARUL COMUNEI DUDEȘTII NOI,
ROMÂNIA: „VREM SĂ SCHIMBĂM MENTALITATEA UNORA –
CĂ REPUBLICA MOLDOVA ESTE SORTITĂ UNUI VIITOR
ÎN UMBRA MARELUI PARTENER ESTIC”**

Alin Nica, primarul comunei Dudeștii Noi, Timișoara, este unul dintre aleșii locali de peste Prut care identifică resurse pentru a susține comunitățile locale din Republica Moldova cu care este înfrățit. Ori de câte ori are posibilitatea, militează pentru faptul ca cooperarea dintre APL din România și Republica Moldova să devină una dintre prioritățile factorilor de decizie din cele două state.

– **Dle primar, sunteți prezentat de către colegi ca un exemplu de primar din România care ajută comunitățile locale din Republica Moldova...**

– Avem deja un al doilea proiect în derulare cu un partener din Republica Moldova – satul Cojușna din raionul Strășeni. Am mobilat un al doilea corp de grădiniță în acest sat, valoarea totală a proiectului fiind de 50 000 de lei românești. Este o sumă aproximativ egală cu cea cu care am finanțat anterior un alt proiect din același sat. Pentru noi este mai mult o datorie de suflet, pentru că cetățenii Republicii Moldova așteaptă acțiuni concrete

din partea noastră, iar acestea trebuie concretizate astfel încât să aibă un impact direct asupra colectivităților locale. Am spus întotdeauna că „piramidele” din cele două state se întâlnesc mult mai ușor la bază. Ca să atingi vârfurile trebuie să faci un efort mult mai mare. Facem apel către guvernele celor două state să pună mai mult accent pe această cooperare de la nivel local. Acest gen de cooperare are cel mai mare impact asupra cetățenilor și asupra schimbării mentalității unora că Republica Moldova trebuie să fie doar un stat asistat, fie de Uniunea Europeană, fie de Federația Rusă și, în același timp, a mentalității din România că Republica Moldova oricum este sortită unui viitor în umbra marelui partener estic. De aceea, noi trebuie să continuăm aceste eforturi și am propus, în cadrul Adunării generale a Asociației Comunelor, în prezența Doamnei Prim-ministru Viorica Dăncilă, ca în viitorul program guvernamental de dezvoltare locală să fie promovate cu predilecție proiecte realizate în parteneriat cu autoritățile locale din Republica Moldova și această cooperare, inclusiv financiară, între cele două părți, să obțină un cadru juridic statuat la nivel național.

– Acest lucru înseamnă că autoritățile locale de pe cele două maluri ale Prutului vor putea scrie proiecte comune și vor putea obține finanțare de la Guvernul României...

– Exact, aceasta este propunerea noastră – să scriem proiecte comune, bazate pe nevoile reale locale și acestea să primească finanțare prin acest program guvernamental românesc.

– Credeți că acest lucru va deveni posibil în timpul apropiat?

– Dacă nu avem încredere și dacă nu luptăm pentru ceea ce credem, nu vom avea succes. Suntem consecvenți cu părerile noastre și, asemenea picăturii chinezești, aducem în discuție această propunere ori de câte ori avem întâlniri cu factorii de decizie guvernamentali. Sperăm să avem aceeași susținere și din partea colegilor de peste Prut, iar ei să facă exact același *lobby* pe lângă Guvernul Republicii Moldova, astfel încât ceea ce ne dorim să se împlinească. Evident că ne lovim, poate, de o opoziție a unei părți din administrația centrală care dorește să aibă controlul acestor finanțări, însă credem că dacă vom insista și vom arăta beneficiile unei colaborări directe, vom demonstra că impactul este imediat, pierderea de timp cu scrierea proiectelor, cu jurizarea sau finanțarea este redusă la minimum și atunci vom putea să convingem că aceasta este cea mai bună cale de a aborda problema.

– Și în cadrul instituțiilor europene, ori de câte ori aveți posibilitatea, promovați CALM și autoritățile locale din Republica Moldova?...

– Categoriec da. România a fost întotdeauna avocatul Republicii Moldova în acest lung drum al integrării europene și noi, ca și aleși locali, ne facem datoria față de frații noștri din Republica Moldova. Încercăm să îi promovăm, să arătăm realitățile administrației publice locale în fața partenerilor

europeni, ori de câte ori avem această posibilitate. Aș menționa chiar ultima încercare de acest fel de la sesiunea plenară a Comitetului Regiunilor ținută în mod extraordinar, cu ocazia președinției României a Consiliului Uniunii Europene, la București, în data de 14 și 15 martie curent, în care am invitat mai mulți primari din Republica Moldova să participe și să ia cuvântul la aceste lucrări. Iată chiar și la Lyon facem același lucru. În cadrul Forumului Cooperării Româno-Franceze am ținut neapărat ca trei reprezentanți ai CALM să fie prezenți aici, alături de noi, să se familiarizeze cu modul nostru de lucru, cu proiectele noastre de cooperare româno-franceze și de ce nu, să lărgim aria noastră de cooperare incluzând și autoritățile locale din Republica Moldova.

– Reprezentanții CALM au venit la Lyon cu ACoR, dar și cu AOR. Înțelegem că asociațiile autorităților locale din România fac front comun și în această privință...

– Așa este normal. Asociația Comunelor din România a fost cea mai activă în această direcție, dar iată că și Asociația Orașelor a luat exemplul de la noi. Sperăm ca și celelalte două asociații să instituționalizeze această cooperare cu CALM și să vedem cât mai multe astfel de inițiative.

– Vă mulțumim!

**CONSTANTIN COJOCARU, PRIMARUL MUNICIPIULUI EDINEȚ:
„AM RĂMAS UNIȚI, CHIAR DACĂ AU FOST ÎNCERCĂRI
DIN PARTEA MAI MULȚOR GUVERNĂRI DE A DEZBINA CALM”**

Primarul municipiului Edineț, vicepreședinte al Congresului Autorităților Locale din Moldova, Constantin Cojocaru, este unul dintre fondatorii asociației primarilor din Republica Moldova. Acum 10 ani, împreună cu alți 35 de aleși locali de la noi, în cadrul unei vizite de studiu în Bulgaria, au văzut cum funcționează o asociație reprezentativă a APL care unește toți primarii, indiferent de viziunile lor politice. De ce a fost nevoie de a constitui CALM, ce reprezintă această instituție, dar și ce a determinat autoritățile locale să rămână împreună în cadrul CALM aflăm de la Constantin Cojocaru.

– Acum 10 ani, în Bulgaria s-a decis crearea CALM...

– Ginka Chavdarova, directorul executiv al asociației primarilor din Bulgaria, a fost cea care ne-a explicat atunci ce înseamnă o instituție de acest tip. Am văzut și cum se organizau instruirii pentru personalul din APL. Putem spune că Ginka Chavdarova a fost cea care ne-a blagoslovit și a pus prima temelie la crearea CALM. Ulterior, după vizita întreprinsă, prin

adunarea generală am constituit CALM. Îmi amintesc că au fost mai multe candidaturi pentru funcția de președinte, eram și eu, dar și primarul municipiului Chișinău. Totuși, fiind persoane politice, am conștientizat că nu vom reuși să păstrăm unitatea aleșilor locali și atunci am făcut câte un pas înapoi, identificând candidatura unei doamne deosebite, fără apartenență politică, Tatiana Badan, care este președinte până astăzi. Alegerea ei a avut drept obiectiv coagularea rândurilor APL în cadrul acestei asociații, dar și pentru a nu avantaja un anumit partid. Cred că am reușit acest lucru.

– Cum credeți, de ce este nevoie de o asemenea asociație în Republica Moldova?

– Primarii nu sunt membrii unui sindicat care să-i reprezinte, să le apere drepturile, iar CALM asta face. Totodată, vocea APL este auzită. Atunci când eram dispersați, fiecare încerca să se facă auzit în partidul său. Prin intermediul CALM, APL are o voce comună, reprezentativă, atât în relația cu administrația centrală, cât și în structurile europene etc. Consider că acesta este un lucru foarte important, deoarece e important să mișcăm cu toții carul într-o singură direcție. De asemenea, cred că depolitizarea activității asociației ne-a permis să ne facem auziți atât în țară, cât și în afara ei.

– În opinia Dvs., care au fost cele mai importante rezultate ale CALM în acești 9 ani?

– Cred că cea mai mare realizare a noastră este că am reușit să rămânem non-politici. CALM este o asociație formată din persoane care fac politică, dar care au reușit să se asocieze pe principii non-politice, punând la baza activității aspectul legislativ și problemele oamenilor din teritoriu. Am rămas uniți chiar dacă au fost încercări din partea mai multor guvernanți de a dezbină CALM. În afară de aceasta, am făcut ca vocea APL să fie auzită la nivel internațional. Suntem reprezentați în mai multe structuri din occident, dar și din orient. Îmi amintesc că am reprezentat CALM și în Federația Rusă, atunci când am semnat acordul de parteneriat cu o asociație a APL de la Moscova. De asemenea, am reușit modificarea multor legi, lucru de neimaginat la acea etapă și care părea imposibil de promovat în Republica Moldova. Am reușit prin presiunea, coordonarea și expertiza făcută de primari și experții de la CALM.

– Ce v-a ținut împreună, mai ales că au existat tentative de a fi dispersați?

– Problemele comune, interesul de a face cât mai multe pentru comunitățile noastre, nu am atras atenția la culoarea politică a celorlalți colegi, dar și faptul că avem o președintă care a reușit în acești 9 ani să-și mențină poziția distantă de politica propriu-zisă. Cred că aceștia sunt pilonii.

– Vă mulțumim!

FREDERIC VALLIER, SECRETAR GENERAL AL CONSILIULUI EUROPEAN AL MUNICIPALITĂȚILOR ȘI REGIUNILOR: „SUNTEM FOARTE MÂNDRI SĂ LUCRĂM CU CALM, IAR PENTRU APL DIN RM ESTE O OPORTUNITATE IMENSĂ DE A AVEA ACEASTĂ ASOCIAȚIE”

În cadrul Forumului liderilor locali UE–Parteneriatul Estic, eveniment ce s-a desfășurat la Vilnius, Lituania, în perioada 24-25 octombrie 2019, secretarul general al Consiliului European al Municipalițăților și Regiunilor (CEMR) Frederic Vallier a declarat că este foarte important că reprezentanți ai întregii Europe participă la acest eveniment, „nu doar partenerii din vecinătate, dar și reprezentanți ai APL din Franța, Belgia, Norvegia, Danemarca, Suedia, Germania etc.” Oficialul european a menționat că la Vilnius celebrăm 10 ani ai Parteneriatului Estic. „Vrem să ne asigurăm că Europa este o familie, dar și să stabilim prioritățile pentru următorii ani.”

Întrebat despre activitatea CALM, Frederic Vallier a reiterat că asociația noastră este membră a CEMR. „Suntem foarte mândri să lucrăm cu CALM, iar pentru autoritățile locale din Republica Moldova este o oportunitate imensă de a avea această asociație.”

De asemenea, Frederic Vallier a menționat că guvernul central trebuie să respecte CALM, dacă dorește să construiască politici efective pentru cetățeni. „Acest obiectiv se poate realiza doar prin parteneriatul dintre Guvernul și autoritatea locală. CALM este cel care trebuie să facă acest lucru și sperăm că vom progresa în acest sens.”

Consiliul European al Municipalițăților și Regiunilor a fost înființat în anul 1951 de către un grup de primari europeni sub titulatura de ”Consiliul European al Municipalițăților”, regiunile intrând mai târziu în structura Consiliului.

La ora actuală, CEMR este cea mai mare organizație ce reprezintă guvernarea locală și regională din Europa, membrii săi fiind asociații naționale de regiuni și municipalități din peste 30 de țări. Aceste asociații reprezintă interesele a peste 100.000 de autorități locale și regionale.

Bugetul Consiliului European al Municipalițăților și Regiunilor este de aproximativ 2,5 milioane de euro, marea parte a acestor bani provenind din cotizațiile membrilor săi, restul constituind granturi. Obiectivul principal al CEMR este promovarea unei Europe puternice, unite, bazate pe democrație și pe principiul descentralizării și cel al subsidiarității.

Octombrie 2019

**BJØRN RONGEVÆR, REPREZENTANT AL ASOCIAȚIEI
MUNICIPALITĂȚILOR DIN NORVEGIA (KS):
„CALM ESTE LA ORIGINI O ASOCIAȚIE PENTRU DEZVOLTAREA
LOCALĂ DIN ȚĂRILE EUROPENE”**

Asociația Municipalităților din Norvegia este una dintre cele mai puternice din Europa și unul dintre principalii parteneri de dezvoltare ai Congresului Autorităților Locale din Moldova. În contextul marcării a 10 ani de la lansarea Parteneriatului Estic, eveniment ce a reunit liderii locali din UE și țările Parteneriatului Estic la Vilnius, Lituania, reprezentantul Asociației Municipalităților din Norvegia (KS) Bjørn Rongevær a vorbit în cadrul unui interviu pentru calm.md despre avantajele acestui Parteneriat, dar și despre necesitatea sporirii cooperării între autoritățile locale din Europa, indiferent dacă sunt sau nu membre ale Uniunii Europene.

– Care ar fi rolul acestor reuniuni ale liderilor locali?

– Este important să avem o discuție bună în cadrul Parteneriatului Estic privind obiectivele de dezvoltare durabilă. Ne dorim să aducem mai multe practici internaționale la nivelul local al statelor-membre ale Parteneriatului Estic, cu susținerea Uniunii Europene, dar și al asociațiilor APL din alte zone ale Europei.

– De ce este important Parteneriatul Estic pentru autoritățile locale?

– În timpul deschiderii acestui Forum s-a menționat faptul că unele țări au o agendă mai ambițioasă, iar Parteneriatul Estic oferă oportunități pentru nivelul local de a coopera, de a împărtăși, dar și de a face schimb de experiență între autoritățile locale, reieșind din aspirațiile europene ale acestor state.

– Norvegia este un susținător al autorităților locale din Republica Moldova...

– Noi considerăm că este nevoie de o cooperare între toate nivelurile de guvernare. În discuțiile din această dimineață am auzit că Europa înseamnă Uniunea Europeană. Eu, dar cred că și Dvs., avem altă viziune și considerăm că și noi, de asemenea, suntem europeni, chiar dacă țările noastre nu sunt parte a Uniunii Europene. Iată de ce cred că Parteneriatul Estic este un mecanism ce poate contribui la sporirea cooperării dintre țări, în context european.

– Congresul Autorităților Locale din Moldova este o asociație europeană?

– Bineînțeles. Este la origini o asociație pentru dezvoltarea locală din țările europene.

– **Dacă ar fi să comparăm CALM cu alte asociații din cadrul Parteneriatului Estic sau chiar din Europa, care ar fi constatările Dvs.?**

– Toate asociațiile autorităților locale din cadrul Parteneriatului Estic sunt tinere, iar CALM este cea mai tânără, având doar 9 ani. Este nevoie de timp pentru a construi o asociație puternică, pentru a-ți crea o reputație bună în calitate de voce a autorităților locale. Sunt absolut sigur că CALM este pe cale de a deveni o asemenea asociație.

– **Vă mulțumim!**

Octombrie 2019

OLEXANDR SLOBOZHAN, DIRECTOR EXECUTIV AL ASOCIAȚIILOR ORAȘELOR DIN UCRAINA: „RELAȚIILE DINTRE AUTORITĂȚILE LOCALE REUȘESC SĂ UNEASCĂ OAMENII!”

Directorul executiv al Asociației Orașelor din Ucraina Olexandr Slobozhan a fost unul dintre participanții la Forumul liderilor locali UE-Parteneriatul Estic. În cadrul unui interviu oferit pentru calm.md, Olexandr Slobozhan vorbește despre schimbul de experiență dintre asociațiile APL, dar și despre cooperarea cu CALM.

– **Evenimentul de la Vilnius i-a reunit pe reprezentanții APL din UE și țările Parteneriatului Estic...**

– Unul dintre organizatorii Forumului este Platforma – instituție afiliată Consiliului Municipalităților și Regiunilor Europene (CEMR), din care fac parte 68 de asociații ale APL din țările UE, inclusiv din Ucraina și Republica Moldova. Există un memorandum, semnat între Ucraina, Republica Moldova și Georgia, privind realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă. Evenimentul de la Vilnius este dedicat rezultatelor, dar și noilor obiective de dezvoltare durabilă la nivelul municipiilor. Au fost prezentate diverse practici, fiecare participant face schimb de experiență cu ceilalți colegi, vorbim despre instrumentele pe care le-am putea utiliza în acest proces, cum vom lucra în continuare în cadrul Platforma, dar și asociațiile între ele. Obiectivul Platforma este consolidarea asociațiilor din țările UE în vederea realizării celor mai bune practici.

– **Sunt 10 ani ai Parteneriatului Estic...**

– Ca asociație, noi percepem acest Parteneriat Estic ca pe o platformă de acumulare a celor mai bune experiențe, ceea ce ne permite să nu admitem greșeli. Dacă vorbim de țările noastre și concret de această cooperare din cadrul Parteneriatului Estic, toți avem aceeași moștenire post-sovietică și toate aceste țări se află la etapa necesității avansării reformei de des-

centralizare. Atât noi, dar și Republica Moldova, Georgia, Țările Baltice trec prin aceste procese. Belarus, de asemenea, într-o anumită măsură, își reface construcția sa administrativ-teritorială. Noi avem posibilitatea să cunoaștem cum au loc aceste procese în alte state și să preluăm cele mai bune exemple. Un alt aspect important este dialogul între municipalități. La nivel internațional, se întâlnesc premierii noștri, miniștrii, președinții, deputații care au anumite viziuni. Pe de altă parte, periodic ne întâlnim noi, reprezentanții APL. Atunci când în Ucraina au loc consultări cu asociația noastră, iar poziția guvernării centrale diferă de a noastră, noi putem veni cu argumente, aducând exemple similare din alte state, despre cum s-a implementat o reformă sau alta în Republica Moldova sau în Polonia și despre efectele acestor decizii. În dialogul cu APL, colegii din Georgia sau Republica Moldova pot spune că municipalitățile din Ucraina au reușit să obțină mai multe venituri pentru dezvoltare etc. Ca urmare a cooperării noastre, putem să argumentăm în fața autorităților noastre centrale de ce un anumit model de reformă ar fi mai bun sau care este greșit. De asemenea, aceasta este o modalitate de a îmbunătăți calitatea serviciilor la nivel local. Cineva spunea că relațiile dintre state pot să dezbine oamenii, eu cred că relațiile dintre autoritățile locale reușesc să îi unească.

– Ce ne puteți spune despre cooperarea dintre CALM și Asociația Orașelor din Ucraina?

– Avem o colaborare frumoasă de mai mulți ani. Încă în perioada în care la noi nu începuse reforma, sub patronajul Consiliului Europei am fost la Chișinău pentru a vedea unele practici bune. O altă etapă a fost când deja noi am împărtășit din experiența noastră privind descentralizarea financiară. Noi am trecut această etapă și la momentul actual avem printre cele mai bune rezultate înregistrate în statele europene. Cu colegii din cadrul CALM avem și întruniri mai puțin formale. De exemplu, în luna mai a anului curent, ne-am întâlnit cu primarii din țara Dvs. cu ocazia zilei orașului Kiev și le-am prezentat rezultatele unor reforme, ne-am interesat de etapa următoare ce prevede majorarea finanțării APL din Republica Moldova, după care am jucat un meci amical de fotbal între selecționatele primarilor din cele două asociații. Credem că este o modalitate de a promova modul sănătos de viață. Am putea arbora o mulțime de pancarte, totuși, exemplul propriu este cel mai elocvent. De asemenea, schimbul de experiență despre implementarea obiectivelor de dezvoltare durabilă pe care îl facem la Vilnius este un alt aspect al cooperării noastre. Sunt convins că urmează și alte colaborări între asociațiile și orașele noastre.

– Vă mulțumim!

DAVID MELUA, DIRECTOR EXECUTIV AL ASOCIAȚIEI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN GEORGIA: „COLABORAREA NOASTRĂ CU CALM S-A EXTINS PE DIVERSE DOMENII ȘI PROGRAME”

Parteneriatul Estic este o dimensiune specifică politicii europene de vecinătate și are drept obiectiv consolidarea asocierii politice și a integrării economice a șase țări partenere din Europa de Est și Caucazul de Sud: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina. Securitatea, stabilitatea și prosperitatea, democrația și statul de drept în Europa de Est și Caucazul de Sud reprezintă o prioritate pentru UE. La 10 ani de la lansarea Parteneriatului Estic, la Vilnius, Lituania, a avut loc forumul liderilor locali. David Melua, directorul executiv al Asociației Autorităților Locale din Georgia a explicat care sunt oportunitățile autorităților locale din statele-membre ale Parteneriatului Estic.

– Forumul de la Vilnius înseamnă trasarea unor noi obiective pentru asociațiile autorităților locale?

– Pentru noi acest eveniment este o oportunitate de a afla cum se dezvoltă autoritățile locale, care este etapa de implementare a descentralizării, ce face în această privință Uniunea Europeană, dar și care sunt rezultatele memorandumului semnat în 2014 de Georgia, Ucraina și Republica Moldova cu Uniunea Europeană. Acest memorandum prevede și dezvoltarea locală și regională. Forumul liderilor locali UE – Parteneriatul Estic este o platformă unde putem face schimb de informații și experiență, dar și să găsim inspirație pentru noi obiective.

– În afara experienței acumulate în cadrul acestui Parteneriat Estic, există și niște programe ale Uniunii Europene ce contribuie la dezvoltarea locală...

– Există programe ale Uniunii Europene pentru autoritățile locale. Avem Convenția Primarilor care are ca obiectiv protejarea mediului înconjurător și diminuarea emisiilor de dioxid de carbon în atmosferă. Un alt program este „Primarii pentru Creșterea Economică”, care finanțează dezvoltarea social-economică a municipalităților. Sunt și programe implementate de Uniunea Europeană în fiecare țară. În Georgia, acest angajament presupune 60 de milioane de euro care ajung direct în țările noastre, în susținerea municipalităților privind dezvoltarea locală. Dialogul nostru cu Uniunea Europeană este și despre aceste programe.

– **CALM și Asociația Autorităților Locale din Georgia au o bună cooperare...**

– Colaborarea noastră a început în 2010, iar cu timpul s-a extins pe diverse domenii și programe. Cooperăm în cadrul Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European, dar și în baza memorandumului semnat la Kiev în 2014, ne întâlnim destul de des și avem un dialog permanent privind susținerea autorităților locale.

– **Vă mulțumim!**

Octombrie 2019

NINA CERETEU, PRIMAR DE DROCHIA: „TREBUIE SĂ NE CONSOLIDĂM FORȚELE”

Primarul orașului Drochia, Nina Cereteu, a vorbit la Congresul Autorităților Locale despre barierele de care se ciocnesc primarii și și-a îndemnat colegii să-și unească forțele pentru apărarea intereselor comune.

„Din păcate, în țara noastră nu există școli care să pregătească primari. Noi însă suntem puși în situația de a soluționa probleme din diverse domenii. Da, există Academia pentru Administrare Publică, dar acolo se face teorie, însă noi ne confruntăm cu probleme în practică”, a declarat primarul de Drochia.

Doamna Cereteu a atras atenția și asupra unei alte probleme semnificative, anume că Ministerul Educației acordă privilegii lucrătorilor din învățământ, pe care Ministerul Finanțelor nu este capabil să le acopere.

„De exemplu, există șapte zile suplimentare la vacanță care se cuvine educatorilor și lucrătorilor de grădinițe, dar pe care nu le putem acoperi. În plus, Ministerul Educației a introdus premii pentru angajații din Educație, pe care noi nu le putem achita. Tot anul am stat cu frica că nu vom putea achita salariile. Se pare că 2020 va fi la fel”, a spus Nina Cereteu.

Cu toate acestea, doamna Cereteu și-a exprimat speranța că primarii își vor uni forțele pentru apărarea intereselor comunităților pe care le reprezintă. „Trebuie să fim uniți pentru a putea apăra interesele comunităților noastre. Ne unesc aceleași probleme, fie că e vorba de sate, orașe sau municipii. Împreună vom reuși să eliminăm toate impedimentele din calea noastră”, le-a spus Nina Cereteu participanților la întrunire.

Noiembrie 2019

2019 PENTRU APL – UN AN CU MULTE SCHIMBĂRI ȘI NOI SPERANȚE!

Anul 2019 va rămâne în istoria Republicii Moldova drept unul în care s-au perindat la cârma statului trei guverne. Cetățenii au fost îndemnați să participe la două scrutine electorale: unul parlamentar și altul local. La 4 aprilie, Consiliul Europei a adoptat un raport privind situația îngrijorătoare din domeniul autonomiei locale din Republica Moldova și a elaborat o serie de recomandări ce ar contribui la îmbunătățirea stării de lucruri din acest domeniu. În perioada respectivă, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) s-a consolidat din punct de vedere instituțional prin crearea rețelelor specializate ale mai multor categorii de funcționari din domeniul APL. După alegerile locale, mai multe filiale ale CALM din teritoriu și-au ales conducerea. Una dintre inițiativele CALM care a fost votată de Parlament vizează creșterea veniturilor bugetelor locale. Promovarea intereselor APL în cadrul instituțiilor europene a fost un alt deziderat al CALM. Ce alte evenimente din 2019 au marcat activitatea APL/CALM dar și care sunt obiectivele pentru anul 2020 aflăm de la directorul executiv Viorel Furdui.

– Cum a fost anul 2019 pentru administrația publică locală și CALM?

– 2019 a fost pentru APL ca oricare altul, adică foarte plin de activități, cu realizări, dar și cu multiple provocări de care a fost nevoie să ținem cont. În primul rând trebuie să menționăm că a fost un an foarte complex din punct de vedere politic, am fost martorii perindării a trei guverne, am avut alegeri parlamentare și locale care au adus schimbări importante pe plan politic și administrativ. Toate aceste evenimente, cu siguranță, și-au pus amprenta asupra actului guvernamental de la nivel central și local. Trebuie să menționăm și unele implicări ale partenerilor externi în procesele îngrijorătoare care au avut loc în RM. Mă refer, în primul rând, că în această perioadă a fost adoptat un raport al Consiliului Europei privind situația în domeniul autonomiei și democrației locale. În plus, am avut o vizită de monitorizare din partea Consiliului Europei, iar la întrevvedere au participat toți actorii importanți în domeniul autonomiei și democrației locale. A fost un an plin din punctul de vedere al evenimentelor politice care și-au pus amprenta pe domeniul APL. În pofida acestei complexități, viața a continuat. Am avut momente de bucurie, dar și din cele mai puțin îmbucurătoare, care oricum au contribuit la acumularea experienței, la stabilirea noilor relații cu reprezentanții APC, dar și a unor priorități pentru viitor.

– Care ar fi lucrurile bune care s-au întâmplat autorităților publice locale?

– Dacă vorbim, în general, despre anul 2019 atunci ar trebui să analizăm câteva domenii. Pe plan intern am apărut și promovat drepturile APL. În acest sens, ne-am concentrat eforturile pe susținerea diferitor politici, proiecte de legi, hotărâri guvernamentale, în soluționarea mai multor probleme sesizate de către membrii noștri. În acest sens trebuie să menționăm setul de propuneri pe care le-am înaintat către guvern privind creșterea veniturilor la bugetele locale, eliminarea diferitor bariere din sistemul actual de taxe și impozite locale. O altă propunere fundamentală, în opinia noastră, este de a schimba cota impozitului pe venitul persoanelor fizice și al celor juridice, pentru ca mai mulți bani să rămână în bugetele locale. Am reușit într-o anumită măsură să convingem guvernul și astfel 100% din impozitul pe venitul persoanelor fizice vor rămâne în bugetele locale de nivelul I (satele, comunele și orașele, cu excepția centrelor raionale). De asemenea, 50% din acest impozit va completa bugetele orașelor, municipiilor și centrelor raionale. Totodată, 10% din impozitul pe venitul persoanelor juridice vor ajunge în așa-numitul Fond de echilibrare, astfel încât să fie susținute comunitățile care nu au suficiente venituri. Este un pas important deși, în opinia noastră, mai există spațiu pentru discuții pentru ca și mai mulți bani să completeze bugetele locale, mai ales din impozitul pe venitul persoanelor juridice, pentru a asigura acel stimulent necesar APL, dar și posibilitatea de dezvoltare a comunităților locale, fie că e vorba de infrastructură, domeniul social, cultural etc. Dacă vorbim despre alte direcții de activitate pe plan intern, atunci trebuie să spunem că Congresul Autorităților Locale din Moldova s-a concentrat pe consolidarea sa instituțională. Am avut ca obiectiv să susținem și alte categorii de funcționari din cadrul APL, prin crearea rețelelor specializate, profesionale ale acestora. În acest sens, a fost creată Rețeaua Profesională a Secretarilor din cadrul APL, a Contabililor, a Perceptorilor Fiscali și a Specialiștilor în problemele funciare. Am constatat că toate aceste categorii au nevoie de atenție, de promovarea drepturilor lor și credem că ele vor deveni o sursă importantă de expertiză în relațiile noastre cu diverse organe ale guvernului, în vederea promovării diverselor inițiative. De asemenea, am constatat că aceste categorii de funcționari au fost lăsate uitării timp de mai mulți ani, atât în ceea ce privește dezvoltarea profesională, cât și a stimulării financiare. Acești funcționari, în mare parte, nu sunt apreciați la justa valoare, iar în consecință, în ultimii ani ne confruntăm cu un exod masiv al acestora din sistemul APL, având de suferit comunitățile locale și cetățenii, deoarece în condițiile noastre de astăzi e greu să găsești specialiști buni. Este o direcție importantă, care credem că, în cooperare cu guvernul, cu toți actorii interesați, ne va permite să schimbăm situația astfel

încât aceste categorii de funcționari publici să se simtă mai confortabil la locul lor de muncă, iar capacitățile lor să fie puse în valoare și în serviciul comunităților locale.

– **Care sunt rezultatele CALM pe plan extern?**

– În anul 2019, am avut o activitate extraordinară de importanță deoarece a fost un an electoral, plin de evenimente politice, care poate nu au permis utilizarea întregului potențial al CALM și al APL în promovarea diverselor politici pe plan intern. În același timp, pe plan extern am avut o activitate destul de intensă. CALM este recunoscut ca un actor important în cadrul diverselor organizații internaționale, cum ar fi Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului European, care monitorizează situația din domeniul democrației și autonomiei locale; Comitetul Regiunilor – o structură importantă pe lângă Parlamentul Uniunii Europene, care influențează inclusiv programele de asistență destinate dezvoltării țărilor asociate la UE, așa cum este și Republica Moldova; Consiliul Autorităților Regionale și Municipale din Europa – o organizație importantă și influentă în elaborarea politicilor la nivelul UE în raport cu țările UE, dar și cu statele din imediata sa vecinătate; Rețeaua Asociațiilor Autorităților Locale din Sud-Estul Europei (NALAS), unde vocea autorităților locale din Republica Moldova este auzită sistematic. La rândul său, această organizație, prin intermediul diverselor documente de poziție, studii, analize, reflectă situația în care se află APL din RM în comparație cu alte țări din Sud-Estul Europei. Unul dintre rezultatele cooperării noastre cu aceste organizații este Raportul și Recomandările Consiliului European din 04.04.2019 privind situația din domeniul democrației locale din RM. Acesta suntem siguri că va trebui să fie luat în considerație de către autoritățile statului nostru, căci constată că, la acel moment situația din domeniul democrației locale era foarte critică, enumerând toate problemele cu care se confruntau autoritățile publice locale și sistemul de administrație publică locală din RM, presiunile asupra APL, o autonomie financiară foarte limitată, controale exagerate, dar și gradul limitat sau sub așteptări al salarizării în domeniul APL, ce afectează calitatea serviciilor și determină plecarea masivă a specialiștilor din APL. Mai mult decât atât, s-a constatat că un nivel insuficient de salarizare reprezintă, de asemenea, o formă indirectă de presiune asupra aleșilor locali. La toate aceste probleme au fost elaborate unele recomandări concrete, care sperăm foarte mult că vor influența lucrurile pozitiv. Unele rezultate deja se văd – în condițiile în care am avut câteva schimbări de guverne pe parcursul anului 2019, acestea totuși au păstrat anumite inițiative menite să schimbe realitățile din domeniul APL, inclusiv cea în rezultatul căreia s-a schimbat repartizarea veniturilor bugetare, inițiativa ca impozitul pe venitul persoa-

nelor fizice să rămână la nivel local a fost păstrată de toate guvernele care s-au perindat pe parcursul anului trecut.

– **CALM a venit cu propuneri de îmbunătățire a politicilor din cadrul Parteneriatului Estic...**

– Am menționat mai sus despre rezultatul activității la nivelul Consiliului Europei care își va pune amprenta tot așa ca și în cazul raportului din 2012. În rezultatul elaborării acestuia, autoritățile locale din Republica Moldova au obținut accesul la Curtea Constituțională, dreptul de a schimba destinația terenurilor agricole și alte lucruri importante. Acum au obținut aceste 100% din impozitul pe venitul persoanelor fizice și o parte din impozitul pe venit al persoanelor juridice, idei care, cu greu, dar au fost acceptate. Sunt realizări importante și din punctul de vedere al schimbării mentalităților. Lucrurile în această direcție au avansat și astfel avem mai mult spațiu de manevră în discuțiile cu autoritățile naționale. De asemenea, o activitate importantă pe plan extern pe care am consolidat-o în ultimii doi ani este în raport cu Comitetul Regiunilor al Parlamentului European. Vocea autorităților locale din Republica Moldova a fost tranșantă în cadrul acestei instituții europene, am avut ocazia să prezentăm viziunea noastră privind necesitățile APL, privind programele ce trebuie să fie destinate autorităților locale din RM, inclusiv datorită fraților și partenerilor noștri firești care sunt reprezentanții delegației României. Ei permanent au abordat necesitatea includerii APL/CALM din RM în toate discuțiile care au loc la nivelul Uniunii Europene pe dimensiunea diferitor politici ce vizează statul nostru, privind programele ce ar trebui să fie destinate RM și colectivităților locale. Credem că, fiind parte a Parteneriatului Estic, începem să fim auziți că există diferențe între țările din cadrul acestui program. Chiar în comparație cu alte țări care au semnat acordul de asociere (Ucraina și Georgia), Republica Moldova are unele avantaje care ne fac să fim mai aproape de valorile UE și respectiv trebuie să fim tratați mai special decât alte țări asociate la UE. Un argument ar fi că o bună parte a cetățenilor Republicii Moldova deja dețin cetățenia României și a altor state-membre ale UE. De asemenea, prin cultura și limba comună cu a unei țări deja membră a UE, noi avem un temei consistent să cerem să fim acceptați în acest spațiu cultural și valoric, mai ales că mentalitatea noastră este preponderent europeană. Astfel, ne dorim să fim tratați cât se poate de obiectiv în cadrul tuturor acestor procese de integrare, de dezvoltare, de elaborare a programelor speciale și de tot ce înseamnă conectare la standardele UE și spațiul valoric european.

– **Revenind la activitatea pe plan intern a CALM, cunoaștem că la finalul anului 2019 ați avut mai multe întâlniri cu primari din diverse zone ale Republicii Moldova...**

– După alegerile locale din 20 octombrie a început procesul de consolidare a filialelor CALM din teritoriu, mă refer la asociațiile primarilor din toate raioanele RM. Și în perioada imediat următoare vom organiza ședințele acestor asociații care își vor alege sau realege conducerea ce va reprezenta aceste teritorii în cadrul Consiliului de Administrare al CALM. Am observat o susținere totală din partea acestora a inițiativelor CALM, dar și dorința lor de a se implica și a promova ideile ce au ca obiectiv dezvoltarea autonomiei locale în interiorul partidelor pe care le reprezintă. Oamenii vor să schimbe lucrurile în teritoriu, ceea ce ne însuflă o mare încredere că situația s-a schimbat foarte mult comparativ cu perioada anterioară, astăzi mulți reprezentanți ai APL sunt gata să contribuie cum pot la crearea unui sistem de administrație publică locală mult mai efektiv, pentru ca primarii, colectivitățile locale să aibă mult mai multe posibilități de a soluționa problemele și astfel să ajute autorităților naționale ale statului. Tot mai mulți cetățeni conștientizează faptul că dacă nu vom soluționa problemele la nivel local nu vom avea posibilitatea de a contribui la dezvoltarea statului, în general, și atunci cu toții vom avea de pierdut.

– **Care ar fi obiectivele CALM pentru anul 2020?**

– Ne dorim să avem parte de mai multă stabilitate politică, să putem munci în mod sistemic. În condițiile Republicii Moldova, deseori, după ce efectuăm un volum de muncă destul de mare, se schimbă guvernele, miniștrii, persoanele decidente și trebuie să o luăm de la capăt de fiecare dată, inclusiv să explicăm unele lucruri. Noi sperăm foarte mult că va exista această perioadă de stabilitate în care să reușim să convingem factorii de decizie privind necesitatea creșterii bazei fiscale a APL, să întărim autonomia locală. Avem foarte multe inițiative, propuneri, este nevoie doar de a le discuta, cizela, poate, și de a avansa. De asemenea, sunt o sumedenie de teme de discuții privind competențele APL. Inclusiv din discuțiile cu aleșii locali din teritoriu ne-am convins de faptul că există multe probleme a căror soluționare este foarte simplă, dar se târăgănează și constituie niște bariere în activitatea APL, atât în ceea ce privește protecția mediului, reparației drumurilor etc. De exemplu, de ceva timp insistăm pe faptul ca banii din Fondul rutier să rămână definitiv în bugetele locale și APL să-i poată gestiona nu neapărat în anul care vine, dar într-o perioadă de doi-trei ani, ca să poată acumula niște sume pentru a face niște lucrări de reparație mai temeinice. În ceea ce privește relația CALM cu administrația centrală, trebuie să perfecționăm mecanismul de comunicare, să devină unul stabil și permanent, să reușim să discutăm diferite idei, concepte, proiecte, acte normative, înainte ca ele să fie lansate și adoptate de către Guvern și Parlament. Să nu avem unele acte normative

sau proiecte de legi care, în loc să aducă o îmbunătățire a lucrurilor, să complice și mai mult activitatea APL și să creeze bariere suplimentare. În acest sens, țin să menționez perioada bună de colaborare cu Guvernul Sandu. Am elaborat în comun programul de guvernare pe domeniul nostru de activitate, iar consolidarea autonomiei locale a fost stabilită ca prioritate în Planul de Acțiuni al Guvernului respectiv, elaborat, de asemenea, în colaborare cu CALM.

Un alt obiectiv pentru acest an este soluționarea problemei remunerării diferitor categorii de funcționari din APL. Dacă la nivelul conducătorilor din APL, într-o anumită măsură, problema se soluționează, deși este loc de mai bine, și sperăm că vor fi corelate anumite lucruri, în ceea ce privește secretarii, contabilii, inginerii cadastrali, percepții fiscale, este nevoie de a-i stimula financiar și de a oferi posibilitatea autorităților locale să decidă, într-o anumită măsură, cum să remunereze angajații lor.

O altă prioritate este relația APL cu organele de control. Este nevoie de a pune punct mai multor lucruri, sunt foarte multe organe de control care au obiecții provocând activitatea APL, însă deseori acestea nu sunt corelate cu cadrul legal și cu posibilitățile APL de a face față unor provocări. Astfel, aceste controale se transformă frecvent într-un blocaj al APL, iar în condițiile RM deseori acestea devin niște presiuni administrative sau politice. De asemenea, vom lucra mai intens cu rețelele profesionale din cadrul CALM, vom acorda suportul și asistența necesară tuturor categoriilor de funcționari din cadrul APL, ca ei să se bucure de atenția pe care o merită.

Pe plan extern, vom continua ceea ce facem în ultimii ani, să promovăm ideea că descentralizarea și autonomia locală sunt elemente importante de care trebuie să țină cont partenerii noștri de dezvoltare în relațiile cu autoritățile din RM. Ne dorim cât mai multe programe cu acces direct pentru APL, ca acestea să-și poată dezvolta capacitățile de a aplica la diverse proiecte, dar și să aibă acces la niște surse financiare care să le permită să se implice cât mai mult în dezvoltarea localităților lor. Sigur că vom continua să dezvoltăm relația noastră specială pe care o avem cu Asociația Comunelor din România, condusă de Emil Drăghici, dar și cu Asociația Orașelor din România, condusă de Mădălin Ady Teodosescu. Vom oferi oportunități autorităților locale și primarilor să se cunoască și să facă înfrățiri, aceasta este o direcție importantă de dezvoltare a comunităților locale. Înfrățirile vor rămâne o prioritate importantă pentru noi toți, deoarece în acest sens vedem un potențial imens care trebuie valorificat.

– **Vă mulțumim!**

Ianuarie 2020

UN PRIMAR CARE SEAMĂNĂ ÎNCREDERE

Puțin peste 81%. Acesta este rezultatul obținut din primul tur de scrutin de către candidatul independent Nicolae Dandiș la alegerile locale din octombrie 2019 în municipiul Cahul. Astfel, a obținut al doilea mandat de primar.

La peste două decenii de guvernare perpetuă a reprezentanților Partidului Comuniștilor, la cârma primăriei unui oraș situat la frontieră cu Uniunea Europeană, un profesor universitar de 34 de ani, activist civic, îl învinge în 2015 din al doilea tur de scrutin cu peste 51% din sufragii pe contracandidatul său comunist. Fără un partid în spate, care să îl propulseze și să îi achite spoturi și pliante electorale, tânărul reușește să cucerească încrederea locuitorilor unui oraș pluriethnic.

Vorbește cu încredere despre cel mai mare, probabil, proiect în domeniul apeductului și canalizării derulat în prezent în R. Moldova, finanțat de Guvernul Germaniei și de UE. Un proiect de 35 de milioane de Euro, cât un buget al Cahulului pentru 10 ani, la care s-a lucrat în ultimii trei ani pentru a-l obține. Peste treizeci la sută din cahuleni nu sunt conectați la apeduct și canalizare și aceasta rămâne problema numărul unu a orașului. De pe o stradă pe alta, Cahulul e împânzit de oameni care muncesc pentru a aduce schimbarea. Din bugete finanțate prin proiectele câștigate de primărie au loc suficiente activități de îmbunătățire a calității vieții în acest oraș sudic: ba unei străzi i se adaptează un sistem pluvial, altele i se instalează un pavaj, grădinițe reamenajate, o sală sportivă deschisă într-o școală primară, sala Teatrului „B.P. Hasdeu” și Sala Palatului de Cultură „Nicolae Botgros” readuse la viață, 800 de locuri de muncă oferite de un investitor într-o hală de producere etc. Primarul are în vizor toate categoriile sociale – de la picii din grădinițe la pensionari și agenți economici – pe nimeni nu scapă din vedere.

Pe lângă realizarea proiectelor mari, Nicolae Dandiș are grijă să asculte și nevoile individuale ale oamenilor. Așa a reușit să obțină încrederea locuitorilor, prin lucruri mici și prin comunicarea personală cu ei. „Niște bătrânei solicită de la primărie o bancă în curte. Ei nu au nevoie de locuri de parcare. Întotdeauna răspund unor astfel de solicitări”, susține edilul.

Chiar dacă toți au așteptări, iar primarului îi este anevoios să genereze suficientă încredere, simte că oamenii îl înțeleg. Atunci când primarul are vreo solicitare de-a cetățenilor, aceștia sunt siguri că primarul și-a notat în agendă și face tot posibilul ca să le soluționeze problema.

Întrucât localnicii au încredere în primarul lor, în campanie aceștia i-au atras atenția asupra unor nume de funcționari care știrbesc onoarea primarului. Prin urmare, aplecând urechea la sugestiile oamenilor, edilul și-a propus să fie cu ochii pe acele persoane, iar în cazul în care se constată încălcări, să acționeze în mod corespunzător.

Primarul admite că nu cunoaște toate posibilele nereguli care se întâmplă și, dacă nu i-ar sugera nimeni unde să intervină, gafele s-ar ține lanț. Mai mult, unii ar putea considera în mod eronat că primarul este părtașul acestora, dacă nu intervine. Or, lucrurile nu stau întotdeauna așa. Edilul întotdeauna îndeamnă cetățenii să fie activi și să sesizeze actele de corupție, întrucât consideră că activismul este primordial în prevenirea oricărui flagel.

Cu toate acestea, primarul Dandiș consideră că în societate persistă încă neîncrederea oamenilor față de fenomenul combaterii corupției, neîncrederea constituind principalul motiv care îi oprește să devină avertizori privind integritatea, promovată astăzi de instituțiile competente. Edilul face referință la o situație în care un cahulean a sesizat în scris autoritățile responsabile despre un caz de corupție. Persoana vizată asupra căreia planau suspiciuni de corupție a primit la telefonul mobil cererea sa în variantă scanată. „Ce lovitură a fost pentru acel om! Va mai avea oare încredere să raporteze în continuare acte de corupție?” se întreabă N. Dandiș.

Întrebat dacă, personal, a sesizat vreodată autoritățile în legătură cu suspiciuni evidente de corupție, primarul susține că au fost câteva cazuri, doar că a rămas dezamăgit de lipsa reacțiilor din partea instituțiilor statului, care nu s-au autosesizat și nici n-au intervenit în acele cazuri.

Este un proeuropean convins. Dacă e să ne referim la eșichierul politic, acesta este de dreapta, însă consideră că, astăzi, electoratul din R. Moldova nu le permite partidelor să fie pur doctrinare, mai degrabă ele se pliază pe electorat decât pe principii. Se cunoaște că, în țara noastră, votul este, de obicei, unul etnic și/sau geopolitic, ceea ce înseamnă că vorbitorii de rusă votează preponderent partidele de stânga, orientate geopolitic spre est și viceversa.

Orientarea sa geopolitică este însă o opțiune strict personală. În campanii nu a mers niciodată cu lozinci politice de stânga sau de dreapta. A afirmat că direcția țării ar trebui să fie integrarea europeană, dar nu a declarat niciodată că unii ne-ar fi prieteni, iar alții – dușmani. Le-a argumentat cahulenilor vorbitori de rusă, ucraineană sau găgăuză de ce ar fi bine să mergem spre UE. În primul rând, pentru că această structură are legi care protejează cel mai bine diversitatea etnică, lingvistică și culturală și că nimeni nu le va distruge identitatea etnică și culturală, mai ales limba pe care o vorbesc.

Întrebat dacă i s-a propus să adere la vreun partid pentru a obține mai multe dividende, Nicolae Dandiș declară că, dacă la început au existat niște încercări, ulterior acestea nu s-au mai repetat. Or, zice că nu crede că ar beneficia cumva de pe urma apartenențelor partinice. Dacă ar adera la vreun partid, ar fi cel pe care îl va crea el însuși. Chiar dacă nu ar fi primar, tot ar face ceva pentru comunitate, pentru oameni.

DECLARAȚIILE CALM

DECLARAȚIA ADUNĂRII DE CONSTITUIRE A CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA (21.03.2010)

Pornind de la faptul că autoritățile administrației publice locale reprezintă un fundament esențial pentru funcționarea oricărui regim democratic, deoarece doar la nivel local poate fi exercitat în modul cel mai direct dreptul cetățenilor de a participa la rezolvarea treburilor publice;

Conștienți de răspunderea pe care o purtăm față de cetățenii Republicii Moldova, care așteaptă ca autoritățile pe care le aleg să-și îndeplinească în mod corespunzător obligațiile funcționale;

Constatând că politica de dispersare și divizare a autorităților locale pe criterii politice, promovată în ultimii ani, a dăunat grav calității actului de guvernare pe plan local și național, ducând la o degradare constantă a situației cu care se confruntă colectivitățile locale din Republica Moldova;

Fiind convinși că numai printr-o participare organizată, activă și eficientă a autorităților locale poate avea loc modernizarea, dezvoltarea și europeanizarea reală a statului și societății din Republica Moldova;

Recunoscând că problemele administrației publice locale sunt comune pentru toate autoritățile locale, indiferent de opțiunile și viziunile politice, și dorind să contribuie într-un mod mai eficient și adecvat la soluționarea problemelor comune ale autorităților locale prin descentralizarea continuă a responsabilităților și dezvoltării autonomiei financiare a unităților administrativ-teritoriale;

Stabilind că numai reprezentarea unitară a intereselor comune ale colectivităților locale, în raporturile cu administrația publică centrală, organizații neguvernamentale și terți, pe plan intern și internațional, constituie fundamentul edificării unui parteneriat efectiv și egal cu administrația publică centrală;

Convinși că numai printr-o uniune strânsă a tuturor autoritățile locale este posibilă ocrotirea și promovarea reală a idealurilor și principiilor prevăzute în Carta europeană a autonomiei locale, Constituția Republicii Moldova și alte acte legislative în vigoare;

Recunoscând necesitatea formării și menținerii prin eforturi și contribuții comune a unei viziuni pe termen lung asupra dezvoltării locale, întărită de cercetarea minuțioasă și de furnizarea de expertiză la nivelul grupurilor de consultanți aflați în serviciul descentralizării, ca politică de stat în Republica Moldova;

Convinși că fără o politică vizionară și plenară a descentralizării și consolidării autonomiei locale, Republica Moldova nu va putea să asigure obiectivele centrale de modernizare și europenizare pe care le anunță, pe plan politic;

Având drept temelii juridice Constituția Republicii Moldova, Carta europeană a autonomiei locale, Legea privind descentralizarea administrativă, Legea privind administrația publică locală și alte acte legislative în vigoare,

Noi, reprezentanții colectivităților locale, întruniți în cadrul Adunării de constituire a Congresului Autorităților Locale din Republica Moldova (CALM) din 21 martie 2010,

Declarăm următoarele:

1. Astăzi, în Republica Moldova, cea mai mare problemă a administrației publice locale ține de caracterul incomplet, formal și fragmentar al reformelor începute, dar neformulate până la capăt. Deși au trecut deja patru ani de la adoptarea ultimului pachet de legi privind administrarea publică locală (decembrie 2006), aplicarea corespunzătoare a acestora întârzie, în contrast flagrant cu așteptările mari ale autorităților locale și obligațiile asumate de Republica Moldova față de Consiliul European. Deși se promite neîncetat instalarea unui sistem de finanțe publice locale, corelat cu legislația cu privire la descentralizare, constatăm că aceste promisiuni nu se traduc în fapte reale. Lipsa unui cadru adecvat și modern al finanțelor publice locale reduce la zero efectul inițial al reformelor, stimulând dezamăgirea profundă.
2. Din mai multe motive, sistemul administrației publice locale din Republica Moldova rămâne a fi instabil și dezechilibrat, construit pe in-

- strumente normative contradictorii și adeseori inaplicabile. Absența unui sistem de finanțe publice locale adecvat anulează competențele atribuite autorităților locale și descurajează inițiativa locală. În aceste condiții, autoritățile publice locale rămân lipsite de capacități organizatorice și funcționale pentru a-și exercita atribuțiile legale și a soluționa problemele de zi cu zi ale colectivităților locale.
3. Modul de finanțare a APL și situația în domeniul statelor de personal demonstrează că autoritățile publice locale sunt considerate niște anexe neputincioase ale autorităților centrale, care, în 80-90% din activitatea lor, se ocupă cu lucrul de secretariat și soluționarea problemelor care le-au fost delegate abuziv de autoritățile centrale. Totodată, autoritățile publice locale au puține mijloace financiare și funcționale pentru a se ocupa nemijlocit de problemele concrete de interes local: drumuri, apă, canalizare etc.
 4. Cu regret, constatăm că lipsa de comunicare și consultare din timp și adecvată a autorităților publice locale diminuează considerabil autoritatea guvernului și perpetuează practica de adoptare a unor decizii guvernamentale contrare drepturilor legitime ale autorităților locale și principiilor constituționale ale autonomiei locale. Un caz recent care a trezit indignarea și nedumirirea autorităților locale a fost adoptarea Hotărârii Guvernului nr. 99 din 16.02.2010 prin care autoritățile publice locale, în mod direct, **se obligă!!!** să-și reducă încă o dată statele și cheltuielile de personal. În afară de faptul că o astfel de indicație în privința autorităților locale este contrară Cartei europene a autonomiei locale și Legii privind administrația publică locală (art. 14), acest document demonstrează lipsa deosebirii între autoritățile centrale și cele locale. În acest sens, guvernul poate obliga prin astfel de acte doar autoritățile centrale care se află în subordinea sa directă, dar nicidecum nu poate să dea indicație autorităților locale, care, potrivit legii, nu sunt în subordinea guvernului. În aceste cazuri, guvernul și alte autorități centrale pot doar să recomande!!!
 5. Constatăm că lipsa de acțiuni concrete și consecvente privind realizarea unei politici de descentralizare și consolidare a autonomiei locale afectează dramatic imaginea și credibilitatea oricărui guvern central, indiferent de ideologia și premisele intrării sale la guvernare, atât pe plan intern, cât și pe plan extern. În particular, atragem atenția asupra faptului că Guvernul RM trebuie să dispună de o viziune pe termen lung asupra descentralizării, implicând autoritățile locale în cadrul unor forme de consultare permanentă. Lipsa unui format de consultări permanente și continuarea practicii de adoptare

- de acte importante pentru APL, fără o consultare prealabilă a lor, generează tensiuni și duc la apariția unor acte discutabile din punctul de vedere al corespunderii lor cu principiile autonomiei locale și descentralizării. Fără o consultare prealabilă a puterilor locale în toate aspectele care privesc viața și funcționarea acestora, nu poate exista guvernare democratică, ceea ce menține o profundă instabilitate administrativă și politică în Republica Moldova.
6. Este evident că și autoritățile locale trebuie să-și fortifice pozițiile și cerințele. Chemăm pe această cale toate autoritățile publice locale și asociațiile lor reprezentative să susțină și să participe activ la procesul de unificare a tuturor puterilor locale în cadrul unei singure organizații naționale, capabile să apere și să asimileze adevăratele interese ale colectivităților locale. Noi credem că problemele cu care se confruntă autoritățile locale sunt comune, iar interesele publice constituie un domeniu al cooperării și nu al luptelor de partid. Astăzi, trebuie să recunoaștem că pentru noi, primari și aleși locali, partidul principal este colectivitatea noastră locală care ne-a ales și problemele pe care noi trebuie să le soluționăm zi cu zi. Considerăm că a venit timpul ca toate autoritățile publice locale, indiferent de viziunile politice, să decidă asupra unificării forțelor pe domenii concrete legate de administrația publică locală, pentru ca vocea lor să fie în sfârșit auzită și luată în considerare de factorii decizionali. În acest sens, doar crearea Congresului Autorităților Locale din Republica Moldova poate însemna acea platformă de unitate și acțiune care să ofere tuturor APL și asociațiilor lor posibilitatea unică de a-și proteja în mod unitar drepturile și interesele legitime, devenind un centru de asistență și consultanță al APL.
 7. Stimați colegi, suntem convinși că după ani de dezbinare inutilă și nemotivată, indiferent de viziunile politice, avem lucruri importante care ne unesc pe toți, iar problemele care afectează localitățile noastre sunt, în linii generale, foarte asemănătoare. Este în interesul nostru comun să promovăm politici de stat care să dea rezultate pentru comunitățile locale, prin consolidarea autonomiei finanțelor locale, prin descentralizare și subsidiaritate. Aceste probleme nu se rezolvă de ani de zile, iar una dintre cauzele principale este că până în prezent am fost dezbinați și nu am putut să ne apărăm în mod unitar, argumentat și profesionist drepturile și interesele noastre și ale cetățenilor pe care-i reprezentăm.
 8. Ne adresăm către Guvernul RM, de la care așteptăm începutul unei colaborări deschise și eficiente, bazată pe egalitate și respect în inte-

resul întregii țări, și colectivităților pe care le reprezentăm. Avem nevoie de această colaborare nu de ochii lumii, ci ca să putem aplica în acest fel spiritul și normele convențiilor europene, pe care Republica Moldova le-a ratificat și pe care trebuie să le respecte. Cerem să fie întreprinse în regim de urgență acțiuni concrete pentru trasarea și urmarea neabătută a obiectivului de descentralizare și consolidare a autonomiei locale în Republica Moldova: în particular, crearea mult așteptatei Comisii Speciale a Parlamentului RM pentru descentralizare, precum și înființarea Comisiei Paritare de pe lângă Guvernul RM pe politicile și strategia descentralizării.

9. Ne adresăm către liderii tuturor partidelor politice democratice din Republica Moldova să se abțină de la acțiuni care ar duce la dispersarea forțelor pe plan local și național, susținând doar acțiunile de consolidare și unificare a puterilor locale, în scopul dezvoltării unui sistem care să sprijine autonomia locală, nu să o limiteze, să protejeze drepturile și libertățile cetățenilor, nu să-i aservească.
10. Luând ca bază prevederile Cartei europene a autonomiei locale, dorim să instituim un dialog real și efectiv cu autoritățile centrale, bazat pe principiile de egalitate și respect reciproc. Considerăm că a venit timpul ca faptele, și nu vorbele să arate angajamentul tuturor autorităților publice, locale și centrale, de a urma spiritul și principiile de asociere, stabilite prin Carta europeană a autonomiei locale, demonstrând opiniei publice că, în Republica Moldova, democrația locală și comunitatea de interese pot fi atinse prin mijloace consensuale, în temeiul respectului reciproc și în interesul binelui public.

Prezenta declarație este adoptată la Adunarea de constituire a Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) din 21 martie 2010 și este deschisă semnării pentru toate autoritățile publice locale și asociațiile lor din Republica Moldova.

**DECLARAȚIA
CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR PUBLICE LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA
PRIVIND NECESITATEA IMPULSIONĂRII PROCESULUI DE DESCENTRALIZARE
ȘI CONSOLIDARE A AUTONOMIEI LOCALE (02.06.2012)**

Pornind de la faptul că autoritățile administrației publice locale reprezintă un fundament esențial pentru funcționarea oricărui regim democratic, deoarece doar la nivel local poate fi exercitat în modul cel mai direct dreptul cetățenilor de a participa la rezolvarea treburilor publice;

Conștienți de răspunderea pe care o purtăm față de cetățenii Republicii Moldova, care așteaptă ca autoritățile alese să-și îndeplinească în mod corespunzător obligațiile funcționale;

Fiind convinși că numai printr-o participare organizată, activă și eficientă a autorităților locale poate avea loc modernizarea, dezvoltarea și europeanizarea reală a statului și societății din Republica Moldova;

Recunoscând că problemele administrației publice locale sunt comune pentru toate autoritățile locale, indiferent de opțiunile și viziunile politice, și dorind să contribuie într-un mod mai eficient și adecvat la soluționarea problemelor comune ale autorităților locale prin descentralizarea continuă a responsabilităților și dezvoltării autonomiei financiare a unităților administrativ-teritoriale;

Stabilind numai printr-un dialog instituțional permanent, egal și efectiv între autoritățile locale și cele centrale pot fi realizate obiectivele de guvernare și asigurat fundamentul dezvoltării naționale;

Convinși că fără o descentralizare și consolidare a autonomiei locale, Republica Moldova nu va putea să asigure obiectivele centrale de modernizare și europeanizare pe care le anunță pe plan politic;

Luând în considerare: Avizul Comitetului Regiunilor al Uniunii Europene privind situația din Republica Moldova, din 5-6 octombrie 2010, Raportul „Democrația locală și regională în Republica Moldova” și Recomandările Congresului Autorităților Locale și Regionale ale Consiliului Europei din 22.03.2012, Legea privind descentralizarea administrativă și Legea privind administrația publică locală, precum și declarația CALM de la prima Adunare generală din 21.03.2010, ale cărei prevederi, în mare parte, rămân în vigoare și astăzi,

Noi, reprezentanții colectivităților locale, întruniți în cadrul Adunării generale a Congresului Autorităților Locale din Republica Moldova (CALM) din 2 iunie 2012, declarăm următoarele:

- 1. Situația în domeniul administrației publice locale rămâne a fi foarte gravă și alarmantă**, în pofida multiplelor declarații și promisiuni de a schimba situația dată, făcute pe parcursul ultimilor ani. În acest sens, sistemul de administrație publică locală actual din Republica Moldova se confruntă cu aceleași probleme grave de ordin legal, organizațional, funcțional și financiar care erau atestate cu zece ani în urmă, fără a fi întreprinse acțiuni concrete pentru depășirea situației date. Sistemul administrației publice locale din Republica Moldova rămâne a fi instabil și dezechilibrat, construit pe instru-

mente normative contradictorii și adeseori inaplicabile. Iar absența unui sistem de finanțe publice locale adecvat anulează competențele atribuite autorităților locale și descurajează inițiativa locală. În aceste condiții, autoritățile publice locale rămân lipsite de capacități organizatorice și funcționale pentru a-și exercita atribuțiile legale și a soluționa problemele de zi cu zi ale colectivităților locale.

- 2. Constatăm neglijarea și subestimarea importanței și locului administrației locale în cadrul procesului decizional din Republica Moldova,** în calitate de factor crucial din cadrul procesului de modernizare a Republicii Moldova. În marea majoritate a discursurilor politice și guvernamentale actuale subiectul descentralizării și autonomiei locale lipsesc cu desăvârșire sau, în cel mai bun caz, sunt menționate printre altele. În acest sens, atragem atenția asupra faptului că lipsa unui sistem de administrație publică modern și eficient, cu autorități publice locale înzestrate cu capacități corespunzătoare, constituie una dintre cauzele principale ale eșecului în realizarea tuturor reformelor guvernamentale pe parcursul ultimilor douăzeci de ani. Neînțelegerea acestui fapt din partea clasei politice și guvernamentale până în prezent constituie o piedică importantă în realizarea reformelor actuale anunțate. Credem că a venit timpul ca întreaga clasă politică și societatea să realizeze că nicio reformă și niciun obiectiv guvernamental, niciun progres economic și social, nicio modernizare și europenizare adevărată anunțată nu vor fi posibile fără o administrație publică locală înzestrată cu capacități instituționale și financiare suficiente ca să participe activ și să-și asume efectiv o parte considerabilă (dacă nu chiar cea mai mare) din responsabilitățile respective.
- 3. Cadrul legal național și internațional al descentralizării și administrației publice locale este totalmente neglijat și desconsiderat** de majoritatea autorităților centrale în procesul de elaborare și adoptare a cadrului legislativ (normativ). Practic, fiecare minister aplică abordări strict sectoriale și înguste, fără a lua în considerare statutul, competențele, capacitățile și principiile de funcționare a administrației publice locale, pe ai cărei umeri, de regulă, se pune realizarea actelor respective, ceea ce generează în continuare confuzii, contradicții și incompatibilități legislative noi practic în toate domeniile de activitate ale APL.
- 4. Lipsa de acțiuni concrete și consecvente privind realizarea unei politici de descentralizare și consolidare a autonomiei locale afectează dramatic imaginea și credibilitatea oricărei guvernări**

centrale, atât pe plan intern, cât și pe plan extern. În acest sens, pe plan intern, se constată o dezamăgire totală în rândurile APL, care, de ani de zile, așteaptă, fără succes, schimbarea de situație promisă în repetate rânduri. Recentele acțiuni guvernamentale în domeniul finanțelor locale și salarizării personalului din APL sporesc și mai mult gradul de indignare și decepție în cadrul APL. În același timp, pe plan extern, imaginea Republicii Moldova, monitorizată o perioadă îndelungată, este afectată de lipsa progreselor reale și concrete în domeniul democrației locale, în special în domeniul descentralizării financiare, care reprezintă o restanță de mai mulți ani.

5. **Tărăgănarea elaborării și adoptării unui sistem adecvat de finanțe publice locale** este una dintre cele mai grave și actuale probleme ale administrației publice locale. Sistemul actual este excesiv de centralizat, politizat și inhibitor pentru inițiativa locală. Deși se promite neîncetat instalarea unui sistem de finanțe publice locale, corelat cu legislația cu privire la descentralizare, constatăm că aceste promisiuni nu se traduc în fapte reale. Iar următoarea rundă de promisiuni și declarații de a pune în aplicare un nou sistem de finanțe locale începând cu anul 2014 sau 2015 sunt lipsite de orice încredere și trezesc o dezamăgire profundă în rândurile APL, dat fiind faptul că anume în această perioadă vor avea loc alegeri parlamentare și locale, iar probabilitatea oricărei reforme, mai ales de o astfel de amploare, este, în această situație, foarte redusă.
6. **Lipsa de progres real în domeniul finanțelor locale, precum și neincluderea descentralizării și reformei APL în mai multe documente de ordin strategic și financiar al țării** (de exemplu, Strategia națională de dezvoltare, Cadrul de cheltuieli pe termen mediu etc.) demonstrează lipsa de voință politică și constituie o dovadă în plus că, în realitate, descentralizarea și consolidarea autonomiei locale NU ESTE CU ADEVĂRAT O PRIORITATE! Un sistem adecvat și modern al finanțelor publice locale este pilonul implementării strategiei de descentralizare, iar lipsa lui reduce la zero efectul reformei, transformând acest document într-un act declarativ și fără relevanță practică. Astfel, este stimulată în continuare dezamăgirea profundă în rândurile APL, iar multe alte documente similare adoptate pe parcursul anilor au rămas doar la nivel de intenții și declarații.
7. **Statutul actual nedefinit, lipsa unei delimitări corespunzătoare și reglementările normative confuze în domeniul patrimoniului local** lipsesc comunitățile locale de surse importante de venituri și de perspectivele dezvoltării urbanistice corespunzătoare. Resursele

naturale, carierele, obiectivele acvatice, pădurile și alte resurse care se găsesc pe teritoriul comunităților locale și alte obiecte, deși sunt amplasate în limitele teritoriale ale comunităților locale respective și produc venituri enorme, rămân în afara competențelor APL, ocolind bugetele locale și, nefiind folosite pentru dezvoltarea locală, ajung să aibă alte destinații.

8. **Dezvoltarea locală urbană, economică și socială a comunităților locale este împiedicată de lipsa unor programe guvernamentale complexe și efective, după modelul majorității țărilor din UE, care ar sprijini APL în elaborarea planurilor urbanistice ale localităților și ar stimula participarea mai largă a APL în cadrul proiectelor de infrastructură prin crearea unor fonduri speciale din care să fie acoperite cel puțin o parte din contribuțiile cerute pentru astfel de proiecte.**
9. **În Republica Moldova lipsește o viziune clară asupra orașelor în calitate de poli de creștere economico-socială și stimulare a cooperării intercomunitare.** În acest sens, nu poate fi înțeleasă târăgănarea adoptării proiectului de lege privind acordarea statutului de municipii mai multor orașe care corespund tuturor criteriilor necesare.
10. Situația în domeniul structurii și statelor de personal demonstrează că **autoritățile publice locale sunt considerate anexe neputincioase ale autorităților centrale, care, în 80-90% din activitățile lor, se ocupă cu lucrul de secretariat și soluționarea problemelor care le-au fost delegate abuziv de autoritățile centrale.** Totodată, autoritățile publice locale au puține mijloace financiare și funcționale pentru a se ocupa nemijlocit de problemele concrete de interes local: drumuri, apă, canalizare etc.
11. **Autoritățile publice locale din Republica Moldova sunt extrem de îngrijorate și indignate în legătură cu anunțarea suspendării creșterii salariilor funcționarilor publici locali și a persoanelor cu funcții de demnitate publică la nivel local.** Situația devine tot mai tensionată din cauza mulțimii de sarcini/responsabilități puse pe umerii APL, în condițiile impunerii de la centru a unui sistem de salarizare discriminatoriu, rupt de realități, nestimulatoriu, contrar normelor, sensului, principiilor autonomiei locale. Din cauza sistemului actual excesiv de centralizat de remunerare al funcționarilor locali, autoritățile publice locale sunt lipsite de orice posibilitate de a realiza o politică proprie de cadre și de a atrage persoane calificate conform necesităților specifice ale comunităților pe care le admi-

nistrează, ceea ce contravine flagrant Cartei europene a autonomiei locale și altor garanții juridice internaționale și naționale supreme. În consecință, în majoritatea APL, numărul de specialiști calificați scade, fiind atestat un deficit crescând de contabili, secretari ai consiliilor, ingineri cadastrali etc. Totodată, într-o situație confuză și mai complicată se găsesc persoanele cu funcții de demnitate publică din cadrul APL, care sunt discriminate în ceea ce privește garanțiile sociale și remunerarea, nu numai în raport cu reprezentanții administrației centrale sau conducătorii unor instituții din subordine, dar chiar și în raport cu propriii angajați.

12. **Considerăm contrare principiilor autonomiei locale, discriminatorii și totalmente depășite prevederile actelor normative prin care se stabilesc numărul de linii de telefoane în APL, normele de benzină și chiar li se interzice primarilor de sate (comune) să dețină telefoane mobile.** Este încă un exemplu concret privind gradul de autonomie reală al APL din Republica Moldova.
13. **Caracterul formal al consultărilor și lipsa unui dialog instituțional permanent între APL și APC,** precum și continuarea practicii de adoptare de acte importante pentru APL fără o consultare prealabilă a lor generează tensiuni și duce la apariția unor acte discutabile din punctul de vedere al corespunderii lor cu principiile autonomiei locale și descentralizării. Fără o consultare prealabilă a guvernării locale în toate aspectele care privesc viața și funcționarea acestora, nu poate exista guvernare democratică, ceea ce menține o profundă instabilitate administrativă și politică în Republica Moldova.

Prin urmare, în conformitate cu cele menționate mai sus:

1. **Ne adresăm către Parlamentul, Președintele, Guvernul Republicii Moldova și alte autorități centrale,** de la care așteptăm începutul unei colaborări deschise și eficiente, bazată pe egalitate și respect în interesul întregii țări și majorității comunităților locale pe care le reprezentăm. În acest sens, fiind asigurată reprezentarea și participarea efectivă a APL prin reprezentanții săi în toate structurile de la nivel de guvern și parlament, în toate problemele ce le vizează drepturile și interesele lor. Astfel, niciun proiect de act normativ/ legislativ care vizează APL nu va fi adoptat fără consultarea opiniei lor sau a reprezentanților lor.
2. **Cerem elaborarea și punere a în aplicare, în regim de urgență și prioritar, începând cu anul curent (2012), a unui nou sistem de**

finanțe publice locale și a Legii finanțelor publice locale corespunzătoare, pentru a pregăti și asigura fundamentul necesar procesului de descentralizare și consolidarea autonomiei locale în termene cât mai restrânse. În caz contrar, reforma descentralizării va fi compromisă totalmente. Orice târăgănare anulează speranța de progres în domeniul descentralizării în general.

- 3. Cerem să fie adoptat, în regim de urgență, pachetul de legi înaintat în parlament** privitor la consolidarea autonomiei patrimoniale locale și delimitarea sistemului de achiziții publice de la nivel central de cele de la nivel local.
- 4. Cerem să fie asigurat accesul autorităților locale și reprezentanților săi la justiția constituțională** în conformitate cu art. 11 al Cartei europene a autonomiei locale și cu recomandările recente ale Congresului Puterilor Locale și Regionale la CoE.
- 5. Pentru a impulsiona dezvoltarea echilibrată a diferitor regiuni ale Republicii Moldova și a stimula cooperarea intercomunitară, cerem adoptarea la prima etapă a proiectului privind acordarea statutului de municipii orașelor Ungheni, Orhei, Soroca, Cahul, Edineț și Hâncești.** Iar la etapa următoare, examinarea posibilității de acordare a statutului de municipii și altor orașe.
- 6. Cerem eliminarea tuturor barierelor și presiunilor administrative** în domeniul organizării și funcționării autonome a APL (structura și statele de personal) din partea organelor financiare ale statului. Astfel va fi asigurată autonomia reală a APL în domeniul dat.
- 7. Cerem adoptarea și/sau punerea în aplicare a legilor privind salarizarea** funcționarilor publici și persoanelor cu statut de demnitate publică din cadrul APL, precum și eliminarea abordărilor discriminatorii legislative existente în acest domeniu între funcționarii locali și cei de la nivelul central.
- 8. Cerem elaborarea unui program guvernamental de susținere a APL în elaborarea planurilor de dezvoltare urbană și coparticiparea în finanțarea proiectelor de infrastructură.**
- 9. Ne adresăm către liderii tuturor partidelor politice democratice din Republica Moldova să se abțină de la acțiuni care ar duce la dispersarea forțelor pe plan local și național,** susținând doar acțiunile de consolidare și unificare a puterilor locale, în scopul dezvoltării unui sistem care să sprijine autonomia locală, nu să o limiteze, să protejeze drepturile și libertățile cetățenilor, nu să-i aservească.

10. Suntem deschiși și dorim să instituim un dialog real și efectiv cu autoritățile centrale, bazat pe principiile de egalitate și respect reciproc. Considerăm că a venit timpul ca faptele, și nu vorbele să arate angajamentul tuturor autorităților publice, locale și centrale, în urma spiritului și principiilor, stabilite prin Carta europeană a autonomiei locale, demonstrând opiniei publice că în Republica Moldova democrația locală și comunitatea de interese pot fi atinse prin mijloace consensuale, în temeiul respectului reciproc și în interesul binelui public.

*Adoptată la Adunarea Generală a Congresului
Autorităților Locale din Moldova,
Mun. Chișinău, 02.06.2012*

**DECLARAȚIA
CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA CU
OCAZIA ZILEI AUTONOMIEI LOCALE ȘI A LUCRĂTORULUI DIN APL
(1.02.2013)**

Pornind de la faptul că autoritățile publice locale sunt cel mai aproape de nevoile cetățenilor și se bucură de cea mai înaltă încredere din partea lor;

Conștienți de răspunderea pe care o purtăm față de cetățenii Republicii Moldova, care așteaptă ca autoritățile alese să-și îndeplinească în mod corespunzător obligațiile funcționale;

Stabilind că numai printr-o participare organizată, activă și eficientă a autorităților locale poate avea loc modernizarea, dezvoltarea și europenizarea reală a statului și societății din Republica Moldova;

Considerând că dezvoltarea și modernizarea țării reprezintă o sarcină comună atât a guvernării centrale, cât și a guvernării locale;

Fiind convingși că numai printr-un dialog instituțional permanent, egal și efectiv între autoritățile locale și cele centrale pot fi realizate obiectivele de guvernare și asigurat fundamentul dezvoltării naționale;

Luând în considerare: Recomandările Congresului Autorităților Locale și Regionale ale Consiliului Europei din 22.03.2012, Legea privind descentralizarea administrativă și Legea privind administrația publică locală, precum și declarațiile CALM de la adunările generale din 21.03.2010 și 02.06.2012, ale căror prevederi, în mare parte, rămân în vigoare și astăzi;

Noi, aleșii locali, reprezentanți ai comunităților locale din Republica Moldova, întruniți sub egida Congresului Autorităților Locale din

Moldova (CALM) și reprezentând toate formațiunile politice parlamentare și extraparlamentare, în cadrul mitingului și marșului de solidaritate organizat cu ocazia Zilei autonomiei locale și a funcționarului din administrația locală de pe data de 1 februarie 2013, declarăm următoarele:

- 1. Reforma administrației publice, descentralizarea și consolidarea autonomiei locale,** de rând cu reforma în justiție, dezvoltarea economică, drepturile omului, reprezintă una dintre condițiile și elementele indispensabile ale modernizării și dezvoltării social-economice durabile a Republicii Moldova. Experiența de circa douăzeci de ani demonstrează că nu pot fi progrese reale în niciun domeniu al vieții sociale fără o reformă profundă a administrației publice (centrale și locale), în condițiile unui stat excesiv de centralizat și bazat pe verticala puterii. Totodată, în prezent, constatăm diminuarea și subestimarea importanței și locului descentralizării și democrației locale în calitate de factor crucial pentru procesul de modernizare și dezvoltare durabilă a Republicii Moldova. În acest sens, din marea majoritate a discursurilor liderilor politici și a conducătorilor autorităților centrale, cu unele excepții, descentralizarea și autonomia locală lipsesc cu desăvârșire sau, în cel mai bun caz, sunt menționate printre altele. Se atestă o lipsă cronică a interesului și a participării din partea conducătorilor majorității ministerelor la activități pe tema descentralizării (de exemplu, conferința „Reforma descentralizării: de la strategii la acțiuni concrete”, 13-14 noiembrie 2012, la care din 16 miniștri a participat doar unul și un viceministru). Este târăgănată adoptarea unor acte de importanță majoră (de exemplu, în domeniul finanțelor locale), iar descentralizarea și reforma APL nu se regăsește în mai multe documente de ordin strategic și financiar al țării (de exemplu, Strategia națională de dezvoltare, Cadrul de cheltuieli pe termen mediu etc.). Mai mult ca atât, în unele domenii, în loc de descentralizare, se atestă procese inverse – de centralizare (poliția municipală, achiziții publice, proiectul Codului urbanismului și construcțiilor etc.), ceea ce demonstrează, pe de o parte, lipsa de corelare între diferite sectoare cu strategia descentralizării, iar pe de altă parte, lipsa de voință politică reală, constituind o dovadă în plus că, în realitate, descentralizarea și consolidarea autonomiei locale **NU ESTE CU ADEVĂRAT O PRIORITATE!**
- 2. Reformele în domeniul descentralizării și autonomiei locale și-au pierdut din elan și au devenit sterile, sunt târăgănite și chiar blocate. În același timp, acțiunile concrete, simple și urgente care**

ar schimba situația spre bine și ar insufla încredere și speranță în rândul APL întârzie să vină. Se creează impresia că strategiile și alte documente, în loc să devină un imbold pentru schimbări reale, s-au transformat într-un paravan după care sunt ascunse lipsa de voință reală de a merge pe calea reformelor. În acest sens, sunt elaborate diverse documente, proiecte de strategii, metodologii, nomenclatoare etc., lipsite de actualitate și fără relevanță practică, care, în mare parte, nu sunt corelate cu realitățile din Republica Moldova. Totodată, o serie de inițiative și proiecte concrete și vital necesare pentru consolidarea reală a autonomiei locale rămân nerealizate. Astfel, până în prezent, nu au fost adoptate un set de modificări legislative în domeniul finanțelor locale, proprietății, accesului la justiția constituțională etc., care urmau să fie adoptate încă în anul 2012. În aceste condiții, autoritățile publice locale rămân în continuare lipsite de orice perspectivă, capacități și instrumente reale pentru a-și exercita în mod corespunzător multiplele atribuții legale, precum și a soluționa problemele de zi cu zi ale colectivităților locale.

3. **Cadrul instituțional actual** al reformei în domeniul descentralizării este incomplet și ineficient. Lipsa unei instituții/a unui organ distinct și cu autoritate și capacități administrative corespunzătoare amploării și complexității reformei date constituie un impediment esențial în coordonarea și implementarea procesului de descentralizare.
4. **Cadrul legal în care activează autoritățile locale rămâne confuz și contradictoriu.** În acest sens, majoritatea actelor normative sectoriale, până în prezent, nu au fost corelate cu legislația din domeniul APL și descentralizării (de exemplu, Educație, protecție socială, sănătate etc.). Ceea ce creează premise pentru presiuni și abuzuri administrative, politice, juridice etc. în privința reprezentanților APL.
5. **Din cauza sistemului actual electoral și financiar,** sistemul de administrație publică locală rămâne în continuare excesiv de politizat, controlat de la centru și cu amestec permanent din partea formațiunilor politice care dictează comportamentul aleșilor locali. Nu sunt puține cazuri când aleșii locali adoptă decizii la indicația și sub supravegherea „mentorilor” partinici, fără a ține cont de interesele generale ale comunității.
6. **Se păstrează „tradiția” de a folosi organele de control** (administrativ, financiar, de anchetă, judiciar etc.) în calitate de bătă și instrument de presiune și șantaj în privința APL incomode. În acest sens, se atestă cazuri când APL sunt supuse controalelor permanente din partea di-

verselor organe pe parcursul unor perioade îndelungate, astfel fiind perturbată și chiar blocată activitatea lor normală.

7. **În pofida unor îmbunătățiri în ceea ce privește procesul de consultare a APL în raport cu unele structuri guvernamentale și parlamentare**, se constată că aceste consultări continuă să poarte un caracter izolat, fragmentar și selectiv. În acest sens, lipsește un dialog instituțional, permanent și efectiv între APL și APC, ceea ce duce la continuarea practicii de adoptare a unor acte importante pentru APL fără o consultare prealabilă. Anularea taxei locale pentru mijloacele de transport, elaborarea ultimei variante a proiectului de modificare a Legii nr. 355 privind salarizarea în sectorul bugetar, a unor acte legislative în domeniul achizițiilor publice, adoptarea modificărilor la legea privind statutul alesului local (la capitolul incompatibilități) etc. sunt doar unele dintre cazurile actuale când autoritățile locale și CALM nu au fost consultate deloc. Astfel de practici sunt în contradicție atât cu spiritul și litera Cartei europene a autonomiei locale, cât și cu prevederile exprese ale legislației Republicii Moldova.

Prin urmare, în vederea impulsivării procesului de descentralizare și soluționării problemelor menționate mai sus, CEREM:

1. Organizarea ședințelor/audierilor publice la nivel de guvern și parlament privind situația în domeniul APL, procesul de implementare a Strategiei naționale de descentralizare și modul de realizare a recomandărilor Congresului Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei din 24 martie 2012.
2. Adoptarea, în regim de urgență, a proiectelor de legi privind finanțele publice locale aflate pe rolul parlamentului (nr. 4 din 15.01.2013) și asigurarea elaborării procesului bugetar local pentru anul 2014 în baza noului sistem de finanțe publice locale.
3. Adoptarea, în regim de urgență, a pachetului proiectelor de legi (Proiect nr. 2476) prin care se prevede transferul de competențe către APL în domeniul schimbării destinației terenurilor agricole și accesul instituționalizat la justiția constituțională a APL (Proiect nr. 2476 din 26.10.2012).
4. În conformitate cu Recomandarea 322 a Consiliului Europei, instituirea la nivel de guvern a unei instituții/funcții cu suficientă autoritate și capacitate administrativă, responsabilă pentru coordonarea și

- monitorizarea procesului de descentralizare și consolidare a autonomiei locale.
5. Revizuirea legislației care reglementează controalele asupra autorităților publice locale pentru a asigura că acestea sunt reglementate în mod clar și limitate, în special, prin stabilirea periodicității și a unor criterii care definesc cazurile exacte în care astfel de controale pot fi efectuate, pentru a exclude utilizarea controalelor ca instrument de presiune politică și de hărțuire a autorităților locale.
 6. Inițierea unor discuții publice privind sistemul electoral la nivel local, în vederea examinării posibilităților de aplicare a unor sisteme electorale speciale, care ar permite excluderea sau diminuarea considerabilă a gradului de politizare a administrației publice locale după modelul altor țări (Polonia, Cehia etc.).
 7. Asigurarea efectivă a accesului liber al persoanelor cu funcții de demnitate publică din cadrul APL în instituțiile guvernamentale și parlamentare.
 8. Crearea unor grupuri comune de lucru, pentru a identifica și corela cadrul legal sectorial cu cadrul legal al descentralizării și autonomiei locale.
 9. Suntem deschiși și dorim să instituim un dialog real și efectiv cu autoritățile centrale, bazat pe principii de egalitate și respect reciproc. În acest sens, ne adresăm către Parlamentul, Președintele, Guvernul Republicii Molodva și alte autorități centrale, cu intenția de a începe o colaborare instituțională deschisă și eficientă, în interesul întregii țări și majorității comunităților locale pe care le reprezentăm. În acest sens, va fi asigurată reprezentarea și participarea efectivă a APL prin reprezentanții lor în toate structurile de la nivel de guvern și parlament, în toate problemele ce le vizează drepturile și interesele. Astfel, niciun proiect de act normativ/legislativ care vizează APL nu va fi adoptat fără consultarea opiniei lor sau a reprezentanților lor.
 10. Ne adresăm către liderii tuturor partidelor politice din Republica Moldova să se abțină de la acțiuni care ar duce la dispersarea forțelor pe plan local și național, susținând doar acțiunile de consolidare și unificare a puterilor locale, în scopul dezvoltării unui sistem care să sprijine autonomia locală, nu să o limiteze, să protejeze drepturile și libertățile cetățenilor, nu să-i aservească.

*Adoptată astăzi, 1 februarie 2013,
Mun. Chișinău, Piața Marii Adunări Naționale*

**DECLARAȚIA
CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA
ÎN LEGĂTURĂ CU INTENȚIILE DE A AMÂNA IMPLEMENTAREA NOULUI
SISTEM DE FINANȚE PUBLICE LOCALE ȘI BLOCAREA PROCESULUI DE
DESCENTRALIZARE ȘI CONSOLIDARE A AUTONOMIEI LOCALE DIN REPUBLI-
CA MOLDOVA adoptată la Adunarea Consiliului de Administrație CALM
(Chișinău, 04.10.2013)**

Pornind de la faptul că autoritățile administrației publice locale reprezintă un fundament esențial pentru funcționarea oricărui regim democratic, deoarece doar la nivel local poate fi exercitat în modul cel mai direct dreptul cetățenilor de a participa la rezolvarea treburilor publice;

Conștienți de răspunderea pe care o purtăm față de cetățenii Republicii Moldova, care așteaptă ca autoritățile pe care le aleg să-și îndeplinească în mod corespunzător obligațiile funcționale;

Recunoscând că problemele administrației publice locale sunt comune pentru toate autoritățile locale, indiferent de opțiunile și viziunile politice, și dorind să contribuie într-un mod mai eficient și adecvat la soluționarea problemelor comune ale autorităților locale prin descentralizarea continuă a responsabilităților și dezvoltării autonomiei financiare a unităților administrativ-teritoriale;

Convinși că fără o descentralizare și consolidare a autonomiei locale, Republica Moldova nu va putea să asigure obiectivele centrale de modernizare și europenizare pe care le anunță, pe plan politic;

Luând în considerație: Constituția Republicii Moldova, Programul de activitate al Guvernului „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” 2012-2014, Raportul „Democrația locală și regională în Republica Moldova” și Recomandările Congresului Autorităților Locale și Regionale ale Consiliului Europei din 22.03.2012, Rezoluția Asambleii Parlamentare din 02.10.2013, Legea privind Descentralizarea Administrativă și Legea privind Administrația Publică Locală,

Noi, reprezentanții comunităților locale din toată țara, întruniți în cadrul ședinței extraordinare a Consiliului Național al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) din 4 octombrie 2013, declarăm următoarele:

1. **Suntem profund îngrijorați și indignați în legătură cu intențiile clasei politice actuale de a amâna/bloca implementarea noului sistem de finanțe publice locale începând cu 1 ianuarie 2014, în**

pofida promisiunilor și angajamentelor asumate anterior pe plan intern și extern.

2. **Amintim faptul că reforma administrației publice, descentralizarea și consolidarea autonomiei locale este declarată una dintre prioritățile guvernamentale de bază, de care depinde realizarea tuturor altor priorități guvernamentale.** Totodată, pe tot parcursul ultimilor ani, prioritatea acestei reforme a rămas doar una declarativă și fără relevanță practică în lipsa unor acțiuni și rezultate concrete. Totodată, mai multe inițiative legislative importante pentru autonomia locală sunt blocate de ani de zile în parlament, iar în loc de descentralizare în mai multe domenii are loc centralizarea și crearea mecanismelor de presiune administrativă asupra APL: poliție, educație, tarife la servicii publice, achiziții publice etc.
3. **Declarăm oficial și ferm că noul sistem de finanțe publice locale, adoptat în două lecturi și care urmează a fi pus în aplicare începând cu 1 ianuarie 2014** reprezintă un pas important și extrem de necesar în direcția demontării verticalei puterii și modernizării administrației publice din Republica Moldova în conformitate cu principiile și standardele europene. Acest sistem asigură creșterea considerabilă a gradului de autonomie locală, fiind unul echilibrat, stimulatoriu, obiectiv și în avantajul majorității covârșitoare a comunităților locale.
4. **Suntem convinși că refuzul de a implementa noul sistem de finanțe publice locale începând cu 1 ianuarie 2014 va conduce la blocarea definitivă și pe mulți ani a oricăror acțiuni și progrese reale în domeniul descentralizării și consolidării autonomiei locale**, iar drept consecință, la nerealizarea uneia din principalele priorități guvernamentale declarate – reforma administrației publice și descentralizării. Pe de altă parte, punerea în aplicare a Legii Finanțelor Locale începând cu 1 ianuarie 2014 va permite deblocarea procesului și crearea condițiilor necesare pentru asigurarea progresului real în implementarea acțiunilor prevăzute de Strategia Națională de Descentralizare, termenul de realizare a multor dintre acțiunile respective fiind deja depășit considerabil.
5. **Considerăm că prin refuzul de a pune în aplicare acest sistem începând cu 1 ianuarie 2014 va fi afectată grav credibilitatea clasei guvernamentale, pe plan extern și intern.** Deoarece, deja de mai mulți ani, autorităților locale, societății civile și populației le sunt promise reforme și acțiuni concrete în domeniul descentralizării și

consolidării autonomiei locale, care să permită creșterea capacităților autorităților locale de a soluționa problemele comunităților sale. În același timp, târâgănarea implementării Legii Finanțelor Locale și implicit a procesului de descentralizare va duce, de asemenea, la dezamăgirea partenerilor de dezvoltare ai RM, care în baza angajamentelor oficiale asumate de către autoritățile moldovene au investit considerabil în procesul de descentralizare și în prezent derulează proiecte importante viitorul cărora este strâns legat de viitorul procesului de descentralizare din Republica Moldova.

6. **Amintim că lipsa de progrese reale în domeniul democrației locale și consolidării autonomiei locale, dar în mod special, lipsa autonomiei financiare reale constituie una dintre restanțele principale ale Republicii Moldova față de Consiliul European,** menționate inclusiv în documentele recent adoptate: Raportul și Recomandările Congresului Autorităților Locale și Regionale ale Consiliului European din 23 martie 2012 și Rezoluția Asambleii Parlamentare din 02 octombrie 2013, prin care autorităților din Republica Moldova li se solicită expres adoptarea și punerea în aplicare începând cu 1 ianuarie 2014 a noului sistem de finanțe publice locale. În acest sens și în condițiile neimplementării noului sistem de finanțe publice locale respectiv, orice discuție privind scoaterea Republicii Moldova de sub procesul de monitorizare este lipsită de sens.
7. **Considerăm că riscurile politice care se pun la baza acestor ezitări din partea clasei politice actuale sunt preamărite și nejustificate.** Din contra, descentralizarea și consolidarea autonomiei locale trebuie privite în calitate de idee națională generală care este în interesul tuturor actorilor din Republica Moldova: guvernare, opoziție, societate civilă, sector privat și mai ales, întreaga populație a țării. Deoarece, ca rezultat al descentralizării și demontării verticalei puterii, are loc depolitizarea sistemului administrativ, reducerea presiunilor administrative, financiare și politice asupra autorităților locale și o creștere considerabilă de interes și capacități la nivel local, în vederea realizării în practică a programelor guvernamentale de dezvoltare social-economică locală și națională.
8. **Considerăm că în prezent, prin implementarea noului sistem de finanțe publice locale și creșterea capacităților administrative la nivel local, Republica Moldova are o șansă unică de a crea un fundament solid pentru asigurarea unei dezvoltări durabile a comunităților locale și a întregii țări.** Ratarea acestei oportunități

va conduce la păstrarea sistemului actual administrativ hipercentralizat, autoritar, extrem de politizat, depășit și absolut ineficient, pentru mulți ani înainte. Iar Republica Moldova și comunitățile locale vor fi lipsite de o șansă unică de a primi un imbold real pentru dezvoltarea și valorificarea efectivă a potențialului uman, economic și financiar local existent și neexplorat până în prezent în modul corespunzător.

Prin urmare, în baza celor menționate mai sus, CEREM:

1. **Adoptarea în variantă finală și în regim de urgență a Proiectului legii nr.4 din 15.01.2013** privind modificarea și completarea unor acte legislative, cu punerea lui în aplicare începând cu 1 ianuarie 2014. Astfel, ca să fie asigurată elaborarea procesului bugetar local pentru anul 2014 în baza noului sistem de finanțe publice locale.
2. **Organizarea unor audieri publice parlamentare privind situația în domeniul APL**, procesul de implementare a Strategiei Naționale de Descentralizare și modul de realizare a recomandărilor Congresului Puterilor Locale și Regionale a Consiliului Europei și Adunării Parlamentare a Consiliului Europei din domeniul democrației locale.
3. **Prezentarea de către Guvern, în conformitate cu art. 15 al Legii privind descentralizarea administrativă, a unui Raport** anual privind dezvoltarea sistemului de administrație publică locală și evoluția procesului de descentralizare.

DECLARAȚIA

CONGRESUL AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

ÎN LEGĂTURĂ CU PLAFONAREA TAXELOR LOCALE ȘI CAUZAREA UNUI

PREJUDICIU ENORM LOCALITĂȚILOR URBANE DIN REPUBLICA MOLDOVA

adoptată de către primarii a 32 de orașe și ai municipiilor Chișinău și Bălți,

(Chișinău, 10.01.2014)

Prin prezenta, aducem la cunoștința opiniei publice naționale și internaționale despre faptul că, pe 23 decembrie 2013, Parlamentul Republicii Moldova, în mod unilateral și abuziv, a adoptat Legea nr. 324 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (punctele 4, 113 și 123), prin care au fost stabilite cote maxime ale taxelor locale, iar unele taxe chiar au fost anulate. În legătură cu aceasta, declarăm următoarele:

1. **Adoptarea modificărilor legislative respective reprezintă un act abuziv, ilegal și neconstituțional, îndreptat împotriva comuni-**

tăților urbane și, în genere, împotriva autonomiei locale din Republica Moldova. La adoptarea acestui act au fost comise încălcări grave ale cadrului național și internațional din domeniul autonomiei locale și procesului legislativ: Carta europeană a autonomiei locale (în vigoare pentru Moldova din 1998), Constituția (art. 1 și 109, 112), Legea privind administrația publică locală (art. 6, 7, 9, 81) Legea privind finanțele publice locale (art. 3), Legea privind actele legislative etc.

- 2. Drept urmare a adoptării acestui act, majoritatea orașelor și municipiilor din Republica Moldova au fost lipsite de venituri extrem de importante, care se cifrează la milioane de lei.** Venitul ratat al orașelor și municipiilor, conform estimărilor prealabile, variază între 250 de mii de lei și 40 de milioane de lei. De exemplu: Chișinău – circa 40 de milioane de lei, Cahul – circa 6,2 milioane de lei, Orhei – circa 4 milioane de lei, Cimișlia – 600 de mii de lei, Edineț – peste 500 de mii, Strășeni – circa 500 de mii lei, Drochia – circa 700 de mii de lei, Ștefan-Vodă – 250 de mii de lei etc.
- 3. Acest act a fost adoptat în condiții de lipsă totală de transparență și fără să fi fost discutat cu autoritățile publice locale și reprezentanții lor.** Majoritatea autorităților locale, dar și întreaga societate au aflat despre conținutul acestei legi numai după publicarea ei.
- 4. Parlamentul a operat aceste modificări legislative fără evaluarea obligatorie a impactului, după ce bugetele locale au fost deja adoptate, și fără a prevedea compensarea pierderilor cauzate prin astfel de acte tardive.** Astfel, autoritățile locale au fost puse într-o situație extrem de dificilă, confruntându-se cu deficit important de surse bugetare.
- 5. Prin acest act legislativ, comunitățile locale și, nemijlocit, locuitorii orașelor și municipiilor din Republica Moldova sunt lipsiți de servicii și condiții de viață mai bune.** Iar autoritățile locale sunt limitate în posibilitatea de a realiza programele locale de dezvoltare social-economică asumate în fața locuitorilor localităților respective. Astfel de servicii precum amenajarea teritoriului, iluminatul stradal, evacuarea gunoiului, întreținerea instituțiilor publice etc. vor fi afectate grav, chiar existând riscul încetării prestării lor cetățenilor.
- 6. Prin acest act, parlamentul a restrâns esențial autonomia locală, fiind micșorat volumul veniturilor proprii care sunt la dispoziția exclusivă a autorităților locale și pe care ele le pot folosi liber în interesul comunităților locale corespunzătoare.** În același timp, limitarea volumului și accesului la venituri proprii din taxe loca-

le accentuează și mai mult verticala puterii și dependența financiară a autorităților locale față de cele centrale, ceea ce contravine declarațiilor oficiale și angajamentelor guvernamentale în domeniul descentralizării și autonomiei locale.

7. **Plafoanele la taxele locale stabilite prin legea respectivă, în mare măsură, nu iau în considerare importantele diferențe geografice, economice, financiare, sociale etc. existente între diferite comunități locale și agenții economici care activează pe teritoriul lor.**
8. **Fiind aprobate astfel de acte, sunt afectați antreprenorii mici și mijlocii, care sunt discriminați în raport cu antreprenorii mari.** În același timp, sunt evident avantajați antreprenorii mari, precum jocurile de noroc, deținătorii de piețe angro, deținătorii de stații PECO etc. De exemplu, o gheretă (unitate comercială) cu o suprafață mică trebuie să achite practic aceeași taxă ca și un supermarket cu o suprafață de sute și mii de metri pătrați!
9. **Actul legislativ dat reprezintă o inconsecvență periculoasă a parlamentului, care cu numai doi ani în urmă a scos plafoanele la taxele locale, în conformitate cu cerințele Consiliului Europei.** Mai mult ca atât, această lege contravine modificărilor la noul sistem de finanțe publice locale, care va intra în vigoare începând cu anul 2015 și care este implementat în prezent în patru regiuni-pilot.
10. **Acest act legislativ contravine în totalitate angajamentelor guvernamentale în domeniul descentralizării și autonomiei locale, asumate prin programul de guvernare, strategia descentralizării, precum și tuturor angajamentelor asumate de Republica Moldova în fața Consiliului Europei și a altor organisme internaționale.** Prin astfel de acte, prin modul și inconsecvența în care acestea sunt adoptate, este știrbită esențial imaginea instituțiilor statului, atât în fața autorităților locale și opiniei publice naționale, cât și a celei internaționale. În loc de acțiuni concrete și efective promise în domeniul descentralizării, are loc un proces invers de limitare a autonomiei locale și încălcare continuă a drepturilor și intereselor comunităților locale din Republica Moldova.
11. **Considerăm că astfel de acte unilaterale, netransparente și neconsultate cu reprezentanții autorităților locale, aduc prejudicii importante imaginii Republicii Moldova pe plan extern și intern, precum și eforturilor declarate ale autorităților centrale de apropiere de Uniunea Europeană și valorile care stau la baza ei.** Or, descentralizarea și autonomia locală sunt valori in-

contestabile ale spațiului european, spre care tinde și Republica Moldova.

12. Suntem îngrijorați în legătură cu o astfel de atitudine și neîncredere față de autoritățile publice locale din partea administrației centrale. Neîncrederea este total neîntemeiată și contravine gradului mare de încredere pe care o acordă cetățenii Republicii Moldova administrației locale (conform tuturor sondajelor, APL sunt în topul încrederii populației, alături de biserică).

Prin urmare, în numele tuturor orașelor și municipiilor din Republica Moldova, precum și în numele comunităților rurale, care sunt solidare cu localitățile urbane:

1. Ne exprimăm indignarea, dezamăgirea și dezacordul total în legătură cu Legea nr. 324 din 23 decembrie 2013 pentru modificarea și completarea unor acte legislative (punctele 4, 113 și 123), care contravin grav intereselor comunităților urbane din Republica Moldova.
2. Cerem abrogarea în regim de urgență a punctelor 4, 113, 123 și a altor prevederi din Legea nr. 324 din 23 decembrie 2013, care contravin principiilor autonomiei locale și intereselor comunităților locale din Republica Moldova.
3. Cerem respectarea cadrului legal național și internațional în domeniul autonomiei locale în cadrul procesului de adoptare a legilor în Republica Moldova, în special, la capitolul transparență și consultare obligatorie a autorităților locale și asociațiilor lor reprezentative.

Suntem deschiși și dorim să instituim un dialog real și efectiv cu autoritățile centrale, bazat pe principii de egalitate și respect reciproc. Sperăm să fim auziți și înțeleși corect și, prin acțiuni concrete, de comun acord, să evităm tensionarea în continuare a situației.

DECLARAȚIA

CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA

aprobată la ședința Consiliului de administrare a CALM (18.12.2014)

În legătură cu rezultatul alegerilor parlamentare din 30.11.2014, procesul de negociere în vederea formării coaliției de guvernare și stabilirii priorităților guvernamentale, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) declară următoarele:

- 1. Alegerile parlamentare recente au demonstrat foarte clar necesitatea unor schimbări cardinale la nivel de abordări, atitudine**

- și priorități din partea actualei clase guvernamentale din Republica Moldova.** În acest sens, autoritățile publice locale, alături de comunitățile lor și întreaga societate civilă sunt în așteptarea unor acțiuni rapide și concrete în toate domeniile vieții sociale, pentru ca cetățenii din Republica Moldova să resimtă beneficiile reformelor respective. **Lipsa de voință politică și târăgănarea în implementarea reformelor din domeniul descentralizării, dezvoltării economice, sociale, a justiției, luptei cu corupția etc. sunt inadmisibile și nu mai pot fi tolerate.**
2. **Constatăm că, la nivel de priorități guvernamentale strategice, practic toate guvernele din Republica Moldova, au comis aceeași greșeală – au desconsiderat și au lăsat fără atenția corespunzătoare domeniul descentralizării, consolidării autonomiei locale și reformei administrației publice (centrale și locale).** În acest domeniu există restanțe mari la capitolul reforme implementate, majoritatea reformelor fiind blocate sau purtând un caracter declarativ, steril și fără relevanță practică.
 3. **Credem că a venit timpul ca întreaga clasă politică și toată societatea să realizeze că nicio reformă din domeniul social, al economiei, justiției, luptei cu corupția, al educației etc. nu pot avea succes și vor rămâne doar pe hârtie și la nivel de declarații** dacă se va păstra actualul sistem politic și de administrație publică, extrem de centralizat, politizat, clientelar, depășit și ineficient, dominat de anumite grupuri înguste de interese aflate în afara controlului real din partea societății.
 4. **Suntem convinși că fără o reformă profundă și corespunzătoare a sistemului de administrație publică (centrală și locală), fără demolarea verticalei puterii, fără o administrație locală puternică și capabilă, fără o descentralizare reală politică, economică și administrativă, Republica Moldova nu are nicio șansă de a se moderniza, europeniza și dezvolta.** Sperăm că experiența Republicii Moldova de circa 25 de ani de reforme fără succes și finalitate, inclusiv blocarea reformelor în mai multe domenii vitale din ultimii ani demonstrează aceasta suficient de explicit.
 5. **Domeniul descentralizării și democrației locale, alături de cele ale justiției și luptei cu corupția, cu mari restanțe la capitolul implementarea reformelor, este în vizorul Consiliului European și al altor parteneri de dezvoltare ai Republicii Moldova.** De progresul în acest domeniu depinde scoaterea Republicii Moldova de sub mo-

monitorizarea Consiliului European și volumul asistenței din partea donatorilor pentru continuarea reformelor.

6. **Actualmente nu există niciun motiv sau teme de a trăgăna implementarea reformelor în domeniul descentralizării și consolidării autonomiei locale, precum și în alte domenii.** Toate direcțiile, obiectivele și acțiunile care urmează a fi întreprinse în domeniul dat de viitoarea guvernare sunt prevăzute expres în Strategia națională de descentralizare și planul său de acțiuni, capitolele respective din Acordul de asociere la UE, Agenda de asociere și Planul de acțiuni privind implementarea acordului de asociere, precum și în ultimele Recomandări ale Adunării Parlamentare și Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului European din 2012 și 2013.
7. **Una dintre cauzele importante ale progresului redus, blocajelor și restanțelor anterioare din domeniul descentralizării o reprezintă lipsa unei instituții la nivelul guvernului cu suficientă autoritate și capacitate, responsabilă de coordonarea procesului de descentralizare și reformă a administrației publice.** De aceea, atragem atenția asupra necesității asigurării unui cadru instituțional la nivel de guvern și parlament, adecvat importanței și complexității deosebite a procesului de descentralizare. În calitate de prioritate guvernamentală de bază, descentralizarea și reforma administrației publice locale urmează a fi coordonate cel puțin la nivel de viceprim-ministru.
8. **Chemăm toți factorii decizionali la prudență maximă, responsabilitate și analiză profundă a tuturor consecințelor în problema reformei administrativ-teritoriale.** Este inadmisibil ca astfel de reforme complexe, sensibile și extrem de importante să fie făcute peste noapte și fără a fi discutate în mod corespunzător cu reprezentanții APL și societatea civilă.
9. **Chemăm toate forțele politice din Republica Moldova la unitate, responsabilitate și cooperare în jurul procesului de descentralizare și consolidare a autonomiei locale, care vizează creșterea capacităților și îmbunătățirea vieții la nivel local. Modernizarea și dezvoltarea țării începe de la comunitățile noastre locale.**
10. Considerăm că, **acum ca niciodată, întreaga societate civilă urmează să-și unifice eforturile** pentru responsabilizarea clasei politice actuale, monitorizarea permanentă a acțiunilor ei și reacționarea promptă la orice semnal de abatere de la angajamentele asumate.

Prin urmare, în conformitate cu cele menționate mai sus, **Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) CERERE:**

- 1. Recunoașterea și fixarea în Acordul privind constituirea alianței de guvernare și viitorul Program de guvernare** a reformei administrației publice, descentralizării puterii în stat și consolidării autonomiei locale, în calitate de prioritate de bază și fundamentală pentru realizarea altor priorități.
- 2. Luarea ca bază și menționarea expresă la elaborarea noului Program de guvernare, a Acordului de asociere și a Planului Național de Implementare a Acordului de Asociere** (aprobat prin HG nr. 808 din 07.10.2014), precum și a altor documente naționale și internaționale relevante.
- 3. Crearea unui cadru instituțional adecvat la nivel de guvern și parlament**, pentru a asigura implementarea corespunzătoare a reformelor din domeniul descentralizării. La nivel de guvern, acesta ar urma să fie viceprim-ministru fără portofoliu, responsabil de reforma în domeniul descentralizării, dezvoltării regionale, consolidării autonomiei locale și reformei administrației publice. La nivel de parlament – revitalizarea Comisiei speciale pentru descentralizare și consolidarea autonomiei locale.
- 4. Depolitizarea instituției/funcției din cadrul guvernului responsabilă pentru reformele din domeniul descentralizării, consolidării autonomiei locale** prin includerea acestui domeniu în categoria celor care nu pot fi partajate politic. Pentru a elimina orice suspiciuni și neînțelegeri privind apartenența/partajarea politică a acestei instituții, în fruntea ei trebuie să fie numită o persoană neafiliată politic și care beneficiază de autoritate și încredere din partea autorităților publice locale și a societății civile. În acest sens, numirea în funcția de conducere a instituției respective trebuie să se facă la propunerea consiliului de administrare al Congresului Autorităților Locale din Moldova. (CALM este o organizație neafiliată politic, recunoscută pe plan național și internațional, din organele de conducere făcând parte reprezentanții tuturor partidelor parlamentare, iar consiliul CALM întrunește, din oficiu și conform statutului, toți primarii de orașe și președinții asociațiilor raionale de primari.) A se vedea lista membrilor Consiliului CALM pe <http://calm.md/pageview.php?l=ro&idc=25>.
- 5. Includerea pe agenda parlamentului și adoptarea în regim de urgență** (la una dintre primele ședințe) a proiectelor de legi restante

votate în prima lectură și care vizează consolidarea reală a autonomiei locale din Republica Moldova (lista se anexează).

6. Instituirea unui dialog instituțional eficient și real între a autoritățile centrale și CALM, în calitate de reprezentant al APL.

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) declară deschiderea, dorința și disponibilitatea sa de a coopera și a se implica constructiv, alături de societatea civilă și de alți actori interesați, în procesul de descentralizare și consolidare a autonomiei locale, precum și în reformele din alte domenii.

În același timp, CALM anunță despre determinarea și asumarea responsabilității de a monitoriza în permanență procesul de implementare a reformelor din domeniul descentralizării și de a nu tolera sub nicio formă abandonarea sau tărăgănarea lor.

Aprobată la ședința Consiliului de administrare a CALM din data de 18.12.2014

Anexe:

1. Propunerile concrete ale CALM pentru programul viitor de guvernare.
2. Lista proiectelor legislative restante adoptate în prima lectură și care necesită să fie adoptate în regim de urgență în lectură finală.

**DECLARAȚIE-APEL ADOPTATĂ ÎN UNANIMITATE LA CEA DE-A DOUA
SESIUNE ORDINARĂ A ADUNĂRII GENERALE A CONSILIULUI
AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA.
(ALBA IULIA, 22.05.2015)**

în lumina memorabilei **Rezoluțiuni a Adunării Naționale de la Alba Iulia din 18 noiembrie/1 decembrie 1918,**

cu sufletele încărcate de semnificația marilor idealuri pentru care s-au jertfit înaintașii noștri, de multe ori, noi fiind nevrednici față de acele mărețe, istorice și inegalabile realizări,

uniți în cuget și-n simțiri, purtând aceeași eșarfă tricoloră, aici în municipiul Alba Iulia și tot în sala Marii Uniri, **Adunarea generală a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova,** constituit pe data de 24 mai 2013, la Chișinău, Republica Moldova, **întrunită în cea de-a doua sesiune ordinară, astăzi, 22 mai 2015, călăuziți de interesele actuale ale colectivităților locale din cele două țări-surori,** separate încă, dar fără voința majorității locuitorilor acestora pe care-i reprezentăm **în calitatea noastră de primari,**

facem următoarea declarație-apel pentru Guvernul României, față de Guvernul Republicii Moldova, pentru oricare alt guvern al Uniunii

Europene ori stat din Europa și din lume, implicit pentru Ambasadele din București și Chișinău, pentru orice organizație europeană ori extraeuropeană, pentru mass-media, pentru toți cetățenii care și-au exprimat încrederea, atunci când ne-au votat, că-i putem reprezenta cu cinste oriunde ne-am afla, în calitate de autorități ori de cetățeni:

1. Salutăm inițiativa Guvernului României prin care se cere completarea Legii Administrației Publice Locale nr. 215/2001, precum și a Legii Finanțelor Publice Locale nr. 273/2006, în sensul că autoritățile administrației publice locale din România pot încheia acorduri de înfrățire/cooperare cu autoritățile administrației publice locale din Republica Moldova pentru realizarea și finanțarea unor proiecte investiționale ale unităților administrativ-teritoriale din Republica Moldova, programe comune culturale, sportive, de tineret și educaționale, stagii de pregătire profesională și a altor acțiuni care facilitează dezvoltarea relațiilor de prietenie.
2. Solicităm Guvernului României să elimine din legislație orice barieră birocratică în ceea ce privește materializarea acordurilor de cooperare/asociere dintre unitățile administrativ-teritoriale din România și Republica Moldova, rolul Ministerului Afacerilor Externe fiind doar de „depozitar” al informațiilor care privesc înfrățirile/cooperările/asocierile care au fost realizate până acum ori vor fi făcute de acum înainte.
3. Solicităm instituționalizarea și constituirea grupurilor de lucru cu structurile asociative constituente ale Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova, precum și cu experți din structurile guvernamentale în ceea ce privește armonizarea legislației specifice colectivităților locale din cele două țări-surori, dar și ajustarea legislației noastre la cea a Uniunii Europene. Putem învăța și avem multe de învățat unii de la ceilalți. Acest lucru se poate realiza pe deplin și imediat prin asigurarea resurselor financiare la nivelul Ministerului Afacerilor Externe din România.
4. Nu susținem preocuparea unor politicieni, dar și a unor analiști politici din România pentru comasarea unor colectivități locale, ceea ce va duce, de fapt, la distrugerea identității acestora. În această declarație-apel noi chemăm toate colectivitățile să ne unim eforturile pentru realizarea idealurilor comune.
5. Considerăm că recunoașterea Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova de către guvernele celor două țări-surori ca partener de dialog în ceea ce privește parteneriatul stra-

tegic dintre colectivitățile locale, constituie un minim efort de voință, fără costuri, dar care ar putea contribui în mod decisiv la îndeplinirea tuturor obiectivelor pe care ni le propunem în această declarație-apel.

6. Cerem organizarea cât mai urgent cu putință a unei ședințe comune a celor două guverne la care să participe și reprezentanții Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova.
7. **Descentralizarea și, deopotrivă, creșterea capacității administrative a unităților administrativ-teritoriale**, în baza respectării principiilor Cartei europene a autonomiei locale, adoptată la Strasbourg, pe data de 15 octombrie 1985, **trebuie să reprezinte preocuparea majoră a celor două guverne, dar și a celorlalte organisme europene care au misiunea de a monitoriza gradul de conformare.**
8. Solicităm instituțiilor Uniunii Europene să identifice soluții practice în regim de urgență, astfel încât reprezentanții Congresului Autorităților Locale din Republica Moldova – CALM să se poată integra în cadrul organismelor instituționalizate specifice autorităților publice locale și regionale, chiar și la această etapă de până la integrarea Republicii Moldova în Uniunea Europeană. Cetățenii și autoritățile administrației publice locale și regionale din România și din Republica Moldova trebuie să aibă șanse egale și să li se permită accesul neîngrădit, în egală măsură, la ceea ce constituie Uniunea Europeană.
9. Facem un apel către guvernele și parlamentele statelor din Uniunea Europeană, către organismele Uniunii Europene, să fie simplificate mecanismele de aderare a Republicii Moldova la UE astfel încât să nu mai existe atâtea bariere birocratice, fiind nedrept să avem o majoritate de cetățeni europeni într-un stat care încă nu este membru al Uniunii Europene; aceste tergiversări nu fac nimic altceva decât să trezească neîncrederea cetățenilor noștri în instituțiile europene, chiar și în rândul cetățenilor celorlalte state membre.
10. Avem convingerea că cele două state românești nu vor mai fi separate pentru mult timp, astfel încât unitatea noastră în acțiuni să determine existența unui singur guvern, care să ne conducă spre aceleași valori ale Uniunii Europene și sub aceleași simboluri naționale.
11. Suntem conștienți și ne asumăm pe deplin rolul nostru activ în îndeplinirea acestui deziderat, militând pentru ARMONIE și UNITATE, chiar și în fața celor care ne atacă prin diverse acțiuni ori

prin inacțiune. **Nu putem fi indiferenți în situația în care idealurile înaintașilor noștri sunt încă neîmplinite. Suntem responsabili pentru viitorul copiilor noștri.**

- 12. Noi, cei mai legitimi reprezentanți ai cetățenilor din colectivitățile locale, reuniți în Adunarea generală a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova, ne considerăm, așa cum am fost de veacuri, frați și surori, uniți prin aceleași idealuri, prin aceeași limbă și prin tricolor, uniți în cuget și-n simțiri!**

Așa să ne ajute Dumnezeu!

**DECLARAȚIA
CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA (CALM)
PRIVIND SITUAȚIA ACTUALĂ DIN DOMENIUL DESCENTRALIZĂRII
ȘI AUTONOMIEI LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA
adoptată la Adunarea generală a CALM (29.01.2016)**

Pornind de la faptul că administrația publică locală reprezintă un element esențial pentru funcționarea statului de drept și cadrul în care cetățenii pot participa nemijlocit la rezolvarea treburilor publice; menționând că autoritățile locale, de rând cu biserica, se bucură de cel mai înalt grad de încredere din partea cetățenilor în societate și luând în considerare situația politică, economică și socială actuală extrem de dificilă, CALM declară următoarele:

- 1. Situația actuală social-politică și economico-financiară din țară demonstrează foarte clar necesitatea unor schimbări cardinale la nivel de abordări, atitudine și priorități din partea actualei clase guvernamentale din Republica Moldova. În acest sens, autoritățile publice locale, alături de comunitățile sale și întreaga societatea civilă sunt în așteptarea unor acțiuni rapide și concrete în toate domeniile vieții sociale, pentru ca cetățenii din Republica Moldova să resimtă beneficiile reformelor respective. Lipsa de voință politică, finalitate și tărăgănarea în implementarea reformelor din domeniul descentralizării, dezvoltării economice, sociale, a justiției, luptei cu corupția etc. sunt inadmisibile și nu mai pot fi tolerate.**
- 2. Experiența de 25 de ani a Republicii Moldova, inclusiv ceea ce se întâmplă în prezent în domeniul financiar, bancar, economic, justiție etc., demonstrează cu certitudine că sistemul actual de administrație publică este depășit, ineficient și incapabil să facă față rigorilor timpului.**

3. Constatăm că, la nivel de priorități guvernamentale strategice, practic toate guvernele din Republica Moldova au comis aceeași greșeală – au desconsiderat și au lăsat fără atenția corespunzătoare domeniul descentralizării, consolidării autonomiei locale și reformei administrației publice (centrale și locale). În acest domeniu există restanțe mari la capitolul reforme implementate, majoritatea reformelor fiind blocate sau purtând un caracter declarativ, steril și fără relevanță practică.
4. Credem că a venit timpul ca întreaga clasă politică și toată societatea să realizeze că nicio reformă din domeniul social, al economiei, justiției, luptei cu corupția, educației etc. nu poate avea succes și va rămâne doar pe hârtie și la nivel de declarații, în condițiile păstrării actualului sistem politic și de administrație publică extrem de centralizat, politizat, clientelar, depășit și ineficient, dominat de anumite grupuri înguste de interese aflate în afara controlului real din partea societății.
5. Verticala puterii și sistemul politic, administrativ și financiar excesiv de centralizat reprezintă una dintre cauzele și sursele principale ale majorității problemelor cu care se confruntă Republica Moldova. Atunci când tot procesul decizional și resursele într-un stat sunt concentrate doar în mâinile unor grupuri înguste de oameni/instituții și atunci când cea mai mare parte a populației nu participă la luarea deciziilor în stat, INSTABILITATEA, CORUPȚIA, INEFICIENȚA, ȘANTAJUL și INJUSTIȚIA sunt la ele acasă. Iar democrația, statul de drept, dezvoltarea economică, protecția eficientă a drepturilor omului, reforma justiției și alte deziderate și garanții constituționale vor rămâne doar la nivel de bune intenții și vor fi în pericol permanent.
6. Desconsiderarea și neglijarea constantă din partea clasei politice și guvernamentale a domeniului descentralizării și problemelor ce afectează activitatea autorităților locale constituie una dintre cauzele esențiale care au dus la îndepărtarea clasei guvernamentale de nevoile reale ale cetățenilor, creșterea enormă a rupturii între guvernarea centrală și cea locală, limitarea posibilităților de implementare a reformelor, degradarea situației generale din Republica Moldova și discreditarea autorităților statului pe plan intern și extern.
7. Lipsa unui dialog permanent, real și instituționalizat între guvernarea centrală și cea locală constituie o problemă fundamentală și este una dintre cauzele ineficienței guvernării centrale, pe plan teritorial și al implementării reformelor.

8. Actualmente nu există niciun motiv sau temeii de a trăgăna implementarea reformelor în domeniul descentralizării și consolidării autonomiei locale, precum și în alte domenii. Toate direcțiile, obiectivele și acțiunile care urmează a fi întreprinse în domeniul dat de viitoarea guvernare sunt prevăzute expres în Strategia națională de descentralizare și planul său de acțiuni, în capitolele respective din Acordul de asociere la UE, în agenda de asociere și Planul de acțiuni privind implementarea Acordului de asociere, precum și în ultimele recomandări ale Adunării Parlamentare și Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei din 2012 și 2013.

Propunerile CALM

Pornind de la constatările menționate mai sus și pentru a asigura efectele așteptate de toate comunitățile locale din Republica Moldova, CALM vine cu următoarele propuneri:

1. **Reforma administrației publice**, descentralizarea, consolidarea autonomiei locale și dezvoltarea regională să fie declarate și asumate printre primele priorități ale parlamentului și guvernului.
2. **Crearea unui cadru instituțional corespunzător la nivel de guvern și parlament**, pentru a asigura implementarea corespunzătoare a reformelor din domeniul reformei administrației publice, descentralizării și dezvoltării regionale. La nivel de guvern, trebuie să existe un minister al administrației publice și dezvoltării regionale, iar conducătorul acestei instituții, trebuie să dețină și funcția de vice-prim-ministru, pentru a avea autoritatea și capacitatea instituțională necesară de a realiza procesul de descentralizare și toate reformele extrem de complexe din domeniul dat.
3. **Adoptarea în variantă finală și în regim de urgență a unui șir de proiecte de legi** importante adoptate în primă lectură sau care au fost înregistrate în parlament. În special, este necesară adoptarea urgentă a proiectelor de legi restante care vizează: accesul APL la Curtea Constituțională, dreptul APL de a schimba destinația terenurilor agricole, acordarea statutului de agent constatator primarului și posibilitatea APL de a aplica amenzi, inclusiv în domeniul salubrității, ordinii publice, construcțiilor ilicite, parcării ilegale, gestionării resurselor naturale, proprietății etc.
4. **Continuarea implementării etapei a doua a reformei finanțelor publice locale (consolidarea bazei fiscale)**. Această etapă presupune

ne transferul către autoritățile locale a unor noi surse de venituri și creșterea capacității fiscale. Incertitudinea și blocajul care există în prezent pe această direcție pun în pericol întreagă reformă a descentralizării.

5. **Revizuirea sistemului actual de repartizare a fondurilor publice** destinate finanțării proiectelor investiționale, prin stabilirea unor reguli clare, prin creșterea transparenței și implicarea în organele de supraveghere a tuturor fondurilor respective ale reprezentanților APL și societății civile, pe criterii de paritate.
6. **Inițierea unor dezbateri largi și transparente în societate**, cu participarea tuturor actorilor interesați, privind necesitatea eficientizării structurii administrativ-teritoriale. Totodată, în calitate de alternativă, se impune sprijinirea diverselor forme de cooperare între autoritățile publice locale, prin dezvoltarea cadrului legal corespunzător și stimularea financiară a comunităților locale care cooperează în scopul organizării și prestării în comun a serviciilor publice și administrative de interes local, intercomunitar și regional.
7. **Asigurarea implicării reale și eficiente a autorităților publice locale în procesul decizional** național, prin elaborarea, instituționalizarea și implementarea unui mecanism efectiv de dialog permanent între guvern, parlament, autoritățile publice centrale, pe de o parte, și CALM, în calitate de reprezentant al APL, pe de altă parte.

DECLARAȚIA

**CALM ADOPTATĂ ÎN CADRUL ȘEDINȚEI CONSILIULUI DE ADMINISTRARE
„DESCENTRALIZAREA STRANGULATĂ PRIN LIPSA DE CONSECVENȚĂ
ȘI REFORME REALE, INTERESE DE GRUP, BLOCAREA INIȚIATIVELOR
LEGISLATIVE ȘI NEONORAREA ANGAJAMENTELOR!” (08.04.2016)**

Pornind de la faptul că autoritățile publice locale sunt cel mai aproape de nevoile cetățenilor și se bucură de cea mai mare încredere din partea lor;

Luând în considerare situația social-politică și economic-financiară actuală extrem de dificilă, așteptările unor reforme reale și profunde, precum și eforturile considerabile ale guvernării îndreptate spre restabilirea încrederii cetățenilor și a partenerilor de dezvoltare;

Constatând restanțe majore la capitolul reforme implementate în domeniul descentralizării și consolidării autonomiei locale;

Fiind convinși că nicio reformă din domeniul social, al economiei, justiției, luptei cu corupția, educației etc. nu poate avea succes în lipsa unei descentralizări reale și în condițiile păstrării actualului sistem de

administrație publică extrem de centralizat, politizat, clientelar, depășit și ineficient, dominat de anumite grupuri înguste de interese aflate în afara controlului real din partea societății;

Constatând că desconsiderarea și neglijarea domeniului descentralizării și problemelor ce afectează activitatea autorităților locale constituie una dintre cauzele esențiale care au dus la îndepărtarea clasei guvernamentale de nevoile reale ale cetățenilor, creșterea enormă a rupturii între guvernarea centrală și cea locală, limitarea posibilităților de implementare a reformelor, degradarea situației generale din Republica Moldova și discreditarea autorităților statului pe plan intern și extern;

Fiind conștienți de răspunderea pe care o purtăm față de cetățenii Republicii Moldova, care așteaptă ca autoritățile alese să dispună de instrumente și resurse corespunzătoare pentru îndeplinirea obligațiilor lor legale;

Luând în considerare Constituția Republicii Moldova, Carta europeană a autonomiei locale, Recomandările Congresului Autorităților Locale și Regionale ale Consiliului Europei din 22.03.2012, Legea privind descentralizarea administrativă și Legea privind administrația publică locală, Legea privind aprobarea Strategiei naționale de descentralizare (2012), Acordul de asociere UE–Republica Moldova (2014), precum și declarațiile CALM de la adunările generale din 21.03.2010, 02.06.2012 și 29.01.2016,

Noi, aleșii locali, reprezentanți ai comunităților locale din Republica Moldova, întruniți sub egida Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) și reprezentând toate formațiunile politice parlamentare și extraparlamentare, în cadrul ședinței extraordinare și largite a consiliului de administrare a CALM, declarăm următoarele:

1. Ne exprimăm profunda îngrijorare în legătură cu decizia DISPROPORTIONALĂ și INJUSTĂ a instanței de apel în cazul primarului de Taraclia, dl Serghei Filipov. O comunitate de zeci de mii de oameni a fost lipsită de un primar cu mai multe mandate, ales din primul tur cu votul a peste 70% din locuitori și care se bucură de o autoritate și încredere enormă din partea locuitorilor orașului Taraclia anume pentru faptul că întotdeauna a acționat în interesul public, interesul orașului natal și al cetățenilor care l-au ales. Această indignare apare și este accentuată în rândul APL și al comunităților locale mai ales în cazul când marile probleme/încălcări/crime din ultimii ani rămân neinvestigate, iar făptașii – nepedepsiți, și aceste încălcări vizează cu adevărat interesul public general și toți cetățenii Republicii Moldova. Oare primarii sunt de vină de apariția acestor probleme? De ce instituțiile statului, în loc să se ocupe serios de astfel de cazuri, sunt folosite în scopuri neclare și pentru a face presiuni

asupra aleșilor locali. Oare aceasta este menirea instituțiilor statului? Menționăm accentuarea în ultima perioadă a presiunilor de ordin politic, administrativ, economic și financiar asupra aleșilor locali din partea diferitor instituții ale statului cu atribuții de control, anchetă și justiție, care, în loc să se preocupe de problemele cu adevărat grave din domeniul financiar-bancar și economic, se pare că acționează la comandă, având drept obiect primarii și alți aleși locali incozi. De fapt, o atare situație nu poate fi calificată altfel decât atac la singura instituție publică din Republica Moldova în care mai au încredere cetățenii. Sperăm foarte mult că instanțele de judecată își vor îndeplini datoria și vor face dreptate în acest caz. Totodată, sperăm ca, în scurt timp, cazul primarului de Taraclia și alte cazuri similare care sunt pe rol vor deveni un subiect de examinare/anchetă pentru Consiliul Superior al Magistraturii, Consiliul Suprem al Procurorilor și alte instituții responsabile de activitatea instanțelor de judecată și ale procuraturii.

2. Suntem extrem de îngrijorați de târăgănarea inexplicabilă a procesului de promulgare și publicare a Legii nr. 2474, adoptată pe 4 martie 2016, prin care autoritățile locale au dobândit dreptul de a schimba destinația terenurilor și de a se adresa direct Curții Constituționale, în cazurile în care sunt încălcate principiile autonomiei locale (art. 109 și 111 ale Constituției). Această lege, elaborată cu concursul experților Consiliului European, este de fapt singura acțiune concretă și reală adoptată în ultimii ani de guvernare în domeniul descentralizării și în conformitate cu așteptările autorităților locale, cu recomandările Consiliului European și cerințele partenerilor de dezvoltare. Târăgănarea promulgării și publicării acestei legi a generat în rândul APL și în societate suspiciuni privind presiunile unor grupuri de interese ostile reformelor și descentralizării, având drept scop blocarea acestei legi prin nepromulgarea și restituirea ei în parlament. Legea, pe de o parte, contribuie la consolidarea descentralizării și autonomiei locale în conformitate cu angajamentele restante ale Republicii Moldova, iar pe de altă parte, reduce semnificativ posibilitatea de a aplica diverse scheme de corupție când este vorba de schimbarea destinației terenurilor.
3. Suntem profund dezamăgiți de pozițiile unor deputați, fracțiuni parlamentare și de declarațiile de ultimă oră ale președintelui parlamentului privind intenția majorității parlamentare de a exclude din politica bugetar-fiscală pentru anul 2016 mai multe măsuri care urmăresc consolidarea bazei fiscale locale: impozitul funciar și im-

pozitul pe autovehicule. Acest gest poate fi tratat ca unul extrem de periculos și îndreptat contra tuturor comunităților locale din Republica Moldova. De fapt, în acest fel parlamentul blochează reformele asumate și întreg procesul de descentralizare, acționând extrem de negativ față de societate, APL și partenerii de dezvoltare. Mai mult ca atât, parlamentul, prin această acțiune, va arunca în haos total sutele de autorități locale pentru care în anul 2016 expiră fondul de compensare destinat acoperirii deficitelor bugetelor locale, ceea ce înseamnă că majoritatea bugetelor locale nu vor mai avea resurse pentru existență începând cu anul 2017, deoarece guvernul și parlamentul, pe parcursul ultimilor doi ani, nu au realizat măsuri concomitente și concrete de consolidare a bazei fiscale locale. Totodată, anume Legea nr. 2474, propunerile Ministerului Finanțelor din cadrul politicii bugetar-fiscale privind impozitul funciar, impozitul pe autovehicule etc. vin să diminueze efectul negativ al expirării fondului de compensare și să asigure bugetele locale cu resursele necesare depășirii acestor dificultăți. În această situație, parlamentul și aleșii poporului vor trebui să-și asume întreaga responsabilitate pentru consecințele grave ale acțiunilor și inacțiunilor lor în raport cu autoritățile locale și populația satelor/orașelor.

4. Suntem profund indignați și dezamăgiți de poziția unor deputați, fracțiuni și grupuri parlamentare care au cerut excluderea din politica bugetar-fiscală a impozitului pe autovehicule, precum și a altor măsuri extrem de necesare/vitale pentru satele și orașele din Republica Moldova. În mod special, de intenția de a exclude din politica bugetar-fiscală impozitul pe autovehicule, în concepția propusă de Ministerul Finanțelor și susținută de CALM, astfel lipsind în continuare satele și orașele din Republica Moldova de orice perspectivă și instrument simplu, obiectiv și efectiv de asigurare cu fonduri pentru drumuri, care de mulți ani există în alte țări. Toate acestea, pentru a păstra în continuare sistemul actual de distribuție centralizat, ne-transparent și politizat, care a dus la starea dezastruoasă a drumurilor din localitățile noastre. Aducem aminte tuturor că în prezent bugetele locale sunt lipsite de surse financiare destinate drumurilor intravilane. În același timp, lungimea acestor drumuri este de circa 40 000 km, ceea ce înseamnă de zece ori mai mult decât lungimea drumurilor naționale. Totodată, pe parcursul întregii perioade de independență a Republicii Moldova, bugetele locale nu au avut niciun leu alocat pentru întreținerea drumurilor din satele și orașele noastre. În același timp, toate obiecțiile și rezervele față de introdu-

cerea acestui impozit invocate formal de Ministerul Transporturilor și de unii deputați sunt absolut neîntemeiate și ușor de depășit printr-un dialog civilizat și prin introducerea precizărilor corespunzătoare în proiectul de lege.

Prin urmare, în baza celor menționate mai sus, CEREM:

1. Examinarea obiectivă și restabilirea dreptății în cazul primarului de Taraclia. De asemenea, cerem Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Suprem al Procurorilor să examineze acest caz și să dea apreciere acțiunilor judecătorilor/procurorilor care adoptă astfel de decizii ce afectează grav imaginea instituțiilor respective.
2. Oprirea tuturor presiunilor asupra primarilor și altor aleși locali din Republica Moldova pe criterii politice, cu folosirea în acest scop a instituțiilor statului. Tuturor colaboratorilor organelor de control, anchetă și judiciare le cerem să-și facă datoria în cel mai corect mod și să-și amintească de onoarea și demnitatea de ofițeri/judecători și funcționari publici, care au ajuns în ultimul timp în subsolul încrederii din partea populației.
3. Promulgarea și publicarea Legii nr. 2474, pentru a exclude orice speculații privind interesele obscure și presiunile care se exercită asupra instituțiilor statului în acest caz.
4. Președintelui parlamentului, majorității parlamentare și deputaților, să se întoarcă cu fața spre autoritățile și comunitățile locale și să nu excludă din politica bugetar-fiscală măsurile destinate consolidării bazei fiscale (impozitul pe autovehicule și impozitul funciar).
5. Consiliului Europei, Uniunii Europene, SUA și altor parteneri de dezvoltare ai Republicii Moldova, să monitorizeze cât mai atent cazul primarului de Taraclia și alte cazuri similare, procesul de descentralizare și consolidare a autonomiei locale din Republica Moldova, deoarece, fără reforme profunde și reale în acest domeniu, toate eforturile de a moderniza și europeaniza Republica Moldova vor fi sortite eșecului.

**DECLARAȚIE-APEL
ADOPTATĂ ÎN CADRUL ADUNĂRII GENERALE A CONSILIULUI
AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN ROMÂNIA ȘI REPUBLICA MOLDOVA
(CHIȘINĂU, 11.05.2018)**

Continuând, prin înălțatoarea **DECLARAȚIE-APEL**, adoptată pe data de 22 mai 2015, la Alba Iulia, județul Alba, în ANUL CENTENARULUI – 2018,

păstrând memoria vie a ultimului secol, marcați de neîmplinirea idealurilor pentru care s-au jertfit înaintașii noștri, astfel încât Prutul să ne unească, nu să ne despartă,

uniți în cuget și-n simțiri, purtând aceeași eșarfă tricoloră, aici în municipiul Chișinău, **Adunarea generală a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova**, constituită pe data de 24 mai 2013, la Chișinău, **întrunită în cea de-a III-a sesiune ordinară, astăzi, 11 mai 2018, călăuziți de interesele actuale ale colectivităților locale din cele două țări-surori**, pe care le reprezentăm **în calitatea noastră de primari**,

facem următoarea declarație, care se constituie și într-un apel față de Guvernul României, față de Guvernul Republicii Moldova, față de oricare alt guvern al Uniunii Europene ori al oricărui alt stat din Europa și din lume, implicit față de Ambasadatele din București și Chișinău, față de orice organizație europeană ori extraeuropeană, față de mass-media, față de toți cetățenii care și-au pus încrederea în noi atunci când ne-au votat, că-i putem reprezenta cu cinste oriunde ne-am afla, ca autorități ori ca simpli cetățeni:

1. Colectivitățile locale, democrația locală, autonomia locală, cooperarea descentralizată și autoritățile administrației publice locale constituie pilonii oricărui regim democratic, conștienți că în absența acestora ne situăm în afara cadrului specific european.
2. Desăvârșirea unui sistem administrativ bazat pe democrație locală, cooperare descentralizată și autonomie locală este esențială în vederea asigurării pârgurilor specifice autorităților publice locale pentru dezvoltarea sustenabilă a colectivităților locale și pentru creșterea calității serviciilor publice.
3. Convinși de eficiența unei abordări de jos în sus la nivel administrativ susținem guvernarea pe mai multe niveluri, recunoscând, în acest sens, nevoia de a colabora în parteneriat pentru a realiza o coeziune economică, socială și teritorială mai puternică în cele două state. Niciun nivel nu poate face față singur provocărilor cu care se confruntă. Putem soluționa problemele concrete ale cetățenilor numai printr-o mai bună cooperare și prin intermediul proiectelor comune, în vederea abordării provocărilor comune care ne așteaptă.
4. Atragem atenția asupra faptului că, în pofida vitregiilor istorice, satele/comunele din Republica Moldova au păstrat tot ce era specific poporului nostru: istoria, tradițiile, limba, cultura și tricolorul. De aceea, orice inițiativă de reorganizare teritorială și reducere a satelor, urmează a fi tratată cu o mare atenție și responsabilitate, pentru a nu aduce prejudicii irecuperabile fundamentului culturii naționale.

5. Convinși de importanța colaborării veritabile între nivelul de guvernare central și local în vederea realizării unei legislații eficiente și practice în domeniul administrației publice locale, solicităm întărirea reală a instituției prin consultarea structurilor asociative ale administrației publice locale în procesul legislativ cu impact local.
6. În vederea întăririi legăturilor între cele două state-surori, propunem organizarea, cel puțin anual, a unei ședințe comune între Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova, cu participarea reprezentanților Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova; Cu această ocazie să se prezinte public **Memorandumul cuprinzând acțiunile concrete întreprinse în scopul apropierii celor două țări-surori pe toate dimensiunile: instituțional, legal, economic, social etc.**
7. **Solicităm recunoașterea oficială și susținerea din partea guvernelor ambelor state a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova, în calitate de platformă comună de promovare a valorilor europene în guvernarea locală și consolidarea relațiilor între colectivitățile locale din ambele state.**
8. Solicităm promovarea activă a includerii reprezentanților CALM/APL din Republica Moldova în toate structurile UE, responsabile de domeniul administrației locale și regionale, în calitate de membri asociați sau cu statut de observatori. Sau, includerea unor reprezentanți ai CALM în delegațiile oficiale a structurilor asociative ale APL din România, pe lângă organizațiile respective din UE.
9. Solicităm ca *Reprezentanța Permanentă a României pe lângă Uniunea Europeană* să se redefiniească drept **Reprezentanța Permanentă a României și Republicii Moldova pe lângă Uniunea Europeană**, iar dacă aceasta nu ar fi posibil, în structura ei să existe persoane angajate din partea Republicii Moldova.
10. Semnalăm necesitatea creării unui fond special de susținere a colectivităților locale din Republica Moldova prin concentrarea finanțărilor europene și românești, cu simplificarea și uniformizarea procedurilor de accesare a fondurilor, respectiv, cu realizarea unei gestiuni autonome a acestui fond, care să asigure acces egal, apolitic și transparent pentru fiecare colectivitate locală; toate acestea să se realizeze numai prin organisme instituite pe principii paritare, între reprezentanții autorităților administrației publice centrale, locale, structurile asociative ale APL și Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova.

11. Pornind de la datoria frățească de sprijin și cooperare, pe principii de reciprocitate, Asociația Comunelor din România va folosi toate pârghiile pe care le deține la nivel internațional în vederea promovării perspectivei europene a Republicii Moldova la nivelul instituțiilor și organizațiilor UE și internaționale.
12. În vederea întăririi colaborării interinstituționale între autoritățile publice locale de pe cele două maluri ale Prutului, susținem instituirea de către Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova a unui program extins de informare și/sau de formare profesională pentru funcționarii din administrația publică locală în vederea schimbului de cunoștințe, experiențe și bune practici.
13. Învățând din experiența trecutului, considerăm că uniformizarea legislației a celor două state ar putea facilita procesul de integrare europeană a Republicii Moldova, propunem crearea unui program de corelare/adaptare/ajustare a cadrului legal din domeniul administrației publice locale din Republica Moldova la cel din România cu participarea experților din România.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

VI PROPUNERI ȘI DOCUMENTE DE POZIȚIE ALE CALM

ADRESAREA PRIVIND PERFEȚIONAREA PROGRAMULUI GUVERNULUI PENTRU ANII 2011-2014, APROBATĂ LA ȘEDINȚA BIROULUI EXECUTIV AL CALM (12.01.2011)

Pe parcursul ultimei perioade (1,5 ani) au survenit mai multe schimbări pozitive care insuflă un anumit optimism și speranța că, după decenii de desconsiderare a importanței reformei administrative și descentralizării, se creează premisele necesare pentru ca lucrurile în Republica Moldova să se miște în direcția necesară. În acest context, CALM a venit cu o analiză succintă și obiectivă a situației actuale, precum și cu propuneri privind avansarea în cadrul procesului de descentralizare administrativă și consolidare a autonomiei locale către Guvernul Republicii Moldova. Așadar, întru avansarea procesului de descentralizare administrativă, de consolidare a autonomiei locale și dezvoltare regională și locală, CALM vine cu următoarele recomandări pentru noul program al guvernului pentru anii 2011-2012:

- I. Reforma administrației publice centrale și locale, consolidarea autonomiei locale, descentralizarea și dezvoltarea regională – toate trebuie să fie prevăzute/păstrate expres în calitate de una dintre prioritățile de bază ale guvernului pentru următorii patru ani.** Mai mult ca atât, considerăm că această prioritate trebuie să fie pe primul loc printre prioritățile guvernului din cadrul programului său, determinată de ineficiența profundă a sistemului de administrație publică și de calitatea extrem de scăzută a tuturor serviciilor publice prestate în prezent. Considerăm că, fără un progres real în domeniul respectiv, atingerea performanțelor în alte domenii, precum integrarea europeană, dezvoltarea economică, protecția socială, lupta cu sărăcia și creșterea bunăstării populației etc., va fi practic imposibilă. Republica

Moldova are nevoie, în regim de urgență, de o schimbare fundamentală și de principiu a sistemului de administrare publică centrală și locală, în conformitate cu standardele și normele europene. De asemenea, considerăm că există o legătură indispensabilă și o tangență absolută între reforma administrației publice centrale și a celei locale, realizarea lor separată fiind imposibilă. În acest sens, considerăm că majoritatea obiectivelor și acțiunilor prioritare din cadrul programului de activitate al guvernului „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare” pe perioada 2009-2013 sunt relevante, urmează a fi păstrate și incluse în noul program guvernamental pentru perioada 2011-2015.

II. Crearea unui cadru instituțional și funcțional corespunzător și efectiv, care să reprezinte instrumentul și să asigure realizarea obiectivului de reformare a administrației publice, descentralizării și consolidării autonomiei locale la toate nivelele de administrație publică. Acest obiectiv este unul de esență și rezultă din experiența negativă anterioară. În lipsa unei instituții publice (guvernamentale) care să fie înzestrată cu suficientă autoritate, cu instrumente și resurse pentru a face față provocărilor și a promova descentralizarea și reformele necesare în raport cu alte autorități publice centrale, orice efort în domeniul dat, cu siguranță, va fi blocat, tergiversat și lipsit de succes. În acest context și în legătură cu anunțarea lichidării funcției de ministru de stat, ne exprimăm îngrijorarea privind asigurarea cadrului instituțional necesar promovării reformelor din domeniul dat.

Totodată, este absolut necesară stabilirea legăturii permanente și strânse dintre guvern, parlament, comisia paritară și președintele țării pentru asigurarea coordonării efective în cadrul procesului de luare a deciziilor politice, cristalizarea lor în documentele legislative, aprobarea și controlul riguros asupra implementării lor.

În acest scop, considerăm că e necesar să fie create structuri și instituții corespunzătoare în cadrul parlamentului, guvernului și ministerelor. În special, propunem următoarele alternative:

1. La nivel de guvern, în afara revitalizării activității comisiei paritare:
 - instituirea unei funcții de viceprim-ministru, responsabil de coordonarea reformei administrației publice centrale și locale, descentralizare și dezvoltarea regională;
 - instituirea Ministerului Administrației Publice și Dezvoltării Regionale, conducătorul instituției respective având funcția de viceprim-ministru;
 - demilitarizarea și transformarea Ministerului de Interne în Ministerul Internelor și Administrației Publice (Administrației și Internelor) etc.;

2. La nivel de parlament, reeditarea comisiei speciale pentru consolidarea autonomiei locale și descentralizare, responsabilă de perfecționarea cadrului legal din domeniul dat;
3. La nivel de ministere și alte autorități publice centrale, crearea unor grupuri de lucru (comisii) pe problemele descentralizării.

Altfel, autoritatea și nivelul de luare a deciziilor sunt foarte scăzute și necorespunzătoare importanței și amplitudinii unei reforme atât de profunde și cu influență atât de mare asupra societății. Reforme care vor atinge neapărat competențele și interesele altor ministere și agenții de stat. De asemenea, considerăm că păstrarea atribuțiilor de coordonare a procesului de descentralizare pentru cancelaria reformată și în lipsa statutului de membru al guvernului pentru conducătorul ei nu va fi benefică pentru avansarea procesului în domeniul dat.

III. Implicarea reală și eficientă a autorităților publice locale în procesul decizional național. Edificarea unui dialog direct, sistematic, instituționalizat, constructiv și real, între guvern și APL prin intermediul structurilor sale asociative, datorită căruia niciun act care vizează APL nu va putea fi adoptat fără consultarea sau avizul prealabil al CALM. APL, prin intermediul CALM, trebuie să devină parteneri ai dialogului social și să fie implicate plenar în procesul de elaborare a deciziilor din stat. Lipsa unei astfel de abordări și a dialogului, pe de o parte, distorsionează activitatea și mesajele guvernului în teritoriu după principiul telefonului stricat, creând o percepție negativă față de autoritățile centrale, iar pe de altă parte, lipsa unui format permanent și efectiv de consultări cu APL în cadrul procesului decizional duce la apariția unor acte normative și legislative contrare principiilor autonomiei locale și descentralizării.

Astfel, în calitate de acțiuni prioritare, se propun:

- introducerea expresă în cadrul legal a obligativității consultării Congresului Autorităților Publice Locale din Moldova (CALM) în toate problemele ce vizează APL, prin modificarea corespunzătoare a Legii privind administrația publică locală, Legii privind actele legislative, Legii cu privire la actele normative;
- prevederea dreptului reprezentanților CALM de a participa la ședințele guvernului cu drept de vot consultativ, prin modificarea Legii guvernului, Legii privind APL și altor acte normative și legislative;
- acordarea dreptului CALM la inițiativă legislativă și a dreptului de a sesiza Curtea Constituțională în problemele ce vizează drepturile și interesele legitime ale APL și colectivităților locale pe care le reprezintă;

- elaborarea legii „ghilotinei” în privința actelor normative contrare principiilor autonomiei locale, Legii descentralizării administrative și Legii privind administrația publică locală, precum și a actelor adoptate cu încălcare principiului consultării obligatorii a autorităților locale.

Mai mult ca atât, acest obiectiv urmărește facilitarea reformelor și corespunde întru totul cu unele documente și recomandări de ultimă oră ale diverselor structuri ale Uniunii Europene, conform cărora este absolut necesar ca autoritățile publice locale și, în special, CALM să fie incluse în toate procesele de luare a deciziilor la nivel național, de a asigura APL cu dreptul la inițiativă legislativă, cu dreptul de a asista în calitate de observator și vot consultativ la ședințele guvernului și de a implica APL în negocierea Acordului de asociere la UE și pregătirea programelor de asistență din partea organizațiilor internaționale și a donatorilor (a se vedea, în acest sens: Avizul Comitetului Regiunilor al UE pe tema „Punerea în aplicare a Politicii Europene de Vecinătate și, în special, a Inițiativei privind Parteneriatul Estic: modernizarea, reformele și capacitatea administrativă a autorităților locale și regionale din Republica Moldova”, adoptat la Bruxelles, în ședința plenară din 6 octombrie 2010).

IV. Divizarea clară a etapelor și stabilirea priorităților pe termen scurt, mediu și lung în cadrul procesului de reformă și descentralizare. În acest sens, este extrem de important ca la prima etapă (pe termen scurt) să fie elaborate și implementate un set de măsuri orientate spre consolidarea autonomiei locale și a capacităților autorităților locale, precum și pentru ca autoritățile publice locale și populația să vadă și să simtă anumite îmbunătățiri ale situației existente drept rezultat al acțiunilor guvernului în domeniul descentralizării. Astfel va fi creat fundalul pentru continuarea descentralizării și reformei administrației publice locale. Pentru realizarea acestui obiectiv, trebuie elaborate pachete de acte normative și legislative pe domenii, care să permită descătușarea APL, creșterea surselor de venit, creșterea autorității APL și lărgirea capacităților lor în exercitarea competențelor legale.

Focalizarea doar pe priorități și obiective pe termen lung (de exemplu, elaborarea și aprobarea de strategii) ar putea provoca apatia și reticența față de descentralizare și obiectivele acesteia.

Astfel, printre măsurile care trebuie și pot fi realizate în regim de urgență pot fi menționate:

- a) În domeniul consolidării autonomiei organizaționale și funcționale: eliminarea contradicțiilor legale și interdicțiilor APL de a stabili în mod autonom organigrama și statele de personal, prin oferirea dreptului

de a decide de sine stătător numărul angajaților, în funcție de particularitățile și necesitățile localității respective. O soluție, în acest sens, ar fi stabilirea, cu titlu de recomandare, a unei cote din bugetul local care să fie destinată cheltuielilor de personal.

b) În domeniul consolidării autonomiei financiare:

- schimbarea sistemului de defalcare a impozitului pe venit a persoanelor fizice conform vizei de reședință, revizuirea sistemului de taxe locale;
- oferirea dreptului APL de a introduce taxe locale noi în funcție de specificul localității;
- stabilirea relațiilor directe între Ministerul Finanțelor și APL de nivelul I și II;
- eliminarea dependenței între diferite nivele de administrație publică locală la elaborarea bugetelor locale și eliminarea posibilităților de negociere a resurselor financiare între nivelul I și II al APL;
- elaborarea, aprobarea și publicarea unui act privind normativele de finanțare a educației și altor servicii;
- delimitarea clară în cadrul transferurilor a resurselor pentru competențe delegate și a celor cu destinație generală;
- introducerea obligativității de a recupera integral și necondiționat prejudiciile cauzate APL prin modificările cadrului normativ pe parcursul anului, care au dus la micșorarea veniturilor APL;
- elaborarea și aplicarea mecanismului de consultare obligatorie și prealabilă a APL în procesul elaborării bugetului național, politicilor fiscale și altor documente din domeniul finanțelor publice care se referă la APL, inițierea procesului de elaborare și adoptare a unui nou sistem de finanțe publice locale etc.

c) În domeniul consolidării statutului alesului și funcționarilor locali:

- revizuirea condițiilor de salarizare, acordare de concedii, pensio-nare și alte măsuri de protecție socială pentru primari, cu scopul de a asigura un statut social corespunzător unei autorități publice locale și a elimina discriminările în raport cu alți salariați din teritoriul administrat;
- revizuirea statutului actual al funcționarilor din cadrul APL, pentru a delimita funcționarii din cadrul autorităților publice centrale, a stabili unele reguli speciale și a acorda competențe depline APL de a influența procesul de angajare, promovare, stimulare și concediere a funcționarilor locali.

d) În domeniul consolidării autonomiei locale patrimoniale:

- adoptarea Legii privind proprietatea unităților administrativ-teritoriale, prin care să fie reglementate detaliat regimul juridic al patrimoniului local, modul și procedura de delimitare a bunurilor domeniului public și privat local, registrul patrimoniului UAT etc.;
 - adoptarea unei hotărâri de guvern prin care să fie transferate în proprietatea unităților administrativ-teritoriale obiectivele acvatice și resursele naturale de pe teritoriul lor, în conformitate cu prevederile Codului apelor și ale altor acte legislative, astfel fiind create surse de venit suplimentare și sigure pentru bugetele locale;
 - revizuirea modalității de a stabili prețul normativ asupra terenurilor, inclusiv a modului de determinare a coeficientului pentru privatizarea terenurilor aferente, oferindu-le APL dreptul de a stabili prețul în funcție de prețul de piață din regiunea respectivă, interesul de a atrage investitori sau de a acumula surse la bugetul local;
 - elaborarea și adoptarea Legii privind cooperarea intermunicipală, care să ofere posibilitatea prestării serviciilor publice în comun de mai multe primării;
 - revizuirea cadrului legal din domeniul cadastrului imobiliar pentru a crește accesul APL la informația cadastrală și a reduce costurile și plățile APL pentru înregistrarea patrimoniului local și alte operațiuni cadastrale;
 - elaborarea și aprobarea unui program de susținere a procesului de elaborare a planurilor strategice de dezvoltare social-economică și a planurilor urbanistice ale tuturor localităților, pentru a facilita accesul APL la fondurile europene importante destinate dezvoltării infrastructurii locale.
- e) *În domeniul descentralizării și eficientizării sistemului de achiziții publice cu participarea APL:*

Deși de mai mulți ani se vorbește despre și se semnalează un șir de probleme importante și evidente din domeniul achizițiilor publice, care este unul foarte centralizat și birocratizat în raport cu autoritățile locale, constatăm că, din păcate, carul nu se mișcă din loc. Ba, mai mult ca atât, există semnale de ultimă oră că, în loc să se perfecționeze, sistemul se centralizează și birocratizează și mai mult. În acest sens, se cer acțiuni urgente întru depășirea următoarelor probleme:

- valoarea mică a bunurilor și lucrărilor care pot fi procurate conform procedurilor mai simplificate; în consecință, efortul, timpul, resursele cheltuite pentru organizarea unor proceduri de achiziții depășesc deseori valoarea beneficiilor urmărite;
- situația actuală stimulează irosirea de mijloace publice, achitarea unor prețuri exagerate pentru bunuri, lucrări și servicii achizițio-

- nate, precum și împiedică stimularea participării agenților economici locali, care, de regulă, oferă prețuri mult mai convenabile;
- lipsa unor subdiviziuni teritoriale ale Agenției de achiziții publice face ca APL să suporte cheltuieli suplimentare și să irosească timp și resurse materiale.

f) *În domeniul stimulării dezvoltării regionale și consolidării teritoriale: discutarea și acordarea, în regim de urgență, a statutului de municipii orașelor Ungheni, Orhei, Cahul și Soroca și crearea așa-numiților poli de creștere.*

V. Trebuie să fie pornit procesul de descentralizare în fiecare sector aparte, în baza evaluării și analizei fiecărui serviciu prestat de autoritățile centrale și subdiviziunile lor desconcentrate. În acest sens, trebuie să se porceadă la elaborarea evaluărilor și strategiilor sectoriale de descentralizare.

VI. Este absolut esențială asigurarea implicării cât mai mari a autorităților publice locale de nivelul I și II în procesul de dezvoltare regională. În această ordine de idei, trebuie să fie reconsiderate principiile și sistemul actual decizional, să fie implicate mai larg în acest proces autoritățile publice locale de nivelul I (inclusiv în administrarea Fondului regional) și să fie create condițiile necesare pentru stimularea optimizării administrativ-teritoriale, care vor permite ajustarea structurilor APL la structurile regionale, inclusiv prin stimularea diferitor forme de cooperare intermunicipală și interraională.

VII. Este necesară o abordare integrată a problematicii descentralizării și consolidării autonomiei locale în cadrul majorității componentelor programului de guvernare. Consolidarea autonomiei locale, descentralizarea și reforma administrației publice se referă la toate sferele societății, iar acest element urmează să fie reflectat, într-o formă sau alta, în cadrul tuturor componentelor programului de guvernare. Aceasta rezultă și din rolul sporit pe care trebuie să-l joace APL în procesele de reformare și revigorare a tuturor sectoarelor vieții sociale și economice, precum și din rolul care este asigurat în astfel de cazuri pentru APL în țările Uniunii Europene, principalul partener strategic al Republicii Moldova în vederea aderării la Comunitatea Europeană. De asemenea, această cerință rezultă și din Recomandările recente ale Comitetului Regiunilor al UE pentru Republica Moldova din 6 octombrie 2010.

Propunem ca, alături de reflectarea problematicii ce ține de reforma administrației publice, descentralizarea și consolidarea autonomiei locale, să

fie inclusă și prezentarea perspectivei locale și a anumitor aspecte ale descentralizării și autonomiei locale în cadrul noului program de guvern, cu următoarele componente și formulări:

- 1) promovarea stabilirii mediului de afaceri și climatului investițional la nivel local, favorabile dezvoltării economice locale (la capitolul *Politici economice și financiare*; a) *Mediul de afaceri, Obiective de guvernare în Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Integrarea Europeană: Libertate, Democrație, Bunăstare”*);
- 2) consolidarea capacităților administrațiilor publice locale în atragerea de fonduri de la instituții naționale și internaționale, publice și private, pentru dezvoltarea locală (la capitolul *Politici economice și financiare*; a) *Mediul de afaceri, Acțiuni prioritare*);
- 3) dezvoltarea autonomiei financiare locale și a relațiilor transparente, previzibile și obiective dintre bugetele de stat și bugetele ATU (la capitolul *Politici economice și financiare*; c) *Politica bugetar-fiscală și gestionarea finanțelor publice, Obiective de guvernare*);
- 4) stabilirea unui dialog viabil, a consultărilor permanente și relațiilor de lucru între toate ministerele și agențiile de stat și autoritățile publice locale, conform apelului Comitetului Regiunilor al UE (la capitolul *Administrație responsabilă și eficientă*; a) *Reforma administrației publice centrale, Reformarea procesului decizional*);
- 5) una dintre direcțiile principale de reformare a serviciilor publice și de îmbunătățire a calității serviciilor va fi considerată descentralizarea prestării serviciilor la nivel local (la capitolul *Administrație responsabilă și eficientă*. a) *Reforma administrației publice centrale, Modernizarea serviciilor publice*);
- 6) asigurarea legăturii strânse dintre dezvoltarea regională și administrațiile publice locale de toate nivelurile ca singura cale de asigurare a durabilității dezvoltării regionale (la capitolul *Administrație responsabilă și eficientă*; c) *Dezvoltare locală și regională echilibrată, Obiective de guvernare*);
- 7) consolidarea rolului autorităților publice locale în integrarea europeană și ajustarea la standardele internaționale prin participarea lor la elaborarea acordului de asociere dintre RM și UE, la pregătirea programelor de asistență din partea UE și la structurile de politică europene în domeniul APL, conform adresării Comitetului Regiunilor al UE (la capitolul *Politica externă, Acțiuni prioritare; 1. Integrarea Europeană*).

VIII. O direcție deosebit de importantă este creșterea și asigurarea unei susțineri masive din partea APL și a populației în favoarea procesului de reformă a administrației publice, de descentraliza-

re și consolidare a autonomiei locale. În acest sens, printre acțiunile prioritare se impun: desfășurarea unei campanii largi și sistematice de informare publică, dezbateră publică pe diferite aspecte ale descentralizării și autonomiei locale, implicarea pe larg a mass-mediei în reflectarea problematicii descentralizării și autonomiei locale, care trebuie să devină un subiect de interes public. Numai în acest fel, va fi creat un mediu corespunzător și va crește susținerea acestui proces de cercurile largi ale populației. Un astfel de sprijin este esențial pentru succesul reformei, dar a lipsit cu desăvârșire în perioada anterioară.

În concluzie, Congresul Autorităților Locale din Moldova își declară deschiderea totală, dorința și disponibilitatea de a se implica constructiv, alături de alți actori, în procesul de descentralizare și consolidare a autonomiei locale. Sperăm că, după ani de ezitări și acțiuni declarative în domeniul dat, a venit timpul faptelor. Trebuie să unificăm eforturile autorităților locale și ale celor centrale pentru a edifica un sistem de administrație publică modern, eficient și bazat pe principiile descentralizării și autonomiei locale.

ADRESARE

PRIVIND CAZURILE DE DISCRIMINARE A APL ȘI ÎNCĂLCARE A PRINCIPIILOR AUTONOMIEI LOCALE

În ultima perioadă, la adresa CALM parvin din partea membrilor săi tot mai multe sesizări privind atitudinea discriminatorie a unor instituții și reprezentanți ai administrației publice centrale, desconsiderarea opiniei APL în procesul decizional, precum și în privința lipsei unui mecanism de consultări autentice a autorităților publice locale în procesul de luare a deciziilor și de adoptare a actelor normative care le vizează în mod direct.

Mai mult ca atât, sunt scoase la iveală tot mai multe acte normative, inclusiv recent adoptate, prin care se atestă continuarea practicilor de amestec flagrant în activitatea APL, care uneori ajunge până la absurd prin abordări depășite și contrare tuturor normelor naționale și internaționale actuale ce vizează autonomia locală, descentralizarea și modul de organizare și funcționare a administrației publice locale. În special sunt vizate astfel de domenii precum: salarizarea reprezentanților APL, achiziții publice, impunerea de la centru a unor restricții nejustificate și rupte de realități privind limitele utilizării de combustibil, a telefoanelor, interzicerea telefoanelor mobile pentru APL din sate, discriminarea APL de nivelul I în ceea ce privește acoperirea cheltuielilor de deplasare etc.

Amintim că majoritatea actelor și practicilor respective contravin însuși programului de guvernare și multiplelor declarații ale oficialităților Repu-

blicii Moldova. Ceea ce nu poate să nu afecteze imaginea autorităților centrale atât pe plan intern, cât și cel extern. Mai ales dacă ținem cont de faptul că Republica Moldova se află sub monitorizarea Consiliului European și în curând va apărea un nou raport privind situația democrației locale și conformitatea practicilor din Republica Moldova cu Carta Europeană a Autonomiei Locale.

Astfel, mai jos sunt prezentate doar câteva exemple a celor menționate mai sus și care necesită, în opinia noastră, măsuri urgente și concrete de redresare și corelare cu principiile constituționale și cadrul legislativ al autonomiei locale și descentralizării.

1. Continuarea practicilor de neimplicare și neconsultare efectivă a CALM și autorităților locale în procesul decizional național

Deși CALM a atenționat de mai multe ori autoritățile publice centrale despre cazurile flagrante de încălcare a obligației lor legale de a consulta în procesul de luare a deciziilor și de adoptare a actelor normative, autoritățile publice locale și asociațiile naționale reprezentative ale acestora, aceste încălcări continuă să fie comise și chiar iau amploare în ultima perioadă.

CALM reiterează că obligația de consultare a autorităților locale și a asociațiilor lor reprezentative a fost consacrată atât în convenții internaționale, cât și în legislația națională a Republicii Moldova. Carta europeană a autonomiei locale, ratificată de către Republica Moldova în 1997 și intrată în vigoare din 1 februarie 1998, prevede la articolul 4, pct. 6 următoarele: „colectivitățile locale trebuie să fie consultate, pe cât posibil, în timp util și de o manieră adecvată în cursul procesului de planificare și de luare a deciziilor pentru toate chestiunile care le privesc direct”. Referitor la resursele financiare ale colectivităților locale, art. 9, pct. 6 stipulează că autoritățile locale „trebuie să fie consultate de o manieră adecvată asupra modalităților de atribuire a resurselor redistribuite ce le revin.”

Obligația de a consulta autoritățile locale și structurile lor asociative este expres prevăzută și de legislația Republicii Moldova:

- **Legea cu privire la descentralizarea administrativă nr. 435-XVI din 28.12.2006 (art. 3, 8, 16);**
- **Legea privind administrația publică locală nr. 436-XVI din 28.12.2006 (art. 6 și 81);**
- **Legea cu privire la finanțele publice locală nr. 397-XV din 16.10.2003 (art. 3).**

Însă, în pofida prevederilor legale menționate mai sus, constatăm încălcarea lor sistematică, fiind în continuare elaborate politici și adoptate acte

normative de o importanță majoră pentru administrația locală, fără ca să fie consultate și implicate efectiv autoritățile locale și CALM în calitate de reprezentant al său. De multe ori autoritățile locale și CALM află despre adoptarea unor acte, documente de politici și modificări operate **doar atunci când actul normativ este publicat pe site-ul parlamentului sau deja în *Monitorul Oficial***, când este deja prea târziu de a mai schimba în mod radical ceva în conceptul și structura actului normativ.

Astfel, se creează impresia că autorii proiectelor de acte normative (reprezentanții diferitor APC) trăiesc într-o lume paralelă, se conduc doar de anumite legi (care le sunt avantajoase) și nu cunosc deloc despre principiile și cadrul legal (național și internațional) care guvernează administrația publică locală.

În general, problemele legate de implicarea și consultarea reală a autorităților publice locale și ale CALM pot fi clasificate în felul următor:

- a) **Excluderea și desconsiderarea APL din procesul decizional național și de la elaborarea de politici și acte normative.** De exemplu, proiectul Strategiei naționale de dezvoltare 20/20 a fost elaborat fără ca cel puțin un reprezentant al CALM/APL să fie implicat. Drept rezultat, acest document, în forma lui actuală, conține lacune mari și neglijează în totalitate un astfel de domeniu important ca reforma administrației publice și descentralizarea, fiind bine cunoscut faptul că progresul în orice alte domenii inclus în strategie este strâns legat de succesul și progresul în reformarea administrației publice centrale și locale, de succesul implementării efective a descentralizării. În aceeași ordine de idei, menționăm că pe lângă guvern și alte autorități centrale există o serie de comitete, consilii, structuri (interministeriale, de coordonare etc.) care sunt responsabile de elaborarea politicilor și direcțiilor de politici care vizează direct APL, dar în cadrul cărora nu participă sub nicio formă APL. Astfel, fiind continuate practicile de elaborare a unor politici, fără a fi implicați și întrebați în modul corespunzător cei pe care aceste politici și acte îi vizează.
- b) **Confundarea transparenței decizionale cu obligația legală de a consulta efectiv și în mod corespunzător autoritățile locale și asociațiile sale reprezentative.** De regulă, reprezentanții administrației centrale aduc ca argument plasarea pe site-ul lor a anumitor proiecte de acte, considerând că acest lucru este echivalent cu consultarea. Însă, în cazul dat, este o confundare a transparenței decizionale cu obligația expresă a legii de a consulta autoritățile locale și asociațiile sale reprezentative. Plasarea/publicarea pe site a informației sau proiectelor de acte nicidecum nu poate fi considera-

tă drept consultare. Deoarece Carta europeană a autonomiei locale, Legea privind administrația publică locală, Legea Descentralizării Administrative menționate mai sus prevăd expres că consultarea trebuie să fie efectivă, să se facă în mod corespunzător și în termene utile! Mai mult ca atât, art. 8 din Legea Descentralizării Administrative prevede expres obligația Cancelariei de Stat și a autorităților centrale de a organiza astfel de consultări!

- c) **Consultarea formală a CALM și a autorităților locale.** În astfel de cazuri, chiar dacă opinia CALM este cerută, de cele mai multe ori argumentele sănătoase pe care le aduce asociația în avizele sale sunt omise nemotivat și nu sunt măcar incluse în tabele de divergențe care să ajungă pe mesele deputaților și în comisiile speciale ale parlamentului. Acesta, spre exemplu, a fost cazul ultimelor modificări legislative din domeniul salarizării funcționarilor publici și a funcționarilor publici de demnitate publică. Drept rezultat, efortul logistic, uman și financiar enorm pus la elaborarea actelor respective este pus în pericol prin adoptarea de acte normative/legislative vulnerabile sub aspectul constituționalității prin prisma principiilor autonomiei locale și descentralizării.
- d) **Consultarea are loc la o etapă finală a procesului legislativ sau de luare a deciziilor.** De cele mai multe ori, avizul CALM este cerut deja de comisia de specialitate din parlament sau, în cel mai bun caz, de către Cancelaria de Stat, când proiectul legii este deja aprobat de guvern. Cât de mult poate influența CALM modificarea unui proiect la această etapă? Este oare logic de pus căruța înaintea calului? Și dacă un proiect „finit” este în mod flagrant contrar principiilor autonomiei locale, deci, în consecință ilegal, am putea spune, și atunci CALM vine cu un aviz negativ la etapa finală, întreg efortul și resursele utilizate sunt irosite, pentru că în mod normal procesul ar trebui să fie reluat de la început. CALM consideră că asociația și autoritățile publice locale trebuie să fie implicate în procesul de luare a deciziilor și de elaborare a proiectelor de acte normative chiar din faza inițială, prin discuții prealabile, includerea în componența grupurilor de lucru etc.
- e) **Lipsa oricărei forme de implicare și consultare a opiniei APL.** În aceste cazuri, așa cum s-a menționat și mai sus, opinia APL este ignorată în general, CALM și membrii săi aflând despre existența unor acte normative de o importanță majoră pentru APL doar atunci când actul normativ este publicat în Monitorul Oficial sau pe site-ul Parlamentului. Spre exemplu, **Legea nr. 267 pentru modificarea și completarea unor acte legislative din 23 decembrie 2011**, care conține noi reglementări de o importanță majoră pentru APL, nu a

fost consultată sub nicio formă cu CALM și autoritățile locale. Legea prevede modificări și completări esențiale privind taxele locale (Codul fiscal), precum și referitor la micșorarea valorii estimative a achizițiilor (de la 100 de mii la 50 de mii de lei pentru bunuri și de la 500 de mii la 100 de mii de lei pentru servicii) pentru publicarea obligatorie în *Buletinul achizițiilor publice* a anunțului de desfășurare a concursurilor.

g) *Adoptarea actelor legislative de către comisiile parlamentare de specialitate, fără a implica și consulta în mod corespunzător opinia CALM și autoritățile locale.*

De fapt, se constată că, cu excepția Comisiei Administrație Publică și Dezvoltare Regională (președinte – E. Mușuc), Comisiei Juridice, Numiri și Imunități (președinte – V. Popa) și Comisiei speciale pentru Descentralizare și Consolidarea Autonomiei Locale (președinte – Iu. Țap), comisiile parlamentare nu implică și nu consultă sub nicio formă autoritățile publice locale și CALM în activitatea de examinare a actelor legislative. Aceasta, în pofida faptului că majoritatea actelor legislative care sunt examinate în comisii vizează direct sau indirect autoritățile locale, indiferent de domeniile de specialitate: social, economic, financiar, cultural etc. Consideram că implicarea CALM și a reprezentanților APL, în mod corespunzător și în termene utile, ar contribui esențial la calitatea procesului legislativ și la ajustarea viitoarelor acte legislative la principiile și cadrul legislativ în vigoare din domeniul administrației publice locale și descentralizării.

2. Discriminarea APL în raport cu APC și încălcarea sistematică a principiilor autonomiei locale.

Drept consecință a consultării formale sau a neconsultării sub nicio formă a APL în chestiuni ce le vizează direct în procesul de adoptare a actelor normative, autoritățile locale sunt discriminate, fiind admise mari devieri de la litera și sensul cadrului legal în vigoare care garantează autonomia locală organizațională, operațională și financiară. Mai mult ca atât, această stare de lucruri duce la situații absurde când autoritățile se amestecă în unele domenii care țin de competența excelentă a APL, fără vreun raționament oarecare. Iată mai jos câteva exemple relevante:

- a) Unul dintre cele mai recente cazuri de discriminare este Hotărârea de Guvern nr. 10 din 5 ianuarie 2012 cu privire la delegarea salariaților din entitățile Republicii Moldova, care, în afară de faptul că nu a fost consultată sub nicio formă cu CALM și autoritățile locale, conține anumite prevederi discriminatorii pentru reprezentanții autorităților locale de nivelul unu, care în mod absolut nemotivat

sunt puși pe trepte inferioare în raport cu reprezentanții autorităților publice de alte niveluri.

Notă. Au fost încălcate în special art. 109 al Constituției, art. 6 al Legii APL, art. 3 al Legii Descentralizării Administrative, Carta europeană a autonomiei locale (art. 4 alin. 6).

- b) Guvernul și Ministerul Finanțelor știu mai bine și stabilesc de câtă benzină are nevoie un primar! Hotărârea de Guvern nr. 1404 din 30.12.2005 privind reglementarea utilizării autoturismelor de serviciu de către autoritățile administrației publice. Punctul 7 din Hotărâre stipulează: „Se permite consiliilor locale să adopte decizii de a plăti primăriilor satelor (comunelor) și orașelor, care nu au în dotare autoturisme de serviciu, o compensație lunară pentru utilizarea autoturismului sau a motocicletei proprii în limita costului a 50-80 și, respectiv, a 15-30 litri de benzină, în funcție de distanța până la centrul unității administrative de nivelul doi.” Conform prevederilor constituționale și legale în vigoare (Legea Republicii Moldova cu privire la administrația publică locală (art. 6, 10), între autoritățile centrale și cele locale nu există raporturi de subordonare. De asemenea, legea stipulează că raporturile dintre autoritățile publice centrale și cele locale au la bază principiile autonomiei, legalității, transparenței și colaborării în rezolvarea problemelor comune. Ca urmare, în prezent, **Guvernul nu poate adopta acte obligatorii pentru administrația publică locală, ci doar acte de recomandare.** Așadar, cu ce drept Guvernul, Ministerul Finanțelor și alte autorități centrale își arogă dreptul de a „permite” sau de a interzice consiliilor locale să adopte decizii și de a limita volumul de benzină care se cuvine primarului sau altui reprezentant al autorității locale în exercitarea atribuțiilor sale? Cine știe mai bine de câtă benzină are nevoie un primar? De ce Ministerul Finanțelor trebuie să se ocupe cu astfel de lucruri de importanță „majoră” și să se amestece în activitatea APL? Oare autoritățile locale deliberative și executive nu cunosc mai bine și nu pot să-și rezolve ele singure aceste chestiuni? Pe de o parte, guvernarea centrală nu asigură o bază fiscală adecvată și nici transferuri interbugetare suficiente pentru finanțarea activității APL și a proiectelor de infrastructură, pe de altă parte, de la primar se așteaptă să inițieze proiecte, să aducă investiții în localitate, să rezolve problemele comunității, dar cumva, fără să iasă din localitate, pentru că cineva din guvern, care a elaborat hotărârea de guvern, știe mai bine de cât combustibil are nevoie primarul. Mai mult ca atât, organele de control iau ca obligație chiar și recomandările guvernului. Deși, de regulă, astfel de resurse sunt planificate din bugetul local și aprobate prin

decizia consiliului local, organele de control se iau de toate nimicurile și se consideră mai importante decât un ales local, care are votul de încredere al întregii comunități. Această atitudine nu contribuie deloc la crearea unui mediu favorabil de activitate în cadrul APL și pentru conlucrarea eficientă cu autoritățile centrale. Vrem dezvoltare, dorim europenizare, dar ne cramponăm de practici mărunte și depășite, în loc să oferim libertatea necesară autorităților locale și să recunoaștem dreptul lor plenipotențiar de a rezolva problemele de interes local, pentru ca în final să rezolvăm problemele reale cu care se confruntă țara și administrația locală în special.

- c) Primarii de sate/comune nu au dreptul la telefon mobil, iar Guvernul și Ministerul Finanțelor stabilesc de câte linii de telefon are nevoie o primărie de oraș sau sat! Hotărârea Guvernului nr. 1362 din 22.12.2005 cu privire la aprobarea Normativelor vizând numărul abonamentelor de telefoane de serviciu, faxuri, telefoane mobile pentru colaboratorii autorităților administrației publice (cu excepția legăturii telefonice guvernamentale).

Documentul în cauză stipulează: „Aceste normative reglementează numărul abonamentelor de telefoane, faxuri, telefoane mobile pentru utilizare în exercițiul funcțiunii de către colaboratorii Aparatului Guvernului, ministerelor, altor autorități administrative centrale de pe lângă Guvern, subdiviziunilor lor teritoriale și **autorităților administrației publice locale.**” Ca și în cazul ilustrat mai sus, prin aceste normative se încalcă flagrant principiile autonomiei locale, ale nesubordonării APL administrației publice centrale, a existenței unor bugete autonome și independente a autorităților locale. Conform acestor „normative”, primăriile satelor au dreptul doar la un număr de telefon fix pentru primar, unul pentru secretar și o linie pentru 3-5 lucrători, o linie de fax și **niciun număr de telefon mobil, iar primăriile orașelor și municipiilor – doar un număr de telefon mobil.** Parcă nu ar fi suficient că primarii și alți lucrători din administrația locală primesc salarii derizorii, ei mai trebuie să acopere din resursele proprii cheltuielile pentru convorbirile telefonice făcute în interes de serviciu. Până unde se poate merge cu imixtiunea autorităților centrale în treburile autorităților locale, dacă se ajunge până la a interzice autorităților locale folosirea telefonului mobil?

Prin urmare, în temeiul celor menționate mai sus și în numele tuturor membrilor săi, autoritățile locale de nivelul unu și doi, CALM cere:

1. Respectarea cadrului legal din domeniul autonomiei locale și decentralizării în procesul de elaborare a actelor normative și legislative. În special, respectarea Constituției, Cartei europene a autonomiei locale, Legii Administrației Publice Locale și Legii Descentralizării Administrative.

2. Eliminarea în regim de urgență a prevederilor discriminatorii și cu încălcarea principiilor autonomiei locale menționate mai sus.
3. Crearea unui grup de lucru, cu participarea reprezentanților CALM, Cancelariei de Stat și, după caz, cu participarea reprezentanților parlamentului și altor autorități publice centrale, în vederea identificării și eliminării prevederilor contrare principiilor constituționale ale autonomiei locale, precum și în scopul asigurării caracterului de recomandare a tuturor actelor guvernamentale de acest gen pentru APL.
4. Asigurarea implicării și consultării efective a reprezentanților autorităților locale și CALM în procesul de elaborare a actelor normative și legislative, prin includerea lor în grupurile de lucru și invitarea de a participa la ședințele comisiilor respective.

În acest scop, CALM își anunță disponibilitatea de a se implica în grupurile de lucru și de a oferi autorităților centrale, instituțiilor statului, guvernului asistența necesară în identificarea acestor acte normative și asigurarea compatibilității lor cu rigorile cadrului legal național și internațional din domeniul autonomiei locale și descentralizării.

**ADRESAREA
DIRECTORULUI EXECUTIV AL CALM, VIOREL FURDUI,
ÎN VEDEREA EXCLUDERII PREVEDERII NORMATIVE
PRIN CARE SUNT ÎNCĂLCATE PRINCIPIILE AUTONOMIEI
LOCALE (20.07.2012)**

Stimate Dle Prim-ministru,

În legătură cu depistarea mai multor acte normative guvernamentale care contravin **principiilor autonomiei locale și afectează imaginea administrației centrale**, precum și în vederea alinierii Republicii Moldova la Recomandarea 322 din 22 martie 2012 a Congresului Puterilor Locale și Regionale a Consiliului European, CALM vine cu următoarele propuneri:

I. Hotărârea de Guvern nr. 1404 din 30.12.2005 privind reglementarea utilizării autoturismelor de serviciu de către autoritățile administrației publice

1. Se propune abrogarea punctelor 2 și 7, precum și a Anexei nr. 2.

II. Hotărârea Guvernului nr 1362 din 22.12.2005 cu privire la aprobarea Normativelor vizând numărul abonamentelor de telefoane de serviciu, faxuri, telefoane mobile pentru colaboratorii autorităților administrației publice (cu excepția legăturii telefonice guvernamentale)

1. În anexa Hotărârii, la primul paragraf, sintagma „și autorităților administrației publice locale” se propune de a fi exclusă.

2. Abrogarea punctelor 8-11 din anexă.

Notă informativă:

Conform prevederilor constituționale și legale (Legea Republicii Moldova cu privire la administrația publică locală (art. 6), Legea cu privire la descentralizarea administrativă, Carta europeană a autonomiei locale etc., între autoritățile centrale și cele locale nu există raporturi de subordonare, raporturile dintre autoritățile publice centrale și cele locale având la bază principiile autonomiei, legalității, transparenței și colaborării în rezolvarea problemelor comune. Astfel, guvernul și autoritățile centrale nu sunt în drept să dea indicații și să adopte acte cu caracter obligatoriu pentru administrația publică locală, ci doar acte de recomandare. În acest context, constatăm că marea majoritate a actelor adoptate de guvern în ultimii ani, respectă aceste prevederi constituționale, prin folosirea în cazul prevederilor ce se referă la autoritățile publice locale a sintagmei „Se recomandă autorităților publice locale...” În același timp, până în prezent, există o serie de acte normative guvernamentale, adoptate cu mai mulți ani în urmă, care contravin flagrant principiilor autonomiei locale și cadrului legal național și internațional din domeniul dat. Această situație duce la știrbirea imaginii Republicii Moldova în ceea ce privește democrația locală și respectarea angajamentelor sale internaționale în domeniul dat.

În special, ne referim la Hotărârea de Guvern nr. 1404 din 30.12.2005 privind reglementarea utilizării autoturismelor de serviciu de către autoritățile administrației publice și Hotărârea Guvernului nr. 1362 din 22.12.2005 cu privire la aprobarea Normativelor vizând numărul abonamentelor de telefoane de serviciu, faxuri, telefoane mobile pentru colaboratorii autorităților administrației publice (cu excepția legăturii telefonice guvernamentale). Ambele acte normative citate, în partea ce se referă la autoritățile publice locale, contravin flagrant principiilor autonomiei locale. Deoarece, potrivit literei și spiritului prevederilor legale în vigoare, nu este în drept nici guvernul, nici o autoritate publică centrală să stabilească limite în ceea ce privește volumul de benzină care se cuvine autorităților publice locale în exercitarea atribuțiilor sale. Aceasta în primul rând din motive strict legale, menționate mai sus, și din motivul că între autoritățile locale și cele centrale nu există raporturi de subordonare, APL beneficiază de autonomie financiară și decizională deplină în tot ceea ce privește administrarea treburilor publice, fără amestecul altor nivele de administrație publică. În al doilea rând, din punct de vedere practic, astfel de limitări sunt incorecte și lipsite de logică, deoarece, prin indicații de la centru, nu se poate reglementa în mod unitar volumul de combustibil necesar unei APL, existând deosebiri mari între diferite APL în ceea ce privește activitatea lor – unii primari sunt mai activi, alții mai puțin activi. În plus, există diferențe în ceea ce privește aria

ocupată de o unitate administrativ-teritorială – în unele cazuri este vorba de sate mari și mici, în altele – de comune cu mai multe sate și o arie geografică mai mare. Cine știe mai bine de câtă benzină are nevoie un primar? Oare autoritățile locale deliberative și executive nu cunosc mai bine și nu pot să-și rezolve ele singure aceste chestiuni? De asemenea, aceste prevederi limitează capacitatea APL de a căuta și stabili relații de parteneriat, de a atrage investiții și proiecte de infrastructură. Mai mult ca atât, organele de control iau drept obligație chiar și recomandările guvernului. Deși, de regulă, astfel de resurse sunt planificate din bugetul local și aprobate prin decizia consiliului local, organele de control se iau de toate nimicurile și se consideră mai importante decât un ales local care are votul de încredere al întregii comunități. Această atitudine nu contribuie deloc la crearea unui mediu eficient de activitate în cadrul APL și pentru conlucrarea cu autoritățile centrale.

Hotărârea Guvernului nr. 1362 din 22.12.2005 cu privire la aprobarea Normativelor vizând numărul abonamentelor de telefoane de serviciu, faxuri, telefoane mobile pentru colaboratorii autorităților administrației publice (cu excepția legăturii telefonice guvernamentale) conține în general norme absolut absurde și discriminatorii în raport cu APL rurale. În special, se prevede că „Aceste normative reglementează numărul abonamentelor de telefoane, faxuri, telefoane mobile pentru utilizare în exercițiul funcțiunii de către colaboratorii Aparatului Guvernului, ministerelor, altor autorități administrative centrale de pe lângă Guvern, subdiviziunilor lor teritoriale și **autorităților administrației publice locale.**” Ca și în cazul ilustrat mai sus, prin aceste normative se încalcă flagrant principiile autonomiei locale, a nesubordonării APL administrației publice centrale, a existenței unor bugete autonome și independente a autorităților locale. Conform acestor „normative” primăriile satelor au dreptul doar la un număr de telefon fix pentru primar, unul pentru secretar și o linie pentru 3-5 lucrători, o linie de fax și niciun număr de mobil, iar primăriile orașelor și municipiilor – doar un număr de telefon mobil. Parcă nu ar fi suficient că primarii și alți lucrători din administrația locală primesc salarii derizorii, ei mai trebuie să acopere din resursele proprii cheltuielile pentru convorbirile telefonice făcute în interes de serviciu. Este încă un exemplu de imixtiune a nivelului central în treburile autorităților locale, dacă se ajunge până la a interzice autorităților locale folosirea telefonului mobil. Astfel, de situații/acte din start reflecta situația reală privind gradul autonomiei locale dacă o autoritate aleasă de populația unei localități, nu are drept la telefon mobil și nu poate măcar hotări de sine stătător referitor la numărul de linii telefonice (fixe și mobile) de care are nevoie?

Prin urmare, în vederea înlăturării acestor încălcări ale principiilor constituționale ale autonomiei locale și respectării angajamentelor internaționale ale R. Moldova în domeniul democrației locale, CALM vine cu propunerea de abrogare a prevederilor normative menționate mai sus.

Vă mulțumim anticipat!

ADRESARE

CU PRIVIRE LA ANULAREA REPETATĂ A MĂRIII SALARIILOR ÎN MĂRIMILE PREVĂZUTE DE CĂTRE PROIECTUL DE LEGE PENTRU MODIFICAREA LEGII NR. 355-XVI PRIVIND SISTEMUL DE SALARIZARE ÎN SECTORUL BUGETAR DIN 23.12.2005, ADOPTATĂ LA ȘEDINȚA CONSILIULUI DE ADMINISTRARE A CALM (VADUL LUI VODĂ, 06.12.2012)

Stimate Dle Președinte al Republicii Moldova,

Stimate Dle Președinte al Parlamentului Republicii Moldova,

Stimate Dle Prim-ministru al Republicii Moldova,

Stimați membri ai Parlamentului și Guvernului Republicii Moldova,

Prin prezenta, intenționăm a vă aduce la cunoștință situația discriminatorie, de umilință și desconsiderare totală și fără precedent față de persoanele cu funcții de demnitate publică din cadrul APL care există la ora actuală în legătură cu decizia Guvernului de a anula, deja repetat, mărirea salariilor în mărimile prevăzute de către proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 355-XVI cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar din 23.12.2005.

Sporul de 7% sau 10% care se acceptă din partea autorităților statului reprezintă pur și simplu o batjocură față de statutul de persoană cu DEMNITATE publică a primarilor, care denotă, de fapt, atitudinea reală față de reprezentanții autorităților publice locale. Ce ar însemna 7% raportate la un salariu mediu de aproximativ 3000 de lei al unui primar? O atitudine total inadecvată și batjocoritoare în sensul direct al cuvântului.

Mai mult ca atât, în prezent s-a ajuns la o situație cu totul penibilă și absurdă – conducătorul autorității publice locale, persoană cu demnitate publică, este remunerat mai prost decât subalternii săi, o situație ieșită din comun, care nu se supune niciunui raționament și care deja durează mai mult de jumătate de an.

Motivul oficial invocat este deja unul banal pentru Republica Moldova – interdicția din partea Fondului Monetar, lipsa de fonduri și ritmul creșterii economice. Nu se încadrează în niciun tipar logic o astfel de situație și este lipsită de orice credibilitate. Cum se întâmplă că doar cu câteva săptămâni în urmă până la venirea reprezentanților Fondului Monetar totul a

fost agreat, existând și acoperire financiară, iar peste noapte lucrurile s-au schimbat? De ce la noi cu orice ocazie se dă vina pe Fondul Monetar? Cum și cine negociază cu această instituție, fiindcă se creează impresia că termenul de negociere este absolut impertinent și lipsit de sens, chiar mai degrabă o executare incontestabilă a anumitor indicații. Cum și în ce măsură este informat Fondul Monetar despre problemele reale din domeniul APL și cine reprezintă/apără interesele autorităților Locale în negocierile cu Fondul Monetar, dacă chiar reprezentanții administrației centrale nu-și dau seama de gravitatea problemei, admitând astfel de situații? De ce funcționarii Fondului Monetar nu au binevoit să se întâlnească și cu reprezentanții APL și să-i întrebe cum poate un primar, adică o persoană cu funcție de DEMNITATE publică să existe și să-și întrețină familia cu astfel de salarii, neschimbate de zeci de ani, în situația în care prețurile la toate produsele și serviciile au crescut în progresie geometrică? Cum poate fi, în general, realizată reforma privind descentralizarea autonomiei locale despre care se trâmbițează atât de mult, dacă cei mai buni primari și funcționari sunt gata să abandoneze APL din cauza condițiilor de muncă existente? Cine și de ce nu admite APL la întrunirile respective? Poate că am fi chiar de ajutor Guvernului și am fi adus argumente importante pentru a schimba părerea reprezentanților Fondului Monetar, așa cum se face în țările europene, unde acest lucru este o normalitate firească, mai ales în astfel de cazuri, când subiectele discutate vizează direct interesele și drepturile APL.

Orice s-ar spune de la cele mai înalte tribune ale statului în privința APL și descentralizării, ceea ce se întâmplă astăzi în domeniul salarizării persoanelor cu funcții de demnitate publică din APL, este o dovadă elocventă în ceea ce privește atitudinea autorităților statului față de conducătorii APL, fiind tratați cu superficialitate, desconsiderare, lipsă de respect sau neglijență absolută.

Un exemplu în plus în acest sens și pentru a se vedea până unde ajunge această desconsiderare, neîncredere și umilință a APL, poate fi adus și faptul că până în prezent sunt în vigoare și nu au fost anulate acte prin care autoritățile locale din localitățile rurale sunt lipsite de dreptul de a avea chiar și un telefon mobil, limitându-se totodată numărul de telefoane fixe și stabilindu-se de la centru de câtă benzină are nevoie un primar pentru deplasări. (A se vedea HG nr. 1362 din 22.12.2005 și HG nr. 1404 din 30.12.2005.) Despre ce fel de autonomie locală și descentralizare poate fi vorba în aceste cazuri? Nu e decât un control total asupra APL. Însă, în pofida adresărilor din partea CALM și APL privind anularea acestor acte și în pofida declarațiilor și angajamentelor Republicii Moldova în domeniul autonomiei locale, „argumentele” demnitarilor de cel mai înalt nivel

către APL se reduc la: „Voi ați știut unde veniți...”; „...nu vă plângeți...”; „S-a format rând pentru locul dvs. și vor veni alții”, „...vouă și salarii vă trebuie?”, „...ce, nu știți cum să vă faceți salarii?” etc. Oare cum pot fi înțelese și apreciate astfel de abordări și îndemnuri indirecte? Cum putem reforma și moderniza țara cu astfel de abordări și atitudini față de cei aleși direct de popor și la care în curând vor începe să sosească alaiuri de cerșetori de voturi? Ce le veți spune, atunci stimați conducători de țară și lideri de partide?

Nu putem înțelege cui îi este convenabilă o astfel de situație și o astfel de atitudine față de APL, față de cei care sunt cel mai aproape de cetățeni, unicii care beneficiază de votul lor direct și care se bucură, de cea mai înaltă încredere din partea populației conform tuturor sondajelor? Nu sesizăm aici niciun raționament politic, social, juridic etc. Cu ce drept li se îngreădește dreptul autorităților locale la condiții decente de muncă și statut social corespunzător? În orice țară europeană spre care tindem, primarul, conducătorul APL se bucură de un respect deosebit și un statut social și juridic corespunzător, inclusiv în ceea ce privește salarizarea. În Republica Moldova, de noi își amintesc doar în timpul alegerilor.

Dacă cineva consideră că primarii nu sunt în drept să ridice astfel de probleme precum condițiile de muncă și salarizarea greșește amarnic, deoarece anume statutul de conducător al APL impune o atitudine corespunzătoare, inclusiv din punctul de vedere al remunerării, iar în al doilea rând, trebuie să luăm în considerare că majoritatea covârșitoare a primarilor, viceprimarilor și altor conducători ai APL își îndeplinesc cu cinste, dăruire totală și demnitate obligațiile asumate față de cetățeni, venind din domenii diverse: social, agricol, învățământ și alte sfere bugetare, salariul actual fiind sursa lor de bază pentru existență. Să afirmi altceva în acest sens și să faci trimiteri la unele cazuri excepționale înseamnă să îi jignești pe toți cei care frământă glodul și, de fapt, aduc voturi tuturor partidelor etc.

De asemenea, considerăm că este o rușine pentru conducerea țării care admite astfel de situații, când cei mai respectați reprezentanți ai comunităților locale, desemnați în calitate de conducători ai APL sunt puși în situația de a căuta surse de venit suplimentare, pentru a-și asigura minimul de existență! Oare este normal ca primarii cu mai multe mandate și cu realizări demne de urmat să decidă să plece din funcție sau să-și ia concediu ca să muncească la „negru” pe meleaguri străine, pentru a putea asigura un trai normal copiilor săi, de altfel, un fenomen care deja ia amploare în societatea noastră.

Ca rezultat al situației create actualmente în cadrul APL, se instalează o atmosferă foarte tensionată, cu consecințe imprevizibile, când admi-

nistratorii locali, conducători ai APL, sunt descurajați definitiv să-și mai continue funcțiile. Iar declarațiile și promisiunile nu mai au nicio credibilitate.

CALM a atras de mai multe ori atenția factorilor de decizie actuali asupra mai multor probleme actuale și stringente. Am negociat și am acceptat soluții de compromis. Însă, după câte vedem, clișeele de mentalitate și lipsa totală de respect față de reprezentanții APL au ajuns la cote maxime. Iar înțelegerea și soluțiile de compromis la care s-a ajuns cu ministerele respective nu mai înseamnă nimic și sunt lipsite de credibilitate pe viitor.

Prin urmare, Congresul Autorităților Locale din Moldova cere revenirea la varianta proiectului de modificare a Legii nr. 355-XVI cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar din 23.12.2005, discutată și agreeată de CALM, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei și Ministerul Finanțelor. Sperăm, în acest sens, să fim înțeleși și auziți, în caz contrar, unicul mijloc la care mai rămâne să recurgă persoanele cu funcții de demnitate publică din cadrul APL este să-și apere dreptul său la condiții decente de viață, prin toate mijloacele posibile, inclusiv prin proteste.

ADRESAREA

PREȘEDINTELUI CALM, TATIANA BADAN, ȘI DIRECTORULUI EXECUTIV AL CALM VIOREL FURDUI CU PRIVIRE LA DEBLOCAREA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL DESCENTRALIZĂRII ȘI CONSOLIDĂRII AUTONOMIEI LOCALE (08.04.2013)

Stimate doamne și stimați domni deputați,

Situația în domeniul APL este una gravă, nechimbată, procesul de descentralizare și conolidare a autonomiei locale fiind blocat și rămas la nivel de acțiuni declarative și fără relevanță practică. În acest sens, una dintre cele mai importante priorități guvernamentale declarate (descenralizarea și autonomia locală) este lipsită de finalitate și rezultate concrete.

De fapt, constatăm că sistemul actual al APL (dar și cel central) nu mai poate exista în forma actuală, iar situația a ajuns la anumite limite critice în ceea ce privește organizarea, funcționarea și finanțarea APL. Drept dovadă în acest sens, fiind, pe de o parte, doar 38% din realizările planului de acțiuni ale guvernului pentru anul 2012, situația disperată a APL, care a determinat liderii comunităților locale să iasă la o acțiune inedită și de neimaginat până acum – marșul de protest și solidaritate din 1 februarie 2013, la care au participat majoritatea conducătorilor APL și care au cerut, în principal, o descentralizare reală și instrumente efective pentru a putea realiza multiplele sale responsabilități față de cei care le-au încredințat mandate-

le. De asemenea, un semnal de alarmă vine și din partea Consiliului European, prin ultimele rapoarte de monitorizare ale sale, care constată aceleași probleme fundamentale **reiterând** aceleași recomandări care erau adresate autorităților din Republica Moldova încă din anul 2005.

În același timp, mai multe inițiative și proiecte legislative concrete, care sunt în faza finală de adoptare în parlament și care ar urma să detensioneze situația menționată mai sus și să asigure cu adevărat un progres real în domeniul dat, sunt târăgănite și nu se adoptă din motive necunoscute sau formale. Avem în vedere, în particular, proiectele legislative ce vizează finanțele publice locale, accesul la Curtea Constituțională în problemele de autonomie locală, transferul competențelor în domeniul schimbării destinației, achiziții publice etc. În special:

1. Proiectul Legii nr. 4 din 15.01.2013 privind modificarea Legii finanțelor locale și a Codului fiscal

Este bine cunoscut faptul că, începând cu anul 2006, odată cu adoptarea noilor legi în domeniul APL, principala și cea mai gravă problemă care a împiedicat implementarea corespunzătoare a legilor respective a constituit-o lipsa unui sistem de finanțe publice locale corespunzător și neadoptarea unei legi privind finanțele publice locale. Ca rezultat, situația în domeniul descentralizării și APL a rămas practic neschimbată până în prezent, fiind atestate aceleași probleme: politizarea excisivă, dependența totală financiară față de centru, amestec și abuz administrativ, lipsa de capacitate și libertate, lipsa de stimulente etc. Aceasta, în pofida multiplelor declarații și promisiuni la acest capitol și de la cele mai înalte tribune, precum și în pofida criticilor dure din partea instituțiilor europene anume la acest capitol, aduse Republicii Moldova pe parcursul ultimilor zece ani.

De aceea, în prezent, acest proiect de lege (nr. 4 din 15.01.2012) este unul dintre cele mai importante și fundamentale elemente în vederea pornirii cu adevărat a unor schimbări esențiale în domeniul descentralizării și a APL și demonstrării voinței reale pe această direcție prioritară. În acest sens, a fost ales un model care să nu afecteze stabilitatea macroeconomică și socială, fiind găsite surse necesare pentru acoperirea unor dezechilibre. Totodată, oferind APL perspective și posibilități reale de a valorifica mai bine și mai mult potențialul economico-financiar și resursele disponibile ale comunităților pe care le conduc, fără amestecul factorului politic. De asemenea, acest proiect de lege constituie temeiul pentru demararea și deschiderea altor procese importante din domeniul descentralizării administrative și financiare prin: transferul de competențe către APL din diverse domenii, consolidării bazei financiare și economice a comunităților locale,

introducerii achitării impozitului pe venit al persoanelor fizice la locul de reședință, liberalizarea taxelor locale etc.

Trebuie de menționat că acest proiect de lege a fost agreat practic de către toți actorii din domeniul dat, inclusiv CALM, care a venit și cu mai multe propuneri pentru lectura a doua. De asemenea acesta a fost aprobat de Guvern și a primit sprijinul de principiu din partea tuturor comisiilor parlamentare relevante, care au agreat ca această lege să fie votată în prima lectură, iar ulterior și în lectura a doua să se vină cu îmbunătățiri.

De asemenea, actualmente este cel mai prielnic moment pentru adoptarea legii date și implementarea sistemului nou de finanțe, deoarece, este suficient timp pentru pregătirea și asigurarea funcționării lui corezpunzătoare: elaborarea de metodologii, testare, instruirea reprezentanților APL, introducerea modificărilor legislative necesare etc.

În acest context, nu putem înțelege și suntem îngrijorați de faptul că acest proiect de modificări legislative **nu se adoptă și se târăgănează evident din partea unor reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale.** Care conștient sau inconștient, prin astfel de abordări, pur și simplu torpilează implementarea uneia dintre cele mai importante reforme în stat, discreditează, a câta oară în ultimii ani, factorii decizionali care au promis nu odată adoptarea noului sistem de finanțe și, în general, transformă Strategia Descentralizării și tot procesul dat, declarat prioritar, într-o farsă lipsită de orice relevanță.

Consecințele neadoptării și/sau târăgănării în continuare a procesului de adoptare a legii în cauză sunt extrem de dăunătoare atât pe plan intern, cât și extern. În acest sens, ratarea oportunității actuale de a schimba sistemul de finanțe publice locale cât mai urgent, în perspectiva alegerilor parlamentare din 2014, și a celor locale, din 2015, va însemna conservarea situației existente, și blocarea oricăror reforme în domeniul dat cel puțin pe încă trei ani. Deoarece, fără un sistem nou de finanțe publice locale, Strategia Descentralizării și toate acțiunile prevăzute în ea își pierd orice temei și sens. Pe de altă parte, Republica Moldova va fi criticată în continuare pentru lipsa de progrese reale în domeniul democrației locale, neîndeplinirea angajamentelor internaționale, dat fiind faptul că situația finanțelor locale este unul din elementele principale ale atenției din partea instituțiilor europene. Ceea ce este important din perspectiva imaginii Republicii Moldova și demersurilor sale de a fi scoasă de sub monitorizarea Consiliului Europei.

De asemenea, prin târăgănarea adoptării acestei legi, în prezent situația se agravează și se complică tot mai mult, creând confuzie și incertitudine în cadrul APL, dar și în cadrul unor instituții guvernamentale, care trebuie să aibă suficient timp ca să se pregătească pentru introducerea noului sistem

de finanțe. Aceasta deoarece în curând urmează să demareze procesul de elaborare a bugetelor locale pentru anul 2014, care urmau a fi elaborate în baza noilor prevederi legale și care întârzie să vină.

În plus, neadoptarea acestei legi constituie un impediment serios pentru alte inițiative legislative care ar putea influența pozitiv dezvoltarea și mediul de afaceri la nivel local. De exemplu, introducerea impozitului unic în agricultură, în condițiile sistemului actual de finanțe locale, va aduce doar prejudicii și pierderi extrem de mari pentru APL. În același timp, introducerea lui în condițiile unui nou sistem de finanțe locale ar putea aduce beneficii importante pentru bugetele locale și dezvoltarea locală.

2. Proiectul de lege nr. 2474 din 26.10.2012 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative (Codul funciar nr. 828 XII din 25.12.1991; Legea nr. 317-XIII din 13.12.1994 cu privire la Curtea Constituțională; Legea nr. 436-XVI din 28.12.06 privind administrația publică locală ș.a.)

Acest proiect de lege prevede transferarea competenței în domeniul schimbării destinației terenurilor agricole către APL și asigurarea accesului APL la Curtea Constituțională, în cazurile încălcării principiilor autonomiei locale în conformitate cu prevederile Cartei europene a autonomiei locale (art. 11) și recomandările Consiliului Europei. În așa mod, alături de proiectul de lege privind finanțele locale, acesta se înscrie exact în măsurile minime, foarte concrete și reale, de consolidare a autonomiei locale și conformare la standardele europene. Însă constatăm că și această inițiativă întârzie să fie adoptată, fiind invocate diverse temeri și motive subiective.

În acest sens, am dori să menționăm că toate temerile privind pericolele și abuzurile care ar putea avea loc în acest domeniu sunt absolut neîntemeiate și reprezintă o manifestare nejustificată de neîncredere față de APL, dacă ținem cont de faptul că pe parcursul anilor și în prezent, anume APL au fost responsabile pentru mai multe domenii extrem de importante făcând față pe deplin acestor responsabilități (educație, sănătate, protecție socială etc.). Iar faptul că o anumită competență este deținută la nivel central încă nu înseamnă deloc și eficiență, și lipsă de probleme. Cu atât mai mult că, de exemplu, în cazul schimbării destinației terenurilor, sunt prevăzute mecanisme destul de sigure de reducere a riscurilor, însă fără a încălca principiile autonomiei locale și actele internaționale, în vigoare pentru Republica Moldova. De fapt, credem că și în Republica Moldova a venit timpul să depășim unele clișee ale mentalității, potrivit cărora la nivel local există mai puțină competență și responsabilitate decât la nivelul central al administrației.

Din perspectiva autorităților publice locale și autonomiei locale, sistemul actual al achizițiilor publice este unul contrar sistemului de administrație publică locală și absolut rupt de realitățile existente. În prezent, acesta nu face deosebire între modul de organizare și funcționare a APL, raporturile între administrația centrală și locală prin prisma principiilor autonomiei locale, între bugetele locale și cele de stat etc. În consecință, procedurile și pragurile aplicabile instituțiilor finanțate de la bugetul de stat nu sunt adecvate celor finanțate de la bugetele locale. Ceea ce a generat și generează în continuare blocaje și situații grave, când APL sunt în imposibilitate de a asigura funcționarea corespunzătoare a instituțiilor publice din subordine, când costurile, în loc să scadă, cresc, când calitatea serviciilor și produselor lasă mult de dorit, fiind pusă în pericol sănătatea copiilor etc.

În acest context, se impune o revizuire la nivel de concept a întregului sistem de achiziții publice, prin prisma ajustării lui la sistemul de administrație publică locală și la modul de organizare și funcționare a lui în baza principiilor autonomiei locale și descentralizării. Totodată, drept prim pas, CALM vine cu unele propuneri care ar putea îmbunătăți situația actuală în regim de urgență. Menționăm că aceste propuneri au fost agreate la nivel de guvern și reprezintă rezultatul cooperării între Agenția Achizițiilor Publice și CALM.

Prin urmare, în baza celor menționate mai sus și în vederea asigurării unor schimbări reale și urgente a situației din domeniul APL, solicităm susținerea Domniilor Voastre prin:

1. Examinarea și adoptarea în cel mai scurt timp a Proiectului Legii nr. 4 din 15.01.2013 privind modificarea Legii Finanțelor Locale și a Codului fiscal în așa fel ca procesul bugetar pentru anul 2014 să fie început în termenele corespunzătoare și în condițiile noi de autonomie financiară reală.
2. Examinarea și adoptarea proiectului de lege nr. 2474 din 26.10.2012 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative, prin care autoritățile publice locale sunt abilitate cu dreptul de a se adresa la Curtea Constituțională în cazurile de încălcare a autonomiei locale, precum și cu dreptul de a decide în privința schimbării destinației terenurilor aflate în administrarea sa.
3. Înregistrarea, examinarea și adoptarea în regim de urgență a proiectului de lege de modificare a Legii Achizițiilor Publice (se anexează).

Vă mulțumim anticipat!

ADRESARE**CU PRIVIRE LA DEBLOCAREA SITUAȚIEI ÎN DOMENIUL
CONSOLIDĂRII AUTONOMIEI LOCALE PRIN ADOPTAREA ÎN
REGIM DE URGENȚĂ A PROIECTELOR DE MODIFICARE A LIGII
FINANTELOR PUBLICE LOCALE ȘI A ALTOR ACTE LEGISLATIVE,
ADOPTATĂ ÎN CADRUL BIROULUI EXECUTIV EXTINS AL CALM
(17.05.2013)**

Stimate Dle Președinte al Parlamentului,

Stimată Doamnă/Domni președinți ai fracțiunilor parlamentare,

Pe parcursul mai multor ani, administrația publică eficientă, descentralizarea și consolidarea autonomiei locale sunt declarate drept priorități de bază ale programelor de guvernare și o condiție principală pentru asigurarea implementării cu succes a altor priorități guvernamentale din domeniul social, economic etc. Totodată, constatăm că situația în domeniul APL rămâne gravă și neschimbată, iar procesul de descentralizare și consoolidare a autonomiei locale în prezent este practic blocat și a rămas la nivelul declarațiilor, din cauza lipsei atenției corespunzătoare față de acest domeniu, lipsei de continuitate și întârzierii adoptării unor acte legislative de o importanță deosebită. Mai mult ca atât, lipsa de progrese reale în domeniul descentralizării, consolidării autonomiei locale și creșterii capacităților la nivel local afectează negativ nu numai dezvoltarea locală, dar și cea a țării în întregime, fapt confirmat prin progresele modeste înregistrate pe plan intern pe parcursul ultimilor ani, dar și prin gradul extrem de scăzut al implementării planurilor de acțiuni guvernamentale (sub 50%, iar în unele domenii – chiar sub 20%). De fapt, suntem în fața unui blocaj de sistem în care deja metodele de guvernare și resursele administrative anterioare bazate pe control excesiv și centralizat sunt epuizate și nu mai funcționează, fiind necesare măsuri urgente de modernizare și eficientizare a administrației publice (centrale și locale).

În același timp, o serie de proiecte de acte legislative vitale pentru atingerea unor progrese reale în domeniul dat și adoptarea cărora a fost promisă constant și de nenumărate ori pe parcursul mai multor ani așa și nu-și găsesc loc în agenda parlamentară, „conservând” situația existentă și lipsind-o de orice perspectivă.

În special și în primul rând, ne referim la proiectul legii nr. 4 din 15.01.2012 privind modificarea Legii Finanțelor Publice Locale și a altor acte legislative, care este unul dintre cele mai importante și fundamentale elemente în vederea depolitizării sistemului actual al APL și pornirii cu adevărat a unor schimbări esențiale în domeniul consolidării autonomiei locale. Mai mult ca atât, considerăm că adoptarea în regim de urgență a

acestui proiect de lege ar detensiona situația și ar oferi soluții pentru alte probleme stringente și actuale precum acordarea statutului de municipii unor orașe mari, implementarea impozitului unic în agricultură, creșterea bazei fiscale locale etc.

Totodată, târăgănarea în continuare a adoptării acestei legi va agrava și complica tot mai mult situația, deoarece în curând urmează să demareze procesul de elaborare a bugetelor locale pentru anul 2014 care urmau a fi elaborate în baza noilor prevederi legale, a căror adoptare a fost promisă până la sfârșitul anului 2012 sau cel târziu până în primele luni ale anului 2013, ca să poată fi implementate în mod corespunzător. Mai mult ca atât, ratarea oportunității actuale de a schimba sistemul de finanțe publice locale, în perspectiva alegerilor parlamentare din 2014 și a celor locale din 2015, va însemna conservarea situației existente și blocarea oricăror schimbări pozitive în domeniul descentralizării și autonomiei locale cel puțin pe următorii câțiva ani. Cu toate consecințele negative, atât pe plan intern (neimplementarea corespunzătoare a reformelor), cât și pe cel extern (neîndeplinirea angajamentelor internaționale, în special în domeniul democrației locale).

De asemenea, în același context urmează a fi menționate proiectul de lege nr. 2474 din 26.10.2012 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative (Codul funciar nr. 828 XII din 25.12.1991; Legea nr. 317-XIII din 13.12.1994 cu privire la Curtea Constituțională; Legea nr. 436-XVI din 28.12.06 privind administrația publică locală ș.a.) și proiectul de lege privind modificarea Legii Achizițiilor Publice, adoptarea cărora vine să complementeze și consolideze efectele noului sistem de finanțe publice locale, însemnând un pas important și real în consolidarea autonomiei locale din Republica Moldova.

CALM a adresat anterior tuturor deputaților din Parlamentul Republicii Moldova o scrisoare prin care a solicitat o atenție sporită față de acest domeniu, în special prin adoptarea, în regim de urgență, a proiectului de legi menționate mai sus și care au trecut toate etapele de aprobare în cadrul parlamentului, urmând doar a fi incluse în ordinea de zi a parlamentului și votate (se anexează). De asemenea, această solicitare a fost reiterată unanim în cadrul ședinței recente a biroului lărgit al CALM, din care fac parte reprezentanți ai tuturor formațiunilor parlamentare și care au constatat cu indignare o târăgănare nejustificată a adoptării actelor legislative respective și agravarea în continuare a situației în APL, din cauza stării de incertitudine, tensiune, confuzie și mulțimii de impedimente de ordin legal, financiar și administrativ cu care se confruntă autoritățile locale în condițiile lipsei unor acțiuni și progrese concrete în domeniul consolidării autonomiei locale.

Prin urmare, în baza celor menționate mai sus și luând în considerație interesele generale ale tuturor comunităților locale, **CEREM:**

1. Introducerea pe ordinea de zi și adoptarea în regim de urgență a proiectului de lege nr. 4 din 15.01.2013 privind modificarea Legii Finanțelor Locale și a Codului fiscal în așa fel ca procesul bugetar pentru anul 2014 să fie început în termenele corespunzătoare și în condițiile noi de autonomie financiară reală.
2. Examinarea și adoptarea proiectului de lege nr. 2474 din 26.10.2012 cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative, prin care autoritățile publice locale sunt abilitate cu dreptul de a se adresa la Curtea Constituțională în cazurile de încălcare a autonomiei locale, precum și cu dreptul de a decide în privința schimbării destinației terenurilor aflate în administrarea sa.

Cu respect,

Subsemnații:

*Tatiana BADAN, primar de Selemet, Cimișlia, președinta CALM,
Viorel FURDUI, director executiv CALM,
Gheorghe RĂILEAN, primar de Cimișlia,
Constantin COJOCARU, primar de Edineț,
Silvia ȚURCANU, primar de Chișcăreni, Sângerei,
Elena BODNARENCO, primar de Soroca,
Petru BURLACU, primar de Cahul,
Valentina CASIAN, primar de Strășeni,
Mihail CHEIBAȘ, primar de Anenii Noi,
Nicolae MELNIC, primar de Călărași
Rodica CUCERANU, primar de Crihana Veche,
Ștefan VLAS, primar de Sărata Galbenă, Hâncești.*

ADRESAREA

**PREȘEDINTELUI CALM TATIANA BADAN, PRIMAR DE SELEMET,
CIMIȘLIA PREȘEDINTELUI COMITETULUI REGIUNILOR,
RAMON LUIS VALCARCEL SISO, MEMBRILOR BIROULUI
COMITETULUI REGIUNILOR (28.03.2014)**

**Stimate Dle Președinte al Comitetului Regiunilor,
Stimați membri ai Biroului Comitetului Regiunilor,**

Republica Moldova trece în prezent prin unele dintre cele mai importante și responsabile momente din istoria sa. După decenii de frământări și incertitudini de tot felul, procesul de integrare la UE și spațiul său de valori a devenit cea mai importantă, vitală și asumată prioritate pentru țara noastră.

Noi credem și suntem convinși că prin aderarea la spațiul european de valori, Republica Moldova va beneficia de o oportunitate și șansă istorică de a se rupe definitiv de trecutul totalitar, pentru a păși ferm pe calea schim-

bărilor democratice profunde și ireversibile, modernizării și dezvoltării în conformitate cu standardele Uniunii Europene.

În viziunea noastră, un aspect extrem de important al procesului de transformare europeană a Republicii Moldova reprezintă recunoașterea rolului și rolul special al Guvernării Locale în acest proces. Suntem convinși că integrarea europeană NU poate fi doar o preocupare a guvernării centrale, dar trebuie asumată și realizată cu participarea largă și plenipotențiată a comunităților/guvernărilor locale, reprezentate de asociațiile sale reprezentative. Aceasta deoarece descentralizarea, regionalizarea și democrația locală sunt niște valori europene fundamentale și incontestabile care pot asigura stabilitatea proceselor democratice și o dezvoltare continuă a unei țări cu vocație europeană.

Totodată, aceste valori au un loc și un sens deosebit pentru Republica Moldova și alte țări din regiune, care au o experiență de existență dură în cadrul unor regimuri totalitare, unde „verticala puterii” constituie unul din principalele impedimente în realizarea reformelor, edificării statului de drept și asigurarea stabilității dezvoltării democratice a țărilor noastre. Pentru noi DESCENTRALIZAREA și DEMOCRAȚIA LOCALĂ sunt VITALE, de acestea depinde succesul reformelor în toate domeniile. Suntem deja convinși, și experiența noastră ne demonstrează acest lucru, că nu poate exista un sistem politic democratic și modern, justiție liberă, dezvoltare economică și protecție eficientă a drepturilor omului fără un proces efectiv de descentralizare și consolidare a autonomiei/democrației locale.

Republica Moldova a depus și depune în continuare eforturi considerabile în vederea apropierii de Uniunea Europeană. Chiar dacă procesul asocierii la UE este destul de complex, iar pe alocuri dificil, țara noastră a demonstrat consecvență, determinare reală și rezultate concrete în realizarea planului de acțiuni în procesul de asociere. Aceasta ne-a permis să fim recunoscuți, pe bună dreptate, în calitate de lideri printre țările parteneriatului estic în implementarea reformelor democratice, iar recent am obținut abolirea regimului de vize pentru cetățenii Republicii Moldova, care vor beneficia în timpul apropiat de una dintre libertățile fundamentale ale cetățenilor europeni – dreptul de a circula liber în spațiul Uniunii Europene.

Țara noastră a realizat multe progrese, dar cu siguranță mai avem și mai multe de realizat în astfel de domenii precum descentralizarea reală și consolidarea autonomiei locale, lupta cu corupția, justiție, dezvoltarea unei economii libere etc.

În prezent, ca niciodată mai înainte, Republica Moldova și cetățenii săi au nevoie de o susținere și recunoaștere clară a perspectivei/vocației sale în calitate de țară europeană și cu viitor european. Totodată, suntem conștienți de faptul că mai avem foarte multe de realizat și că drumul euro-

pean este destul de complex și lung. Mai mult ca atât, în legătură cu evenimentele din Ucraina, suntem conștienți că în perioada ce urmează va trebui să dăm dovadă de caracter și să facem față presiunilor enorme din partea unor state care doresc să împiedice parcursul nostru european. Însă noi suntem pregătiți pentru aceasta, deoarece suntem convinși că locul nostru este în Uniunea Europeană, iar modernizarea țării noastre și prosperitatea cetățenilor noștri poate avea loc doar dacă vom implementa valorile/principiile Uniunii Europene și vom fi alături de prietenii și colegii noștri din alte țări, care au reușit să treacă prin acest proces de transformare către un sistem democratic veritabil și care au devenit membri ai UE cu drepturi depline. Suntem convinși că aceasta este singura cale reală pentru Republica Moldova, de a se moderniza, europeniza și dezvolta.

Dragi prieteni și colegi,

Congresul Autorităților Locale din Republica (CALM) Vă mulțumește pentru susținerea țării noastre și a cetățenilor noștri acordată până în prezent. În același timp, luând în considerație cele menționate mai sus și contextul actual, CALM, în numele majorității covârșitoare a comunităților locale din Republica Moldova:

1. Își exprimă susținerea cursului de integrare europeană a Republicii Moldova, aceasta fiind unica cale reală și eficientă de modernizare și dezvoltare a comunităților noastre locale;
2. Luând în considerație contextul regional, solicităm respectuos urgentarea procesului de semnare a acordului de asociere a Republicii Moldova la Uniunea Europeană, în calitate de garanție de continuare a apropierei de standardele europene și realizare în practică a reformelor, începute în special în domeniul descentralizării și consolidării autonomiei locale.
3. Solicităm acordarea unei atenții mai mari din partea instituțiilor europene în relația cu guvernarea centrală din Republica Moldova, față de starea lucrurilor în domeniul descentralizării și autonomiei/democrației locale, în calitate de elemente fundamentale și vitale, în vederea realizării efective și cu succes a angajamentelor asumate și reformelor începute din domeniul politic, economic, judiciar și social.
4. Solicităm respectuos instituțiilor europene și în special Comitetului Regiunilor să găsească și să accepte o formă/platformă de comunicare/implicare adecvată a autorităților locale din Republica Moldova prin intermediul CALM cu autoritățile publice locale și regionale din țările Uniunii Europene, în cadrul Comitetului Regiunilor, în scopul facilitării accesului lor la standardele și practicile Uniunii Europene în domeniul descentralizării, regionalizării și autonomiei locale. Iar drept formă de implicare în acest sens ar putea fi acordarea CALM statutul

de membru asociat, crearea unor platforme/grupuri de lucru/prietenie comune pentru Republica Moldova, crearea unor grupuri de prietenie pentru Republica Moldova și alte țări din Parteneriatul Estic etc.

Vă mulțumim anticipat și contăm foarte mult pe sprijinul dvs. în acest moment extrem de important și decisiv pentru Republica Moldova.

Cu mult respect și urări de bine,

**ADRESAREA
PREȘEDINTELUI CALM, TATIANA BADAN, ÎN LEGĂTURĂ CU
REDUCEREA TRANSFERURILOR GENERALE DE LA BUGETUL DE
STAT CĂTRE BUGETELE LOCALE ȘI OBLIGAREA AUTORITĂȚILOR
LOCALE, PRIN ȘANTAJ ȘI PRESIUNE, DE A CORELA/REDUCE
VENITURILE BUGETELOR LOCALE (09.2016)**

Stimate Doamne Prim-ministru,

Pe data de 07.08.2016, CALM, prin Adresarea nr. 140, a atras atenția asupra faptului că blocarea în mod unilateral și abuziv a transferurilor de la bugetul de stat către bugetele locale (prin circulara nr. 06/2-07 din 5 august 2016 a Ministerului Finanțelor) a generat o mare îngrijorare, dezamăgire și indignare în rândul administrației publice locale (adresarea se anexează).

De asemenea, CALM a semnalat că, prin astfel de acțiuni unilaterale și neconsultate în prealabil, este discreditat însuși guvernul și efortul acestuia de a avansa pe calea reformelor și de a convinge populația și partenerii de dezvoltare în adevărul sa reală pentru descentralizare și reforme, fiind încălcate aproape toate actele normative/legislative adoptate recent – Strategia Națională privind Descentralizarea, Strategia reformei administrației publice – și, în special, au fost încălcate recente angajamente asumate față de Consiliul European odată cu semnarea Foii de parcurs (semnată oficial pe 07.07.2016).

Mai mult ca atât, CALM a adus argumente și a demonstrat caracterul abuziv și neconstituțional al unor astfel de acțiuni, cu urmări negative și imprevizibile asupra activității autorităților locale. În acest context, cu bună credință și în spiritul relațiilor de cooperare declarate la toate nivelurile, CALM a cerut să se inițieze o discuție constructivă și să se ia măsurile necesare pentru a nu admite degradarea situației și a identifica soluții care să nu afecteze activitatea APL.

Cu regret, CALM și, în persoana sa, autoritățile publice locale din Republica Moldova, nu au primit răspuns oficial la această adresare.

Totodată, în loc de discuții constructive pentru care a existat o deschidere totală din partea CALM și identificarea soluțiilor optime, în septembrie 2016, Ministerul Finanțelor a venit cu propunerea, iar guvernul a aprobat, prin asumare de răspundere, rectificări la bugetul de stat, prin care

au fost reduse inclusiv 100 de milioane de lei din suma transferurilor cu destinație generală.

Considerăm că această decizie de a opera reducerea bugetului de stat din contul micșorării transferurilor generale de la bugetul de stat către bugetele locale a fost profund greșită, abuzivă și neconstituțională, fiind încălcate toate prevederile legale din domeniul APL și toate principiile constituționale ale autonomiei locale (inclusiv cele adoptate în ultima perioadă și menționate mai sus).

În acest caz, credem că Guvernul Republicii Moldova și toate autoritățile locale din țară au fost induse în eroare la adoptarea acestei decizii, pentru că Ministerul Finanțelor, de fapt, a confundat transferurile cu destinație generală cu cele de destinație specială! Ministerul Finanțelor NU AVEA NICIUN DREPT să vină cu propunerea de a reduce veniturile bugetelor locale din contul transferurilor generale de stat, deoarece transferurile generale, după statutul juridic și modul de reglementare, **sunt venituri ale bugetelor locale cu titlu DEFINITIV și constituie o garanție a autonomiei locale.** Ele se reglementează expres de Legea finanțelor locale (art. 10), se calculează conform unei formule obiective și expres prevăzute de lege. Iar distribuirea Fondului de susținere a teritoriului (din care se finanțează transferurile generale) se face, de asemenea, în baza unor criterii foarte clare și expres prevăzute de lege: capacitatea fiscală, populația și suprafața teritoriului. Aceste prevederi legale au fost încălcate în cazul dat, reducerea celor 100 de milioane de lei fiind făcută fără a le lua în considerare, fără calcul financiar obligatoriu și în mod arbitrar.

În consecință, toate APL din țară sunt supuse unui ȘANTAJ fără precedent și unui atac brutal la autonomia locală din partea Ministerului Finanțelor, fiind obligate să-și coreleze/reducă bugetele în detrimentul dezvoltării locale și intereselor comunităților locale. În caz contrar, APL sunt amenințate că li se va bloca toată finanțarea, ceea ce va însemna că activitatea APL va fi afectată, iar cetățenii din localitățile noastre nu vor putea beneficia de serviciile necesare, fapt care va stârni doar mirare, indignare și decepție profundă în rândul APL și al cetățenilor.

În special și suplimentar la cele menționate mai sus, am dori să atragem atenția asupra următoarelor aspecte:

- 1. Constatăm că rectificarea bugetului de stat la capitolul transferuri generale destinate bugetelor locale în prezent generează probleme serioase de ordin juridic, dar și practic.** Din punct de vedere juridic, reducerea transferurilor generale este ilegală și neconstituțională. În ceea ce privește implicațiile practice, această măsură, pe de o parte, lasă APL fără acoperire financiară pentru necesitățile minimale de asigurare a activității (nu vor fi în stare să

asigure nici activitatea instituțiilor subordonate și să plătească salarii angajaților). Pe de altă parte, prin această acțiune, se lovește în tot ce se numește inițiativă, motivare și dezvoltare locală. APL care au gestionat efectiv și responsabil resursele lor au făcut economii pentru a le investi ulterior în diverse proiecte de dezvoltare, inclusiv dezvoltarea instituțională, a infrastructurii și atragerea de investiții. Acum, aceste APL sunt nevoite să redirecționeze toate rezervele pentru a le folosi în alte scopuri decât cele de dezvoltare. Astfel, pe viitor, APL vor fi demotivate total de a mai face economii și de a investi în dezvoltarea locală, deoarece vor ști că nu există nicio garanție că Ministerul Finanțelor/guvernul nu va veni cu măsuri prin care îi va lipsi de venituri. Nu mai vorbim de faptul că aceste reduceri în finanțarea APL intervin la sfârșit de an, când majoritatea APL au obligații financiare față de prestatorii de bunuri și servicii (inclusiv lumină, apă, căldură etc.), pe care trebuie să le onoreze în baza contractelor deja încheiate.

- 2. APL sunt indignate de modul cum s-a procedat, cum a fost pregătită și adoptată decizia de a reduce transferurile cu destinație generală.** Este o situație total inacceptabilă și contrară relațiilor de colaborare și de dialog instituțional care trebuie să existe între guvernarea centrală și cea locală. Nu mai amintim faptul că modul cum au fost elaborate și adoptate deciziile date este total ilegal. Suntem în fața unei decizii abuzive, adoptată în mod unilateral și cu o desconsiderare totală a drepturilor și intereselor APL. Totul s-a făcut în secret, pe ascuns, chiar mișelește. Fără a încerca cel puțin să discute/să se consulte cu APL, să evalueze impactul asupra bugetelor locale și să vină cu explicații și soluții pentru APL care vor fi afectate cel mai grav în urma acestor acțiuni. Printr-un astfel de comportament au fost încălcate mai multe prevederi constituționale și legale prin care guvernul și Ministerul Finanțelor erau obligate să consulte APL și CALM (art. 6,7, 81 din Legea nr. 436).

În loc să inițieze discuții serioase și să ia măsuri eficiente care ar fi compensat pierderile bugetelor locale și ar fi oferit cel puțin o mică speranță autorităților locale de a depăși problemele cu care se confruntă sistemul financiar, Ministerul Finanțelor, cu un tupeu total inexplicabil și provocator, vine cu o politică fiscală pentru anul 2017, prin care promovează noi măsuri de limitare a autonomiei locale și reducere a veniturilor bugetelor locale!

Pe de o parte, toate promisiunile și obligațiile guvernului/Ministerului Finanțelor pe plan intern și extern de a implementa Strategia Descentralizării și de a consolida baza fiscală sunt uitate și/sau blocate cu succes (de

exemplu, resurse pentru drumuri sau compensarea pierderilor bugetelor locale din cauza acordării facilităților/scutirilor la plata taxelor și impozitelor locale). Pe de altă parte, atestăm că sunt promovate doar măsuri care determină reducerea veniturilor reale ale bugetelor locale! În urma tuturor acestor acțiuni, se creează impresia că cineva, ori din rea-voință, ori din incompetență crasă, face tot posibilul ca să discrediteze guvernul, să tensioneze situația, în timp ce APL depun tot efortul posibil și imposibil ca să asigure comunitățile locale cu minimul necesar de servicii și condiții de trai.

Totodată, cu referire la ilegalitatea reducerii transferurilor cu destinație generală, menționăm următoarele:

1. **Transferurile cu destinație generală au un statut juridic deosebit și reprezintă o garanție a autonomiei locale.** Acestea fac parte din veniturile bugetelor locale cu titlu DEFINITIV și exclusiv, deoarece asigură minimul necesar pentru funcționarea autorităților locale și instituțiilor din subordine. Plus la aceasta, sursa de finanțare la transferurile generale reprezintă FONDUL DE SUSȚINERE FINANCIARĂ A UNITĂȚILOR-ADMINISTRATIV-TERITORIALE, care se formează în exclusivitate (!!!) din impozitul pe venitul persoanelor fizice, nealocat sub formă de defalcări la bugetele unităților administrativ-teritoriale, pe baza datelor din ultimul an, pentru care există execuție bugetară definitivă!!! Prin urmare, acest fond este format din surse care aparțin în totalitate APL și este destinat în totalitate APL pentru a echilibra disparitățile/deosebirile (economice, financiare, sociale etc.) între diferite comunități locale în baza principiului de SOLIDARITATE! De aceea, NIMENI nu este în drept să le reducă în mod unilateral, fără a avea acordul APL și fără a le oferi compensarea corespunzătoare a pierderilor. Modul în care s-a acționat în cazul dat este un ABUZ și o ILEGALITATE vădită.
2. **Transferurile cu destinație generală se calculează în baza unei formule expres prevăzute de Legea finanțelor publice locale!** Această formulă este obiectivă și stabilește clar modul de calculare a transferurilor generale și indicatorii care se iau în considerare. Ministerul Finanțelor, prin propunerea de a reduce transferurile generale, și guvernul, prin acceptarea ei, nu au respectat nici această lege! Reducerea transferurilor generale la bugetele locale cu 100 de milioane de lei a fost făcută arbitrar, fără vreun temei JURIDIC și calcul FINANCIAR! REDUCEREA respectivă CONTRAVINE formulei date!
3. **Reducerea transferurilor generale de la bugetul de stat către bugetele locale s-a făcut fără consultarea și coordonarea obligatorie a structurii asociative reprezentative a APL (CALM)! Astfel**

au fost încălcate flagrant prevederile Constituției, Cartei europene a autonomiei locale și, în special, prevederile art. 6 și 81 ale Legii nr. 436/2006 privind administrația publică locală, precum și art. 3 al Legii nr. 397/2003 privind finanțele publice locale. În special, art. 81 prevede: „Procedurile de distribuire a resurselor financiare proprii ale autorităților publice locale, precum și orice modificare a legislației referitoare la funcționarea sistemului finanțelor publice locale vor fi coordonate în mod obligatoriu cu structurile reprezentative ale autorităților publice locale”.

- 4. Interpretările Ministerului Finanțelor cu referință la Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale (nr. 181 din 25.07.2014), prin care își asumă dreptul de a reduce transferurile generale, sunt ABUZIVE și total GREȘITE sub aspect juridic și legal.** În realitate, o analiză juridică elementară, competentă și de sistem (dar nu ruptă din context), ne spune că legea se referă în cazul dat doar la TRANSFERURILE CU DESTINAȚIE SPECIALĂ! Numai acestea sunt în gestiunea completă a guvernului/autorităților centrale. Aceasta rezultă din prevederile cadrului legal din domeniul APL, menționat mai sus, dar mai ales din prevederile Legii finanțelor publice locale, care stabilește expres FORMULA și CRITERIILE care se iau în considerare la calcularea transferurilor generale! De aceea, Ministerul Finanțelor nu putea să se atingă de transferurile generale și să impună APL să-și coreleze/reducă bugetele.

În baza celor menționate mai sus, CALM cere:

- 1. Inițierea, în regim de urgență, a unor negocieri reale și eficiente între Guvern/Ministerul Finanțelor și CALM/APL, pentru a nu admite/restabili încălcarea drepturilor comunităților locale și a identifica soluțiile de compromis.** De asemenea, este necesar ca, în regim de urgență, la nivelul Ministerului Finanțelor, să fie creat un grup/format de lucru permanent care să înceapă discuții serioase și sistemice privind măsurile de consolidare a bazei fiscale locale, în contextul implementării Strategiei Descentralizării, Foi de parcurs și altor angajamente ale guvernului pe domeniul dat, unde există restanțe enorme.
- 2. Stoparea, în regim de urgență, a presiunilor din partea Ministerului Finanțelor și a altor autorități ale statului asupra autorităților locale pentru a le obliga să reducă/coreleze bugetele locale până la identificarea unor soluții de compromis în urma negocierilor.** Cerem ca în această perioadă sumele datorate din bugetul de stat către bugetele locale să fie transformate/considerate datorie de stat față de unitățile administrativ-teritoriale.

3. **Organizarea, în regim de urgență și în comun acord, a unei întruniri la cel mai înalt nivel între Prim-ministrul Republicii Moldova și organele de conducere ale CALM, privind situația actuală din APL, problemele existente și necesitatea deblocării procesului de descentralizare (financiară).** În acest sens, ar putea fi organizată Adunarea generală cu participarea tuturor APL.
4. **Deblocarea situației legate de descentralizarea fondului rutier, astfel ca, începând cu anul 2017, autoritățile locale de nivelul I să beneficieze de resurse pentru drumurile aflate în gestiunea lor.** Amintim că, până în prezent, în pofida faptului că în administrarea APL de nivelul I se află de zece ori mai multe drumuri decât în administrarea autorităților centrale, niciun bănuț nu vine în bugetele respective. Toate resursele sunt centralizate și distribuite în mod ne-transparent și dubios.
5. **Excluderea din proiectul politicii bugetar-fiscale pentru anul 2017 (precum și din alte acte normative) a prevederilor ce se referă la plafonarea taxelor locale,** deoarece acestea contravin deciziei Curții Constituționale, limitează autonomia locală și afectează bugetele locale.
6. **Examinarea și luarea în considerare a propunerilor repetate ale CALM la politica bugetar-fiscală pentru anul 2017, pentru a consolida autonomia locală financiară și baza fiscală locală.**
7. **Stabilirea și punerea în aplicare a unui mecanism efectiv, permanent și instituționalizat de consultare și negocieri între CALM/APL și guvern/alte autorități centrale,** care să asigure un dialog efectiv și sistematic între autoritățile centrale și cele locale, precum și să excludă pe viitor acțiuni unilaterale și desconsiderare a opiniei APL. Este necesar ca la nivelul fiecărui minister/fiecărei autorități centrale să fie create formate permanente de consultare și coordonare cu APL.

ADRESARE

**ÎN LEGĂTURĂ CU CONTROLUL EXCESIV ȘI ABUZURILE
ORGANELOR JUDICIARE/DE CONTROL ALE STATULUI
ASUPRA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE, ADOPTATĂ ÎN
CADRUL ȘEDINȚEI EXTRAORDINARE A CONSILIULUI EXTINS
AL CALM (CHIȘINĂU, 24.03.2017)**

Noi, aleșii locali, reprezentanți ai comunităților locale din Republica Moldova, întruniți sub egida Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) și reprezentând toate formațiunile politice parlamentare și ex-

traparlamentare, în cadrul Ședinței Extraordinare și Lărgite a Consiliului de Administrare a CALM, suplimentar la declarația recentă a CALM din 20.03.2017, **declaram următoarele:**

1. Susținem și suntem solidari cu primarul de Basarabeasca, dl Valentin Cimpoieș și familia sa în aceste clipe grele, deoarece considerăm că în cazul dat nu există nicio justificare rezonabilă a acțiunilor disproporționate și umilitoare ale organelor judiciare, cu implicarea unei armate de forțe speciale și lipsirii de libertate a primarului.
2. Suntem dezamăgiți profund de decizia instanței de judecată din 23.03.2017, prin care a fost menținut mandatul de arest al primarului de Basarabeasca, dl Valentin Cimpoieș. Considerăm că prin această decizie a fost distrusă ultima speranță în justiție și ratată șansa de a repara caracterul disproporționat al acțiunilor organelor de anchetă în cazul dat.
3. Constatăm că în cazul dat a început să „explodeze” practica deceniilor de impunere către APL din partea autorităților centrale a unor atribuții și obligații neacoperite financiar, funcțional și instituțional. Ceea ce în prezent oferă temei pentru organele judiciare de a interpreta legea în mod propriu și aplica abordări selective, înguste și unilaterale, bazându-se doar pe un cadru legal din domeniul protecției copilului și care NU este corelat total cu cadrul legal din domeniul APL. În același timp, suntem profund indignați de ignorarea, desconsiderarea și neglijarea totală a cadrului legal național și internațional din domeniul autonomiei locale din partea organelor judiciare în cazul dat, dar și de către alte organe de control administrativ/financiar. Constituția Republicii Moldova, Carta europeană a autonomiei locale, Legea privind descentralizarea administrativă, Legea privind administrația publică locală, Legea privind finanțele publice locale și tot cadrul legal din domeniul autonomiei locale și descentralizării nu este absolut cunoscut, respectat și luat în considerație. În aceste condiții, aplicarea arestului este total disproporționată, deoarece este o măsură extremă ce atentează la unul din cele mai fundamentale drepturi ale omului: dreptul la libertate.
4. Constatăm cu regret, că cazul primarului de Basarabeasca și modul cum acționează organele judiciare demonstrează încă o dată în plus cât de grave sunt problemele în domeniul justiției din Republica Moldova și că reforma justiției, de fapt, a eșuat. De asemenea, constatăm eșecul total în realizarea unor angajamente ale RM față de UE și care vizează domeniul justiției și democrației/autonomiei locale. Ceea ce cu siguranță va afecta imaginea Republicii Moldova pe plan internațional și va constitui un impediment important în realizarea

aspirației guvernului de a fi scoasă de sub monitorizarea Consiliului Europei.

5. Constatăm că sistemul actual de control administrativ și judiciar al statului reprezintă, nici mai mult nici mai puțin, un atac la securitatea națională a statului, deoarece, în loc să-și îndeplinească misiunea de protejare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, organele judiciare și de control ale statului s-au transformat într-un instrument de presiune și într-un impediment în activitatea APL, blocând, în multe cazuri, activitatea lor normală. Controalele permanente, dezordonate și, în multe cazuri, total neîntemeiate, fac ca aleșii locali și funcționarii, în loc să se concentreze pe nevoile cetățenilor, să umble pe drumuri, pe la instanțele judiciare. Ceea ce în final afectează capacitatea APL de a-și realiza atribuțiile legale și a asigura cetățenii cu servicii publice necesare.
6. Constatăm că aleșii locali, primarii, președinții de raioane și funcționarii din cadrul APL sunt tratați de către organele judiciare și de control ale statului cu umilință și fără vreun respect față de funcțiile de demnitate publică, de ales direct ale comunităților locale, față de miile de cetățeni care le-au încredințat mandatul. Aceasta în pofida faptului că primarii și APL în general sunt unicele instituții publice ale statului care beneficiază de cea mai mare încredere din partea cetățenilor, de rând cu biserica. În acest sens, acțiunile organelor judiciare nu pot fi explicate și urmează a fi calificate drept lipsă de respect față de cetățenii Republicii Moldova din comunitățile locale respective.
7. Constatăm, cu regret, că abordările și acțiunile selective și disproporționate ale organelor judiciare și de control, în raport cu reprezentanții APL, prezintă toate semnele și generează o bănuială îndreptățită, de folosire a organelor statului în calitate de instrument de presiune asupra aleșilor locali.

Prin urmare, luând în considerație cele menționate mai sus și în declarația CALM din 20.03.2017, CEREM:

1. Organelor judiciare, eliberarea din arest a primarului de Basarabeasca, dl Valentin Cimpoieș, prin revocarea mandatului de arest și examinarea obiectivă a cazului, luând în considerație cadrul legal din domeniul APL și descentralizării.
2. Organizarea, în regim de urgență, a unor întruniri între CALM și toate instituțiile statului vizate în declarația dată, în vederea discutării tuturor problemelor menționate.
3. Președintelui Republicii Moldova, să convoace în regim de urgență Consiliul de Securitate, pentru a fi examinat cazul dat și activitatea

- organelor judiciare/de control ale statului în raport cu APL, aleșii locali și autonomia locală.
4. Guvernului Republicii Moldova, să analizeze activitatea organelor de control din subordine, să inițieze procesul de revizuire a cadrului legal din domeniul controlului administrativ și financiar, precum și să adopte măsuri concrete și efective în vederea stabilirii unor reguli clare privind efectuarea controalelor, periodicitatea și termenele pentru corectarea greșelilor neintenționate etc. și reducerii controlului / presiunii administrative excesive în spiritul și conform angajamentelor sale față de Consiliul Europei.
 5. Parlamentului Republicii Moldova, să aplice în practică dreptul și funcția de monitorizare a modului de implementare a cadrului legal național și internațional din domeniul autonomiei locale și descentralizării. În special, cerem organizarea, în regim de urgență, a unei sesiuni plenare speciale pe marginea situației în domeniul autonomiei locale, activității organelor de control și realizării prevederilor Legii Strategiei Naționale de Descentralizare și altor acte legislative din domeniul APL și descentralizării, precum și a modului de realizare a angajamentelor față de Consiliul Europei în ceea ce privește drepturile omului și democrația locală.
 6. Comisiilor parlamentare speciale, organizarea unor audieri publice cu invitarea tuturor conducătorilor organelor judiciare și de control administrativ, financiar etc., prin care să fie puse în discuție problemele date.
 7. Deputaților din parlament, să se folosească mai eficient de instrumentele oferite de lege privind controlul asupra instituțiilor guvernamentale și de stat și să ceară aplicarea cadrului legal din domeniul autonomiei locale, precum și respectarea statutului de ales local.
 8. Consiliului Superior al Magistraturii, Consiliului Superior al Procurorilor, Curții Supreme de Justiție, Procurorului General, Centrului Național Anticorupție, Ministerului Finanțelor/Inspecției Financiare, Curții de Conturi, să respecte comunitățile locale și reprezentanții săi aleși direct de popor (primarii), să organizeze întâlniri cu reprezentanții CALM, precum și să asigure informarea tuturor reprezentanților organelor judiciare și de control din subordine/autoritate privind cadrul legal național și internațional din domeniul autonomiei locale și descentralizării, principiilor de funcționare ale APL într-un stat de drept modern.
 9. Consiliului Europei, monitorizarea atentă a situației din Republica Moldova, inclusiv organizarea unei vizite de documentare privind cazul primarului de Basarabasca și în privința realizării angajamen-

telor Republicii Moldova în domeniul drepturilor fundamentale ale omului și democrației locale.

10. Reprezentanților Uniunii Europene și ai ambasadelor țărilor din UE, să monitorizeze situația din domeniul dat, să evalueze obiectiv și critic situația în domeniul reformei justiției și să atragă mai mult atenția la implementarea reală și efectivă a angajamentelor/strategiilor asumate de către Republica Moldova în domeniul reformei justiției, democrației locale și descentralizării.

Sperăm că aceste solicitări rezonabile ale autorităților locale vor fi auzite și luate în considerație de către factorii de decizie în cel mai scurt timp (până la 10 zile). În caz contrar, APL vor fi nevoite să apeleze la ultimul mijloc legal de apărare: pichetarea instituțiilor statului responsabile de abuzuri contra aleșilor locali și protestul general.

ADRESAREA

DIRECTORULUI EXECUTIV AL CALM VIOREL FURDUI

REFERITOARE LA CONCEPTUL SISTEMULUI UNITAR DE SALARIZARE ÎN SECTORUL BUGETAR, APRILIE 2017 (05.06.2017)

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a examinat în regim cât mai urgent posibil Conceptul privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar (redacția aprilie 2017), în continuare *Concept*, și atrage atenția asupra faptului că documentul, deși este binevenit și a fost depusă o muncă mare în crearea lui, nu ține cont de aranjamentele constituționale, internaționale și legale privind modul de organizarea a Administrației Publice, inclusiv autoritățile administrative autonome, care formează „greul” sectorului bugetar, celelalte instituții fiind mai mici sau derivate de la sistemul administrației publice.

Da la început, trebuie să menționăm că situația în domeniul salarizării este CATASTROFALĂ, atât la nivelul administrației centrale, cât și în cadrul APL. Considerăm că una dintre cauzele gradului înalt de corupție, ale calității reduse a cadrului de politici/legal și gradului extrem de scăzut de implementare a tuturor politicilor/cadrului legal/reformelor o constituie ANUME sistemul depășit și nemotivat al salarizării în domeniul administrației publice. Acest sistem blochează atragerea și/sau menținerea cadrelor pregătite în administrație. Dacă într-o perioadă scurtă de timp nu se produc schimbări majore pe această direcție și în administrația publică (centrală și locală) nu vor fi atrași specialiști, atunci orice efort al guvernului orientat spre implementarea reformelor ambițioase anunțate va fi sortit eșecului și puținele oportunități existente în prezent vor fi ratate. Sperăm că acest lucru se conștientizează la cel mai înalt nivel.

În acest context, CALM vine cu o propunere de soluție de ordin conceptual, bazată pe realitățile existente și care permite, fără resurse importante, să fie schimbată situația spre bine și rapid în domeniul remunerării, cel puțin la nivelul APL, reducând astfel aria necesară de intervenție pentru autoritățile centrale. Soluțiile propuse de CALM pornesc de la cadrul legal național și internațional din domeniul APL în vigoare și asigură ajustarea sistemului de salarizare la acest cadru legal, inclus la principiile autonomiei locale și descentralizării, problemă pentru care Republica Moldova, de zeci de ani, este criticată din partea Consiliului Europei în toate rapoartele de monitorizare.

În special, cel mai important moment este că Administrația Publică sau organele executive au două părți componente care sunt organizate și funcționează autonom în condițiile legii: 1) Administrația Publică Centrală și 2) Administrația Publică Locală (APL). Salarizarea reprezintă un element al organizării activității și nu poate fi rupt de la aceasta, deoarece creează distorsiuni, de cele mai multe ori negative în activitatea eficientă a unor sau altor entități publice. Conceptul ar urma să pornească de la această „axiomă” sau „postulat”.

Prin urmare, abordarea „sistemului unitar de salarizare” cu o autoritate autonomă care „știe tot în domeniul salarizării” nu corespunde necesităților de a avea autorități publice eficiente și mobile la provocările pieței muncii și noile nevoi ale populației. Așadar, suntem de acord că trebuie să existe un sistem unic de reglementare a salarizării în sectorul bugetar prin lege, care trebuie să fie axat pe standardele minime în domeniu, asigurând protecția persoanelor ce activează în sectorul public și, concomitent, permițând să existe o concurență sănătoasă între diferite nivele de administrație (comparativ cu discriminarea APL în prezent).

De asemenea, considerăm că repetăm – deși am evoluat în ceea ce privește procedeele sofisticate, dar și costisitoare de stabilire a sistemului, evaluării performanțelor etc. – situațiile din trecut: a avea un sistem de salarizare greoi, birocratizat, care urmărește un singur scop: „să fie utilizați cât mai puțini bani publici la remunerare și să fie puse cât mai multe sarcini pe seama funcționarului”. Drept rezultat, noi am pierdut profesionalismul și corpul stabil și mulțumit de funcționari publici, iar la nivel local, în general, nu-i putem găsi, din cauza exodului populației și lipsei infrastructurii de servicii necesare.

Aceste momente ar trebui abordate ca probleme de primă importanță. Din Concept am observat că cei care au un sistem mixt sau descentralizat prosperă mai mult, probabil, datorită faptului că instituțiile publice pot reacționa efectiv și oportun la diferite provocări care apar, iar în consecință prestează servicii publice mai calitative. În cazul nostru, repetarea practicilor din trecut, din cauza „stereotipurilor” sau „comodității”, va duce la

degradarea sau chiar colapsul corpului de funcționari sau persoane ce activează în sectorul public.

În baza reperelor conceptuale menționate, CALM vine cu următoarele propuneri de modificări în textul Conceptului:

- 1) Este important să avem un sistem de salarizare descentralizat, cel puțin la nivelul APL, pentru a fi, în sfârșit, în „armonie” cu prevederile constituționale și internaționale în domeniu. Anexăm un Proiect elaborat de CALM, care arată cum, prin cheltuieli minimale, se poate reforma sistemul (*notă: cu regret, inițiativa nu a fost susținută de guvern*).
- 2) Luând în considerare faptul că noul sistem de salarizare este în faza de conceptualizare și va necesita mai mult timp pentru a produce efecte, iar situația în domeniu este extrem de gravă și încordată, CALM propune, în calitate de măsuri urgente și ușor realizabile, care ar putea produce efecte pozitive imediate, eliminarea tuturor barierelor de ordin tehnic în domeniul acordării premiilor în cadrul APL. Formulările actuale, care acordă acest drept APL, sunt confuze și contradictorii și, în consecință, inaplicabile.
3. La compartimentul Probleme identificate, în Concept urmează să fie menționat sistemul excesiv de centralizat în domeniul salarizării și necorelat cu cadrul legal în vigoare al autonomiei locale și descentralizării.
4. La compartimentul Opțiuni/soluții, urmează să fie menționate expres, în raport cu APL: ajustarea sistemului salarial la cadrul legal/constituțional privind autonomia locală și descentralizarea, prin stabilirea unor principii/reguli/garanții minimale și oferirea unei flexibilități sporite în domeniul politicilor de cadre și remunerării corelate cu veniturile proprii ale APL.
5. Sistemul trebuie să fie obiectiv și competitiv, adică să aibă la bază salariul mediu pe economie. În caz contrar, va continua să existe tentația de a economisi resursele bugetare, în ultimă instanță, în dauna serviciilor populației.
6. Sistemul de salarizare trebuie să fie puțin costisitor, adică, cheltuielile administrative pentru crearea și menținerea lui să fie minim, mai ales într-o țară mică precum a noastră, cu puține resurse. De exemplu, să nu rezulte că noi acordăm o sută de lei remunerare, dar cheltuielile de evidență, raportare și monitorizare să coste 50 de lei sau mai mult.
7. Sistemul trebuie să aibă ca sarcină atragerea nu doar a tinerilor specialiști. În instituțiile din sectorul public trebuie să fie asigurat un schimb firesc de generații (cea ce presupune schimb de experiență, care nu poate fi căpătată nici în cele mai prestigioase universități

din lume, acolo se dau doar cunoștințe, pregătind viitorul specialist să facă față lucrurilor și provocărilor). Aceasta presupune prezența și schimbul de experiență dintre cel puțin trei generații: tinerii, care vin cu idei noi, energie și învață, generația medie care, în principal, gestionează lucrurile, și generația în etate, care consultă, ca cel puțin să nu fie repetate greșelile din trecut sau să se încerce să „fie inventată din nou bicicleta”. Dimpotrivă, aruncarea politicilor de cadre și salarizare la „extreme” a dus și duce la faptul că persoanele de vârstă medie sau în etate nu sunt dornice să împărtășească cea mai bună experiență din cauza statutului instabil. Drept urmare, autoritățile și instituțiile publice se transformă în „poligon de experimente”, pierzându-se memoria instituțională și suferind populația din cauza unor servicii publice de proastă calitate.

Anexăm comentariile noastre nemijlocit în textul Conceptului și suntem deschiși pentru a avea discuții mai detaliate.

PROPUNERILE CALM PENTRU PROGRAMUL GUVERNULUI PE ANII 2014-2019 (REVĂZUT pe 25.06.2017)

În conformitate cu Declarația CALM din 18.12.2014 și luând în considerare situația actuală din domeniul descentralizării și autonomiei locale, restanțele majore în implementarea reformelor, precum și propunerile anterioare care rămân actuale, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) vine cu următoarele propuneri concrete pentru viitoarea coaliție guvernamentală și viitorul Program de guvernare:

- I. Crearea unui cadru instituțional și funcțional corespunzător** importanței strategice și complexității procesului de descentralizare și reformă a administrației publice. Acest obiectiv este de esență și rezultă din experiența negativă din ultimii ani, incapacitatea și restanțele acumulate la capitolul implementarea reformei. Un astfel de cadru instituțional trebuie să reprezinte instrumentul de bază și să asigure realizarea obiectivului de reformare a administrației publice, descentralizării și consolidării autonomiei locale la toate nivelele de administrație publică. În lipsa unei structuri/instituții la nivelul guvernului care să aibă suficientă autoritate, să dețină instrumentele și resursele necesare pentru a face față provocărilor și a promova descentralizarea și reformele în raport cu alte autorități publice centrale, orice efort în domeniul dat, cu siguranță va fi blocat, tergiversat și lipsit de succes. Experiența ultimilor ani și activitatea ineficientă a Cancelariei de Stat sunt o dovadă relevantă. Menținerea situației actuale, în care atribuțiile de coordonare a procesului de descentra-

lizare revin cancelariei, în lipsa statutului de membru al guvernului pentru conducătorul ei, nu va fi benefică pentru avansarea procesului în domeniul dat.

În acest scop, considerăm că trebuie să fie create structuri și instituții corespunzătoare în cadrul parlamentului, guvernului și ministerelor. În special, propunem următoarele alternative:

1. *La nivel de guvern:*

- instituirea unei funcții de viceprim-ministru, responsabil de coordonarea reformei administrației publice centrale și locale, descentralizare și dezvoltarea regională;
- instituirea Ministerului Administrației Publice și Dezvoltării Regionale, conducătorul instituției având funcția de viceprim-ministru;

2. *La nivel de parlament:* reeditarea comisiei speciale pentru consolidarea autonomiei locale și descentralizare, responsabilă de perfecționarea cadrului legal din domeniul dat;

3. *La nivel de ministere și alte autorități publice centrale:* crearea unor grupuri de lucru (comisii) pe problemele descentralizării.

II. Depolitizarea instituției/funcției din cadrul guvernului responsabile pentru reformele din domeniul descentralizării, consolidării autonomiei locale. Pentru a elimina orice neînțelegeri, suspiciuni și dezechilibre în cadrul procesului de negociere a viitoareii coaliții și a programului de guvernare, se propune realizarea acestui obiectiv prin numirea în funcție de conducere a unei persoane neafiliate politic, respectată în cadrul APL și desemnată în baza deciziei consiliului de administrare al CALM (CALM fiind o organizație neafiliată politic, din organele de conducere fac parte reprezentanții tuturor partidelor parlamentare, iar consiliul CALM întrunește, din oficiu și conform statutului, toți primarii de orașe și președinții asociațiilor raionale de primari).

III. Implicarea reală și eficientă a autorităților publice locale în procesul decizional și de monitorizare național. Edificarea unui dialog direct, sistematic, instituționalizat între guvern și APL, prin intermediul structurilor sale asociative, în urma căruia niciun act care vizează APL să nu poată fi adoptat fără consultarea sau avizul prealabil al CALM. APL, prin intermediul CALM, trebuie să devină parteneri ai dialogului social și să fie implicate plin în procesul de elaborare a deciziilor în stat. Lipsa unei astfel de abordări și a unui dialog, pe de o parte, distorsionează activitatea și mesajele guvernului în teritoriu după principiul telefonului stricat, creând o stare și o percepție negativă față de autoritățile centrale. Pe de altă parte, lipsa unui format permanent și efectiv de consultări

cu APL în cadrul procesului decizional duce la apariția unor acte normative și legislative contrare principiilor autonomiei locale și descentralizării.

Astfel, în calitate de acțiuni prioritare, se propun:

- a) introducerea reprezentanților CALM/APL în structurile consultative (de dialog) și de supraveghere privind implementarea Acordului de asociere RM-UE (Forumul comun de dialog cu societatea civilă);
- b) introducerea expresă în cadrul legal a obligativității consultării CALM în toate problemele ce vizează APL prin modificarea corespunzătoare a Legii privind administrația publică locală, Legii privind actele legislative, Legii cu privire la actele normative;
- c) prevederea dreptului reprezentanților CALM de a participa la ședințele guvernului, cu drept de vot consultativ, prin modificarea Legii guvernului, Legii privind APL și a altor acte normative și legislative;
- d) acordarea dreptului APL/CALM la inițiativă legislativă și a dreptului de a sesiza Curtea Constituțională în problemele ce vizează drepturile și interesele legitime ale APL și colectivităților locale pe care le reprezintă;
- e) elaborarea legii „ghilotinei”, prin care se declară nulitatea tuturor actelor normative care contravin principiilor constituționale ale autonomiei locale, Legii descentralizării administrative, Legii privind administrația publică, Legii privind Strategia Națională de Descentralizare, precum și a actelor adoptate cu încălcarea principiului consultării obligatorii a autorităților locale.

IV. Adoptarea, în varianta finală și regim de urgență, a următoarelor proiecte de legi importante, votate în primă lectură, promise de mult timp și așteptate de APL:

- Proiectul legii privind modificarea și completarea Legii apelor nr. 272 din 23.12.2011 (art. 2, 4'1, 4'2 ș.a.), înregistrat cu nr. 274. Proiectul de lege, odată adoptat, urma să soluționeze problema apartenenței obiectivelor acvatice. În prezent, există mari probleme legate de administrarea obiectivelor acvatice și a veniturilor care trebuie să ajungă în bugetele locale.
- Proiectul legii nr. 184 privind modificarea și completarea Legii nr. 156 din 14.08.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat (art. 46). Acest proiect ține de asigurarea garanțiilor sociale pentru persoanele cu funcții de demnitate publică și care în prezent creează confuzii.
- Proiectul Legii nr. 84 privind modificarea și completarea unor acte legislative (Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului

public – art. 67; Legea cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar – art. 8 ș.a.) care elimină dreptul neconstituțional al Cancelariei de Stat de a aviza statele de personal ale APL.

V. Continuarea implementării reformei finanțelor publice locale; etapa a II-a – consolidarea bazei fiscale. Implementarea noului sistem de finanțe publice începând cu anul 2015 pentru toate APL din Republica Moldova constituie doar prima etapă a unei reforme mai ample, prevăzută de Strategia Națională de Descentralizare. Este extrem de importantă continuarea acestei reforme și implementarea etapei următoare, care vizează creșterea numărului de surse de finanțare și consolidarea bazei fiscale a APL. În caz contrar, efectele reformei vor fi limitate și întregul proces de descentralizare va fi blocat. În prezent, procesul a stagnat, ceea ce pune în pericol continuitatea reformei finanțelor locale și implementarea Strategiei Descentralizării.

VI. Revizuirea sistemului actual de repartizare a fondurilor publice destinate pentru finanțarea proiectelor investiționale, prin stabilirea unor reguli clare, creșterea transparenței și implicarea în organele de supraveghere a tuturor fondurilor respective ale reprezentanților APL și societății civile, pe criterii de paritate.

Sistemul actual de repartizare a fondurilor publice naționale pentru investiții este netransparent, incorect, nejust și extrem de dăunător. Acest sistem stă la baza fenomenului corupției politice, larg răspândită în Republica Moldova, fapt bine cunoscut de toți actorii interni și partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova. De aceea este extrem de important să fie revizuit modul de funcționare a fondurilor respective și introduse schimbările necesare pentru a asigura transparența, corectitudinea și participarea APL și societății civile în supravegherea acestora. În special, ne referim la următoarele fonduri:

- Anexa nr. 4 la Legea bugetului de stat;
- Fondul ecologic;
- Fondul de eficiență energetică;
- Fondul rutier;
- Fondul de dezvoltare regională.

VII. Divizarea clară a etapelor și stabilirea priorităților pe termen scurt, mediu și lung în cadrul procesului de reformă și descentralizare. În acest sens, este extrem de important ca la prima etapă (pe termen scurt) să fie elaborate și implementate un set de măsuri orientate spre consolidarea autonomiei locale și a capacităților autorităților locale, precum și pentru ca autoritățile publice locale

și populația să vadă și să simtă anumite îmbunătățiri ale situației existente drept rezultat al acțiunilor guvernului în domeniul descentralizării. Astfel va fi pregătit terenul pentru continuarea descentralizării și reformei administrației publice locale. Este necesar să fie elaborate o serie de pachete de acte normative și legislative pe domenii, care să permită, la această etapă, descătușarea APL, creșterea surselor de venit, creșterea autorității APL și lărgirea capacităților lor în exercitarea competențelor legale.

Focalizarea doar pe priorități și obiective pe termen lung (de exemplu, elaborarea și aprobarea de strategii) riscă să provoace apatia și reticența în societate față de descentralizare și obiectivele acesteia.

Astfel, printre măsurile care trebuie și pot fi realizate în regim de urgență pot fi menționate:

- a) *În domeniul consolidării autonomiei organizaționale și funcționale:* eliminarea contradicțiilor legale și interdicțiilor APL de a stabili în mod autonom organigrama și statele de personal, prin oferirea dreptului de a decide de sine stătător numărul necesar de angajați, în funcție de particularitățile și necesitățile localității respective. O soluție, în acest sens, ar fi stabilirea, cu titlu de recomandare, a unei cote din bugetul local care să fie destinată cheltuielilor de personal.
- b) *În domeniul consolidării autonomiei financiare:*
 - schimbarea sistemului de defalcare a impozitului pe venit a persoanelor fizice conform vizei de reședință, revizuirea sistemului de taxe locale;
 - oferirea dreptului APL de a introduce taxe locale noi în funcție de specificul localității;
 - delimitarea clară în cadrul transferurilor a resurselor pentru competențe delegate și a celor cu destinație generală;
 - introducerea obligativității de a recupera integral și necondiționat prejudiciile cauzate APL prin modificările cadrului normativ pe parcursul anului, care au dus la micșorarea veniturilor APL;
 - elaborarea și aplicarea mecanismului de consultare obligatorie și prealabilă a APL în procesul elaborării bugetului național, a politicilor fiscale și a altor documente din domeniul finanțelor publice care se referă la APL, inițierea procesului de elaborare și adoptare a unui nou sistem de finanțe publice locale etc.
- c) *În domeniul consolidării statutului alesului și funcționarilor locali:*
 - revizuirea condițiilor de salarizare, acordare de concedii, pensioanare și alte măsuri de protecție socială pentru primari, în vederea asigurării unui statut social corespunzător unei autorități publice locale;

- revizuirea statutului actual al funcționarilor din cadrul APL în vederea delimitării lor de funcționarii din cadrul autorităților publice centrale, stabilirii unor reguli speciale și acordării competențelor depline ale APL de a influența procesul de angajare, promovare, stimulare și concediere a funcționarilor locali.
- d) *În domeniul consolidării autonomiei locale patrimoniale:*
- adoptarea legii privind proprietatea unităților administrativ-teritoriale, prin care să fie reglementat detaliat regimul juridic al patrimoniului local, modul și procedura de delimitare a bunurilor domeniului public și privat local, registrul patrimoniului UAT etc.;
 - adoptarea unei hotărâri de guvern prin care să fie transferate în proprietatea unităților administrativ-teritoriale obiectivele acvatice și resursele naturale de pe teritoriul lor, în conformitate cu prevederile Codului apelor și altor acte legislative, astfel fiind create surse de venit suplimentar și sigur pentru bugetele locale;
 - revizuirea modalității de a stabili prețul normativ asupra terenurilor, inclusiv a modului de determinare a coeficientului pentru privatizarea terenurilor aferente, cu scopul de a le oferi APL dreptul de a stabili prețul în funcție de prețul de piață din regiunea respectivă, interesul de a atrage investitori sau de a acumula surse la bugetul local;
 - elaborarea și adoptarea legii privind cooperarea intermunicipală, care să ofere posibilitatea prestării serviciilor publice în comun de mai multe primării;
 - revizuirea cadrului legal din domeniul cadastrului imobiliar, pentru a crește accesul APL la informația cadastrală și a reduce costurile și plățile APL pentru înregistrarea patrimoniului local și alte operațiuni cadastrale;
 - crearea și aprobarea unui program de susținere a procesului de elaborare a planurilor strategice de dezvoltare social-economică și a planurilor urbanistice ale tuturor localităților, pentru a facilita accesul APL la fondurile europene importante destinate dezvoltării infrastructurii locale.
- e) *În domeniul descentralizării și eficientizării sistemului de achiziții publice cu participarea APL:*

Deși de mai mulți ani se vorbește despre și se semnalează un șir de probleme importante și evidente din domeniul achizițiilor publice, care este unul foarte centralizat și birocratizat în raport cu autoritățile locale, constatăm că, din păcate, carul nu se mișcă din loc. Ba mai mult ca atât, există semnale de ultimă oră că, în loc să se perfec-

ționeze, sistemul, din contra, se centralizează și birocratizează și mai mult. În acest sens, se cer acțiuni urgente întru depășirea următoarelor probleme:

- valoarea mică a bunurilor și lucrărilor care pot fi procurate conform procedurilor mai simplificate; în consecință, efortul, timpul, resursele cheltuite pentru organizarea unor proceduri de achiziții depășesc deseori valoarea beneficiilor urmărite;
 - situația actuală stimulează irosirea de mijloace publice, achitarea unor prețuri exagerate pentru bunuri, lucrări și servicii achiziționate, precum și împiedică stimularea participării agenților economici locali, care de regulă oferă prețuri mult mai convenabile.
- f) *În domeniul stimulării dezvoltării regionale și consolidării teritoriale:* discutarea statutului raioanelor și dezvoltarea corespunzătoare a conceptului de municipii/orașe în calitate de poluri de creștere. Examinarea posibilității de a acorda statutul de municipii tuturor orașelor reședințe de raioane, cu adoptarea unui cadru legal adecvat.

VIII. Trebuie să fie pornit procesul de descentralizare în fiecare sector aparte, în baza evaluării și analizei fiecărui serviciu prestat de autoritățile centrale și subdiviziunile lor desconcentrate. În acest sens, trebuie să se purceadă la elaborarea evaluărilor și strategiilor sectoriale de descentralizare.

IX. Este absolut esențială asigurarea implicării cât mai mari a autorităților publice locale de nivelul I și II în procesul de dezvoltare regională. În această ordine de idei, trebuie să fie reconsiderate principiile și sistemul actual decizional, să fie implicate mai larg în acest proces autoritățile publice locale de nivelul I (inclusiv în administrarea Fondului regional) și să fie create condițiile necesare pentru stimularea optimizării administrativ-teritoriale, care vor permite ajustarea structurilor APL la structurile regionale, inclusiv prin stimularea diferitor forme de cooperare intermunicipală și interraională.

X. Este necesară o abordare integrată a problematicii descentralizării și consolidării autonomiei locale în cadrul majorității componentelor programului de guvernare. Descentralizarea, consolidarea autonomiei locale și reforma administrației publice se referă la toate sferele societății, iar acest element urmează a fi reflectat într-o formă sau alta în cadrul tuturor componentelor programului de guvernare. Acesta rezultă și din rolul sporit pe care trebuie să-l joace APL în procesele de reformare și revigorare a tuturor sectoarelor vieții sociale și economice, precum și din rolul care este asigurat în astfel de cazuri APL în țările Uniunii Europene, principalul parte-

ner strategic al Republicii Moldova în vederea aderării la Comunitatea Europeană.

Propunem ca, alături de reflectarea, într-un capitol separat, a problematicei ce ține de reforma administrației publice, descentralizarea și consolidarea autonomiei locale, să fie inclusă prezentarea perspectivei locale și a anumitor aspecte ale descentralizării și autonomiei locale în cadrul noului program de guvern, cu următoarele componente și formulări:

- 1) promovarea stabilirii mediului de afaceri și climatului investițional la nivel local, favorabile dezvoltării economice locale (la capitolul *Politici economice și financiare*);
- 2) consolidarea capacităților administrațiilor publice locale în atragerea de fonduri de la instituții naționale și internaționale, publice și private, pentru dezvoltarea locală (la capitolul *Politici economice și financiare*);
- 4) stabilirea unui dialog viabil, a consultărilor permanente și relațiilor de lucru între toate ministerele și agențiile de stat și autoritățile publice locale, conform apelului Comitetului Regiunilor al UE (la capitolul *Administrație responsabilă și eficientă*);
- 5) una dintre direcțiile principale de reformare a serviciilor publice și de îmbunătățire a calității serviciilor va fi considerată descentralizarea prestării serviciilor la nivel local (la capitolul *Administrație responsabilă și eficientă*; a) *Reforma administrației publice centrale, Modernizarea serviciilor publice*);
- 6) asigurarea legăturii strânse dintre dezvoltarea regională și administrațiile publice locale de toate nivelurile ca singura cale de asigurare a durabilității dezvoltării regionale;
- 7) consolidarea rolului autorităților publice locale în procesul de integrare europeană și ajustarea la standardele internaționale prin participarea lor la implementarea Acordului de Asociere dintre RM și UE, la pregătirea programelor de asistență din partea UE și la structurile de politică europene în domeniul APL conform adresării Comitetului Regiunilor al UE.

XI. O direcție deosebit de importantă o constituie creșterea și asigurarea unei susțineri masive din partea APL și a populației în favoarea procesului de reformă a administrației publice, descentralizare și consolidarea autonomiei locale. În acest sens, printre acțiunile prioritare se impun: desfășurarea unei campanii largi și sistematice de informare publică, dezbateră publică a diferitor aspecte ale descentralizării și autonomiei locale, implicarea pe larg a mass-mediei în reflectarea problematicei descentralizării și autonomiei locale, care trebuie să devină un subiect de interes

public. Numai în acest fel va fi creat un mediu corespunzător și va crește susținerea acestui proces de cercurile largi ale populației. Un astfel de sprijin este esențial pentru succesul reformei, dar a lipsit cu desăvârșire în perioada anterioară.

PROPUNERILE CALM LA POLITICA BUGETAR-FISCALĂ PENTRU ANUL 2018 (din 27 iunie 2017)

I. Considerații generale

Prezentele propuneri la politica bugetar-fiscală pentru anul 2018 au la bază un număr larg de politici și angajamente prevăzute, în special, în următoarele documente din domeniu:

- Recomandarea 322 din 2012 a Consiliului Europei (CALRCE) și Foaia de parcurs privind implementarea Recomandării 322 și a altor angajamente ale Republicii Moldova în domeniul democrației locale și decentralizării, semnată de Guvernul Republicii Moldova, Consiliul Europei și CALM pe 8 iunie 2016;
- Legea privind Strategia Națională de Descentralizare 2012-2018 și Planul de acțiuni (prelungit în 2016);
- Strategia Reformei administrației publice 2016-2020 (aprobată prin HG nr. 911 din 25.07.2016) și planul său de acțiuni (HG nr. 966 din 09.08.2016).

Toate aceste acte legislative, documente de politici și angajamente internaționale conțin acțiuni, angajamente și termene concrete din partea Republicii Moldova, inclusiv și în special în domeniul descentralizării financiare, termenul de implementare a majorității dintre aceste obligații și angajamente fiind deja depășit. Totodată, o altă parte de angajamente urmează să fie realizate anume până în anul 2018 (a se vedea un extras al tuturor acestor documente, cu obligațiile și acțiunile concrete care urmau să fie realizate).

În acest context, CALM, suplimentar la propunerile anterioare ce vizează consolidarea statutului municipiilor nou-create, vine cu propuneri concrete în ceea ce privește recuperarea restanțelor în domeniul descentralizării, consolidarea bazei veniturilor locale și a autonomiei financiare reale.

II. Recomandări și propuneri concrete:

- 1. Prelungirea acțiunii fondului de compensare pentru următorii ani (2018-2019), până la realizarea angajamentelor și măsurilor de consolidare a bazei fiscale locale, prevăzute de cadrul legal în**

vigoare. Potrivit esenței și logicii Strategiei de Descentralizare (financiară), prelungită până în 2018, existența fondului de compensare este strâns legată de realizarea concomitentă (simultană) a măsurilor concrete privind consolidarea bazei fiscale. Însă, în condițiile în care termenul fondului a fost prelungit cu un an și foarte puține măsuri de consolidare a bazei fiscale au fost realizate, cu siguranță urmează ca acțiunea acestui fond să fie prelungită în mod necondiționat.

- 2. Introducerea și definirea expresă a noțiunii de venituri ratate ale bugetelor locale și stabilirea mecanismului compensării lor, având în vedere că bugetele locale se aprobă fără deficit. Pe parcursul anului, însă, pot crește prețurile, în unele cazuri, salariile, sunt acordate prin lege scutiri și facilități care afectează veniturile bugetelor locale, încălcându-se astfel principiile echității și corespunderii resurselor cu competențele.** De asemenea, în afară de impozitul pe imobil/funciar anumite categorii de persoane (fizice și juridice) sunt scutite și de unele taxe locale. De exemplu, persoanele fizice (pensionarii, invalizii) sau gospodăriile țărănești sunt scutite de plata taxei pe amenajarea teritoriului. Conform principiilor constituționale/legale ale autonomiei locale, toate scutirile prin legi adoptate de parlament, guvern și alte autorități centrale la plata tuturor plăților fiscale, nefiscale și a taxelor locale, urmează a fi compensate APL respective prin transferuri calculate pentru anul curent în limita veniturilor ratate de APL pentru anul în care exercițiul bugetar este încheiat. În rapoartele contabile trebuie să se instituie noțiunea de *venituri ratate* din cauza modificărilor la legislație care afectează bugetele locale și a facilităților acordate de parlament/guvern în mod unilateral anumitor categorii de persoane. În mod normal, dacă autoritățile centrale (parlamentul sau guvernul) iau anumite decizii de acest gen, care determină reducerea (ratarea) veniturilor în bugetele locale, atunci ele sunt obligate să compenseze venitul ratat comunităților locale. Suma veniturilor ratate va fi adăugată la transferurile cu destinație generală care se virează în bugetele locale. În caz contrar, suntem în situația unor abuzuri și încălcări ale Constituției și cadrului legal național/internațional în vigoare pentru Republica Moldova.

Modificări:

Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 397-399 din 2014, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

- **Articolul 1** se completează în final cu un nou aliniat cu următorul cuprins:
 - „venituri ratate – venituri ale bugetelor unităților administrativ-teritoriale diminuate pe parcursul anului bugetar în urma creșterii prețurilor, majorării cuantumului salariilor în sectorul bugetar, acordării unor facilități și scutiri conform legislației, precum și a altor măsuri rezultate din politicile autorităților publice centrale, care sunt calculate conform unei metodologii aprobate de parlament.”
- **Articolul 3** va prevedea expres principiul compensării veniturilor ratate la bugetele locale în urma acordării, prin deciziile parlamentului/guvernului/autorităților centrale, a unor scutiri de la plata impozitelor/taxelor și altor plăți, care au dus la diminuarea bugetelor locale.
- **Articolul 12** se completează cu un nou aliniat (2¹), cu următorul cuprins:
 - „(2¹) În caz de apariție a unor venituri ratate la bugetele locale, acestea sunt acoperite în termen de cel mult 60 de zile din fondul de compensare a pierderilor bugetelor unităților administrativ-teritoriale, ca un compartiment al fondului de rezervă al guvernului”.

3. Creșterea veniturilor din impozitul pe imobil/funciar. Impozitul pe imobil/funciar, în majoritatea țărilor UE cu un sistem de administrație publică locală dezvoltat și consolidat, reprezintă una dintre sursele principale ale bugetelor locale. Mai mult ca atât, impozitul dat este o sursă exclusivă și integrală de venit propriu al bugetelor locale. În Republica Moldova, această sursă este ne semnificativă și absolut neimportantă. În același timp, această sursă de venit posedă un potențial destul de mare de creștere. Printre cauzele principale ale acestei situații pot fi numite: târăgănarea de mai mult timp a unei evaluări obiective/de piață a bunurilor imobile (în special, la nivelul localităților rurale); lipsa unor mecanisme simplificate de a evalua bunurile imobile direct de APL; plafoanele minimale la nivel foarte scăzut și existența unor plafoane maximale, care nu permit APL o mai mare libertate/flexibilitate de a discuta cu comunitatea și de a crește mărimea impozitului pe imobil în proporții mai semnificative și corespunzător cererii/calității serviciilor solicitate de cetățeni. De asemenea, cu referire la impozitul funciar, menționăm că acest impozit local nu a fost ajustat/corelat/indexat încă din anul 1999, aducându-se prejudicii și pierderi enorme bugetelor locale.

Propuneri:

- a) A acorda APL dreptul de a stabili cota maximală a impozitului funciar, în funcție de situația din teritoriile respective; asigurarea indexă-

rii anuale obligatorii a acestui și altor impozite locale în conformitate cu inflația.

- b) A anula/revizui modul de acordare a tuturor facilităților/scutirilor la impozitul pe imobil/funciar, precum și taxele locale, prin compensarea venitului ratat de bugetele locale și/sau transferarea competenței respective către APL, care vor decide independent categoriile eligibile pentru scutiri, precum și formele, mărimile scutirilor. Sistemul actual de facilități/scutiri, stabilite unilateral de parlament, este neconstituțional și contrar intereselor comunităților locale, deoarece afectează direct bugetele locale, care sunt lipsite de surse de venit ce aparțin în exclusivitate APL, fără a li se compensa pierderile din contul bugetului de stat.

Modificări:

Codul fiscal nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ediție specială din 8 februarie 2007), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 283:

- la aliniatul (1), cuvântul „sînt” se substituie prin cuvintele „pot fi”;
- aliniatele (2) și (2¹) se exclud;
- la aliniatul (4), cuvântul „sînt” se substituie prin cuvintele „pot fi”;
- articolul se completează cu un nou aliniat (4¹), cu următorul cuprins:
„(4¹) Categoriile prevăzute de prezentul articol sunt scutite în baza deciziei autorității deliberative și reprezentative a administrației publice locale, cu consultarea prealabilă a entităților și colectivității locale. În cazul în care pierderile de la acordarea scutirilor sunt compensate de la bugetul de stat, autoritatea respectivă este obligată să ia decizia privind acordarea scutirilor în totalitate”.

Articolul 295:

- aliniatul unic devine aliniatul (1), iar cuvintele „Se scutesc” se substituie cu cuvintele „Pot fi scutite”;
- articolul se completează cu aliniatul (1¹), cu următorul cuprins:
„(1¹) Categoriile prevăzute de prezentul articol sunt scutite în baza deciziei autorității deliberative și reprezentative a administrației publice locale, cu consultarea prealabilă a entităților și colectivității locale. În cazul în care pierderile de la acordarea scutirilor sunt compensate de la bugetul de stat, autoritatea respectivă este obligată să ia decizia privind acordarea scutirilor în totalitate”.

- c) Se propune adoptarea/consolidarea/precizarea cadrului legal necesar pentru asigurarea unui mecanism simplificat de evaluare/impozitare a bunurilor imobile în mediul rural și urban, care ar asigura în regim

de urgență (pe parcursul anului 2017), realizarea evaluării bunurilor imobile direct de APL și creșterea esențială a veniturilor la bugetele locale din această sursă (de circa zece ori). Acest mecanism ar putea fi provizoriu, până când va fi realizată, în următorii cinci ani, evaluarea masivă pe tot teritoriul Republicii Moldova.

- 4. Includerea în categoria veniturilor bugetelor locale/municipale a impozitului din venitul persoanelor juridice colectate în teritoriul respectiv, pentru a asigura creșterea motivației APL de a dezvolta mediul de afaceri local, atragerea investițiilor, precum și pentru a dezvolta legătura strânsă între mediul de afaceri și APL.** De asemenea, această măsură va permite apariția unei surse concrete pentru asigurarea componentei investiționale în bugetele locale, a cărei mărime va depinde de interesul și implicarea directă a APL. În acest sens, se propune revizuirea statutului impozitului pe venitul persoanei juridice, astfel ca acesta să devină partajat și să rămână, total sau parțial, la APL de nivel I, în calitate de sursă specială pentru finanțarea/cofinanțarea infrastructurii locale.

În prezent, marea majoritate a bugetelor locale nu dispun de componenta de dezvoltare. În cadrul primei etape de implementare a noului sistem de finanțe publice locale, nu se oferă posibilitatea de planificare a componentei investiționale, deoarece cu greu ajung resurse pentru cheltuieli curente. În acest sens, ar fi o soluție ca impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător să devină sursa de finanțare a acestei componente în proporție de 100%, condiție care ar încuraja mediul de afaceri local să reflecte acest venit în scopul îmbunătățirii infrastructurii locale. Totodată, se propune ca redistribuirea lui să fie realizată după modelul impozitului pe venitul persoanelor fizice.

Propunere:

Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 397–399 din 2014, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 5 aliniatul (1) se completează cu punctul 2¹), cu următorul cuprins:

„2¹) defalcări de la impozitul pe venitul persoanelor juridice pentru bugetele municipiilor, orașelor, satelor/comunelor, cu excepția celor prevăzute la alin. (5) pct. 2) din prezentul articol – 100% din volumul total colectat pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective”.

- 5. Introducerea sistemului/mecanismului de colectare/virage a impozitului pe venitul persoanelor fizice la locul de domiciliu (reședință), cu compensarea veniturilor perdanților din alte surse.** Această măsură va permite asigurarea unei dezvoltări rurale reale

și echitabile. O astfel de măsură va reprezenta o creștere semnificativă a veniturilor bugetelor locale și un impuls de dezvoltare, în special pentru comunitățile rurale (dar și cele urbane), ai căror locuitori într-un număr mare, desfășoară activități în centre urbane mari. În același timp, urmează să fie revizuite cotele actuale ale veniturilor care rămân la dispoziția bugetelor locale ale localităților urbane, în vederea creșterii lor, acest sistem fiind destul de eficient și pe larg răspândit în multe țări dezvoltate, inclusiv membrii noi ai UE, precum: Polonia, Letonia, Slovacia etc.

Propunere:

Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 397-399 din 2014, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 5:

– la alineatul (1) punctul a) va avea următorul cuprins:

„a) defalcări de la impozitul pe venitul persoanelor fizice conform locului de domiciliu, excepție făcând bugetele satelor (comunelor) și ale orașelor (municipiilor) din componenta unității teritoriale autonome cu statut juridic special – 80% din volumul total colectat pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective”;

– la alineatul (1) punctul b), cifra „20%” se înlocuiește cu „50%”.

6. Contravențiile constatate de agenții constatați pe teritoriul UAT de nivelul I să meargă expres la bugetele locale. În prezent, există lacune importante și confuzii privind statutul contravențiilor și bugetul la care urmează a fi virate, deși APL au primit statut de agent constator în privința anumitor contravenții. De aceea, contravențiile constatate de agenții constatați trebuie să meargă pe conturile bugetelor locale cu destinație concretă (securitate rutieră, managementul deșeurilor, amenajare etc.).

Propunere:

Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 397-399 din 2014, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 5:

– alineatul (1) pct. 1) se completează cu litera e¹), cu următorul cuprins:

„e¹) amenzi pentru contravențiile comise pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective;

– alineatul (5) pct. 1) se completează cu litera e¹), cu următorul cuprins:

„e¹) amenzi pentru contravențiile comise pe teritoriul municipiului (cu excepția unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi din componența municipiului)”.

7. Revizuirea statutului, apartenenței și modului de repartizare a taxelor pe resursele naturale. În opinia noastră, aceste taxe trebuie incluse în categoria taxelor locale, fiind încă o sursă de venit; cel puțin o parte a acestora trebuie să fie virate la bugetele locale de nivelul I. APL au, de asemenea, de soluționat diverse probleme ce țin de mediu și protecția acestuia, de acțiunile de salubritate și înverzire etc. Aceste taxe, conform Codului fiscal – art. 6 alin. (6) –, fac parte din sistemul impozitelor și taxelor locale. Înlesnirile la aceste taxe trebuie să fie acordate prin același mecanism ca impozitul pe bunurile imobiliare și taxele locale menționat mai sus.

Propunere:

„Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 397-399 din 2014, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 5:

– alineatul (1) pct. 1) se completează cu litera d¹), cu următorul cuprins:

„d¹) taxele pentru resursele naturale aplicate conform Codului fiscal”;

– alineatul (5) pct. 1) se completează cu litera d¹), cu următorul cuprins:

„e¹) taxele pentru resursele naturale aplicate conform Codului fiscal (cu excepția unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi din componența municipiului)”.

8. Este necesar de revăzut și perfecționat mecanismul de transferuri cu destinație specială pentru infrastructura drumurilor locale, inclusiv de avut în vedere perdanții din aplicarea mecanismului respectiv. Conform art. 4 din Legea privind descentralizarea administrativă, nr. 435-XVI din 28.12.2006, domeniul respectiv este un domeniu propriu al APL, care nicidecum nu poate fi finanțat din transferuri de destinație specială, fiind o încălcare flagrantă a autonomiei locale. În acest sens, transferurile trebuie să fie cu destinație generală. De asemenea, se propune ca transferurile cu destinație specială să se lase instituțiilor, pentru că ei au diferite măsuri de optimizare (închiderea grupelor) ca să acumuleze mijloace pentru cheltuieli capitale.

Propuneri:

Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 397-399 din 2014, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 6:

– aliniatul (5) va avea următorul cuprins:

„(5) Excedentele de mijloace speciale la finele anului bugetar sunt accesibile spre utilizare, în aceleași scopuri sau pentru cheltuieli capitale, pentru anul bugetar următor”.

Articolul 10:

– se completează cu aliniatele (7¹) și (7²), cu următorul cuprins:

„(7¹) Transferurile cu destinație generală de la bugetul de stat se alocă bugetelor unităților administrativ-teritoriale pentru finanțarea infrastructurii drumurilor publice locale.

(7²) Transferurile cu destinație generală stipulate la alin. (7¹) din prezentul articol pentru bugetele unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi, inclusiv pentru bugetele municipale Bălți și Chișinău, sunt calculate și distribuite proporțional numărului populației din teritoriul unității administrativ-teritoriale respective, în baza datelor oficiale existente la momentul calculării acestora, în cuantumul de 50% din volumul total al taxei pentru folosirea drumurilor de autovehiculele înmatriculate în Republica Moldova, aprobat în legea anuală a bugetului de stat. În cazul municipiilor Bălți și Chișinău, transferurile respective nu pot fi mai mici decât sumele care ar fi provenit din cel puțin 50% din taxa pentru folosirea drumurilor, percepută de la posesorii mijloacelor de transport înmatriculate în Republica Moldova, conform mecanismului anterior de defalcări de la veniturile generale de stat. Mijloacele aferente bugetelor satelor (comunelor) și ale orașelor (municipiilor) din componența unității teritoriale autonome cu statut juridic special vor fi virate la bugetul central al unității teritoriale autonome cu statut juridic special”.

Pentru bugetele unităților administrativ-teritoriale de nivelul al doilea și al unității teritoriale autonome cu statut juridic special, transferurile cu destinație generală pentru finanțarea infrastructurii drumurilor publice locale sunt calculate și distribuite în funcție de numărul de kilometri echivalenți administrați, conform legislației privind fondul rutier.

Articolul 11:

– la aliniatul (1), litera a¹) se exclude;

– aliniatul (2¹) se exclude;

– aliniatul (3) se completează cu următorul cuprins:

„Transferurile cu destinație specială neutilizate până la sfârșitul anului bugetar sunt lăsate instituțiilor publice, pentru a fi utilizate în aceleași scopuri sau pentru cheltuieli capitale”.

9. Trebuie rezolvată situația instituțiilor sociale finanțate din bugetele locale: centre de zi, centre sociale etc., la fel și altele de la nivelul I. Nu ține de competența APL de nivelul I compensarea

cheltuielilor acestora în formă de transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat, cu atât mai mult că art. 6¹ din Legea nr. 435-XVI din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă prevede expres că „competențele autorităților publice centrale în domeniul asistenței sociale se delegă autorităților publice locale și se finanțează din contul transferurilor cu destinație specială de la bugetul de stat prevăzute în legea bugetară anuală”.

Propunere:

„Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 397-399 din 2014, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 11:

– aliniatul (1) se completează cu litera a²), cu următorul cuprins:

„a²) instituțiile sociale (centre sociale, de zi etc.) și competențele în domeniul asistenței sociale delegate unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi”.

10. Este imperativ necesară consolidarea rolului serviciului de colectare a taxelor și impozitelor locale de pe lângă primării/ municipii. Pe de o parte, prin aceasta APL se asigură cu instrumente reale și concrete pentru a crește colectarea impozitelor și taxelor locale, precum și a le da dreptul de a avea întreg arsenalul de instrumente. Anume APL sunt cele mai interesate în colectarea cât mai bună a impozitelor și taxelor care rămân în bugetul local. De asemenea, aceasta este și în interes național, în cadrul luptei cu evaziunea fiscală, economia tenebră și plata salariilor în plic. Anume APL cunosc bine situația în teritoriu și sunt interesate să combată aceste fenomene extrem de negative, care afectează mediul de afaceri și colectarea veniturilor la bugetul de stat și cel local. În prezent, APL și structurile sale nu au aceste pârghii/competențe și pot să se adreseze doar la Serviciul Fiscal de Stat, care, de regulă, nu are interesul și capacitățile necesare pentru a se ocupa efectiv de taxele și impozitele locale. De aceea, este necesar să fie examinată inclusiv posibilitatea APL/serviciului de colectare a taxelor și impozitelor locale de a executa silit anumite obligații ale plătitorilor de taxe și impozite. Astăzi, această competență o deține doar organul fiscal. Este important și în contextul luptei cu economia tenebră și plata salariilor în plic, deoarece mai bine decât APL nimeni nu cunoaște situația din teritoriu, cine lucrează la negru, fără contracte de muncă etc. Prin urmare, domeniul administrării impozitelor și taxelor locale ar trebui decentralizat către APL.

Propunere:

„Codul fiscal nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ediție specială din 8 februarie 2007), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 133:

– aliniatul (1) punctul 3), cuvintele „și controlează” se exclud.

Articolul 156:

– aliniatul (2) va avea următorul cuprins:

„(2) Serviciul de colectare a impozitelor și taxelor locale exercită, corespunzător domeniului de activitate stabilit la alin. (1), funcțiile și atribuțiile Serviciului Fiscal de Stat, prevăzute la art. 132⁴, 133 alin. (2)-(4), cu excepția emiterii actelor normative, cooperarea internațională în domeniul de administrare fiscală, constatarea infracțiunilor prevăzute la art. 244¹, 250-253 din Codul penal, domeniului insolvabilității, a modului de utilizare a dispozitivelor și sistemelor pentru înregistrarea operațiilor cu numerar, a mașinilor de casă și control, precum și criteriile de selectare, lista contribuabililor mari. Autoritatea administrației publice locale reprezentativă și deliberativă poate lua decizia ca unele funcții și atribuții ale serviciului de colectare a impozitelor și taxelor locale să fie exercitate în comun cu Serviciul Fiscal de Stat, care se aduce la cunoștința directorului Serviciului Fiscal de Stat. Directorul Serviciului Fiscal de Stat are obligația de a asigura procesul respectiv, similar funcțiilor ordinare ale Serviciului”.

Articolul 157 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 157.** Drepturile (împuternicirile) serviciului de colectare a impozitelor și taxelor locale.

Serviciul de colectare a impozitelor și taxelor locale este investit, corespunzător domeniului de activitate stabilit la art. 156 alin. (1), cu drepturile (împuternicirile) Serviciului Fiscal de Stat prevăzute la art. 134, cu excepția atribuțiilor internaționale în domeniul administrării fiscale, inițierea lichidării întreprinderii, organizației, precum și cazul când autoritatea administrației publice locale reprezentativă și deliberativă ia decizia ca unele funcții și atribuții ale serviciului de colectare a impozitelor și taxelor locale să fie exercitate în comun cu Serviciul Fiscal de Stat”.

Articolul 158 va avea următorul cuprins:

„**Articolul 158.** Obligațiile serviciului de colectare a impozitelor și taxelor locale

Serviciul de colectare a impozitelor și taxelor locale, corespunzător domeniului de activitate stabilit la art. 156 alin. (1), are obligațiile Serviciului Fiscal de Stat prevăzute la art. 136. Restituirea sumelor plătite în plus și eli-

berarea certificatelor privind lipsa sau existența restanțelor față de buget se exercită în colaborare cu Serviciul Fiscal de Stat”.

Articolul 160:

– aliniatul (2) se exclude.

11. Examinarea și soluționarea problemei filialelor/reprezentanțelor care activează în localitățile urbane și rurale, altele decât locul sediilor centrale/de bază.

Conform sistemului actual financiar, bugetele locale nu beneficiază de mai multe venituri din activitatea filialelor/reprezentanțelor. De exemplu, impozitul pe venit al persoanelor fizice se virează la sediul de bază, nu și în bugetul localității unde este plasată filiala/reprezentanța sau chiar activitatea de bază/nemijlocită, în pofida faptului că în urma activităților economice respective, deseori foarte intensive, sunt afectate enorm infrastructura locală și mediul înconjurător din localitățile respective. Fără ca în bugetele locale să fie vărsate surse care să permită restabilirea/recuperarea/compensarea efectelor negative de pe urma activităților economice respective. De aceea, soluționarea acestei probleme ar putea oferi o șansă și consolida baza de venituri a mai multor comunități locale, în special a celor îndepărtate de centrul urban și cu capacități investiționale/financiare mai mici.

12. Modificarea modului/obiectului de aplicare a taxei locale pentru amenajarea teritoriului pentru gospodăriile agricole, în vederea achitării ei nu *per angajați*, dar *per suprafața terenurilor lucrate/aflate în administrare*, ceea ce va crește esențial veniturile la bugetele locale, va permite diminuarea fenomenului eschivării de la plata impozitelor, va permite asigurarea echității. În prezent, o gospodărie care deține un hectar de terenuri achită aceeași taxă ca o companie agricolă care deține 1 000 de hectare și declară un singur angajat.

Propunere:

Aliniatul 1 lit. a) al art. 291 al Codului fiscal se modifică și se completează, având următoarea redacție:

„**Articolul 291.** Obiectele impunerii și baza impozabilă

(1) Obiectul impunerii îl constituie:

a) la taxa pentru amenajarea teritoriului – salariații și/sau fondatorii întreprinderilor care nu sunt incluși în efectivul trimestrial de salariați, suprafața de teren în cazul posesorilor/gospodăriilor/întreprinderilor/societăților agricole și piscicole; întreprinderile, precum și persoanele ce desfășoară activitate profesională în sectorul justiției”.

13. Se propune să fie modificată modalitatea de repartizare a transferurilor pentru cheltuieli capitale conform unor criterii obie-

ctive (similar reglementărilor din cadrul UTA Găgăuzia, recent adoptate și implementate – *per capita*/locuitor cu coeficienți de corelare), ceea ce ar permite depolitizarea domeniului și asigurarea unei repartizări uniforme și echitabile a resurselor destinate dezvoltării pe tot teritoriul Republicii Moldova. În acest sens, se propune, adoptarea unei legi la nivel național (cu folosirea experienței UTA Găgăuzia), prin care să fie reglementat acest mecanism de repartizare echitabilă și proporțională a resurselor destinate investițiilor capitale.

14. Adoptarea unei legi privind crearea și reglementarea activității unui fond național special, prin care să fie finanțate integral sau cea mai mare parte din contribuțiile la proiectele investiționale câștigate de autoritățile locale, cel puțin pentru proiectele ce corespund cu prioritățile stabilite de guvern – drumuri, apă și sanitație, salubritate ș.a. (modelul României sau modelul folosit în 2014 în UTA Găgăuzia). Conform acestui model, orice APL care câștigă un proiect de infrastructură, beneficiază de suport/acooperare din partea fondului/bugetului național. Astfel, este stimulată efectiv și real atragerea de investiții și dezvoltarea locală, indiferent de mărimea localităților.

15. Revizuirea scutirii de la plata impozitelor, taxelor locale și a altor plăți (chirie) a unor agenți economici prosperi, cum ar fi: Moldtelecom, Poșta Moldovei, MoldSilva și a altor agenți economici de stat, precum și a întreprinderilor Union Fenosa, Moldovagaz etc.

În prezent, toți acești agenți economici prosperi folosesc bunurile care sunt proprietate a unităților administrativ-teritoriale, fiind scutite absolut nemotivat și ilegal/neconstituțional de diverse taxe, impozite și plăți care urmau să ajungă în bugetele locale și care sunt în exclusivitate proprietatea unităților administrativ-teritoriale respective. O astfel de scutire din partea legislatorului, fără a compensa pierderile bugetelor locale, este total abuzivă și încalcă art. 127 alin. 3 al Constituției, prin care se garantează dreptul de proprietate publică al unităților administrativ-teritoriale, distinct de cel al statului. Conform esenței acestui principiu constituțional, NIMENI în afară de proprietar nu este în drept să decidă privind acordarea sau neacordarea unor scutiri.

Mai mult ca atât, situația actuală prin care acestor agenți economici prosperi li se acordă scutiri în mod unilateral și în detrimentul comunităților locale este total disproporțională, inequitabilă și contrară logicii, deoarece acești agenți, la rândul lor, impun și percep plăți enorme din partea autorităților locale pentru orice serviciu prestat, fără ca cei din APL să poată negocia în interesul comunității locale.

Prin urmare, luând în considerare necesitatea unor acțiuni urgente, coordonate și calculate, CALM intervine cu propunerea de a convoca în regim de urgență grupul de lucru creat între Ministerul Finanțelor și CALM, pentru a discuta toate propunerile menționate și a le definitiva.

Cu respect,
Viorel FURDUI, director executiv al CALM
Executor: V. Rusu, expert CALM; tel. 22 35 09

ADRESARE
PRIVIND PROPUNERILE CALM PENTRU POLITICA
BUGETAR-FISCALĂ PENTRU ANUL 2018 ÎN SCOPUL
CONSOLIDĂRII STATUTULUI MUNICIPIILOR NOU-CREATE
ȘI A AUTONOMIEI LOCALE FINANCIARE

Stimate Domnule Ministru,

Acordarea statutului de municipii mai multor orașe a fost un eveniment mult așteptat, însă care nu a dus la rezultatele scontate pe plan organizațional, economic și financiar, astfel încât orașele respective să beneficieze cu adevărat de avantaje, instrumente și potențial ca să devină poluri de creștere economică și socială a regiunilor/teritoriilor adiacente. De fapt, în afară de schimbarea denumirii a câtorva orașe, lucrurile nu au evoluat.

În acest context, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), după o consultare largă a tuturor municipiilor nou-create, a elaborat un set de propuneri, inclusiv pentru politica bugetar-financiară pentru anul 2018, care au fost adresate conducerii guvernului și care vor duce la consolidarea statutului de municipii al orașelor respective, precum vor permite și consolidarea în general a autonomiei locale și avansarea în realizarea Foii de parcurs RM-CoE, a Strategiei Descentralizării și a Strategiei Reformei administrației publice.

În mod special, CALM vine cu următoarele propuneri pentru politica bugetar-fiscală pentru anul 2018, cu scopul de a consolida baza de venituri locale, a corela/ajusta statutul acestor municipii la statutul altor municipii existente sub aspectul surselor de venit și a acorda unele surse suplimentare de venit:

1. Creșterea surselor de venit la bugetele municipiilor conform varianței inițiale, ca să le rămână 50% din impozitul pe venitul persoanelor fizice, similar mun. Chișinău, care, economic și administrativ, se află într-o situație mai avantajată.

Propunere:

„Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 397-399 din 2014, art. 703),

cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 5 aliniatul (1) punctul 2) se completează cu litera c), cu următorul cuprins:

„c) pentru bugetele municipiilor, cu excepția celor prevăzute la alin. (5) pct. 2) din prezentul articol – 50% din volumul total colectat pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective”.

2. Păstrarea la municipii a unei părți din impozitul pe venitul persoanelor juridice colectat în teritoriu (până la 50%).

Propunere:

„Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 397-399 din 2014, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 5 aliniatul (1) se completează cu punctul 2¹), cu următorul cuprins:

„2¹) defalcări de la impozitul pe venitul persoanelor juridice pentru bugetele municipiilor, cu excepția celor prevăzute la alin. (5) pct. 2) din prezentul articol – 50% din volumul total colectat pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective”.

3. Modificarea Titlului VI al Codului fiscal, art. 282, alin. (2), cu excluderea reducerii de 15% la plata impozitului pe imobil. Urmează ca scutiile pentru impozitele și taxele locale care aparțin în proporție de 100% bugetelor locale să fie stabilite în exclusivitate de autoritățile publice locale. De exemplu, în prezent, pierderile bugetului mun. Ungheeni la acest capitol constituie circa 150 de mii de lei anual, venituri ratate care nu sunt compensate.

4. Trebuie să fie revăzut mecanismul, astfel încât taxele pe resursele naturale și pentru poluarea mediului să fie virate la bugetele locale de nivelul I. În prezent, resursele naturale (cariere, fondul silvic, acvatic etc.) care se găsesc pe teritoriul UAT de nivelul I și toată infrastructura de acces (rutieră, de mediu etc.) sunt exploatate/deteriorate de agenții economici fără ca bugetele locale să beneficieze de compensare/resurse pentru îngrijirea și restabilirea infrastructurii respective și reducerii efectelor de mediu.

5. Alocarea transferurilor cu destinație specială pentru instituțiile publice care prestează servicii sociale. Este necesar să fie rezolvată situația instituțiilor sociale finanțate din bugetele municipiilor: centre de zi, centre sociale etc., la fel și altele de la nivelul I. În prezent, contrar prevederilor legale exprese, nu este prevăzută compensarea cheltuielilor pentru ele în formă de transferuri cu destinație specială

de la bugetul de stat. În același timp, art. 6¹ din Legea nr. 435-XVI din 28.12.2006 privind descentralizarea administrativă prevede expres că „competențele autorităților publice centrale în domeniul asistenței sociale se delegă autorităților publice locale și se *finanțează din contul transferurilor cu destinație specială de la bugetul de stat prevăzute în legea bugetară anuală*”.

Propunere:

„Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 397-399 din 2014, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 11 aliniatul (1) se completează cu litera a²), cu următorul cuprins:

„a²) instituțiile sociale (centre sociale, de zi etc.) și competențele în domeniul asistenței sociale delegate unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi”.

6. Contravențiile constatate de agenții constatatori pe teritoriul UAT de nivelul I respective ar trebui să meargă expres la bugetele locale. În prezent, există lacune importante și confuzii privind statutul contravențiilor și bugetul la care urmează a fi virate. Trebuie să amintim că APL au primit statut de agent constator în privința anumitor contravenții, de aceea contravențiile constatate de agenții constatatori trebuiau să meargă în conturi locale cu destinație concretă (securitate rutieră, managementul deșeurilor, amenajare etc).

Propunere:

„Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 397–399 din 2014, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 5:

– aliniatul (1) pct. 1) se completează cu litera e¹), cu următorul cuprins:

„e¹) amenzi pentru contravențiile comise pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective”;

– aliniatul (5) pct. 1) se completează cu litera e¹), cu următorul cuprins:

„e¹) amenzi pentru contravențiile comise pe teritoriul municipiului (cu excepția unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi din componența municipiului)”.

7. Legea ar trebui să prevadă expres că municipiul nou-constituit stabilește relații interbugetare directe cu Ministerul Finanțelor, după modelul municipiilor Chișinău și Bălți. Bugetelor municipiilor nou-create să le fie stabilit regimul juridic aplicabil municipiilor Chișinău

și Bălți. În sensul dat, este foarte important să fie instituite reglementările normative juridice în baza cărora veniturile bugetelor municipiilor nou-înființate să fie formate analogic bugetelor municipiilor Bălți și Chișinău (impozitul pe bunurile imobiliare; taxa pentru patenta de întreprinzător; taxele pentru resursele naturale; impozitul privat; taxele locale aplicate conform Codului fiscal), cu defalcări de la impozitul pe venitul persoanelor fizice. Totodată, pentru a conforma legislația la obiectivele menționate, se propune promovarea unui proiect de lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 397-XV din 16 octombrie 2003 privind finanțele publice locale, care ar rezida în introducerea sintagmei „Cahul, Orhei, Ungheni, Soroca; Edineț...” după cuvintele „Bălți” și „Chișinău”.

8. Consolidarea rolului Serviciului de colectare a taxelor și impozitelor locale de pe lângă primării/municipii, pentru a asigura APL de nivel I cu instrumente reale și concrete cu scopul de a crește colectarea impozitelor și taxelor locale, precum și de a le da dreptul de a avea întreg arsenalul de instrumente pentru colectarea forțată a restanțelor la plata impozitelor și taxelor locale. În prezent, aceste structuri nu dispun de pârghiile/competențele necesare și pot să se adreseze doar Serviciului Fiscal de Stat, care este ocupat în mare parte, cu altele. Trebuie să fie examinată posibilitatea APL/serviciului de colectare a taxelor și impozitelor locale de a executa silit anumite obligații ale plătitorilor de taxe și impozite. Astăzi, această competență o deține doar organul fiscal, care, din lipsă de capacități și dezinteres pentru bugetele locale, nu poate contribui efectiv la o mai bună colectare a taxelor și impozitelor locale. Prin urmare, domeniul administrării impozitelor și taxelor locale ar trebui orientat către APL (a se vedea propunerile de anul trecut).
9. Operarea de modificări în Legea privind descentralizarea administrativă nr. 435-XVI din 28.12.2006, prin excluderea punctului (2) al art. 11, care stabilește expres că capacitatea administrativă *este recunoscută ca fiind adecvată statutului legal al unei autorități publice locale atunci când cheltuielile administrative ale acesteia nu depășesc 30 la sută din suma totală a veniturilor proprii*; or, capacitatea administrativă a administrației municipiilor/orașelor/comunelor nu trebuie să depindă direct de volumul cheltuielilor veniturilor proprii. Capacitatea administrativă a autorităților publice de acest nivel va depinde de mulți factori, inclusiv, în mare măsură, de competența și profesionalismul resurselor umane ce activează aici și de poziționarea lor adecvată în structura instituției, în organigrama ei, iar aceasta prezintă un factor primordial în realizarea deciziilor organizaționale. În actualele evoluții comple-

xe ce se desfășoară, rolul determinant îl vor avea centrele de decizii, în special intervențiile manageriale profesioniste, și contează măsura în care va fi asumată responsabilitatea pentru consecințele activității inclusiv în domeniul resurselor umane. Plafonarea cheltuielilor administrative devine un impediment real în dezvoltarea organizațională, iar cheltuirea eficientă și oportună a veniturilor (proprii sau neproprii) are un mecanism concret de monitorizare și control în cazul când se urmărește neadmiterea risipirii banilor publici.

10. Este necesar să se ofere, în regim de urgență, soluții pentru detenționarea situației din domeniul salarizării și remunerării din APL. Prevederile legale din domeniul dat sunt excesiv de limitative, centralizate, discriminatorii și distructive, punând toată responsabilitatea pentru starea lucrurilor în domeniul dat pe autoritățile centrale. De asemenea, formulările actuale în lege, care se referă la premierea primarilor și a funcționarilor, sunt confuze și greu de aplicat, generând în permanență conflicte și contestări din partea organelor de control, inclusiv a Inspecției Financiare și Cancelariei de Stat. În acest sens, se propune:
 - a) Implementarea de urgență a unui sistem de salarizare descentralizat, pentru a fi corelat cu prevederile constituționale și internaționale, precum și recomandările Consiliului Europei în domeniul autonomiei locale și descentralizării (anexăm un Proiect elaborat de CALM, care arată cum, prin cheltuieli minimale, se poate reforma sistemul și ajusta la principiile autonomiei locale);
 - b) În mod separat, urmează să fie făcute modificări ce țin de salarizarea personalului angajat în primăriile municipiilor nou-create și efectuate modificări în legislația privind salarizarea funcționarilor publici, inclusiv în grila de salarizate aprobată în anexa nr. 1 a Hotărârii guvernului nr. 331 din 28.05.2012. În actualul sistem de salarizare a funcționarilor publici, este o discriminare reală a funcționarilor publici din cadrul APL de ceilalți funcționari din cadrul APC, precum și în raport cu salariații din economia țării. Ar fi binevenită majorarea sumelor stabilite la treptele salariale conform gradelor de salarizare, începând cu grila 1, treapta I cel puțin cu suma care să fie inițial egală cu 2 300 lei – echivalentă cu salariul minim din sectorul real al economiei.
 - c) Luând în considerare faptul că noul sistem de salarizare este în faza de conceptualizare și va necesita mai mult timp pentru a produce efecte, iar situația în domeniul dat este una extrem de gravă și tensionată, CALM propune, în calitate de măsuri urgente și ușor realizabile, care ar putea produce efecte pozitive ime-

diate, eliminarea tuturor barierelor de ordin tehnic în domeniul acordării premiilor în cadrul APL. Prevederile legale actuale în domeniul dat sunt confuze și contradictorii și, în consecință, inaplicabile.

11. Se propune ca transferurile cu destinație specială să fie lăsate instituțiilor, pentru că ei au diferite măsuri de optimizare (închiderea grupelor) ca să acumuleze mijloace pentru cheltuieli capitale.

Prin urmare, CALM solicită examinarea propunerilor respective și convocarea cât mai urgentă a grupului de lucru comun CALM–Ministerul Finanțelor, creat prin ordinul Ministrului nr. 144 din 18.11.2016, pentru a discuta situația municipiilor și propunerile respective.

Vă mulțumim anticipat!

Cu respect,

Viorel FURDUI, director executiv al CALM

ADRESAREA

CALM CĂTRE AUTORITĂȚILE NAȚIONALE CU PROPUNERILE PRIVIND POLITICA VAMALĂ, BUGETARĂ ȘI FISCALĂ PENTRU ANUL 2020, ÎN VEDEREA CONSOLIDĂRII AUTONOMIEI LOCALE FINANCIARE, ÎN CONFORMITATE CU STRATEGIA NAȚIONALĂ DE DESCENTRALIZARE ȘI RECOMANDĂRILE CONSILIULUI EUROPEI

Bugetele locale sunt componenta bugetului public național care a înregistrat cea mai modestă creștere dintre toate domeniile acestuia în anul 2019. Situația descrisă se perpetuează de o perioadă mai lungă de timp și reprezintă, în esență, o sabotare a principiilor constituționale ale autonomiei locale și a tuturor documentelor de politici și a angajamentelor Republicii Moldova din domeniul descentralizării și autonomiei locale în vigoare. Bugetele locale trebuie să crească de la un an la altul cu o mărime nu mai mică decât creșterile planificate ale bugetului public național, or, în caz contrar, aceste evoluții pot indica asupra unor disfuncționalități ale cadrului legal sau a regulilor de distribuire a veniturilor fiscale dintre autoritățile centrale și cele locale.

Amendarea legislației fiscale realizată pe durata anului trecut pe dimensiunea reducerii și unificarea cotelor la plata impozitului pe veniturile persoanelor fizice a reprezentat, în esență, o redistribuire a veniturilor fiscale din cadrul bugetelor locale către bugetul de stat. În acest context, dependența bugetelor locale față de transferurile din bugetul de stat fiind tot mai mare, o simplă ajustare a legislației fiscale nu poate fi suficientă. Astfel, considerăm că a venit momentul unei schimbări de esență a legislației fiscale ce vizează

activitatea autorităților locale. Propunem inițierea acțiunilor în vederea stabilirii unor reguli noi de distribuire a veniturilor fiscale dintre bugetul de stat și cele locale. Putem accepta rate minime din PIB ale veniturilor fiscale (proprii) bugetelor locale, fixate prin lege, dar și lărgirea listei impozitelor și taxelor de stat defalcate în bugetele locale, care să garanteze compensativ dezvoltarea autorităților locale în spiritul principiului autonomiei locale.

Deși din bugetele locale se efectuează cheltuieli în mărime de aproximativ 55% din volumul cheltuielilor bugetului de stat, în termeni *per capita*, încasările din veniturile fiscale reprezintă doar 15% din încasările fiscale ale bugetului de stat. Se impune o echilibrare la acest capitol în scopul implementării reale a principiului autonomiei locale. Includerea impozitului pe veniturile persoanelor juridice în categoria veniturilor bugetelor locale ar putea îmbunătăți semnificativ situația acestora. Mai mult decât atât, situația prezentă, caracterizată prin faptul că autoritățile publice locale de nivel 1 nu încasează venituri directe aferente activității economice la nivel local (taxele pe resursele naturale, impozitul pe veniturile persoanelor juridice), duce la o demotivare a implicării acestora privind facilitarea dezvoltării economice/îmbunătățirii dialogului cu antreprenorii la nivel local.

În acest context, CALM a elaborat un set de propuneri și recomandări concrete în scopul consolidării efective a autonomiei financiare locale, în conformitate cu Strategia Națională de Descentralizare și Recomandările Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei.

Recomandări și propuneri ale CALM privind politica bugetară, vamală și fiscală pentru anul 2020

- 1) **Prelungirea acțiunii fondului de compensare pentru următorii ani, până la realizarea angajamentelor și măsurilor de consolidare a bazei fiscale locale, prevăzute de cadrul legal în vigoare.** Potrivit esenței și logicii Strategiei de Descentralizare (financiară), prelungită până în 2018, existența fondului de compensare este strâns legată de realizarea concomitentă a măsurilor concrete privind consolidarea bazei fiscale. Însă, în condițiile în care termenul fondului a fost prelungit cu un an și foarte puține măsuri de consolidare a bazei fiscale au fost realizate, atunci cu siguranță urmează ca acțiunea acestui fond să fie prelungită în mod necondiționat.
- 2) **Introducerea și definirea expresă a noțiunii de „venituri ratate” ale bugetelor locale și stabilirea mecanismului compensării lor, având în vedere că bugetele locale se aprobă fără deficit.** Însă pe parcursul anului pot crește prețurile, în unele cazuri – salariile, sunt acordate prin lege scutiri și facilități care afectează veniturile buge-

telor locale, încălcându-se astfel principiile echității și corespunderii resurselor cu competențele. De asemenea, în afară de impozitul pe imobil/funciar, anumite categorii de persoane (fizice și juridice) sunt scutite și de unele taxe locale. De ex., persoanele fizice (pensionarii, invalizii) sau gospodăriile țărănești, sunt scutite de plata/taxa pe amenajarea teritoriului. Conform sensului și literei principiilor constituționale/legale ale autonomiei locale, toate scutirile prin legi adoptate de către parlament, guvern și alte autorități centrale de plata tuturor contribuțiilor fiscale, nefiscale și a taxelor locale, urmează a fi compensate APL respective prin transferuri calculate pentru anul curent în limita veniturilor ratate de APL pentru anul în care exercițiul bugetar este încheiat. Adică în rapoartele contabile să se instituie noțiunea de venituri ratate din cauza modificărilor la legislație, care afectează bugetele locale, și a facilităților acordate de Parlament/guvern în mod unilateral anumitor categorii de persoane. În mod normal, dacă autoritățile centrale (parlamentul sau guvernul) iau anumite decizii de acest gen, în rezultatul cărora se reduc (ratează) veniturile bugetelor locale, atunci ele sunt obligate să compenseze venitul respectiv ratat comunităților locale. Suma veniturilor ratate urmând să fie adăugată la transferurile cu destinație generală, care se virează în bugetele locale respective. În caz contrar, suntem în situația unor abuzuri și încălcări ale Constituției și ale cadrului legal național/internațional, în vigoare pentru Republica Moldova.

Propunere:

„Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 397–399, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 1 se completează în final cu un nou aliniat cu următorul cuprins:

– „venituri ratate – venituri ale bugetelor unităților administrativ-teritoriale diminuate pe parcursul anului bugetar în rezultatul creșterii prețurilor, majorării cuantumului salariilor în sectorul bugetar, acordarea unor facilități și scutiri conform legislației, precum și alte măsuri rezultate din politicile autorităților publice centrale, care sunt calculate conform unei metodologii aprobate de Parlament.”

– Articolul 3 se completează cu un nou aliniat, nr. 6 care va prevedea expres principiul compensării veniturilor ratate de către bugetele locale în urma acordării, prin deciziile parlamentului/guvernului/autorităților centrale, a unor scutiri de la plata impozitelor/taxelor și a altor plăți, în rezultatul cărora au fost diminuate bugetele locale.

– Art. 3 se completează cu aliniatul 7, care va prevedea obligația guvernamentală de a acoperi cheltuielile suplimentare, ce revin automat APL, în rezultatul adoptării unor acte normative unilaterale din partea guvernului sau parlamentului, fără acoperire financiară.

– Articolul 12 se completează cu un nou aliniat, (2¹), cu următorul cuprins:

„(2¹) În caz de constatare a unor venituri ratate la bugetele locale, acestea sunt acoperite în termen de cel mult 60 de zile din fondul de compensare a pierderilor bugetelor unităților administrativ-teritoriale, compartiment al fondului de rezervă al Guvernului.”

3) Creșterea veniturilor din impozitul pe imobil/funciar. În majoritatea țărilor UE cu un sistem de administrație publică locală dezvoltat și consolidat, impozitul pe imobil/funciar reprezintă una dintre sursele principale ale bugetelor locale. Mai mult ca atât, acest tip de impozit este o sursă exclusivă și integrală de venit propriu al bugetelor locale. Însă în Republica Moldova, această sursă este ne semnificativă. În același timp, această sursă de venit are un potențial destul de mare de creștere. Printre cauzele principale ale acestei situații pot fi considerate târăgănarea unei evaluări obiective/de piață a bunurilor imobile (în special la nivelul localităților rurale); lipsa unor mecanisme simplificate de a evalua bunurile imobile direct de către APL; plafoanele minime de nivel foarte scăzut și existența unor plafoane maxime, care nu permit APL o mai mare libertate/flexibilitate consultativă cu comunitatea și o creștere a impozitului pe imobil în proporții mai mari și corespunzător cererii/calității serviciilor solicitate de cetățeni. De asemenea, cu referire la impozitul funciar, menționăm că acest impozit local NU a fost ajustat/corelat/indexat încă din anul 1999, iar acest lucru a dus la prejudicii și pierderi enorme în bugetele locale.

În principiu, se propune schimbarea modalității de aplicare a impozitării bunurilor imobile prin taxarea separată a terenurilor intravilane în funcție de amplasarea geografică (accesul la infrastructura publică: obiectelor de menire socială, drum asfaltat, iluminat public...) a acestora și suprafață.

Propunere:

a) Acordarea dreptului APL de a stabili cota maximă a impozitului funciar, în dependență de situația din teritoriile respective. Plus asigurarea indexării anuale obligatorii a acestui și a altor impozite locale, în conformitate cu inflația.

b) Abilitarea autorităților locale cu dreptul evaluării în scopul impozitării bunurilor imobiliare;

Propunere:

Pentru a facilita creșterea veniturilor la bugete locale, până la evaluarea masivă a bunurilor în localitățile rurale, ca măsură provizorie, se propun următoarele:

La punctul doi din aliniatul (5) al articolului 4 din Legea nr. 1056-XIV din 16 iunie 2000 pentru punerea în aplicare a titlului VI din Codul fiscal (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ediție specială din 8 februarie 2007), cu modificările și completările ulterioare, sintagma „și/sau conform valorii de inventariere” se substituie cu sintagma „și/sau conform valorii de inventariere ori valorii determinate conform metodelor de analiză comparativă a vânzărilor, veniturilor și cheltuielilor”.

c) Anularea/revizuirea modului de acordare a facilităților/scutirilor la impozitul pe imobil/funciar, precum și a taxelor locale, prin compensarea venitului ratat de către bugetele locale și/sau transferarea competenței respective integrale către APL, care va decide independent categoriile care pot fi scutite. Sistemul actual de facilități/scutiri stabilite unilateral de către parlament este unul neconstituțional și afectează direct bugetele locale, care sunt lipsite de sursele de venit aparținând în exclusivitate APL, fără a li se compensa pierderile din contul bugetului de stat.

Propunere:

„Codul fiscal nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ediție specială din 8 februarie 2007), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 283:

la aliniatul (1) cuvântul „sînt” se substituie prin cuvintele „pot fi”;
aliniatele (2) și (2¹) se exclud;

la aliniatul (4) cuvântul „sînt” se substituie prin cuvintele „pot fi”;

articolul se completează cu un nou aliniat, (4¹), cu următorul cuprins:

„(4¹) Categoriile prevăzute de prezentul articol pot fi scutite în baza deciziei autorității deliberative și reprezentative a administrației publice locale, cu consultarea prealabilă a entităților și colectivității locale.”

La articolul 295:

aliniatul unic devine aliniatul (1), iar cuvintele „Se scutesc” se substituie cu cuvintele „Pot fi scutite”;

articolul se completează cu aliniatul (1¹), cu următorul cuprins:

„(1¹) Categoriile prevăzute de prezentul articol sunt scutite în baza deciziei autorității deliberative și reprezentative a administrației publice locale, cu consultarea prealabilă a entităților și colectivității locale”.

4) Contravențiile constatate de agenții constatori pe teritoriul UAT de nivelul I să fie direcționate expres către bugetele locale. În prezent, există lacune importante și confuzii privind statutul

contravențiilor și bugetul la care urmează a fi virate. Aceasta în condițiile în care APL au primit statut de agent constatator în privința anumitor contravenții. De aceea, este logic și corect ca contravențiile constatate de agenții constatori să ajungă pe conturile bugetelor locale cu destinație concretă (securitate rutieră, managementul deșeurilor, amenajare etc.).

Propunere:

„Legea nr. 397/2003, privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 397–399, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 5:

alinatul (1) pct. 1) se completează cu litera e¹), cu următorul cuprins:

„e¹) amenzi pentru contravențiile comise pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective;

alinatul (5) pct. 1) se completează cu litera e¹), cu următorul cuprins:

„e¹) amenzi pentru contravențiile comise pe teritoriul municipiului (cu excepția unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi din componența municipiului)”.

5) Revizuirea statutului, apartenenței și modului de repartizare a taxelor pe resursele naturale. În opinia noastră, aceste taxe trebuie incluse în categoria taxelor locale fiind încă o sursă de venit care, cel puțin în parte, trebuie să fie virat la bugetele locale de nivelul I. APL au de asemenea de soluționat diverse probleme din domeniul protecției mediului, acțiuni de salubritate și înverzire etc. Cu atât mai mult că aceste taxe deja conform Codului fiscal (art. 6 alin. (6)) fac parte din sistemul impozitelor și taxelor locale! La fel, înlesnirile la aceste taxe să fie acordate prin același mecanism precum cel al impozitului pe bunurile imobiliare și ale taxelor locale, menționat mai sus.

Propunere:

„Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 397–399, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

Articolul 5:

alinatul (1) pct. 1) se completează cu litera d¹) cu următorul cuprins:

„d¹) taxele pentru resursele naturale aplicate conform Codului fiscal;”

alinatul (5) pct. 1) se completează cu litera d¹) cu următorul cuprins:

„e¹) taxele pentru resursele naturale aplicate conform Codului fiscal (cu excepția unităților administrativ-teritoriale de nivelul întâi din componența municipiului);”

6) **Revizuirea taxei locale pentru unitățile comerciale și/sau de prestări servicii.** În Codul fiscal, baza impozabilă este „Suprafața unităților de comerț și/sau de prestări servicii, menționată în autorizațiile/notificările/coordonările corespunzătoare, eliberate de către autoritatea administrației publice”, iar la coloana 3, „unitatea de măsură”, cota se stabilește în „lei anual pentru fiecare unitate de comerț” și nu în „lei pentru fiecare metru pătrat de suprafață a obiectului de comerț și/sau de prestări servicii menționată în autorizațiile/notificările/coordonările corespunzătoare, eliberate de către autoritatea administrației publice”. Adică, odată ce baza impozabilă este suprafața unității de comerț, și nu unitatea de comerț, atunci și cota urmează a fi stabilită la o unitate de suprafață, și nu la o unitate de comerț. Unele APL au avut probleme cu Cancelaria de Stat din cauza acestor neconcordanțe. Ar fi bine să fie la discreția APL modul de stabilire a cotei: pentru o unitate de comerț și/sau prestări servicii sau pentru un metru pătrat de suprafață a unității de comerț și/sau prestări servicii. Astfel, este necesar de precizat art. 291, alin. (1), litera e) din Codul fiscal:

Propunere:

„Codul fiscal nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ediție specială din 8 februarie 2007), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

1. La art. 291, aliniatul (1), litera e) va avea următorul cuprins:

„e) la taxa pentru unitățile comerciale și/sau de prestări servicii – unitățile sau suprafața unităților care, conform Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei, corespund activităților respective;”

2. În Anexa la Titlul VII, litera e), coloana 3, cuvintele „lei anual pentru fiecare unitate de comerț și/sau de prestări servicii” se substituie cu cuvintele „lei anual pentru fiecare metru pătrat de suprafață a obiectului de comerț și/sau de prestări servicii menționată în autorizațiile/notificările/coordonările corespunzătoare, eliberate de către autoritatea administrației publice competente.”

7) **Schimbarea bazei impozabile pentru taxa pentru amenajarea teritoriului prin axarea pe cifra de afaceri (venituri din vânzări) și nu pe numărul mediu scriptic trimestrial al salariaților și/sau fondatorii întreprinderilor,** în condițiile în care aceștia activează în întreprinderile fondate, însă nu sunt incluși în efectivul trimestrial de salariați, cum este în prezent. În acest sens, se propune art. 291, a) a Codului fiscal nr. 93/2004 în următoarea redacție: „taxa pentru

amenajarea teritoriului – venitul din vânzări (cifra de afaceri)”. Anexa la Codul fiscal nr. 93/2004 la a) va fi următoarea:

a) Taxă pentru amenajarea teritoriului	venitul din vânzări	%		Lunar, către data de 3 a lunii următoare
--	---------------------	---	--	--

8) Includerea în categoria veniturilor bugetelor locale/municipale a impozitului din venitul persoanelor juridice colectate în teritoriul respectiv, pentru a asigura creșterea motivației APL de a dezvolta mediul de afaceri local, atragerea investițiilor, precum și pentru a dezvolta legătura strânsă între mediul de afaceri și APL. De asemenea, această măsură va permite apariția unei surse concrete pentru asigurarea componentei investiționale în bugetele locale, a cărei mărime deja va depinde de interesul și implicarea directă ale APL. În acest sens, se propune revizuirea statutului impozitului pe venitul persoanei juridice, astfel ca el să devină unul partajat și să rămână, total sau parțial, la APL de nivel I în calitate de sursă specială pentru finanțarea/cofinanțarea infrastructurii locale.

În prezent, marea majoritate a bugetelor locale nu dispun de componenta de dezvoltare. În cadrul primei etape de implementare a noului sistem de finanțe publice locale nu apare posibilitatea planificării – componenta investițională. Aceasta deoarece cu greu ajung resurse pentru cheltuieli curente. În acest sens, ar fi o soluție ca impozitul pe venit din activitatea de întreprinzător să devină sursa de finanțare a acestei componente în proporție de 100%. Condiție care ar încuraja mediul de afaceri local să orienteze acest venit în scopul îmbunătățirii infrastructurii locale. Totodată, se propune ca redistribuirea lui să fie realizată după modelul impozitului pe venitul persoanelor fizice.

Propunere:

„Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 397–399, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

În articolul 5, aliniatul (1) se completează cu punctul 2¹⁾ având următorul cuprins:

„2¹⁾ defalcări de la impozitul pe venitul persoanelor juridice pentru bugetele municipiilor, orașelor, satelor/comunelor, cu excepția celor prevăzute la alin. (5) pct. 2) din prezentul articol – 100% din volumul total colectat pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective;”

9) Introducerea mecanismului de colectare/virare a impozitului pe venitul persoanelor fizice la locul de domiciliu, cu compensarea veniturilor perdantilor din alte surse. Această măsură va permite

asigurarea unei dezvoltări rurale reale și echitabile. O astfel de măsură va reprezenta o creștere semnificativă a veniturilor bugetelor locale și un impuls de dezvoltare, în special pentru comunitățile rurale, ai căror locuitori desfășoară într-un număr mare activități în centre urbane mari. În același timp, urmează a fi revizuite cotele actuale ale veniturilor care rămân la dispoziția bugetelor locale ale localităților urbane, în vederea creșterii lor. Acest sistem fiind unul destul de eficient și pe larg răspândit în multe țări dezvoltate, inclusiv membrii noi ai UE precum: Polonia, Letonia, Slovacia etc.

Propunere:

„Legea nr. 397/2003 privind finanțele publice locale (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 397–399, art. 703), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

La articolul 5:

la aliniatul (1), litera a) va avea următorul cuprins:

2) defalcări de la impozitul pe venitul persoanelor fizice conform locului de domiciliu, excepție făcând bugetele satelor (comunelor) și ale orașelor (municipiilor) din componența unității teritoriale autonome cu statut juridic special – 80% din volumul total colectat pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective;

la aliniatul (1), litera b) cifra „20 %” se înlocuiește cu „50%”.

10) Este imperativ necesară consolidarea rolului serviciului de colectare a taxelor și impozitelor locale de pe lângă primării/municipii. Pe de o parte, prin aceasta se asigură APL cu instrumente reale și concrete în scopul creșterii colectării impozitelor și taxelor locale, precum și de a le acorda dreptul de a avea întreg arsenalul de instrumente. Anume APL fiind cele mai interesate de colectarea cât mai bună a impozitelor și taxelor care rămân în bugetul local. De asemenea, aceasta este și în interes național, în cadrul luptei cu evaziunea fiscală, economia tenebră și plata salariilor în plic. APL cunosc bine situația în teritoriu și sunt interesate să combată aceste fenomene extrem de nocive, care afectează mediul de afaceri și colectarea veniturilor la bugetul de stat și cel local. În prezent, APL și structurile sale nu au aceste pârghii/competențe și pot să se adreseze doar Serviciului Fiscal de Stat, care, de regulă, nu are interesul și capacitățile necesare pentru a se ocupa efectiv de taxele și impozitele locale. De aceea, este necesară examinarea inclusiv a posibilității APL/serviciului de colectare a taxelor și impozitelor locale, de a executa silit anumiți plătitori de taxe și impozite. Astăzi această competență o deține doar organul fiscal. Lucru important

și în contextul luptei cu economia tenebră și plata salariilor în plic, deoarece mai bine decât APL nu știe nimeni situația din teritoriu și ce oameni lucrează la negru, fără contracte de munca etc. Prin urmare, domeniul administrării impozitelor și taxelor locale ar trebui descentralizat către APL.

Propunere:

„Codul fiscal nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997 (republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ediție specială din 8 februarie 2007), cu modificările și completările ulterioare, se modifică și se completează după cum urmează:

La articolul 133, aliniatul (1), punctul 3), cuvintele „și controlează” se exclud.

La articolul 156, aliniatul (2) va avea următorul conținut:

„(2) Serviciul de colectare a impozitelor și taxelor locale exercită, corespunzător domeniului de activitate stabilit la alin. (1), funcțiile și atribuțiile Serviciului Fiscal de Stat, prevăzute la art. 132⁴, 133, alin. (2) – (4), cu excepția emiterii actelor normative, cooperarea internațională în domeniul de administrare fiscală, constatarea infracțiunilor prevăzute la art. 244¹, 250-253 din Codul penal, domeniului insolvabilității, a modului de utilizare a dispozitivelor și sistemelor pentru înregistrarea operațiilor cu numerar, a mașinilor de casă și control, precum și criteriile de selectare, lista contribuabililor mari. Autoritatea administrației publice locale reprezentativă și deliberativă poate lua decizia ca unele funcții și atribuții ale serviciului de colectare a impozitelor și taxelor locale să fie exercitate în comun cu Serviciul Fiscal de Stat. Directorul Serviciului Fiscal de Stat are obligația de a asigura procesul respectiv, similar funcțiilor ordinare ale Serviciului.”

Articolul 157 va avea următorul cuprins:

„Articolul 157. Împuternicirile serviciului de colectare a impozitelor și taxelor locale

Serviciul de colectare a impozitelor și taxelor locale preia, corespunzător domeniului de activitate stabilit la art. 156, alin. (1), împuternicirile Serviciului Fiscal de Stat prevăzute la art. 134, cu excepția atribuțiilor internaționale în domeniul administrării fiscale, inițierii lichidării întreprinderii, organizației, precum și în cazul în care autoritatea administrației publice locale reprezentativă și deliberativă ia decizia ca unele funcții și atribuții ale serviciului de colectare a impozitelor și taxelor locale să fie exercitate în comun cu Serviciul Fiscal de Stat.”

Articolul 158 va avea următorul cuprins:

„Articolul 158. Obligațiile serviciului de colectare a impozitelor și taxelor locale

Serviciul de colectare a impozitelor și taxelor locale, corespunzător domeniului de activitate stabilit la art. 156, alin. (1), are obligațiile Serviciului Fiscal de Stat prevăzute la art. 136. Restituirea sumelor plătite în plus și eliberarea certificatelor privind lipsa sau existența restanțelor față de buget se exercită în colaborare cu Serviciul Fiscal de Stat”.

La articolul 160 se exclude aliniatul (2).

11) Revizuirea scutirii de la plata impozitelor, taxelor locale și de alte plăți (chirie) a unor agenți economici prosperi precum: Moldtelecom, Poșta Moldovei, Moldsilva și a altor agenți economici de stat, dar și a întreprinderilor Union Fenosa, Moldova Gaz etc. În prezent, agenții economici menționați folosesc bunurile din proprietatea unităților administrativ-teritoriale, fiind în același timp scutite nemotivat și ilegal/neconstituțional de diverse taxe, impozite și plăți care ar trebui să ajungă în bugetele locale și care sunt în exclusivitate proprietatea unităților administrativ-teritoriale respective. O astfel de scutire din partea legislatorului, fără a compensa pierderile bugetelor locale, este total abuzivă și încalcă art. 127 alin. 3, al Constituției, prin care se garantează dreptul de proprietate publică al unităților administrativ-teritoriale, distinct de cel al statului. Conform esenței acestui principiu constituțional, NIMENI altcineva decât proprietarul nu este în drept să decidă asupra acordării sau neacordării unor scutiri.

Mai mult ca atât, situația actuală prin care acestor agenți economici prosperi li se acordă scutiri în mod unilateral și în detrimentul comunităților locale este una total disproporționată, inechitabilă și contrară legii, deoarece acești agenți, la rândul lor, impun și percep plăți enorme din partea autorităților locale pentru orice serviciu prestat, fără ca APL să poată negocia în interesul comunității locale.

12) Uniformizarea prevederilor privind noțiunea de salariat din domeniul taxelor locale cu persoanele angajate conform legislației în domeniul asigurărilor sociale de stat obligatorii. Altfel, avem o discriminare a domeniului APL. De exemplu, la pct. 1.1. din Anexa 3 la Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2016, în calitate de asigurați de la care angajatorul sau persoana asimilată acestuia reține 23 % drept contribuție pentru asigurarea socială de stat obligatorie sunt „persoanele angajate prin contract individual de muncă, persoanele aflate în raporturi de serviciu în baza actului administrativ ori prin alte tipuri de contracte civile în vederea executării de lucrări sau prestării de servicii”. În versiunea actuală a legii, există o posibilitate de evaziune fiscală în cazul stabilirii plătitorilor de taxe locale. Se menționează că plătitorii acestor

taxe sunt doar angajații în baza contractului de muncă (formează efectivul de salariați). Prin urmare, există riscul unei evaziuni fiscale, întrucât legea admite angajarea în baza contractelor de prestări servicii, permițând eschivarea de la plata taxelor locale.

Propunere:

Punctul 10¹) din articolul 288 (pct. 132 din Art. I la Proiect) se propune în următoarea redacție:

„10¹) Efectiv de salariați – toate persoanele fizice angajate prin contract individual de muncă ori prin alte tipuri de contracte civile în vederea executării de lucrări sau prestării de servicii pe termen definit sau indefinit”.

13) La punctul 134 din Art. I la Proiect, se propune a fi incluși în lista plătitorilor de taxe locale instituțiile financiare (inclusiv băncile și filialele acestora) și astfel de giganți/monopoliști economici precum: Moldtelecom, Poșta Moldovei, Moldsilva, Union Fenosa etc. Este absolut inexplicabil cum și de ce acești agenți economici puternici și care folosesc intens resursele locale NU plătesc taxe și impozite locale. De exemplu, Moldsilva taie și vinde lemn, obținând venituri uriașe și deteriorând drumurile locale, în timp ce un cizmar, o gheretă mică (care activează la limita subzistenței), plătește toate taxele.

Propunere:

Redacția punctului e) a alineatului (1) din articolul 291 al Codului fiscal (pct. 134 din Art. I din Proiect) se propune astfel:

„e) la taxa pentru unitățile comerciale și/sau de prestări servicii – unitățile definite conform CAEM Rev. 2 care corespund activităților expuse în anexa nr. 1 la Legea nr. 231 din 22 octombrie 2010 cu privire la comerțul interior, precum și unitățile instituțiilor financiare, întreprinderilor de stat sau municipale”.

14) Eliminarea facilităților și scutirilor de plata pentru folosirea terenurilor publice, taxele/impozitele locale pentru giganți privați precum Gaz Natural Fenosa și Moldova Gaz. Care este motivul scutirii acestor agenți economici de taxe și impozite locale, precum și de plata pentru folosirea terenurilor publice pentru amplasarea tehnologiei lor? De ce sunt scutiți din contul bugetelor locale, fără a oferi compensații autorităților locale? De exemplu, în prezent, Gaz Natural Fenosa hărțuiește APL. Desființează fără preavizul APL iluminatul stradal (construit nu altfel decât pe bani publici!) și refuză să-l instaleze la loc, forțând APL să caute noi resurse financiare pentru instalare, destinate prosperării acestei firme. Aceasta în condițiile în care statul a scutit Union Fenosa de taxe și impozite locale, precum și de plata pentru folosirea terenuri-

lor din proprietatea publică pe care le utilizează pentru amplasarea obiectivelor sale (transformatoare, piloni etc.)!

Propunere:

Pct. 128 și 138 din Art. I al Proiectului se propune să fie completate după cum urmează:

la pct. 128 (art. 283 din Codul fiscal):

de completat la început cu un nou aliniat având următorul cuprins:

„la aliniatul (1) se exclude p)”

În redacția din Proiect a aliniatului (2) din art. 283 din Codul fiscal, partea „în limita valorii (costului) stabilite de autoritatea administrației publice locale” se propune să fie înlocuită cu sintagma „în condițiile și limitele stabilite conform deciziei autorității administrației publice locale reprezentative și deliberative”;

15) Introducerea dreptului pentru APL de a stabili până la 3 taxe locale noi, în dependență de specificul geografic, social-economic local. În baza unui regulament și criterii. De exemplu: folosirea drumurilor locale de către mașini grele, deteriorarea drumurilor, poluarea...

16) Delimitarea clară în legislație a taxei pentru resursele naturale și a plății chirii.

VII

EVENTIMENTE CARE NE-AU MARCAT
(galerie foto)

542 | Biroul executiv
al CALM/
vicepreședinții
CALM

Tatiana Badan, președinte al CALM, primar de Selemet

Constantin Cojocaru, primar de Edineț, președinte al Asociației Primarilor din Edineț, vicepreședinte al CALM

Gheorghe Răileanu, primar de Cimișlia, vicepreședinte al CALM

Alexandru Botnari, primar de Hâncești, președinte al rețelei orașelor CALM, vicepreședinte al CALM

Serghei Cetulean, primar de Parcani, Soroca, președinte al Asociației Primarilor din Soroca, vicepreședinte al CALM

Nina Costiuc, primar de Budești, președinte al de onoare al Rețelei Femeilor CALM

Nina Cereteu, primar de Drochia, vicepreședintele CALM

Valentina Casian, primar de Strășeni, președintele Asociației Primarilor din Strășeni, vicepreședinte al CALM

Dorin Chirtoacă, vicepreședinte al CALM, fost primar al municipiului Chișinău

Grigore Policinschi, președinte al raionului Dubăsari, vicepreședinte al CALM

Ion Dolganiuc, primar de Colibași, Cahul, președinte al Asociației Primarilor din Cahul, vicepreședinte al CALM

Petru Frunze, primar de Puhoi, Ialoveni, vicepreședinte al CALM

Nicolai Gotișan, primar de Besghioz, UTA Găgăuzia, Președinte al Asociației Primarilor din UTA Găgăuzia, vicepreședinte al CALM

Maria Galiț, primar de Sărata Veche, Fălești, președinte al Asociației Primarilor din Fălești, vicepreședinte al CALM

Nicolae Melnic, primar de Călărași, Președinte al Asociației Primarilor din Călărași, vicepreședinte al CALM

Vitalii Gorodinschii, primar de Briceni, vicepreședinte al CALM

Larisa Voloh, primar de Palanca, președinte al Rețelei Femeilor CALM, vicepreședinte al CALM

Cociu Vladislav, primar de Carahasani, Ștefan-Vodă, președinte al Asociației Primarilor din Ștefan-Vodă, vicepreședinte al CALM

Grigore Repeșciuc, primar al orașului Căușeni, vicepreședinte al CALM

Tatiana Țurcan, Vinogradovca, Taraclia, președintele Asociației Primarilor din Taraclia, vicepreședinte al CALM

Petru Cozlan, primar de Cătăleni, Hâncești, Președinte al Asociației Primarilor din Hâncești, vicepreședinte al CALM

Secretariatul

Viorel Furdul, director executiv CALM, doctor în drept

Alexandru Osadci, coordonator de programe, magistrul în economie

Nadejda Darie, expert-coordonator rețele profesionale, secretar al Rețelei Femeilor Primari a CALM

Ivanov Octavii, expert dezvoltare locală

Viorel Rusu, expert coordonator, serviciul juridic și legislație, doctor în drept

Irina Luncașu, expert managementul proiectelor, coordonator al Serviciului dezvoltare locală, migrație și atragere de fonduri

Carolina Furdul, expert juridic, coordonator dezvoltare instituțională și relații cu membrii CALM, magistrul în economie

Alexandru Palli, expert tehnologii informaționale și rețele de comunicare, analist media, magistrul în drept

Alexandru Morcov, expert geodezie și cadastru

Ludmila Malai, expert juridic al CALM

Ana Moraru, expert relații publice și comunicare

Ion Beschieru, expert al CALM

Daniela Grozavu, expert al CALM

Viorel Gîrbu, expert economic în cadrul CALM

Alexandru Palii, Nadejda Darie, Carolina Furdui, Octavii Ivanov, Nadejda Sacovici

Secretariatul CALM cu Primarul General al mun. Chișinău Dorin Chirtoacă și alți colegi

Asociații raionale 2015-2020

Asociația Primarilor CALM, filiala Cahul

Asociația Primarilor CALM, filiala Briceni

Asociația Primarilor CALM, filiala Cantemir

Asociația Primarilor CALM, filiala Căușeni

Asociația Primarilor CALM, filiala Criuleni

Asociația Primarilor CALM, filiala Drochia

Asociația Primarilor CALM, filiala Florești

Asociația Primarilor CALM, filiala Hâncești

Asociația Primarilor CALM, filiala Ialoveni

Asociația Primarilor CALM, filiala Leova

Asociația Primarilor CALM, filiala Soroca

Asociația Primarilor CALM, filiala Strășeni

Asociația Primarilor CALM, filiala Șoldănești

Asociația Primarilor CALM, filiala Tarcea

Asociația Primarilor CALM, filiala Ungheni

Decembrie 2019. Asociația Primarilor CALM, filiala Telenești

Decembrie 2019. Asociația Primarilor CALM, filiala Soroca

Decembrie 2019. Asociația Primarilor CALM, filiala Strășeni

Decembrie 2019. Asociația Primarilor CALM, filiala Drochia

Decembrie 2019. Asociația Primarilor CALM, filiala Călărași

Decembrie 2019. Asociația Primarilor CALM, filiala Florești

Decembrie 2019. Asociația Primarilor CALM, filiala Hâncești

Decembrie 2019. Asociația Primarilor CALM, filiala Donduseni

Ianuarie 2020. Asociația Primarilor CALM, filiala Ștefan-Vodă

Ianuarie 2020. Asociația Primarilor CALM, filiala Căușeni

Ianuarie 2020. Asociația Primarilor CALM, filiala Râșcani

Ianuarie 2020. Asociația Primarilor CALM, filiala Glodeni

2009-2010

21.03.2010. Adunarea de constituire a CALM

21.03.2010. Adunarea de constituire a CALM

2009. Delegația primarilor în Bulgaria

Consiliul de Administrare al CALM alege președintele CALM

21.03.2010. Adunarea de constituire a CALM. Primarul de Bălăsinești: „Ne-am căsătorit cu primăriile....”

21.03.2010. Adunarea de constituire a CALM

21.03.2010. Semnarea primului acord de cooperare, CALM-ACoR, Chișinău. Președintele ACoR, Emil Drăghici, și președintele CALM, Tatiana Badan

21.03.2010. Declarația constituirii CALM

2011

Decembrie 2011. Cere-
monia de înmănare a
distincțiilor CALM „Primar
emerit” și „Pentru Merite
în administrația publică
locală”

Decembrie 2011. Ceremonia de înmănare a distincțiilor CALM „Primar emerit” și „Pentru Merite în administrația publică locală”

Noiembrie 2011.
Delegația Rețelei
Femeilor CALM în Letonia

Martie 2011. Delegația CALM la Târgul Municipalităților din Sud-Estul Europei, Sarajevo, Bosnia și Herțegovina

2012

2012. Consiliul European.
Întâlnirea delegației CALM
cu secretarul CALRCE,
Adreas Kiefer,
Strasbourg

2012. Consiliul European,
Strasbourg,
Delegația RM

Iunie 2012. Adunarea generală a CALM, Chișinău

Iunie 2012. Adunarea generală a CALM, Chișinău

Iunie 2012. Adunarea generală a CALM, Chișinău

Octombrie 2012. Președinții Asociațiilor raionale de Primari într-o vizită de studiu la Asociația Municipalităților din Norvegia

2013

Aprilie 2013. Ședința
Rețelei Femeilor CALM

Septembrie 2013. Delegația RM la CORLEAP

Iunie 2014. Întâlnirea membrilor CALM cu Secretarul de Stat al Carolinei de Nord, Elaine Marshall, Chişinău

Decembrie 2013. Şedinţa Consiliului de administrare CALM, Chişinău

Februarie 2013. Ziua autonomiei locale, zi de protest

Februarie 2013. Ziua autonomiei locale, zi de protest

Februarie 2013.
Ziua autonomiei locale, zi
de protest

Februarie 2013. Ziua autonomiei locale, zi de protest

Februarie 2013.
Ziua autonomiei locale, zi de protest

Februarie 2013. Ziua autonomiei locale, zi de protest

Octombrie 2013. Delegația CALM la Congresul Autorităților Locale și Regionale. *Flash-mob* pentru susținerea adopției Legii finanțelor Publice Locale, Strasbourg

Martie 2014. Primarii la a 26-a Sesiune ordinară a CALRCE, Strasbourg

Martie 2014. Primarii la a 26-a Sesiune ordinară a CALRCE, Strasbourg

31 august 2013. Ziua Limbii Române. Semnarea Acordurilor de înfrățire între localitățile din România și Republica Moldova, Bucegi

31 august 2013.
Ziua Limbii Române.
Semnarea Acordurilor de
înfrățire între localitățile
din România și Republica
Moldova, Bucegi

31 august 2013. Ziua Limbii Române. Semnarea Acordurilor de înfrățire între localitățile din România și Republica Moldova, Bucegi

31 august 2013. Ziua Limbii Române. Semnarea Acordurilor de înfrățire între localitățile din România și Republica Moldova, Bucegi

Septembrie 2013. Delegația CALM la Târgul Municipalităților din Sud-Estul Europei, Rijeka – Opatija, Croația

Septembrie 2013. Delegația CALM la Târgul Municipalităților din Sud-Estul Europei, Rijeka – Opatija, Croația

Septembrie 2013. Delegația CALM la Târgul Municipalităților din Sud-Estul Europei, Rijeka – Opatija, Croația

Mai 2013. Crearea Consiliului Autorităților Locale din România și Republicii Moldova (CALRRM). Delegația ACoR, Chișinău

Mai 2013. Crearea Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM), Chișinău

Mai 2013. Crearea Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM), Chișinău

Mai 2013. Crearea Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM), Chișinău

Mai 2013. Crearea Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM), Chișinău

2014

Decembrie 2014.
Consiliul de Administrare
CALM, Vadul lui Vodă

Decembrie 2014. Consiliul de administrare CALM, Vadul lui Vodă

Octombrie 2014. Delegația Republicii Moldova la Congresul Puterilor Locale și Regionale, perioada 2012-2016, Strasbourg

Ianuarie 2014. Forumul European al primarilor din mediul rural, Metz, Franța

August 2014. Dezvoltarea capacităților CALM și a membrilor săi în domeniul comunicării, Vadul lui Vodă

Mai 2014. Întâlnirea cu Comisarul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, dl Dacian Cioloș, Chișinău

Iunie 2014. Primarii la Festivalul Folcloric Național „Nicolae Glib”, ediția a I-a, Popeni, Sângerei

Iunie 2014. Echipa CALM pe scena Festivalului Folcloric Național „Nicolae Glib”, ediția a I-a, Popeni, Sângerei

Iunie 2014. Festivalul Folcloric Național prilejuit de aniversarea a 65-a de la nașterea lui Nicolae Glib și 45 de ani în slujba cântecului popular, Pepeni, Sângerei

Martie 2014. Delegația CALM la CALRCE, Strasbourg

Martie 2014. Delegația CALM la CALRCE, Strasbourg

2015

Mai 2015. Delegația CALM la a doua sesiune a Adunării Generale a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM), Alba Iulia, România

Mai 2015. Delegația CALM la a doua sesiune a Adunării Generale a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM), Ciugud, România

Februarie 2015. Ziua Autonomiei Locale și a lucrătorului din Administrația Publică Locală, Chișinău

Februarie 2015. Semnarea Acordului de cooperare între CALM și Agenția Internațională de Cooperare a Germaniei (GIZ), Chișinău

Februarie 2015. Ziua
autonomiei locale
și a lucrătorului din
administrația publică
locală, Chișinău

Februarie 2015. Ziua autonomiei locale și a lucrătorului din administrația publică locală, Chișinău

Februarie 2015. Ziua
Autonomiei Locale
și a Lucrătorului din
Administrația Publică
Locală, Chișinău

Februarie 2015. Delegația CALM la a XVIII-a sesiune ordinară a ACoR, București

Septembrie 2015. Întâlnirea primarilor cu conducerea Asociației Autorităților Locale din Letonia (LALRG), Chișinău

Martie 2015. Ziua Internațională a Femeii din APL la CALM, Chișinău

Septembrie 2015.
Cu prietenul Bjørn Rongevær, consultant superior al Asociației Norvegiene a Autorităților Locale și Regionale (KS), Chișinău

Aprilie 2015. Ședința Rețelei Femeilor CALM, Chișinău

Septembrie 2015.
Întâlnirea președinților Asociațiilor raionale de Primari cu dna Elita Căcule, Asociația Norvegiană a Autorităților Locale și Regionale (KS), Chișinău

Noiembrie 2015.
Delegația CALM în vizită
la Asociația Autorităților
Locale din Letonia
(LALRG), Riga

Noiembrie 2015.
Delegația CALM în vizită
la Asociația Autorităților
Locale din Letonia
(LALRG), Riga

Noiembrie 2015.
Vizita delegației CALM la
Aeroportul Internațional
Jurmala, Letonia

Decembrie 2015.
Conferința „Descen-
tralizarea: calea spre
modernizarea Republicii
Moldova”, Chișinău

Decembrie 2015. Consi-
liul de Administrare CALM

Decembrie 2015. Crearea
Rețelei Orașelor CALM,
Chișinău

2016

Ianuarie 2016. Adunarea generală CALM, Chișinău

Octombrie 2016. Delegația CALM în Norvegia

ianuarie 2016. Semnarea
Acordului de cooperare
cu Programul Națiunilor
Unite pentru Dezvoltare
(PNUD), Adunarea gene-
rală, Chișinău

Februarie 2016.
Întâlnirea primarilor cu
reprezentanții Asociației
Chineze de Prietenie
Internațională a Orașelor
(CIFCA), Chișinău

Martie 2016. Ședința
Rețelei Femeilor CALM,
Chișinău

Mai 2016. Seminar de instruire pe tema „Buge-tarea bazată pe programe și performanțe”, Rezina

Aprilie 2016. Primarii la Atelierul de lucru „Consolidarea structurilor de securitate în Moldova – dezvoltarea comunelor, orașelor și a protecției civile”, organizat cu susținerea lui Hans Kohler, fost primar și membru al parlamentului din Austria, Chișinău

Iulie 2016. Conferința „Egalitatea de gen în guvernarea locală: situația actuală și direcțiile de dezvoltare”, Chișinău

Septembrie 2016. Vizita de studiu a femeilor primar la Colonița, Chișinău

Iulie 2016. Rețeaua Femeilor din cadrul CALM, Chișinău

Decembrie 2016. Ședința
Consiliului de administra-
re CALM, Chișinău

Mai 2017. Cursul de instruire pentru femeile primar la primul mandat „Comunicarea strategică și conducerea eficientă pentru egalitatea de gen în comunitățile locale”, Chișinău

Noiembrie 2016. Întâlnire cu delegația Asociației Orașelor și Municipaliților din Slovacia (ZMOS), Chișinău

August 2016. Vizita femeilor primari la Carahasani, Ștefan-Vodă

Iunie 2016. Semnarea Memorandumului între CALM și UN Women, Chișinău

2017

Noiembrie 2017. Vizită de studiu în comuna Ciugud, România

9 august 2017. Vadul lui Vodă

25 aprilie 2017. Lansarea proiectului „Primarii pentru creșterea economică”, Chișinău

2017. Seminar cu femei primari la primul mandat

2017. Seminare cu femei primari la primul mandat

Februarie 2017. Întâlnirea cu Emile-Gros-Raymond Nakombo, primarul oraşului Bangui, capitala Republicii Centrafri-
cane, Chişinău

2018

Martie 2018. Ședința Comitetului ofițerilor de legătură a Rețelei Asociațiilor Autorităților Locale din Europa de Sud-Est (NALAS), Chișinău

Martie 2018. Întâlnirea cu șeful Delegației Uniunii Europene la Chișinău
dl Peter Michalko, Chișinău

Iunie 2018. Vizită de studiu a primarilor în Letonia, Riga

21.02.2018. Adunarea generală a ACOR, înmânarea colacilor din Moldova

21.02.2018. Ministrul Finanțelor al CALM-APL din R. Moldova, DI. Nicolae Tudoreanu, primar de Feștețița, Adunarea Generală ACoR, București

2018. Adunarea Generală ACoR. Larisa Voloh, președinte al RF CALM, București

2018. Adunarea generală ACoR. Președinții CALM și ACoR dau citirii Declarației de la Alba Iulia din 2015

21.02.2018. Adunarea generală ACoR. Primarii din Moldova cu colaci pentru ACoR

Martie 2018. Întrevedere-
rea cu Ambasadorul SUA
în Republica Moldova,
Excelența SA James Pettit

26.02.2018. Ședința
CALM-Guvern

26.02.2018. Şedința
CALM-Guvern

11.05.2018. Ședința Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova, Chișinău

11.05.2018. Ședința Con-
siliului Autorităților Locale
din România și Republica
Moldova, Chișinău

11.05.2018. Ședința Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova, Chișinău

11.05.2018. Ședința Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova, Chișinău

26.03.2018, Budapesta

27.03.2018, Strasbourg

27.03.2018, Delegația RM la Consiliul Europei

29.03.2018, Strasbourg

28.03.2018, Consiliul Europei

Februarie 2018. Vizită de studiu a CALM la Asociația Orașelor din România – Consiliul Director, Târgu Ocna, România

Februarie 2018. Vizită de studiu a CALM la Asociația Orașelor din România – Consiliul Director, Târgu Ocna, România

25-27.02.2018. Vizită de studiu a CALM la Asociația Orașelor din România – Consiliul Director, Târgu Ocna, România

25-27.02.2018. Vizită de studiu a CALM la Asociația Orașelor din România – Consiliul Director, Târgu Ocna, România. Întâlnire cu președintele Asociației Orașelor, București

2018. Semnarea Acordului de Cooperare CALM – Asociația Orașelor din România, Târgu Ocna

28 aprilie 2018.
Cupa Tricolorului – CALM

28 aprilie 2018.
Cupa Tricolorului – CALM

27.06.2018. Ceremonia de donare a autospecialelor de intervenție în situații excepționale din partea „Structure Projects Network” (Austria), destinate satelor: Colibași, Selemet, Capaclia și Larga

În perioada 12-16 noiembrie 2018, un grup format din reprezentanți ai CALM și ai conducerii Inspectoratului General pentru Situații de Urgență al Ministerului Afacerilor Interne au întreprins o vizită de studiu în Austria

Conferința internațională „Dezvoltarea Locală Integrată și Creșterea Economică”. Conferința a fost co-organizată de Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) și Asociația Orașelor din România (AOR)

1918-2018.
Centenarul Unirii

1 decembrie 2018.
Semnarea Acordului de înfrățire între
Colibași, Cahul și Cojușna, Strășeni
cu comuna Ighiu din județul Alba Iulia

Întâlnirea Președintelui Klaus Iohannis cu primarii de orașe din România și din Republica Moldova, membri ai Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM)

2-4 aprilie 2019. Strasbourg (Franța). Delegația Republicii Moldova la cea de-a 36-a sesiune a Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (CALRCE)

Primarii CALM
la Festivalul din Săpânța
dedicat satelor
(18-19 august 2018),
România

61 de femei primari, membre ale Rețelei Femeilor din cadrul Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM) și ale Ligii Femeilor Primar de Comune din cadrul Asociației Comunelor din România (ACoR) s-au reunit la Constanța în perioada 14-16 septembrie 2018

Necesitatea edificării unui cadru instituțional adecvat și instituirea unui mecanism real de colaborare între autoritățile centrale și cele locale ce ar urgenda procesul de descentralizare și consolidare a autonomiei locale la toate nivelurile de administrație publică au fost cele mai importante subiecte discutate vineri, 21 iunie 2019, la întrvederea celor peste 700 de aleși locali cu premierul Maia Sandu și alți reprezentanți ai administrației centrale. Evenimentul a fost organizat de Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) și Cancelaria de Stat și a fost moderat de directorul executiv al CALM, Viorel Furdul

24-26 mai 2019. Vizita de studiu a CALM la Asociația Municipalityților din Ucraina

27 septembrie 2019. Năvodari (România). CALM în competiția pentru Cupa Asociației Orașelor din România (AOR) – fotbal, ediția a III-a

16 ianuarie 2020. Primarii nou-aleși însușesc din experiența CALM și KS

Membrii Delegației RM la CALRCE 2016-2020

Tatiana Badan,
președinte

Constantin
Cojocari,
vicepreședinte

Dorin Chirtoacă

Casian
Valentina

Gheorghe
Răileanu

Iraida Bînzari

Alexandr Tarnavski

Violeta Crudu

Vasile Romaniuc

Viorel Furdui, secretar

Vasile Balan, primar de Teleșeu, Orhei

Stratulat Ion, primar al mun. Orhei

Grigore Policinski, președinte al raionului Dubăsari

Membri de onoare ai CALM/ Personalități marcante cu contribuții deosebite la crearea și consolidarea CALM

Silvia Butucel, primar de Miclești, Criuleni

Igor Munteanu, director Executiv IDIS Viitorul

Tatiana Badan, primar de Selemet, Cimișlia, președinte al CALM

Dorin Chirtoacă, primar de Chișinău

Constantin Cojocaru, primar al municipiului Edineț

Valentina Casian, primar al municipiului Strășeni

Gheorghe Răileanu, primar al orașului Cimișlia

Nicolae Tudoreanu, primar de Feștețița, Ștefan-Vodă

Nina Costiuc, primar de Budești, municipiul Chișinău

Iurie Țap, primar al orașului Florești, deputat în Parlamentul RM

Ștefan Vlas – primar de Sărata Galbenă, Hâncești, deputat în Parlamentul RM

Bodnarenco Elena, primar de Soroca, deputat în Parlamentul RM

Alexei Busuioc, primar de Capaclia, Cantemir

Valentin Guțan, primar de Cricova, mun. Chișinău

Gheorghe Ojog, primar de Corjova, Criuleni

Vizita primarilor la asociația autorităților locale din Bulgaria, 2009. Așa a început CALM!

Emil Drăghici, președinte al Asociației
Comunelor din România, primar de
Vulcana Băi

Mariana Gâju, primar de Cumpăna
(Constanța), prim-vicepreședinte al
ACoR

Valeriu Mitul, primar de
Corjova, Dubăsari

Valeria Leșeanu, consilieră Pro-
grame a Reprezentantului per-
manent, șefă Programe PNUD

Mihai Cheibaș, primar
de Anenii Noi

Ion Neagu, primar de
Manta, Cahul

Vladislav Cociu, primar de
Carahasani, Ștefan-Vodă

Tudor Șuiu, primar al comunei
Mândrești, raionul Telenești

Hans Kohler, reprezentant al Asociației „Structure Projects Network” (Austria)

Kelmend Zajazi, Executive Director of Network of Associations of Local Authorities of South East Europe

Mudite Priede, Secretary General of LALRG Latvian Association of Local and Regional Governments

Gunn Marit Helgesen, President of KS Norwegian Association of Local and Regional Authorities

Andris Jaunsleinis, Chairman LALRG Latvian Association of Local and Regional Governments

Bjørn Rongevær, Senior Adviser KS Norwegian Association of Local and Regional Authorities

Elita Cakule, Head of Department - International Projects KS Norwegian Association of Local and Regional Authorities

Frédéric Vallier, Secretary general of CEMR

Ginka Chavdarova, Executive Director of National Association of Municipalities in the Republic of Bulgaria (NAMRB)

PENTRU O AUTONOMIE LOCALĂ ȘI DECENTRALIZARE REALĂ!

www.calm.md
www.facebook.com/calm.md
e-mail: info@calm.md

BULETINUL INFORMATIV AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA nr. 8-9 (43-44), 2017

AP(E)L LA CALM

PRIMARI ȘI FUNCȚIONARI DIN APL, LA LIMITA RĂBDĂRII ȘI DISPERĂRII: DISCRIMINAREA ȘI UMILINȚA A JUNS LA COTE MAXIME! ÎN BUGETUL DE STAT PENTRU 2018 NU SE PREVĂDĂ MĂRIRI DE SALARII PENTRU APL! ÎN SCHIMB, MINISTERELE, PARLAMENTARIIL, JUDECĂTORII VOR PRIMI LEFURI GRASE!

Opriri acedii funcționarilor din primării! Este solicitarea Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), care s-a formatat o adunare către Guvern, în care propune soluții concrete privind sistemul de salarizare în cadrul APL. În adunare se menționează că situația în localități din România satisfăcătoare este cea activă de graniți în cadrul administrației publice locale. Astfel, următoarele măsuri de salarizare și condiții de muncă sunt necesare pentru asigurarea unei activități eficiente și performante în cadrul administrației publice locale. Acest sistem blochează așezarea și salarizarea cadrelor pregătite în domeniul administrației, precum și realizarea corecțiilor a multor competențe care sunt puse pe un nivel APL.

PUSTESC PRIMĂRIILE: BINE AI VENIT ȘI...DUR BUNI!

Salarile destorii și lișca de perspectivă îl determă pe mulți angajați ai primărilor din țară să la călăre străduie. Este situația de fapt în care s-a ajuns până la APL. Această situație de fapt în care s-a ajuns până la APL este o consecință a faptului că în România nu există un sistem de salarizare care să asigure o activitate eficientă și performantă în cadrul administrației publice locale. Astfel, următoarele măsuri de salarizare și condiții de muncă sunt necesare pentru asigurarea unei activități eficiente și performante în cadrul administrației publice locale.

"Am mai prezentat un funcționar public la muncă pește hotare în cadrul Consiliului Local Chișinău. Lăsați Guvern, țineți-vă profesional, respectați, înțelegiți! Timp A mai dinis, moldova noastră țară trebuie să aibă o administrație publică locală eficientă și performantă. Dacă ținem să rămânem în urmă față de țările din jur, trebuie să facem schimbări în sistemul de salarizare și condiții de muncă. Astfel, următoarele măsuri de salarizare și condiții de muncă sunt necesare pentru asigurarea unei activități eficiente și performante în cadrul administrației publice locale.

"CREIERII" PLEACĂ, NOI CU CE RĂMĂNEM???

Dezvoltarea și responsabilizarea personalului este o condiție necesară pentru dezvoltarea și performanța administrației publice locale. Astfel, următoarele măsuri de salarizare și condiții de muncă sunt necesare pentru asigurarea unei activități eficiente și performante în cadrul administrației publice locale. Astfel, următoarele măsuri de salarizare și condiții de muncă sunt necesare pentru asigurarea unei activități eficiente și performante în cadrul administrației publice locale.

de două părți componente care să asigure o activitate eficientă și performantă în cadrul administrației publice locale. Astfel, următoarele măsuri de salarizare și condiții de muncă sunt necesare pentru asigurarea unei activități eficiente și performante în cadrul administrației publice locale.

2. Este necesar de a avea un sistem de salarizare și condiții de muncă care să asigure o activitate eficientă și performantă în cadrul administrației publice locale. Astfel, următoarele măsuri de salarizare și condiții de muncă sunt necesare pentru asigurarea unei activități eficiente și performante în cadrul administrației publice locale.

3. Este necesar de a avea un sistem de salarizare și condiții de muncă care să asigure o activitate eficientă și performantă în cadrul administrației publice locale. Astfel, următoarele măsuri de salarizare și condiții de muncă sunt necesare pentru asigurarea unei activități eficiente și performante în cadrul administrației publice locale.

Continuăm pe pag. 2

PENTRU O AUTONOMIE LOCALĂ ȘI DECENTRALIZARE REALĂ!

www.calm.md
www.facebook.com/calm.md
e-mail: info@calm.md

BULETINUL INFORMATIV AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA nr. 1-3 (44-47), 2016

AP(E)L la CALM/editorialul ediției

"Să-i așezăm pe primari, să-i așezăm pe funcționari și să bucurăm de încrederea lor. Ei sunt pilonii și cei care vor implementa reforme democratice din RM!"

ÎN CĂUTAREA DIALOGULUI PIERTUT SAU CINE VA TĂIA NODUL GORDIAN AL INCERTITUDINII? CALM ÎNTINDE MÂNA!!

Sărbătorile de pusti pentru primarii din Republica Moldova. Pe 1 februarie s-au împlinit 20 de ani de când în țara noastră a intrat în vigoare Carta Europeană a Autorităților Locale. Acesta, tot așa și în prezent, este un document fundamental și extrem de important pentru prezentul și viitorul dezvoltării și autonomiei locale din Republica Moldova. Această carte este vădită prin principiile și normele de bază, pe care se întemeiază o guvernare locală modernă, dar care, din când în când, trebuie să fie revizuite și actualizate în funcție de evoluția societății și a administrației publice locale. La distanță de ani constatăm însă că DIALOGUL, între APC și APL, este, de cele mai multe ori, un MONOLOG. Aceasta înseamnă că este un proces în care doar APC-ul este prezent și este cel care dictează.

Într-un cadru optim, solemn și promotor, a fost organizat în cadrul CALM un eveniment intitulat "Dialogul pierdut sau cine va tăia nodul gordian al incertitudinii?". Evenimentul a fost organizat în cadrul CALM și a avut ca scop principal să discute despre situația actuală a administrației publice locale și să găsească soluții pentru îmbunătățirea acesteia. Evenimentul a fost organizat în cadrul CALM și a avut ca scop principal să discute despre situația actuală a administrației publice locale și să găsească soluții pentru îmbunătățirea acesteia.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală. Este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Continuăm pe pag. 2

PLEDOARIE PENTRU AUTONOMIE!

"Păi o reformă profundă și corectă este necesară pentru asigurarea unei activități eficiente și performante în cadrul administrației publice locale. Astfel, următoarele măsuri de salarizare și condiții de muncă sunt necesare pentru asigurarea unei activități eficiente și performante în cadrul administrației publice locale.

NOTĂRI NR. 75

cu privire la înființarea autorității autonome locale în județul Iași și în județul Vaslui. Acesta este un document fundamental și extrem de important pentru prezentul și viitorul dezvoltării și autonomiei locale din Republica Moldova.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

PENTRU O AUTONOMIE LOCALĂ ȘI DECENTRALIZARE REALĂ!

www.calm.md
www.facebook.com/calm.md
e-mail: info@calm.md

BULETINUL INFORMATIV AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA nr. 8-9 (52-53), 2018

O UNIUNE COMUNĂ, BAZATĂ PE AUTORITĂȚILE LOCALE ȘI REGIUNI

KARL-HEINZ LAMBERTZ, PRESEDINTELE COMITETULUI EUROPEAN AL REGIUNILOR: "SĂ RECONSTRUIM EUROPA DE JOS ÎN SUS! VEDEM EUROPA CU APROXIMATIV 100 000 DE AUTORITĂȚI LOCALE ȘI 300 DE REGIUNI!"

În cadrul unui adresă către președintele Parlamentului European Jean Daul, dar și către alți factori de decizie ai UE, președintele Comitetului European al Regiunilor Karl-Heinz Lambertz a vorbit despre starea Uniunii Europene și propune soluții pentru îmbunătățirea acesteia. Astfel, următoarele măsuri de salarizare și condiții de muncă sunt necesare pentru asigurarea unei activități eficiente și performante în cadrul administrației publice locale.

SUB SIGLA CALM: ÎNTR-UN PENTRU AUTONOMIE!

VITOARE ACȚIUNE CORLEA LA CHISHINĂU!

CONSEDINTELE CALM, EMIL DRAGICI, AVOCATUL INTERESUL APL DE PE AMBIELE MALURI ALE PRUTULUI LA NIȘNEU! EMI DRAGICI, PRESEDINTELE COMITETULUI EUROPEAN AL REGIUNILOR, ROMÂNIA, MEMBRU AL CONSEDINTEI CALM, PRESEDINTELE COMITETULUI EUROPEAN AL REGIUNILOR, ROMÂNIA, MEMBRU AL CONSEDINTEI CALM, PRESEDINTELE COMITETULUI EUROPEAN AL REGIUNILOR, ROMÂNIA, MEMBRU AL CONSEDINTEI CALM.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Continuăm pe pagina 12

PENTRU O AUTONOMIE LOCALĂ ȘI DECENTRALIZARE REALĂ!

www.calm.md
www.facebook.com/calm.md
e-mail: info@calm.md

BULETINUL INFORMATIV AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA nr. 4-7 (50-51), 2018

AP(E)L la CALM/editorialul ediției

GR E B L A ADMINISTRATIV-TERRITORIALĂ SAU O REFORMĂ VERITABILĂ A ADMINISTRAȚIILOR PUBLICE LOCALE?

În contextul reformei structurale și administrative a administrației publice locale, este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Continuăm pe pag. 2

DEJA VU

Guvernul Republicii Moldova a scos din nou la îndeplinire reforma structural-administrativ-teritorială. Renunțarea unei părți din cadrul unității teritoriale este o măsură necesară pentru asigurarea unei activități eficiente și performante în cadrul administrației publice locale.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Continuăm pe pag. 2

"Orășele și regiunile noastre, dar și reprezentanții lor așezăți reprezintă un factor de stabilitate pentru Uniunile Prin Intrarea teritoriilor noastre, nu întind Uniunea Noastră!"

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Continuăm pe pag. 2

"Suntem în fața unui deja vu. Republica Moldova este în fața unei reforme administrative-teritoriale care este o măsură necesară pentru asigurarea unei activități eficiente și performante în cadrul administrației publice locale. Renunțarea unei părți din cadrul unității teritoriale este o măsură necesară pentru asigurarea unei activități eficiente și performante în cadrul administrației publice locale.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

Am spus de mai multe ori că este necesar să avem un dialog real și sincer între APC și APL. Acesta este singurul mod în care putem să realizăm schimbări pozitive în administrația publică locală.

